

ספר
נתיבות
משה

על הלכות נדה
ביאורי הסוגיות

אשר חנני השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו
ניסן משה גראס

מודיעין עילית
שנת תשע"ד לפ"ק

מפתח הסימנים

סימן א'	האם יש מקום לתלות מדינא דטיפת דם כחרדל הוא מן הצדדין.....	א
סימן ב'	בדין פרישה ובדיקה בעונת הוסתות והמסתעף.....	ה
סימן ג'	בדין משנית וסתה.....	כב
סימן ד'	ביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים שחוששת לכל זמן המשכתו.....	כז
סימן ה'	בירור בדין אשה שהיא בחזקת טמאה דאסורה עד שתאמר טבלתי.....	לו
סימן ו'	אמרה לבעלה טמאה אם נאמנת מדין וספרה או מדין שויא.....	לז
סימן ז'	בדין בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת.....	מב
סימן ח'	בדין חיוב בדיקה לאשה שראתה פעם אחת מופלג מהתשמיש.....	נא
סימן ט'	בענין תליית דם במכה ביום וסתה ובעו"ב.....	נד
סימן י'	בדין רמ"ט סמוך או מופלג מתשמיש.....	סב
סימן יא'	בענין מראה ברוי"ן.....	סט
סימן יב'	בעניני וסתות.....	עה
סימן יג'	בדין ראי' בימי טוהר אם חוששת כמו בימי מניקתה.....	פז
סימן יד'	דיני הרגשה בזמנינו.....	צא
סימן ט"ו'	בדין הרגשת זיבת דבר לח ונמצא דם על בגד צבוע.....	קז
סימן ט"ז'	בדין כתמים בבגד הבעל.....	קיב
סימן י"ז'	בדין שיעור כגריס אם הוא דין תלי' או תקנה.....	קטו
סימן י"ח'	בדין בגדי צבעונין.....	קכ
סימן י"ט'	כתם שעבר מבגד לבגד או לצד השני ונמצא שם יותר מכשיעור.....	קכה
סימן כ'	בגד שצדו הפנימי צבוע וצד השני לבן ונמצא יותר מכשיעור על הלבן - או עבר מבגד שאמק"ט לבגד המק"ט ודין קינוח מאותו מקום בדבר שאינו מקבל טומאה.....	קכט
סימן כ"א'	בענין נייר עבה אם מקבל טומאת כתמים.....	קלא
סימן כ"ב'	בענין בדקה עצמה ומצאה על אצבעה דם.....	קלה
סימן כ"ג'	עוד בענין הנ"ל ובביאור דברי הרמב"ן נדה יד.....	קמא
סימן כ"ד'	עוד בענין הנ"ל ובגדרי אין מחזיקין ממקום למקום.....	קמג
סימן כ"ה'	בענין הנ"ל ובביאור שיטת הירושלמי בזה.....	קמט
סימן כ"ו'	גדרי עד הבדוק ועד שאינו בדוק.....	קנא
סימן כ"ז'	בדין אשה שמצאה דם בהשתנה.....	קסא

נתיבות

משה

קפה	בדין נמצא דם במים שבתוך הספל אם מטמא טומאת כתמים	סימן כ"ח
קצ	דיני כלה הנכנסת לחופה	סימן כ"ט
קצח	דיני דם בתולים	סימן ל'
רד	דיני מפלת	סימן ל"א
רח	בדיני הרחקה	סימן ל"ב
ריט	בדין אכילה בשולחן אחד	סימן ל"ג
רכב	בדין ישיבה בספסל אחד	סימן ל"ד
רכו	בדין מזיגה והושטה	סימן ל"ה
רל	בדין אכילה ושתי' יחד וגדר שיריים	סימן ל"ו
רלג	זמן בדיקת הפס"ט לכתחלה ובדיעבד	סימן ל"ז
רמ	בדיני הפסק טהרה ובדיקת נקיים	סימן ל"ח

ביאורי הסוגיות

סימן א'

האם יש מקום לתלות מדינא דטיפת דם כחרדל הוא מן הצדדין

ראשונים שלמדו פשט בהמשנה דקאי גם על נדה וכמו שפי' רש"י (דף יד:), ובדף (מב.), וכ"כ רבינו יונה ברכות (דף כב.) הביאו ב"י (סוף סימן קפ"ג), והרמב"ם עצמו פסק כן (בפ"ה מאיסורי ביאה ה"א) דאפילו ראתה טיפת דם כחרדל הרי זו כמי שזב ממנה דמים הרבה ועיין ברש"ש (דף מ.) וכ"כ הרמב"ן בהלכות נדה (פ"א ה"א) הנדה האמורה בתורה כל שראתה דם בבשרה ממקור דמיה בין שלא ראתה אלא טפה אחת כחרדל או פחות מכאן וכו' ע"ש וכ"כ התוס' מגילה (דף כח:), ע"ש, וכן מוכח בעוד ראשונים וכמו שהאריך בזה בשו"ת צמח צדק (יור"ד סי' ק"א) ע"ש, וכבר תמהו המפרשים על הש"ך (סק"ג) שכתב דה"ה פחות מחרדל והביא מקור מקומו טהור מדברי האגור ושערי דורא ולמה לא ניחא ליה להביא מדברי המשנה וכמו שציין ב"י וב"ח על דברי הטור ועיין בפר"ד ובדגו"מ תניינא. [ומה שכ' דהאחרונים חידשו שצריכה ז"נ אף שהיא פחות מחרדל ואין בו כדי שלש ראיות, צ"ב, דהב"י כ' בשם הר"ן דשמעינן כן מטיפה כחרדל ע"ש], וע"ע בכתר כהונה (סימן מ"ח), כתב ג"כ כפרי דעה.

ב וע"פ דברי הב"ח כתב הסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה) לתרץ דברי הראב"ד שהביא הרא"ש ז"ל בפרק התינוקות (סי' ג') שכתב דהאידנא ליכא שריותא דבדיקת שפופרת דאין אנו בקיאים בבדיקה זו ועוד שאפילו ידוע שבא מן הצדדין הרי גזרו בנות ישראל על עצמן שאפילו על טיפת דם כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים והרא"ש תמה עליו דמה שכתב שבנות ישראל החמירו ע"ע אפילו בידוע שבא מן הצדדין לא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בהש"ס דרבי זירא בסתם ראייה הוא דקאמר אבל אם היה ידוע שבא מן הצדדין בזה לא החמירו לטמאות דם המכה עכ"ד, וע"פ דברי הב"ח נכונים דברי הראב"ד דס"ל דבטיפת דם כחרדל איכא למיתלי טפי במן הצדדין אתיא מלומר שהוא ממקור דהא מהאי טעמא מטהרינן במקור שהזיע טיפה אחת ואפ"ה החמירו בנות ישראל על עצמן משום הכי ס"ל להראב"ד דה"ה בודאי דאתא מן הצדדין החמירו על עצמן אבל הרא"ש השיג עליו דנהי דהחמירו על עצמן היינו בסתמא אבל בידוע בודאי שבא מן הצדדין לא ע"ש.

א כתב הב"ח (סי' קפ"ג ס"ב) דהא דאמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים הרבותא דטיפת דם כחרדל הוא ע"פ הגמרא נדה (דף מא:), אמר רבי יוחנן מקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות [פי' רש"י דם לבן וצלול] אלמא דטיפה אחת יש לתלות דמן הצדדין אתיא וע"ז אמר ר' זירא דבנות ישראל החמירו על עצמן דאפי' טיפת דם אחת כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים עכתו"ד ומוכח מדברי הב"ח דאין האשה טמאה נדה מדרבנן בטיפת דם כחרדל ורק מחומרא דבנות ישראל טמאה.

ונראה פשוט דהב"ח מיירי בלא הרגשה וכהיא סוגיא דמקור שהזיע דמטמא טומאת ערב דמיירי גם בלא הרגשה דלענין מקור מקומו טמא אין נפק"מ אם ראתה בהרגשה או לא דאפי' ביוצא דופן ויצא עמו דם מן הדופן דהאשה טהורה כיון שלא יצא ממנה דם דרך הרחם ומ"מ הדם הוא אב מאבות הטמאה כדם נדה וזבה מפני שהמקור מקומו טמא כדאמרי' התם וכ"פ הרמב"ם (בפ"א ה"ט ממטמאי משכב ומושב) וכן אמרי' התם לענין מקור שנעקר ונפל לארץ שהאשה טמאה טומאת ערב ולא נדה דדם אמר רחמנא ולא חתיכה וכן מוכח בנדה (דף עא.) דהאשה שמתה ונעקרה הדם מטמא משום מקור מקומו טמא אע"ג שנעקר לאחר מיתה ע"ש. וכ"כ בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג). אבל אם ראתה טיפת דם בהרגשה אפי' לא ראתה אלא כל שהוא ואפילו פחות מחרדל טמאה מן התורה וכמש"כ הב"ח עצמו (שם ס"ג) דמש"כ הטור אפילו כחרדל או פחות מקורו ממשנה ריש פרק יוצא דופן ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ופחות מכאן פירוש בין זב ושכבת זרע בין נדה וזבה מטמאין בכל שהוא עכ"ד הרי כתב להדיא דמה"ת טמאה בכל שהוא וכדין המשנה ואינו חומרת בנות ישראל בזמן ר' זירא, ואלא ע"כ דמש"כ הב"ח הכא דהוא חומרא דר"ז מיירי בלא הרגשה דאזי יש לתלותו יותר דמן הצדדין בא.

ואף דמדברי המשנה ליכא כ"כ הוכחה לדין זה דיש לפרש כונת המשנה דקאי על זוב ושכבת זרע כמו שפי' הרמב"ם בפ"ה המשניות והרע"ב מ"מ מבואר בכמה

ולפ"ז העלה הסד"ט חידוש להלכה דאע"פ דכשראתה רק טיפת דם כחרדל טמאה מכח חומרא דרבי זירא אע"פ שקרוב לומר שהוא מן הצדדין מ"מ החמירו על עצמן כל זה ניחא בחד ספיקא דספק מן המקור ספק מן הצדדין דמה"ת ומדרבנן טהורה – מה"ת מחמת שלא הרגישה ומדרבנן מפני שתולין במצוי שהוא מן הצדדין אלא שהחמירו בנות ישראל על עצמן כיון דעדיין איכא לספוקי שמא מן המקור הוא אבל אי איכא עוד ספיקא לא החמירו ולכן באשה המוצאת בבדיקתה קרטין קטנים כעין החרדל דאיכא עוד ספיקא דאפילו את"ל שהוא מן המקור שמא לא נימוחו וטהורה כמבואר (בסי' קפ"ח) וקרטין הללו ע"פ הרוב א"א לנסותן אם נימוח או לא שנאבדו במשמוש הידים בכה"ג לא גזרו וטהורה ע"ש. [והסד"ט דן שמה מצד דיני ס"ס אם בכה"ג מיקרי ס"ס ע"ש כמה פרטים ומסקנתו להקל].

והסד"ט (בסי' קפ"ג סק"ד) הוסיף על דברי הב"ח דלא רק טיפה כחרדל תולין דמן הצדדין הוא אלא אפי' יותר מזה כל שהוא פחות מכגריס שאין דרך אשה לראות פחות מכגריס והביא רא"י מסוגיא (דף נב:) אך ראייתו צ"ע וכמש"כ בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ד) ובשו"ת צמח צדק (סי' ק"ב).

וכתב הסד"ט (בסי' ק"צ שם ובסק"א) דמ"מ היכא דבאו הקרטין עם הליחה לבנה דבתשובת שב יעקב (סי' מ') ובית יעקב (סי' קס"ז) כתבו דכיון דליחה לבנה מרובה איכא למיתלי הרגשה בליחה לבנה בזה דעת הסד"ט להחמיר ע"ש, וכ"כ בפרי דעה (סי' קפ"ג ש"ך סק"ג) דבכה"ג י"ל דנפתח המקור לשניהם ע"ש וכן מוכח מכל הפוסקים שהביא הפ"ת (ריש סי' ק"צ סק"ו).

ג ועל דברי הב"ח איכא כמה תמיהות חזא דפסקינן בשו"ע (סי' ק"צ סל"ג) האשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל בין עגול בין משוך טמאה ע"ש והטור כתב אפי' כל שהוא וטמאה מדינא כמו שהוכיח הרשב"א עיין בב"י הרי דאפילו טיפה אחת אין תולין בצדדין, ותו שהרי פסק הרמב"ם (בפ"ט מאיסור"ב ה"ו) שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור ונזכר בשו"ע (שם ס"ו) ואין לו שיעור משמע שאין לו שום שיעור ואפי' טפה אחת בכלל וכ"כ להדיא בהגהות מיימוניות (שם אות א') וז"ל ורבינו שמחה כתב כדברי המחבר שאפילו פחות מכעין החרדל טמאה שכל הגוף כבדוק הוא אצל דם מאכולת עכ"ל וקשיא עדיין נתלה במן הצדדין וכמו שפסק הרמב"ם עצמו (בפ"א ממטמאי משכב ומושב הי"א) הזיעה טיפה אחת הרי האשה טהורה שאינו אלא מחוץ למקור

ע"ש וא"כ מ"ט טימא בכתם על בשרה בטיפה אחת והרי בנות ישראל לא החמירו רק בדם היוצא מגופה ולא בכתמים כמש"כ הרמב"ם (פ"א הי"א מאיסור"ב) וכ"כ ב"י (ס"ו סק"ג) בשם רבינו ירוחם ע"ש. וכבר העיר כן הנוב"י במהדו"ת (סי' ק"א) אלא שלא הביא דברי הב"ח אלא הוכיח כן מדברי הגמרא דטיפה אחת טהור והקשה קושיות הנ"ל, ועוד קשה ממתניתין דפרק כל היד (דף יד.) נמצא על שלה או על שלו חייבין קרבן וקשה אמאי הא איכא למיתלי דמן הצדדין אתיא וליכא למימר דמיירי בנמצא דם הרבה דא"כ מאי מקשה וליחוש דלמא דם מאכולת הא איכא לאוקמי בנמצא יתר מכגריס ועוד דלא תלינן במאכולת אע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דמתניתין סתמא קתני נמצא על שלה ומדלא יהיב שיעורא ש"מ דאפי' פחות מכגריס חייב וא"כ ה"ה דאפילו טיפה אחת כחרדל במשמע ואי ס"ד דיש לתלות במן הצדדים אמאי חייבים בקרבן, וכבר העיר כן הסד"ט (סי' ק"צ סק"ז) ותי' שם דלעולם מיירי בנמצא דם הרבה וקושיית הגמרא דאפי' בנמצא יותר מכגריס ועוד איך חייבין בקרבן ליחוש דלמא דם מאכולת הוא שנרצפה זו אצל זו ע"ש, ובשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ד) הוכיח שאין לפרש כן מכח המשך סוגיית הגמרא לענין בדקה בעד שאינו בדוק לה דרבי מטמא משום נדה טומאה ודאית ע"ש אבל בסד"ט (שם) הרגיש בזה וכתב דהגמרא מקשה כן אליבא דר' חייא יעו"ש באריכות.

עוד הקשו האחרונים על דברי הרמב"ם בפ"א ממטמאי משכב ומושב דסתרי אהדדי דבהלכה יו"ד כתב דמקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות האשה טמאה טומאת ערב והיינו דם לבן וצלול כמו שפי' רש"י וא"כ ה"ה כל מראות טהורות הבאות מן המקור ג"כ הדם טמא דמקור מקומו טמא והרי הרמב"ם שם הלכה ח' כתב אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ואינו כמו רוקה ושאר משקין היוצאין ממנה שהרוק מתעגל ויוצא וזה שותת ויורד עכ"ל וקשה מאי שנא משתי טיפות מרגליות דהאשה טמאה טומאת ערב הא דם ירוק נמי מן המקור אתיא כמש"כ בתרומת הדשן (סי' רמ"ו) הביאו ב"י (סי' קפ"ח).

ד ובישוב סתירת הרמב"ם נתחבטו האחרונים בזה ובשו"ת נוב"י (מהדו"ת סי' צ"ז) כתב מהלך נפלא ליישב כל דברי הרמב"ם ומסקנתו דלעולם ליכא שום נפק"מ בין דם ירוק לדם לבן בכל ענין האשה טמאה טומאת ערב אם יצאו ב' טיפות מפני שמקור מקומו טמא אלא דדעת הרמב"ם דהדם עצמו לאחר שפירשה מן האשה אין הדם מטמא א"כ הוא דם נדה אבל דם ירוק ולבן גוף הדם

טהור אפי' הדם ולא אמרינן לענין דם ירוק זה מקור מקומו טמא אע"ג דדם ירוק ולבן ממקור נמי אתיא כדמוכח בגמרא וכמש"כ בתרוה"ד (סי' רמ"ו) מ"מ אין חזקתו מן המקור וטפי איכא למיתלי דאתיא דרך העליה והפרוזדור והביא (בסי' קפ"ח סק"ד) משו"ת שב יעקב (סי' מ"א) דמה שאמרו חכמים חזקת דם נדה או זיבה מן המקור היינו מדכתיב ממקור דמיה וכמש"כ התוס' בפרק כל היד משא"כ כאן דליכא חזקת דם אלא חזקת לובן אמרינן דהליחות והטיפות לא באו למקור אלא היו זבין מגוף דרך הגידין של צואר הרחם בין לפנים ובין מחוץ ללול וכמו כן בשאר צבעים חוץ מדם ואף דמידי ספיקא לא נפקא מ"מ כיון דמקור מקומו טמא הוא הלכה למשה מסיני פסק בספקו להקל וכמש"כ הרמב"ם (בפ"ה משחיטה) ע"ש, והא דאמרינן מקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות טמאה הרי אפשר דמן הצדדין אתיא והולכין בספיקא לקולא י"ל דקים להו בשתי טיפות מרגליות דודאי מן המקור אתיא עכתו"ד.

ודבריו צריכין תלמוד דאם בשתי טיפות מרגליות אמרינן דודאי מן המקור אתיא א"כ למה טיהר הרמב"ם בדם ירוק לגמרי אפי' ביותר משתי טיפות מפני דתלי' שהוא מן הצדדין ובהלכה למשה מסיני הולכין בספיקו לקולא וכנ"ל הלא בשתי טיפות קים להו שהוא מן המקור ואלא ע"כ צריכין לומר דדוקא בדם לבן קים להו הכי אבל בדם ירוק לעולם ספק הוא ותלי' בספיקא לקולא א"כ נפל בבירא כל הבנין שבנה הסד"ט בכמה מקומות ע"פ דברי הב"ח דמקור שהזיע טיפה אחת תלי' שהוא מן הצדדין אפי' בדם נדה דהא ע"כ הך סוגיא בדם לבן מיירי דהא על כרחך צריכין לחלק בענין זה בין דם ירוק ללבן ועד שאתה אומר דדם ירוק שונה דתלי' לעולם מן הצדדין ודם לבן תלי' בטיפה אחת אבל לא בב' א"כ אפשר דדם אדום אפי' בטיפה אחת לא תלינן וצ"ע.

ו נחזור לדברי הב"ח ולעיל (אות ג) הבאתי כמה תמיהות, ובאמת לולא דברי הסד"ט יש ליישב כמה תמיהות ממה דפסקי' בשו"ע (סי' ק"צ סל"ג) דבעד הבדוק מטמא אפי' טיפה פחות מחרדל והקושיא מהסוגיא (דף יד.) דנמצא על עד שלה או שלו חייבין בקרבן אפי' בכל שהוא דיש לומר דע"י בדיקת עד או תשמיש שאני דכיון די"ל דטעתה בהרגשת עד או שמש חיישינן אפי' בטיפה אחת דחזקת הדם שבא בהרגשה וכמש"כ הרמב"ם ועד כאן לא כתב הב"ח דטיפה אחת הוא מחומרא דרבי זירא אלא היכא דליכא חשש הרגשה אלא ראתה ודאי מגופה בלא הרגשה ע"ז אמרו דבנות ישראל החמירו דאפי' בכה"ג יושבת עליו שבעה נקיים אבל בחשש הרגשה

נסתלקה ממנה טומאתן לאחר שפירשו מהמקור אבל האשה נטמאה טומאת ערב כי בשעה שפירשו מהמקור טמאה טומאת ערב מפני שמקור מקומו טמא ע"ש באורך בנועם דבריו ולדברי הנוב"י דין דטיפה אחת טהור דדלמא מעלמא אתיא בין בדם טמא בין בכל מיני דם טהור אלא בדדם טמא יהי' דין טומאה על הדם בב' טיפין אפי' לאחר שפירשו מן האשה ובדם טהור אין הדם מטמא אח"כ, ועוד נפק"מ בדדם טמא בהרגשה האשה טמאה נדה והדם טמא אפי' בטיפה אחת אבל בדם טהור בהרגשה יתכן דבטיפה אחת לא תטמא האשה טומאת ערב דתמיד תולין מן הצדדין אך זה לא מבואר שם בנוב"י, ובערוך השולחן העתיד הלכות משכב ומושב (סי' ק"ז) לא ניחא ליה בתי' הנוב"י ותי' שם בענין אחר אבל גם לדבריו נשאר היסוד דטיפה אחת תלינן לעולם שהוא מן הצדדין בין בדם ירוק בין בדם לבן וה"ה בדם טמא דמאי שנא אף שאינו מוכרח בדבריו שם מ"מ למה לנו לחלק בכדי יעו"ש היטב.

ובערוך לנר נדה (דף מא:) מחלק בענין אחר דמש"כ הרמב"ם לענין דם ירוק שהוא טהור קאי על טומאת נדה כלומר שהאשה אינה טמאה בזה ולכן אין הדם מטמא כדם הנדה במגע ובמשא אבל האשה טמאה טומאת ערב דטומאת מגע יש בה ע"ש, אלא דבתוך דבריו כתב שם דמה דנקט כשתי טיפות מרגליות דוקא משום דאפשר שזה שכיח בלבד בדם שמראהו כמרגליות אבל ירוק אין דרכו לבוא מן הצדדין ולכן גם טיפה אחת מטמא טומאת ערב, ולפ"ז כש"כ דם אדום שאין דרכו לבוא מן הצדדין וא"כ ליתא להך דינא דמקור שהזיע טיפה אחת לענין דם נדה, ובאמת הנוב"י (מהדו"ת סי' ק"א) ג"כ העלה לחלק בין דם אדום לדם לבן [אלא דלדעתו אין נפק"מ בין לבן לירוק לענין זה] דדם אדום תלי' שהוא מן המקור אפי' בטיפה אחת אע"פ שאין רגילות שהמקור יוציא טיפה אחת מ"מ גם אין רגילות שיהא מן הצדדין וכיון דתרווייהו לא שכיחי תלינן במקור שהוא מקור הדמים ואמרי' אתרמי והוציאה טיפה אחת ומקור שהזיע טיפה אחת הוא במראה טהור ירוק ולבן ששכיחי טפי מן הצדדין והוכיח כן מכח הקושיות שכתבתי לעין (אות ג) וא"כ גם לפי דבריו ליתא להך דינא דמקור שהזיע טיפה אחת לענין דם נדה, ובדרך זה הלכו גם בשו"ת חמדת שלמה (הני"ל) ושו"ת צמח צדק (הני"ל) ועיין גם בשו"ת דברי חיים (סי' ל"ט) ובשו"ת הר המור (סי' כ"א) ובשו"ת בית יצחק (סי' י"א) ונמצא דלדבריהם ליתא כלל להך רבנות שכתב הב"ח.

ה והסד"ט (בסי' ק"צ סק"ד) עמד ג"כ בסתירת דברי הרמב"ם והוא ז"ל העלה דלדעת הרמב"ם דם ירוק

ודאי דין תורה הוא מדין חזקת הדם שבא בהרגשה, מיהו קושיא השני' שהקשה הנוב"י ממה שטימא הרמב"ם כתמים שבגופה אפי' בפחות מחרדל מדינא במקומה עומדת.

[ז] ולאחר העיון נלענ"ד לפרש דברי זקניי הב"ח ז"ל ולסלק מעליו כל התמיהות ונאמר דמעולם לא כיון הב"ח לחדש כאן דטיפה אחת תלי' מדינא במן הצדדין וכאשר נבאר בס"ד, ואף דרבן ומאורן של ישראל הסד"ט ז"ל הבין כפשוטו דהב"ח חידש כאן דתלי' ועפ"ז בנה חידושים להלכה מ"מ הרשות נתונה לתלמיד ליישב דברי קדמון הב"ח שהקיפו עליו האחרונים בחבלי קושיות ומחמת זה דחוהו מהלכתא והסד"ט עצמו שניסה ליישבו בכל כוחו לא יישב כל הקושיות הנופלות עליו וגם דברי הסד"ט עצמו קשיין להולמן ע"פ מש"כ בס"י ק"צ (סק"ד) וכמש"כ לעיל (אות ה') לכן אכתוב מה שהעליתי במצודתי בס"ד.

הנה כד דייקנן בדברי הב"ח איכא להקשות טובא דהב"ח רצה לתרץ למה נקטו חכמים טיפת דם כחרדל ושעל זה בנה יסודו ובאמת לא תירץ מידי, ונקדים דברי הר"ן שהביאו הב"י והב"ח שעמד על קושיא זו ות"י הר"ן ורבותא דטיפת דם כחרדל היינו משום דהוה מצינן למימר דבדם מרובה דוקא הוא שראוי להחמיר בו דשמא יצא מן המקור בג' ימים זה אחר זה ושהה בפרוזדור שהוא כמו שיצא לחוץ וצריכה מה"ת שבעה נקיים אם היא בימי זיבה ולהכי נקט טיפה כחרדל אע"ג דודאי אינה אלא ראי' אחת עכ"ד והקשו הלומדים מה זה שכתב הר"ן וצריכה מה"ת שבעה נקיים הרי מה"ת אין האשה טמאה זיבה אא"כ הרגישה כמש"כ הרמב"ם (ריש פ"ט) ולית מאן דפליג עלה ועיין סד"ט סי' ק"צ (סק"א) מה שכתב מקור מקומו טהור מדברי הגמרא (דף מא: ע"ש, ולהיות זבה גדולה צריכה הרגשה בכל השלשה ימים ועיין בזה בסד"ט (שם סק"א) וא"כ איזה חשש יש בדבר זה להצריכה ז"נ מה"ת, עוד יש להקשות הרי הר"ן כבר הסביר דהחשש הוא אטו זיבה הסותרת שסותר אפי' בכל שהוא ולמה חתר להמציא טעמים אחרים.

אבל כונת הר"ן פשוט דהי' קשה לו דודאי הטעם הוא משום גזירה אטו זיבה הסותרת ולכן הצריכו ז"נ אבל למה נקטו בדבריהם טיפת דם כחרדל שליכא בזה שום חידוש שהרי מדין המשנה מטמא בכל שהוא והו"ל למימר אפילו לא ראתה אלא ראי' אחת יושבת עליו שבעה נקיים וכן פירש בהגהת פרישה, וע"ז תי' הר"ן שפיר וכונתו לומר דאילו הוי אמרינן דבנות ישראל

החמירו על עצמן דאפילו אינן רואות אלא ראי' אחת לא היינו מפרשים דסיבת החומרא הוא אטו זיבה הסותרת אלא הוה אמרינן דטעם החומרא משום דראתה ראי' מרובה שאפשר לתלות שראתה ג' ימים זה אחר זה והחמירו לומר דלמא הי' בהרגשה דארגשה ולאו אדעתה וכמו שהחמירו חז"ל לענין כתמים ואם הי' באמת בהרגשה הרי צריכה מה"ת שבעה נקיים להכי החמירו בנות ישראל להצריך ז"נ ולפ"ז בטיפת דם כחרדל סגי בתקנת רבי לכן נקטו חכמים בנות ישראל החמירו ע"ע אפי' על ראיית טיפת דם כחרדל דהשתא ע"כ אין זה מטעם הנ"ל אלא מטעמא שכתב הר"ן בתחלה אטו זיבה הסותרת.

והב"ח עמד ג"כ בהך קושית הר"ן ז"ל למה נקטו חכמים טיפת דם כחרדל והביא מתחלה דברי הר"ן [ומש"כ הב"ח וז"ל ומה שלא אמר אפילו לא תראה אלא כל שהוא וכו' הך כל שהוא כונתו לראי' אחת ולאו דוקא קאמר כל שהוא, או דאילו אמר כל שהוא ג"כ היינו מפרשים דהכונה לראי' אחת מרובה ביום אחד ותו לא ודו"ק] וכתב הב"ח ע"ז דלפענ"ד נראה ע"פ דברי הגמרא דטיפה אחת תלי' דמן הצדדין ולכן כתבו דבנות ישראל החמירו אפי' טיפה אחת, והשתא קשה דאם איתא דס"ל להב"ח דמדינא תלי' אפילו בטיפה אחת דם אדום מן הצדדין א"כ מ"ט באמת החמירו בנות ישראל עליהן מה תקלה יש בדבר דגזירה אטו זיבה הסותרת ליכא בטיפה אחת דאינו סותר בזיבה כיון דלעולם תלי' מדינא שהוא מן הצדדין, ואפי' את"ל שהיה להן לבנות ישראל איזה טעם וסיבה לדבר להחמיר עליהן בטיפה אחת לא היו להן לגזור גזירות לגזירות והו"ל לקיים תקנת רבי על טיפה כחרדל דבלא"ה כשר מדינא ולכל היותר אם יש סיבה להחמיר יחמירו עליהן לישב ששה נקיים וכתקנת רבי.

לכן נראה כונת הב"ח ז"ל שהרי הקדים הב"ח בדבריו סדר החומרות שלאחר שלא היו בקיאיין בשדות במראות הדמים ואסרו כל מראה דם שוב הצריכו לתקנת רבי של ששה והוא ומשום טעות בין ימי נדה לזיבה הצריכו לתקנת רבי דג' ימים צריכה ז"נ ואח"כ הוסיפו חומרא אחר חומרא דאפי' בתחלת ראי' דבזה ליכא שום חשש מ"מ כדי שלא תשתנה מנהגן ושיהא כל הזמן מונות מנין אחד החמירו לישב ז"נ וכמש"כ הרמב"ן, והשתא הי' מקום לומר דעד כאן לא החמירו בנות ישראל על עצמן שיהי' מנין אחד ולא תסגי בתקנת רבי בראי' מרובה כשתי טיפין אבל בטיפה אחת לא החמירו דלמא דם זו שראתה

על טיפת דם כחרדל ג"כ החמירו שלא לבוא לידי טעות אע"פ שאפשר שהוא מהמראות הטהורות אבל באמת בדם טמא פשיטא דלא תלינן טיפה אחת שהוא מן הצדדין דחזקת דמים טמאים שהוא ממקור דמיה.

והיוצא לנו מכל האמור לעיל דליכא שום קולא בדברי הב"ח לתלות טיפה אחת דם נדה מן הצדדין ומדינא ליכא למתלי ולא רק מחומרא דבנות ישראל דטיפה אחת לא תלי" מן הצדדין זולת בדם טהור אבל בחמשת מראות הדמים חזקתן מן המקור אפי' בטיפה אחת ומפני שאין אנו בקיאין במראות הדמים לכן כל מין הנוטה לאדום צריך מדינא דגמרא לישב ששה והוא ובנות ישראל החמירו ע"ע שיהי' ז' נקיים.

סימן ב'

בדין פרישה ובדיקה בעונת הוסתות והמסתנף

מקור דין הבדיקה בעונת הפרישה

בדקה משמע דהיא משנה קדומה דצריכה בדיקה. וממה שאמרו (בדף טז.) אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאה טמאה טמאה טהורה טהורה ליכא להוכיח חיוב הבדיקה דהרי מיירי שם שבדקה לבסוף וע"ז אמר רב הדין אבל לא מבואר שמחוייבת לבדוק, ומה שאמרו שם כתנאי רבי יהושע אומר תבדק וחכ"א תבדק דלמא לטהרות מיירי וכמו שפי' כן הרמב"ן לדעת הרי"ף והרמב"ם.

וברש"י מבואר להדי' כמה פעמים שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה ואף לדידן דקיי"ל וסתות דרבנן ומהם ברש"י דף ט"ו. (ד"ה וסתות דרבנן) כתב וז"ל הצריכה חכמים לבדוק ביום וסתה שמא תראה כו' ובדף ט"ז. (ד"ה וסתות) בא"ד שם כתב וז"ל או דרבנן הוא דאצרכוה ואם לא בדקה טהורה כו'. הרי מבואר להדי' בדברי רש"י שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה והוא תקנת חז"ל אפי' למ"ד וסתות דרבנן, וכ"כ הרמב"ן (דף טו), וחידושי הר"א (שם).

האם דין בדיקה הוא בעונת הוסת דוקא

ב ובתוס' דף טז. (ד"ה ורב) אחרי שהוכיחו שם דהלכה דוסתות דרבנן כתבו וז"ל הלכך אשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואחר כך בדקה ומצאתה טהורה טהורה לבעלה ומיהו נראה לכתחילה צריכה לבדוק

שאנחנו מחמירין לטמאותה מחמת אי בקיאות במראות הדמים לעולם הוא דם טהור ואינן מחמשה מראות הדמים ואפי' את"ל שהוא מראה טמא מ"מ מידי ספיקא לא נפקא דשמא הוא מהצדדין אלא דמחמת רוב דמים מן המקור מחמרי' במראה טמא אבל עכשיו שיש ספק נוסף שמא מראה טהור הוא מחמרי' רק לענין תקנת רבי אבל לענין ז' נקיים סמכינן אס"ס ספק טהור ספק טמא ואת"ל טמא שמא מהצדדין דטיפה אחת שכיח ג"כ מן הצדדין כמו מהמקור, אלא דמטמאינן משום חזקת דמים שהוא מן המקור ולזה סגי בששה והוא ולכן לא החמירו חומרא על חומרא לומר דאפי' בטפה אחת תשב ז"נ אלא סגי בתקנת רבי ששוב לא יבוא מכשול קמ"ל דאפי'

א הנה מקור דין בדיקה בעונת הפרישה לא נתבאר להדי' בש"ס אבל מקורו מתוספתא פ"ט דנדה (ה"ב) וז"ל כיצד היתה למודה להיות רואה מיום עשרים כו' ואין מחייבין אותה שתהא ידה בעיניה כל היום אלא בודקין פעמים לוסתה עכ"ל. והגר"א מגיה בודקין סמוך לוסתה, משמע מזה שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה [והתוספתא מיירי לבעלה וכדקתני אסורה לשמש וכו'], ובפירוש חסדי דוד גרס פעמים וכתב דר"ל אחד בשעת הוסת ממש ואחד בסוף העונה ע"ש ויתבאר עוד לקמן] וכן משמע ממתניתין פרק בנות כותים (לט.) כל אחד עשר יום בחזקת טהרה וכו' הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה והטעם כתבו התוס' (דף טז.) דס"ל דוסתות דאורייתא, מוכח מזה דלכתחלה צריכה בדיקה בעונת הוסת דאע"ג דהמשנה לענין טהרות מיירי שצריכה כל יום בדיקת שחרית וערבית מ"מ כיון דבעונת הוסת מעכב הבדיקה אפי' בדיעבד דאמרינן אורח בזמנו בא מוכח גם באינה עסוקה בטהרות צריכה בדיקה בעונת וסתה ואם לא בדקה טמאה ואף על פי שפסקי' דוסתות דרבנן והגיע שעת וסת ולא בדקה איננה טמאה בכך אם בדקה אח"כ ומצאה טהורה מכל מקום משמעות המשנה משמע לכאן שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה אף על פי שלא נתבאר להדי' וכ"כ בחזון איש (סימן פ') דהא דקתני ולא

וכן משמע להדי' בספר בעלי הנפש שער הבדיקות וז"ל כי עיקר בדיקת הוסתות הוא בשעת הוסת ואם לא בדקה בשעת הוסת ובדיקה עצמה לבסוף ומצאה טהור טהורה עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתוה"ב וז"ל ישבה לה ולא בדקה בשעת וסתה אם יש לה וסת קבוע אסורה עד שתבדוק עכ"ל משמע שיש חיוב בדיקה לכתחלה בעונת הוסת דוקא אבל אין זה ראי' מוכרחת וכמו שיבואר לקמן, וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות וז"ל שאין לך חומר אחר בוסתות אלא שצריך בדיקה בשעת הוסת והוא חומר של דבריהם אבל כל שעבר הוסת למה תהא צריך לבדוק עכ"ל.

הרי להדי' מדברי רש"י [ותוס'] וראב"ד ורמב"ן ורשב"א ור"ן דלכתח"י צריכה לבדוק בעונת הוסת באשה שיש לה וסת קבוע, אמנם מדברי הר"ן אין ראי' כ"כ דודאי כיון דס"ל דלאחר שעבר הוסת למה תהא צריך לבדוק א"כ ע"כ שהוא מפרש דמ"ש חכמים תיבדק היינו על שעת הוסת משא"כ לדין דס"ל דמ"ש חכמים תיבדק היינו לומר דאסורה לשמש עד שתבדוק אין לנו הוכחה שיש תקנת חז"ל לבדוק לכתחילה בעונת הפרישה אלא דמסתברא דכיון דחזינן להר"ן שס"ל שיש ענין בבדיקה בשעת הוסת דוקא א"כ גם להחולקים מסתברא דיוודו להר"ן שיש ענין בבדיקה יותר בשעת הוסת רק נחלקו לענין דיעבד אם לא בדקה בשעת הוסת אם קיימת עדיין דין בדיקה שאסורה לשמש עד שתבדוק.

מיהו הטור לא הביא דיש חיוב בדיקה לכתח"י בעונת הוסת רק כתב דכשהגיע וסתה ולא בדקה אסורה עד שתבדוק ולא פירש שיש חיוב לכתח"י לבדוק בעונתה ואין הוכחה ברורה מלשון הטור ממש"כ לשון דיעבד דלכתח"י צריכה בדיקה בעונת הפרישה דוקא אלא כונתו משעת הוסת ואילך אם לא בדקה אסורה עד שתבדוק וכמו שפי' הגהות מימוניות בדעת התוס' ובפרישה (אות י"ח) דייק מלשון דיעבד דלכתח"י מיהת צריכה בדיקה בשעת העונה עצמה אבל אי"ז הוכחה ברורה כנ"ל. גם מה שדקדק מדברי הטור (סי' קפ"ט) שכתב אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה וכו' משמע דבעי בדיקה לכתחלה י"ל דלרבנותא קאמר דאפילו לא בדקה עצמה טהורה וה"ה דלכתחלה נמי א"צ לבדוק [ועוד דבאמת מצד כל היד המרובה לבדוק יש ענין לבדוק ולכן קאמר ולא בדקה אבל חיוב לבדוק אכתי מנלן, ובזה יש לדחות גם ראייתו מהרשב"א וכ"כ בפר"ר שהבאתי לקמן].

ועיין בשו"ע הרב ר"ס קפ"ט (ק"א) שכתב וז"ל וגם צריכה לבדוק עצמה בו ביום לכתחילה עכ"ל וצייין ע"ז טור ושו"ע סימן קצ"ו וכונתו למה שנתבאר שם

בשעת הוסת עכ"ל ולכאור' נראה דכונת התוס' דס"ל דודאי תקנו רבנן בדיקה לבעלה אפי' למ"ד וסתות דרבנן וכמו שפי' רש"י וכמשמעות הברייתא תבדק דלבעלה משמע מיהו רש"י כתב דהצריכו חכמים לבדוק בשעת וסתה וזה לא מבואר להדיא בברייתא שיש חיוב לבדוק דוקא בשעת הוסת וע"ז כתבו התוס' דנראה דלכתחלה צריכה בדיקה בשעת הוסת עצמו וכמו שפי' רש"י. הרי שיש חיוב בדיקה לכתח"י בעונת הפרישה באשה שיש לה וסת, ובדיעבד אם לא בדקה ואחר כך בדקה ומצאה טהורה הי"ז טהורה.

אבל בהגה"מ פ"ח מה' איסו"ב (אות ז') כתב בשם התוס' וז"ל הלכך אשה שיש לה וסת ושכחה ולא בדקה ואחר כך בדקה ומצאה טהור טהורה לבעלה ומ"מ לכתחילה לא תשמש עד שתבדוק דהא אמרי' הכא אם מצאה טמאה טמאה למפרע ואפילו למ"ד וסתות דרבנן עכ"ל הרי שהבינו שמש"כ תוס' לכתח"י אין הכונה על שעת הוסת דוקא אלא שלא תשמש עד שתבדוק ורצונו לומר דאע"פ שלא נתבאר להדיא חובת הבדיקה בגמרא מ"מ כיון שאמרו שאם בדקה ומצאה טמאה טמאה למפרע מסתבר דלכתחלה צריכה לבדוק שמא כבר נטמאה [ותבדק לטהרות קאין] ולכן לא תשמש עד שתבדוק עצמה, א"כ אין לנו הוכחה מהתוס' על חיוב בדיקה בעונת הפרישה אמנם בתוס' שלפנינו מבואר דלכתח"י צריכה בדיקה בשעת הוסת וכן משמע ממש"כ ומיהו נראה כו' ואם כוונתם דאסורה לשמש עד שתבדוק אין זה רבותא דהא תניא וחכ"א תבדק והוה להו לפרש דתבדק לבעלה משמע וע"כ דכונתם על שעת הוסת ממש דיש דין לכתחילה לבדוק אז, ובאמת מתח"י לשון הגה"מ משמע שלכתח"י צריכה בדיקה בעונת הוסת שהרי כתב ושכחה ולא בדקה משמע שלכתח"י מיהא צריכה בדיקה.

שוב ראיתי בדברי חמודות על הרא"ש (יש מס' נדה סק"א) שכ' בביאור התוס' דצריכה בדיקה משעת הוסת ואילך וכהגה"מ דכונתם לומר דאסורה לשמש עד שתבדוק ולאפוקי משי' הר"ן דס"ל דטהורה בלא בדיקה לאחר שעבר הוסת ואפי' לכתח"י לא בעיא בדיקה והא דאמרי חכמים תבדק היינו בשעת הוסת יעו"ש ומש"כ התוס' ומיהו נראה י"ל דכונתם לומר שמה שאמרו חכמים תבדק היינו אפילו לאחר שעבר הוסת ולאפוקי משי' הר"ן יעו"ש. וכן משמע מדברי הב"י שכתב דברי התוס' וכתב ע"ז וכתבו הגהות מיימוניות כן בשמם משמע דהבין כונת התוס' כהגה"מ, אבל פשטות דברי התוס' שלפנינו מורין דיש חיוב לכתחלה בעונת הפרישה דוקא.

בשעת הוסת דוקא ע"ש ולפ"ז מש"כ הרמב"ן (בדף טו.)
 בחידושו הנ"ל הוא לפי רש"י, וכן נראה ממש"כ
 בקיצור הלכות נדה להרא"ש (בסוף מסכת נדה) שכתב ואם
 עבר היום או הלילה ולא ראתה תבדוק עצמה ואם מצאה
 עצמה טהורה אינה צריכה לפרוש יותר מבעלה עכ"ל
 משמע דבעונת הוסת אין ענין לבדוק שהרי שמא בלא"ה
 תראה ותהא אסורה אבל לאחר עונת הוסת אם לא ראתה
 צריכה בדיקה וכן משמע משו"ת מהר"ם פדואה (סי' כ"ה)
 וראיתי בקנה בשם בבירורי השיטות (סי' קפ"ד ס"ו) שחידש
 ע"פ דבריהם שעיקר חובת הבדיקה הוא לאחר הוסת ע"ש
 ולענ"ד זה אינו אלא דס"ל דלא תקנו חכמים בדיקה דוקא
 בשעת הוסת אלא תקנת חכמים שתהא אסורה עד
 שתבדוק ולכן בעונת הוסת למה תעשה בדיקה הרי בין
 כך אסורה וצריכה פרישה ושמא תראה במשך היום ותהא
 הבדיקה חנם אלא לאחר שעבר הוסת כדי שתהא מותרת
 לבעלה צריכה בדיקה שו"ר כן בשו"ת דברי יציב (סי' ט"ו).
אבל המחבר בשו"ע (סי' ט) כתב להדי' שאר נשים צריכות
 בדיקה כשיגיע הוסת משמע מדבריו שיש חיוב
 בדיקה לכתחיל' בעונת הפרישה אמנם לפי מה שנתבאר
 לעיל אין שום הוכחה דהרי מקור דברי המחבר הם דברי
 הר"ן והר"ן לשיטתו דעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא
 בדיקה א"כ ע"כ מה שאמרו חכמים תבדק היינו בשעת
 הוסת אבל לדעת שאר הראשונים שס"ל דאסורה לשמש
 עד שתבדוק והיא דעה שני' שבמחבר בהם אין שום
 הוכחה שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה לכתחילה ובוה
 ניחא שהשו"ע הרב סי' קפ"ט (סק"א) הוכיח מלשון
 המחבר סי' קצ"ו ס"ח שיש חיוב לכתחילה לבדוק בו
 ביום ולא הוכיח ממה שכתב (בסי' קפ"ד ס"ט) שאר נשים
 צריכות בדיקה וכו' דלדברי הר"ן שהוא דעה ראשונה
 ליכא ראי' וכנ"ל ולכן הוכיח דין זה מסי' קצ"ו (סי' ה), אבל
 לכא' יש לדון על ראי' זו דשאני שוטה וחרשת דבעי
 בדיקה דוקא ביום וסתה דטעם חיוב הבדיקה כשהגיע
 עונת הוסת הוא מחשש שמא היא מהמיעוט נשים
 דארגשה ולא אדעתה או שמא ראתה בלא הרגשה כלל
 והבדיקה מברר שהוא טהורה ולא היתה הרגשה או ראי'
 בלא הרגשה וכמו שיבואר לקמן, וכל זה בנשי דעלמא
 דאיכא חזקה שהדם בא בהרגשה ומדלא ארגשה טהורה
 אלא מפני החשש שמא היא מהמיעוט הנ"ל יש לה לבדוק
 ולברר אבל בשוטה וחרשת הרי יתכן דהיא מהרוב
 שמרגישות ובאמת הרגישה אלא דאין אנו יכולין לברר
 אצלה אם הרגישה מפני שהיא שוטה וחרשת ולעולם
 טמאה מה"ת ולכן בעינן דוקא בדיקה באותו יום עצמו
 לברר שלא ראתה דם היום אבל שאר נשי דעלמא שלא
 הרגישו בדם אלא דחששא בעלמא היא שמא מן המיעוט

ס"ח בדין שוטה וחרשת שצריכות פקחות לבדוק אותן
 שכתב שם הטור וז"ל לא הוקבע להן [פי' שלא ראו אלא
 פ"א או ב' (פרישה)] חוששת מל' יום לל' יום ובודקת ע"י
 פקחות שזו היא עונת ראייה לרוב הנשים עכ"ל וכ"כ שם
 המחבר ומשמע מדבריהם שיש דין לכתחילה לבדוק בו
 ביום דאל"ה הו"ל להטור ומחבר לכתוב ואסורות לשמש
 עד שנבדקות ע"י פקחות הרי דגם בדברי הטור מבואר
 שיש דין לכתחילה לבדוק בעונת הפרישה בוסת קבוע
 ובסמוך יתבאר שיש לפקפק קצת בראי' זו.

אכן בפרישה שם (סק"ט) מבואר שהבין בכונת הטור
 דמיירי לאחר שעבר הוסת ומש"כ ובודקת ע"י
 פקחות כונתו לומר שאסורה לשמש עד שתבדוק יעו"ש.

ג שוב ראיתי בספר פרדס רימונים שמטייל ארוכות
 וקצרות בסי' קפ"ד מקשה זהב (סק"ב) וחוקר שם
 לדעת מוצאן של החיוב בדיקה בעונת הפרישה ובתחילת
 דבריו הביא ראייה מדברי הראב"ד שאין נפקא מינה בזמן
 הבדיקה בעונת הפרישה או אח"כ שהרי כתב הראב"ד
 בשער תיקון הוסתות בחילוקי דיני הוסתות דבוסתות
 הקבועים צריכות בדיקה או בשעת הוסת או לאחר הוסת
 הרי דאין נפקא מינה בזמן הבדיקה וליכא בזה תקנת
 חז"ל לחייב על שעת הוסת לכתחילה עכ"ד.

ותמיהני דלפי"ז נמצא דהראב"ד סותר עצמו עם מה
 שכתב בשער הבדיקות והעתקתי לשונו לעיל
 דעיקר בדיקת הוסתות בשעת הוסת וע"כ צ"ל דמש"כ
 הראב"ד בשער תיקון הוסתות דצריכה בדיקה או בשעת
 הוסת או לאחר הוסת כונתו דלכתחילה בשעת הוסת
 ובדיעבד לאחר הוסת דאסורה לשמש עד שתבדוק וכיון
 שכבר כתב הראב"ד דיניהם בראש שער תיקון הוסתות
 דצריכות בדיקה וכאן חזר על דיני הוסתות כמבואר
 למעיין שם ע"כ לא חש לפרש וכתב בקצרה דצריכות
 בדיקה או בשעת הוסת או לאחר הוסת והכונה דאסורה
 לשמש עד שתבדוק אבל ברור שס"ל להראב"ד שיש דין
 לכתחילה של בדיקה בשעת הוסת דוקא וכמש"כ בשער
 הבדיקות הנ"ל.

עוד כתב שם דכונת התוס' במש"כ מיהו נראה דלכתחיל'
 צריכות בדיקה בשעת הוסת דכונתם דחששו
 לכתחילה למ"ד וסתות דאורייתא לכן כתבו דלכתחילה
 יהיה הבדיקה בשעת הוסת אבל למ"ד וסתות דרבנן אינה
 צריכה בדיקה בשעת הוסת אפילו לכתחילה וא"כ אפי'
 אם נלמוד דברי התוס' כפשוטו אין לנו הוכחה מדברי
 התוס' לדידן דקיי"ל בפשיטות וסתות דרבנן. וכן הוכיח
 שם מדברי הרמב"ן בהלכותיו דליכא קפי"דא לבדוק

היא בזה מהני בדיקה ובירור גם אחר עונת הוסת אפי' לכתחלה ומנא ליה להשו"ע הרב ללמוד מזה לשאר נשי דעלמא, אלא דמ"מ יש ללמוד ממנה דהא מוכח מסתימת הפוסקים דחרשת שלא נבדקה ביום וסתה או עו"ב נבדקת אח"כ ע"י פקחת ומותרת לבעלה ואע"פ שיתכן שהרגישה מ"מ סמכין אחזקת טהרה לטהרנה ע"י בדיקה וכ"כ בחזו"א יור"ד (סי' ע"ט) וא"כ הרי דין אשה זו כשאר נשי כשעבר וסתה וא"כ כשם שבחרשת אמרי' שנבדקות ביום ל' ה"ה שאר נשי דעלמא צריכות בדיקות לכתחלה בשעת וסתן ודו"ק.

ד ולכאורה יש להביא ראי' דלדידן דפסקי' וסתות דרבנן לא צריכה בדיקה לכתחילה בעונת הפרישה דוקא והתוספתא הנ"ל אפשר ס"ל וסתות דאורייתא, הרי בגמרא (ט.) בעיא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עוברה מהו קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא מאי כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה או דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה, ובפי' האיבעי נחלקו הראשונים אם האיבעי אשעת הוסת ממש אם צריכה בדיקה או דמיירי לאחר שעבר הוסת ולא בדקה אם מותרת ונפק"מ אם צריכה לכתחילה בדיקה בשעת הוסת דרש"י פי' בד"ה וסתות וקא מיבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עוברה מהו ע"כ ולפ"ז הא דמסקינן דלא בעיא בדיקה היינו לאחר שעבר יום הוסת אבל בעונת הוסת צריכה בדיקה לכתחלה למסקנת הסוגיא ובתוס' הרא"ש פי' דאשעת הוסת קאי וכ"כ הרשב"א והרוז"ה והריטב"א דקא מבעיא לן אם צריכה בדיקה לכתחלה ביום וסתה, ואפשר דלא גרסי הגיע עת וסתה בימי עיבורה "ולא בדקה" מהו אבל רש"י גרס ולא בדקה ולהכי פי' דמיירי בדיעבד שעבר הוסת ולא בדקה.

והרשב"א בשם הראב"ד כתב כפי' רש"י דדוקא בעבר הוסת פשטי' דלא בעיא בדיקה אבל ביום הוסת לכתחילה צריכה בדיקה ודעת הטור ובי" והרמ"א בס"ח דיש נפקא מינה בין מעוברת דאינה צריכה בדיקה אפילו לכתחילה ובין נחבית במחבא מפני פחד דצריכה בדיקה לכתחילה אבל הראב"ד שהביאו הרשב"א והריטב"א והר"ן ס"ל דאפילו מעוברת לכתחילה צריכה בדיקה וכן משמע דעת רש"י כמש"כ בבי".

ולכאורה מדמיבעי לן רק אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא משמע דלמ"ד וסתות דרבנן אין חיוב בדיקה כלל דאל"כ תיבעי למ"ד דרבנן עבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק או דלמא כיון דלא בדקה בעונת הפרישה מותרת בלא בדיקה ומדלא מיבעי לן הכי משמע דלמ"ד וסתות דרבנן אין חיוב בדיקה כלל והא

דכתבו התוס' (דף טז.) דלכתחי' צריכה בדיקה היינו לחוש למ"ד וסתות דאורייתא וכמש"כ הפר"ר הנ"ל, ואפי' את"ל דמיבעי' לן למ"ד וסתות דאורייתא דלמ"ד וסתות דרבנן פשיטא כיון דלא בדקה בעונת הפרישה דמותרת בלא בדיקה כיון דהיא בימי עוברה מ"מ איכא למיפשט דאין נפק"מ בזמן הבדיקה בעונת הוסת או אח"כ למ"ד וסתות דרבנן דא"כ אכתי תיבעי לן בהגיע עת וסתה בימי עוברה אם צריכה בדיקה בעונת הפרישה לכתחי' ומדלא מיבעי לן הכי משמע דלמ"ד וסתות דרבנן אין נפק"מ בין עונת הוסת לאח"כ וא"כ ליכא למיבעי לענין לכתחילה דפשיטא דלמ"ד דאורייתא אם הבדיקה לכתחילה אזי למ"ד דרבנן אין דין אפילו לכתחילה ואם למ"ד דאורייתא מעכב אזי למ"ד דרבנן לכתחילה בעי בדיקה וא"כ דינו תליא במ"ד וסתות דאורייתא אבל אם אמרי' דיש נפקא מינה בין עונת הוסת לאח"כ דיש חיוב לכתחילה בעונת הוסת אכתי לא פשטי' כלום ממ"ד דאורייתא דלמ"ד דאורייתא מה שתמיד מעכב הכא במעוברת אינה מעכב ולמ"ד דרבנן מה שתמיד אסורה עד שתבדוק הכא מותרת אבל בעונת הפרישה יש ספק אם יש חיוב לכתחילה לבדוק ולא פשטי' כלום הרי מוכח לכאורה דלמ"ד וסתות דרבנן אין חיוב בדיקה לכתחילה בעונת הפרישה.

אמנם כל הך הוכחה אינו אלא לדעת רש"י והראב"ד שלמדו בפי' הגמרא דאיבעיא לן אעבר יום הוסת ולא בדקה אבל לדעת שאר הראשונים שלמדו דקאי אעונת הוסת אם חייבת בבדיקה וע"ז פשטי' דאינה מחויבת בבדיקה אפי' לכתחילה ליכא למיפשט כלום דכש"כ דלמ"ד וסתות דרבנן אמרי' דמסולקת דמים וכל הספק אינו אלא למ"ד וסתות דאורייתא וגם זה רק לכתחילה דבדיעבד ג"כ פשיטא להו דאינה מעכבת, אלא דכיון דכל הוכחתינו הוא לדעת רש"י וראב"ד והם הלא כתבו להדי' דלמ"ד וסתות דרבנן הצריכו חכמים לבדוק ביום הוסת לכתחילה וכמו שנתבאר לעיל וא"כ ע"כ ליכא ראייה מסוגיא זו, וצריך לדחות ולומר דזה סברא פשוטה לכו"ע דלמ"ד וסתות דרבנן החזקה אורח בזמנו בא מתבטל נגד חזקת מסולקת דמים ואפילו לכתחילה אינה צריכה לחשוש ומסברא ידעי' לה ולא אצטריך למיבעי בה וכמש"כ בבי" (סימן קפ"ד ס"ז).

בענין בדיקה בשעת הוסת עצמו

והנה יש לחקור עוד בענין בדיקה בעונת הוסת באשה שיש לה שעה קבועה אם הבדיקה צריכה להיות בשעה זו או דסגי לבדוק לכתחלה במשך העונה קודם השעה הקבועה או אחר השעה הקבועה דזה ודאי דלרבי

בשעה חמישית ובשעה שביעית וכ"כ בחזו"א (סי' פ"ה אות ע"ד) והסברא בזה דהשעה גורם הוסת ואפי' אם תקבע על רגע מסוים של השעה לא נחשבת לוסת קבוע ברגע זו דאין הרגעים גורמים הראי' אלא שעות גורמים וכל השעה אסורה, ועיין ברש"ש שהבין דגם רגעים וסתות אלא דמייירי שאין הרגעים שוין ולכן שעות וסתות ודבריו צ"ע דא"כ הו"ל לר' יוסי להשמיע חידוש זה דאפילו רגעים וסתות, ולפי' החו"ד צריכה מוך דחוק לכתחלה כל השעה ובדיעבד בבדקה עצמה תוך שיעור וסת של השעה תליא בפלוגתא אם וסתות דאורייתא או דרבנן אליבא דר' זירא, וחידוש החו"ד דאפי' לר' יהודה דלא ס"ל שעות וסתות מודה דעיקר זמן הוסתות הוא באותה שעה ולמ"ד וסתות דאורייתא אם לא בדקה באותו שעה אסורה.

והחזו"א (סי' פ' סק"יח) חלק עליו דהלא כשתראה לאחר שעה כל שהוא באותו עונה לא אמרינן דהוא שינוי וסת הרי דאין האורח בזמנו בא בשעה אלא זמנו כל העונה וא"כ כשעברה השעה ולא ראתה ואנו דנין אם בא האורח אח"כ ודאי יש לנו לומר מחמת חזקת הוסתות שודאי בא ודחה שם ראיות החו"ד ע"ש אך הראי' שכתב החו"ד מהא דאמר רבי זירא לא דחה החזו"א ולא התייחס לזה וצ"ב דלכאור' מבואר שם דבעי בדיקה דוקא בשעת הוסת לר' יהודה למ"ד וסתות דאורייתא וא"כ לכאור' ה"ה למ"ד וסתות דרבנן לא מסתבר דפליג בהא מלתא דמאי שנא, ודוחק לאוקמי הסוגיא אליבא דר' יוסי כיון דאיפסק הלכתא בגמרא כרבי יהודה.

ובן מוכח מדברי הש"ך בנקוה"כ, דעיקר העונה היא שעת הוסת עצמו, וכל העונה אסורה מדין פרישה סמוך לווסת, אך יש לומד דזה דוקא לפני שעת הוסת, אבל משעת הוסת עד סוף העונה, י"ל דמהני בדיקה, ועיין בחידושי לחוות דעת (סי' קפ"ד סק"ט).

ונראה להוכיח מדברי רש"י דמה שאמרו בגמרא שעת וסתה אין הכונה לשעות וסתות דר' יוסי אלא לכל העונה דכיון דרבי יהודה ס"ל דאסורה כל היום הרי מיקרי כל היום שעת וסתה וא"כ מה שאמרו הגיע שעת וסתה ולא בדקה הכונה ליום וסתה ומיירי שבדקה בשיעור וסת של עונת הוסת ולפ"ז כל ההוכחה של החו"ד מעיקרא דדינא פירכא דאם נניח דלר' יהודה כל היום וסתה ואין כאן מושג של שעת הוסת א"כ כל מקום שנזכר שעת וסת הכונה ליום הוסת וא"כ שוב ליכא ראי' מהסוגיא, וזה מוכח מדברי רש"י ז"ל דבדף טו. ד"ה וסתות דרבנן כתב הצריכוה חכמים לבדוק ביום וסתה וכו', נקט לשון ביום וסתה אע"פ שהגמרא נקט שם הלשון שעת וסתה ובדף טז. ד"ה וסתות דאורייתא כתב

יוסי דס"ל (בדף גט:) אף ימים ושעות וסתות החיוב בדיקה באותה שעה לכתחלה [לרוב הפוסקים שנתבארו לעיל שכתבו דהחיוב לבדוק בשעת הוסת] וא"כ לרבי יהודה דס"ל דאסורה כל היום יש להסתפק אם מודה לרבי יוסי בזה דהחיוב בדיקה הוא באותה שעה אלא דחולק עליו על הפרישה שהחיוב לפרוש הוא כל העונה או שחולק עליו לגמרי דלא אמרינן שעות וסתות כלל וגם על הבדיקה עצמו ליכא ענין בזה לבדוק באותה שעה דוקא. נויש להסתפק אם שעות וסתות הוא שעות שוות או זמניות, דאם הוא שוות, לפעמים דרבי יוסי מחמיר כגון שעת הזריחה או השקיעה, דלרבי יהודה אם רואה פעם לפני הזריחה ופעם אחר כך אינו קובעת ווסת ומותרת בפעם הבא לפני הזריחה, ולרבי יוסי אסור, ואם הוא שעות זמניות ליכא נפק"מ, דהשעה מתחיל מן הזריחה להפוסקים דסבירא להו דהיום מחשבים מן הנץ, אך להפוסקים דסבירא להו דהיום מתחיל מהעלות, עדיין יש נפק"מ, אמנם אם רבי יהודה מודה לרבי יוסי דשעות ווסתות ליכא נפק"מ כלל, ועיין עוד בסמוך בשיטת הראב"ד בשעות ווסתות].

וידועים דברי החו"ד (סק"ט) והביאו הפ"ת (סק"יז) דאם יש לה שעה קבועה ביום הוסת דאינה צריכה בדיקה רק אותה שעה ולא כל העונה דכל הפלוגתא בשעות וסתות הוא רק לענין פרישה אבל לענין בדיקה כו"ע מודו דשעות וסתות והביא ראי' מהא דאמר רבי זירא (דף טז.) לפרש דברי שמואל דאפי' בדקה ומצאה עצמה טהורה טמאה מפני שאורח בזמנו בא מיירי שלא בדקה עצמה כשיעור וסת אחר שעת הוסת ואת"ל דגם בשעה קבועה הוי כל היום וסתה גם לענין בדיקה הרי בעי מוך דחוק כל העונה ולמה אמר רבי זירא שלא בדקה כשיעור וסת לשעת הוסת הרי כל שהוא בתוך העונה מהני כן נראה כונתו ע"ש והחו"ד הקשה לשיטתו דס"ל דבעי מוך דחוק כל העונה אך אפי' אם נאמר דבדיקה בעלמא סגי ג"כ יוקשה למה אמר רבי זירא לא בדקה כשיעור וסת של שעת הוסת הו"ל למימר לא בדקה בשיעור וסת של העונה דהרי כל העונה מהני הבדיקה אע"כ דזמן הבדיקה הוא בשעת הוסת דוקא.

והנה בגמרא (דף גט:) מביא הברייתא היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות דר' יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת בשש שעות ופי' רש"י שעה ששית הוא אסורה וסתה וכן פירש התוס' דהיינו כל שעה ששית וכ"כ במאירי שאין מדקדקין בקביעות וסת לחלקים שבה אלא כל השעה אסורה ע"ש ונמצא דלר' יוסי כשראתה בתחלת שעה ששית או ראתה בסוף שעה ששית דינו שוה דמותרת

מייירי שוּסְתָה קצַר שְנַמְשֵׁךְ רַק אוֹתָהּ שְׁעָה וּלְכֵן מִשְׁבַּע שְׁעוֹת וּלְמַעַלָּה מוֹתֵרֵת אֲבָל אִם נִמְשַׁךְ יוֹתֵר אֲסוּרָה כֹּל שְׁעוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת וְאַחֲכָּי מוֹתֵרֵת אֲפִי אוֹתוֹ עוֹנָה, עוֹד נִרְאֶה מְדַבְּרֵיו שֶׁשְׁעוֹת וּסְתוֹת דְּרַבִּי יוֹסִי פִירוּשׁוֹ מִתְחַלֵּת רְאִיית הוֹסֵת עַד סוֹף הָרְאִי וְלֹא מִתְחַלֵּת הַשְּׁעָה שְׂרָאֲתָהּ בַּתּוֹךְ אוֹתָהּ שְׁעָה אֲלֵא שְׁעַת הָרְאִי עֲצֻמָּה הוּא שְׁעַת וּסְתָה דֵּהֵיִינוּ אִם קִבְעָה עֲצֻמָּה לְרֵאוֹת מִשֵּׁשׁ וְחֲצִי עַד שְׁמוֹנֶה הוּי שְׁעַת וּסְתָה מִשֵּׁשׁ וְחֲצִי עַד שְׁמוֹנֶה וְעַפְ"ז יוֹבֵן כּוֹנֵת הָרֵאָבִ"ד דְּאֵיכָא מֵאֵן דְּאֲמַר דְּאֲסוּרָה בְּלִילָה וּבִיּוֹם דְּאֲפִילוּ רַבִּי יוֹסִי דְּאֲמַר שְׁעוֹת וּסְתוֹת וְאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת כֹּל הָעוֹנָה מִ"מ מוֹדָה דְּכָל מִשְׁךְ הוֹסֵת הוּי בְּכֻלָּל שְׁעַת הוֹסֵת וְאֲסוּרָה כֹּל הַהִמְשָׁךְ וּלְכֵן כְּשֶׁקִּבְעָה לְרֵאוֹת מְעַשְׂרִים דְּקוֹת לְפָנֵי הַנֶּזֶק עַד עֶשְׂרִים דְּקוֹת אַחֲרֵי הַנֶּזֶק אֲסוּרָה כֹּל הָאֲרַבְעִים דְּקוֹת דְּזָה שְׁעַת וּסְתָה וְלִפְ"ז מָה שְׂאֲמַרו וְחוֹשֶׁשֶׁת לְשֵׁשׁ שְׁעוֹת מֵיִירֵי שְׂרֹוֹאָה מִתְחַלֵּת שְׁעָה שְׁשִׁית עַד סוֹפָה וְזֶה נִקְרָא שְׁעַת וּסְתָה, וְלְרַבִּי יְהוּדָה אֲסוּרָה כֹּל הָעוֹנָה מִפְּנֵי שְׂאֵין הַשְּׁעוֹת גּוֹרְמִים הָרְאִי אֲלֵא הָעוֹנָה שֶׁל שְׁעַת הוֹסֵת וְכִיּוֹן שֶׁשְׁעַת הוֹסֵת הוּא בִּיּוֹם גִּ"כ א"כ בֵּין עוֹנֵת הַלַּיְלָה וּבֵין עוֹנֵת הַיּוֹם גּוֹרְמֵת רְאִייתָהּ וְאֲסוּרָה בְּשֵׁנִיָּהּ, וְאֵיכָא מֵאֵן דְּאֲמַר ס"ל דְּתַמִּיד גּוֹרְמֵת רַק הָעוֹנָה שְׁבַתְחַלֵּת הָרְאִי מִיְהוּ שְׁעַת הוֹסֵת עֲצֻמָּה אֲסוּרָה גַּם לְרַבִּי יְהוּדָה דְּלֹא אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה שְׂאֵין הַשְּׁעוֹת גּוֹרְמִים אֲלֵא לְהַחֲמִיר עֲלֵיהּ לְאֲסוּר כֹּל הָעוֹנָה אֲבָל לְהַתִּיר שְׁעַת הוֹסֵת עֲצֻמוֹ שְׁבַעֲוֹנָה הַשְּׁנִי לֹא אֲמַר.

אך אֵין מִזֶּה רְאִי לְדַבְּרֵי הַחוּ"ד דְּרַבִּי יְהוּדָה מוֹדָה לְרַבִּי יוֹסִי דְּשְׁעוֹת וּסְתוֹת לְעֵנִין בְּדִיקָה דוּדָאֵי לְעֵנִין פְּרִיֶּשֶׁה הַחֲמִיר רַבִּי יְהוּדָה דְּגַם מִשְׁךְ שְׁעַת הוֹסֵת יֵשׁ לְחוּשׁ בּוֹ אַע"פ שְׂאֵינָה בְּעוֹנֵת תְּחִלַּת הָרְאִי דְּאֵע"פ שֶׁהָעוֹנָה גּוֹרְמֵת מִ"מ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא הַתְּאַחֵר קִצֵּת כִּיּוֹן דְּדוֹךְ הַדָּם שִׁימְשֵׁךְ לְעוֹנָה שְׂלֵאֲחֵרִיָּה יֵשׁ לְחוּשׁ עַל כֹּל שְׁעַת הַמִּשְׁךְ הַדָּם דְּשְׂמָא יְבוֹא בְּשְׁעָה שְׂדֻרְכָּה לְרֵאוֹת בֵּה וּדְמִים מוֹעֲטִים יֵשׁ בֵּה וְיִתְאַחֲרוּ לְבוֹא, אֲבָל לְעֵנִין עוֹנֵת הוֹסֵת עֲצֻמוֹ שֶׁהָעוֹנָה גּוֹרְמֵת לְדָם שִׁיבּוֹא אֵין נִפְקָ"מ מִתִּי שְׂתַעֲשֶׂה הַבְּדִיקָה דְּאֲפִילוּ אַחֲרֵי שְׁעַת הוֹסֵת אִם הִיא בְּאוֹתוֹ עוֹנָה יְכוּלָּה לְבַדּוֹק עֲצֻמָּה אֲפִי לְכַתְחֵלָה וְלֹא עוֹד אֲלֵא אֲפִי בַּתְּחִלַּת הָעוֹנָה קוֹדֵם שְׁעַת הוֹסֵת יִתְכֵן דִּיכּוּלָּה לְבַדּוֹק עֲצֻמָּה וְכֵהִסְבְּרָא שְׂכַתְּבִי לְעִיל וְכִשְׂ"כ כְּשֶׁבּוֹדְקֵת בְּשְׁעַת הוֹסֵת סְגִי וְאֵ"צ מוֹךְ דְּחוֹק כֹּל הַשְּׁעָה אֲפִילוּ לְכַתְחֵלָה וְכִדְמוּכַח לְהֵדִיא מְדַבְּרֵי הָרֵאָבִ"ד וְהֵרָא"ש שְׂכַתְּבוּ שְׂאִם בְּדִקָּה קוֹדֵם הַנֶּזֶק הַחֲמָה וְלֹא רֵאֲתָהּ דְּמוֹתֵרֵת בְּעוֹנֵת הַיּוֹם אַחֲרֵי שְׁעַת הוֹסֵת הֵרִי דְּסְגִי בְּבִדְיָקָה שֶׁל קוֹדֵם הַנֶּזֶק לְהַתִּירָה לְאַחֲרֵי שְׁעַת הוֹסֵת וְאֵינָה צְרִיכָה מוֹךְ דְּחוֹק אֲפִילוּ לְכַתְחֵלָה, וְאוּלַי י"ל דְּגַם הַחוּ"ד לֹא הִצְרִיךְ מוֹךְ דְּחוֹק אֲלֵא הֵיכָא דְּתַחֲלִילַת הָרְאִי שְׁבַתּוֹךְ הַשְּׁעָה לֹא נִקְבַּע

הָא דְּקִימָא לֵן דְּבַעֲי בְּדִיקָה בְּשְׁעַת וּסְתָה דְּאוֹרִייתָא הִיא וְכו', הֵרִי נִקְטַ הַלְשׁוֹן שְׁעַת וּסְתָה אַע"כ דֵּהֵיִינוּ הֵךְ שֶׁשְׁעַת הוֹסֵת הֵיִינוּ יוֹם וּסְתָה, אוֹ דִישׁ נִפְקָ"מ בֵּין וּסְתוֹת דְּאוֹרִייתָא אוֹ דְּרַבְּנֵן דְּלִמ"ד וּסְתוֹת דְּאוֹרִייתָא יֵשׁ דִּין שֶׁל שְׁעַת הוֹסֵת וּלְכֵן נִקְטַ רִש"י בְּדָף טז. שְׁעַת הוֹסֵת דְּקָאֵי לִמ"ד דְּאוֹרִייתָא אֲבָל לִמ"ד דְּרַבְּנֵן לֵיכָא דִּין שְׁעַת וּסְתָה וּלְכֵן נִקְטַ רִש"י בְּדָף טו. יוֹם וּסְתָה וּמוּכַח דְּלִדְיִדֵן דּוּסְתוֹת דְּרַבְּנֵן לֵיכָא דִּין דְּשְׁעַת הוֹסֵת לְרַבִּי יְהוּדָה דְּפַסְקִינֵן כּוֹוֹתִיָּה אֲכֵן מוּכַח מְדַבְּרֵי רִש"י (דף ט.) ד"ה וּסְתוֹת שְׂכַתְּבֵי וְקָא מְבַעֲיָ לֵן אִם לֹא בְּדִקָּה בִּיּוֹם וּסְתָה בִּימֵי עֲבוּרָה מָהוּ דְּגַם לִמ"ד וּסְתוֹת דְּאוֹרִייתָא מִהֵנִי הַבְּדִיקָה בִּיּוֹם הוֹסֵת כּוֹלוּ וְש"מ דְּשְׁעַת הוֹסֵת הֵיִינוּ יוֹם הוֹסֵת. וְכֵן מִסְתַּבֵּר דְּכֶשֶׁם שְׂלֵר' יוֹסִי אֵין הָרַגְעִים גּוֹרְמִים הוֹסְתוֹת אַע"פ שְׂקִבְעָה לְרַגְעִים אֲלֵא כֹּל הַשְּׁעָה וּסְתָה הִכִּי נִמִּי לר' יְהוּדָה אֵין הַשְּׁעוֹת גּוֹרְמִים וּסְתָה אַע"פ שְׂקִבְעָה לְשְׁעוֹת אֲלֵא הָעוֹנָה גּוֹרְמֵת הוֹסֵת, וְלִפְ"ז יִתְכֵן דְּכִשִּׁישׁ לֵה שְׁעָה קִבְעָה יְכוּלָּה לְעַשׂוֹת הַבְּדִיקָה אֲפִי לְפָנֵי הַשְּׁעָה הַקִּבְעוּעָה דְּכִיּוֹן דְּאֵין שְׁעוֹת וּסְתוֹת אֲלֵא הַיּוֹם גּוֹרְמֵת הוֹסֵת א"כ בְּאֵיזָה זְמַן שְׂתַרְצֶה יְכוּלָּה לְעַשׂוֹת הַבְּדִיקָה אֲפִי בַּתְּחִלַּת הָעוֹנָה דְּמֵאֵי שְׂנֵא מִשְׁעוֹת וּסְתוֹת לר' יוֹסִי שִׁיכּוּלָּה לְעַשׂוֹת בַּתְּחִלַּת הַשְּׁעָה בְּדִיקָה אַע"פ שִׁישׁ לֵה רַגְעִים קִבְעוּעִים בְּסוֹף הַשְּׁעָה דְּאֵין הָרַגְעִים גּוֹרְמִים הוֹסֵת אֲלֵא הַשְּׁעָה, וְיֵשׁ לְקַרְבוּ קִצֵּת אֵל הַשְּׂכַל לּוֹמַר דְּאִם אֵיִתָּא דֵּהֵיּוֹם יִגִּיעַ וּסְתָה הִי מוּצָאֵת עַכְשִׁיו בְּבִדְיָקָה דְּטַבַּע הַבְּדִיקָה לְעוֹרֵר כְּלֵי הַדָּם בִּיּוֹם שְׂדֻרְכוּ לְבוֹא וּלְכֵן מִהֵנִי הַבְּדִיקָה אַף טֵרַם שְׁעָה הַקִּבְעוּעָה לֵה.

כתב הָרֵאָבִ"ד דֵּהֵיכָא דְּרַגִּילָה לְרֵאוֹת רְאִי מְרוּבָה מְקוּדָם הַנֶּזֶק עַד אַחֲרֵי הַנֶּזֶק אֵיכָא מֵאֵן דְּאֲמַר דְּאֲסוּרָה כֹּל הַיּוֹם וְכֹל הַלַּיְלָה מִשּׁוּם דֵּהֵיכָא שְׁעַתָּה כּוּלָּה שְׁעַת הוֹסֵת הִיא וְאֲפִילוּ ר' יוֹסִי דְּאֲמַר יָמִים וְשְׁעוֹת וּסְתוֹת מוֹדָה דְּשְׁעַת הוֹסֵת מִיְהֵא אֲסוּרָה לְשִׁמְשׁ בְּכוּלָּה הַלְכֵךְ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאֲמַר כֹּל עוֹנָה שְׂלָה וּמִפְּנֵי שְׁעַת הוֹסֵת נִאֲסָרָה כֹּל הָעוֹנָה כֹּל הַיּוֹם וְכֹל הַלַּיְלָה אֲסוּרָה שֶׁהִרִי וּסְתָה הוּא בִּיּוֹם וּבְלַיְלָה וְאֵיכָא מֵאֵן דְּאֲמַר דְּבַכִּי הֵאֵי גּוֹנָא בַּתֵּר תְּחִלַּת הוֹסֵת אֲזִלִּינֵן וְלֹא מִיִּתְסָרָא אֲלֵא בְּלַיְלָה אַע"ג דְּבַכֵּל שְׁעַת הוֹסֵת אֲסוּרָה לְשִׁמְשׁ אֲפִילוּ לְרַבִּי יוֹסִי הֵנִי מִיִּלִּי לְשְׁעַת הוֹסֵת עֲצֻמוֹ אֲבָל לְאֲסוּר אֵת שְׂלִפְנֵי וְשְׂלֵאֲחֵרִיו לֹא אֲסִרִּינֵן אֲלֵא הֵיכָא עוֹנָה דְּתַחֲלַת הוֹסֵת קָאֵי בֵּה וְאִם בְּדִקָּה קוֹדֵם הַנֶּזֶק הַחֲמָה וְלֹא רֵאֲתָהּ כֹּל אוֹתָהּ שְׁעָה אֲסוּרָה אֲבָל כֹּל הַיּוֹם מוֹתֵרֵת לְפִי שְׂעִיקָר הוֹסֵת בַּתְּחִלַּתוֹ הִיא וְכו' עכ"ל, וּמְדַקְדּוֹק לְשׁוֹנוֹ נִרְאֶה שֶׁהַבֵּין מָה שְׂאֲמַר רַבִּי יוֹסִי שְׁעוֹת וּסְתוֹת דְּאֵין הַכּוֹנָה רַק לְשְׁעָה שְׂמַתְחִיל בּוֹ הָרְאִי אֲלֵא לְכֹל הַזְּמַן שְׂנַמְשֵׁךְ בּוֹ הָרְאִי מִתְחַלַּתוֹ עַד סוֹפּוֹ וּמָה שְׂאֲמַרו וְחוֹשֶׁשֶׁת בְּשֵׁשׁ שְׁעוֹת

בדיקה בשעת הוסת לכתחילה אף לדין דפסקי' וסתות דרבנן אבל בוסת שאינו קבוע לא מצאנו מקור לזה בגמרא אלא על חיוב הפרישה והוא מימרא דרב פפא (ס"ד) לא אמרן אלא למיקבעה אבל למיחש לה בחדא זימנא חיישא אפילו בימי זיבה ע"ש, אלא דהרשב"א בתוה"ב כתב וז"ל היה לה וסת שאינו קבוע אם לא בדקה בשיעור וסת ולא ראתה הרי זו טהורה ואינה צריכה בדיקה דכל שלא הרגישה בדם בשעת וסתה אע"פ שלא בדקה הרי זו בחזקת טהורה, כיון שאין לה וסת קבוע שאין איסור עונה זו אלא מדרבנן עכ"ל משמע מלשון הרשב"א שעכ"פ לכתחילה צריכה בדיקה בעונת הפרישה אפי' בוסת שאינו קבוע וכ"מ מדברי הטור סי' קפ"ט ס"ד ויש לדעת המקור שממנו למד הרשב"א והטור דין זה דמרב פפא אין שום ראי' לענין הבדיקה רק לענין הפרישה, והני דיוקי דייק הפרישה בסי' קפ"ד (סק"ח) דגם באשה שאין לה וסת קבוע יש חיוב בדיקה בעונת פרישה וכן דייק הב"ח בסימן קפ"ט (ס"א) מדברי הטור לענין פיהקה בר"ח יעו"ש וכ"כ שם הפרישה (סק"ה) וכן העתיק שם בתורת השלמים דברי הב"ח ובשו"ע הרב בסי' קפ"ד ומ"מ צריך לדעת אי' מקום כבודו בש"ס דבעי' בדיקה בעונת הפרישה גם בוסת שאינו קבוע. ועיין פרדס רימונים (ט"ז סק"ב) שהעלה בפשטות דאין שום חיוב לכתחלה לבדוק בוסת שאינו קבוע דלא תקנו חז"ל אלא פרישה ע"ש, גם דברי הפרישה צריכין לי עיון שנראה שסותר משנתו בסי' קצ"ו (סק"ט) ע"ש וצ"ע.

ומדברי הראב"ד נראה דמצריך בדיקה לוסת שאינו קבוע שהרי דקדק הרשב"א בתוה"ב ובחי' דף ט. וכ"ה בשאר ראשונים בשם הראב"ד דס"ל דהגיע עת וסתה בימי עוברה צריכה בדיקה לכתחלה והוא מלשון הראב"ד שכתב מיהו לא בעיא בדיקה שאם לא בדקה ולא ראתה טהורה מאותו יום ואילך ע"כ ומזה דייקו הראשונים ז"ל דס"ל דצריכה לכתחלה בדיקה, והרי לשון זה עצמו כתב הראב"ד לעיל מיניה לענין וסת שאינו קבוע שהוא נעקר בפעם אחת ואינו צריך בדיקה אלא שאם הגיע אותו יום ולא בדקה ולא ראתה כיון שעבר אותו יום הותרה היא והותר אותו היום עכ"ד משמע מזה דס"ל דיש חיוב בדיקה לוסת שאינו קבוע.

ו והנה התוס' הרא"ש (נדה ט.) בדברי הגמרא הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה כתב וז"ל מהכא משמע דהא דאמרי' בפ"ב דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לוסתן, כשהיא מעוברת אין צריך דאפי' בשעת וסתן אמרי' הכא דלא בעיא בדיקה ע"כ וכ"כ הרא"ש (פ"א ס"ה) והביאו ב"י, וכ"ה

דלפעמים ראתה מתחלת השעה ולפעמים בסוף השעה להכי הצריך מוך דחוק כל השעה אבל לפי מה שהבין הראב"ד בשעות וסתות דתחלת הראי' קבוע דתמיד היא רואה מקודם הנץ באותה שעה בכה"ג סגי בבדיקה בעלמא בתחלת אותה שעה.

ובשו"ע הרב (סק"ט) כתב ואם לא ראתה בשיעור זה בודקת ומותרת לבעלה דכתר תחלת הוסת אזלינן לאסור אותה עונה לבדה אלא דכשיעור הנמשך ביום הוא שעת הוסת עצמו ואסורה בו אע"פ שהוא בעונה שניה עכ"ל וצ"ב מ"ט כתב דבודקת אחר שעת הוסת הרי בראב"ד וברא"ש מבואר דמהני אפילו בתחלת שעת הוסת ותו לא צריך בדיקה ואפשר דכונתו לומר דאם עדיין לא בדקה בודקת ומותרת אבל באמת סגי בבדיקה קודם הנץ החמה ואפי' עדיף לעשות הבדיקה בשעת הוסת עצמו מלעשות אחר הוסת וכדמוכח נמי בשו"ע הרב סי' קפ"ט (סק"ד) וכן (בסק"ק פ"ח) דלכתחלה צריכה לבדוק בשעת הוסת או אחריו באותה עונה הרי דבשעת הוסת צריכה לבדוק עצמה או עכ"פ אחריו באותה עונה אבל הכא שהוא בעונה שניה הוי הבדיקה לכתחלה קודם הנץ אלא דבדיעבד מהני אחריו וכונת השו"ע הרב לענין דיעבד כשלא בדקה עצמה עדיין בודקת עצמה ומותרת לבעלה מיד.

ומ"מ יש לנו ללמוד מדברי השו"ע הרב דס"ל דלפני שעת הוסת לא מהני בדיקה אע"פ שחייב בפרישה כל העונה מ"מ הבדיקה צריכה להיות בשעת הוסת דוקא או אחריו באותו עונה ומשמע נמי מסתימת דבריו דלענין לכתחלה ליכא נפק"מ בין שעת הוסת או אחריו באותו עונה דמשעת הוסת ואילך עד סוף העונה הוי לכתחלה והוא דלא כהחזו"ד דמצריך דוקא בדיקה בשעת הוסת, [ואם לא בדקה שוב אינה צריכה לבדוק לדין דס"ל וסתות דרבנן לדעה ראשונה בשו"ע ס"ט, דמותרת בלא בדיקה, ואע"פ שעדיין לא עברה העונה]. ומ"מ יתכן דגם החזו"א מודה דלפני שעת הוסת אינה יכולה לבדוק כיון דיש לה שעה קבוע ורק בנשי דידן שאין להם שעה קבוע הרי כל היום מיקרי שעת וסתה כמש"כ נקודה"כ להכי מהני בדיקה מתחלת הוסת נמי, ולקמן (אות"ד) יבואר אם להשו"ע הרב דא"צ בדיקה לכתחלה דוקא בשעת הוסת הוא דוקא בוסת שאינו קבוע או אפי' בוסת קבוע יכול לבדוק אחר שעת הוסת באותו עונה גם לכתחלה.

בענין בדיקה בעונת הפרישה בוסת שאינו קבוע

ה והנה כל מה שכתבנו הוא בוסת קבוע שמשמע מתוספתא והמשנה וכ"כ הראשונים הנ"ל שיש חיוב

בדברי הפרישה והב"ח שהוכיחו דלכתחי' צריכה בדיקה בוסת שאינו קבוע "אליבא דכו"ע" ולא הרגישו בדברי הב"י אלו שמפורש להדיא שאין חיוב בדיקה אף לכתחי' וכתב כן בדעת הרשב"א א"כ אין להוכיח מלשון הטור שכתב לשון דיעבדן הרי דיש חיוב פרישה אע"פ שאין חיוב בדיקה ומלשון הרא"ש ושאר ראשונים לעיל משמע דאם יש חיוב פרישה כש"כ דיש חיוב בדיקה.

איברא דהט"ז בסק"ג כתב דהכא מיירי בשינתה מוסת קבוע מ"מ סתימת לשון הרשב"א לא משמע כן ועל הרשב"א עצמו אין צריך לדחוק וכמ"ש הסד"ט (סק"ג) דהרי הרשב"א ס"ל דאשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה רק הטור לשיטתו קשה קושיית הפרישה יעו"ש, מ"מ להלכה דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה רק ג' פעמים הראשונים א"כ שוב נוכל לפרש בדעת הב"י ומחבר כפשוטו דאין חיוב בדיקה לכתחי' בעונת הפרישה בוסת שאינו קבוע רק חיוב פרישה מהא דרב פפא (נדה סד.) ועיין בערוך השולחן סי' קפ"ד (סל"ח) שכתב וז"ל אבל באשה שידוע שאין לה וסת קבוע לכתחילה צריכה בדיקה בעת וסתה כפי דרך וסתה שאינו קבוע אבל אם עבר הזמן כו' עכ"ל וציין ע"ז ב"י בשם הרשב"א ולפי מה שנתבאר צ"ע בדבריו דבהדי' כי הב"י להיפך.

היוצא מהאמור בדין אשה שאין לה וסת קבוע דעת הב"י דאינה צריכה בדיקה אפי' לכתחילה (זולת עונה בינונית דרינה כוסת קבוע) ודעת הפרישה והב"ח וכן הסכמת האחרונים דצריכה בדיקה לכתחי' בעונת הפרישה (ואם לא בדקה ועבר הוסת טהורה בלא בדיקה) אך צריך לדעת מקור מוצא הדברים במה נחלקו ובמה תלו פלוגתתן, ובדעת הפרישה והב"ח נוכל לומר בפשיטות דס"ל דאם אין חיוב בדיקה כש"כ דאין חיוב פרישה וא"כ כיון דר"פ אמר דיש חיוב פרישה ס"ל מסברא דגם חיוב בדיקה יש וכדמשמע מדברי הרא"ש וראשונים הנ"ל אך כבר כתבנו דיש להבין דברי הרא"ש דאדרבה משמע דהעיקר הוא חיוב הפרישה ולא הבדיקה ועוד דמדברי הב"י משמע להיפך כביאורו לדברי הרשב"א הנ"ל שוב ראיתי בפרדס רמונים (שם) שהרגיש בזה ע"ש.

מבאר הטעם דבעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא בדיקה לדעת הרי"ף והרמב"ם

[ז] ולהבין כל זאת נקדים לבאר הא נחלקו הראשונים באשה שיש לה וסת קבוע ועבר הוסת ולא בדקה דדעת הרי"ף והרמב"ם דמותרת בלא בדיקה ודעת שאר הראשונים דאסורה עד שתבדוק והר"ן בפ"ב דשבועות

ברשב"א ובריטב"א ומשמע מלשונם דכיון דאמרי' דלא בעיא בדיקה כש"כ דלא בעיא פרישה (ורק אם יצויר חיוב בדיקה אזי יכול להיות שיש גם חיוב פרישה) ולכאו' הי' מקום לומר להיפך דאע"פ דלא בעי בדיקה מ"מ פרישה בעי' דחיישינן דע"י התשמיש יבוא האורח אבל בלא"ה סמכינן מדלא ארגשה ש"מ דהאורח עיכב מלבוא וראי' לזה דהא י"א דפרישה סמוך לוסתה דאורייתא והבדיקה לכו"ע דרבנן וא"כ ה"נ אע"פ דלא בעי' בדיקה מ"מ הפרישה בעי' ואפ"ה כתב הרא"ש והרשב"א והריטב"א דאם לא בעי' בדיקה בשעת וסתן כש"כ דלא בעי' פרישה בעונת הוסת וכ"מ מדברי רש"י ותוס' ורמב"ן בהא דעונה בינונית דס"ל דאין חיוב פרישה רק בדיקה וכמ"ש בשו"ע הרב סי' קפ"ט בקו"א אע"פ דחיוב הבדיקה הוא מחשש שהאורח יבוא ביום שרגיל לבוא לרוב הנשים אפ"ה בבדיקה סגי הרי דהסברא נותנת דחיוב פרישה יסודתו מחיוב בדיקה, ולכאו' צ"ע דהא כתב הרשב"א והביאו הטור בסו"ס קפ"ד דוסת שלא קבעתו ג"פ אע"פ שלא בדקה כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה וכתב ב"י ע"ז ודע דמ"מ אע"ג דמטהר בלא בדיקה מ"מ חוששת לו וצריכה לפרוש כל אותה עונה אלמא דאע"ג דאין חיוב בדיקה מ"מ חיוב פרישה איכא ומיהו בפרישה (אות י"ח) לומד ככוונת הרשב"א דודאי לכתחי' בעי בדיקה דהרי הטור פסק באשה שאין לה וסת דצריכה בדיקה לפ"ת וע"כ מש"כ הטור טהורה בלא בדיקה היינו הבדיקה שמברר למפרע כגון אם רחצה יעו"ש וכן דעת הב"ח הנ"ל דלכתחי' צריכה בדיקה אף באשה שאין לה וסת.

ובז"ב תמיהני שהרי זה לשון הב"י בסי' קפ"ד על דברי הטור שהביא מש"כ הרשב"א וז"ל וכתב עוד יש לה וסת שלא קבעתו עדיין שלש פעמים והוא פחות מעונה בינונית וכו' כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה עכ"ל וכתב הב"י וז"ל וטעמו לומר שאע"פ שכתב שאם יש לה וסת והגיע שעת וסתה אסורה עד שתבדוק היינו דוקא ביש לה וסת קבוע אבל אם יש לה וסת שאינו קבוע והוא לפחות משלושים יום "אינה צריכה בדיקה ביום הוסת הזה" ומיהו ביום שלושים אסורה עד שתבדוק דכל שלא נקבע לה וסת אחר הוי יום שלושים כוסת קבוע כמו שנתבאר לדעתו ז"ל ומשמע לי דה"ה אם היה לה וסת שאינו קבוע והוא ליותר מעונה בינונית שצריכה בדיקה ביום השלושים "ואינה צריכה בדיקה ביום אותו וסת" מאחר שלא הוקבע עדיין כו' עכ"ל הרי להדיא בדברי הב"י שכתב ב' פעמים שאינה צריכה בדיקה אפי' לכתחי' בוסת שאינו קבוע אלא בעונה בינונית ואע"כ כתב שם להלן דחיוב פרישה איכא נומכאן תמוה לי נמי

מבאר טעם חיוב הבדיקה בעונת הוסת

ח והנראה לענ"ד בהקדם לבאר מ"ט הצריכו חכמים בדיקה בעונת הוסת אם משום חזקה אורח בזמנו בא הלא לעומת זה יש חזקת דם שבא בהרגשה וכמבואר ברמב"ם (בפ"ט ה"א) וא"כ הרי תרגיש כשיבוא הדם ומדוע הצריכוהו לבדוק ובפרדס רימונים (מקשה זהב סק"ב) כתב דבוסת הקבוע כיון שהיא רגילה לראות בו חששו חז"ל למיעוט דשמא ראתה ולא הרגישה או דארגשה ולא אדעתה ע"כ תקנו חז"ל שתבדוק בשעת וסתה יעו"ש ועדיין לא יצא בזה חובת הביאור מ"ט באמת חששו לזה הרי יש חזקה חזקת הדם שבא בהרגשה וצ"ל בזה כמ"ש בחזו"א (פ"ט) דחששו רבנן דארגשה ולא אדעתה דמלתא דלא רמיא עליה דאיניש ולא תוכל להעיד שלא הרגישה עכ"ד אלא שכתב כן למ"ד וסתות דאורייתא ע"ש וה"ה דיש לומר כן גם למ"ד וסתות דרבנן וזה ניחא לטעם השני שכתב הפרדס רימונים אבל לטעמו הראשון דשמא ראתה בלא הרגשה מהיכי תיתי דנחשוש לזה כיון דיש חזקה שבא בהרגשה ולמה חששו כאן למיעוטא וכבר העיר בזה החזו"א ז"ל (פ"ט).

ובשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ד סמ"ט) כתב דקיי"ל כל היכא דאיכא לברורי מבררין ובוהו א"ש דאע"ג דהוא רק מיעוט נשים שרואין בלא הרגשה מ"מ כיון דיכולה לברר לפיכך תיקנו חז"ל בדיקה בשעת הוסת, והנה יש נפק"מ בין הטעמים דאם החיוב בדיקה הוא מחשש דלמא ארגשה ולא אדעתה א"כ חששו חז"ל שתהי' טמאה נדה מן התורה ולהכי אצרכוהו בדיקה בכדי לוודע שאיננה טמאה מן התורה אבל אם החשש שחששו חז"ל שמא ראתה בלא הרגשה א"כ חששו לטמאה דרבנן שהרי ראתה בלא הרגשה איננה טמאה אלא מדרבנן ולהכי אצרכוהו בדיקה בכדי לוודע שאיננה טמאה מדרבנן.

והנראה לי בזה לומר דבהא תלי' פלוגתת הראשונים בעברה הוסת קבוע דדעת הרי"ף והרמב"ם דטהורה בלא בדיקה ודעת שאר הראשונים דאסורה עד שתבדוק, דלדעת הרי"ף והרמב"ם י"ל דה"ט דאצרכוהו חכמים בדיקה בשעת הוסת הוא מחשש כיון שאורח בזמנו בא חששו שמא ראתה בלא הרגשה וע"כ צריכה לבדוק עצמה אבל בעבר הוסת ולא בדקה אוקמוה אדין תורה ולא ס"ל כלל הך חשש דארגשה ולא אדעתה דלא מצינו סברא זאת בגמרא אלא לענין בדיקת עד או שמש או מי רגלים די"ל טעתה בהרגשה וכדו' אבל ארגשה ולא אדעתה לא חששו חז"ל לסברא זו כלל [ובטומאת כתמים ס"ל כתוס' ולא כרש"י שכתב ארגשה ולא

כתב בדעת הרי"ף והרמב"ם דשלא בשעת וסתה מסולקת דמים היא דמ"ה אמרו דיה בשעתה ולמה נחוש שיהיו דמים מצויים בה שלא בשעת הוסת מפני שלא בדקה בשעת הוסת, והוקשו האחרונים דמ"מ הרי יש לחשוש שמא ראתה בשעת וסתה ואמאי מותרת בלא בדיקה ועיין בכו"פ (סקפ"ד סק"ו) שתירץ דדעתם הוא דדוקא ע"י תשמיש חיישי' שהאורח יבוא בזמן מוגבל הזה שקבעתו אבל בלא"ה לא חיישי' לזה יעו"ש, וע"ע בערוך השולחן סו"ס קפ"ד מש"כ בזה.

ואני בעניי לא הבינתי דאם כל החשש אליבא דרי"ף ורמב"ם הוא דוקא ע"י תשמיש אבל בלא"ה אין חשש שתראה רק בצירוף אורח בזמנו ותשמיש יש חשש א"כ למה חייבוהו חכמים לבדוק בעונת הוסת הא כיון דפורש אין שום חשש שתראה וע"כ כיון שחייבוהו חכמים לבדוק ע"כ שיש חשש שמא תראה גם בלי צירוף התשמיש וא"כ שוב קשה ניחוש שמא ראתה ואמאי מותרת בעבר יום וסתה ובאמת ברי"ף ורמב"ם אינו מבואר להדי' חובת הבדיקה בעונת הפרישה וא"כ י"ל לדעתם דדוקא ע"י תשמיש איכא חשש שתראה ולכן מותרת לאחר העונה ומ"ש חכמים תיבדק אפשר דהיינו לטהרות וכמ"ש הרמב"ן, אבל בר"ן פ"ב דשבועות כתב דלדעת הרי"ף והרמב"ם צריכה בדיקה בעונת הפרישה וא"כ לכאו' צ"ע כנ"ל.

ובסד"ט (סקפ"ו סק"ד) תי' בזה דסמכינן דמדלא ארגשה ודאי לא ראתה ורק לכתחילה חששו שמא תראה בשעת תשמיש אבל בעבר הוסת סמכינן אטעמא דהרגשה וטהורה בלא הרגשה יעו"ש, ובאמת הך טעמא א"ש רק על עצם דין הפרישה בעונת הוסת שמא תראה בשעת תשמיש ולכן בעבר הוסת סמכי' אטעמא דהרגשה, אבל כיון שיש חיוב בדיקה א"כ ע"כ חיישי' שמא תראה אף בלי תשמיש וא"כ בעבר הוסת נמי תיבעי בדיקה וצ"ל דכוונתו דאפי' שיש חשש שמא תראה אף בלי תשמיש מ"מ בעבר הוסת סמכי' מדלא ארגשה מסתמא לא ראתה ומ"מ צ"ע ממנ"פ אם החשש שמא תראה מחייב בדיקה הרי דמחזקינן לה שראתה וא"כ איך בעבר הוסת מותרת בלא בדיקה ואם לא מחזקינן לה שתראה א"כ אמאי תיבעי בדיקה בשעת הוסת ובאמת גם בוסת שאינו קבוע צריך ביאור כיון שיש חיוב פרישה שמא תראה א"כ ניחוש שמא ראתה ואמאי בעבר וסת ולא בדקה טהורה בלא בדיקה ובסד"ט (סקפ"ד סק"טו) ובחידוד הלכות (טו). נתקשה בפרט זה והעלה כנ"ל ומ"מ צ"ע כמש"כ.

משא"כ בוסת הקבוע שהחשש הוא חששא דאורייתא שהרגישה ולא אדעתה לכן חמור בזה יותר שאסורה עד שתבדוק וכנ"ל ומיושב נמי סברת המחלוקת הראשונים בוסת הקבוע בעבר הוסת ולא בדקה אם אסורה עד שתבדוק או טהורה בלא בדקה וכמו שנתבאר.

א"ל דלפ"ז צ"ע דעת הב"י דס"ל דא"צ בדקה בעונת הפרישה בוסת שאינה קבוע כיון דחיוב הפרישה הוא מחשש שמא תראה מ"ט לא תיבעי בדקה מ"ש מוסת הקבוע לדעת הרי"ף והרמב"ם.

ונראה לדעת הב"י טעם חובת הפרישה בוסת שאינה קבוע אינו מהחשש שמא תראה כיון דחזקה דחזקה שאורח בזמנו בא איננו חזקה אלימתא לא חיישי שמא תראה רק חובת הפרישה הוא שמא תראה ע"י תשמיש שחימוד התשמיש יגרום שהאורח שהוא בין כך עלול לבוא ביום הזה יבוא וא"כ כיון שפורש שוב אין חשש שתראה דם וע"כ ליכא מקום לחיוב בדקה משא"כ לדעת הפרישה והב"ח חיישינן שמא תראה בלא הרגשה וע"כ יש לחייב בדקה ונמצא דחיוב בדקה ופרישה תלוי זה בזה דאם יש חיוב פרישה יש חיוב בדקה כיון דמאותו הטעם הוא ממש כמו בוסת הקבוע (לדעת הרי"ף והרמב"ם) וכמו שנתבאר.

י ולפ"ז אתי שפיר דברי הרא"ש (פ"א ס"ד) ותוס' הרא"ש (נדה ט.) הנ"ל שכתבו דכשהיא מעוברת א"צ לפרוש דאפי' בשעת וסתן אמרי' הכא דלא בעיא בדקה ע"כ, דודאי חיוב הפרישה והבדיקה תלוי זה בזה אע"פ שי"א דפרישה דאורייתא ובדיקה לכו"ע דרבנן מ"מ אחרי שחכמים הצריכוה לבדוק הרי דינו שוה לפרישה וכיון דאפי' בשעת וסתן שאז הוא החשש דלמא ארגשה ולא אדעתה או שמא ראתה בלא הרגשה ואפ"ה לא בעי' בדקה אפילו לכתחילה (לדעת הרא"ש) הרי דלא חיישי' לכ"ז כיון דדמיה מסולקין א"כ שוב ליכא חיוב פרישה ותו דהרי כל הספק בגמרא בהגיע וסת בימי עיבורה אינו אלא לכתחילה אם צריכה בדקה בעונת הוסת א"כ ע"כ דס"ל דהחשש אינו כמו בכל וסת קבוע שמא הרגישה ולא אדעתה אלא דלמא ראתה בלא הרגשה ולהכי פשיטא ליה דבעבר הוסת מותרת בלא בדקה כמו בוסת שאינו קבוע והנה כל טעם הפרישה בוסת שאינו קבוע אינו מה"ת אפילו לדעת הרא"ה וכמ"ש החת"ס וע"כ רק מדרבנן דלמא תראה בלא הרגשה וכיון דלרי"ף ורמב"ם גם בוסת קבוע החשש דלמא תראה בלא הרגשה ואעפ"כ מחויבת לבדוק ה"נ לדידן בוסת שאינו קבוע וכנ"ל וכיון שכן מעוברת שאינו צריך בדקה ה"נ דא"צ פרישה, ואף דהרשב"א

אדעתה] וכיון דמן התורה בודאי טהורה אוקמוה בדיעבד אדין תורה ואף דכתבנו לעיל דחששו לחומרא בעונת הוסת מטעם דאיכא לברורי וא"כ הרי גם בעבר הוסת איכא לברורי י"ל דכיון דכל דין הבדיקה הוא דין דרבנן על חשש דרבנן מטעם דאיכא לברורי לא אמרו זאת אלא כשהסברא קיימת דהיינו שהוא בזמן האורח חששו לברר אבל כשעבר זמן האורח כיון דכל זה הוא דין דרבנן בזה לא נאמר דין איכא לברורי מבררין, ודעת שאר הראשונים דהחיוב בדקה הוא מחשש שמא ארגשה ולא אדעתה והיינו טומאה דאורייתא וכיון שכן אף בעבר הוסת חששו חז"ל דכיון שיש לומר שהרגישה באמת וטמאה מן התורה לכן לעולם אסורה עד שתברר ע"י בדקה.

טעם חיוב הבדיקה בוסת שאינו קבוע

ט ומעתה נוכל לומר דהא דמצרכי' בדקה בוסת שאינו קבוע לכו"ע אינו משום דלמא ארגשה ולא אדעתה כיון דחזקה אורח בזמנו בא בוסת שאינו קבוע איננו חזקה אלימתא לכן לא חיישי' לארגשה ולא אדעתה דהוא נגד הסברא לומר דמהיכי תיתי שלא תרגיש אלא החשש הוא לשמא ראתה בלא הרגשה ואף שהוא נגד חזקה של דם שבא בהרגשה אבל אינו נגד הסברא וחששו חז"ל למיעוט אלו ולכן בעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא בדקה אליבא דכו"ע דכיון שכל החשש הוא אינו אלא דרבנן שהרי אפילו ראתה בלא הרגשה טמאה רק מדרבנן לכן בעבר הוסת אוקמוה אדין תורה וכמו לענין וסת קבוע לדעת הרי"ף והרמב"ם ואף שאר הראשונים יודו לזה דדוקא בוסת קבוע דהחשש הוא דלמא ארגשה ולא אדעתה אסורה עד שתבדוק אבל בוסת שאינו קבוע דהחשש הוא רק שמא ראתה בלא הרגשה לא חששו בדיעבד לזה וטהורה בלא בדקה.

ומעתה אם בוסת הקבוע אצרכוה חכמים בדקה לדעת הרי"ף והרמב"ם משום שמא תראה בלא הרגשה א"כ ה"ה בוסת שאינו קבוע שחייבוה פרישה מטעם שמא תראה בלא הרגשה ה"ה דבעי בדקה דמ"ש וסת הקבוע מאינו קבוע ואף שאר הראשונים מודו לזה וכנ"ל וא"כ יש לנו טעם פשוט לפ"ז להצריך בדקה גם בוסת שאינו קבוע דמ"ש מוסת הקבוע כיון דחיוב הפרישה הוא מאותו הטעם ה"ה דחיוב הבדיקה שווין בדבר, ומיושב כמין חומר קושית האחרונים דמ"ש וסת הקבוע דאסורה עד שתבדוק מוסת שאינה קבוע דטהורה בלא בדקה ולהנ"ל דבוסת שאינו קבוע כיון שהחשש הוא חששא דרבנן שראתה בלא הרגשה לכן בעבר הזמן לא חששו בדיעבד [וכמו לרי"ף ורמב"ם בוסת הקבוע]

(סקי"ז) והערוך השולחן (סל"ח), וכ"כ בלח"ש (סקכ"ה) ובספרו קיצור שו"ע (סי' קנ"ח ס"ט) והאחרונים מצאו לו חבר להח"ד והוא בספר הפרדס לרש"י ז"ל שכתב שם וז"ל דאותו יום או לילה שקבעה לה וסת פורשת מבעלה ובדקת עצמה תדיר ולובשת חלוק לכן ומצעת מצעות לבנים על מיטתה שאם תראה דם כלום יהא ניכר עכ"ל הרי שכתב רש"י ז"ל בדקת עצמה תדיר משמע דבעי שתהא ידה בין עיניה כל היום, וכיו"ב כתב בשו"ת נודע ביהודה מהדר"ק (סי' מ"ו) דצריכה בדיקה בבוקר ובערב ובאמצע היום כמה פעמים כי אינה יודעת אימת זמן וסתה, ואף שלא הצריך מוך דחוק מ"מ בודקת עצמה תדיר דינו שוה כמוך דחוק כדמשמע בפרק תינוקות (סח:): ובתוס' שם (סוף ד"ה אמרו) [דבבדיקה בסוף היום ג"כ חשוב כאילו ידיה מונחות כל ביהש"מ וכן בבדיקות תדיר במשך היום ג"כ נחשב כאילו ידיה בין עיניה כל היום].

אמנם כבר כתבו האחרונים האמרי בינה (שו"ת יור"ד ס"ו) ובמהר"ש ענגיל (ח"ד סמ"ט) ובמהר"ש (ח"ב סמ"ח) דלא נוהגין כחומרת החו"ד ומשמע מדבריהם דכיון דהוא חומרא קשה א"א להחמיר בזה וכ"כ בספר סוגה בשושנים (סי' ג' סקכ"ג) דמעולם לא שמעתי להחמיר לנהוג כן וכדומה שאין הנשים שלנו נוהגות בכל זה ומלמד זכות שם מפני שמקלקלות עצמן ע"י המוך שמונח שם זמן מרובה ע"ש. ויען כי הנני נבוך בזה אמרתי אשיחה וירוח לך, כי הנה כבר הבאתי לעיל (אות א') דברי התוספתא (פ"ט דנדה ה"ב) וז"ל כיצד היתה למודה להיות רואה כו' ואין מחייבין אותה שתהא ידה בעיניה כל היום אלא בודקין פעמים לוסתה עכ"ל והגר"א הגיה בודקין סמוך לוסתה, וכיון שכל גוף חובת הבדיקה יסודתו מתוספתא זו כמו שהארכתי לעיל שם ובתוספתא הלא איתא להדי' שאין מחייבין אותה שתהא ידה בעיניה כל היום הרי להדיא דלא בעי' מוך דחוק כל היום, וכבר העיר זאת בספר ערך ש"י (סי' קפ"ד) ועוד הביא ראי' למספר הבדיקות דבודקין לשון רבים משמע פעמיים ויותר ויתבאר בעז"ה להלן. ואע"פ שהתוספתא מיירי ביש לה שעה קבועה, ובכה"ג צריכה להח"ד מוך דחוק רק באותו שעה, מ"מ לשון התוספתא משמע דבדיקה בעלמא סגי, דאל"כ הו"ל למימר ואין מחייבין אותה שיהיה ידה בין עיניה כל היום אלא שעת וסתה בלבד.

יב והנה תנן בנדה טו. כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה ובגמרא פליגי רב הונא ורבה בר בר חנה דרב הונא אמר ל"ש [דכי מצאה תוך ימי עונתה לא בעיא בדיקה (רש"י)] אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה

לפי דעת הב"י ס"ל דבוסת שאינו קבוע איכא חיוב פרישה ולא בדיקה שאני התם דכיון שיש חזקה אורח בזמנו בא שהרי אין דמיה מסולקין רק איננו חזקה אלימתא אלא בצירוף התשמיש לכן בדין פרישה סגי להפקיע החשש שיבוא האורח ולא אצרכי' שוב בדיקה שהרי לא משנה הבדיקה מידי משא"כ הכא שהטעם שלא הצריכה לבדוק הוא כיון דדמיה מסולקין ואפי' בשעת וסתן ממש לא חיישי' אף לכתחי' א"כ כש"כ דליכא חיוב פרישה בכל העונה.

ובלכת בדרך זה יתפרש היטב דברי הרשב"א בתוה"ב שהובא לעיל (סק"ה) וז"ל היה לה וסת שאינו קבוע אם לא בדקה בשיעור וסת ולא ראתה הרי זו טהורה ואינה צריכה בדיקה דכל שלא הרגישה בדם בשעת וסתה אעפ"י שלא בדקה הרי זו בחזקת טהורה כיון שאין לה וסת קבוע שאין איסור עונה זו אלא מדרבנן עכ"ל ולכאור' צ"ע מש"כ הרשב"א שאין איסור עונה זו אלא מדרבנן הרי הרשב"א ס"ל דוסתות דרבנן ואפ"ה בוסת קבוע כתב דאסורה עד שתבדוק אע"פ שאין איסור העונה אלא מדרבנן וא"כ מה נתינת טעם הוא על וסת שאינו קבוע, ולפי מה שהעליתי בס"ד ניחא שכונת הרשב"א שהחשש בוסת שאינו קבוע אינו אלא חשש דרבנן שמא תראה בלא הרגשה ולכן בעבר הוסת לא החמירו להצריכה בדיקה משא"כ בוסת קבוע אע"פ שוסתות דרבנן מ"מ החשש הוא חששא דאורייתא שמא הרגישה ולא אדעתה לכן אם עבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק.

ודע דאע"פ שנתבאר דהחשש בוסת קבוע ובעו"ב הוא שמא נטמאה מה"ת דארגשה ולא אדעתה ולכן החמירו חז"ל להצריך בדיקה ובירור גם לאחר הוסת מ"מ לא חששו אלא לכתחלה אבל היכא שמחמת מכה א"א לבדוק או מחמת אונס אינה יכולה לבדוק ביום הוסת לא החמירו לאוסרה לבעלה ומוקמינן לה אחזקת טהרה וכמו שיתבאר בעז"ה לקמן.

זמן הבדיקה בעונת הפרישה

א"י ידועים בזה דברי החוות דעת (סי' קפ"ד) דאשה שיש לה וסת קבוע וכן עונה בינונית צריכה בדיקה כל העונה דהיינו שתשים מוך דחוק שיהא שם כל העונה ואם יש לה שעה קבוע ביום הוסת אינה צריכה בדיקה רק אותה השעה, ובמשנית וסתה ב' או ג' ימים צריך שתהי' מוך דחוק בין עיניה כל הג' ימים דכשעת וסתה דמיין וכתב ע"ז וצריך ללמוד זה תוך ביתו עכ"ד וכן העתיקו כמה אחרונים דברי החו"ד להלכה ומהם הפתחי תשובה

צריכה שום בדיקה ולעולם בעי' מוך דחוק כל העונה רק הכא הקילו וכשם שהקילו ביוצא לדרך אף בלי שום בדיקה כך הכא הקילו כיון דוסתות דרבנן וכן משמע בחי' הריטב"א שלא הזכיר כלל ענין הבדיקה אלא דין הפרישה וע"ז קאמר דבא מן הדרך הקילו כיון דוסתות דרבנן ולפיכך אפי' היא ישנה מותרת לו עכ"ד.

ואפשר דלמסקנת דברי הרשב"א יתכן ששוב לא מוכרחים לומר דהתביעה הוי במקום הבדיקה רק לא צריכה בדיקה כלל ונפק"מ בישנה דליכא תביעה אם אומרים דלמסקנא הקילו בבא מן הדרך אפי' לענין בדיקה א"כ גם ישנה מותרת אבל למה שכ' הרשב"א מתחילה דכיון דאיכא תביעה אין לך בדיקה גדולה מזו היינו דוקא בערה דאיכא תביעה כדמוכח (בדף יב.) אבל כיון שהרשב"א כתב דהקולא שהקילו הוא רק לענין התשמיש אבל הבדיקה יוצאה בהתביעה הרי דס"ל להרשב"א דבדיקה בעלמא סגי בעונת הפרישה, וגם ממה שכתב הרשב"א דאפילו בדקה ומצאה טהור אסורה כל עונת הוסת משמע דלאחר עונת הוסת מיד מותרת אפילו בלא בדיקה שהרי כבר בדקה עצמה באמצע עונת הוסת.

וכבר כתבתי לעיל דהכי מוכח נמי מדברי הראב"ד והרא"ש ברגילה לראות מקודם הנץ עד אחר הנץ, דבבדקה קודם הנץ ומצאה טהורה מותרת אחר שעת הוסת ע"ש, אלמא דלא בעינן מוך דחוק כל שעת הווסת.

מספר הבדיקות בעונת הפרישה

יד] והנה כבר הארכתי בעז"ה לבאר מקור חיוב הבדיקה מש"ס וראשונים ומכל הלין דברים משמע דסגי בבדיקה בעלמא בשעת הוסת ותו לא מידי והיינו ממתניתין (בדף מז.) הגיע שעת וסתה ולא בדקה וכן מרש"י דף טו. וטז. (ד"ה וסתות) וכן בתוס' טז. ד"ה ורב) ובהגה"מ (פ"ח מאיסור"ב ז') ובדברי חמודות על הרא"ש (ריש מס' נדה סק"א) ובספר בעלי הנפש להראב"ד שער הבדיקות ובר"ן (פ"ב דשבועות) וכן משמעות דברי המחבר (ס"ט) צריכות בדיקה משמע בדיקה בעלמא ואפי' חדא ולא משנה כלל מתי שתעשה הבדיקה רק שתעשה בשעת הוסת ולשון השו"ע כשיגיע יום הוסת משמע אפי' בתחלת הוסת וכיון שכבר הוכחתי בעז"ה דמדברי הרשב"א מוכח כן דסגי בבדיקה אחת בעונת הפרישה וכן כתבתי בשם הערך ש"י דהכי מוכח בתוספתא א"כ ע"כ הני ראשונים כוונתיהו ג"כ לזה דסגי בבדיקה בעלמא בשעת הוסת.

ומש"כ בערך ש"י לדייק מתוספתא דבעי' ב' בדיקות ויותר אחרי שהוכח לדעת שהרשב"א בבדיקה

קסבר וסתות דאורייתא, רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן, וכתב הרשב"א יש מי שפירש דאפילו בא בעת וסתה ממש ג"כ מותר ואי קשיא לך הא אמרי' והזהרתם בני ישראל מטומאתם מכאן אמר ר' יאשי' אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן ותו דאמרי' לקמן (טז.) דאפילו למ"ד וסתות דרבנן לא בדקה ולא ראתה אסורה עד שתבדוק ותמצא טהור ויש מתרצים דהתם כשהוא עמה בעיר אבל בבא מן הדרך הקילו דכיון דאיכא תביעה אין לך בדיקה גדולה מזו [פי' כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת ראייה וזוכרת, (תוס' י"ב, ד"ה כיון)] אבל מ"מ בעונה סמוך לוסת תקשי לך עדיין דהא אפילו בודקת ומצאה טהור אסורה כל עונת הוסת ושמא אף בזו הקלו בבא מן הדרך כדרך שהתירו לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך ואפילו בעונה הסמוכה לוסת עכ"ד הרשב"א.

הרי להדיא מדברי הרשב"א ז"ל דמהני בדיקה בעונת הוסת ולא בעי מוך דחוק דהא התביעה הוי במקום הבדיקה ומותר לשמש אח"כ ואפילו בשעת וסתה ואת"ל דבעי' מוך דחוק כל העונה עדיין לא תי' הרשב"א מידי דהא דקיי"ל דאסורה עד שתבדוק ותמצא טהור היינו דוקא לאחר העונה אבל בתוך העונה לא הועיל לנו הבדיקה שצריך להיות מוך דחוק כל העונה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאיך פי' היש שפירשו דמיירי בבא מן הדרך בעת וסתה ממש הא אסורה עד שיעבור העונה ותמצא המוך נקי ואם יש לה שעה קבועה הרי צריכה מוך דחוק כל השעה והכא הרי מותרת בעת וסתה ממש בהתביעה שהוא כבדיקה אלא ע"כ דלא בעי' מוך דחוק אלא בדיקה בעלמא וכיון שבדקה [וכן הכא התביעה שבמקום הבדיקה] שוב טהורה רק עדיין קשה קושיא קמייתא דמ"מ אסורה לשמש מדר' יאשי' וע"ז צ"ל דבבא מן הדרך הקילו.

ומשמע עוד מדברי הרשב"א שאפי' בבדיקה אחת סגי ואפי' כשהבדיקה בתחילת העונה דהא מותרת בבא מן הדרך אפי' בתחילת העונה [או בתחלת השעה הקבועה אם יש לה שעה קבועה] ע"כ מוכח מזה דמה שהצריכו חז"ל בדיקה בעונת הפרישה בבדיקה בעלמא סגי ליה ולא איכפת לנו מתי שתעשה הבדיקה אלא כל שהוא בתוך העונה בין בתחילה בין בסוף בדקה ומצאה טהור טהורה רק אסורה לשמש מדר' יאשי', ובאמת לולא דברי הרשב"א הי' אפשר לפרש דכיון דוסתות דרבנן כשם שהתירו לשמש בבא מן הדרך כך הקילו שאינה

יד] בשו"ע הרב (סי' קפ"ט סק"ד) כתב וז"ל שמיד אחר שראתה לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ' שמא תראה בו וצריכה לפרוש מבעלה כל עונת הוסת כדלעיל סי' קפ"ד וגם צריכה לבדוק עצמה לכתחילה בשעת הוסת או אחריו באותה עונה אע"פ שעדיין לא קבעתו כדלעיל שם סעיף ט' עכ"ל משמע מלשונו שאין נפק"מ מתי שתעשה הבדיקה אם בשעת הוסת ממש או באותה עונה אחרי שעת הוסת אבל מראשונים משמע דעיקר הבדיקה בשעת הוסת ממש כדמשמע מדברי התוס' (טז. ד"ה רוב) וראב"ד בבעהנ"פ (שער הבדיקות) ואפשר דיש נפק"מ בין וסת קבוע דאיירי בהו התוס' והראב"ד ובין וסת שאינו קבוע, והסברא בזה י"ל כמש"כ דבוסת שאינו קבוע החיוב בבדיקה הוא דלמא ראתה בלא הרגשה והוא רק חששא דרבנן דאפי' תראה לא תהי' טמאה מה"ת כיון דלא הרגישה ע"כ העיקר לבדוק באותו עונה שעלולה לראות לכן הצריכה בבדיקה וע"כ לא איכפת לן מתי שתעשה הבדיקה משא"כ בוסת הקבוע שהחיוב בבדיקה הוא משום דחיישי' דלמא ארגשה ולא אדעתה א"כ הוי חששא דאורייתא ע"כ צריכה להיות בודקת דוקא בשעת הוסת שעלולה לראות יותר באותו שעה ודלמא ארגשה ולא אדעתה וע"י הבדיקה באותו שעה יהי' בדעתה יותר להרגשות לכן כתבו דתעשה הבדיקות בשעת הוסת דוקא ועוד י"ל דכונת השו"ע הרב דיש לבדוק עצמה לכתחילה בשעת הוסת או בדיעבד אחריו באותה עונה.

טז] אמנם עדיין צ"ב מה מהני מה שבודקת פעם אחת באמצע היום אימור עם סילוק ידיה ראתה כיון דחששו חז"ל שמא תראה ביום זה דאורח בזמנו בא הרי זמנו כל היום ומה ההוכחה שלא תראה עוד היום מכח בבדיקה זו ואין לומר דהבדיקה הוא בסוף היום דהא מוכח מהרשב"א הנ"ל דגם בבדיקה בתוך העונה מהני וליכא נפק"מ בזמן הבדיקה וכן מוכח מסתימת כל הפוסקים וכנ"ל, וצ"ל דהקילו חז"ל אם הוחזקה מקצת היום בטהרה אמרינן כיון דעד עכשיו לא ראתה שוב לא תראה ואם יהי' ע"י הרגשה שחזקת הדם לבוא בהרגשה או שאם תראה כבר תמצא הדם ותדע שנאסרה לבעלה אלא שלכתחילה חששו על המיעוט דארגשה ולא אדעתה או שמא תראה בלא הרגשה ולא תדע במציאות הדם אבל כל שכבר הוחזקה במקצת היום שלא ראתה והוחזקה בטהרה במקצת יום האורח לא גזרו יותר מזה וסמכו על החזקה שתראה בהרגשה או שתמצא הדם אם תהי' גדה ולקמן יתבאר יותר בזה.

והטעם דבאמת יש להקשות דאם חששו חז"ל דארגשה ולא אדעתה א"כ מה מהני מה שתבדוק עצמה

אחת סגי ליה וכן משמעות ש"ס וראשונים ולא ימלט שלא יזכירוהו הראשונים והפוסקים אם יש חיוב בב' בדיקות א"כ ע"כ מה שנקט התוספתא בודקין לאו הוכחה ברורה הוא שהכוונה לב' בדיקות אלא נלענ"ד דכוונת התוספתא בלשון בודקין לענין אחר כי באמת הי' צריך לכתוב בודקת לשון נקיבה ואם רצה לנקוט לשון רבים הי' צריך לכתוב בודקות וכיון שנקט בודקין ע"כ הכוונה כיון שברישא נקט ואין מחייבין אותה דוגמא לזה נקט בודקין והכוונה שמחייבין אותן לבדוק והפי' בודקין שאנו מצווין אותה לבדוק וא"כ אין כאן שום הוכחה לחיוב ב' בדיקות אלא בבדיקה חדא סגי לה כדמשמע מכל הנ"ל, אך להגירסא פעמים י"ל דצריך לבדוק ב' פעמים וכן גרס החסדי דוד ופירש דר"ל אחד בשעת הוסת ממש ואחד בסוף העונה, אך מדלא הזכירו הראשונים והפוסקים דיש לעשות ב' בדיקות שמע מינה דעיקר הגירסא הוא סמוך לוסתה ובדיקה אחת סגי וכ"כ בחזו"א (סי' פ' סק"ב), וראיתי מי שהעיר שהחזו"א סותר משנתו (בסק"ב) שכתב לעשות ב' בדיקות, ולא עיין כל הצורך דשם מיירי החזו"א למ"ד וסתות דאורייתא דאע"פ שהוא מה"ת לא חיישינן שנפל לארץ באמצע היום אלא בבדיקת שחרית וערבית סגי דוגמת בבדיקת זב וזבה דזה מצות הבדיקה מה"ת בתחלת הוסת ובסופו ותו לא אבל כ"ז למ"ד וסתות דאורייתא מדמינן ליה לבדיקת זב וזבה אבל למ"ד וסתות דרבנן בבדיקה אחת סגי לכו"ע, ונראה דגם מפ"י החסדי דוד אין הכרח דלמא תנא דתוספתא ס"ל וסתות דאורייתא ולכן צריך לעשות ב' בדיקות אבל למ"ד וסתות דרבנן גם הוא מודה דבבדיקה אחת סגי ועוד דהחסדי דוד מיירי כשיש לה שעת הוסת וס"ל דבעי' בבדיקה בשעת הוסת וגם אח"כ לאחר שעת הוסת בסוף העונה אבל נשי דידן שכל היום שעת וסתן סגי בבדיקה אחת בסוף עונת וסתן [אלא דמ"מ איכא למידק דס"ל דיש לעשות הבדיקה בסוף העונה ויתבאר לקמן בס"ד], ולכן נראה דלענין הלכה אין להצריך יותר מבדיקה אחת אפי' בוסת קבוע וכש"כ בוסת שאינו קבוע, ובפרט בזמנינו שהרבה נשים קשה להם הבדיקות מחמת רגישות ופצעים שבאותו מקום וכן הוראת מו"ח שליט"א, שוב ראיתי בשו"ת דברי יציב (סי' ס"ה) שהעלה ג"כ הכי.

וכיון שכן נמצא לפ"ז דאשה שיש לה שעה קבוע אע"פ שעונת הפרישה הוא כל היום מ"מ חובת הבדיקה הוא באותה שעה ובבדיקה אחד באיזה זמן מהשעה סגי ובאשה שאין לה שעה קבוע שכל היום שעת וסתה אזי במשך כל היום באיזה זמן שתראה סגי לה בבדיקה אחד.

בדאי שמכתה מוציא דם אינה תולה דאל"כ לא תטמא לעולם ומה שאמר רשב"ג תולה במכתה הוא כשמרגשת שדם זה בא מן המכה וכמו שכתבו התוס' כן ביאר הש"ך כונתם ע"ש ודעת הרמב"ם והרשב"א דאפילו אינה מרגשת שהדם יוצא מן המכה נמי בחזקת טהרה עומדת דוסתות דרבנן ומספק אל תאסרנה לעולם ע"ש והש"ך (סק"ו) כתב דהרשב"א הוא יחיד נגד כל הפוסקים ע"ש, וסברת החולקים הוא מפני הסברא דאל"כ לא תהי' טמאה לעולם ולכן כתב הש"ך דאם מרגשת שבא הדם מן המכה לכו"ע טהורה דתטמא כשלא תרגיש, ונראה דמיירי הכא שהרגישה פתיחת המקור אלא שהרגישה שהדם יוצא ממכה שבמעיה ולכן טהורה דליכא הסברא דאל"כ לא תטמא לעולם דהלא תהי' טמאה כשלא תרגיש שהדם יוצא מהמכה אלא תרגיש פתיחת המקור בעלמא ועיין בחו"ד (סק"א) שמיישב גם דעת הרשב"א ע"ש, אבל אם לא הרגישה כלל פתיחת המקור ולא שארי ההרגשות אלא ראתה בלא הרגשה כתבו הנוב"י (סי' מ"א) ורעק"א (סי' ס"ב) דטהורה דוסתות דרבנן ותלינן במכה וליכא הסברא דאל"כ לא תטמא לעולם דהלא תהי' טמאה כשתרגיש פתיחת המקור ודלא כהחו"ד (שם סק"ט) שהחמיר מטעמא אחרין ע"ש ואע"ג דלא בדקה כלל טהורה ולא חיישינן לאסרה מהסברא דדלמא ארגשה ולא אדעתה ואע"ג דבאמת ראתה דם מ"מ לא תלי' שהדם הי' ע"י הרגשה ודם נדה היא אלא תולין במכתה כיון דוסתות מדבריהם, מוכח מזה דכל החשש דארגשה ולא אדעתה הוא רק חשש לכתחלה להצריך בדיקה ובירור ולא חיישינן דלמא יצא טיפת דם ונאבד ולכן באופן שלא יכלה לעשות הבדיקה מותרת לכתחלה, וכיון שכל החיוב בדיקה הוא דין בירור לכתחלה שוב מוכן ג"כ שאפילו בודקת באמצע העונה מהני ולא הצריכו יותר מזה.

מבאר הטעם דוסתות דרבנן

יז ולהבנת הדברים נראה דיש לחקור בסברת מאן דאמר וסתות דרבנן אם הטעם הוא מפני דהוי חזקה מול חזקה, חזקה אורח בזמנו בא מול חזקה שדם בא בהרגשה וכיון דחזקת וסתות איננו חזקה אלימתא כ"כ מפני שהוא חזקה העשויה להשתנות לכן סמכינן אחזקת דם שבא בהרגשה, ומדלא ארגשה טהורה ולכן מדין תורה אינה חוששת כלל אפילו עבר וסתה ולא בדקה אלא דחכמים חששו לדלמא ארגשה ולא אדעתה או דכיון דהך חזקה דוסתות הוא חזקה גריעא דהרי עשויה להשתנות מוקמינן לה אחזקה קמייתא חזקת שאינה רואה כל שלא ידעינן בבירור שגשתנית ענינה ולכן מה"ת טהורה אפי' עבר וסתה ולא בדקה גם בלי הסברא דחזקת

בסוף היום הרי יתכן שהרגישה בתחלת העונה ולא אדעתה וטיפת דם שראתה נימוק או יצא עם הטלת מי רגלים או נתערבה עם ליחות כשקינחה עצמה עד שלא ניכר הדם וכבר הרגיש בזה הערוך לנר (דף טז.) אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא שפי' רש"י דבלא בדיקה חיישינן דלמא חזאי ונפל לארץ א"כ מה מהני הבדיקה בסוף היום ע"ש ובאמת החו"ד (סק"ט) הצריך מהאי טעמא מוך דחוק כל העונה ע"ש אבל הפוסקים חולקין עליו וכנ"ל וצ"ל דלא חששו כל כך חדא דארגשה ולא אדעתה ותו דגם נאבד הדם ולכן כל אימת שתעשה בדיקה ולא תמצא דם הוי בירור למפרע שלא הי' הרגשה ולא הי' שום ראי' דאילו ראתה היתה מוצאת הדם בבדיקתה, ואע"פ דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם וא"כ הרי אין זה בירור גמור שלא ראתה, לא החמירו בחששא זו לטמאותה כיון דחזקת טהרה עליה, ולא חששו להך סברא דארגשה ולא אדעתה אלא להצריכה בדיקה ובירור כדי להחזיקה בטהרה קמייתא דכיון שבודקת עצמה עכשיו והיא טהורה מחזקינן לה בטהרה קמייתא ולא חיישינן דלמא ראתה באמצע.

יז וראי' לזה ממה שאמרו (בדף טז.) לימא הני תנאי בהא נמי פליגי דתנאי הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה וסת חוששת לוסתה וכו', ופי' רש"י הרואה דם מחמת מכה שיש לה במעיה אפי' בתוך ימי נדתה כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה טהורה דתלינן במכה שבאותו מקום, אם יש לה וסת כלומר כשאין לה וסת קבוע מודינא לך שאע"פ שעברה עונתה תולה במכה אבל אם יש לה וסת קבוע וראתה ביום וסתה אפי' מחמת מכה חיישינן שמא טיפת נדה מעורבת בו, ואוקמינן בתחלה דפליגי אם וסתות דאורייתא או דרבנן, וכתבו הרמב"ן והרשב"א בתוה"ב והר"ן ובחי' הר"א דלמ"ד וסתות דרבנן אפילו לא בדקה כלל טהורה דאע"ג דאמרינן שם דלמ"ד וסתות דרבנן בעבר יום וסתה ולא בדקה היא בחזקת טמאה עד שתיבדק וא"כ היכי שרינן הך אתתא בלא בדיקה י"ל דכי אמרי' תיבדק דוקא בשאין לה מכה שיכולה לבדוק עצמה אבל זו שיש לה מכה בגופה ואינה יכולה לבדוק עצמה כלל ודאי אפילו בלא בדיקה כלל מותרת וטהורה שאין דנין אפשר משאי אפשר דוסתות דרבנן ובאפשר תקני לה רבנן בדיקה אבל בדלא אפשר לא וזו הא לא אפשר לה לבדוק כיון שיש לה מכה באותו מקום.

וכתב הב"י (בס' קפ"ז) דנחלקו הראשונים בזה מתי תולין במכתה דדעת הסמ"ג וסמ"ק דאפילו יודעת

לכתחלה בירור ומהני גם לאחר שעבר וסתן, ושמענין מזה דלא חשיב רעותא בהחזקת טהרה ביום וסתה אלא תקנת חכמים להצריך בדיקה ובירור מפני שביום זה עלולה לראות ובוז מוכן למה התירו גם אם בודקת בתוך העונה ולא הצריכו לבדוק דוקא בסוף העונה כיון דמן הדין יש לה חזקת טהרה לא החמירו יותר מזה וסגי שמעמיד עצמה אחזקתה בתוך עונת הוסת, והחור"ד שהצריך מוך דחוק כל העונה הוא לשיטתו בביאורים (סק"י וסק"א) דמשמע ליה כהצד הראשון דטהורה משום דסמכינן על מה דלא ארגשה ע"ש והחור"א (סי' פ) תמה עליו והוכיח כהצד השני ע"ש.

רחצה עצמה בעונת הוסת

יח] ובוז יובן מה שלא חששו עלמא לחומרת הפרישה (סק"ח) שכתב דבוסת קבוע אם עבר הוסת ולא בדקה וביני ביני קנחה פניה של מטה ולא כוונה לראות באותה פעם אם היה דם בדבר שקנחה בו או שרחצה פניה של מטה ביני ביני אסורה לבעלה כי שמא טיפת דם היתה ונאבדה בקינוח או ברחיצה ע"ש וה"ה בעו"ב דדינה כוסת קבוע כדמוכח מתירוצו ע"ש והטעם דס"ל דהבדיקה שעושה אחר שעבר וסתה היא בירור על יום וסתה אם ראתה או לא דאם קנחה או רחצה עצמו שוב א"א לברר שמא נאבד הדם, והפלתי (סק"י) הוסיף עוד דבוסת קבוע וה"ה עו"ב אם עברה ולא בדקה ושוב הוכר עברה שהיא מסולקת דמים בודאי אפ"ה אסורה עד שתבדוק שאין חיוב הבדיקה לברר אם עתה רואה היא שהרי עכשיו מסולקת דמים היא אלא חיוב הבדיקה היא הבירור למפרע על יום וסתה ולכן צריכה בדיקה לברר טהרת יום וסתה משא"כ בוסת שאינו קבוע הבדיקה היא על בירור דהשתא ע"ש והט"ז (סק"ג) והמנחת יעקב (סק"ז) ציינו לדברי הפרישה ולא שללו דבריו והלחור"ש (סק"ז) העתיק דבריו להלכה וכתב שהב"ח בקונ"א חולק עליו בלי רא"י וצ"ע לדינא ע"ש וכן פסק להלכה בספרו קיצור שו"ע (סי' קנ"ה ס"ט) ובמסגרת השולחן תמה מנין לו כן וכן בשו"ת פני מבין (ח"ב סי' קל"ז) חקר מקור לזה ולא ראו דבריו בלחור"ש שהוא ע"פ דברי הפרישה ע"ש.

אב מוכח מהפוסקים דלא חשו לחומרת הפרישה מלבד מה שהב"ח בקונטרס אחרון כתב עליו שהוציא דין חדש שלענ"ד אינו אמת גם מהפוסקים שהטריחו עצמם להמציא חילוקים אחרים ולא ניחא להו בתירץ הפרישה משמע דלא ס"ל הכי ומה שהביאו בדרך אגב וציינו לדברי הפרישה ליכא רא"י דס"ל להלכה כן, ואדרבה אם

הדם שבא בהרגשה, ונפק"מ אם היתה שיכורה כשיכורתו של לוט ביום וסתה או שהיתה חולה ל"ע בלי הכרה או שהרדימו אותה תרדמה עמוקה לצורך ניתוח וכיו"ב דלצד הראשון שהסיבה שאינה חוששת דסמכי' על מה שלא הרגישה כיון דחזקה גריעא הוא א"כ הכא דליכא הך חזקה שלא הרגישה שהרי איננה בת הרגשה יש לחשוש מדין תורה דאורח בזמנו בא דמה שהיא עשויה להשתנות איננו סיבה להתירה דמ"מ עכ"פ ספק תורה איכא, אבל לצד השני דכיון שהוא חזקה גריעא נשארת בחזקת טהרה קמייתא כל שליכא בירור שנשתנית ענינה א"כ גם היכא שאיננה בת הרגשה אין להוציאה מחזקתה כל שלא נודע שנשתנית ענינה, ויהיה מזה נפק"מ גם בזמנינו שרוב הנשים אינן מרגישות בדם וסתן אם יש לה וסת קבוע או עו"ב דדינו כוסת קבוע דלצד הראשון תהי' אסורה לבעלה בעבר יום וסתה ולא בדקה ואפילו בדקה אח"כ ומצאה טהורה דאף דפסקי' וסתות דרבנן מ"מ היינו מטעם מדלא ארגשה טהורה היא מה"ת דכיון שהיא חזקה גריעא לא אמרינן דארגשה ולא אדעתה אבל בזמנינו שאינן מרגישות בשעת וסתן ואמרינן דמרגישות ולא אדעתיהן שאינן שמות לב לדקות ההרגשה של פתיחת המקור א"כ יש לחוש לחזקה של אורח בזמנו בא ובכה"ג וסתות דבר תורה לכו"ע אבל להצד השני לעולם סמכינן אחזקה קמייתא ואין מוציאינן מחזקתה כיון שאיננו חזקה אלימתא שהרי עשויה להשתנות א"כ גם נשות זמנינו שאינן מרגישות בדם וסתן אם עבר עונת הוסת ולא בדקה ובדקה אח"כ ומצאה טהורה טהורה.

ונראה להביא רא"י כהצד השני דהנה קיימא לן (בסי' קצ"ו ס"ח) החרשת וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן הוקבע להן וסת הרי הן כשאר כל הנשים לא הוקבע להן חוששות משלשים יום לשלשים יום ובדקות ע"י פקחות, ומשמע מסתימת הפוסקים דדינה כשאר כל הנשים אלא דנבדקות ע"י פקחות ואם עבר יום השלשים ולא נבדקה בודקין אותה אח"כ ומותרת וכ"מ בפרישה (סק"ט) ע"ש וכ"כ בהדיא בחזון איש יור"ד (סי' ע"ט סק"ד) דלמ"ד וסתות דרבנן אפילו חרשת שעברה עליה וסתה בודקין אותה אפילו אחר עשרה ימים ואם נמצאת טהורה מותרת ע"ש ואע"ג דאיננה בת הרגשה ש"מ דמוקמינן אחזקת טהרה קמייתא כל שלא ידוע בבירור שנשתנית ענינה וראתה, ומזה נלמוד לשיכורה או חולה או נשות בזמנינו דלית להו הרגשות דבעבר וסתן או עו"ב ולא בדקו מהני אח"כ בדיקה דעדיין היא בחזקתה אלא דחכמים הצריכו

ס"ל להלכה כדבריו הו"ל להעתיק דין זה במפורש שהוא דין שלא נתבאר בראשונים ובפוסקים הקודמים לו ואילו הלכה למעשה הוא לא הו"ל להו לכל הפוסקים אחריו שדרכן להעתיק חידושי ופסקיו בכל מקום להעלים פסק זה, ומינה דלא ברירא להו כן להלכה וכמו שדחהו הב"ח, וגם הסד"ט שלא הניח דבר גדול וקטן העלים פסק זה מספרו (עיין סק"ג) אלא שהוסיף עוד תירוץ דבעבר הוסת ולא בדקה צריכה בדיקה מעליא בחורין וסדקין ובדיקה זו לא מהני לפני תשמיש דאמרינן בנדה (דף ה.) דמתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת בחורין וסדקין משא"כ באשה שאין לה וסת הקילו בבדיקה זו לפני תשמיש אבל לא הזכיר להלכה דברי הפרישה וכיון שדבר המצוי הוא מאד ולא הזכירו לפסק הלכה הפוסקים הקדמונים סתמיהו כפירושו דלהלכה לא נקטינן כן.

ובאמת הפרדס רמונים (ט"ז סק"ב) וכן בספר סוגה בשושנים (ס"ג ס"י) האריכו בזה ונקטו להלכה דא"צ לחשוש לחומרת הפרישה רק לכתחלה אבל בדיעבד שרחצה עצמה בפנים בעומק ששוב אין מה לבדוק יותר מותרת דהפרדס רמונים העלה דכל חיוב הבדיקה הוא רק בשעת וסתה דיש לחשוש לכתחלה שמא תראה בלא הרגשה או ארגשה ולא אדעתה ולא חששו כן אלא לכתחלה אבל בדיעבד בעבר וסתה מן הדין טהורה בלא בדיקה אלא דחז"ל הצריכו בדיקה דאם נאמר דלא בעי בדיקה שוב לא יבדקו ביום הוסת ויסמכו על הא דלא ארגשה ותיעקר תקנת חז"ל לכן כדי לאלם תקנתם גזרו אומר דלעולם אסורה לשמש ולכן אם היתה אונס שלא בדקה בשעת וסתה שוב אינה צריכה לבדוק אח"כ אפי' לכתחלה ובזה מיישב שם דברי הרמב"ן (דף טז.) שכתב דבהיתה במחבא ולא היתה יכולה לבדוק עצמה בחו"ס גם אם נסבור דחרדה אינה מסלקת הדמים שוב אינה צריכה לבדוק יותר ע"ש. [ועיין רמב"ן בהלכות פ"ה הכ"ח שכתב דחזקה דחרדה מסלקת הדמים ע"ש נראה דנקט כן מפני שכן הוא האמת אבל בלא"ה נמי מותר]. וכתב דבדיקה זו דומה לבדיקת הריאה וא"כ אם רחצה עצמה במזיד אסורה עד שתספור ותטבול אבל בשוגג או באונס לדעת הפוסקים דבבדיקת הריאה מותר הכא נמי מותרת וא"צ שוב בדיקה שהרי כבר רחצה עצמה וכתב שם עוד דלא דמי כ"כ למכה דאם א"א לה לבדוק מותרת בלא בדיקה דהתם אנוסה היא מפאת המכה משא"כ הכא ע"ש והסוגה בשושנים (שם סק"ח) העלה ג"כ דעיקר חובת הבדיקה הוא רק מטעם דכיון דאפשר לברר מבררינן דבאמת בדיקה לאחר הוסת מה מהני הא כותלי בית הרחם לא מוקמי דם אלא ע"כ דהוא דין לכתחלה לברר

אם במקרה עדיין לא יצא הדם לגמרי ותמצאנו עתה בבדיקתה אבל מעיקר הדין סומכין דמדלא ארגשה רגלים לדבר שלא ראתה ובמקום דא"א לברר סמכין אעיקרא דדינא ולכן גם ברחצה עצמה מותרת ואם רחצה עצמה רק מבחוץ תבדוק עתה דעדיין איכא לברורי קצת אבל ברחצה באותו מקום בעומק מותרת דכיון דשוב א"א לברר סמכין אסברא דלא ארגשה, וכתב שם עוד דהיי נראה לו דהפרישה מיירי בקנחה במזיד דהוי כמבטל איסור דרבנן והוי כמשליך הריאה דאסור אלא דמשמעות דברי הפרישה לא משמע כן וכתב דמסתפינא להקל אם לא שיסכימו לזה בעלי הוראה מובהקים אך בדין של החו"ד באבד העד שרצתה לעשות תקנת חז"ל וגם עדיין אפשר לברר דמהיכי תיתי שנתקנח כל הדם בזה ס"ל דשרי ע"י בדיקה שנית ע"ש. וכ"כ בפתחא זוטא (ס"י קפ"ד סק"א) דטעם חיוב הבדיקה הוא מפני שכל היכא דאיכא לברורי מבררינן והוא רק דין לכתחלה שמא תמצא גם עתה דם וכתב כן בשם חקר הלכה ולכן בדיעבד ברחצה עצמה שרי ע"ש וכ"כ בחזו"א (ס"ו ס"פ) דאף אם רחצה כל בית הסתרים מותרת.

א"א דיש נפק"מ בין החזו"א ושאר פוסקים הנ"ל דלשאר הפוסקים אם רחצה עצמה בעומק בית הסתרים בשוגג שוב אינה צריכה בדיקה דמה מהני בירור עכשיו הרי רחצה עצמה, אבל החזו"א ז"ל כתב דאם רחצה כל בית הסתרים בודקת אחר רחיצה וטהורה משמע דמחייב בדיקה אפילו רחצה עצמה בעומק לאחר שעבר וסתה וצ"ב מה מהני הבדיקה עכשיו וצ"ל דס"ל דהוא תקנת חז"ל שתעשה בדיקה להעמיד עצמה אחזקתה הראשונה ואע"פ שאיננו בירור למפרע מ"מ צריכה לכתחלה לברר עכשיו חזקת טהרה כיון דאתרע החזקה, ויש להסתפק לדעת החזו"א ברחצה עצמה בעומק ואח"כ הוכר עוברה דעכשיו לכאוי' הבדיקה לחנם דלמפרע אין כאן בירור שהרי רחצה עצמה בעומק ובירור דהשתא לכאוי' ג"כ לא צריכה דכבר הוחזקה בידי שמים, והפלתי שהצריך בדיקה אפילו לאחר שהוכר עוברה אע"פ שמסולקת דמים השתא הוא מפני שס"ל שחיוב הבדיקה הוא בירור למפרע על יום וסתה ובאמת אם רחצה עצמה שוב לא מהני הבדיקה ואסורה לדעתו שנקט כסברת הפרישה שהבירור הוא לעיכובא אבל להחזו"א ז"ל דס"ל דאין כאן בירור למפרע אלא הוא בירור חזקת טהרה דעכשיו שזה מוכיח שהוא בחזקתה קמיייתא דכיון שהוחזקה עכשיו טהורה אמרי' דהוא המשך חזקתה הראשונה ולא חיישינן דלמא ראתה באמצע ולכן אע"פ שרחצה צריכה עדיין בדיקה י"ל דהוכר עוברה אע"פ

ומו"ח שליט"א העלה בזה ששוב א"צ בדיקה דהוחזקה טהרתה בידי שמים ודברים של טעם הם ומ"מ ע"פ האמור נראה דלכתחלה יש להחמיר.

קיצורן של דברים - נתבאר בס"ד מקור חיוב הבדיקה בעונת הפרישה שהוא מתוספתא ומהמשנה פרק בנות כותים שמשמע שהיא משנה קדומה וכמש"כ החזו"א ומהגמרא ליכא הוכחות לדין זה לדין דפסקינן וסתות דרבנן ומ"מ הראשונים כולם כתבו חובת הבדיקה והכי נפסק בשו"ע ונתברר עוד מדברי הראשונים אם חובת הבדיקה צריך להיות לכתחלה בעונת הוסת דוקא או דעיקר הוא שתעשה הבדיקה לאחר שהגיע עונת הוסת ואפי' לאחר שעברה עונת הוסת יכולה לעשות לכתחלה ובארנו דדעת רש"י ותוס' והראב"ד והר"ן דחובת הבדיקה לכתחלה הוא דוקא בעונת הוסת ודעת רמב"ן ורא"ש והגה"מ ועוד דלא בעינן דוקא בעונת הוסת ולהלכה כתבו הפוסקים לחייב הבדיקה לכתחלה דוקא בעונת הוסת וכמש"כ הפרישה והשו"ע הרב אף שיש לפקפק בהראיות שהביאו מ"מ הכי הלכתא וכדעת הראשונים שהצריכו לעשות הבדיקה דוקא ביום הוסת, ונתבאר ג"כ באריכות מדברי הגמרא (דף ט.) אם יש להוכיח דלא בעינן בדיקה דוקא בעונת הפרישה ובארנו שליכא ראי' מסוגיא זו, עוד הארכנו לחקור באשה שיש לה שעה קבועה אם רבי יהודה מודה שיש לעשות הבדיקה דוקא בשעה זו כדברי החו"ד או כהחזו"א והארכנו לבאר דברי ר' יוסי שאמר שעות וסתות ואם לדידיה אפשר נמי לומר רגעים וסתות והבאתי דברי הראב"ד לדידיה יש פירוש אחרת בשעות וסתות, וכתבנו להוכיח מדברי רש"י דלא כהחו"ד וכן ליכא ראי' לדבריו מדברי הראב"ד ולמסקנא כתבתי מדברי השו"ע הרב דלפני שעה הקבועה אין לבדוק אם יש לה שעה קבועה ואחר השעה בתוך אותו עונה אם הוא וסת שאינו קבוע יכול לבדוק לכתחלה ובוסת קבוע יש לבדוק בשעת הוסת עצמו לכתחלה, עוד נתבאר דין בדיקה בוסת שאינו קבוע המקור לזה ואם דיני בדיקה ופרישה תלויים זה בזה ע"פ דברי הראשונים (בדף ט.) וכתבנו לחקור בסברת הרי"ף ורמב"ם דעבר הוסת ולא בדקה מותרת בלא בדיקה דתי' הפלתי אינו מספיק לפי מה שפ"י הר"ן דעת הרי"ף ורמב"ם, ובארנו ע"פ חקירה בטעם חיוב הבדיקה בעונת הוסת אם הוא משום חשש דאורייתא דארגשה ולא אדעתא או חשש דרבנן דראתה בלא הרגשה וכתבנו שבזה תליא פלוגתת הראשונים אם טהורה בלא בדיקה או אסורה עד שתבדוק, ולפ"ז כתבנו דבוסת שאינו קבוע לכו"ע הוא רק חשש דרבנן ולכן

שעכשיו היא מסולקת דמים צריכה בדיקה ובירור כל ששייך עדיין לברר על למפרע שמא נשארה קצת לכלוך דם ואם עבר זמן הרבה ששוב לא שייך בירור למפרע ועל בירור דהשתא הוחזקה בידי שמים י"ל דשוב אינה צריכה בדיקה ויתבאר בסמוך.

יט] ובזה יובן ג"כ מה דקיי"ל (בסי' קפ"ד ס"ט) דבעברה וסתה ולא בדקה מותרת ע"י בדיקה וכתב הבית יוסף דאפילו איחרה כמה זמן אחר הוסת כיון שבדקה עצמה ומצאה טהורה טהורה וכ"כ הב"ח דמעיקר הדין אפילו איחרה זמן הרבה כיון שבדקה עצמה ומצאה טהורה טהורה וכ"כ הט"ז (סקי"ב), ומשמע מזה דליכא נפק"מ כמה ימים שעברה דתמיד מהני בדיקה וכ"ה ברשב"א בתוה"ב בארוך ובקצר דאפי' אחר כמה ימים בודקת וכ"כ באשכול דאפילו איחרה ימים הרבה מלבדוק מותרת ע"י בדיקה ע"ש. והפרי דעה (ט"ז סקי"א) כתב דאחר ב' או ג' ימים לא מהני ע"ש משמע דרק עד למחר מהני וכ"כ המחזה"ש וז"ל אם וסתה היום ולא בדקה עד למחר ע"ש מ"מ מסתימת הפוסקים מוכח דאפילו עברו הרבה ימים ג"כ מותרת ע"י בדיקה ואע"פ שכותלי בית הרחם לא מוקמי דם וברור שלא נשאר שום לכלוך הדם אילו היתה ראי' ביום הוסת מ"מ מותרת בבדיקה וכ"כ בחזו"א (סי' ע"ט) דאפילו אחר עשרה ימים מהני בדיקה, וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ג סקל"ז) דאפילו עד זמן וסתה הב', מהני הבדיקה ע"ש). ולהלכה ודאי יש לסמוך להקל דהא לדעה ראשונה מותרת לכתחלה וא"צ תו בדיקה כיון שעבר וסתה, ולפמש"כ ניחא דהשתא הוי בירור שהיא בחזקת טהרה דלא צריכין בירור על למפרע רק לברר ולחזק חזקת טהרתה וכיון דאמרי' שצריכה בדיקה אפי' ליכא בירור על למפרע א"כ ה"ה אפילו רחצה עצמה צריכה בדיקה דמאי שנא רחצה עצמה או עברו הרבה ימים דודאי לא נשאר צחצוח דם וכיון דגם בזה הדין תיבדק א"כ גם ברחיצה יש לבדוק אחר הרחיצה וכמש"כ החזו"א ז"ל וכן נוטה לשון הרמב"ן בהלכותיו (פ"ה הי"ח) שכתב אסורה לשמש לעולם עד שתבדוק עכ"ל מלשון לעולם משמע אפי' עברו הרבה ימים שא"א שיהי' דם מיום הוסת אסורה עד שתבדוק ולכן אפי' רחצה עצמה ונראה דאפי' עבר ושמשה דינא הכי דשוב אסורה עד שתבדוק עצמה, וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ג ס"י), ומסתבר דה"ה בהוכר עוברה דאע"ג דהוחזקה טהרתה עתה בידי שמים מ"מ הצריכו חז"ל בירור ע"י בדיקה דהא הבדיקה דהשתא אינו משום שמא רואה היא השתא אלא להעמידה אחזקה קמייתא ולכן נראה דגם בהוכר עוברה יש לה לעשות לכתחלה בדיקה אפילו עבר זמן הרבה

טבילתה הוא בעונת וסתה וצריכה לשבת במים לעשות החפיפה תקדים הבדיקה לפני שרוחצת עצמה או נכנסת למים.

(ז) רחצה עצמה בשוגג או באונס לפני שעשתה הבדיקה תעשה הבדיקה אח"כ ומותרת אם מצאה טהורה בין בעונת הוסת בין אחר עונת הוסת, ואם הזידה ורחצה עצמה בעונת הוסת אם עשתה בדיקה לפני הרחיצה אין לאסרה אבל אם רחצה עצמה במזיד לפני שבדקה עצמה אסורה.

(ח) אשה שיש לה מכה המוציאה דם איננה צריכה לעשות בדיקה בעונת הפרישה ומותרת לבעלה אחר עונת הפרישה בלא בדיקה אם לא ראתה דם.

(ט) וכן אשה שהיא אנוסה שאינה יכולה לבדוק עצמה ביום וסתה כגון שהיתה חולה ל"ע וכיו"ב אם עברה עונת וסתה ולא ראתה מותרת לבעלה אפילו בלא בדיקה.

(י) עבר הוסת ולא בדקה אם הוא וסת שאינו קבוע ביום החודש או הפלגה מותרת לבעלה בלא בדיקה אבל אם עבר עונה בינונית או אשה שיש לה וסת קבוע ועבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק.

(יא) אפילו עבר זמן הרבה עד שנזכרה שלא בדקה עצמה, תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

(יב) ואפילו אם ביני ביני כבר רחצה עצמה בשוגג או באונס תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

(יג) וכן אפילו אם נתבררה שהיא מעוברת וכבר הוכר עוברת תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

(יד) וכן אם שמשה כבר בלא בדיקה בשוגג תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

(טו) דיני הבדיקה הוא כמו שנתבאר לעיל אות ג', ואם נזכרה לפני תשמיש שעברה הוסת ולא בדקה תעשה בדיקה ולא תשמש עד חצי שעה שאל"כ מתוך שמהומה לביתה לא תבדוק עצמה יפה בחורין וסדקין כמש"כ בסד"ט.

טהורה בלא בדיקה, ובארנו לפ"ז כמה קושיות וספקות ע"ש באורך, עוד כתבנו לבאר זמן חיוב הבדיקה והבאתי דברי החו"ד והפוסקים המצריכים מוך דחוק כל העונה והפוסקים החולקים והוכחנו מכמה מקומות שא"צ מוך דחוק וגם מדברי הרשב"א (בדף טו.) דסגי בבדיקה אחת במשך העונה ואפילו בתחלתו, ולא אמרי' אימור עם סילוק ידיה ראתה ובארנו טעם הדבר וכתבנו כמה ראיות להוכיח סברא זו מדין מכה בעונת הוסת, ובהבנת הדבר כתבתי ע"פ החקירה בסברת מ"ד וסתות דרבנן אם הוא משום דהוי חזקה נגד חזקה או משום חזקת טהרה והוכחתי מדין חרשת ושוטה שהוא דין בחזקת טהרה ולכן גם נשים שאין להן הרגשות טהורות בעבר וסתן ובדקו ולא ראו, ובזה בארנו למה לא חשו הפוסקים לחומרת הפרישה והבאתי הפוסקים המחמירים והמקילים וסברותיהן וכתבנו דלכתחלה יש לחוש לחומרת הפרישה ובדיעבד יש להצריך בדיקה אחר הרחיצה כמש"כ החזו"א וגם בארנו לפ"ז דין הוכר עוברת דג"כ יש להצריך לכתחלה בדיקה, ובזה בארנו גם למה מהני בדיקה גם בעבר זמן הרבה ומעתה נסיים בס"ד העולה להלכה מכל המקובץ.

פירות הנושרין להלכה

(א) אשה שיש לה וסת קבוע או עונה בינונית לאשה שאין לה וסת קבוע תקנו חז"ל שתעשה בדיקה בעונת הפרישה – וכתבו הפוסקים שכן צריך לעשות גם בעונת הפרישה של יום החודש והפלגה לאשה שאין לה וסת קבוע.

(ב) איננה צריכה לעשות יותר מבדיקה אחת ביום הפרישה, ויש הנוהגים לעשות יותר.

(ג) בדיקה שחייבת לעשות בעונת הפרישה צריכה להיות בעומק ובחורין וסדקין.

(ד) זמן הבדיקה הוא במשך העונה מתי שתרצה ואפילו בתחלת העונה.

(ה) אסור לרחוץ אותו מקום בעומק בעונת הפרישה.

(ו) ואם צריכה לרחוץ אותו מקום בעומק או לעשות אמבטיה לצורך רפואה או לצורך מצוה כגון שיום

סימן ג'

בדין משנית וסתה

או אחריו ועיין לקמן סי' קפ"ט ע"כ. והרבה פירושים נאמרו בזה ונבאר בס"ד פירושו הידוע של הנוב"י ז"ל שזה נוגע למעשה לרובא דנשי בזמנינו שאין להם וסתות

כתב הבדיןרמ"א (סי' קפ"ד ס"ב) ואשה שמשנית וסתה להקדים שנים או שלשה ימים או לאחר כשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה שנים או שלשה ימים קודם

מודה לר"מ ולכך אסורה עכ"ד וכ"כ בשו"ת נוב"י (סי' מ"ו) דזה כונת הגה"מ בשם ריצב"א בדין משנית וסתה ולזה כיון הרמ"א ע"ש והעתיקו בפ"ת (סק"ח) וכבר הקדימם בשלטי הגבורים (פ"ב דשבועות) שהסתפק לומר דכל אותן הימים שהוא דולג בו הוי וסת בפ"ע אליבא דכו"ע וצריכה לפרוש בכולם והביא רא"י לזה מתשובת ריצב"א שהביא המימוני ע"ש הרי דהוא ז"ל הבין ג"כ דזה כונת הגה"מ אלא דלהלכה מסיק דשאל את פי מהר"ן ז"ל דרך משא ומתן ואמר שיש להקל ע"ש. [וע"ע לקמן דיש נפק"מ בין פירוש הכו"פ לפירוש הנוב"י]

אבל בשו"ע הרב סי' קפ"ט בקונטרס אחרון (סק"ה) דחה דברי הפלתי והוכיח מהתרומת הדשן שלא הבין כן דברי ריצב"א דהרי התרומת הדשן (סי' רמ"ז) כתב דאשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע עד י"ד יום דינה כדין אשה שיש לה וסת וכמש"כ בשו"ע (סי' קפ"ו ס"ג) וכתב שם התרוה"ד בסוף דבריו ולענין לפרוש מאשה שדרכה לראות בענין זה עונה אחת סמוך לרא"י מבואר שלהי פרק האשה עכ"ד אלמא דס"ל להתרוה"ד דריצב"א בתשובה שבהגה"מ לא בא לחדש דבר באשה זו מאשה דעלמא עכ"ד וכן הוכיח הפרדס רימונים (על הש"ך סק"ט). וכן הסד"ט (סק"ד) דחה ג"כ דברי הכו"פ וכתב שלא יתכן לפרש כן כונת רמ"א אף דלשון הגה"מ בשם ריצב"א אפשר לפרש כמש"כ בשלטי הגבורים אבל לשון רמ"א א"א לפרש כן דא"כ מאי ב' או ג' ימים קודם או אחריו דקאמר דלשון או אחריו אין לו ביאור דהא באשה שאין לה וסת מיירי לפי דבריו וצריך לפרוש כל אותן הימים קודם ואחריו.

ולכך פי' הסד"ט דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע אלא שדרכה לפעמים לקדם או לאחר וסתה ומביא שם מלשון הראב"ד שכתב שהוא רוב המצוי בין הנשים לשנות וסתן יום ויומיים ושלשה פעמים מרחיקות ופעמים מקריבות וכיון שהדבר מצוי וכו' עכ"ל הראב"ד ולפ"ז כיון שהוא מצוי לקדם או לאחר ב' או ג' ימים לפי מיעוט או ריבוי דמים דאיתנהו בהן משום הכי צריכה לפרוש כל אותן הימים דהא חזינן דאשה זו דרכה בכך עכ"ד וכונת הסד"ט דגם באשה שיש לה וסת קבוע שייך דין משנית ע"פ דברי הראב"ד מיהו כ"ז להבנת רמ"א אבל הגה"מ מיירי באשה שאין לה וסת ונקט דין משנית באשה שאין לה וסת ורמ"א נקט דין משנית באשה שיש לה וסת, וראיתי בקנה בשם שנדחק בביאור דברי הסד"ט ע"ש ולענ"ד כונת הסד"ט דמתחלה הביא דברי הש"ג דמיירי שמשנית וסתה שרגילה לראות פעם בכ"ז ופעם

קבוע וכבר דנו בזה הקדמונים וראשון המדבר בענין זה הוא בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' צ"ג) שכתב שם לענין בדיקה לאשה שאין לה וסת דרש"י ותוס' ורוב חכמי אשכנז וצרפת ס"ל דאין צריך בדיקה כלל לבעלה אלא שהרא"ש כתב שלא מלאו לבו להקל הואיל ודברי ר"ח דברי קבלה הם וכ"כ או"ז שטוב להחמיר ועוד שכל הגאונים בשיטת ר"ח הלכך המחמיר יחמיר והמקיל לא הפסיד ע"ש ואח"כ כתב שם לענין אשה שאין לה וסת קבוע למנין ימים אבל מ"מ יש לה עונה בכל חודש אלא שפוחתה ומותריה כגון ל"א ל"ב ל"ג כ"ז כ"ח כ"ט ובלא סדר וכה"ג רוב נשים שאין להם וסת ראוי להן להחמיר ולחוש באותן הימים כולן כדברי הגאונים הואיל ועלולין וימי עונתן הן ואף כי אין להן וסת עכ"ל ונראה מדבריו דיש ב' דרגות חדא אשה שאין לה וסת כלל ועלולה לראות במשך כל החודש בזה מסיק דמעיקר הדין א"צ בדיקה כלל אלא שר"ח וכל הגאונים מחמירין ולכן המחמיר יחמיר והמקיל לא הפסיד, דרגה ב' אשה שאין לה יום קבוע מ"מ יש לה זמן שאינה רואה בהן כגון עד כ"ז יום ומכ"ז עד ל"ג עלולה לראות בלא סדר קבוע וז' ימים אלו הם ימי עונתה שעלולה לראות בהן בזה כתב מהרי"ל שראוי להן להחמיר כדברי הגאונים להצריך בדיקה לפני תשמיש ואחר תשמיש, אף שמעיקר הדין א"צ בדיקה שהרי אין להן וסת, מ"מ ראוי להחמיר יותר בזה שיש מנין ימים קבועים שעלולה לראות בהן, ושמע מינה מדברי מהרי"ל תרתי חדא דבאלו הימים שמשנית וסתה א"צ פרישה ובדיקה כל יום אלא בדיקה לפני ואחרי תשמיש לחוד כי ראוי להחמיר כדברי הגאונים, ב' דגם זה חומרא הוא ומעיקר הדין א"צ בדיקה לפני תשמיש אפילו בכה"ג.

והנה הפלתי (סק"ו) אחר שהביא פי' הש"ך והלחם חמודות בביאור דעת רמ"א כתב דיותר נראה לומר דלא מיירי שרואה כל ג' ימים בהמשכה רק לפעמים מקדימה בכ"ז או בכ"ח או בכ"ט רק ס"ל דכיון דר' מאיר ס"ל בכל אשה שאין לה וסת אסורה לבעלה ור' חנינא בן אנטיגנוס פליג והיינו משום דא"כ אשה זו מה תהא עליה וכי בשביל שאין לה וסת תהיה גלמודה מבעלה לא החמירו חכמים כל כך וכמ"ש מהר"ם הם אמרו והם אמרו כי וסתות דרבנן ולא החמירו על אשה לגרשה מבעלה אבל אשה זו שעד כ"ז יום יש לה וסת ואינה רואה רק בג' ימים כאלו אין לה וסת לפעמים מקדמת ולפעמים מאחרת וזה רגילה תמיד כפעם בפעם א"כ על אותן איזה ימים ודאי דמודה רחב"א לר"מ דאסורה לשמש דלמא תראה בהן דמה בכך הלא מותרת לבעלה כל כ"ז ימים ובאיזה ימים כאלה לא אמרו שתהיה מותרת ואף רחב"א

דמוכח דמיירי מיש לה וסת ובכה"ג ליתא לדין של הש"ג ולכן ליתא למש"כ הכו"פ בביאור רמ"א דלשון קודם או אחריו משמע דיש לה וסת ולכן כתב הסד"ט דלעולם מיירי ביש לה וסת וא"צ לפרש כהש"ך אלא נוכל לפרש דין הש"ג גם ביש לה וסת וע"פ דברי הראב"ד. ובסמוך יתבאר אם הרמ"א מודה להלכה דגם באשה שאין לה וסת יש דין משנית.

והנה בספר לקט יושר (עמוד 18) כתב בשם מה"ר שמשון ז"ל וז"ל דאשה שיש לה וסת לל' יום ולפעמים משנה וסתה ליום ל"א או ל"ב או ל"ג אבל קודם ל' אינה משנה כלל מצוה לפרוש הימנה כל אותן ימים מיום ל' ואילך וכן דרש מורי שראוי לנהוג כן אמנם אם מורגלת לפעמים בח' ימים או יותר אז אמר שאין להחמיר כ"כ ויש לדמות לאשה שאין לה וסת עכ"ל ולעיל הרי כתבתי דהשו"ע הרב הוכיח מתרוה"ד דא"צ לפרוש כל אותן הימים אלא עונה שראתה באחרונה ולפמש"כ הסד"ט מיושב שפיר דהלקט יושר מיירי באשה שיש לה וסת קבוע ובכה"ג צריכה לחשוש לכל אותן הימים אבל בתרוה"ד מיירי שאין לה וסת קבוע כלל אלא ימים מסויימים שדרכה לראות ללא שום סדר, ואין להקשות דק"ו הוא מה אשה שיש לה וסת קבוע חוששת לכל הימים שרגילה להקדים או לאחר ק"ו אין לה וסת כלל שתפרוש כל אותן הימים זה אינו דאדרבה דוקא אשה שיש לה זמן קבוע לראייתה אלא דלפעמים משום דמים יתירי או דמים מועטי דרכה להקדים או לאחר הרי החזקה של אורח בזמנו בא במקומו עומדת והחזקה מחייבת גם לחשוש קודם או אחר זמנו שהרי בזמנו לפעמים שנתרבו או נתמעטו הדמים ואין זה מגרע החזקה אבל אשה שאין לה וסת כלל הרי אין כאן שום חזקה של אורח בזמנו בא על יום מסויים ולכן א"צ לפרוש כלל אלא לראייתה האחרונה כדין וסת שאינו קבוע, ועיין בספר סוגה בשושנים (סי' ב' סקל"ז) שכתב דכש"כ הוא יעו"ש ולענ"ד ליתא דק"ו פריכא הוא וכו"ל [וכן מוכח בחכמת אדם (כלל ק"ח דין ו') שכתב להך דינא באופן שיש לה וסת קבוע ליום כ"ו ע"ש ומשמע שם שהבין כן גם דעת השלטי גבורים והכו"פ באופן שיש לה וסת קבוע, ע"ש, וקצת צ"ע שלא הזכיר מדברי רבו הנוב"י ואפשר מפני שהנוב"י מיירי באין לה וסת לא הזכירו, ויותר נראה שיש ט"ס בדבריו שכתב וכ"כ מנ"י וצ"ל וכ"כ נוב"י וצ"ע].

ומל"שון הלבוש מוכח כדעת הסד"ט דרמ"א מיירי באשה שיש לה וסת קבוע שהרי כתב וז"ל

בכ"ח ופעם בכ"ט או אסורה כל אותן הימים וע"ז כתב הסד"ט דלשון רמ"א א"א לפרש כן דהרמ"א כתב דצריך לפרוש ב' או ג' ימים קודם או אחריו ולפי הש"ג הרי מיירי שאין לה וסת כלל ורגילה פעם בכך ופעם בכך וצריכה לפרוש כל אותן הימים כפי מה שרגילה להקדים ולאחר ולמה כתב רמ"א או אחריו הרי צריך לפרוש בין קודם בין אחריו כיון שרגילה לראות בכל אלו הימים, וכתב הסד"ט דלכא' י"ל כונת רמ"א דמיירי בה"י לה וסת קבוע ועכשיו שינתה פעם אחת או ב' פעמים לקדם או לאחר דחוששת גם לאותו יום וכמו שביאר הש"ך כונת רמ"א אלא דלשון הגה"מ מש"כ כפי מה שרגילה לשנות משמע דמיירי כמש"כ הש"ג ולשון לאחר או להקדים אינו על חשש פעם אחת או ב' פעמים אלא ר"ל פעמים מקדמת פעמים מאחרת והיינו שאין לה וסת כלל וא"כ קשה לומר דרמ"א לא מיירי בכה"ג שרגילה לשנות אבל לומר ברמ"א כהש"ג גם א"א שהרמ"א כתב או אחריו הרי צריכה לפרוש כל אותן הימים שהרי אין לה וסת כלל אע"כ דרמ"א מיירי דיש לה וסת וכדעת הש"ך וזה נסתר מהגה"מ שוב כתב ומ"ש בספר כו"פ אינו נכון שהרי הכו"פ כתב בדעת רמ"א כהש"ג וזה אינו נכון דא"כ מאי או אחריו וכו"ל לכן המחזור דלעולם מיירי רמ"א דיש לה וסת ואפ"ה איכא דין משנית דגם ביש לה וסת קבוע שייך דין משנית ע"פ דברי הראב"ד, ובשו"ת חוט השני וכו' שם מיירי שאין לה וסת כלל וכהש"ג אך כל עיקר קושייתו של הסד"ט דלא יתכן לפרש כונת רמ"א דמיירי מאשה שאין לה וסת שרגילה לשנות במספר ימים משום דקשיא ליה לשון קודם או אחריו שכתב רמ"א ומכח זה הכריח דרמ"א מיירי מאשה שיש לה וסת שמשנית ע"פ הראב"ד צ"ע דלשון הדרכי משה הוא באשה שאין לה וסת ואפ"ה כתב הלשון קודם או אחריו ע"ש אלא דבדרכי משה כת"י ליתא לתיבת או אחריו כמש"כ בהגהות והערות ע"ש, ולפי הסד"ט מיושב שפיר לשון או אחריו דע"פ דברי הראב"ד יש נשים שדרכן רק להקדים לפעמים משום דמים יתרים שמצוי אצלן הרבה פעמים ויש שדרכן רק לאחר אם דמים מועטין להן הרבה פעמים הגם שיש נשים שדרכן בין להקדים בין לאחר וזוהי מיירי הראב"ד ע"ש מ"מ יש נשים שדרכן כנ"ל ואתי שפיר לשון רמ"א או אחריו דמיירי בכה"ג וכו"ל. ויותר נראה לפרש כונת הסד"ט דקשיא ליה דלשון או אחריו משמע דמיירי ביש לה וסת ומתחלה ס"ל דלא שייך דין משנית שבשלטי גבורים באשה שיש לה וסת וא"כ ע"כ כונת רמ"א כהש"ך אך לשון הגה"מ דמיירי מאשה שאין לה וסת משמע כהש"ג אך לשון רמ"א אינו מתיישב בזה

לפ"ת, שו"ר שכיונתי בזה לדברי הגר"מ פישטיין זצ"ל
(ח"ב סי' ס"ז).

אבל לאחר העיון יש ליישב דברי הפלתי וגם להסיר מעליו תלונת השו"ע הרב והפרדס רמונים, דבאמת יש נפק"מ בין פירוש הפלתי לפירוש הנודע ביהודה דלהפלתי טעם איסור ימים אלו הוא מפני שהוא אשה שאין לה וסת ואע"פ שכל אשה שאין לה וסת מותרת לבעלה עכ"פ ע"י בדיקה הכא אסורה והטעם מפני שעד כ"ז יום הוא בגדר יש לה וסת שאינה רואה לפני כ"ז וכיון שיש לה ימים המותרים עד כ"ז לא הקילו להתירה בימים שאין לה וסת דעד כאן לא התירו אשה שאין לה וסת כלל אלא מפני שלא החמירו על אשה לגרשה מבעלה אבל הכא שמותרת עד כ"ז החמירו בימים שאין לה וסת כרבי מאיר שאסורה לבעלה בימים אלו, אבל לפירוש הנוב"י ז"ל ימים אלו דינה כאשה שיש לה וסת קבוע וצריכה לפרוש מדין וסת קבוע ויש נפק"מ לדינא בעברה ימים אלו ולא בדקה לדעת הנוב"י אסורה עד שתבדוק ולדעת הפלתי מותרת בלא בדיקה כדין אשה שאין לה וסת, ואפשר לדעת הפלתי ליכא כלל חיוב בדיקה בימים אלו דלא מצינו חיוב בדיקה אלא ביום ראיתה האחרונה או בעו"ב שמא תקבע לה וסת אבל בשאר הימים ליכא כלל חיוב בדיקה אלא אסורה לבעלה משא"כ להנוב"י ז"ל איכא חיוב בדיקה בכל יום מפני שהוא וסת קבוע וכמש"כ לענין ז' נקיים לאשה כזו ע"ש, והשתא י"ל בדעת הפלתי דמה שכתב דין אשה שאין לה וסת נותנין עליה היינו דוקא כשימים אלו הם רק ג' ימים שאין לה וסת קבוע דבג' ימים אלו הסברא נותנת שלא התירוה לבעלה כיון דעד כ"ז יום מותרת ומפני ימים אלו שלשה מודה רבי חנינא בן אנטיגנוס לרבי מאיר אבל ביותר מג' ימים לא יחמירו חכמים לאסור על אשה להתרחק מבעלה והסברא נותנת דבג' ימים אלו בלא"ה הרבה פעמים צריכה לפרוש ב' או ג' ימים מדינא כגון שראתה מקודם בהפלגה כ"ט ואח"כ בהפלגה כ"ז הרי חוששת בפעם הבא להפלגה כ"ז וכ"ט שהרי הפלגה קצרה אינו עוקרת הפלגה ארוכה ואם היתה הפלגה כ"ט ואח"כ כ"ח ואח"כ כ"ז חוששת לכל הג' ימים ולכן בג' ימים כאלו שבלא"ה הרבה פעמים תיאסר לבעלה סברא לומר דהחמירו חכמים לתת לה דין אשה שאין לה וסת כדעת רבי מאיר לאוסרה לבעלה אבל ביותר מג' ימים לא [דאם יהי' הפלגה כ"ט כ"ח כ"ז כ"ו כבר תקבע וסת קבוע] ולכן בדוקא נקט הגה"מ ב' או ג' ימים אבל התרוה"ד מיירי שאחר הי"ד ימים יש לה י' ימים שנבוכה בהם בכה"ג לא החמירו חכמים לפסוק כרבי מאיר אלא

ואשה שדרכה לשנות וסתה להקדים או לאחר ב' או ג' ימים "מזמנה הקבוע" צריך לפרוש ממנה בעונה בב' או ג' ימים קודם לכך או אחרי כן עכ"ל מוכח דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע וכונת רמ"א כהש"ך או כהסד"ט דלא כהכו"פ דלדבריו מיירי באשה שאין לה קביעות כלל וכנ"ל, גם בספר מקור חיים (סק"ג) ראיתי שהוכיח מלשון רמ"א ממש"כ משנית וסתה - כשמגיע זמן וסתה דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע אלא שפי' כונת רמ"א שלא בא לחדש שום דבר אלא שרצונו לומר דאשה שיש לה וסת קבוע ומשנית וסתה להקדים איזה יום או לאחר צריכה לפרוש גם לראי' אחרונה שראתה אע"פ שיש לה וסת קבוע וכמבואר בסי' קפ"ט וליכא שום חידוש בדברי רמ"א וכדעת הש"ך וגם בהגה"מ פי' כן אלא דהשאלה התם הי' באשה שאין לה וסת ורצונו לומר דצריכה לחשוש גם לעו"ב וגם ליום שהקדימה או איחרה אבל א"צ לפרוש כל אותן הימים דלא מיירי בגונא דהשלטי גבורים יעו"ש, וזה נראה מוכח מדברי הלבוש שכתב צריך לפרוש ממנה "בעונה" בב' או ג' ימים קודם לכן או אחר כן משמע שרק אותה עונה שהקדימה או איחרה באחרונה חוששת חוץ מוסת הקבוע לה וזו הוכחה לדעת המקור"ח, שו"ר בחכמ"א (ש) שדקדק כן מלשון הלבוש.

גם בספר חו"ד (סק"ד) דחה לפי' הנוב"י שהוא פירש הכו"פ בדרך הב' וכנ"ל וכתב שאין הדעת סובל זה, וכן בשו"ת חת"ס (סי' קס"ו) מבואר להדיא דלא חשש לדברי הכו"פ והנוב"י, והפתחי תשובה (בסי' קפ"ט סק"א) הזכירו ולפלא שלא הרגיש הכא בזה ולא ציינו שהוא דלא כסברת הנוב"י וכן מסיק בפרדס רמונים (ש) שאין לחוש לדעת הכו"פ ונוב"י ז"ל, ולענ"ד נראה דגם הפלתי עצמו לא חשש להלכה לזה שהרי בסי' קפ"ו (סק"ג) כשדחה דעת הש"ך דס"ל דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ושכן עמא דבר כתב לא ידעתי איך שייך מנהג בדבר דלא שכיח כי רוב נשים אפילו שאין להם וסת קבוע ליום ועונה מיוחדת מ"מ אינן רואות כי אם בזמן מוגבל דרך משל עד כ"ט יום או ל' אינן רגילות לראות ומימים אלו ואילך אין קביעתם קביעות גמורה פעמים מקדים פעמים מאחר וכבר כתבו הפוסקים דעד יום ההוא היא בכלל יש לה וסת ואין צריכה בדיקה ובימים אלו אשר היא נבוכה לבד היא בגדר אין לה וסת ובזו כו"ע נוהגים לבדוק וכל המרובה לבדוק משובחת ואין להקל כלל נגד דברי השו"ע והרב ז"ל עכ"ל והביאו בלחוו"ש (סי' קפ"ו סק"ו) ע"ש הרי דהתיר בימים אלו אלא שהצריך בדיקה לפני תשמיש כדעת שו"ע והרב וכתב דכולי עלמא נוהגין כן מוכח דס"ל דלהלכה אין בזה דין פרישה רק דין בדיקה

מותרת לבעלה ע"י בדיקה ולכן בסי' קפ"ו דקאי על סתם נשים שאין להם וסת והוא יותר מג' ימים ולכן כתב שמותרת ע"י בדיקה משא"כ בסי' קפ"ד דמיירי דוקא מג' ימים ומיושב תמיהת השו"ע הרב מדברי תרוה"ד וכנ"ל ודו"ק. אך קושיית הסד"ט מלשון הרמ"א או אחריו במקומו עומדת. ועפ"ז יש להבין מש"כ בשו"ת אבני צדק (סי' ע"ג) דאין להחמיר כהנוב"י אלא כשנבוכה בג' ימים דיותר מזה קשה להחמיר ע"ש ולכא"ו צ"ב הכרעתו למה בג' ימים נחמיר כיון דלדעה זו אין שום נפק"מ בין ג' ליותר מזה אך לפמש"כ בדעת הפלתי אתי שפיר. וע"ע בחידושי הפלאה משמע דס"ל כפירוש הנוב"י, אך משמע דרק בג' ימים החמיר.

וראיתי בכמה ספרי קיצורין שכתבו דלדעת הסד"ט אסורה רק ג' ימים ולא יותר ותלוי בוקי סריקי באילן הגדול שבט הלוי בדבריו דאע"פ שמדברי שיעורי שבט הלוי משמע כן מ"מ לא דקו בדבריו שבתשובה (ה"ד סי' צ"ח) דהדבר פשוט דלדעת הסד"ט ז' ימים בכלל החשש שהרי הראב"ד ברור מללו דג' ימים קודם הוסת וג' ימים אחר הוסת עלולה לראות ועפ"ז ביאר הסד"ט כונת רמ"א ג' ימים קודם או אחריו שהוא לפני הוסת הקבוע או אחריו ואם רגילה פעם לשנות לפני הוסת ג' ימים ופעם אחרי הוסת ג' ימים אסורה בכל אותן הימים אלא דהגאון בעל שבט הלוי שליט"א ביאר דזה דוקא ג' ימים לפני או אחרי ולא יותר מג' ימים לפני הוסת דטבע האשה הוא רק לשנות בימים הקרובים וסמוכין לוסת תוך ג' ימים לפניו או לאחריו ולא ד' ימים או יותר לפניו או לאחריו, ובכונה נקט רמ"א דוקא ג' ימים קודם ולא יותר, וכדבריו מבוארין בערוך השולחן ע"ש דלא כמו שהביא בחכמת אדם (כלל ק"ח דין ו') אבל ודאי סך הכל של הימים שאסורה הוא ז' ימים שהוא יום הוסת ומלפניו ג' ימים ומלאחריו ג' ימים. אלא שהוסיף השבט הלוי דזה דוקא בוסת קבוע שמזה דיבר הסד"ט אבל בוסת שאינו קבוע סך הכל מהימים שחוששת הוא רק ג' ימים ולא ביאר הטעם אלא שכתב דההבדל מובן ע"ש וזה ברור להמעין, וכבר כתבתי לעיל דבאמת לדעת הסד"ט יתכן דבוסת שאינו קבוע ליתא כלל להך דינא דבכונה שינה רמ"א מלשון הגה"מ דרק בוסת קבוע יש לחוש לזה אבל בוסת שאינו קבוע אינה חוששת כלל.

והנה להלכה פשוט דמצד הדין אינה חוששת לימים הנבוכים אם יודעת שלא נקבע וסת באופן שכתב

החור"ד וכמש"כ החזו"א (סי' פ"ה סקכ"ג) אחרי שהש"ך והגר"א לא פירשו כן א"כ כל שידוע חשבונה יש להורות כפי עיקר הדין ע"ש וזה דעת רוב הפוסקים והוא שו"ת מהרי"ל והשלטי גבורים במסקנתו בשם מהר"ן ולבוש והש"ך והגר"א והשו"ע הרב והחור"ד והחתם סופר והפרדס רמונים ולפמש"כ לעיל גם הסד"ט מודה לזה אם אין לה וסת קבוע דלא החמיר אלא ביש לה וסת קבוע וכנ"ל וכן י"ל בדעת החכ"א, אמנם יש נוהגים להחמיר כחומרת הנוב"י אך יותר מג' ימים אין להחמיר כמש"כ בשו"ת אבני צדק הנ"ל והעתיקהו גדולי הפוסקים וכ"כ בשו"ת באר משה (ה"ד סי' ס"ח) בשם מהר"י שטייף ז"ל וכ"כ בשו"ת שבט הלוי הנ"ל ויש לזה סמך ע"פ מש"כ לעיל בדעת הפלתי וממו"ח שליט"א שמעתי בשם הרמ"א פריינד זצ"ל שבזמניו אין להחמיר כלל לאחרים, מיהו לענין בדיקה לפני תשמיש יש להחמיר אם יש לה ימים הנבוכים עד ז' ימים כמש"כ במהרי"ל.

ולענין חומרת החור"ד באשה שאינה יודעת אם הוקבע לה ימים אלו וסת גמור דחוששת לכל הספיקות שמא נקבעו כולן עיין מה שהכריע בזה בשו"ת מנחת יצחק (ה"ה סי' קל"ה) אמנם כל זה שיודעת שבימים אלו רגילה לראות אבל כל שאינה יודעת חשבונה כלל שנאבדה לה תאריכי הוסתות ואינה יודעת כלל ההפלגות בכמה היו וכן הבתולות שאין דרכן לרשום הוסתות שלהן אין שייך בזה חומרת החור"ד וכמו שכתבתי בחיבורי על חור"ד ע"ש.

העו"ה לדינא א] מעיקר הדין נקטינן דאשה שמשנית וסתה בין ג' ימים, אם אין בהן אופן של קביעת וסתות, שיודעת חשבונה היטב, אין צריך לפרוש אלא ביום חשש וסתה, לפי המבואר בסימן קפ"ט.

ב] ומ"מ ראוי להחמיר לעצמו לפרוש כל ג' ימים אלו, ואם משנית וסתה יותר מג' ימים אין להחמיר.

ג] ומ"מ ראוי להחמיר לעשות בדיקה לפני ואחרי תשמיש כל שנבוכה עד ז' ימים.

ד] ואם נבוכה יותר מז' ימים דינה ככל אשה שאין לה וסת, דאין צריך בדיקה כלל, [לאחר ג"פ הראשונים], זולת לבעל נפש או במקום שנהגו להחמיר כמבואר בסימן קפ"ו.

סימן ד'

ביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים שחוששת לכל זמן המשכתו

א במשנה (גדה יא.) אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר וכו' ובגמרא חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה לא בעיא בדיקה הניחא לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דלמה קבעה לה וסת וכו'.

והקשה בחידושי הרשב"א איכא למידק ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא וכענין שאמרו בפרק בנות כותיים כל אחד עשר יום בחזקת טהרה דמקבע הוא דלא קבעה הא מיחש חיישא [מוכח מקושיא זו דלמ"ד אשה קובעת וסת הוא רק כשהיא פוסקת אבל בשופעת ליכא הסברא שתקבע כל יום ולכן נקט הרשב"א שאם תפסוק ותחזור ותראה מיחש ניחוש] ועוד דאפי' את"ל דבימי נדתה אפילו מיחש לא חיישא דמים יתירי הוא דאתוספו בה ואינו עיקר ראיה מ"מ תבדוק דהא איכא שופעת ומדלפת שני ימים או יותר והלכך הוה להו כולהו ימי ראי' כעונת וסת וכיום אחד ושעה אחת וצריכה לחוש לכל זמן המשכת הוסת וא"כ תבדוק לראות כמה ימשך ומתי יפסק כדי לחוש לזמן המשכתו [ובתורת הבית (סוף שער ג) לא הזכיר הרשב"א קושיא ראשונה אלא קושיא השני' ומבאר שם יותר דכונתו להקשות דהא בשופעת או מזלפת לכאור' אינו ידוע מתי עיקר הוסת אם בתחלתו והשאר טפילה לו או שמא סופו או אמצעיתו עיקר ותחלה טפילה משום דמים יתרים דאיתוספו בה מקדים הוסת לבוא וא"כ מספק צריכין לחוש לכל זמן המשכתו וא"כ תבדק לעמוד על זמן המשכתו אבל ממה שהזכיר הרשב"א בסוף דבריו מהא דפוסקת דהו"ל ד' ראיות נכלל קושיא ראשונה שהביא בחידושים ור"ל דאע"ג דבימי נדה אינה קובעת מ"מ כיון דכשפסקה הוי ראי' חדשה ואינו טפל לראי' ראשונה א"כ משמע דצריכה לחוש לו עכ"פ וא"כ הדרא קושיא לדוכתא תבדוק עכ"פ בפוסקת] וי"ל דמהכא שמעינן דאינה חוששת כלל לראיות שבתוך ימי נדה בין בפוסקת בין בשופעת ומדלפת שאין הולכין אלא אחר התחלת הוסת שהוא העיקר ושאר הדמים תוספת דמים הם ואין חוששין להם דטפילה הן ובהעקר העיקר נעקר הכל וכ"ד הרז"ה בהשגות לבעלי הנפש

והרא"ש (סוף פ"ט) והביאו ראי' מסוגיא זו. וכ"כ הריטב"א שמוכח מסוגיא זו דכל היכא דלא קבעה וסת בימי נדה אפילו מיחש נמי לא חיישא לבדוק עצמה באותו יום ולראות אם היא משנה וסתה וכו' ואע"ג דבההיא דשמואל אמר דאע"ג דלא קבעה וסת בימי זיבה מיחש חיישא כדאיתא התם שאני ימי זיבה שאין המעין פתוח כ"כ אבל בימי נדה שהמעין פתוח אפי' מיחש לא חיישא, תו ש"מ שכל אשה שקבעה וסת בראי' גדולה ששפעה מקצת היום ומקצת הלילה או יותר או בהפך אין לה לחוש להפרשת עונה דוסתה אלא העונה שבה התחילה ראיתה או יום או לילה ואם בדקה בו והיא טהורה אין לה לחוש יותר וכו' דהכל הולך אחר התחלת הראי', וכתב רבינו ירוחם שכן כתבו רוב הפוסקים וכתב ב"י (סי' קפ"ד ס"ו) שכן פשט המנהג.

וממה שכתב הב"י שכן פשט המנהג מוכח דגם בזמן הזה שקיי"ל שהאשה קובעת וסת בימי נדתה מ"מ המנהג דאפי' פוסקת אינה חוששת כלל דחזקת מעין פתוח הוא בימי נדה דהרי הרז"ה והרשב"א וריטב"א הוכיחו דאפי' לחוש פעם אחת א"צ והביאו ראי' מהסוגיא וראי' זו הוא אפי' בפוסקת וכמש"כ הרשב"א [ודוחק לומר שהמנהג הוא רק בשופעת] וה"ה אפי' פוסקת יום שלם או ב' ימים דאל"כ אכתי תיקשי דתבדוק דלמא תפסוק היום ותחזור ותראה למחר אי נמי דלמא לא תראה יום שלם כגון שראתה בא' ושוב תחזור ותראה בג' או בד', מוכח מזה דגם בכה"ג א"צ לבדוק והטעם כמש"כ הריטב"א כיון דהמעין פתוח תולין הכל בתר תחלת הראי' והכל טפלין אצלה ולכן אינה חוששת כלל לראיות שבתוך ימי נדתה, וללישנא בתרא של רש"י דבלא ראתה רצופים קובעת וסת דהוי ממעין סתום ומתניתין מיירי ממעין פתוח ולכן אינה צריכה בדיקה אכתי קשיא תבדוק שמא נסתם מעינה ולא תראה רצופים ותקבע לה וסת ועיין בסד"ט בחידוד הלכות ובחכמת בצלאל]. ומכאן ראי' לדברי התפארת למשה (סו"ס קפ"ט) והביאו הסד"ט (סי' קפ"ד סוף סק"ט) דס"ל דבתוך ימי נדתה אינה חוששת כלל אפילו בזה"ז, אלא שהסד"ט והפרדס רמונים (סי' קפ"ט ש"ך סקע"ב) חלקו עליו יעו"ש ויבואר עוד לקמן בס"ד, שו"ר בתפארת למשה עצמו שהביא הוכחה הנ"ל מהש"ס דמדינא אינה קובעת ואינה חוששת אפי' בפסקה יום שלם יעו"ש, וא"כ הב"י שכתב דכן פשט המנהג אפי' בזמנו משמע דגם בכה"ג שפסקה יום שלם אינה חוששת אלא לעונה ראשונה.

תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא.

וצ"ל דס"ל להראב"ד דלא מצרכינן בדיקה כדי לברר אם יהי' לה וסת שאינו קבוע כיון שא"א לבא לידי וסת קבוע דלא אשכחן שתקנו חכמים בדיקה אלא אם כן יכולה לקבוע וסת וכיון דבימי נדתה אינה קובעת וסת אינה חייבת בבדיקה ולכן בשופעת דס"ל להראב"ד דכולהו ימי עונה כיום אחד ושעה אחת וקובעת וסת לכל ימי העונה עד דעקרא להו תלתא זימני היתה צריכה בדיקה לדעת אם תקבע לה וסת וא"כ בע"כ צ"ל דהיכא דיש לה וסת קבוע לתחילת ימי נדתה שוב אינה חוששת ואתי שפיר סוגיית הגמרא וכמו שתי' החו"ד, אבל בפוסקת צ"ל דאין חיוב לבדוק כלל כיון דחוששת רק פעם אחת לא מצרכינן בדיקה בשביל וסת שאינו קבוע, והרשב"א ס"ל דאם חוששת פעם אחת ה"ה דצריכה בדיקה כדי לדעת אם תחשוש לוסת שאינו קבוע וא"כ אכתי תקשי לר"ל, ועל כן הוכיח מכאן דאינה צריכה לחוש בתוך ימי נדתה לוסת שאינו קבוע. [וכן מוכח בפלוגתת הראב"ד והרשב"א לענין מינקת אם חוששת לוסת וכמש"כ בשו"ת חת"ס סי' קמ"ג ומ"מ עדיין צ"ע יסוד זה להראב"ד דהא מוכח מהראב"ד דמצריך בדיקה למעוברת ומניקה לוסת שאינו קבוע אע"פ שא"א לבוא לוסת קבוע והארכתי בזה במק"א וי"ל דס"ל להראב"ד דכל זמן דליכא רעותא לפנינו אין אנו מחייבין לבדוק לברר אם יהי' וסת שאינו קבוע ולכן א"צ לבדוק שמא תפסוק ותחזור ותראה דסתמא תלינן דמעיינה פתוח וא"צ לבדוק ולברר משא"כ היכא שכבר נתברר ואיכא רעותא לפנינו שראתה וסת שאינו קבוע שפיר יש להצריך בדיקה וצ"ע.]

ג ומ"מ מה שתי' החו"ד דהראב"ד חושש לכל ימי המשכתו רק בוסת שאינו קבוע אבל בקבוע שרואה תמיד בתחלתה ס"ל דאין לה לחוש לכל ימי הראי' צ"ב דלא משמע כן בראב"ד שהרי כתב דברואה ראי' מרובה מקודם הנץ החמה עד לאחר הנץ החמה דאסורה בלילה וכשיעור הנמשך אבל לא כל היום והוכיח כן ממה דתניא היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה דאסורה רק בלילה ובשעת הוסת דהיינו שיעור הנמשך אפי' לר' יהודה ומיירי בוסת קבוע דהיתה למודה תניא ואפי' בוסת קבוע צריכה לחוש לזמן המשכתו והרי הראב"ד כתב שם אח"כ דכשהיא למודה לראות ד' או ה' ימים רצופים ג"כ אסורה כל זמן המשכתו והוכיח לה מהא דר' יוסי דשעת הוסת אסורה, שמעינן מזה דס"ל להראב"ד דלר' יוסי ליכא נפק"מ בין ראי' מועטת מקודם הנץ עד אחר הנץ

אבל דעת הראב"ד והרמב"ן אינו כן ולדעתם צריכה לפרוש כל ימי המשכת הוסת וצ"ב איך יתרצו סוגיא זו דמוכח דא"צ לחוש לכל המשכת הוסת דאל"כ תקשי תבדוק לדעת מתי יפסק וכן אם תחזור ותראה שתצטרך לחוש לאותו יום כמו בוסת שאינו קבוע.

ב והחו"ד (בסי' קפ"ט סקט"ז) מיישב דסוגיא זו מיירי בנדה שיש לה וסת קבוע בתחילת נדתה ובכה"ג גם הראב"ד מודה דאינה חוששת אלא לתחילת ראייתה דהא הרשב"א כתב הטעם דצריכה לחוש לכל הימים לשיטת הראב"ד הוא מטעם שאין ידוע אם עיקר הוסת בתחילתו והשאר טפילה או עיקר הוסת בסופו ותחלת הראיה טפילה משום דמים יתירים דאתוספו בה מקדים הוסת לבוא משא"כ אם יש לה וסת קבוע והגיע בתחלת ראייתה ודאי דאין לה לחוש לכל ימי הראיה דודאי התחלה היא עיקר והשאר תוספות דמים והשתא אתי שפיר דלא תקשי לריש לקיש נמי תבדוק לדעת מתי יפסק דכיון דיש לה וסת קבוע אינה חוששת אפי' להראב"ד רק לתחילת הראי'.

אמנם כל זה ניחא לענין היכא דשופעת די"ל דס"ל לראב"ד ורמב"ן דאם יש לה וסת קבוע שוב אין לה לחוש לימים ששופעת בהן דודאי התחלה היא עיקר והשאר תוספת דמים היא ולכן אינה צריכה לבדוק בתוך ימי נדתה מתי יפסק וכמה ימשך וסתה שהרי אינה חוששת לזה ומיושב שפיר קושיא השני' של הרשב"א ואע"פ שהרמב"ן (פ"ה הכ"ב) כתב דאחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שוין בדבר היינו מחששא דטועות אבל מדינא דגמרא י"ל דבוסת קבוע מתחילת ראייתה אינה חוששת לימים שבתוך ימי נדתה, אבל לענין פוסקת עדיין קשה קושיית הרשב"א והריטב"א דתבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא.

ואין לומר דהראב"ד ס"ל דה"ה בפוסקת אם יש לה וסת קבוע דאינה חוששת שהרי כתב להדיא בשער הוסתות וז"ל שאם ראתה בריש ירחא והפסיקה ראייתה וראתה בחמשא בירחא ועשתה כן אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת לחמשא בירחא כי אם לריש ירחא בלבד ולריש ירחא חוששת עד שתעקור אותו שלשה פעמים וצריכה בדיקה לטהרו כמו שבארנו אבל לחמשא בירחא אינה חוששת אלא פעם אחת ואם עקרה אותו פעם אחת החמישי הותר ור"ח לא הותר כמו לענין וסת שאינו קבוע וא"כ אכתי תקשה ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם

לא היתה קובעת וצ"ב הרי לפי מה שכתב לעיל ס"ל להראב"ד דשופעת חשוב הכל כראיה אחת וכשעת הוסת עצמו ולכן חוששת לכל זמן המשכתו וא"כ למה לא תקבע וסת בתחילת ימי נדתה כששפעה מסוף ימי זיבתה, וצ"ל דבשופעת בימי נדה עצמה כיון דהכל ראי' אחת אמרי' מהיכי תיתי דתחילה היא העיקר דלמא באמצע או בסוף והוי תוספת דמים להכי אמרי' דהכל הוא עיקר וחוששת לכולן אבל בששפעה מימי זיבה שאין הדרך לראות בהן והיא בחזקת טהרה באותן ימים אלא דאירע מקרה שראתה אמרי' דהוא המשך המקרה דשופעת הוי ראי' אחת והכל מהמקרה ורק בפוסקת יש מקום לחוש ולפ"ז אפשר דה"ה בשופעת מימי נדה לזיבה שאינה חוששת רק להמשך שבימי נדה דראי' בימי זיבה הוי מקרה וכיון דהתחילה בראי' מעלייתא שבימי נדה והוי ראי' אחת כיון דשופעת תולין הכל לימי נדתה.

ה כתב הראב"ד וז"ל אבל ראיות שבתוך ימי הנדה שורת הדין טפילה ניהו לתחילת הוסת ואפילו הפסיקה ביניהן מיהו הא אכרענא לעיל דכיון דאיכא שופעת ומדלפת שהן כראיה אחת ושעה אחת ואשה כיון שהוחזקה בארבעה ימים או חמשה רצופים לראיתה אינה בודקת עצמה ואינה יודעת אם מפסקת ביניהם אם לאו הלכך חוששת לכולם ועיקר הוסת נמי הוי כדכתבנא לעיל עכ"ל ויש לדקדק מהו לשון ואפילו הפסיקה ביניהן הרי אדרבה בהפסיקה ביניהן יש יותר סברא לומר שהן טפילות לעיקר הוסת משא"כ שופעת הרי הכל עיקר הוסת וכמו שסיים הראב"ד והו"ל למימר לשון אם הפסיקה ביניהן, וצ"ל דהראב"ד כתב כן לפי מש"כ לעיל מזה דעת הפוסקים דכשראתה ב' פעמים ממעין סתום ובשלישת ראתה ממעין פתוח דאמרי' דהך דמקדמי דמים יתירים דאתוספו בה וא"צ לחוש ליום שהקדימה כיון דהוי תוספת דמים וכתב הראב"ד דלדידהו כל שכן בראיות שבתוך ימי נדתה אין חוששין להם כלל דהכל תוספת דמים הוא וע"ז כתב הראב"ד דלסברא זו לא מבעיא בהמשך אחד דהוי הכל תוספת דמים וטפילות לתחילת הוסת אלא אפי' הפסיקה ביניהן נמי הוי הך ראי' תוספת וטפל לתחילת הוסת אבל באמת לסברת הראב"ד דהכל עיקר הוסת אדרבה בהפסיקה א"צ לחוש ובשופעת חוששת לכולן.

דין קביעות וסת בתוך ימי נדתה בזמן הזה

ו כתב הטור (בסי' קפ"ט) בשם הרמב"ן דכיון שהאינדנא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה הכי נמי לענין קביעות וסת אין חילוק לפיכך אם ראתה מתמשה

לראי' מרובה של ד' או ה' ימים כששופעת בהם או מדלפת וכל שעת הוסת אוסרה והרי התם בוסת קבוע איירי אלמא דאע"פ שיש לה וסת קבוע צריכה לחוש לכל זמן המשכתו. ותו קשה דמבואר בגמרא (דף יא:): דמתניתין בין שיש לה וסת בין אין לה וסת וכ"כ התוס' (דף יב:): ד"ה דמתני ע"ש וא"כ אכתי תקשי לריש לקיש מי ניחא בשלמא נדה שיש לה וסת שפיר אבל אין לה וסת תבדוק לכל זמן המשכתו.

ונראה דדעת הראב"ד כמש"כ בספר האשכול וז"ל דודאי מסתברא דתחלת נדה עיקר הראי' והשאר תוספת דמים ולהכי אינה צריכה בדיקה דבתר תחילת ראיתה אזלינן ולית לן למיחש שבימים הבאים יחסר העיקר שלא תראה ביום ראשון ותראה יום או יומים אחריו דאורח בזמנו בא, מיהו אי אתרחש שבימים הבאים לא ראתה בתחלת זמן וסתה שפיר יש לחוש שמא תראה אח"כ בזמן המשכת וסתה ואית לן למימר בראיות הראשונות תוספת דמים היה בה ואקדם יום אחד לבא והשתא אמעט דמא לכך יבא מעט מאוחר דמסתבר טפי למימר מחמת מיעוטו שוהה זמן קצר ואחר יום או יומים בא האורח מלומר בפעם אחת פסקה לראות כל אותן הראיות שהיתה שופעת לשעבר אחר שהתחילה לראות וכו' ע"ש, ולפ"ז אתי שפיר דלהראב"ד חוששת לכל זמן המשכתו אפילו בוסת קבוע אלא דאינה צריכה לעשות בדיקה לברר עד כמה שתמשך דלמה לן למיחש שלא תראה ביום קביעותה אלא אם אתרחיש שלא ראתה ביום ראשון חוששת לזמן המשכתו דלמא שפעה כל הזמן בראיות הראשונות והוי כולה שעת הוסת והשתא אמעט דמא ויבא מעט מאוחר, ולפ"ז נראה דה"ה באין לה וסת קבוע לתחילת ראייתו נמי אינה צריכה לברר ולבדוק זמן המשכתו דכיון דתמיד תחלת ראי' הוא העיקר למה לן למיחש לחודש הבא שתחסר העיקר אלא אם לא יגיע בזמן ההתחלה לחודש הבא תחשוש לכל זמן המשכתו לפי מה שתשער בדעתה שנמשכה וסתה בחודש העבר.

ד כתב הראב"ד וז"ל היכא דרגילה למיחזי חמשה ימים רצופים בכל וסת ווסת ותרי יומי קמאי מינייהו קיימי בימי זיבה לראיה הראשונה ותלת בתרא קיימי בימי נדה הנך תלתא יומי בתראי דחזו לקביעת וסת קבעה בהו בתלתא זימני ואפילו היכא דשפעה בהו בהנך חמשה יומי כולוהו אע"ג דאמרין שופעת אינה אלא כראיה אחת ומתוך אחד עשר הוא אפילו הכי קבעה לה וסת דחיישינן שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה ולא ידעה עכ"ל משמע דאילו ודאי לא היתה פוסקת אלא שופעת כל הזמן

מדהלך השני (בד"ה ותו כתב בפרישה) דס"ל להטור כדעת רמב"ן רק לענין ימי זיבה אבל תוך ימי נדתה אף האידנא אינה קובעת וסת דכולי האי לא חיישינן ולומר דתחילת וסת היה בימי זיבה והשאר בימי נדתה גם לית למיחש כולי האי כיון דכל י"א יום בחזקת טהורה היא ומסתמא מה שראתה האידנא תחלת נדה היא כיון דוסתות דרבנן יש לנו לסמוך ע"ז דמסתמא תחלת הוסת תחלת נדה הוא עכ"ד ולפ"ז אין נפק"מ בין שופעת לפוסקת לעולם אינה קובעת וסת תוך ימי נדתה ואפי"ל לא ראתה בימים רצופים זה אחר זה ותחלת הוסת אמרי' תחילת נדה היא, ולפ"ז גם אם תקבע לה וסת קבוע בתוך ימי נדתה אינה חוששת וכן צידד מתחלה בספר תפארת למשה אלא דבסוף מסיק להחמיר בזה כמש"כ בפרי דעה (ש"ך סקע"א) ולפ"ז מש"כ בשו"ע (סל"ב) ורביעית בשני לחודש צריך לגרוס בעשרים לחודש, וגם דרך זו מיאן הגאון בעל סד"ט ז"ל דא"כ למה השמיט השו"ע דאין אשה קובעת וסת בימי נדתה אא"כ תראה ב' פעמים ממעין סתום אלא ודאי דס"ל דהאידנא אין חילוק ולעולם קובעת אף בתוך ימי נדתה אפילו ממעין פתוח.

עשר לחמשה עשר קבעה לה וסת עכ"ל וכתבו הפרישה (סי' צ"ה) והב"ח (סמ"ב) דלאו דוקא מחמשה עשר לחמשה עשר דהיינו דקבעה לה וסת בימי זיבה דהוא הדין בימי נדה וחדא מינייהו נקט, עוד כתב הטור שם ופעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד ראתה שלש פעמים בר"ח ורביעית בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית הרי קבעה שתי וסתות עכ"ל והפרישה והט"ז והסד"ט גרסי בב' לחודש וה"ט כיון דהאידנא קובעת וסת בתוך ימי נדתה, נמצא לפ"ז דאשה שרואה כמה ימים בימי נדתה חוששת לכל יום – וכידוע נתחבטו האחרונים בסתירת פסקי הטור והשו"ע דבסי' קפ"ד (ס"ו) פסק הטור והשו"ע דאם נמשך וסתה שנים או שלשה ימים אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת וכ"פ רמ"א סי' קפ"ט סי"ג בסופו, ובסי' קפ"ט פסק הטור כהרמב"ן דבזמן הזה אשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה וכ"פ בשו"ע (סל"ב) לפי הגירסא שגרסי' בב' לחודש, ובסד"ט (סי' קפ"ד סק"ט) כתב בזה ג' מהלכים ונשאר בצ"ע על כל המהלכים ואבארם בקצרה.

מדהלך השלישי (בד"ה וי"ל עוד) הוא דדוקא היכא דרובו ממעין סתום קובעת תוך ימי נדתה ולכן היכא דראי' ראשונה בתוך ימי נדתה היה ממעין פתוח בין שופעת בין פוסקת וב' ראיות האחרונות היו ממעין סתום אז אמרינן איגלאי מלתא למפרע שראי' ראשונה התחלתה בימי זיבה היתה וס"ל כרמב"ן דהאידנא אשה קובעת וסת בימי נדתה בכה"ג דרובו ממעין סתום וצריך לגרוס בסי' קפ"ט (סל"ב) ורביעית בעשרים לחודש דבב' לחודש הוי הכל ממעין פתוח ואינה קובעת ולכן בסי' קפ"ד שכל הראיות הם ממעין פתוח אינה חוששת רק לעונה ראשונה בלבד משא"כ בסי' קפ"ט שס"ל דקובעת בימי נדתה היינו כשב' ראיות אחרונות הם ממעין סתום, כלל היוצא מדברי הסד"ט לדרך הב' קולא שאינה חוששת כלל לוסת שבימי נדתה יהי' איך שיהי' בין שופעת בין פוסקת בין לא ראתה רצופים בכל ענין שהוא אינה קובעת וסת, לדרך הג' אם ב' ראיות אחרונות הי' ממעין סתום בזה חמיר דקובעת וסת בין שהיתה שופעת או פוסקת בפעם הראשונה, וקולא דאם כל הראיות ממעין פתוח אינה חוששת כלל, ולדרך הא' קולא דשופעת אינה קובעת וסת בכל ענין אפי' תראה אח"כ ממעין סתום אבל פוסקת חמור שקובעת וסת בימי נדתה.

מדהלך הראשון (בד"ה ונחזור לענינינו – ולכאו' עלה על דעת) הוא לחלק בין שופעת לפוסקת דבשופעת לא קובעת וסת גם בזמן הזה ולכן בשו"ע (סי' קפ"ד ס"ו) דמירי משופעת פסק דאינה חוששת אלא לעונה הראשונה של הוסת, ומה דפסקינן בשו"ע (סי' קפ"ט) דהאידנא קובעת וסת בימי נדתה מיירי בפוסקת והסברא לחלק ביניהם הוא ע"פ מש"כ הראב"ד דאם אשה שופעת מימי זיבה לימי נדה אינה קובעת וסת מצד הדין כיון דשופעת אינו אלא ראי' אחת הוא מתוך י"א יום אלא שהראב"ד חשש להחמיר שמא פסקה מתוך השינה והשו"ע לא חשש לזה ולכן בשופעת תולין הכל בתר ראי' ראשונה או נדה או זיבה ולכן אינה חוששת אלא עונה ראשונה בלבד ולפ"ז אם אינה שופעת או מזלפת כל הזמן אלא מפסיקה כמה פעמים באמצע צריכה לחוש לכל ימי המשכתו שהרי בפוסקת קובעת וסת בזה"ז בימי נדה וזיבה, וכ"כ החו"ד (סי' קפ"ד סק"ז) מתחלה אלא שתמהו הסד"ט והחו"ד דסוגיין דעלמא אינו כן דלא שמענו מי שחש ע"ז והרי רוב נשים דרכן לראות ד' או ה' ימים בהפסק מעט שאינן שופעים כי נהרא כל הזמן ואינן חוששין אלא לעונה ראשונה בלבד, ומכח קושיא זו נטה הסד"ט מדרך זו אבל החו"ד הסכים להלכה לחלק בין פוסקת לשופעת וכדי ליישב הקושיא דסוגיין דעלמא אינו כן הוסיף עוד ב' תנאים וכמו שיבואר לקמן, וכן בשו"ע הרב ג"כ הלך בדרך זו לחלק בין פוסקת ושופעת וכדלקמן.

ז] והפרדס רמונים סי' קפ"ד (סקט"ז) וסי' קפ"ט (סקע"ב) וערוך השולחן סי' קפ"ד (סל"ב) כתבו לתרץ דכל שראתה רצופים בין שופעת בין פוסקת אמרינן דראי'

אבל צ"ב דהא כונת רז"ה שם הוא דהיכא דחזיא תלתא יומין בימי זיבה שנעשית זבה גדולה וצריכה ז' נקיים וכתב שם הרז"ה דאפילו אחר שמונה עשר יום דינה כבאמצע ימי זיבתה עד שתספור ז' נקיים וא"כ גם תרי יומי בתראי שראתה בהם הוא ימי זיבה וע"ז כתב שם דאע"פ שלדעתו אשה קובעת וסת בימי זיבה כמש"כ (שם אות י"ב) דלית הלכתא כשמואל ע"ש מ"מ כל זה כשראתה ממעין סתום אבל אם כבר ראתה בימי זיבה אינה קובעת אלא ליום ראשון שראתה בה שכבר נפתח מעיינה וכל מעין פתוח אינה קובעת וסת לפי שדמיה משוכין אחר פתיחת מעיינה וכונתו כמש"כ ברז"ה (שם אות י"ג) לענין תוך ימי נדה שאינה חוששת כלל כיון דחזיא ממעין פתוח וכל הדמים מפתח המעין הם שופעים והביא רא"י לזה (מדף יא.) ומוכח דה"ה כשאינה רא"י ברציפות אלא הפסיקה יום שלם ג"כ אינה חוששת דמעין פתוח אינה קובעת דאל"כ אכתי תיקשי תבדוק דלמא הפסיקה יום שלם וקובעת וסת אע"כ דכל ימי נדתה אם כבר ראתה בהן מיקרי מעיינה פתוח וכמו שהוכיח כן בתפארת למשה (סו"ס קפ"ט) וה"ה בתוך ימי זיבה אם ראתה בהן יום אחד שוב מיקרי מעיינה פתוח ואינה חוששת לו עוד אבל לא מצינו שום חילוק בדברי רז"ה בין ראתה רצופים או לא ראתה רצופים, ואדרבה מדלא פליג על מש"כ הראב"ד לענין אם חזיא תרין יומין מימי זיבה וג' בתראי מימי נדה דקובעת וסת דלמא הפסיקה בשינה אלמא דמורה ליה להראב"ד בהא דודאי מימי זיבה לימי נדה יכולה לקבוע דבזה לא נקרא מעין פתוח דרק בתוך ימי נדה עצמה או ימי זיבה עצמה לא קובעת במעין פתוח אבל כשראתה ב' ימי זיבה ואח"כ ג' ימי נדה שלא נעשית זבה יכולה לקבוע אע"פ שמעיינה פתוח ולכן אם לא היתה שופעת אמרי' דהמעין של ימי נדה נפתח וקובעת כיון שפוסקת חשוב כב' ראיות ובימי נדה עדיין לא נפתחה מעיינה ושפיר קובעת וסת אלא דאם היתה שופעת דהוי הכל ראיה אחת אמרי' דדם זיבה הוא ואינה קובעת, ועוד דמש"כ הראב"ד שמא הפסיקה בלילה מתוך שינה מוכח דסגי בהפסקה בלילה ולא בעינן הפסק יום שלם ואפי' אם נאמר דאנן לא חיישינן לשמא הפסיקה מ"מ בודאי הפסיקה מוכח דקובעת בזה אע"פ שראתה ימים רצופים ולא מצינו בכל הקדמונים שום סמך לחלק בין ימים רצופים לאינה רצופים אלא ללישנא בתרא דרש"י וכיון דלא קיי"ל כהך לישנא אלא הכל נקרא מעין פתוח שוב אין חילוק רק בין שופעת ופוסקת ולא יותר מזה וצ"ע.

ח מהלך חמישי בדין זה הוא דעת החו"ד (סק"ז) דס"ל דבעינן ג' תנאים שאשה תחשוש לוסת בתוך ימי נדתה בזמן הזה:

ראשונה היא עיקרית והשאר הם טפלים לגבה ולכן אין נפק"מ בין זמן התלמוד לזמן הזה דאפילו תאמר דרא"י הראשונה הי' בימי זיבה עכ"ז כיון שלא הי' יום אחד נקי ביניהם הוי הראשונה עיקרית והשאר אינן אלא תוספת דמים דכיון דחזיתיה ממעין פתוח אין חילוק בין נדה לזיבה ולכן לא הביאו הרשב"א והטור דברי הרמב"ן דקובעת וסת רק בלא ראתה רצופים, ולפ"ז צ"ל ורביעית בכ' לחודש.

יא זכיתי לעמוד על כונתו דהנה בנה יסודו לחלק בין רצופים לשאינם רצופים אע"פ דהסכימו כל הפוסקים כפי' ראשון ברש"י (דף יא.) דאם ראתה בראשון לימי נדתה אפילו אם אח"כ לא ראתה עד יום הז' של ימי נדתה ובז' ראתה אינה קובעת בו וסת דכל ז' ימי נדותה הוי מעין פתוח מ"מ יש לחלק בין רצופים לאינה רצופים ע"פ דברי הרז"ה בהשגות שכתב אדברי הראב"ד שהבאתי לעיל (אות ה') דהיכא דרגילה למחזי חמשה יומי בכל וסת ותרי קמאי בימי זיבה ותלתא בתראה בימי נדה אי נמי תלתא קמאי בימי זיבה ותרי בתראי בימי נדה קבעה לה וסת בימי נדה וביאר שם הראב"ד משום דחיישינן שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה ולא ידעה והוי ראיה חדשה בימי נדה וכתב שם עוד דאפי' כשראתה ג' ימים בסוף ימי זיבה דהוי זבה גדולה עד שתספור ז' נקיים ולא הויא נדה אף אם תראה כל שלא ספרה מ"מ לענין קביעת וסת דינה כמו שראתה בימי נדות ויכולה לקבוע בימים אלו דכי אמר שמואל ימי זיבה לא קבעה בהו וסת דוקא באחד עשר יום שהיא בחזקת טהרה דקים להו לרבנן דבשבעה ימי נדה היא מתמרקת מדמיה ולא הדרי אלא עד שמונה עשר יום ולכן אחר שמונה עשר יום שכבר ראוייה לראות קובעת בהו וסת בימי נדתה אף דדיני זבה עליה, וכתב הרז"ה בהשגות דאע"פ שאמרנו לפי דעתנו שהאשה קובעת לה וסת בימי זיבתה מסתבר דכד קבעה וסת ליום א' הוא דקבעה אבל לשארי הימים אפילו לתרי יומין בתראי לא קבעה שהרי נפתח מעיינה וכל מעין פתוח לא קבעה כלל לא שנא נדה לא שנא זבה כדאמרין לפי שדמיה משיכין אחר פתיחת מעיינה עכ"ל מוכח מדבריו דאם ראתה רצופים הגם שתחילת ראייתה היה בימי זיבה והאחרונה בימי נדה עכ"ז לא קבעה וסת לימים האחרונים משום דמעיינה פתוח וכל מעין פתוח לא קבעה וסת ולכן גם לדידן דאשה קובעת וסת בימי נדה הוא דוקא בשלא ראתה רצופים אבל בשראתה רצופים גם בזמן הזה אינה קובעת וסת דאפילו תימא דרא"י ראשונה בימי זיבה ושני' בימי נדה עכ"ז הרי נפתח מעיינה ומעין פתוח אינה קובעת וסת עכתו"ד.

א שתהי' פוסקת אבל בשופעת אין לחוש לוסת בתוך ימי נדתה ואפי' אם תראה אח"כ ב' פעמים ממעין סתום.

ב גם בפוסקת בעינן שלא תהא תחילת הראי' וסת קבוע אבל אם יש לה וסת קבוע לתחילת הראי' אינה קובעת וסת בתוך ימי נדתה אע"פ שקבעה ואע"פ שהיתה פוסקת ולכן בסי' קפ"ד (ס"ו) דמיירי שיש לה וסת קבוע לתחילת ראייתה אינה חוששת אלא לעונה ראשונה אע"פ שפוסקת באמצע.

ג גם היכא דאיכא ב' תנאים הנ"ל דהיינו פוסקת וגם אין לה וסת קבוע בתחילת ימי נדתה מ"מ אינה חוששת לוסת בתוך ימי נדתה עד שתקבע לה ג' פעמים אבל קודם שקבעתה לוסתה אינה חוששת כלל.

וכשתהי' ג' תנאים אלו אזי חוששת לוסתה שבתוך ימי נדתה אפי' אם כל הראיות שבתוך ימי נדתה היתה ממעין פתוח כל שהיתה פוסקת וגם לא הוקבע וסת לתחילת ימי הראי'.

ומש"כ החו"ד דאם יש לה וסת קבוע שוב אינה חוששת לראיות שבתוך ימי נדתה, חילוק זה לא נזכר בשאר פוסקים, ובפרדס רמונים בכמה מקומות תמה ע"ז, ומדברי הפרישה והט"ז וסייעתם בסי' קפ"ט (סל"ב) דגרסי בב' לחודש מוכח דאפי' יש לה וסת קבוע בתחילת ראייתה חוששת לראיתה בתוך ימי נדתה וכן הקשה בשו"ת מהר"ם בריסק (ח"א סי' קל"ב) וכן מוכח גם מדברי הש"ך דתמה על השו"ע רק משום שראתה רצופים אבל אם תראה בר"ח ובג' לחודש מודה דקובעת וסת בתוך ימי נדתה אע"פ שקבעה בר"ח יעו"ש וכ"כ בפרי דעה וכ"כ בשו"ע הרב סי' קפ"ט ס"ק קי"ב ושאר פוסקים ע"ש, ואיך שיהיה אין זה כ"כ נפק"מ בזמנינו שאינו מצוי שתקבע לה וסת שוה לתחילת ראייתה ואדרבה יותר מצוי שבתוך ימי נדתה תקבע וסת מאשר בתחילתה וא"כ העיקר מה שנוגע לנו הוא ב' התנאים שכתב החו"ד דבעי' שתהא פוסקת וגם בפוסקת א"צ לחוש רק אחר שהוקבע וכן מבואר גם בשו"ע הרב סי' קפ"ד (סקכ"א) וסי' קפ"ט (סי"ק קי"ב) וכן כתב בפרי דעה סי' קפ"ט (סקע"א) וכתב בשו"ע הרב דלכן סתם בשו"ע (סי' קפ"ד ס"ו) דבפוסקת יש לה לחוש גם לזמן המשכתו כיון דבאמת א"צ לחשוש רק אחר שיהיה כן ג' פעמים דלא חששו להחמיר כ"כ בימי נדה לחוש לו קודם שנקבע כדרך שחששו בשאר וסת שאינו קבוע, ולפי דבריהם צריכה האשה לרשום לעצמה כשפסקה תוך ימי נדתה לדעת אם תקבע לה וסת שאע"פ שאינה צריכה לפרוש

עד שתקבע ג"פ מ"מ צריכה להיות רושמת לעצמה לדעת אם תקבענו וכבר תמה ע"ז בשו"ת מהר"ם בריסק (סס) דפוק חזי מה עמא דבר אין אשה שתשים על לב להראיות שבאמצע כדי שתקבע מהן וסת ואינן חוששין רק להראי' הראשונה הן בקבוע הן שלא בקבוע ולכן העלה שם דבאמת רוב נשים הממשיכים ראייתם הראי' הוא בשפע או בזילוף ובכל אותן הימים א"א לפסוק בטרהרה כי בכל עת שתקנח תמצא דם בימים הראשונים ראי' מרובה ובימים האחרונים מועטת אבל עכ"פ בכל עת ורגע מאותן הימים מלוכלך עד הבדיקה בדם ובכה"ג בודאי אינה חוששת רק לתחילת הראי' וכתב שם דמש"כ בסד"ט (סק"ט) דרוב נשים רגילות לראות בהפסק אולי בימיו הי' כך אבל כעת כפי אשר חקרתי רוב נשים רואות בהמשך בלי הפסק כלל רק אחר שמתחילין ימי זקנה יוכל להזדמן כך, ומ"מ כתב שם באשה שיוודעת שהי' הפסק בהמשך ראייתה חוששת להראיות שבתוך ימי נדתה ע"ש, ולכן צריכה האשה לרשום לעצמה כשיוודעת בודאי שפסקה בתוך ימי נדתה ואם תקבע יום זה צריכה פרישה ועקירה ג' פעמים.

ט וכתב בשו"ע הרב (סי' קפ"ד סקכ"א) אבל אם פסק הדם וחזרה וראתה הרי זו קובעת לה וסת בתוך וסת בזמן הזה שהאשה קובעת לה וסת בימי נדתה וכו' והוא שפסק ביום זה וחזרה וראתה ביום שלאחריו שאז יש לחוש שמא ראייה הראשונה היתה בימי זיבה והשניה התחלת נדה אבל אם חזרה וראתה ביום שפסקה אינה חוששת אלא לעונה ראשונה של הוסת עכ"ל, וצריך ביאור מנא ליה הא מלתא דהרי לענין תינוקות שלא הגיע זמנה לראות (בדף י:). מבואר דפוסקת הו"ל כשני ראיות ואפי' פסקה בו ביום וכמבואר בשו"ע (סי' ק"צ ס"ג) וכיון דמה שבשופעת לא קבעה הוא מפני שתולין הכל בראי' קמייאת דחדא ראי' הוי ואמרי' דהכל הוא מימי נדה או זיבה וכמש"כ הסד"ט וחו"ד א"כ בפוסקת אפי' באותו יום חזרה וראתה תקבע לה וסת וכ"ה לפי החו"ד, ועוד דבראב"ד מוכח דאפי' הפסיקה בלילה מתוך שינה חשוב פוסקת.

ונראה דדעת השו"ע הרב הוא ע"פ הסברא שכתב הסד"ט לחלק בין שופעת ופוסקת ולעיל (אות ר) כתבתי סברתו אבל באמת אינו מדוייק דמש"כ לעיל הוא סברת החו"ד אבל הסד"ט כתב קצת באופן אחר והוא דאף לדידן בזמן הזה דחיישינן לטועות מ"מ בכה"ג ששופעת ליכא למיחש דדלמא התחלת הראייה היה בימי הזיבה ואמצע הראייה או סופו היה בהתחלת נדתה דכולי האי לא חיישינן ואף דהכל מעין אחד הוא מ"מ כיון דהכל ראייה אחת יש לתלות או הכל היה בימי זיבה או

ימים דלא בעינן הפסק מעל"ע אלא אפי' פוסקת בעלמא יש לחוש – ולא ביאר דעתו אם כהחור"ד או כהשו"ע הרב ושם כתב עוד תנאי לזה דדוקא אם בדקה עצמה והי' נקי אז צריכה לחשוש אם הפסיקה מעל"ע שלם [וגם רק לאחר שהוקבע כבר כמש"כ החור"ד ושו"ע הרב] אבל אם לא בדקה בבדיקה רק שלא באה לחוץ ועל בגדיה והסדין לא מצאה כלום אין זה ראייה כלל שלא ראתה כי אפשר שכל הזמן בא קצת ומחמת מיעוטו לא נפל על הבגד או הסדין רק יצא עם השתנה וכדומה ובודאי ככה"ג אינה צריכה לחוש לוסת אחר ע"ש ודבריו ברורים ונכונים בטעמא דכיון דהוחזקה מעיינה פתוח כל זמן שלא בדקה ומצאה נקי חזקתה פתוח.

ונראה להכריע כן למעשה דהא כבר תמהו הסד"ט והחור"ד דסוגיא דעלמא שאינה חוששת אפי' בפוסקת אשר לכן כתב החור"ד דאינה חוששת אא"כ הוקבע כבר וכ"כ בשו"ע הרב אלא דאכתי קשה נהי דאינה חוששת אא"כ הוקבע מ"מ תבדוק מתי היא פוסקת לדעת אם תקבע לה או לא וסוגיא דעלמא אינו כן וצ"ל דלא החמירו כ"כ לחייב בבדיקה ותלי' בסתמא דלא הפסיקה אא"כ יודעת שהפסיקה שבדקה עצמה ומצאה שהפסיקה שוב חוששת אם תראה באותו יום להחור"ד או למחרת להשו"ע הרב ולאחר שתקבע יום זה. וכיון דלדעת התפארת למשה והסד"ט בדרך השני אינה חוששת כלל לוסת שבתוך ימי נדתה בכל ענין והראו לי ג"כ דבספר לבושי עז מהגר"ע אוערבך שליט"א הביא בסו"ס ק"צ בשם אביו הגרש"ז ז"ל דקבלה היתה בידי מורי ההוראה שבירושלים דלא חיישי כלל משום וסת בתוך ז' ימי נדתה א"כ יש לסמוך עכ"פ להקל ע"פ דעת הפרדס רמונים וערוה"ש דבראתה רצופים א"צ לחוש כלל ורק בלא ראתה רצופים יש לומר דנקבע בזמן הזה ויש סמך לזה מדברי הש"ך סי' קפ"ט (סקע"ב) ע"ש ובחור"ד וגם זה באופן שכבר בדקה עצמה או שידועת בבירור שהפסיקה ראייתה לזמן מה וגם לאחר שכבר נקבע ג' פעמים ואע"פ שלפי זה א"א לגרוס בשו"ע סי' קפ"ט (סל"ב) ורביעית בב' לחודש יש לסמוך על הפוסקים הב"ח והש"ך והמנח"י והחור"ד והגר"א ועוד דס"ל עיקר שיש לגרוס עשרים, ועוד דכבר כתבתי (לעיל אות א') דממה שכתב הב"י וכן פשט המנהג משמע דהמנהג להקל לגמרי בימי נדתה אפילו בזמן הזה ע"ש, ואף דכתבתי להקשות על סברת הפרדס רמונים ע"ש מ"מ כיון דסוגיא דעלמא שאינה חוששת כלל ואינן רושמי' לדעת אם תקבע לה וסת אין לנו לתפוס חומרא בזה ונסמוך על הפרדס רמונים בצירוף דעת התפארת למשה וכל זה בתוך

כולו בימי נדתה והראב"ד שכתב דיש לחוש שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה הוא דוקא היכא שודאי שופעת מימי זיבה לימי נדה אבל מספק לא חששו שמא שופעת מימי זיבה לימי נדה אלא תולין הכל מימי זיבה או נדה ע"ש ונראה מדבריו דאמרי' דכל הימים שהיתה שופעת הם או ימי זיבה או ימי נדה ולפ"ז אף שפסקה באותו יום וחזרה וראתה לא קובעת וסת בראי' זו כיון דאותו היום היתה שופעת א"כ כבר תלי' דאותו יום הוא מימי זיבה ושוב לא חיישי' באותו היום כלל, ולפ"ז אתי שפיר דברי השו"ע הרב דאותו יום שפסקה אינה חוששת לו [ונראה דלדבריו אם באותו יום שפסקה שוב התחילה לראות והמשיכה ראייתה עד למחרת דשוב אינו חוששת ליום המחרת דכיון שהיתה שופעת מיום שהיתה זבה והרי תלי' דאותו יום שפסקה מימי זיבה היתה וכן"ל וכיון ששפעה עד למחרת שוב תלינן דגם יום המחרת הוא מימי זיבה ולכן בעינן שתתחיל לראות רק ביום המחרת וכן משמע מדבריו ז"ל]. ולדברי השו"ע הרב מתיישב היטב הגירסא בשו"ע (סי' קפ"ט סל"ב) דגרסי' ורביעית בב' לחודש ומיירי שפסקה ביום א'. אלא דהפרדס רמונים וערוך השולחן כתבו דבעי' שלא תראה ימים רצופים דהיינו שצריכה להפסיק מעל"ע דאזי מיקרי מעיינה סתם וכפי' רש"י בלישנא ב' (דף יא.) וכבר כתבתי דלכאן צ"ב דבריהם עיין לעיל (אות ז') ולדעת החור"ד והשו"ע הרב אפי' ראתה רצופים חוששת אם פסקה ולא היתה שופעת או מדלפת אלא דיש נפק"מ דלדעת השו"ע הרב ביום שפסקה אינה חוששת ולדעת החור"ד אפי' ביום שפסקה חוששת.

י ובשו"ת דעת כהן (סי' ל"ה) כתב בשם זקינו הגה"צ מו"ה ר' ברוך רובין זצוק"ל [בתו הצדקת מרת מירל גאלה הי"ד היתה אשת הגה"ק רבי צבי הירש כהנא זצ"ל הי"ד אב"ד ספינקא בן הארחות חיים מספינקא סבו של מו"ח שליט"א] אבד"ק בריזדאוין ותלמיד הגה"ק משינאווע זצ"ל [והי' בן הגה"ק ר' מאיר מגלאגוב בן הגה"ק ר' מנחם מנדל מגלאגוב בן הגה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיטן חתן בעל זרע קודש מראפשיטן זי"ע] דבעינן הפסק מעל"ע שלם דהיינו לילה ויום אבל אם ראתה רגע אחד לאחר השקיעה של מוצ"ש ועוד טיפת דם ראתה רגע אחד קודם השקיעה של יום שני אע"פ שלא ראתה מ"ח שעות פחות שני רגעים נחשב הכל לראי' אחת ואינה חוששת אלא לעונה ראשונה של הוסת. והיינו כדעת הפרדס רמונים הנ"ל, והוא ז"ל אמר כן בין בתוך ימי נדה ובין בתוך ימי זיבה דהיינו לאחר ז' ימים מתחילת ראייתה, אבל דו"ז הגה"צ ר' נחמן זצ"ל החמיר לאחר ז'

ואע"פ שהחזקה בראיית דם ג"כ קובעת כל שראייתה הוא ע"י פוסקת דהויא לה כשתי ראיות ולכן כל שיודעת שפסקה זמן מה מלהיות שופעת או מדלפת חוששת ליום המחירת וכמו שנתבאר בס"ד.

יא [כתב בשו"ע הרב (סי' קפ"ט ס"ק קי"ב) ובחור"ד (סי' קפ"ד ס"ק ז') דאינה חוששת לראיות שבתוך ימי נדתה אלא אם כבר נקבע ג' פעמים וכדלעיל, וטעם הדבר כתב בשו"ע הרב דבאמת ז' ימי נדה הכל יודעים בהם למנותם מתחלת ראייה ואם חזרה וראתה בהם שנית תדע שהיא בתוך שבעה לראייתה ובתוך ימי נדתה הרי מדינא אינה קובעת ואינה חוששת כלל אלא משום חששא דטועות החמירו לחוש גם בז' ימי נדה לכן לא החמירו כולי האי בז' ימי נדה דליכא כ"כ חשש טועות דהכל יודעין למנותו וכל שעדיין לא קבעה אין חוששין מספק שמא תקבענו כדרך שחוששין בשאר וסת שאינו קבוע, והחור"ד כתב ג"כ כעין סברא זו בתוספת ביאור והוא דבאמת דעת הראב"ד דליכא חששא דטועות בזמן הזה ולדבריו אפי' אם קבעה לה וסת בתוך ימי נדתה לא נקבע כלל אלא דהרמב"ן פליג דחיישינן לטועות ולא מסתבר להשוות פלוגתא רחוקה כל כך דלרמב"ן דחיישינן לטועות תיחוש אפי' לראי' אחת דבזה י"ל דמודה הרמב"ן דלא חיישינן עד כדי כך דהוי כעין ספק ספיקא חדא דשמא התחלת הראי' היא העיקר כלומר דתחלת הראי' הוא תחלת ימי נדתה ואז אין חשש כלל להראיות שבתוך ימי נדתה ואפילו אם תימצי לומר שהראיות שבתוך ימי נדתה היא עיקר מ"מ אימר לא יבא ראייה זו לידי קביעת וסת כלל, ואף שהרמב"ן (פ"ה הכ"ב) כתב דאחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שוין בדבר היינו מצד הדין דס"ל להרמב"ן דכל יום כוסת בפני עצמו הוא וחוששת לכל ימי המשכתו ולא מפני חשש טועות אבל בפוסקת דחוששת רק לתחלת הוסת בזמן שהיתה שופעת אלא דבזמן הזה מפני חששא דטועות מחמירין לחוש לכל יום שתראה מודה הרמב"ן דאינה חוששת לוסת שאינו קבוע דהוי כעין ספק ספיקא.

יב [אם ראייתה השני' היתה לאחר ז' ימים מתחלת ראייתה הראשונה חוששת לה אפי' בפעם אחת בין להשו"ע הרב ובין להחור"ד דהא להשו"ע הרב רק בז' ימים הראשונים דיש מקום לומר דז' ימי נדה הכל יודעין למנותן א"צ לחשוש עד שתקבע אבל לאחר ז' ימי נדה ממנ"פ צריכה לחשוש אם נימא דטועות והוי עתה התחלת נדה פשיטא דחוששת לו ואפי' את"ל דבימי זיבה הוא הרי אע"פ שאין אשה קובעת וסת בימי זיבתה מ"מ מיחש חיישא לה בפעם אחת מדינא דגמרא כדאמר

ימי נדתה אבל בתוך ימי זיבתה דגם לדעת התפארת למשה קובעת וסת יש להחמיר אפי' בלא ראתה רצופים אלא כדעת השו"ע הרב דפסקה היום וחזרה וראתה למחר קובעת וסת לאחר ג' פעמים וכמו שהכריע דודי זקני זצ"ל וכו"ל.

יג [יהיה נפק"מ בין ראייה שניה שראתה בתוך ז' ימים לראייה הראשונה, או ראייה שניה שראתה לאחר ז' ימים דבתוך ז' ימים דבעינן הפסקה של מעל"ע שלם להחזיקה במעין סתום בעינן שתפסוק בטהרה ע"י בדיקה שיהיה חזקת מעין סתום דכל שלא בדקה עצמה אמרינן מסתמא לא נסתם מעיינה אע"פ שלא הרגישה בדמים וגם לא מצאה דם על בגדיה או על הסדין אין מזה ראי' שנסתם מעיינה דלפעמים הדם הוא מועט כל כך שלא נתאסף עד כדי שיצא לחוץ ואחר זה נתאסף יותר ויוצא לחוץ או שיצא הדם עם מי רגליה וכדומה וכדקיי"ל בנדה (דף סח.) דבדקה עצמה לאחר זמן ומצאה טמאה, טמאה טומאת ודאי ולא אמרינן פסקה ביני ביני ע"ש ולכן בעינן בדיקה דוקא להחזיק עצמה שנסתם מעיינה ולאחר הפסקה של מעל"ע אם תראה שוב חוששת ליום זה, אבל לאחר ז' ימים לנדתה שחוששת אפי' אם ראתה ימים רצופים אלא דבעינן שתהי' פוסקת באמצע לזמן מה דהיינו שלא תהא שופעת ומזלפת כל הזמן דחשוב כראייה אחת בזה סגי אם יודעת בודאי ששוב אינה שופעת ומזלפת כגון שהרגישה שהיתה מזלפת טיף אחר טיף ושוב הרגישה שפסקה או שהיתה מתלכלכת בגדיה כל הזמן ושוב הפסיקה הלכלוך לזמן מה שמזה מוכח שהפסיקה הדליפה שוב חוששת אם תראה למחרת ולא בעינן בדיקה דלא בעינן שיסתם מעיינה אלא שתפסוק הדליפה ואם יודעת כן גם ללא בדיקה חוששת לה.

יד [לש"ב הרה"צ מחבר ספר דעת כהן בהערות לסי' קפ"ד במראה כהן (ס"ק ל"ח) שכתב שאפי' לאחר ז' ימים בעינן דוקא שיודעת שפסקה ע"י בדיקה והביא ממש"כ בשו"ע הרב (סוף סק"ב) לענין וסת הפלגה דבעי' שתפסוק בטהרה וכ"כ בשו"ת שארית יהודה ובתהלה לדוד יור"ד (סי' ס"ד אות ה') ע"ש, ולא נהירא דהתם שאני דלענין חישוב וסת הפלגה לא שאני לן אם היא שופעת או פוסקת כל שלא נסתם מעיינה היא בחזקת רואה ולכן לא מחשבינן הפלגת וסתה אלא מסוף ראי' ממש משנסתם מעיינה וה"ה לענין תלי' בימים שמעיינה פתוח דאיירי ביה התהלה לדוד ע"ש, אבל לענין חשש קביעות וסת שקובעת בתוך ימי זיבתה בעי' רק שלא תהי' שופעת או מדלפת ואע"פ שהיא בחזקת רואה הרי החזקה היא שרואה דם אבל אין כאן חזקת שופעת או מדלפת

בגדה (ס"ג ס"ד) וכמו שכתב הב"י (סי' קפ"ט סל"ב) ועיין סד"ט (ס"ו ס"ז) ואף שהרשב"א ס"ל דאינה חוששת כמש"כ ב"י שם מ"מ למעשה הרי חשש הרשב"א לדברי הראב"ד ז"ל דפסק כרב פפא (שם) דחוששת לראי' אחת שבתוך ימי זיבה וכ"פ השו"ע (סי' קפ"ט סל"ג) לענין מעוברת וע"ש בגר"א (סק"ד) וע"ע בפרי דעה (סי' קפ"ד ש"ך סק"י"ט) וגם לפי דברי החו"ד יש לחוש כן דהא להראב"ד דלא חש חששא דטועות הרי לאחר ז' לראיתו חוששת לה כיון דעתה בימי זיבתה קאי ואין כאן ספק ספיקא דממנ"פ אם בימי זיבתה הרי חוששת ואם תחלת נדה ג"כ חוששת ולכן נראה דלדינא כשראתה לאחר ז' ימים לראיה הראשונה חוששת לו אפי' בפעם אחת, וכל זה בשראתה ראי' מרובה אבל אם מצאה דם רק על עד הבדוק לה יש לסמוך על הפוסקים שס"ל דבדיקת עד הבדוק קובעת וסתה רק בשלש פעמים.

יב] העולה לדינא בדין - אשה שהתחילה לראות דם ואח"כ הפסיקה לראות ושוב התחילה לראות:

א] אם התחלת הראיה השניה היתה לאחר שהפסיקה מלראות יום אתמול במשך היום זמן מה דהיינו שבדקה עצמה וראתה שהפסיקה הדם כגון שהפסיקה בטהרה ע"י בדיקה כדי להתחיל השבעה נקיים - אם התחילה ראייתה השני' רק למחר תרשום לעצמה יום זה. ואם יארע כן שלש פעמים תקבע לה וסת ליום זה כדין כל וסת, אבל אם ראתה שוב באותו יום שהפסיקה אינה חוששת לו ליום שהפסיקה וכן אם המשיכה ראייתה הזו עד יום המחרת אינה חוששת ליום המחרת [וה"ה אם יודעת ודאי שפסקה הדם כגון שהרגישה שהיא שופעת או מזלפת וע"פ שלא בדקה עצמה וראתה שוב למחר חוששת לו].

ב] במה דברים אמורים שכבר עברו שבעה ימים מתחלת הראיה הראשונה אבל אם התחלת הראיה השניה היתה בתוך ז' ימים מאז שהתחילה הראיה הראשונה אינה צריכה לרשום יום זה אלא אם עבר מעל"ע שלם שלא ראתה בו דהיינו שהפסיקה בטהרה ולאחר הפסקה של מעל"ע לילה ויום שלא ראתה בו חזרה וראתה שנית יש לה לרשום יום זה שחזרה וראתה שנית אבל אינה צריכה לפרוש ולא לבדוק, אלא אם אירע כן שלש פעמים אז קובעת וסת וצריכה בדיקה

ופרישה וכן צריכה לעקרו שלש פעמים כדין כל וסת קבוע. [ובכהאי גוונא אם לא עשתה בדיקה להפסיק בטהרה אע"פ שהרגישה ששוב אינה שופעת או מזלפת אינה חוששת ליום זה דהא אפי' אם פוסקת אינה חוששת בתוך ז' ימים אא"כ אינה רואה כלל במשך מעל"ע וכיון שהיא בחזקת רואה ומעיינה פתוח אמרי' מסתמא יצא מעט דם מהרחם ועדיין לא יצא לחוץ דלפעמים הדם הוא מועט כל כך שלא נתאסף עד כדי שיצא לחוץ ואחר זה נתאסף יותר ויוצא לחוץ ולכן בעינן בדיקה שתתחזקה במעין סתום משא"כ בדין א' דלעיל דשם אפי' לא הפסיקה מעל"ע שלם אלא פסקה מלהיות שופעת או מדלפת חוששת וכנ"ל כיון שהיא לאחר ז' לנדתה ולכן כל שיודעת ודאי שפסקה מלהיות שופעת או מדלפת חוששת לראי' השנית שראתה למחרת יום שפסקה לזמן מה].

ג] ולכן אשה שהפסיקה בטהרה ועל בדיקת יום ראשון מצאה דם יש להרב לחקור אותה אם ההפסק טהרה הי' לפני יום ז' לתחלת ראייתה אינה צריכה לרשום יום של הבדיקה הראשונה כיון שלא היתה מעל"ע בטהרה אבל אם ההפסק טהרה היתה ביום ז' לראייתה ומצאה על עד בדיקת יום ראשון יש לה לרשום יום זה לדעת אם תקבענו.

ד] וכן אם עשתה ההפסק טהרה ביום חמישי לראייתה ושוב ראתה על עד הבדיקה ביום שני של השבעה נקיים יש לה לרשום יום זה כיון שעברה מעל"ע שלם שלא ראתה בו, ואחר שעברה ז' ימים מתחילת ראייתה יש לה לרשום כל יום שתראה בו דם על עד הבדיקה בתוך השבעה נקיים ואם תקבע יום זה ג' פעמים יש לה דיין וסת קבוע.

ה] מה שכתבתי שצריכה לרשום יום שראתה בו באופנים הנזכרים לעיל הוא רק כדי לדעת אם תקבע לה וסת ביום זה אבל כל זמן שעדיין לא קבעתו יום זה שלש פעמים אינה צריכה לפרוש ולבדוק ביום החודש או עונה בינונית מראי' זו השני', במה דברים אמורים שעדיין לא עברו שבעה ימים מתחלת הראי' הראשונה וראתה שנית אינה חוששת ליום זה עד שתקבענו שלש פעמים אבל אם ראתה ראייתה השניה לאחר שעברו ז' ימים מראייתה הראשונה חוששת לה אפילו בפעם אחת מיהו אם ראייתה זאת השניה היתה רק על עד בדיקתה שמצאה בו דם א"צ לחשוש אלא אם תקבענו שלש פעמים.

סימן ה'

בירור בדין אשה שהיא בחזקת טמאה דאסורה עד שתאמר מבלתי

או לא וכן משמע מתוס' הרא"ש ומריטב"א בשם רש"י דהתביעה הוא בירור אם היא רואה עכשיו דם דרמיא אנפשה אם מרגישה עכשיו דם אבל בלא בא מן הדרך שאין הדרך להאריך בפיוס לא רמיא אנפשה אם מרגישה עתה בדם, ולפ"ז תכלית הבדיקה בלא בא מן הדרך הוא לברר טהרתה של עכשיו שהיא בחזקת טהורה עתה, ואם שיש לדחוק בהבנת דברי הרשב"א שגם הוא התכוון בפירושו כפי' התוס' מ"מ פשטות לשונו מורה כמ"ש וכ"כ ברשב"א (בדף ה.). וכן משמע במאירי שכתב דכיון דבא מן הדרך דרכו לרצות ורצוי שלו זו היא בדיקתה שנותנת לב בעצמה ומרגשת עכ"ד.

ומבואר בגמרא דע"י תביעה מותרת אע"פ שאינה אומרת טהורה אני אלא כיון שמפייס ותובעה לתשמיש ושותקת הרי היא כאילו אמרה טהורה אני וכ"כ הריטב"א להדיא ופשוט. ותניא בברייתא במה דברים אמורים שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טמאה לעולם הוא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני, ואפילו בכא מן הדרך שדרכו להאריך בפיוס לא מהני התביעה לברר טהרתה אלא בעינן שתאמר לו טהורה אני, ותימה כיון דאמרנו דע"י התביעה והיא שותקת הרי היא כאילו אמרה בפירוש טהורה אני א"כ גם היכא שהניחה בחזקת טמאה ליהני התביעה ושתיקתה כהודאה שהיא טהורה ומה לנו יותר מזה שמסכימה לתשמיש וכי חשודה היא על איסור נדה. וכבר תמה כן בתוס' הרא"ש ותי' דאישנה קאי ואז הרי אין תביעה וצריכה שתאמר טהורה אני אבל בערה אין הכי נמי דגם התביעה – מה שהיא שותקת הוי כאומרת כפי' טהורה אני, וכ"כ בראב"ן (סי' של"ג) דבמוצאה ישנה עסקינן דאי ערה כיון דאינה מוחה ודאי טהורה היא עכ"ל, אבל התוס' (בדף יא:) ד"ה תניא פירשו דקאי נמי על ערה ואשמעינן דאפילו ערה טמאה עד שתאמר טהורה אני, וכ"כ הרמב"ן וז"ל ומיהו הניח בחזקת טמאה אף ריצוי לא מהני ליה עד שישמע מפיה טהורה אני ע"כ הרי דאף ע"י ריצוי והיינו בערה ג"כ אסורה עד שישמע מפיה טהורה אני, וכ"כ בחי' הר"א וכ"כ בספר התרומה (סי' צ"ג) וכ"כ רבינו יהונתן מלוניל הלכות נדה וז"ל אבל אם הניחה בחזקת טמאה אע"פ שעברו כמה ימים שהיתה יכולה ליטוהר מטומאתה ולטבול הרי היא מוחזקת לו כחזקת איסור עד שישאל את פיה ותאמר נטהרתי מטומאתי עכ"ל וקאי שם נמי אערה וכ"ה כפי' רבינו יצחק קרקושה, והדבר תמוה דכיון ששותקת ומסכימה לתשמיש למה לי אמירתה בזה,

גמרא (דף יב.) ת"ר חמרין ופועלין והבאין מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה ובאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות בד"א שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טמאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני והא שמואל במאי מוקי לה אי בשיש לה וסת קשיא ערה ואי בשאין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה לעולם בשיש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו, פי' דברייתא זו מיירי בעסוקה בטהרות כמ"ש"כ התו' ובעסוקה בטהרות ס"ל לשמואל דאם יש לה וסת ערה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה ואם אין לה וסת בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה, ובברייתא זו קתני נשיהם להם בחזקת טהרה דאינן צריכין בדיקה וא"כ ממנ"פ קשה לשמואל אי ביש לה וסת קשיא ערה ואי באין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה, ותי' הגמרא דמיירי באשה שיש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו.

ובביאור תי' הגמרא נחלקו הראשונים דהתוספות פירשו כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת ראייה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מאריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאזכורי שהרגישה, ובפשטות הכונה הוא דבבא מן הדרך כיון דדרך אז לפייס לא הצריכו בדיקה דבעת התביעה רמיא אנפשה אם הרגישה או לא וזוכרת ואם הרגישה תאמר לו טמאה אני ולא גזרו שמא לא יאריך בפיוס, אבל אם לא בא מן הדרך שאין הדרך להאריך בפיוס אסור אע"פ שיאריך עתה דכיון שאין הדרך להאריך בפיוס גזרו שמא לא יפייס והצריכוהו בדיקה דוקא. ולכאו' משמע מזה דאין תכלית הבדיקה לברר טהרתה של עכשיו אלא תכלית הבדיקה שעל ידה תהא נזכרת אם הרגישה בזמן האחרון לביאת דם, שהרי בכא מן הדרך התביעה הוא במקום הבדיקה והיתר התביעה הוא מפני שמתוך שמאריך בפיוס נזכרת אם הרגישה בדם ואין לך בדיקה גדולה מזו א"כ ה"ה הבדיקה בלא בא מן הדרך הוא מפני שעל ידה נזכרת אם ראתה או לא.

והרשב"א בשם רש"י פי' כל הבא מן הדרך דרכו לפייס ומתוך כך רמיא אנפשה ומרגשה אי איכא דם או לא אבל שוהה עמה בעיר אין דרכו לפייס ולפיכך ערה בעיא בדיקה עכ"ל משמע מלשון זה דמרגשת עכשיו אם איכא דם ולא שהוא בירור על זמן הקודם אם ראתה

כתוס' הרא"ש וראב"ן דמה שאמרו הניחה בחזקת טומאה אסור לבוא עליה עד שתאמר לו טבלתי קאי אישנה דוקא וע"ז העלה המרדכי הטעם דחיישינן שמא אירע שלא יכולה לטבול אבל ערה מותרת עכ"פ בבא מן הדרך שדרכו לפייס וכיון ששותקת הוי כאמרה לו בפ"י טהורה אני ואילו היתה לה אונס פשיטא שהיתה אומרת לו ועל כרחך שתיקתה והסכמתה לתשמיש הוי כאומרת בפירוש טהורה אני ולפי טעם זה יתכן דכש"כ בלא בא מן הדרך דמותרת אפי' אינו מאריך בפיוס כל שהיא ערה דכיון שידוע שהכינה עצמה לטבילה והי' בידה לטבול בלא שום אונס כל שמכניס עצמם לתשמיש ושותקת הוי כאמירה בפירוש טהורה אני, וכיוצא בה כתב באו"ז בשם רשב"ם דמה דאמר רבי יוחנן בעלה מחשב ימי וסתה הוא דוקא בהלך לדרך אבל ביושב אצלה אפילו חישוב ימי וסתה א"צ ואינו נמנע מתשמיש כיון דאיתיה במתא רמיא אנפשה אי מותרת לבעלה אם לאו עכ"ד ור"ל שא"צ לישאל אם טהורה היא דודאי מדלא אמרה ליה מידי הרי היא בחזקת טהורה אלא דלהלכה לא קיי"ל כן ואפי' יושב אצלה אסור עד שישאלנה עכ"פ כ"ז ניחא ע"פ דברי התוס' הרא"ש, אבל לשיטת התוס' ורמב"ן דהניחה בחזקת טומאה אסורה עד שתאמר לו טבלתי ואפי' ערה ואפי' בא מן הדרך שדרכו לפייס ולא אמרינן ששתיקתה הוי כאומרת לו בפירוש טבלתי א"כ ה"ה שוכבת אצלו ג"כ לא מהני דבעינן אמירתה ממש א"כ אין שום נפק"מ אפי' יודע שהלכה לטבול כל שלא אמרה טבלתי אסור לבוא עליה וזה ברור. ועוד קשה דברשב"א בתוה"ב (דף ז.) מבואר להדיא דליכא נפק"מ בין שוהה בעיר לבא מן הדרך ולעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני ע"ש משמע דליכא נפק"מ לדינא.

שוב האיר ה' עיני וראיתי בגליון אור זרוע (סי' של"ח) שחסר הרבה בדברי אור זרוע שם ושוב ראיתי בספר קובץ שיטות קמאי נדה (דף טו.) שהעתיקו מכת"י דברי האור זרוע ושם מבואר כל מש"כ המרדכי בשמו באריכות, ושם מוכיח האו"ז בכמה ראיות דהלכה כר"ח דטבילה בזמנה מצוה ואחד מראיותיו הוא מהירושלמי הזה דא"ר יוחנן שונה אני אפילו אחר ג' שנים מותר אם בא מן הדרך מותר לבוא על אשתו שיש לה וסת ושהתה אחר וסתה ז' ימים ואין צריך לישאל לה ולא חיישינן שמא לא טבלה והטעם אמר רבי חנינא זאת אומרת שאסור לאשה להשהות בטומאתה הרי דטבילה בזמנה מצוה דחזקה שלא בטלה מצותה וודאי טבלה וכתב ע"ז האו"ז דהא ליכא למימר דטעם ההיתר משום

ובמאירי כתב מפני שטומאתה ודאי וטהרתה ספק לכן בעינן שתאמר טהורה אני והוא ע"פ הגמרא טו: דאין ספק מוציא מידי ודאי אך מ"מ תמוה דאין לך בירור גדולה מזו, וכמו בחזקת חבר דהוי ודאי וודאי שם בגמרא כש"כ הכא שהיא מתרצה בפנינו לתשמיש תהא בגדר ודאי.

ובמרדכי בהלכות נדה (סי' תשמ"ב) הביא בשם אור זרוע לפרש דברי הגמרא בפרק כל היד שם אימור דאמר רבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה בספק ראתה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוה ליה ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי, ופי' דחיישינן שמא אירע לה אונס שלא יכולה לטבול וכתב עוד דבזה פליג אהירושלמי דמשמע התם דאפי' ודאי ראתה א"צ לשאול ולהבבלי אסור עד שיברר אם היא טהורה עכ"ד, והנה באו"ז (סי' שני"ז) לא מצאתי טעם זו וגם מש"כ המרדכי דפליגי הבבלי וירושלמי ג"כ לא מצאתי באו"ז ובאמת לכאן דברי המרדכי תמוהים דלהדיא מבואר בירושלמי פרק כל היד (ה"ד) דהיכא דודאי ראתה כגון שילדה ולד תוך הזמן שבטלה חזקתה ואין ספק מוציא מידי ודאי ואסורה עד שתאמר טהורה אני אלא היכא דהוי ספק אפי' לאחר שלש שנים מותר באשה שיש לה וסת לאחר ששהתה ימים שתוכל לספור ולטבול דכיון שאסור להשהות בטומאתה אמרי' את"ל שראתה ודאי טבלה וסמכנין ע"ז כיון דהוי רק ספק ראתה ולפ"ז אין מחלוקת בין בבלי לירושלמי, אלא דהמרדכי הבין דג' שנים הוא ג"כ בגדר ודאי ולכן עשה פלוגתא וצ"ע, שוב מצאתי בלחור"ש סי' קצ"ז סק"א שהעיר כן.

עכ"פ מבואר במרדכי טעם חדש דחיישינן שמא אירע לה אונס ולא יכולה לטבול ולכן אסור לבוא עליה עד שישאלנה ועפ"ז כתב הלחם ושמלה (סק"א) דדוקא בבא מן הדרך אין טבילתה ודאי כי שמא לא הגיע זמנה לטבול או מחמת אונס לא היה לה באפשרי לטבול, אבל כשהוא בעיר והוא יודע מתי נטמאה ושעתה זמן טבילתה ומכש"כ כשהוא יודע מתי לבשה לבנים ושהכינה עצמה היום לטבילה וגם היה בידה לטבול בלי שום אונס והיא ערה ושוכבת אצלו נראה מצד הסברא דחזקת טבילה זו ודאי חזקה אלימתא היא כמו חזקת חבר דמוציא מידי ודאי עכ"ד ולכן דחה דברי החו"ד (חידושים סק"א) שכתב ואפילו שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר לו בפירוש טבלתי כן מוכח מתוס' עכ"ד, ולענ"ד לכאן דברי הלחור"ש צ"ע ודברי החו"ד שרירין וקיימין דמהמרדכי ליכא שום ראי' די"ל דס"ל

דכשבאה ושוכבת אצלו מהני, וע"ע מש"כ בערוה"ש (קפ"ד סמ"ו) וצ"ע].

אבל באמת עדיין אינו מתיישב כל הצורך דמ"מ היכא שהוא יודע שהכינה עצמה לטבול וגם בידה לטבול מהיכי תיתי ניוחש חשש הנ"ל דיצרה אלבשה הלא אפי' חשודה על הנדות נאמנת לומר שטבלה כיון דאינה חשודה רק לתיאבון וכיון דמקוה לפניה אין זו תיאבון כש"כ בבת ישראל הכשירה גם בלא אמירתה ורמיזתה כיון דבידה לטבול לא שביק היתרא ועביד איסורא.

לכן נלענ"ד לומר טעם הדבר דהצריכו חכמינו ז"ל אמירתה דוקא אפי' בערה ולא סמכו על התביעה והשתיקה שיהא חשוב כאמירה ה"ט מפני דגזרו ערה אטו ישנה, ובישנה בעינן אמירתה דוקא אפי' להתוס' הרא"ש והמרדכי שמא אירע לה אונס ולא טבלה וליכא תביעה שיהא שתיקתה הוכחתה ולכן גזרו גם על ערה אטו ישנה כדי שלא להכשל באיסור נדות ובעינן דוקא שתאמר טהורה אני ולא מהני תביעה וה"ה לפ"ז דלא מהני גם אם היא מתחלת בדבר סימן דעשו סייג וגדר לדבר שתוציא מפיה טהורה אני שזה הכרחי כשהיא ישנה ולכן גם בערה בעינן דוקא שתוציא מפיה טהורה אני.

ולפ"ז יוצא דבעינן שתוציא מפיה טהורה אני וכמו שמוכח מהתוס' ורמב"ן וחי' הר"א וספר התרומה ועוד דגם בערה לא מהני תביעה ואין נפק"מ בין אם הוא התחיל לקרב אליה או היא מתחלת בדבר סימן ואפילו שוכבת אצלו לא מהני וכמש"כ החו"ד וכפשוטו לשון הברייתא עד שתאמר לו טהורה אני וכ"כ בדרכי תשובה בשם לבנון נטע.

ולכאן יש להעיר מדברי הש"ך (סי' קצ"ב סק"ד) שכתב ועכשיו אין נוהגים לשאול לכלה אם שמרה שבעה נקיים שסומכין על שהשושבינים רגילים להודיע להחתן אם היא טמאה וא"כ ה"נ בערה ושוכבת נאמר כיון שרגילה להודיע אם עדיין לא טבלה תסגי בכך וי"ל דהכא גם רגילה להודיע שטבלה ג"כ ולכן אין שתיקתה מוכחת כלום אבל עיקר הטעם נראה דבחתן לא חייבו לברר כיון דלא גייסא ביה וכמו שאמרו (בפסחים עב:): יבמתו דבזיז לא הו"ל לשיוולי ולכן סמכו על השושבינים שרגילים להודיע או י"ל דבחתן לא שייך למיגזר אטו ישנה, שהרי אסור להתייחד עמה עד שידע שהיא טהורה, ולכן יש לסמוך על השושבינים משא"כ בסתם ערה ושוכבת דאיכא למיגזר אטו ישנה בעי' שתאמר בפיה טהורה אני.

דהוי ספק שמא לא ראתה חדא דבג' שנים א"א שלא ראתה ותו היכי דייק מינה ר' חנינא דאסור לאשה להשהות בטומאתה דלמא שאני הכא משום דיכול להיות שלא ראתה אלא ש"מ דודאי ראתה עסקינן וע"ז כתב האו"ז מיהו פליגא היא אתלמוד דידן דמוכח דר' יוחנן לא אמר אלא בספק ראתה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי משמע התם דאדרבה ר' יוחנן סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה דאי מצוה היא חזקה שלא בטלה מצותה ושוב כתב די"ל דלעולם ס"ל לר' יוחנן גם בבבלי דטבילה בזמנה מצוה והא דלא אמרינן חזקה שטבלה משום דחיישינן שמא אירע לה אונס שלא יכלה לטבול ובוזה פליגי הבבלי והירושלמי אם חיישינן שמא אירע לה אונס או לא חיישינן ואמרינן חזקה שטבלה כדי לקיים מצות טבילה בזמנה. ולפ"ז צ"ל דמה שאמרו בירושלמי בתר הכי משמואל ומר' יוסי הם חולקים על ר' יוחנן ור' חנינא יעו"ש היטב בפירוש הפני משה, ולפ"ז ליכא כלל ראי' מדברי המרדכי לדידן דס"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה א"כ ליכא חזקה שטבלה ובעי בירור להוציא מחזקת טומאה, אלא דהלחוו"ש מעצמו מדמהו לזה דס"ל דאם יודע שהולכת לטבול אע"פ דס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה איכא חזקה שטבלה שהרי בידה לטבול וכש"כ דמעשה השכיבה חשיבא כדיבור ע"ש, אבל לפמש"כ הרשב"א דגם בשוהה בעיר צריכה שתאמר טבלתי והרי שוהה בעיר מסתמא יודע שהכינה עצמה לטבילה ושהגיע זמן טבילתה ואפ"ה לא אמרי' חזקה שטבלה ובעינן בירור ולא מהני תביעה.

אלא דמ"מ צריך להתבונן בטעמא דהאי מלתא למה לא יוכל לסמוך עליה בערה למה לא נימא אי איתא דלא טבלה היתה מודיעה לו והרי בכל עסקי נדה סמכינן עליה וודאי לא היתה מכשילתו באיסור נדה והיתה מגדת לו שלא טבלה, וראיתי בפרדס רמונים (מקש"ז סק"א) שביאר דידוע דסתם נשים דעתן קלות וע"כ חיישינן אם יבוא עליה בלי שאלה מקודם אימא יצר אלבשה ואף היא לא תגיד לו ולא מסתפי מבעלה כי כאשר יתוודע לו שלא טבלה אף היא תשים אמריה הלא גם הוא ידע שהיתה טמאה ועכ"ז בא אליה בלי שאלה כלל אם טבלה או לא ע"כ חשבה שרצונו לבוא עליה בנדתה ויצר אלבשה והסכימה גם היא לזה עכ"ד, ולפ"ז י"ל דודאי הוא אסור לו לקרוב אליה אף כשהיא ערה דאין לסמוך על שתיקתה בוודאי טמאה ומטעם הנ"ל אבל כשהיא מתחלת לעשות דבר סימן מטהרתה דליכא חששא הנ"ל אין אמירתה מעכבת, וכ"כ בערוך השולחן (סי' ד) [ומשמע שם

ע"ש ואולי יש לדחות דסמוך לוסתה קילה לה כיון דטהורה היא לכן לא מהני שוכבת אצלו משא"כ בטמאה ודאי.

פירות הנושרין להלכה:

לכתחלה יש לדקדק שתוציא מפיה שטבלתי וטהורה אני ובדיעבד יש לסמוך דכתביעה או רמז וכיו"ב מהני כל שיודע שהכינה עצמה לטבילה.

סימן ו'

אמרה לבעלה טמאה אם נאמנת מדין וספרה או מדין שויה

צריכה אמתלא כתב בתוס' הרא"ש משום דנדה קילה לה מאשת איש שאין בה מיתה להכי סלקא דעתך דנאמנת גם בלא אמתלא ובשיטה מקובצת כתב דכיון דיש לה תקנה דהא מיא בשקעא תיזיל ותטבול אי לאו דקושטא הכין לא עברה אדאורייתא כולי האי במידי דיש לה תקנה לאחר ז' ע"ש וצ"ב דהרי סוף סוף יש כאן סתירה בדיבורה ואיך נאמין לדיבורה השני בלא שום אמתלא ואפשר דכונתם דסמכינן דודאי יש לה סיבה וטעם למה אמרה בתחלה טמאה ולא מחייבינן לה להוציא האמתלא מפיה דכיון דיש לה תקנה ודאי לא משקרת ולא נחשדה על כך וסמכינן לומר דיש לה אמתלא.

והמהרש"א ומהר"ם שי"ף פירשו דהספק היה כיון דיש לה מיגו דאי בעי אמרה היום שטבלתי ובוזה אינה סותרת דיבורה הראשון דאתמול היתה באמת טמאה אלא שהיה ביום ו' לספירתה והיום שטבלתי וטהורה אני וכיון שיש לה מיגו הו"א דנאמין לה גם במה שאמרה טהורה הייתי ולא נטמאתי כלל ולא נצטרך אמתלא וקמ"ל דאף בזו צריכה אמתלא, ולא ביאר המהרש"א למה באמת צריכה אמתלא ולא נאמנת ע"י המיגו ואפשר דמסקנת הגמרא דלא מהני מיגו באיסורא כמש"כ מהרש"א בכתובות (דף ט:.) וע"ש פנ"י וקרני ראם, גם לא ביאר למה א"א למיפשט מאשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת במיגו וצריכה אמתלא, והמהר"ם שי"ף כתב דהתם אין לה מיגו דעכשיו נתגרשתי ע"ש, אבל בחידושי הפלאה שם כתב דגם התם אית לה מיגו דנתקדשתי על תנאי וכע"ז כתב החו"ד (סי' קפ"ה סק"ג) דאית לה מיגו דמת בעלי או מיגו דנתגרשתי היכא דמתחלה לא אמרה אשת איש אני אלא אמרה אשת איש הייתי דהוי כמפרש דבריה הראשונים דמה שאמרה מתחלה אשת איש הייתי היינו הייתי כבר ועכשיו גרושה

ועוד ראי' לזה מפסחים (עב:) דלא מהני מה שבאה ושוכבת אצלו וצריך לשואלה דאמרי' התם דהיכא שהוא מסופק אם הוא סמוך לוסתה ובא עליה בלא שאלה אע"פ שהיתה מראה עניני חיבה שמתאווה לתשמיש ויש מצוה לשמחה בכה"ג אם היתה נדה חייב חטאת ע"ש בתוס' ולא אמרי' טעה בדבר מצוה הרי שאע"פ שהיא התחילה ברמזים ושותקת חייב לשאול אם טהורה היא כיון שיש ספק שמא שעת וסתה הוא

שאלה א) אמרה לבעלה טמאה אני מפני שהגיע הוסת וחזרה ואמרה טהורה הייתי ואין לה אמתלא אינה נאמנת ויש להסתפק אם בעלה חייב לפרוש ממנה ביום השלשים לאמירתה טמאה אני וכן בשאר עונות הוסתות.

שאלה ב) אמרה לבעלה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ויש להסתפק אם לא נתנה אמתלא לדבריה אלא חזרה ואמרה היום שטבלתי וטהורה אני כלומר שהיו ג' אמירות טמאה אני טהורה הייתי ולא נטמאתי כלל ואמירה ג' דאמת הדבר כמו שאמרת תחלה דטמאה הייתי אבל היה בסוף ספירת הנקיים והיום שטבלתי וטהורה אני ומיירי באופן שיתכן הדבר שהיה באמת כך האם נאמנת באמירה השלישי או שצריך ספירה מיום שאמרה טמאה אני.

והנראה שהדבר תלוי בפלוגתא ראשונים ואחרונים וכדי לעמוד על הברור נעתיק סוגית הגמרא והפוסקים. איתא בכתובות (דף כב.) ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי וכו' בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני [פ"י רש"י לא היתה נדה] מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה, וכתבו התוס' חזרה ואמרה טהורה אני מהו פירוש מועיל אמתלא או לא אבל אין לפרש מהו אם צריכה אמתלא או לא מדקאמר אף בזו אם נתנה כו', והסברא שהי' מקום לומר דבעא מיניה שמואל מרב אם

שתוכל לספור ולטבול וליכא מיגו דהיום טבלתי וספיקת הגמרא דלא תצטרך אמתלא הוא כפי' הרא"ש או השיטה וכמש"כ לעיל וכן עובדא דשמואל מיירי בכה"ג שלא היה לה מיגו אבל היכא דאית לה מיגו לעולם נאמנת בדיבורה בתרייתא שנתברר דמה שאמרה תחלה טמאה היתה בשקר ולא אמרינן שויה אנפשה חתיכא דאיסורא וכן ראייתי בספר גופי הלכות שהביא בשם הישועות יעקב (סק"א) שמתבאר מדבריו דמהני מיגו ושכן כתב בשו"ת חמדת משה (יור"ד סמ"ט) ויתבאר עוד בס"ד בסמוך, אבל החו"ד (בסק"ג) חידש דלפי דבריו דשפיר שייך שויה לענין נדה א"כ בעברו עליה ימים שראויין לספור ולטבול ויש לה מיגו דטבלתי ואמרה לא טבלתי וטהורה הייתי אינה נאמנת בלא אמתלא כיון דשויה אנפשה חתיכא דאיסורא, וכ"כ בשב שמעתתא (ש"ו פ"ט) דשייך שויה אנפשה לגבי נדה וכתב שם הטעם דמש"כ הר"ן דאינה נאמנת היינו דוקא לאפקועי נפשה מבעלה אבל לומר שראתה נדה אינה מפקעת עצמה מבעלה ובתחלת נשואין נשאת על דעת כן שלא יהא כופה ומשמשותו בעת שתאמר טמאה אני לך ואחרי טהרתה עוד תשוב לבעלה וכהאי גונא יכולה עצמה למשוי נפשה חתיכה דאיסורא.

אבל בערוך השולחן (סי' קפ"ה ס"ז) כתב דאין אנו צריכים לסברא זו דכיון שהתורה האמינתה א"כ מיד כשאמרה טמאה אני האמינתה התורה והוי כעדים ולכן כשם שאין אומרים מיגו במקום עדים כמו כן אין לומר כאן מיגו עכ"ד, ולענ"ד נראה לומר עוד בזה דלא אמרינן מיגו אלא היכא שנתברר דמה שאמרה אמת היא דאת"ל דמשקר הי' לה לומר שקר זו אבל כל זה היכא שיתברר שבאמת לא היתה שקרן כלל אבל כשאמרה טמאה ואח"כ טהורה שיתברר שאמירת טמאה היתה בשקר וטהורה אמת הרי נתברר ע"י המיגו שבאמת משקרת היתה מתחלה ולא טענינן למסית דלא אמרינן מיגו לשקרן ולכן אינה נאמנת לומר טהורה הייתי אפי' ע"י המיגו והשתא אתי שפיר ספיקא דשמואל אם הא דאשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת הוא משום דלא אמרי' מיגו דמת בעלה וכיו"ב שהרי בזה יתברר דטענה הראשונה בשקר יסודה ואבדה הנאמנות ולהכי צריכה אמתלא וא"כ ה"ה באמרה לבעלה טמאה אני או דלמא דלעולם אמרי' מיגו גם בכהאי גונא אלא אינה נאמנת משום שויה אנפשה ולכן באמרה טמאה אני דלגבי בעלה לא אמרינן שויה דמשועבדת היא לו וכמש"כ הר"ן נאמנת במיגו ולא צריכא אמתלא וקמ"ל דגם בזה צריכא אמתלא דלא אמרי' מיגו בכה"ג וגם המקשן בתחלת

אני והיינו לדעה ראשונה בשו"ע אה"ע (סי' קנ"ב ס"ו) ע"ש בבית שמואל (סק"י), וא"כ קשה מה צד הספק דלא תצטרך אמתלא כיון שיש לה מיגו מ"ש מאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאית לה מיגו ואינה נאמנת בלא אמתלא.

ותירצו בהפלאה ובחו"ד ע"פ דברי הר"ן סוף נדרים (דף ז:) דמדינא ודאי אין האשה נאמנת לומר טמאה אני לך שנאנסתי כדי להפקיע עצמה מבעלה שהיא משועבדת לו ולא אמרינן בזה שויה לנפשיה חתיכא דאיסורא ולכן לא דמי להא דאמרה פנויה אני דאע"פ שיש לה מיגו לא מהימנא דהתם כיון שאמרה מתחלה אשת איש אני הרי שויה אנפשה חתיכא דאיסורא דאינה משועבדת לשום אדם ומה תועיל המיגו ולהכי בעינן אמתלא דוקא משא"כ בטמאה אני דנדה דמשועבדת לבעלה הרי לא מצית לשויה אנפשה חתיכא דאיסורא לכן הוה אמינא דלא בעינן אמתלא, וא"כ ע"כ הא דנאמנת לומר טמאה אני לך בנדה, הוא משום דהימנא רחמנא, אבל אילו לא היתה לה נאמנות, לא היתה אסורה מדין שויה כמו בטמאה אני לך דזנות, וכיון שנאמנת לומר טמאה א"כ מהני מיגו, ונאמנת לומר טהורה הייתי במיגו דהיום טבלתי ומסקינן דאף בזה צריכא אמתלא והטעם בזה לא ביאר ההפלאה, אבל החו"ד ביאר דמסקנת הגמרא דיש נפק"מ בין טמאה אני לך דזנות לטמאה אני לך דנדה דשאני נדה דהימנא רחמנא נגד הבעל והיתה נאמנת בשעת אמירתה נגד הבעל היתה ג"כ נאמנת על עצמה לשויה אנפשה חתיכא דאיסורא ואע"פ שעכשיו יש לה מיגו ונתברר דאמירת טמאה אני לך היתה בשקר מ"מ כיון דבשעתה היתה נאמנת דהימנא רחמנא נעשית גם שויה ע"ע חתיכא דאיסורא וצריכה אמתלא אבל בטמאה אני לך דזנות דאוסרת עצמה אבעל לעולם ולא הימנא רחמנא בזה נגד בעלה לא מצית ג"כ לשויה אנפשיה חתיכא דאיסורא.

והאמרי ברוך בהגהותיו לספר חו"ד דחה דבריו דכיון שנתברר עתה לפי דבריה דבאמת טהורה היתה שהרי יש לה מיגו א"כ מה שאמרה תחלה טמאה אני לך היא בשקר א"כ היתה משועבדת אז לבעלה ולא היה בידה לשויה נפשה איסורא לבעלה אף על זמן מועט דאין אדם אוסר של חבירו על חבירו ע"ש ולפ"ז עדיין צ"ב למה מסקינן בגמרא דאף בזה צריכא אמתלא כיון דלא שייך בזה שויה אנפשה חתיכא דאיסורא ואפשר דס"ל דהגמרא מיירי באופן דליכא מיגו דהיום טבלתי דמיירי שהיתה בחזקת טהורה לפני אמירתה טמאה אני ששימש עמה וא"כ עדיין לא עברו הימים

הדין שוב אין מקבלים לאמתלא דידה דכיון שלא אמרה אמתלא זו מיד הודית שאין לה אמתלא ע"ש וכש"כ הכא שאמרה בשקר טהורה הייתי, אבל הראב"ד בספר בעלי הנפש (ריש שער הפרישה) כתב דהיכא דאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני לא מהימנא דהא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא עכ"ד הרי כתב דמה שהאשה נאמנת לומר טמאה הוא מדין שויה אנפשה, וא"כ לפ"ז שפיר יכולה לומר היום טבלתי.

וי"ש נפק"מ לדינא ג"כ באשה שאמרה טמאה אני ובעלה בא עליה אם מלקין אותו על פיה, דאם היא נאמנת מוספרה לה, לוקה עליה, אבל אם אינה נאמנת ואסורה רק מדין שויה, אינו לוקה עליה, ורק בהחזקה נדה בשכנותיה, או כשאמרה לרבים והחזקה בזה לוקה, דכל שהחזקה לרבים, הוי כעדות גמורה, דכל שמחזיק עצמו ברבים אמרינן דודאי וברור לו בלא שום ספק דהמעשה היה כך, וסוקלין ושורפיין על החזקות, ועיין בהגהות חשק שלמה (כתובות דף כ"ב). כתב, דאינו לוקה, כיון דאינה נאמנת ואסורה רק מדין שויה [ולכאורה גם אם נאמנת אינו לוקה דכיון דמהני אמתלא הוי התראת ספק וצ"ע], וצ"ב מסוגיא דשבועות (יח ע"א) היה משמש עם הטהורה ואמרה נטמאתי דחייב קרבן, אלמא דנאמנת, ועיין ש"ש שמעתתא ו' פ"ט, וצ"ע ואכמ"ל).

ועוד נפק"מ לדינא לענין אם צריך לפרוש ממנה ביום שלשים מאמירתה טמאה אני מפני שהגיע הוסת דאם אמרי' דהוא רק דין שויה אנפשה חתיכה דאיסורא לא שייך לאסור ביום וסתה דהא באמת מאמינים אותה שלא נטמאה מחמת המיגו שיש לה אלא שנאסרה מדין שויה ואין לזה שייכות עם חזקת וסתות אבל אם נאמנת מדין תורה על אמירתה טמאה אני מפני שהגיע הוסת צריך לפרוש ממנה ביום שלשים דמחזקינן לה מכח עדותה שנטמאה, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צ"ה) כתב דגם מדין שויה אסורה ביום ל' מאמירה זו ולענ"ד נראה כמש"כ אמנם היכא דאין לה מיגו דהיום טבלתי דאינה נאמנת באמירתה טהורה הייתי וגם אמירתה טמאה הוא רק מדין שויה שהרי הוא נגד חזקת טהרה וכמש"כ בשב שמעתתא בזה יש לדון יותר דשויה לגמרי על עצמה אפי' לענין חשש וסתות ומ"מ נראה יותר כמש"כ דכל דהוי דיבור נגד דיבור אינה אסורה אלא מדין שויה ומחזקי' לה בחזקת טהרה לענין וסתות.

ודבר זה אי נאמנת מדין תורה מוספרה לה או שהוא דין שויה תליא באשלי רברבי וראש המדברים

הסוגיא שהקשה והא שויה אנפשה חתיכה דאיסורא הכי קאמר דאפי' את"ל דאית לה מיגו מ"מ תיאסר מדין שויה.

ואיכא נפק"מ לדינא דאם אמרינן דלעולם אית לה מיגו, וכדעת הפלאה וחוו"ד וש"פ אלא דאסורה מדין שויה א"כ המיגו מברר דבאמת טהורה היא ודיבורה הראשון שקר ואסורה מדין שויה אבל אם אמרי' דלא מהני מיגו, וכמו שכתב בערוך השולחן, א"כ לא נתברר שהדיבור השני אמת הרי נשאר לנו הסתירה בין ב' האמירות ומסברא אמרינן דרק דיבור השני שקר ולא דיבור הראשון שהרי לא הוחזקה כפרן ומסתבר דאיתרע לה הנאמנות רק מדיבורה השני שסתרה עצמה וא"כ טמאה היא מדינא דנאמנת על אמירתה הראשונה ויש לומר דבזה תליא ספיקתנו אם שוב יכולה לומר היום טבלתי דאם אמרינן דאית לה מיגו וטענת טהורה הייתי אמת אלא דאסורה מדין שויה י"ל דנאמנת עתה לומר היום טבלתי אם יתכן במציאות שכבר היתה טמאה לפני אמירתה טמאה, דעד כמה ששויה אנפשה הרי לא שויה יותר מזה, דיש לפרש כונתה טמאה אני שהיום יום ז' לספירת נקיים אם יתכן כן באמת, וא"כ מהני אמירתה דהיום טבלתי אבל אם אמרינן דמיגו לא מהני והוחזקה כפרן באיסור נדה זו שהרי נאמנת מדינא על טמאה אני לך אלא על אמירתה טהורה הייתי אינה נאמנת והוחזקה שקרן בזה יש לומר ששוב לא מהני אמירת היום טבלתי שחשודה להכשיל בעלה וצריכה לספור לפנינו ז' ולטבול.

ונראה שהוא פלוגתא ראשונים דבתוס' רי"ד כתובות (דף עב.) כתב מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה פי' והיא נאמן לבעלה לומר טמאה אני וטהורה אני עכ"ל מוכח מדבריו דמה שהאשה נאמנת לומר טמאה אני הוא ג"כ מדין תורה מוספרה לה וא"כ מה שאינה נאמנת לומר טהורה הייתי ודרך שחוק אמרתי לך מתחלה מפני שכיון שהאמינתה תורה לומר טמאה הרי היא כשנים ואינה נאמנת שוב להכחיש ולא אמרי' מיגו במקום עדים וכמש"כ בערוך השולחן הנ"ל או מטעם שכתבתי דלא אמרי' מיגו בכה"ג, או לדעת החו"ד (סקפ"ה סק"ה), דמירי שהגידה בבי"ד ששוב אינו חוזר ומגיד אפילו ע"י אמתלא ע"ש. וא"כ נשאר מדין תורה אמירתה טמאה ושוב אינה נאמנת גם לומר היום טבלתי כיון שחשודה על איסור זה דיצרה תקפה שהרי אמרה טהורה בשקר וכע"ז כתב בפרדס רמונים ש"ך (סוף סק"ה) דאם מתחלה כשחזרה ואמרה טהורה אני ואמרה אמתלא שאינה מתקבלת ע"פ הדין כגון שדרך שחוק אמרה וכדומה אז גם אם אח"כ נתנה אמתלא המתקבלת עפ"י

עליה הרי עבר על לאו דנדה, ונפסל לעדות, וכ"כ בערוה"ש דנאמנת מדין תורה מ"וספרה לה" ע"ש. ומדברי כמה פוסקים (בסי' קפ"ה) משמע דס"ל שהוא דין שויה והם החו"ד (בסק"ג ובסק"ה) וכ"מ בפלתי (סק"ב) ע"ש וכ"מ בפרדס רמונים ש"ך (סוף סק"ה) ע"ש, אבל בפרד"ר בפתחה לסי' קפ"ז סוף חקירה א' כתב שהוא דין נאמנות ע"ש, ולענין הלכה נראה שהוא ספיקא דדינא ויש לחוש להחמיר באיסור תורה שאמירתה טמאה אני נאמנת מדין תורה מוספרה לה וכמ"כ בתוס' רי"ד.

פירות הנושרין להלכה:

(א) אמרה לבעלה טמאה אני שהגיע הוסת ושוב אמרה טהורה הייתי ודרך שחוק אמרתי בתחלה טמאה וצריך לפרוש ממנה גם ביום וסת מאמירה זו.

(ב) אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה למחרת היום טבלתי נאמנת אם יתכן שבאמת היתה ביום ו' לספירתה אבל אם אמרה טהורה הייתי ואין לה אמתלא ושוב אמרה טמאה הייתי ביום ו' לספירה והיום טבלתי אינה נאמנת וצריכה ז' ימים מאמירת טמאה אני ואז תטבול ותטהר.

סימן ז

-א-

בדין בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת

תשמיש גם בג' פעמים הראשונים, ומ"מ להלכה הסכים הרמ"א דיש לבדוק ג"פ הראשונים גם קודם תשמיש שלא הגיה בשו"ע על זה, והטעם דחושש לדעת הרמב"ן והרא"ש והמרדכי שהצריכו בדיקה גם קודם תשמיש. [וע"ע במקור חיים דבאמת הרמ"א חולק רק לא הגיה ע"ז מפני שנהגו כן לבדוק קודם תשמיש ע"ש גם בכו"פ ופרדס רמונים נקטו עיקר לדינא דא"צ בדיקה לפני תשמיש יעו"ש].

והטור כתב בשם הרמב"ן שהוסיף עדיין בדיקה אחת לה קודם כל תשמיש ותשמיש, ובפשטות הכונה דבג' פעמים הראשונים חייבת לבדוק גם קודם תשמיש וכן מבואר ברמב"ן בחידושו ובהלכותיו, אלא דבפרישה (ח"ק) דקדק מלשון כל תשמיש ותשמיש דצריכה בדיקה לעולם קודם תשמיש ולא ג' פעמים לחוד, וכתב וכן נראה דאין טעם לג' פעמים קודם תשמיש אבל הבית יוסף כתב

בוה בשב שמעתתא שמעתתא ו' פ"ח שכתב דהא דכתב בשו"ת מהריב"ל במי שקידש בתו בעודה קטנה לפלוני ושוב אמר אמתלא שלא קידשה דאינה נאמנת באמתלא כיון דהימניה רחמנא דדוקא באשה שאמרה אשת איש אני דאין לה נאמנות רק מדין שויה אנפשה ולכן אין סוקלין אותה כדאמרי' בקידושין (דף ג:) להכי מהני אמתלא אבל בקידשתי בתי דסוקלין על ידו דנאמן הוא מדין תורה לא מהני אמתלא דלפ"ז צ"ל דהא דנאמנת באמתלא באמרה טמאה אני משום דנאמנות אשה באמירת טמאה אינו מדין וספרה דקרא לא קאי אלא אספירת נקיים אבל לומר טמאה אינו אלא משום דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא וכן הוא מסקנת השב שמעתתא (שם פי"ט) יעו"ש באורך, וכן דעת החשק שלמה וכנ"ל וכ"כ בפרדס רימונים סימן קפ"ה (ט"ז סק"ב), דאם אמרה רק לבעלה אינה נאמנת, ואסורה רק מדין שויה ע"ש, מיהו בשו"ת רמ"א (ס"ב) משמע דהוא דין נאמנות וכ"כ בשו"ת חמדת שלמה (סי' נ"ו), וכן דעת החו"ד אלא שלדבריו אם היה חוץ לבי"ד נאמנת לומר טהורה הייתי ולכן אינו לוקה עליה דהוי התראת ספק, ומ"מ נפק"מ לעונש בידי שמים, דכל זמן שלא חזרה אסורה מה"ת, דנאמנת מדין תורה, וכן נפק"מ אם נפסל לעדות, דכיון דנאמנת ובא

(ג) הנה דעת הרי"ף דצריכה לבדוק ג' פעמים הראשונים הוא בעד אחד והיא בעד אחר, ונחלקו הראשונים אם גם לפני תשמיש חייבת לבדוק דהראב"ד כתב להדיא בבעלי הנפש והביאו ב"י דדעת הרי"ף שאינה צריכה בדיקה אלא לאחר תשמיש וכן משמע מלשון הרשב"א בתורת הבית הקצר וכן הבינו הרא"ש והטור דברי הרי"ף, והמרדכי הבין מדברי הרי"ף דצריכה בדיקה גם קודם תשמיש, וכן הבין הרמב"ן בחידושו (דף יב:) בדעת הרי"ף וכ"ה בחי' הרא"ש שם, והרא"ש אף שלא הבין כן דעת הרי"ף מ"מ כתב כן ע"פ פשט הרי"ף בסוגיא, והב"י כתב דאין הכרח מדברי הרי"ף שא"צ בדיקה לפני תשמיש דשפיר יש לפרש דהצריך בדיקה לפני תשמיש גם כן ע"ש, אלא שהב"י בסוף דבריו כתב דכל הראשונים מודו בוה, והדרכי משה תמה עליו דודאי מדברי הרא"ש והטור וראב"ד ורשב"א מוכח דהבינו שא"צ בדיקה לפני

תשמיש דהא בין כך חייב בכתובה אבל לטעם הב' שבהגהת פרישה חייבת לבדוק, וכיון שמבואר בשו"ע דחייבת לבדוק כל הג' פעמים לפני תשמיש דמשמע דאפי' לא ראתה בפעם הראשון חייבת לבדוק על כרחך דא"א לפרש כטעם הדרישה.

ובסד"ט העלה עוד ב' טעמים לדבר חדא דחיישינן שמא מחמת חימוד תשמיש ראתה לפני תשמיש ובבדיקה ג"פ מוחזקת שאין לה חימוד תשמיש וכתב ע"ז וזו דוחק, והטעם מפני שלא מציינו דחימוד תשמיש מביא דם לפני תשמיש רק בכלה בתבעוה לינשא. ועיין בחו"ד (סק"ג) שכתב דה"ה דיש לחוש באשה שאין לה וסת לחימוד תשמיש ע"ש מ"מ נראה דכונתו רק בשעת תשמיש ממש ולא לפני תשמיש, עוד טעם העלה בסד"ט דאם לא בדקה לפני תשמיש א"א לידע אם ראתה מחמת תשמיש אם לאו ע"ש וכבר חזר מזה הסד"ט (בס"י קפ"ז סק"ב) והוא מחלוקת אחרונים אם הוי רמ"ת בכה"ג או לא והארכנו בזה לקמן (סי' קפ"ז) ע"ש, והסכמת אחרונים הדרישה וסד"ט והפלא"ה ושו"ע הרב דטעם הבדיקה דלפני תשמיש הוא מכח מיגו.

ול"פ"ז אם הבדיקה דלפני תשמיש צריכה חו"ס אם לאו תליא בפלוגתת הראשונים אם בעסוקה בטהרות שחייבת לעשות בדיקה לפני תשמיש לבעלה אם צריכה חו"ס דמה שאמרו מתוך שמהומה לבייתה אינה מכניסתו לחו"ס אם תקנו חכמים רק שא"צ להכניס או דחיישינן שהיא עושה שלא כדין עיין רמב"ן ורשב"א (בדף ה.) ואפשר דכיון דעיקר דין בדיקת ג"פ דקודם תשמיש הוא חומרא בעלמא דלרוב ראשונים א"צ כמש"כ בדרכי משה אלא שהב"י החמיר כן ע"פ דברי הרמב"ן ורא"ש וכ"כ בכו"פ ומקור חיים ופר"ר דמצד הדין א"צ בדיקה דלפני תשמיש א"כ יש לסמוך אהראב"ד דמהני קינוח וא"צ חו"ס וכן משמע בסד"ט (סי' קפ"ד סק"ג) דנקט כן לדינא דא"צ חו"ס, ובפרט דלדעת החו"ד א"צ חו"ס אפי' אחר תשמיש כל שכן לפני תשמיש, מיהו באחר תשמיש מבואר להדיא בשו"ע הרב דצריכה חו"ס והביא מרשב"א ור"ן (דף ה.) ור"ל דרק לענין בדיקה דקודם תשמיש נסתפקו אם צריכה חו"ס ע"ש.

ול"פ"ז לאחר ג"פ הראשונים שאינה בודקת אחר תשמיש אין שום ענין לבדוק לפני תשמיש דכל הבדיקה דלפני תשמיש אינו אלא מכח המיגו דבודקת אחר תשמיש דלא כמו שהבין הפרישה בדעת הרמב"ן והב"ח בדעת המרדכי והוא שיטה יחידאי נגד כל הראשונים, ואפי' הרמב"ם והרא"ש שהצריכו בדיקה לעולם לפני

ג"פ גם בקודם תשמיש עכ"ד, ורצונו לומר דבשלמא ג"פ אחר תשמיש י"ל כמש"כ הר"ן דיש לחשוש שתראה מחמת תשמיש אבל קודם תשמיש למה לה לבדוק ואלא על כרחך מדהצריך הרמב"ן לבדוק גם קודם תשמיש צ"ל הטעם משום דאין לה וסת חיישינן שמא ראתה ולכן כל מה דאפשר לתקן להנצל מחשש איסור כרת מתקנינן לה ולהכי בודקת קודם תשמיש וא"כ צריכה לבדוק לעולם קודם תשמיש, וכן הבין הב"ח מדברי המרדכי בדעת הרי"ף דצריכה בדיקה לעולם קודם תשמיש אבל לאחר תשמיש סגי בג"פ הראשונים, וצריך לפרש מפני דיש כאן ב' חששות א' שמא מחמת כובד תשמיש תראה וע"ז מהני חזקה ג"פ שבודקת אחר תשמיש, ולטעם זה לא צריכה בדיקה קודם תשמיש, ב' כיון שאין לה וסת חיישינן שמא ראתה כבר או שתראה עכשיו ולכן כל מה דאפשר להזהר עבדינן ולכן בודקת קודם תשמיש ולכן לא מהני בזה ג"פ אלא צריכה לבדוק כל ימיה קודם תשמיש.

אך מדברי הראשונים שהצריכו בדיקה רק ג"פ לפני תשמיש וכמו שכתב הרמב"ן להדיא וכ"ה במאירי וכ"כ בית יוסף וכ"ה בשו"ע והסכמת הפוסקים צריך ביאור מה טעם יש בדבר, ומצינו כמה טעמים באחרונים בדרישה (סק"ב) כתב שכדי להוציאה בלא כתובה צריכה לבדוק קודם תשמיש דאל"כ תאמר גם לפני תשמיש היה דם וכ"ה בסד"ט (סי' קפ"ז סק"ב), אבל בהגהות פרישה (סק"ח) כתב הטעם דמיגו דבעי בדיקה לאחר תשמיש בעי נמי בדיקה לפני תשמיש וכמו שאמרו (דף יא:) לענין עסוקה בטהרות דצריכה בדיקה בשעה שעוברת לשמש את ביתה מיגו דצריכה בדיקה לאחר תשמיש וה"ה באינה עסוקה בטהרות שהצריך הרי"ף ג' פעמים הראשונים בדיקה אחרי תשמיש לכן צריכה נמי בדיקה לפני תשמיש וכ"כ בשו"ע הרב (סק"ב), ובחי' הפלא"ה כתב ג"כ הכי וכתב דגם כונת ב"י בפירושו להרי"ף שלא הוצרך להזכיר בדיקה דקודם תשמיש דכל שצריכה בדיקה בסוף צריכה בדיקה בתחלה דהיינו מכח מיגו כמו שאמרו ז"ל על עסוקה בטהרות ע"ש. וכ"כ בסד"ט (סק"ד) במסקנתו (בד"ה ועתה) וביאר כן כוונת ב"י, (ועיין בפרדס רמונים שמפקפק בסברא זו).

ונפק"מ בין הטעמים אם לא ראתה דם אחר בעילה ראשונה דמבואר ברמב"ם בהלכות אישות (פכ"ה ה"ט) דאם בעל פעם אחת ולא נמצא דם ואח"כ חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה ולא יחזור עולמית ע"כ והביאו ב"י (סו"ס זה) וא"כ לטעם הדרישה סגי בשבדקה פעם ראשון ולא ראתה דם שוב אינה בודקת עוד שני פעמים רק אחר

והרמ"א הכריע להחמיר רק בדבר שהרמב"ם והרא"ש שוין בדבר אבל במה דפליגי ביניהם צירף בו לקולא דעת הפוסקים שא"צ כלל בדיקה לבעלה ולכן אף דהרא"ש מחמיר לבדוק לאור הנר הקיל בזה כיון דיש פוסקים מקילין לגמרי וגם הרמב"ם לא החמיר בזה כמו שביאר בשו"ע הרב [משא"כ לענין ג"פ הראשונים יש מקום להחמיר כיון שהכריע השו"ע בסתם כן] ולכן ה"ה לענין לעשות בדיקות תמיד לפני תשמיש אם אינה עושה אחר תשמיש דלדעת הרמב"ם אין בו תועלת ולחוש לדעת הרא"ש לחוד לא חיישינן, ובספר מלבושי טהרה כתב להחמיר לעשות בדיקות תמיד לפני תשמיש, ולענ"ד חומרא יתירה הוא דאפי' בג"פ הראשונים לרוב הפוסקים הוי חומרא בעלמא כש"כ אחר ג"פ דלא חיישינן לזה זולת לדעת הר"ח והרא"ש ונתבאר שהשו"ע לא חש כלל לזה וכמבואר ברמ"א דא"צ לבדוק העדים בין תשמיש לתשמיש.

והג"ה לענין בדיקות לאחר תשמיש אם צריכה להיות מיד תוך שיעור וסת לאחר ג"פ הראשונים באשה שאין לה וסת נראה דיש ג"כ נפק"מ בין הרמב"ם והרא"ש דלהרא"ש א"צ בדיקה מיד דאפי' כשתבדוק לאחר זמן יתברר אם היא טמאה או לא דאין מטרת הבדיקה שתתחזק באינה רואה מחמת תשמיש אלא לראות אם לא הגיע וסתה וזה סגי אחר שיעור וסת ג"כ אבל להרמב"ם שיסוד הבדיקה הוא משום טהרות י"ל דצריך מיד דבעסוקה בטהרות מבואר בכמה ראשונים דהבדיקה צריכה להיות תוך שיעור וסת, אלא דלהרמב"ם באשה שיש לה וסת מוכח דס"ל דאין לבדוק תוך שיעור וסת שלא יהא לבו נוקפו ופורש ומדלא חילק הרמב"ם כלל משמע דה"ה באין לה וסת אין לבדוק תוך שיעור וסת, וה"ה בג"פ הראשונים דלדידהו אין שום חילוק בין ג"פ ראשונים לאחר ג"פ ראשונים, אבל השו"ע דסתם כדעת הרי"ף דהחשש הוא משום רמ"ת בג"פ ראשונים צריכה להיות תוך שיעור וסת כמו שכתב ברמב"ן, וגם לדידה נראה לכאור' דהבדיקה מיד הוא לטובתה שאם בודקת מיד ולא ראתה אזי אפי' תבדוק אחר כך ותראה לא תהא נאסרת משום רמ"ת אבל אליבא דאמת אם לא בדקה מיד ובדקה אח"כ ולא ראתה מוחזקת בזה שאינה רואה דלא חיישינן שנאבד וא"כ לכאור' א"צ גם לכתחלה לבדוק מיד דיש לסמוך על רוב נשים שאינן רואות מחמת תשמיש אלא א"כ ראתה פעם אחת מופלג מהתשמיש דאז יש לחוש שמא כבר ראתה בשעת תשמיש שהרי לא בדקה מיד לכן יש לבדוק ג"פ מיד, אך מסתימת דברי רמב"ן לא משמע כן וכ"ה בשו"ע הרב (סק"ג) שצריכה לבדוק מיד וצ"ע.

תשמיש יש לומר דהוא ג"כ מטעם שהצריכו אחר תשמיש לכן החמירו להצריך גם קודם תשמיש, אך מדברי הרא"ש שהקשה דעיקר הבדיקה לא הזכיר רבי חנינא דהיינו בדיקה לפני תשמיש שתדע שהיא טהורה היא המתירה לשמש מוכח דס"ל דלשיטה זו טעם חיוב הבדיקה דחיישינן שמא פירסה נדה ולכן צריכה לברר טהרתה לפני תשמיש א"כ י"ל דזה עיקר הבדיקה, ואגב זה הצריכו גם בדיקה דלאחר תשמיש שמא ראתה מחמת תשמיש וא"כ י"ל דאחר ג"פ הראשונים אף שאינה בודקת אחר תשמיש מ"מ יש ענין עכ"פ בבדיקה לפני תשמיש שזה עיקר הבדיקה להרא"ש.

אמנם בדעת הרמב"ם בגדרי חיוב הבדיקה צריך ביאור קצת דלשיטתו לעולם צריך בדיקה לפני ואחרי תשמיש בין לטהרות ובין לבעלה אלא דביש לה וסת יש נפק"מ לענין הבדיקה לפני תשמיש אם הוא מדינא או רק משום צניעות דלטהרות הוא מדינא מוכח מיגו ולבעלה הוא רק משום צניעות וטעם חיוב הבדיקה לא נתבאר בדברי הרמב"ם ולכאור' אין לפרש דחיישינן שמא פירסה נדה תחתיו או שמחמת תשמיש ראתה דא"כ למה פסק הרמב"ם (הלכה י"ז) שאין צריכין לבדוק העדים אחר כל תשמיש ותשמיש ומסתימת הרמב"ם מוכח דקאי גם על אשה שאין לה וסת וכמו שהבין הרמ"א ז"ל (ס"ב) ועיין סדרי טהרה ומקור מים חיים שמפקפקין בזה יעו"ש אך האמת דזה משמעות שיטת הרמב"ם דלדעתו המשניות מיירי בין לטהרות ובין לבעלה וכמו שכתב בכסף משנה (שם) וכ"ה בב"י, וכ"כ בשו"ע הרב (סק"ז), ואילו להרא"ש דחושש שמא פרסה נדה חייבת לבדוק לאור הנר אפי' משמש מטתו פעמים הרבה דמשנה זו מיירי ביש לה וסת דוקא ובעסוקה בטהרות, ואולי י"ל דס"ל להרמב"ם דכל תקנת חכמים לעשות בדיקות גם לבעלה הוא משום לא פלוג בין טהרות לאינה עסוקה בטהרות ורק לענין יש לה וסת לא בעינן בדיקה לפני תשמיש מצד הסברא גם בעסוקה בטהרות אלא משום מיגו להכי לא החמירו לענין בעלה. [ועי' בחי' הר"א (דף יב) כתב לפרש דעת הרמב"ם ביש לה וסת דבודקת רק אחר תשמיש שמא מחמת תשמיש ראתה ולא הרגישה ע"ש וצ"ל דודאי זה יסוד הטעם מיהו זה חששא רחוקה ולא גזרו כן אלא משום טהרות וכדי שלא לחלק בין אשה לאשה גזרו כן גם על שאינה עסוקה בטהרות]. וא"כ לפ"ז אם אינה עושה הבדיקות דלאחר תשמיש אחר ג"פ אין לו מקום להחמיר לעשות הבדיקות לפני תשמיש לחוש לדעת הרמב"ם כי כל ענין הבדיקות אינו מפני חשש ראי' אלא מפני שלא חילקו בין טהרות לבעלה, משא"כ להרא"ש יש מקום לחומרא זו וכנ"ל.

ונראה פשוט בדביקה דאחר תשמיש מהני אפי' כששוכבת אפרקיד דכיון דצריכה חו"ס ליכא סברא דכותלי בית הרחם מעמידין הדם דהא מקנח במוך גם כותלי בית הרחם והחור"ד דהצריך רק קינוח התנה שלא לעשות כן בשעה ששוכבת אפרקיד וה"ה בדביקה דלפני תשמיש שנתבאר לעיל שיש להקל בקינוח צריך לעשותה בשעה שאינה שוכבת אפרקיד.

והנה הכרעת השו"ע באשה שאין לה וסת בפשטות הוא כדעת הרי"ף שהוא דעה ראשונה בסתם אלא שהזכיר דעה שני' או מפני שכבר נהגו להחמיר וכן הבין המנחת יעקב כמו שכתב בהגהות שמן למנחה (סי' קפ"ד) על דעת אביו המנחת יעקב ועיין בהגהות והערות (שם אות ג'), או כדי שבעל נפש יחמיר לעצמו כדעת הרמב"ם והרא"ש וכמו שכתב בשו"ע הרב (סק"ז) דהשו"ע הביא דעת הרמב"ם והרא"ש מפני שראוי לבעל נפש לחוש לדעתם.

וכתב בתורת השלמים דמקום שהמנהג להקל כהש"ך שלא להצריך בדביקה כלל אפי' ג"פ ראשונים אין צריך להחמיר כי יש להם גדולי פוסקים שיסמכו עליהם אבל במקום שאין מנהג אין להקל נגד פסק השו"ע כלומר דצריך בדביקה ג"פ הראשונים מדינא ולחומרא לפני ואחרי כל תשמיש ותשמיש וכ"כ בשו"ע הרב, והחור"ד כתב דאפי' במקום שנהגו להקל אין להקל לגמרי אלא שתעשה עכ"פ קינוח שזה יכול כל אדם לעשות בקל וכיון דהראשונים חששו לדברי הרי"ף וגם המחבר ורמ"א הכריעו כן ראוי לחוש לדברי ר"ח שלדעתו צריך ג"כ ג"פ ראשונים עכ"פ אלא שהצריך יותר מזה אבל עכ"פ לענין ג"פ ראשונים דעת ר"ח ורוב פוסקים ושו"ע ורמ"א דצריך בדביקה מי יבוא אחריהן להקל ועכ"פ תעשה קינוח. ועיין בפתחי תשובה (סק"ב) שכתב ועיין חו"ד שכתב דאף האומרים דא"צ בדביקה היינו בדיקת חו"ס וכו', ור"ל דאף לשיטת הש"ך דס"ל דא"צ בדביקה כלל בג"פ ראשונים ושכן המנהג היינו דוקא לענין בדיקת חו"ס אבל מ"מ צריכה קינוח דאין להקל כולי האי נגד ר"ח ורוב פוסקים והמחבר ורמ"א שהסכימו דצריך בדביקה מדינא עכ"פ ג"פ ראשונים ועיין בהגהות והערות ולמה שכתבתי אתי שפיר. וכן פסק הב"ח להחמיר כהרמב"ם והרא"ש.

וכתב בכו"פ (א"ק) דכולי עלמא נוהגים לבדוק אחרי וסת דתרוה"ד דהיינו בימים שעלולה לראות וכל המרבה לבדוק משובחת ע"ש והיינו דחיישי' לדעת

הרמב"ם והרא"ש וכ"כ בלחור"ש וכ"כ בשו"ת מהרי"ל (חדשות סי' צ"ג) דבימים אלו שאין להם וסת ראוי להן להחמיר ולחוש באותן הימים כולן כדברי הגאונים [דהיינו לעשות בדביקה לפני ואחרי תשמיש] הואיל ועלולין וימי עונתן הן. ועיין במה שכתבתי בדין משנית וסתה דהיינו עד ז' ימים יעו"ש.

העו"ה לדינא:

(א) אשה שיש לה וסת קבוע וכן אין לה וסת קבוע בתוך זמן שאינה רואה בהן כלל דהיינו וסת תרוה"ד אסור לה לבדוק עצמה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.

(ב) ואם מצוה לה לבדוק מותרת לבדוק רק לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.

(ג) בעל נפש שאינו מחמיר לצוות לא הפסיד.

(ד) אשה שאין לה וסת צריכה בדביקה ג' פעמים הראשונים לאחר שכלו דם בתולים לפני תשמיש ואחר תשמיש.

(ה) בדביקה דלפני תשמיש תעשה בשעה שמכינה עצמה ואינה צריכה חורין וסדקין אלא מכניסה העד קצת ובודקת ותבדוק את העד קודם תשמיש.

(ו) בדביקה דלאחר תשמיש תעשה מיד ותכניסנו בחורין וסדקין ויכולה לעשותו גם כששוכבת אפרקיד.

(ז) לא עשתה הבדיקה מיד אלא אחר כך במשך הלילה ולא ראתה דם עלתה לה.

(ח) לאחר ג"פ הראשונים שוב אינה צריכה בדביקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.

(ט) ומ"מ ראוי לבעל נפש להחמיר ולצוות לבדוק לפני תשמיש ואחר תשמיש תמיד בימים שלאחר וסת תרוה"ד ובדיקות אלו אין לעשות מיד אחר תשמיש אלא אחר כך במשך הלילה. ועכ"פ תחמיר לעשות קינוח שתשהה העד על גופה בשעה שאינה שוכבת אפרקיד.

(י) ואם ימים שנבוכה בהן הוא עד ז' ימים בלבד ראוי לכל אדם להיות כבעל נפש להחמיר ולחוש לעשות בדיקות לפני תשמיש ואחר תשמיש.

(יא) אשה שמצויה אצלה חבורות ופצעים אין לה להחמיר בזה.

-ב-

אם ראוי להחמיר לצוות לאשתו לבדוק לפני תשמיש באשה שיש לה וסת

כתב בהגהות מיימוניות פ"ד מהלכות איסורי ביאה (אות כ) וז"ל וכתב רבינו שמחה שאין אשה רשאה להחמיר על עצמה לבדוק אחר תשמיש אבל לבדוק קודם תשמיש רשאי אדם להחמיר על עצמו וכדתנן כל היד המרבה לבדוק וכו' וכן משמע מעובדא דאמר רב כהנא שאילתינהו לאינשי ביתיה דרב פפא כו' ע"ש ובהגהות מיימוניות דפוס קושטא הגירסא הוא אבל קודם תשמיש מצוה וכו' בב"י ודרכי משה (ריש סימן קפ"ד).

ואיכא למידק דהך ראי' שהביא רבינו שמחה מעובדא דאמר רב כהנא הוא ראי' לסתור דהא אמר רב כהנא שאילתינהו לאינשי ביתיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע כי אתו רבנן מבי רב מצרכי לכו בדיקה ואמרו לי לא אלמא דאין כאן מצוה ושבח לבדוק לפני תשמיש דודאי אילו הי' בזה איזה מצוה ושבח הי' מחמירי לנפשיהו, וגם אם נפרש כפירוש התוס' דהיו באין מן הדרך לזמן קבוע מידי שבת או מידי חודש והספק אם באין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה וכשהיא ישנה א"צ אפי' להקיצה והסתפק דאפשר דלעצמן החמירו להקיצן ואמרו לא מ"מ אכתי אין מכאן ראי' דבערה הצריכו בדיקה, ואה"נ דלהרמב"ם שהצריך בדיקה לצניעות לפני תשמיש ליכא להקשות מכאן דאפשר שיפרש כנ"ל אך רבינו שמחה שהביא מכאן ראי' לדבריו צ"ע דמה ראי' הוא זו. שו"מ בפתחא זוטא (סי' קפ"ד) שהקשה כן ע"ש ואולי י"ל דרבינו שמחה למד דמצרכי לכו בדיקה הכוונה לאחר תשמיש דהרי לפני תשמיש פשיטא דמותר להחמיר, ואמרו לי לא ש"מ דאחר תשמיש אסור להחמיר וכונת רבינו שמחה להביא ראי' דאחר תשמיש אסור להחמיר ודו"ק.

והנה הב"י כתב דרבינו שמחה חולק על דברי התוס' שפירשו בבעיא דרבי זירא אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה דהכונה לפני תשמיש ומסקינן דלא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש, ורבינו שמחה ס"ל דקאי אלאחר תשמיש אבל קודם תשמיש מצוה הוא לבדוק, וכתב ב"י שהטור ס"ל כדעת התוס' ולכן אוסר לבדוק לפני תשמיש, וכ"כ הב"ח דהכי נקטינן.

ובכו"פ (סי' קפ"ו סק"א) כתב דגם רבינו שמחה ס"ל כדעת התוס' דהכוונה לפני תשמיש אלא דס"ל דכיון

דכל הטעם דלבו נוקפו ופורש הוא כמש"כ התוס' דברואה אשתו בודקת חושש שמא הרגישה ופורש זה דוקא כשהיא מחמרת מעצמה אבל אם הוא מחמיר על עצמו ומצוה לאשתו שתהי' בודקת פשיטא דליכא כאן חשש לבו נוקפו מפני דמרגשה דהרי הוא שצוה לה לבדוק ולא מפני שהרגישה. ומבואר בזה דברי רבינו שמחה דמתחלה כתב שאין אשה רשאה להחמיר וכו' ושוב כתב רשאי אדם להחמיר על עצמו וכונתו שהוא יצוה לה לבדוק ע"ש, ומ"מ אף לפי דברי הכו"פ יש נפק"מ בין פי' התוס' לפי' רבינו שמחה לענין בדיקה אחר תשמיש לדברי ר"ח הא דאינה בודקת אחר תשמיש הוא מאותו הטעם דכיון שבודקת חושש שמא הרגישה וכל שכן הוא שיש לחשוש טפי שמא מחמת תשמיש הרגישה דם ולבו נוקפו ופורש אלא דהגמרא הסתפק בזה דלמא אין לחוש לזה ותבדוק לברר שלא ראתה שהרי בעסוקה בטהרות מצינו חילוק בין קודם תשמיש דאינו חיוב אלא מכח מיגו משא"כ אחר תשמיש הוא חיוב מדינא וא"כ דלמא גם לענין בעלה יש מקום להחמיר יותר, וע"ז מסיק דגם בזה לא תבדוק דלבו נוקפו ופורש, ולפ"ז אם הוא יצוה לה לבדוק אין לחוש דליכא חשש הרגשה שהרי בודקת מפני שמצוה לה לבדוק, אבל מדברי רבינו שמחה שכתב דרק קודם תשמיש מותר להחמיר ולצוות לה שתבדוק מוכח שאחר תשמיש אסור דיש בזה משום לבו נוקפו ופורש א"כ ע"כ צ"ל דרבינו שמחה למד כפי' הר"ן דלבו נוקפו ופורש וז"ל דא"כ לבו נוקפו לומר בשעת תשמיש ראתה דם ועם הטמאה שמשתי ופורש ממנה עוד עכ"ל ופירש בשו"ע הרב (סי' קפ"ד סק"ג) כונתו שאם תמצא דם יהיה לבו נוקפו ששימש עם הטמאה ופורש ממנה עוד, ולכן אסורה לבדוק אע"פ שמצוה לה לבדוק.

אמנם לכאור' יש לדון בגוף דברי הר"ן אם נתכוון לזה דהרי יש לפרש כונתו שאם תחמיר לבדוק סמוך לתשמיש יחשוב שהרגישה וראתה דם מחמת תשמיש דהרי לטהרות גרידא א"צ לבדוק סמוך לתשמיש לדעת הר"ן וע"כ הא דמיהרה עצמה לבדוק היא מפני שהרגישה וא"כ לבו נוקפו שמא ראתה דם ויפרוש ממנה ולפ"ז אם מצוה לה לבדוק גם לדעת הר"ן מותרת לבדוק סמוך לתשמיש, וכן נראה לכאור' מדברי הר"ן דהא באינה עסוקה בטהרות לא הסתפק הגמרא כלל והיינו מכח אותה סברא דלפני תשמיש שיחשוב שהרגישה, ורק בעסוקה בטהרות דבלא"ה צריכה בדיקה הסתפק הגמרא אם תבדוק עצמה מיד וע"ז אמרי' דלבו נוקפו דכיון דא"צ לבדוק מיד והיא מיהרה לבדוק מיד יחשוב

ע"פ פי"ר"ח בהא דלבו נוקפו ופורש, דכיון שרואה אותה בודקת חושב שמא הרגישה וכן הוא בחי' הר"ן והריטב"א. אבל לפי דברי שאר הראשונים אסור להחמיר על עצמו ולצוות כאשר נבאר בס"ד, והנה הרשב"א בחידושו (דף יב.) פירש הא דבעיא ר' זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק לבעלה משום דמסתפק ליה הא דתיקנו חז"ל בדיקה לטהרות הוא מעלה בעלמא לטהרות דמדינא אין מקום לחוש כלל לראיית דם ולפ"ז אין סיבה להחמיר לבדוק עצמה לבעלה באינה עסוקה בטהרות או דלמא דבאמת שפיר יש לחוש לדם אלא שהקילו חכמים לבעלה כדי שלא יאריכו עליו את הדרך ולפ"ז בעל נפש לא יבעול אלא בבדיקה וכמו שאמר ר' זירא (בדף טז:) בעל נפש לא יבעול וישנה בלא בדיקה ופירש שם הרשב"א בחידושו דר' זירא סבר דמה שהחמירו לטהרות אינו מעלה בעלמא אלא דאיכא למיחש שפיר שתראה דם אלא דקיל הוא שהקילו חכמים לבעלה שלא להאריך עליו הדרך הלכך בעל נפש לא יבעול וישנה אלא בבדיקה, וכן פי' הרשב"א בתוה"ב דר' זירא בעי אם למדת חסידות לבעל נפש לא יבעול אלא בבדיקה ע"ש ומכל זה משמע דהרשב"א ס"ל דגם בעל נפש אין להחמיר לצוות לאשתו לבדוק לפ"ת דהא השאלה היתה אם הבעל יחמיר על עצמו וע"ז אמר רב יהודה לא תבדוק מפני שלבו נוקפו ופורש, אלא דקשיא לי דהרשב"א מפרש הך דלבו נוקפו ופורש כר"ח והרי לר"ח כל הך חששא הוא מפני שסובר שהרגישה וזה שייך רק כשהיא מחמרת מדעת עצמה אבל לא כשהוא מצוה אותה לבדוק. וצ"ל דהרשב"א פי' לבו נוקפו כמש"כ הרמב"ן אלא דלרווחא דמלתא הביא פי' ר"ח ודו"ק.

וכן מוכח מדברי הרמב"ן שכתב בבעיא דר' זירא דלהחמיר על עצמו היה רוצה ולנהוג חומר בשאינה עסוקה בטהרות כעסוקה בטהרות וכן הוא בחי' הר"א, דא"ל רב יהודה לא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש כיון שאין אתה מחזיקה בטהרות לבו נוקפו בחששות שמא מתוך שמהומה לביתה לא בדקה בחורין ובסדקין וכו' עי' בחי' הר"א פירשו היטב. וכן מוכח מדברי האו"ז (סי' שנ"ה) שפי' בשם רשב"ם לבו נוקפו ופורש שמא לאחר סילוק ידיה תראה ויבטל מפריה ורביה ולכאוי' טעם זה שייך גם כשהוא מצוה לה לבדוק. כן מוכח מדברי הראב"ד בהשגות שר' זירא שאל לעצמו.

אלא דיש לבאר לפי"ז מה שאמר ר' זירא בעל נפש לא יבעול וישנה כיון דפשט ליה רב יהודה דיש בזה משום לבו נוקפו, ודוחק לומר דרק לפ"ת קיבל מרב יהודה דלבו נוקפו ופורש משא"כ לא"ת דהא כל שכן

שהרגישה וא"צ לחדש כאן סברא חדשה שאם תמצא דם וכו' דבלא"ה נמי לבו נוקפו כנ"ל. אכן בחי' הריטב"א מבואר כן שכתב דא"כ לבו נוקפו ופורש מכאן ואילך [שמא] יארע לו כן, ולכאוי' הכונה שאם יארע לו כן יפרוש מכאן ואילך ולפ"ז גם אין לצוות לה לבדוק שלא יבא לכלל פרישה.

ולפ"ז בעבר שיעור דאחר אחר שלא יאמר ששימש עם הטמאה מותר לו להחמיר ולצוות לה שתבדוק אפי' באינה עסוקה בטהרות דליכא חיוב בדיקה מ"מ ליכא חשש לבו נוקפו כיון שהוא מצוה לה וצ"ע שסתמו הפוסקים בזה, אך מדברי הגה"מ (פ"ד מאיסור"ב אות כ') שהביא ממנהר"ם מרונטבורג שמיחה באשתו שהיתה בודקת תמיד אחר תשמיש משמע דאפי' אחר שיעור וסת אסורה לבדוק ואסור להחמיר על עצמו שהרי מהר"ם שהי' צדיק שאין כמותו לא הניח לאשתו לבדוק הרי דגם בעל נפש אסור להחמיר. ולכן י"ל דגם אחר שיעור דאחר אחר יהי' לבו נוקפו שמא הי' הדם בשעת תשמיש ולכן אסור לבעל נפש להחמיר, ובספר טהרת ישראל (סי' קפ"ד אות ד') כתב דגם אחר תשמיש אם מצוה לאשתו לבדוק הי' משובח ע"ש ונראה שהפריז על המדה דבהא מודו כולי עלמא דאיסורא יש בזה ואפי' אחר שיעור דאחר אחר והרמב"ם הוא יחיד שמחייב וכל הפוסקים חולקין. ובספר מקור חיים (תפא"צ סי' קפ"ו) כתב דחדשים מקרוב באו שרוצים לעשות שטות לבדוק לאחר תשמיש לאלתר שעומדים מבעליהם וזה מחויב המורה לגעור בהם ולמחות כמו שמיחה הר"ם באשתו עכ"ד.

והראשונים לא ניחא להו לפרש כפירוש הר"ן דמיירי בעסוקה בטהרות דס"ל דבעסוקה בטהרות צריכה בדיקה מדינא מיד לאחר תשמיש תוך שיעור וסת כמש"כ התוס' (דף טז.) ד"ה ב"ש וע"ש מהרש"א ורש"ש, וכ"כ הרמב"ן (דף יא:) ד"ה דמיגו וכן מבואר ברש"י (דף יב.) ד"ה מהו שתקנח שפי' דוקא באינה עסוקה ור"ל דאילו בעסוקה בטהרות חייבת לבדוק תוך שיעור וסת, אך מדברי הרמב"ם שלא הזכיר בפ"ד ממטמאי משכב ומושב דין בדיקה דלאחר תשמיש באשה שעסוקה בטהרות וע"כ שסמך עצמו על מש"כ בהלכות איסורי ביאה וא"כ דין בדיקה דלאחר תשמיש שוה בין עסוקה לאינה עסוקה וא"כ ס"ל דדוקא אחר שיעור וסת בודקת וכדעת הריטב"א דגם בעסוקה לא הצריכו תוך שיעור וסת ואדרבה אין לה לבדוק שלא יהא לבו נוקפו ופורש.

והנה מה דמותר לבעל לצוות לאשתו לעשות בדיקה לפ"ת כמש"כ הכו"פ בדעת רבינו שמחה הוא רק

הוא וכמו שביארתי לעיל ועוד דמשמע מדברי התוס' (דף יב.) ד"ה כדי דגוס ר' זירא גם באיבעיא דמהו שתבדוק עצמה בשיעור וסת וע"ש ברש"ש, וי"ל דודאי קיבל מיניה ר' זירא דאין לבדוק לפ"ת וא"ת, מ"מ אם רוצה לבעול שנית בהא יש מקום לבעל נפש להחמיר על עצמו לא לבעול שנית בלא בדיקה ורבא ס"ל דגם בזה אין להחמיר משום לבו נוקפו ופורש.

אך קשה מכאן על דברי הכו"פ דממה שאמר ר' זירא בעל נפש לא יבעול וישנה מוכח דעל בעילה ראשונה לבד ליכא חשש לבעל נפש וא"צ בדיקה לא לפ"ת ולא לאחר תשמיש אפי' מצד מדת חסידות ורק אם רוצה לשנות תבדוק לבעל נפש הרי דאפי' אם הוא מצוה אין להחמיר משום לבו נוקפו, ועוד דהא ממה דמסיק רבא דאפי' בעל נפש בועל ושונה דיש בזה משום לבו נוקפו ופורש אלמא דאפי' רוצה להחמיר על עצמו אינו רשאי. [ובכו"פ שם הביא ראי' מר' זירא דלא שייך לבו נוקפו כשבעל נפש מחמיר על עצמו וקשה דמרבא יש להוכיח אפיכא וגם מר' זירא עצמו יש להוכיח כן וכנ"ל], וי"ל דקמ"ל הכא דבבעילה שני' אע"פ שהוא אחר תשמיש ראשון והרי אסור לבעל נפש להחמיר עליו אחר תשמיש דרק לפ"ת מותר כמש"כ רבינו שמחה וא"כ הו"א דגם בכה"ג שחוזר ובוועל דהוי לפ"ת מ"מ אסור דסוף סוף הוי נמי אח"ת קמ"ל דכיון דכונת הבדיקה הוא לצורך תשמיש שני הוי כבדיקה לפ"ת דמותר לבעל נפש להחמיר וע"כ לא יבעול וישנה בלא בדיקה, ורבא ס"ל דגם בכה"ג אסור שמא תמצא דם ויפרוש מכאן ואילך.

אך עדיין קשה מהך עובדא דרב כהנא ששאל לאינשי ביתיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע כי אתו רבנן מבי רב מצרכי לכו בדיקה ואמרו לי לא והרי היו בעלי נפש ולמה לא הצריכו לנשותיהן שיבדקו לפני תשמיש, והתוספות פירשו בבדיקה הכונה להקיץ שתתישב דעתן להשיב אם היא טהורה וקשה למה לא פירשו כפשוטו וכדמשמע מפ"י רש"י דהכונה לבדיקה ממש וכן פ"י הרמב"ן וחי' הר"א ששאל להן אם מצריכן בדיקה לפני תשמיש אע"פ שאינן עסוקות בטהרה דומיא דבעיא דר' זירא והזכיר פירוש זה גם בחי' הר"ן, ובסדרי טהרה (סי' ק"צ סקס"ז) כתב דהתוס' לא ניחא להו בפירוש זה מפני שהי' פשוט דא"א להחמיר דהא לבו נוקפו ופורש וכמו שאמר רב יהודה לרבי זירא ואע"פ דהתם שאל רק אם היא תחמיר עליה בלא ציווי הבעל הי' פשיט להו להתוס' דבכלל זה ג"כ שאין לבעל לצוות לה לבדוק, וזה דוחק חדא דמנא לן באמת לאסור הרי

שפיר י"ל כמש"כ הכו"פ ע"פ סברת ר"ח דמותר להחמיר ומאין פשיטא ליה להתוס' עד כדי כך שאפי' אין בזה מקום ספק לרב כהנא לשאול, ועוד דהא ר' זירא עצמו הסתפק אפי' אם האשה יכולה להחמיר ולמה לא נפרש דגם לרב כהנא הי' ספק זה, ולולא דבריו נראה איפכא דהתוס' פשיטא ליה דמותר לבעל נפש להחמיר על עצמו דהא לא שייך לבו נוקפו ופורש לפ"י ר"ח ולכן לא פירשו כן הגמרא כפשוטו, והא דבאמת לא הצריכן בדיקה הרי היו בעלי נפש יש לומר דבישנות אין לצערן דאפי' בטהרות שחייבו חכמים בדיקה מכח מיגו מ"מ בישנות לא הטריחוהו חכמים כל שכן במה שאינו חיוב כלל אלא מדת חסידות שאין להחמיר לצערן ולהטריחן כשהן ישנות. והרמב"ם דס"ל דיש לה וסת הצניעות בודקות עצמן צריך לפרש דמיירי שהיו באין מן הדרך ולכן בישנה לא אטרחוהו רבנן ובערה איכא תביעה דהוי כבדיקה כמש"כ הרמב"ן והר"א בדעת הרמב"ם (דף טו.) ע"ש.

והיוצא לפ"י דיש פלוגתא בראשונים אם בעל נפש יכול להחמיר ולצוות לאשתו לבדוק דלהרמב"ן מוכח מסוגיא זו דאסור ולהתוס' משמע דשרי וי"ל דלשיטתן אזלי דלהרמב"ן דלבו נוקפו ופורש הכונה דאם נחמיר לבעל נפש יהי' חושש אפי' אם תבדוק שמא לא תבדוק יפה מפני שמהומה לביתה או שאר חששות א"כ גם לבעל נפש אין להחמיר אבל להתוס' שפירשו כר"ח א"כ מותר לבעל נפש להחמיר.

והנה להלכה הסכימו כמה אחרונים לדברי הכו"פ דע"י ציווי הבעל ליכא חשש לבו נוקפו לבדוק לפ"ת וכ"ה בשו"ע הרב וכן הביא המחזה"ש (סי' קפ"ד) ובלחור"ש (סי' קפ"ה) וסוגה בשושנים (ס"א) וטהר"י (סי' קפ"ד) ופתחא זוטא (שם), ובבאר היטב (סק"א) כתב בשם ספר בית הלל דעכשיו נהגו לבדוק את עצמן שלא בפני בעלה קודם תשמיש, אך כל זה שייך באשה שבקיא במראות אבל אם היא שאלה על הבדיקה ותצטרך להגיד לבעלה הוי כבודקת לפני בעלה שאסור לעשות כן וכמו שיבואר בסוף סימן זה בס"ד. וכתב ע"ז בספר מקור חיים (סי' קפ"ו) דעכשיו נהגו הנשים לבדוק קודם תשמיש אפי' הרגיש בעלה שבודקת עצמה וא"צ למחות דדוקא בימיהם שהיו לומדים ומדייקים הפסק הלכה מגמרא ויודע הבעל שלא תקנו לבדוק קודם תשמיש ולכן איכא למיחש ללבו נוקפו אבל האידנא דלומדים ההלכה מהשו"ע ויודעים שיטת הרמב"ם דהצנועות בודקין א"כ ליכא לבו נוקפו שחושב שרוצה להיות מהצנועות ע"ש, ועיין בדרכי תשובה (סק"ה) שמפקפק בזה, וכן בהסכמת היטב לב על

אפי' לבעל נפש וכ"ה דעת הסד"ט וכנ"ל, וכן מוכח מדברי הראב"ד בהשגות, וסתמא דגמרא משמע הכי דא"ל רב יהודה לא תבדוק וכן בעובדא דרב כהנא וכיון דיש בזה חשש איסור לכמה פוסקים שוב אין בזה שבח אם יחמיר לצוות לבדוק וכן עמא דבר.

ספר לבנון נטע כתב דהפוסקים השמיטו דברי הבית הלל דלא קיימא לן הכי ואם לא בדקה וראתה דם הוי אונס וא"צ כפרה.

ומ"מ נראה דבעל נפש שאינו מחמיר לצוות לא הפסיד דהא לדעת הרמב"ן ורשב"א איסורא איכא בדבר

-ג-

בדין כל היד המרובה לבדוק משובחת

כתב המרדכי (סי' תשל"ה) [והובא בדרכי משה (סי' קפ"ד)] ואשה שיש לה וסת אין לה לבדוק כלל עד יום וסתה דגרס פ"ק דנדה בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה א"ל לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש, פירוש אם תבדוק יפרוש בעלה ממנה כי יאמר לא בדקה בחנם ואפילו אם תאמר טהורה אני לא יאמין לה ויבטל מפריה ורביה, והא מיירי לכל הפחות באשה שיש לה וסת לפירש"י ור"ת כדפירש לעיל אבל לר"י אפילו באין לה וסת וכן פסק רשב"ם וכו' אפילו אם רוצה להחמיר על עצמה ולבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש לא שבקינן לה דא"כ לבו נוקפו ופורש עכ"ל.

ולכאן צ"ב מ"ט לא יאמין לה שהיא טהורה הרי התורה האמינתה ותו שיכולה להראותו עד הבדיקה דכי בחשודה על איסור נדות מיירי הכא. ונראה דכונת המרדכי הוא כמו שפי' הרמב"ן (דף יב.) בשם ר"ח שהוא סבור אם לא שהרגישה בעצמה לא היתה בודקת דהא קים ליה דכל לבעלה לא בעי בדיקה ואינו סבור שהחמירה על עצמה אלא הוא סבור שבודקת משום שהרגישה וחושש ודאי כיון שהרגישה ובדקה בא לה האורח וטפה כחרדל היתה ואבדה בעד ולפיכך לא מצאה בו כשבדקה אותו ולא ירצה לבעול על הספק ונמצא שמבטל פריה ורביה מישראל וכן פי' בחי' הר"ן (דף יב.) וכ"ה בשו"ע הרב (אות ג) וזה כוונת המרדכי ולא יאמין לה שהיא טהורה מפני שסובר ודאי נאבד הטפה ולכן סבורה היא שטהורה [ואפילו אם תאמר שלא בדקה משום שהרגישה אלא שהחמירה על עצמה מ"מ יחשוש שמא הרגישה ולא אדעתה כלומר שהיתה לה ספק של הרגשה ולכן החמירה על עצמה ודו"ק] ולפי סברא זו אין לאשה לבדוק כלל אפי' שלא בשעת תשמיש דאפי' כשתבדוק שחרית יחשוש שראתה טיפת דם כחרדל ונאבד וצריכה לספור ז"נ ונמצא בטל מפריה ורביה, ואפשר דאפילו שלא בפני בעלה אין לה לבדוק דיש לחשוש שמא יראנה בעלה פעם אחת ונמצא בטל מפריה ורביה לכן אסרו לבדוק כלל שלא בשעת וסתה והזכיר סברא זו בפתחי נדה ע"ש, וכן

משמע מלשון המרדכי שכתב ואשה שיש לה וסת אין לה לבדוק "כלל" עד יום וסתה, אלמא דאפי' שלא בשעת תשמיש ואפילו שלא בפני בעלה אין לבדוק, וכן לדעת הפוסקים דגם אשה שאין לה וסת לא תבדוק כמו שכתב המרדכי בשם רשב"ם אין לבדוק כלל אפי' שלא בשעת תשמיש דחשש זו איכא בכל ענין, ומש"כ הרשב"ם אפילו אם רוצה להחמיר ולבדוק לפ"ת ואח"ת נקט כן דאפי' בענין זה שרוצה לצאת מחשש איסור אין לה לבדוק וא"צ לומר שלא בשעת תשמיש דאין לבדוק שלא יבטל מפריה ורביה.

ולפ"ז מה דתנן כל היד המרובה לבדוק משובחת צריך לפרש דמיירי באשה שעסוקה בטהרות וכמו שפי' הרא"ש (ריש פ"ב) אבל באשה שאינה עסוקה בטהרות איננה משובחת דאדרבה אין לה לבדוק כלל עד יום וסתה, ולהפוסקים דאשה שאין לה וסת צריכה לבדוק אפשר לומר דהמשנה באין לה וסת מיירי אלא דסתימת המשנה כל היד לא משמע כן לכן יותר ניחא לאוקמי בעסוקה בטהרות, וכן נראה מדברי הריטב"א שכתב א"כ יהא לבו נוקפו ופורש שמא מפני שהרגישה דם היא שבודקת עצמה ולא ירצה לסמוך על מה שתאמר לו שמצאה טהור שמא לא בדקה יפה ופורש והא דתנן לקמן כל היד המרובה לבדוק הרי זה משובח ההוא באותן שצריכות בדיקה עכ"ל והיינו בעסוקה בטהרות. [מש"כ הריטב"א שמא לא בדקה יפה אין כונתו מתוך שמהומה לביתה כמו שפי' הרמב"ן אלא אפי' שלא בשעת תשמיש חיישינן לכך דכיון שחושב שבודקת מפני שהרגישה דם חושש שמא לא בדקה יפה ומ"מ שוב נסתפק הגמרא דדלמא לאחר תשמיש דהוא חשש טפי שראתה דם מחמת תשמיש תבדוק ותי' דגם בזה איכא למיחש ללבו נוקפו, ולכן הצריך הריטב"א לפרש דהוא דכל היד מיירי בעסוקה בטהרות דוקא].

אבל הרשב"א בתורת הבית כתב בהא דתנן כל היד המרובה לבדוק בנשים משובחת באנשים תקצץ מסתברא לי דדוקא בשעה שאינה עוברת לשמש את ביתה דכיון דליכא בעל ליכא למיחש לשמא לבו נוקפו ופורש ודומיא דבאנשים תקצץ דקתני אבל בשעה שהיא עוברת

דדוקא שלא בפני בעלה משובחת. וכ"כ בספר סוגה בשושנים (סי"א סי"י) והביא כן גם מספר נחל אשכול על האשכול (סי"ב לק"א). וכ"כ בפרדס רמונים (סי"ב קפ"ו).

וייש להקשות אדברי הטור שפסק כדעת הרשב"א דכל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש הרי זו משובחת הרי זו משובחת הרי הרא"ש לא פסק כן דהא כתב בריש כל היד בהן מתניתין בעסוקה בטהרות מיירי אבל באינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק, ולמה העלים דעת אביו הרא"ש ז"ל.

וכבר עמד בזה במעדני יו"ט (פ"ב אות א') והקשה כן על הרא"ש עצמו איך כתב במשנה דכל היד איירי בעסוקה בטהרות אבל באינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק כלל הרי הרא"ש עצמו כתב בסוף פרק קמא שלא להקל נגד דברי ר"ח דס"ל דאשה שאין לה וסת תבדוק עצמה ותירץ דהכא מפרש אליבא מאי דס"ל לעיל דנראה בעיניו לפרש כן צורתא דשמעתא וסמך אדכתב לעיל שלא מלאני לבי להקל והמבין יבין דהכא נמי לא פי' כן אלא כפי הנראה בעיניו מכח הסוגיא דלעיל ומעתה יפה פי' הטור דמתניתין שלא בשעת תשמיש והשתא באותן שבשעת תשמיש לא איירי מתניתין דבהנהו בדיקות איכא לאפלוגי בין אשה שיש לה וסת לאשה שאין לה וסת עכ"ד ע"ש, מיהו אכתי קשיא לי דהא אפילו לדעת ר"ח היינו דוקא באשה שאין לה וסת אבל באשה שיש לה וסת אין לבדוק כלל היא לבו נוקפו ופורש וכבר ביארנו לעיל דה"ה שלא בשעת תשמיש אין לבדוק לדעת ר"ח, והרי הטור פסק דאפילו ביש לה וסת הרי זו משובחת והרי זה כשיטת הרמב"ן והרשב"א ודלא כהרא"ש ז"ל ואיך סתם הדברים נגד דעת אביו הרא"ש ז"ל וצ"ע.

ואולי אפשר לומר דהטור הבין בדעת ר"ח דמש"כ כיון דראה אשתו בודקת מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת אין הכוונה להרגשת פתיחת המקור כמו שפי' הרמב"ן והפרישה (סק"ג) והב"ח (סו"ס קפ"ו) אלא שהכוונה שהרגישה הרגשת וסת ולכן בודקת עצמה וא"כ אפילו תמצא טהורה יפרוש דיחשוש שמא יגיע הוסת בשעת תשמיש, ולפי סברא זו אם הוא שלא בשעת תשמיש לא איכפת לן דאפי' אם מרגשת מ"מ אחרי שכבר עבר כמה שעות ולא הגיע הוסת שוב לא יחשוש ולכן שפיר כתב הטור דאפי' באשה שיש לה וסת בודקת עצמה שלא בשעת תשמיש אם רוצה להחמיר על עצמה דאחר שחשש הרא"ש לשיטת ר"ח ולדבריו מתניתין דכל היד שלא בשעת תשמיש מיירי לפי ביאור זה ולכן לא כתב דעת אביו הרא"ש ז"ל דלמעשה הרי חשש לדעת ר"ח ז"ל, ולפ"ז אפי' בפני בעלה מותר כל שהוא שלא בשעת תשמיש אך

לשמש את ביתה אינה בודקת דא"כ לבו נוקפו ופורש עכ"ד וכ"כ הטור ושו"ע (סי"ב קפ"ד) אבל כל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש הרי זו משובחת. וכן כתב הטור ושו"ע (סי"ב קצ"ו סי"ט) וז"ל האשה שמרבה לבדוק בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהן הרי זו משובחת אע"פ שיש לה וסת קבוע אפשר שיבא לה דם שלא בשעת וסתה עכ"ל, והוא מדברי הרמב"ן בהלכות (פ"ד דין ט"ו), וכן פי' המאירי (ריש פרק כל היד) דכל שלא בפני בעלה וכל שכן בימי הספירה הרי זו משובחת ואף באשה שיש לה וסת וכו' ונשים כשרות וצנועות נוהגות לבדוק עצמן שחרית וערבית עכ"ל, ולכאור' כונת הרשב"א דליכא בעל רצונו לומר שבודקת שלא לפניו שאינו רואה כשבודקת ולכן ליכא למיחש שיהא לבו נוקפו ורק בשעת תשמיש שמצויה אצל בעלה ומרגיש כשבודקת אין לה לבדוק אבל כשבעלה רואה ויודע אין לבדוק כלל אפילו שלא בשעת תשמיש דאיכא למיחש שלא יהא לבו נוקפו ופורש, ואפשר דלפ"ז גם בשעת תשמיש אם הוא שלא בפני בעלה רשאי לבדוק וכן משמעות לשון השו"ע (סי"ב קפ"ו) וכ"ה בשו"ע הרב (סי"ב קפ"ד סק"ב) וכ"מ בקיצור שו"ע (סי"ב קנ"ד סי"ה). ולפ"ז סברת האיסור הוא כמו שנתבאר לעיל מדברי הרמב"ן והמרדכי שיחשוב שהרגישה ונאבד טפת דם כחרדל ויצריכה ז"נ ונמצא בטל מפריה ורביה אלא דבהא נחלקו אם שלא בפני בעלה נמי איכא למיגזר אטו שיראנה בעלה ונמצא בטל מפריה ורביה דלהרשב"א אין צריך לחשוש לזה ומותרת לבדוק שלא בפניו, אלא דמדברי הטור ושו"ע שלא התנו דדוקא שלא בפניו משובחת אלא כתבו סתמא דכל שלא בשעת תשמיש משובחת משמע דאפילו בפניו נמי.

לכן י"ל דכונת הרשב"א דליכא בעל ר"ל שאינו נוגע לבעל עכשיו כלומר דליכא בעילה דהוא שלא בשעת תשמיש ולכן יכולה לבדוק ואפילו בפניו ולפ"ז הא דאמרי' לבו נוקפו ופורש החשש הוא דוקא בשעת תשמיש או לפני תשמיש שיחשוב שהרגישה ולא בדקה יפה יפה בחורין וסדקין מתוך שמהומה לביתה אפי' כשמכניסתו בהן אינו סומך בבדיקת הנר וחושש שמא יש בו טפה כחרדל ולא ראתה באור הנר כמו שפי' הר"א דברי הרמב"ן (דף יב:): ע"ש או אחר תשמיש יחשוב שהרגישה בשעת תשמיש ונכשל באיסור כרת או שאם תמצא דם יהי' לבו נוקפו ששימש עם הטמאה ופורש ממנה עוד אבל שלא בשעת תשמיש ליכא למיחש כלל ומותרת לבדוק אפי' בפני בעלה והיא משובחת דלא כמש"כ בספר טהרת ישראל. אך ממש"כ בשו"ע הרב טעם השו"ע דחושש שנאבד טיפת דם כחרדל והרי חשש זו שייך גם שלא בשעת תשמיש צ"ל כהטהרת ישראל

כבר כתבתי לעיל דהאחרונים לא כתבו כן וצ"ע. וע"ע מש"כ בס"ד בדין תקנת בגדי צבעונין אם בדיקה אחר מציאת כתם יש בו משום כל היד המרבה לבדוק.

וטעם דכל היד המרבה לבדוק משובחת כתב רש"י שבודקת תמיד שמא ראתה וכ"כ הרמב"ם (פ"ח ה"א) שאפשר שיבוא דם שלא בשעת וסתה וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו (סוף פ"ב) וכ"ה בטור (סי' קצ"ו) ובשו"ע הרב (סי' קפ"ד ס"א) וכתב במעשה רוקח על הרמב"ם (שם) דאע"פ שמן התורה אינה טמאה אא"כ תרגיש מ"מ לפי שחז"ל גזרו שתטמא אף בלי הרגשה לכן האשה שבודקת עצמה תמיד היא בכלל משובחת, וגדרי הבדיקה כתב במאירי דהיינו בדיקת שחרית וערבית דומיא דבדיקת טהרות וכ"מ במרדכי ובשו"ת מהרי"ל (חדשות סי' צ"ג) וכ"כ בהלכות נדה להמשאת בנימין שחיבר בלע"ז לנשים, ואשה שיש לה מכה אין לה להרבות בבדיקה יותר ממה שמוכרחת מדינא כמש"כ בערוה"ש (סי' קצ"ו ס"ל) ולכן בזמנינו שהרבה נשים סובלות מזה והמרבה בבדיקות יכולה לקלקל עצמה ויהי' חומרא דאתי לידי קולא שתצטרך להקל אח"כ בבדיקות שמחויבות לכן אין לבדוק יותר ממה שמחויב ע"פ הלכה, ובפרט דלדעת כמה ראשונים אין בכלל דין משובחת בזה ואדרבה גריעותא היא, ואף דלהלכה נקטי' כהרשב"א מ"מ המציאות בזמנינו דהמרבה בבדיקות מקלקלת עצמה ע"פ רוב לכן אינה משובחת בזה, ועוד נראה פשוט דאשה הבודקת עצמה וכשיש לה ספק נותנת הבדיקה לבעלה שילך לשאול לרב הרי זה כמי שבודקת עצמה לפני בעלה שאסרו חז"ל שלא יהא לכו נוקפו ופורש דאפילו אם הרב יכשיר את העד מ"מ יחשוב שמא הרגישה ואבד טיפת דם כחרדל ודין דכל היד הוא רק אם בקיאה בעצמה במראות הדמים או שהיא עצמה הולכת לשאול לרב ובתנאי שלא ירגיש בעלה מזה וכיון שהדבר קשה שלא ירגיש מזה

ושתתנהג בהרחקות ללא שירגיש וגם לפעמים תצטרך לומר לו שלא יכשל בדיני הרחקות א"כ הרי זה כבודקת בפני בעלה ויצא שכרה בהפסדה וא"כ נפל הך דינא בכירא בזמנינו שהבעל מצוי בבית, אך כל זה למש"כ בטהרת ישראל ושאר אחרונים דגם שלא בשעת תשמיש צריכה תנאי שהבדיקה תהא שלא בפני בעלה אבל למש"כ דאפי' בפני בעלה מותרת לבדוק כשהיא שלא בשעת תשמיש ליכא חששא זו ומ"מ דינא הכי שאין להרבות בבדיקות מטעם שכתבתי לעיל.

העולה לדינא א' דין דכל היד המרבה לבדוק משובחת הוא רק באשה הבקיאה בעצמה במראות הדמים היטב או שיכולה ללכת לרב באופן שלא יודע לבעלה שבדקה [שזה דבר שאינו מצוי כ"כ דלעולם צריכה לומר לו שיתנהג מספק בדיני הרחקה עד שיתברר אא"כ אינו מצוי בבית] דדוקא שלא בפני בעלה שאינו יודע מזה שבח הוא לה אבל בלא"ה אסורה לבדוק בין בשעת תשמיש בין שלא בשעת תשמיש. ולכן דין זה כמעט שאינו מצוי בזמנינו כלל כיון שע"פ רוב אינן בקיאות במראות והבעל מצוי כל יום בבית.

ב גדר כל היד המרבה היינו בדיקת שחרית וערבית כל יום.

ג אשה שיש לה מכה אפי' יש תנאי הנ"ל שבקיאה היטב וכו' מ"מ לא תרבה לבדוק דהוי חומרא דאתיא לידי קולא.

ד בזמנינו שע"פ רוב המרבה בבדיקות מקלקלת עצמה לכן אע"פ שיש כל התנאים הנ"ל אין להרבות בבדיקות.

ה לענין בדיקה אחר מציאות כתם נתבאר בדברינו לענין תקנת בגדי צבעונין ע"ש.

סימן ח'

בדין חיוב בדיקה לאשה שראתה פעם אחת מופלג מהתשמיש

אותו תשמיש שראתה כבר דם מחמתו דהיינו עוד ב' פעמים, וכ"ה בהדיא ברמב"ם (פ"ד ה"ט), וכתב בתוה"ש (סק"ב) דהראב"ד כתב בספר בעלי הנפש דקמייתא לאו ממניינא וכן דקדק שם מלשון הטור ושו"ע שנקטו לשון

בשו"ע (סי' קפ"ז ס"א) אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד בכדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד לבדוק בו ותקנח עצמה משמשת שלש פעמים וכו', וכתבו הפרישה והט"ז והש"ך דפירושו על

הש"ס והמחבר אף שדרכו להעתיק לשון הרמב"ם לא העתיק לשונו משמע דס"ל נמי דקמייתא לאו ממניינא, ולכן כתב המנחת יעקב דתליא אם עשתה בדיקה מיד אחר תשמיש דהראב"ד לשיטתו דס"ל דכל לבעלה א"צ בדיקה א"כ הרי לא בדיקה אחר תשמיש אלא שמצאה דם מופלג מן התשמיש לכן קמייתא לאו ממניינא ודינא דאחר שראתה כבר אפילו מופלג מהתשמיש חייבת שוב לבדוק סמוך להתשמיש ולכן מכאן ולהלאה חושבנא, והרמב"ם דס"ל דלבעלה צריכה בדיקה א"כ הרי בדיקה סמוך לתשמיש לכן קמייתא ממניינא הוא, ולפ"ז כתב דהטור דמחלק בין יש לה וסת דא"צ בדיקה לבעלה לאין לה וסת דצריכה בדיקה לבעלה א"כ בהא תליא דביש לה וסת קמייתא לאו ממניינא ובכה"ג מיירי דין דריש סי' קפ"ז ולכן נקט לשון הש"ס דמשמשת ג' פעמים והיינו חוץ מראשונה ובסי' קפ"ו מיירי באשה שאין לה וסת לכן קמייתא ממניינא הוי וזה גם כונת השו"ע דס"ל עיקר ביש לה וסת דא"צ בדיקה לבעלה וא"כ הרי לא בדיקה עצמה אחר תשמיש לכן קמייתא לאו ממניינא ולפ"ז נשאר בצ"ע על הש"ך דס"ל עיקר בסי' קפ"ו כהראב"ד דכל לבעלה א"צ בדיקה וא"כ מ"ט פסק דקמייתא ממניינא הוי הרי ראתה כן מופלג מהתשמיש, ובביאור זה בהראב"ד החזיק החו"ד סי' קפ"ו (סק"ב) והבית מאיר (סי' זה).

ובסדר טהרה (סי' קפ"ו סק"ד) העיר דלפי מה שביאר המגיד משנה והר"ן וכ"כ בית יוסף (בסי' קפ"ו) דלהרמב"ם אע"פ שמצריך בדיקה אחר תשמיש לאשה שיש לה וסת היינו דוקא אחר שיעור חיוב אשם תלוי דאל"כ לכו נוקפו ופורש א"כ ע"כ דקמייתא לאו ממניינא לפי דברי המנח"י וא"כ שוב קשיא על הרמב"ם שכתב דקמייתא ממניינא וכתב דיש ליישב דהכי קאמר כיון שחובה לבדוק היא בעד שלה והוא בעד שלו א"כ י"ל דראי' קמייתא ממניינא וכגון שנמצא על עד שלו, אלא שתמה עוד כמה שפי' המנח"י דברי הטור ושו"ע דמיירי שראתה מופלג מהתשמיש הרי מבואר להדיא בלשון הטור ושו"ע שראתה מיד אחר תשמיש בכדי שתושיט.

ולכ"ן כתב הסד"ט די"ל דתליא בבדיקה שלפני התשמיש דאם לא בדיקה עצמה לפני תשמיש אף שבדיקה מיד אח"ת וראתה אין לחשבה רואה מ"ת דשמא הדם מלפני התשמיש היה ולכן הרמב"ם דס"ל הצנועות בודקות לפ"ת כתב דקמייתא ממניינא והטור ושו"ע דס"ל דאפילו הצנועות אינן רשאי להחמיר ע"ע א"כ קמייתא לאו ממניינא דשמא כבר היה דם לפ"ת משא"כ אחר פעם ראשון חייבת כבר לבדוק ג"פ לפ"ת ואח"ת כיון דאתיליד

רעותא וכיון שבודקת לפ"ת ומצאה טהורה מוחזקת שראתה מ"ת, וסיים שם דהפרישה והט"ז והש"ך לא ס"ל כן אלא אפי' לא בדיקה לפ"ת מוחזקת ברואה מחמת תשמיש אם מצאה מיד אח"ת ולא הכריע להלכה כמאן ס"ל ע"ש אבל בסי' קפ"ז (סק"ב) הכריע דכל שבדיקה מיד אח"ת רואה מחמת תשמיש מיקרי אע"ג דלא בדיקה לפ"ת [ועי' חת"ס (סי' קס"ד) שכתב דלהראב"ד ה"ה דבעל שני ושלישי קמייתא לאו ממניינא ע"ש ולענ"ד מוכח בבעלי הנפש דרק בבעל ראשון אמרי' כן ע"ש וכ"ה לשון השו"ע דבעל ראשון נקט משמשת וכו' ובבעל שני כתב ראתה ג"פ רצופים, ולשון הגמרא הוא אגב רישא וליכא להוכיח מינה מידי, ועיין תשובה מאהבה שהוכיח מלשון שו"ע הנ"ל דלא כהראב"ד ולהנ"ל ליתא דגם הראב"ד מודה דרק בפעם ראשון קמייתא לאו ממניינא וכן מוכח באשכול שהבין כן דעת הראב"ד ע"ש].

והפ"ת (סק"ב) החזיק ג"כ בדרך זו בכונת הראב"ד ז"ל דקמייתא לאו ממניינא כיון שלא בדיקה קודם תשמיש אלא דמסיק דאם איתא להלכה לסברת הראב"ד ז"ל א"כ אשה שיש לה וסת דא"צ בדיקה לפ"ת קמייתא לאו ממניינא ולא הו"ל להפוסקים לסתום דבר זה ומסתימת הפוסקים משמע דאף בלא בדיקה לפ"ת מוחזקת ברואה מחמת תשמיש דרגלים לדבר דמחמת תשמיש ראתה דטבע התשמיש כך ע"ש שנשאר בצ"ע.

והנה לדבריהם דמוחזקת ברואה מ"ת אפי' בלא בדיקה לפ"ת א"כ גם בב' פעמים האחרונים אין חיוב בדיקה לפ"ת דרק להראב"ד בעי' הבדיקה לפ"ת דאל"כ לא שייך לאוסרה [וגם להראב"ד עצמו לפי מה שביאר התוה"ש דמיירי שראתה מופלג מהתשמיש וכ"ה מסקנת הסד"ט (בסי' זה) וכ"ה בחו"ד סי' קפ"ו (סק"ב) א"כ א"צ בדיקה לפ"ת] אבל להפוסקים [דהיינו הפרישה הט"ז והש"ך] דקמייתא ממניינא אע"פ שלא בדיקה לפ"ת ה"ה דא"צ לבדוק אח"כ לפ"ת ומ"מ מוחזקת ברואה מ"ת אם ראתה מיד אח"ת ג"פ, אלא דיש להסתפק אם חייבת לבדוק אח"ת כל שראתה פעם אחת דהראב"ד הצריך בדיקה אחר תשמיש [וגם לפני תשמיש לדעת הסד"ט והפ"ת וכ"ה דעת שו"ע הרב וכדלקמן] אלא לדעת המנחת יעקב ומסקנת הסד"ט בסי' קפ"ז והחו"ד (סי' קפ"ו) והבית מאיר לא מצינו חיוב זה לבדוק גם לפני תשמיש [וכ"כ החו"ד סי' קפ"ו (ביאורים סק"ב) ובסי' קפ"ז (חידושים סק"א)] דאם ראתה פעם אחת בליל תשמיש מחוייבת שוב בדיקה אחר תשמיש כיון דאתיליד לה רעותא פעם אחת [ולא הצריך בדיקה לפ"ת לדעתו ז"ל דביאר דעת הראב"ד דקמייתא לאו ממניינא מפני שלא בדיקה סמוך

אשם תלוי הרי הרגישה י"ל דס"ל להרז"ה דאם לא ראתה מיד תוך שיעור אשם תלוי אע"פ שהרגישה הוי ספק השקול דאימא הרגשת שמש הוא והדם מן הצדדין כיון דחזקת טהרה מסייעה וכמש"כ בשו"ע הרב (סק"י) אבל בבדקה תוך שיעור הוי ודאי מן המקור דהא חייבת חטאת ואשם תלוי וא"כ למה מותרת לבעל השני. וצ"ל דמ"מ עדיין איכא ספק צדדין אע"פ שהרגישה כיון דדוחק האבר יכול לגרום לדם צדדין ולכן מותרת לבעל השני אע"פ שחייבת חטאת וראי' לזה דנמצא אותיום חייבת חטאת ושורפים קדשים אע"פ שתבדוק אח"כ בשפופרת לבעל שלישי וגם אמאי שורפים ומביאים חולין לעזרה ואין בודקים בשפופרת דלמא מן הצדדין הוא וכבר העיר בזה השו"ע הרב במהדו"ב (סי' קפ"ג) אלא ע"כ דלבעל ראשון דינא הוא דחייבת קרבן כיון דארגשה ומצאה אותיום ולא תלינן בהרגשת שמש ומ"מ לבעל שני מותרת דמ"מ איכא צד לומר דמצדדין הוא וצ"ע בכל זה.

עוד רגע אדבר בכונת הראב"ד ז"ל בבעלי הנפש בשער ספירה ובדיקה שכתב מתחלה דנראה מדברי הרי"ף שאינה צריכה בדיקה אלא לאחר תשמיש ע"ש משמע מזה דא"צ בדיקה לפ"ת כלל ואם תראה לא"ת הן הן עוותיה אע"פ שלא בדקה כלל קודם תשמיש והרי מוכח דלא כהסד"ט והפלתי ושו"ע הרב בביאור הראב"ד אבל הנכון דאין זה דיוק כלל דודאי מתחלה כשאין לה וסת שמחזיקה עצמה שאינה רמ"ת סגי בבדיקה שאחר תשמיש שאם לא ראתה מותרת ואינה צריכה לבדוק גם קודם תשמיש אבל היכא שאתייליד לה רעותא שראתה פעם אחת בכה"ג שוב חייבת לבדוק גם קודם תשמיש והן עוותיה הכונה שאם תראה לא"ת ג"פ מוחזקת ברמ"ת והיינו ע"י בדיקה שבדקה לפ"ת ומזה לא דיבר הראב"ד אלא להלן ד"ה ועוד תבין ותדע.

עוד נראה לדקדק מדברי הראב"ד ממש"כ ושמע מינה דאשה שאין לה וסת נמי אי לאו דאתייליד בה רעותא דראתה דם סמוך לתשמיש לא הוי חיישא וכו' שאין חוששין לאשה שאין לה וסת לכל דבר אא"כ נולד בה ריעותא זה סמוך לתשמיש עכ"ל משמע מתוך דבריו דרק בראתה סמוך לתשמיש חוששת לבדוק אח"כ ג"פ אבל אם ראתה מופלג מהתשמיש אינה חוששת כלל והוא דלא כהחו"ד שכתב דאפי' במופלג מהתשמיש חוששת דמוכח מדברי הראב"ד שאינה חוששת, ומוכח נמי דהראב"ד מיירי בבדקה בפעם ראשונה סמוך לתשמיש ואפ"ה קמייטא לאו ממניינא ודלא כהחו"ד וסייעתו, וא"כ בראתה מופלג אין סיבה לחייב בדיקה, וכן נראה

להתשמיש כהמנחת יעקב, וע"ש בחו"ד החילוק בין יש לה וסת דנעקרת בפ"א לאין לה וסת דבעי' עקירה ג"פ], ולכאור' להפוסקים דקמייטא ממניינא הוא אע"פ שלא בדקה לפ"ת וגם מכאן ולהלאה א"צ בדיקה לפ"ת מ"מ לאחר תשמיש חייבת לבדוק דלמה יחלקו בזה על הראב"ד דהצריך בדיקה אח"ת לברר אם מוחזקת ברמ"ת דרק בענין הבדיקה לפ"ת פליגי על הראב"ד [לסברת הסד"ט והפלתין] וס"ל דאסורה גם בלא בדיקה לפ"ת ולא אמרי' דראתה לפ"ת דרגלים לדבר דמחמת תשמיש ראתה אבל לחייב בדיקה אח"ת לכאור' ליכא סברא לחלוק בזה ולכו"ע חייבת לברר הדבר.

אלא דבשו"ע הרב (סק"ב) כתב דהרז"ה חולק על הראב"ד וס"ל דא"צ בדיקה כלל אפילו ראתה פעם אחת או ב' פעמים שכך אמרו משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית ולא הזכירו בה בדיקה כלל ורואה אח"ת שאמרו בגמרא ראיית הרגשה היא שהרגישה בדם ולא ראיית בדיקה כאותה ששינונו היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי והלכך ראייה קמייטא ממניינא, וכתב בשו"ע הרב דכן משמע מסתימת כל הפוסקים שלא הזכירו חיוב בדיקה זו ומשום הכי סתמו האחרונים הפרישה והט"ז והש"ך דלא כהראב"ד.

נמצא דחיוב בדיקה דלאחר תשמיש תליא בסברא מ"ט קמייטא ממניינא אע"פ שלא בדקה לפ"ת דלסברת הפלתי משום דרגלים לדבר שמחמת תשמיש ראתה י"ל דשוב חייבת לבדוק ולברר אח"ת, אבל לסברת הרז"ה דמיירי דהיתה הרגשת פתיחת המקור ומשום הכי קמייטא ממניינא א"צ לבדוק אח"ת מכאן ולהלאה ואם תהי' הרגשה תבדוק אבל בלא הרגשה א"צ לחשוש כלל.

אך אם איתא דכך הוא דעת הרז"ה תמוה מאד א"כ למה מותרת לבעל שני לא מבעיא לדעת הב"ח דבדם המקור אין חילוק בין האצבעות וכיון שהוחזקה לראות בבעל אחד כמו כן תראה לעולם א"כ הכא שהרגישה שהוא מן המקור אין חילוק בין האצבעות לעולם אפי' לבעל אחר אלא אפילו לדעת הב"י דגם בדם המקור יש לחלק בין האצבעות עם כל זה הרי כתב דלא מתירין אותה לבעל ב' וג' כי אם מטעם ספק ספיקא ולכן בבדקה לבעל ראשון בשפופרת אסורה לכל דשוב אין כאן רק ספק אחד שמא לא תראה בבעל ב' וא"כ כאן שהרגישה שהוא מן המקור הרי הוא כמו שנבדקה בשפופרת ואסורה לכל וא"כ ע"כ מיירי דהך רואה מ"ת שנאסרת מיירי שלא היתה הרגשה וכבר הוכיח כן הפרדס רמונים בפתחה לסי' קפ"ז (אות ו') והא דלא נאסרת בתר שיעור

לדידהו ואין להחמיר חומרא על חומרא דמנ"פ לדעת הפלתי וש"ע הרב בדעת הראב"ד דאיכא חיוב בדיקה לפ"ת מ"מ היכא דראתה מופלג ליכא חיוב בדיקה כלל לא לפ"ת ולא לא"ת וכנ"ל ולשאר הפוסקים דמצרכי בדיקה בראתה מופלג מ"מ לא מצרכי אלא בדיקה לא"ת ולא לפ"ת, ומיהו לענין אם קמייתא ממנינא אם לא בדקה קודם התשמיש יש להחמיר מפני דהסכמת הפלתי וסד"ט להחמיר נגד הראב"ד וכש"כ לשאר הפוסקים דגם הראב"ד מודה לזה להכי יש להחמיר דקמייתא ממנינא מיהו במקום עיגון וכיו"ב יש לצרף דעת הראב"ד ודעת השו"ע הרב דלכו"ע שרי היכא דלא הרגישה וכדעת הרז"ה ועיין חכ"א כלל ק"י שנשאר בצ"ע לדינא ועי' שו"ת חת"ס (סי' קס"ד) והובא בפ"ת (סוף סק"ה).

פירות הנושרין להלכה:

(א) הרואה דם בשעת תשמיש סמוך לתשמיש או על עד שלו אפי' מופלג מהתשמיש צריכה לבדוק עצמה ג"פ אחר תשמיש ויש מחמירין לבדוק גם לפ"ת ובשעת הדחק יש מקום להקל שלא להצריך בדיקות.

(ב) ראתה דם מופלג מהתשמיש אינה צריכה לעשות בדיקות לפני תשמיש ואחר תשמיש ויש מחמירין להצריכה בדיקה אחר תשמיש ג"פ והעיקר כדעה הראשונה. [מיהו אם אירע כן בתוך ימי וסת תרוה"ד סגיא בבדיקה פעם אחת, גם למחמירין].

(ג) טעם בדיקות אלו כתב הראב"ד דכיון דאתייליד רעותא פעם אחת חיישינן שמא תראה מחמת תשמיש וצריכה להתחזק מחדש שאינה רואה מחמת תשמיש ולכן אפילו לא ראתה אלא טיפת דם על עד שלה סמוך לתשמיש או על עד שלו אפי' מופלג מתשמיש חייבת בדיקות אלו.

מדברי הרשב"א שהביא הב"י ריש הסימן דאם ראתה מופלג לא הוחזקה להיות רמ"ת דמחמת קלקול וסת הוא דאין לה וסת ע"ש משמע דלא תלי' וחיישינן כלל לרמ"ת גם להצריך בדיקה אח"כ אלא וסת הוא דלית לה, שו"ר באשכול כתב להדיא בכונת הראב"ד כהפלתי וסייעתו, וכ"מ מסתימת דברי הש"ך (סי' קפ"ז סק"א) שכתב דכל היכא דלא מיקרי רמ"ת אפילו ראתה כמה וכמה פעמים מותרת וכ"ה בדברי האחרונים וכ"כ בתשובת מהר"מ מלובלין (סי' נ"ב) דאין חילוק בין שמושה ג"פ או מ' ונ' פעמים עכ"ד ולא הזכיר חיוב בדיקה אח"כ ג"פ ש"מ דאין לחשוש לזה רק בראתה סמוך לתשמיש, אמנם הבית מאיר העלה לדינא שחייבת לבדוק ואפי' מצאה בבוקר כשקמה ממטתה על כתונת שלה ריבוי דם אף דאינו אלא כתם מ"מ מסתפק דאפשר דחשיבא רעותא להצריכה בדיקה ג"פ ע"ש ועכ"פ הרואה מגופה אף במופלג מהתשמיש באופן די"ל דמיד משעת תשמיש ראתה צריך המורה להזהירה לבדוק אח"ת וכ"ה בשו"ת מהרי"ו סי' קפ"ד עכ"ד ע"ש. וטעמו מפני שהבין בדעת הראב"ד דהא דקמייתא לאו ממנינא מפני שלא ראתה מיד אח"ת אלא מופלג וא"כ לפ"ז מוכח מהראב"ד דבכה"ג חייבת לבדוק אח"כ וזה כדעת התוה"ש אבל לפמש"כ הסד"ט והפלתי וש"ע הרב וכ"ה בשו"ת חת"ס (סי' קס"ד) ובשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"א) ליתא לדין זה וכיון דמדוויק בלשון הראב"ד דדוקא בסמוך לתשמיש חייבת לבדוק ומצאתי ג"כ לאחד מהקדמונים שפי' כן להדיא דעת הראב"ד והוא בספר האשכול וכנ"ל נראה דכן עיקר להלכה דלא כהח"ד ובית מאיר ומכל שכן לדעת הרז"ה א"צ לבדוק אפי' אם ראתה סמוך וראוי לצרף עכ"פ בראתה מופלג מהתשמיש שאינה חייבת לבדוק אחר תשמיש, ומ"מ מי שלבו נוקפו וחושש להחמיר כדעת המנח"י וח"ד ובית מאיר ומסקנת הסד"ט בסי' קפ"ז להצריך בדיקה ג"פ אחר תשמיש מ"מ פשוט דלפני תשמיש אין שום חיוב בדיקה

סימן ט'

בענין תליית דם במכה ביום וסתה ובעו"ב

תולה במכה וכו' אבל בשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שדם יוצא מן המכה אינה תולה בה דאם לא כן לא תהא טמאה לעולם עכ"ל וכ"כ בהגהות מיימוניות (פי"א אות ח') בשמו וכ"כ המרדכי (סי' תשל"ה)

[א] כתב בספר התרומה (סי' צ"ב) ודין אשה שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם אם לאו אם בודקת עצמה באותו מקום ומצאה דם או אם מרגשת כשנופל הדם מן הרחם טמא ואינו

הש"ס פרק כל היד וכמו שפירשו התוס' והפוסקים הש"ס במרגשת שעתה בא דם זה ממכתה כך יש לפרש דברי הרמב"ם אלא דהרשב"א חולק בביאור ויחיד הוא נגד כל הפוסקים הנ"ל עכ"ד, ולענ"ד נראה להמליץ על מרן הב"י וד"מ והגהת דרישה דהרי הרמב"ם שם כתב וכן אשה שראת דם מחמת מכה שיש לה במקור אע"פ שראת בשעת וסתה היא טהורה והדם טהור שהוסתות מדבריהם כמו שיתבאר בהלכות מטמאי משכב ומושב עכ"ל הנה מש"כ הרמב"ם והדם טהור הוא מפני שס"ל דמקור מקומו טהור וא"כ איך נוכל לפרש דהרמב"ם מיירי דוקא במרגשת שהדם יוצא מהמכה דהא לענין טהרת הדם ליכא נפק"מ בין מרגשת שהדם יוצא מן המכה או לא דהא דמטמאין לה באינה מרגשת שהדם יוצא מן המכה הוא מן הסברא דא"כ לעולם לא תהי' טמאה אבל הדם עצמו טהור דלמה לן למיגזר טומאה על הדם הרי מדין תורה ליכא אפילו טומאת נדה דתלי' במכה אלא דחכמים גזרו מן הסברא לענין טומאת נדה להצריך אותה טבילה אבל לענין טומאת הדם מנא לן דגזרו ומדלא חילק הרמב"ם בזה והוסיף דהדם טהור וזה הרי אפי' באינה מרגשת שבא מן המכה ש"מ דגם לענין מה שכתב דהיא טהורה מיירי בכל ענין אפילו באינה מרגשת שהדם בא מן המכה וע"ע במקור חיים (סקל"ד) שמיישב באופן אחר, אלא דכבר הקשו האחרונים בסתירת דברי הרמב"ם אם מקור מקומו טהור או לא וכבר הארכתי בזה במקום אחר ע"ש, והש"ך ס"ל דאינן לחלק בין טומאת נדה לטומאת הדם עצמו דאם גזרו טומאה על האשה נכלל בגזרתן טומאה על הדם עצמו ג"כ ומש"כ הש"ך דהרשב"א הוא יחיד בביאור עי' בחי' הרמב"ן והר"ן ור"א נדה (דף טז.) שס"ל ג"כ כרשב"א ע"ש.

בדקה וראתה טיפת דם ביום הוסת ויש מכה המוציאה דם
ג ומשמע מספר התרומה והגהות מיימוניות שהביאו דאפילו מצאה קצת דם בבדיקה ביום הוסת לא תלינן במכה שהרי כתב אם בודקת עצמה באותו מקום ומוציאה דם וכו' אבל בשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שהמכה היא מוציאה דם אינה תולה וכו' ע"כ משמע דאמה דהתחיל בה מסיים דבבדקה ומצאה דם אינה תולה בשעת וסתה אפי' במכה המוציאה דם ולשון זה מורה אפי' על דם מועט שאינה כדרך ראייתה תמיד מ"מ אינה תולה במכה מן הסברא דאל"כ לא תהא טמאה לעולם, ועוד דסתם מכה לא מיירי באופן שמוציאה דם הרבה כדרך ראי', אע"ג דבאמת אם יש לה מכה המוציאה דם הרבה כדרך ראייתה ג"כ תולינן במכה כזו שלא בשעת וסתה כדמשמע מלשון הרמב"ן שהביא הגהות שערי דורא

וכ"כ השערי דורא (סי' ו') וכ"כ התוס' (דף טז.) ואגודה (סי' ט.) והב"י כתב כן גם בשם הסמ"ג והסמ"ק וכן פסק רמ"א (סוף סעיף ה').

שיטת מהר"ם מרוטנבורג

וכתב הב"י דדעת הרמב"ם (פ"ח הי"ד) והרשב"א (סוף שער ד') דאפילו בשעת וסתה תולה בה וכ"כ בדרכי משה הארוך והגהת דרישה (אות א') דהרמב"ם והרשב"א חולקין, ובדרכי משה הוסיף עוד דכן דעת מהר"ם מרוטנבורג ע"ש, וקשה לי דדברי מהר"ם מרוטנבורג הוא בתשובה (סי' נ"ג) ושם הביא דברי התוס' (דף טז.) דהא דמטהרינן לאשה אפילו בשעת וסתה אי וסתות דרבנן הני מילי כשהיא מרגשת שבא הדם מן המכה שיש לה צער ומרגשת מכאב המכה המוציאה דם ולא חיישינן שמא גם מן המקור יצא דם כיון דוסתות דרבנן אבל אינה מרגשת שבא מן המכה טמאה בשעת וסתה אף לרבי דאמר וסתות דרבנן דאל"כ הוי בעינן דכל ענין תולה במכה א"כ זאת האשה תהיה טהורה לעולם דכל שעתא נתלה בדם מכה אלא ודאי כן הוא דאם אינה מרגשת שבא מן המכה טמאה אם זמן וסתה הוא עכ"ל וכ"כ בשו"ת מהרי"ל (סי' קע"ג) בשם מהר"ם וז"ל אף כי היה ראוי אפילו בימי העונה להתיר ע"י תקנתא דלעיל [ר"ל בדיקת מהרי"ן] הואיל ושכתבת במאד מצטערת במי רגליה [ר"ל וא"כ הוי כמרגשת שבא עכשיו הדם מן המכה] דכה"ג השיב מהר"ם להרא"ש דאפילו בשעת וסתה טהורין ברואה דם מחמת מכה אי וסתות דרבנן וז"ל הני מילי כשמרגשת שבא מן המכה שיש לה צער וכאב ומרגשת דהמכה מוציאה דם ולא חיישינן דגם מן המקור יצא כיון דוסתות דרבנן עכ"ל. ועוד האריך ואין צריך להעתיק לך כי הכל מן התוס' פרק כל היד עכ"ל מהרי"ל הרי להדיא דדעת מהר"ם מרוטנבורג כדעת התוס' דדוקא במרגשת שבא מן המכה תלינן במכתה אבל בסתמא לא תלי' במכה בשעת וסתה אע"פ שמכתה מוציאה דם דאל"כ לא תטמא לעולם, וצריך לדחוק דכונת הדרכי משה לומר דמהר"ם ס"ל כהמרדכי והגהות מיימונית שהזכיר לפני הרמב"ם והרשב"א, וא"כ נתוסף לנו לרשימת הפוסקים המחמירים מהר"ם מרוטנבורג ומהרי"ל. [וע"ע בבית מאיר וצ"ע].

שיטת הרמב"ם

ב והש"ך (סקל"ז) דחה דברי הב"י ודרכי משה הארוך והגהת דרישה במה שכתבו דהרמב"ם ס"ל דאפילו בשעת וסתה טהורה דזה אינו דהרמב"ם לא העתיק אלא

דעת החזו"א ז"ל

ד] וראיתי בספר חשוב שכתב דאם מכתה אינו יכול להוציא דם אלא מעט שהוא פחות מדרך ראי' של רוב הנשים בזה אפשר דאף בשעת וסתה תלינן במכה שהרי תהיה טמאה כשתראה כדרך הרואין ואף בזה יש להסתפק אלא שכבר כתב כן מרן בשלהי מקואות עכ"ד, ולכאור' הכונה למש"כ החזו"א (בסי' פ"א) ד"ה כתב בגליון מהרש"א ע"ש והדבר תמוה שהוא נגד כל הפוסקים וכנ"ל.

לכך נראה שהחזו"א ז"ל לא התכוין לזה ואבאר דבריו כפי הנלענ"ד דז"ל כתב בגליון מהרש"א בשם תשובת חינוך בית יהודה דאפילו שופעת תלינן במכה ונראה ראי' לזה ממה דמטהרין אפילו בשעת וסת ואין לומר דאיירי באינה שופעת אכתי תקשה מש"כ הראשונים דבשעת וסת אין מטהרין דא"כ לעולם תהא טהורה ואם איתא דבשופעת אין תולין במכה הלא תהא טמאה בשעת וסתה כשתראה כדרך הרואין עכ"ל וכונתו דבגמרא (דף טז.) מבואר הרואה דם מחמת מכה אפילו בשעת וסתה טהורה וסתמא דגמרא מיירי בכל ענין בין רואה מעט דם כסתם מכה המוציאה דם מעט ובין רואה שפע דם ויש לה מכה המוציאה דם הרבה וע"ז כתבו התוס' דדוקא במרגשת שבא מן המכה דאם מיירי אפילו באינה מרגשת וטהורה א"כ לעולם תהא טהורה ור"ל כגון היכא ששופעת הרבה דם ויש לה מכה המוציאה דם הרבה דבכה"ג נמי מיירי ונמצא דלעולם תהא טהורה ולכן ע"כ מיירי באופן דמרגשת שבא מן המכה וכיון שהוכיחו התוס' דמיירי במרגשת שבא מן המכה ה"ה דכשרואה מעט דם דתלינן במכה נמי מיירי בכה"ג דהא הברייתא מיירי גם באופן שהמכה מוציאה מעט דם ועכ"ז מיירי דוקא במרגשת שבא מן המכה ולא חילק הברייתא בין רואה מעט דם או הרבה ש"מ דבכל ענין אינה תולה במכתה אא"כ הרגישה שבא מן המכה, והשתא נבאר כונת מרן ז"ל דמהסוגיא מוכח דביש לה מכה השופעת דם הרבה שתלינן במכתה דהרי מטהרין בשעת וסתה כשמרגשת שהדם בא מן המכה כמש"כ התוס' והרי הברייתא מיירי נמי במכה השופעת הרבה דם וראתה הרבה דם, דאת"ל דהברייתא מיירי רק באינה שופעת אבל כששופעת הרבה דם אע"פ שיש לה מכה השופעת הרבה דם לא תלינן במכה א"כ מה הוכיחו התוס' דע"כ הברייתא מיירי במרגשת שבא מן המכה דא"כ לעולם תהא טהורה הא לא תהא טהורה כששופעת הרבה דם וא"כ לעולם מצי למימר דאפילו באינה מרגשת שבא מן המכה נמי טהור והיינו באינה שופעת ותהי' טמאה אם

והגהות מיימוניות (פי"א אות ח') שכתב היה בה מכה באותו מקום והדם שותת ויורד ע"ש לשון שותת ויורד משמע דהוא ראי' מרובה וכ"ה לשון הרשב"א שהביא הב"י שאני אומר ממנה הדם שותת ויורד ואע"פ שאין בלשון זה הכרח גמור שאפי' ראי' מרובה כדרך ראייתה יש לתלות במכה כבר כתב בגליון מהרש"א (אות י"ט) בשם שו"ת חינוך בית יהודה (סי' ס"ז) דאפילו שופך כקיתון תולין במכה ע"ש וכן משמע מסתימת הראשונים שלא חילקו בין מכה למכה וכ"ה בשו"ת משאת בנימין (סי' מ"ז) ע"ש וכ"ה בשו"ת הרי בשמים מהדו"ת (סי' קכ"א) וכ"כ בחזו"א (סי' פ"א), עכ"פ סתם מכה המוציאה דם מיירי שמוציאה מעט דם וכמש"כ בשו"ת חינוך בית יהודה (שם) ואע"פ שאינה כדרך ראיית וסתה מ"מ טמאה בעונת וסתה ולא אמרי' שתהי' טמאה בעת שתראה כדרך וסתה, וכן מוכח משו"ת מהרי"ל (סי' קע"ג) והגהות שערי דורא (ס"ו) בנדון אשה שרואה דם תמיד בשעת הטלת מי רגלים שהחמירו באשה שאין לה וסת קבוע משום דאל"כ לא תהי' טמאה לעולם הא שפיר י"ל דתהי' טמאה אם תראה דם שלא בשעת עשיית צרכיה כדרך שאר נשים. וכן מוכח בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' נ"ג) לענין אשה שיש לה שומא בבית החיצון ומוציאה דם בבדיקה שמתמא ביום וסתה אע"פ שהשומא מוציאה דם ומוכח שם בתשובה שהוא דם מועט שיוצא בנגיעה באותו שומא שכתב שם לענין ז' נקיים שתבדוק כל יום כי שמא תראה דם בשפע שיהא ניכר שמן המקור בא ולא דם שומא גרידא הוא, ומ"מ ביום וסתה טמאה אע"פ שדם מועט הוא ולא כדרך ראייתה, וכן מוכח ממש"כ הרמ"א (סי' קפ"ח ס"ה) לענין אם יצא ממנה כמין קליפות או שערות ובדקה ג"פ ולא נמוחו כלל דשוב תלינן במכה מ"מ ביום וסתה לא תלי' במכה הרי דאע"פ שאינו כדרך ראייתה לא תלי' במכה ביום וסתה ואף הש"ך שם לא חלק אלא משום דהתם הוא רואה דברים יבשים אבל ברואה דם להדיא גם הש"ך מודה דאינה תולה במכה המוציאה דם ביום הוסת אע"פ שהוא דם מיעוט ואינה כדרך ראיית וסתה, וכן מוכח מדברי הט"ז (סי' ק"צ סק"ג) בנדון אשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי ונגעה שם בשעת בדיקה דאינה תולה בזה בשעת וסתה משום דאל"כ לעולם תהי' טהורה ולא אמרי' דתהי' טמאה כשתראה כדרך הנשים בראיית וסתה ואף החו"ד שם ורעק"א (סי' ע"ח) חלקו עליו רק מטעם שתהי' טמאה כשתזהר לא לגעת במקום הרעי ולא אמרו שתהי' טמאה כשתראה כדרך ראי' אלמא דליתא לסברא זו ואפי' אם ראתה מיעוט דם לא תלי' במכה.

בעלמא הוא מדין וכי לעולם לא תראה כדמוכח מכל הראשונים שלא הזכירו כלל ענין חזקה זו וכן מוכח מדברי הש"ך סי' קצ"ו (סק"ג) וכן ממש"כ בסי' קפ"ח (סק"ט) וכן מדברי החו"ד ורעק"א ממה שחלקו על הט"ז סי' ק"צ (סק"ג) שהזכרתי לעיל וכן מוכח מדברי הנוב"י (סי' מ"א) דכולם כתבו דרכים דבאופנים דליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא נוכל לטהר במכה המוציאה דם בשעת וסתה יעו"ש ולדברי הבית אפרים לא מהני מידי דכיון דחזקה אורח בזמנו בא יש לחוש תמיד לדם נדות השכיח ביום זה זולת במרגשת שהדם בא מן המכה וכן מוכח מהרבה פוסקים ומהסכמת אחרונים בכל הנדונים כעין הנ"ל דודאי לא אמרי' הך חזקה אורח בזמנו בא לטמא דם מכה ביום הוסת ולא אסרי' אלא מסברא חיצונה דוכי לעולם לא תטמא, וכבר הוכיח כן בעל אורח מישור על הדרכי משה בהשמטות ממהדורא בתרא (סי' קפ"ח) מזה עצמו שכתבו הטעם דוכי לעולם לא תטמא מוכח דלא אמרי' בזה חזקה אורח בזמנו בא ומבאר שם דכיון דוסתות דרבנן לענין אם לא בדקה בעונת הוסת ובדקה אח"כ ומצאה טהורה טהורה ולא אמרי' אורח בזמנו בא ע"כ דהטעם דמטמאינן הוא רק מן הסברא דוכי לעולם לא תטמא ומ"מ צ"ב מ"ט באמת לא אמרי' הך חזקה אורח בזמנו בא לטמאנה ביום וסתה מדינא שמא יש בו טיפת דם נדה.

אך כבר כתבתי במקו"א באריכות לבאר מה דקי"ל (בסי' קפ"ד) דבעבר הוסת ולא בדקה טהורה דהיינו טעמא כיון דחזקה דוסתות הוא חזקה גריעא דהרי עשויה להשתנות ולכן מוקמינן לה אחזקה קמייתא חזקת טהרה שיש לה כל שלא ידעינן בבירור שנשתנית ענינה ולכן אם ביום וסתה היתה שיכורה כשכרותו של לוט או חולה ל"ע בלי הכרה או שהרדימו אותה תרדמה עמוקה לצורך ניתוח וכיו"ב או חרשת ושוטה או נטרפה דעתה מחמת חולי ועבר יום וסתה ולא בדקה מותרת אע"פ שאיננה בת הרגשה וליכא למימר מדלא ארגשה טהורה מ"מ כיון שהך חזקה דוסתות הוא חזקה גריעא מוקמינן לה אחזקת טהרה כל שלא נשתנית ענינה בבירור וה"ה נשות בזמנינו דלית להו הרגשות ועבר וסתן ולא בדקו מהני בדיקה אח"כ דלא חשיבא רעותא בחזקת טהרתה ביום וסתה אלא תקנת חכמים הוא להצריך בדיקה ביום וסתה מפני שביום זה עלולה לראות והוא תקנת חכמים לכתחלה אבל לאסור משום טעם זה לא אמרו דחזקה גריעא הוא ואית לה חזקת טהרה יעו"ש ולפ"ז מובן היטב דאע"פ שראתה דם ביום וסתה כיון שיש לה מכה המוציאה דם לא איתרע חזקת טהרתה ומדינא טהורה אלא מחומרא דוכי לעולם לא תטמא החמירו רבנן בזה.

תהא שופעת אע"כ דשופעת נמי תלינן במכה אפי' בשעת וסתה וא"כ שפיר הקשו התוס' דא"כ לעולם תהא טהורה דאם יש לה מכה השופעת ונתלה במכה תמיד א"כ לא תטמא לעולם ולכן צריך לומר דהברייתא מיירי במרגשת שבא מן המכה אבל אחר שהוכיחו התוס' דהברייתא מיירי במרגשת שבא מן המכה מוכח דאפי' מעט דם לא תלינן במכה ביום וסתה דהא הברייתא מיירי נמי ברואה מעט דם כסתם מכה המוציאה דם מועט.

יבואר אם שייך לטמאות הדם מדין חזקה אורח בזמנו בא והנה יש לעיין בעיקרא דמלתא שכתבו הראשונים הטעם דלא תלינן במכה בשעת וסתה משום דאל"כ לא תטמא לעולם למה הצרכו לטעם זה ומאי טעמא לא מטמאינן מדין חזקה אורח בזמנו בא דהרי למ"ד וסתות דאורייתא אפי' לא תראה כלל טמאה מדין חזקה אורח בזמנו בא ואפי' לדידן דוסתות דרבנן מ"מ מודו דעלולה לבוא ביום הוסת יותר משאר ימים אלא דאין לטמאות אם לא ראתה אבל כל שראתה אע"פ שיש לה מכה כיון דדם נדות מצוי ג"כ ביום זה שוב אין לתלות במכה דשמא טיפת דם נדה מעורבת בו, וכבר הרגיש בזה בקונטרס אחרון בכור"פ (סי' קפ"ז סק"ג) והאריך הרבה בזה דאפי' במרגשת שבא מן המכה ג"כ נחוש דלמא דם נדה מעורבת בו ע"ש, וכ"כ במקור חיים (סקל"ד), ובאמת בשו"ת בית אפרים (סי' מ"ה) הבין כן דברי התוס' והראשונים דאף לדידן דקי"ל וסתות דרבנן אין המחלוקת במציאות דלכו"ע איכא חזקה גמורה שתראה ביום זה דחזקה אורח בזמנו בא אלא דס"ל דמדאורייתא א"צ לחשוש לזה ולכן בשעת וסתה יש להחמיר מדרבנן כיון ששכיח טובא שיבוא דם נדות בזמן וסתה ומה שאמרו דא"כ לעולם לא תהי' טמאה הוא הוכחה דגזרו רבנן ע"ז טמאה מדין חזקה אורח בזמנו בא דאת"ל דלא גזרו א"כ לעולם תהי' טהורה ונתלה בדם מכה וזה אי אפשר מצד הסברא וע"כ דאמרי' אורח בזמנו בא וחישינן שמא דם נדה מעורבת בו ואסורה ביום וסתה, וכ"מ בשו"ת צמח צדק (סי' פ"ו) וכ"מ בהגהת דרישה (סק"א) ולפי דבריהם אתי שפיר בפשיטות דגם על מיעוט דם ביום וסתה טמאה דהא איכא חזקה אורח בזמנו בא וא"א לתלות במכה ביום זה שעלולה לבוא דם נדות ולא שייך למימר שתטמא כשתראה כדרך ראיית שאר נשים דהא אין סיבת הטמאה משום הסברא דוכי לעולם לא תטמא אלא טעם האיסור משום החזקה דאורח בזמנו בא וחזקה זו היא גם על מעט דם.

אבל להלכה מוכח מכל הפוסקים דלא אמרי' כלל חזקה אורח בזמנו בא לטמא ביום וסתה אלא חומרא

יבואר הטעם דבמצאה מעט דם אינו תולא במכה ביום וסתה

ו] ומעתה יש להתבונן מ"ט אפי' במצאה מעט דם מטמאין לה הרי שפיר נוכל לטמאה כשתראה כדרך ראיית שאר נשים וליכא להך סברא דוכי לעולם לא תטמא, ומצאתי בספר אורח מישור על הדרכי משה וכן בספר בית לחם יהודה (סי' קפ"ח) שכתבו דמה שכתב בהגהות שערי דורא דאשה שרואה דם בשעת הטלת מי רגלים דביום וסתה טמאה משום וכי לעולם לא יטמא וכן הא דמשמע מתשובת הר"ן שהביא ב"י (סי' קצ"א) דאשה שרואה כמין חול דמשמע התם דביום וסתה לא תלי' במכה דוכי לעולם לא תטמא ולא אמרינן דתטמא כשתראה דם שלא בשעת עשיית צרכיה או שלא תראה כעין חול אלא ראיית דם גמור כדרך וסתה מפני שגם באופנים אלו איכא הסברא דוכי לא תטמא לעולם דכיון דחזינן עכשיו שהוא רואה תמיד בשעת עשיית צרכיה או כעין חול א"כ אם תראה תמיד כעין זה לא תהי' טמאה לעולם ולכן כתב באורח מישור דזה דעת רמ"א שלא לתלות ביום וסתה כשרואה דברים יבשים כמש"כ בסי' קפ"ח (סי' קפ"ח) ולא קשה קושית הש"ך ע"ש ובבית לחם יהודה שם כתב דלכן עיקר כדעת הב"ח דבאשה שנעקר מקור שלה אין לתלות ביום וסתה דלא כהט"ז שם ע"ש, ונראה כונת דבריהם דס"ל דאי אפשר לקבוע לעולם דכל דם שתמצא בשעת עשיית צרכיה לא תהא בה תערובת דם נדה וכן אי אפשר לקבוע לעולם דכל דם שתמצא כעין חול וכיו"ב לא יהא בה תערובת דם נדה ולא אמרו לתלות במכה אלא בדרך ארעי אבל לקבוע טהרה עולמית לא אמרו אע"פ שתטמא כשתראה כדרך ראייתה מ"מ א"א לדון דין טהרה עולמית על כל ראי' שהוא שלא כדרכה ולכן ביום וסתה טמאה וכונתם ז"ל במה שאמרו וכי לא תטמא לעולם אינו על האשה כלומר וכי לא תהי' טמאה דודאי תהי' טמאה כשתראה כדרכה דהרי אורח כנשים לה אלא כונתם וכי לא תטמא ע"י ראיות כאלו שהן שלא כדרכה לעולם דלא מסתבר לקבוע טהרה עולמית בראיות כעין אלו שרואה תמיד ולומר שליכא בזה שום פעם תערובת דם נדה ולכן טמאה ביום וסתה.

ולפ"ז יובן היטב גם סברת החולקים על הב"ח לענין נעקר מקור שלה שמטהרין אפי' ביום וסתה והש"ך שמטהר בדברים יבשים ביום וסתה ג"כ דתלינן במכה דס"ל דכיון דראיות אלו הוי שלא כדרך ראייתן אפי' תראה כן תמיד נטהרנה היות שהראי' משונה מדרך הנשים זו הוכחה שממכה בא ושפיר יכולין לקבוע טהרה עולמית על ראיות כעין אלו ותטמא כשתראה כדרך ראיית

הנשים וע"ע בחזו"א (סי' פ"א) מש"כ בכונת הב"ח וע"ע בשו"ת רעק"א (סי' ס"ב) לענין קרטיין דיש לתלות במכתה דאין דרך לראות קרטיין ע"ש, אבל לענין אשה שרואה בשעת הטלת מי רגלים מודו כו"ע דבשעת וסתה לא נוכל לתלות כמש"כ בהגהות שערי דורא דכיון דהדור מי רגלים למקור ואייתי דם אין זו שינוי מדרכן ולכן אע"פ שיש לה חולי א"א לקבוע טהרה עולמית בראי' כזו לומר דלעולם לא תהא מעורב בה דם נדות.

ז] והשתא מיושב כמין חומר למה אין תולין בבדיקה ביום וסתה ומצאה מעט דם ויש לה מכה המוציאה דם כיון דראיית מעט דם הוא גם דרך נשים ואין כאן שינוי מדרך ראייתן א"א לקבוע טהרה עולמית לאשה זו בראיית דם מועט לומר דלעולם לא תהא דם נדה אלא דם מכה ולכן לכו"ע טמאה ביום וסתה בראיית מעט דם, ובזה יובן ג"כ מה שנחלקו החו"ד ורעק"א על הט"ז (סי' קצ"א סק"ג) באשה שיוצא לה דם מבית הרעי ונגעה שם בבדיקתה דבזה כיון שזה שינוי מהרגלה לנגוע שם שהרי תזהר בשעת בדיקתה לא לנגוע שם ולכן אין בזה הסברא של וכי לעולם לא תטמא דאין אנו קובעין טהרה עולמית בבדיקתה שהרי תזהר תמיד לא לנגוע שם, ודעת הט"ז כמו שפי' שם המחזה"ש כיון שדרכה לנגוע שם תמיד כיון שהוא סמוך לאותו מקום סתמא דמלתא נוגעת גם שם וא"כ נמצא שאתה קובע טהרה עולמית ביש לה דם בבית הרעי בכל בדיקותיה וזה א"א לכן ס"ל להט"ז דטמאה בשעת וסתה וכמו שנתבאר בס"ד.

ראתה דם ביום וסתה בלא הרגשה ויש מכה המוציאה דם

אמנם כל זה בראתה ע"י הרגשה או בבדיקה אבל אם ראתה דם ביום וסתה בלא הרגשה בזה מצד הדין לכאור' אין לטמאותה אלא תלינן במכה המוציאה דם כיון דראיית דם בלא הרגשה הוא מדרבנן לא גזרו רבנן עליה ביום וסתה שלא לתלות במכה דמה שאמרו שאי אפשר לקבוע טהרה עולמית הוא רק בנוגע לדין תורה כשיש הרגשה ויש לה מכה לא שייך לומר דלעולם כל הרגשותיה כשתראה מעט דם תהי' טהורה ולא תהא בה דם נדה וה"ה ע"י בדיקה שהוא חשש הרגשה אבל כשתראה בלא הרגשה הרי מדין תורה היא טהורה עד דארגשה אלא דחכמים גזרו עליה וביש לה מכה המוציאה דם לא גזרו והעמידוה בחזקת טהרתה וכ"כ ביד אברהם, אלא דהנוב"י (סי' מ"א) ספקי מספקא ליה גם בזה דהרי באמת מדין תורה אפי' תראה כל ימיה דם בהרגשה כל שיש לה מכה המוציאה דם טהורה כיון דיש לה חזקת טהרה מספק אל תאסרנה לעולם אלא דחכמים גזרו מצד

מתמעט וסתה וא"כ מאן מפיס דכמות דם שיצאה מחמת מכה עכשיו הוא פחות מדם וסתה דלמא יתמעט וסתה דהא עשויה להשתנות ולפעמים הוא וסת מועט וא"כ יש גבול מסוים שבזה צריכין כבר לחשוש לוסתה דאל"כ לא תטמא לעולם ומפני שאין בזה גדר מסויים החמירו לטמא ביום וסתה כל דם אפי' מעט שודאי אינו בגדר וסת דלא פלוג חכמים בגזרתן ולא נתנו תורת כל אחד ואחד בידו וא"כ בכלל תקנתם כל מראה דם הבאה בדרך הרגשה או ע"י בדיקה אפי' מעט כדי שיתקיים הדין דוכי לא תטמא לעולם אבל בראתה בלא הרגשה דליכא כלל הך סברא אפי' בראתה הרבה דם שהרי תטמא כשתרגיש שפיר תלינן במכתה המוציאה דם לדעת כמה פוסקים.

דין מכה שבצדדין

והיכא שהמכה בצדדין וראתה דם שלא בהרגשה בזה גם החו"ד מודה דיש לתלות גם בשעת וסתה במכתה המוציאה דם דהרי תטמא מן הדין כשתרגיש שהדם בא מן המקור דאז הרי לא שייך למתלי במכה כיון שהוא בצדדין ולא במקור כמ"ש הנוב"ש (שם) ואם ע"י בדיקה ראתה דם ויש מכה בצדדין המוציאה דם לכאור' נראה דאף למש"כ החו"ד (סק"ח) דבבדיקה לא אמרי' ספק ספיקא דהוי ספק הרגשה והרמ"א שמקיל בס"ס הוא דוקא בראתה שלא בהרגשה כל זה דוקא במכה שאינו ידוע שמוציאה דם אבל במכה המוציאה דם נראה דמודה החו"ד דתלינן במכה אפי' בשעת וסתה וליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא שהרי תהי' טמאה כשתרגיש מן הדין שהרי מכתה בצדדין ולא במקור וכן משמע מהחו"ד בסי' ק"צ שכתב דבנגעה בבית הרעי כשיש מכה המוציאה דם ובדקה אח"כ טהורה אפי' בשעת וסתה ולא שייך לומר וכי לעולם לא תטמא שהרי תטמא כשתרגיש או כשתזהר לא לנגוע במקום בית הרעי אלמא דגם ע"י בדיקה מטהר, ומכה בבית החיצון דומה למכה במקום הרעי דמאי שנא אך לדעת הט"ז שם לא מהני לטהרה ביום וסתה ועי' חו"ד ביאורים (סק"ד). גם י"ל דבבדיקה גרע טפי דכיון דאיכא ספק הרגשה והרי בהרגשה טמאה מן הדין כיון שהמכה בצדדין ולא במקור ולכן א"א לטהר בבדיקה רק כשהמכה במקור דאז איכא למימר שתטמא כשתרגיש ודאי מהמקור כיון דאפי' במרגשת ודאי נמי מדינא טהורה כיון שהמכה במקור מוציאה דם ורק מסברא דוכי לא תטמא לעולם מטמאינן וע"ז י"ל דכ"ז דהוי ספק הרגשה אין לטמאות דשפיר תהי' טמאה כשתרגיש אבל במכה בצדדין כשאיכא ספק הרגשה הרי הוי חשש תורה יש להחמיר וצ"ע.

הסברא דלא מסתבר לקבוע טהרה עולמית וכנ"ל [ועי' חזו"א סי' פ"א שהוא סברא דאורייתא] וא"כ מה לי מרגשת מה לי אינה מרגשת כיון דמדין תורה ליכא נפק"מ ולענין סברת חכמים ז"ל דא"א לקבוע טהרה עולמית שלא יהא בה דם נדה הרי ליכא נפק"מ בסברא זו בין מרגשת או לא וכן פסק באמת החו"ד (סק"ט) אבל מסקנת הנוב"ש וכ"כ בהגהות רעק"א על החו"ד דלא החמירו בראתה שלא בהרגשה כיון דאיכא ספק ספיקא ספק צדדין ואת"ל מהמקור ספק מן מכה שבמקור ולקמן יתבאר עוד בזה להלכה.

ביאור אחר לטמאות ביום וסתה טיפת דם שלא לתלות במכה

ח אך עם כל האריכות לבאר כונתם ז"ל במה שאמרו וכי לעולם לא תטמא עדיין לא הגענו לנקודת האמת שהרי מוכח מדברי הנוב"ש ורעק"א ז"ל הנ"ל דלא ס"ל הך פירושא כלל, שהרי הביאו הוכחה בראתה שלא בהרגשה תולין במכה דאת"ל דגם בראתה שלא בהרגשה איכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא א"כ הרי באית לה מכה שאינה מוציאה דם ואינה מרגשת שהוא מן המקור שבזה ודאי תולה אף בשעת וסתה דלא שייך הסברא של וכי לעולם לא תטמא דאם תרגיש תהי' טמאה מן הדין שהרי אין מכתה מוציאה דם וא"כ איך נחמיר במכה המוציאה דם בשעת וסתה ואינה מרגשת יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא דמכה המוציאה דם לא תתלה בה ליטהר ומכה שאינה יודעת אם מוציאה דם תולה אפילו בשעת וסתה זה ודאי לא יתכן אלא ודאי דבשניהם תולה אפילו בשעת וסתה כיון שראתה בלא הרגשה עכ"ד ואת"ל דס"ל הך סברא דוכי לעולם לא תטמא שאין לקבוע טהרה עולמית א"כ ליכא הוכחה כלל דלעולם י"ל דגם באינה מרגשת לא קבעו טהרה עולמית ואפי' במכה שאינה יודעת אם מוציאה דם לא נטהר ביום וסתה ואדרבה כש"כ הוא אם במוציא דם לא נתלה ק"ו באינו מוציאה דם ומדקאמרו דזה פשוט דבאינה מוציאה דם תולין דלא שייך הסברא של וכי לעולם לא תטמא דתהי' טמאה מן הדין כשתרגיש אלמא דהבינו הסברא כפשוטו דא"א דתהי' טהורה עולמית וכל שאתה יכול למצוא לה איזה טומאה ליכא הך סברא וא"כ הדרינן למלתא קמייתא מ"ט בראתה דם מעט בבדיקה לא תלינן במכה לומר שתהי' טמאה כשתראה כדרך וסתן.

לכ נראה דמה שהחמירו גם ברואה מעט דם הוא משום לא פלוג דכיון שיש שדמיהן מרובין ויש שדמיהן מועטין ואפי' באשה שדמיה מרובין לפעמים

מבואר כמה אופנים שיש לתלות במכה ביום וסתה

והנה בזמנינו דנשים אינן מרגישות בדם המקור א"א לטהר ראייתן ביום הוסת ובעונה בינונית אפי' ראתה בלא הרגשה ואפי' יש לה מכה המוציאה דם בצדדין ואפי' ראתה רק מעט דם דנשאר לעולם הסברא דוכי לעולם לא תטמא דליכא למימר שתטמא כשתרגיש שהרי אינן מרגישות וכבר בארנו דליכא למימר דתטמא כשתראה שפע דם כדרך וסתן וכמו שהארכנו בס"ד אמנם אם כשבודקת עצמה יש לה כאב יש לתלות בה אפי' בזמנינו דכיון דיש לה מכה המוציאה דם והרגישה עכשיו כאב הוי כמרגשת שהדם יוצא מן המכה ותהי' טמאה כשלא תרגיש שום כאב כעין מש"כ הש"ך (סקכ"ו) וכ"מ משו"ת מהר"ם מרוטנברג ומהרי"ל הנ"ל, וכן אם דם מכתה משונה מדם ראייתה וניכר שראייתה עכשיו הוא דם מכה כגון ששניהם שפיר יכולין לתלות במכתה ולא שייך הסברא של וכי לעולם לא תטמא דתהיה טמאה כשלא יהי' שינוי בין הדמים [אמנם האשה בעצמה אם נאמנת ע"ז פליגי הצ"צ והתוה"ש סקי"ז ע"ש] וה"ה אם לפי ראות עין המורה ניכר שהוא דם מכה כגון שהדם בצד העד ואינו מעורב בתוך ליחות ההפרשה [אבל בצבע הדם א"א בקיאיין במראות הדמים כמבואר בפוסקים] וכיו"ב אע"פ שלענין מכה שאינו ידוע שמוציא דם א"א לתלות בזה דכיון דדם המקור מצוי ביום וסתה חיישי' שירד לצדדים אבל במכה המוציאה דם הרי מדינא טהורה אפי' במרגשת פתיחת המקור אם המכה במקור ותולין במכה ה"ה הכא תלי' במכה והסברא של וכי לא תטמא לעולם ליכא דשפיר תטמא כשלא יהי' ניכר שהוא דם מכה. וכן אם הדם מכה הוא מראה שחור או קרטיץ כמש"כ בנוב"י (סי' נ"ז).

כמש"כ החו"ד (סי' קפ"ו סק"ג) ולענין מכה הרי באין לה וסת תלינן במכה א"כ אם נטהר בעו"ב נשאר הסברא דוכי לעולם לא תטמא לכן גם במוחזקת כהאי גונא אינה תולה במכתה בעו"ב דידה.

ראתה שלא בהרגשה בזמנינו

והנה כשיש לה מכה בצדדין דליכא ספק ספיקא כמש"כ בנוב"י ומ"מ בראתה שלא בהרגשה דעת הנוב"י דתולין במכתה אפי' ביום וסתה מפני שליכא למימר וכי לעולם לא תטמא דשפיר תטמא כשתרגיש ובזה גם החו"ד מודה כיון דתטמא כשתרגיש מן הדין וכנ"ל ולפ"ז בזמנינו דליכא הרגשה נפל הך היתרא בבירא וטמאה ביום הוסת בראי' שלא בהרגשה וכמו שנתבאר, ולכאור' צ"ב בין לדעת החו"ד דס"ל דלא תלי' במכה שבמקור כשראתה שלא בהרגשה ביום הוסת ובין לדעת הנוב"י דתלי' בין כשהמכה במקור דאיכא ס"ס ובין כשהמכה בצדדין אע"פ שליכא ס"ס היכא שראתה בלא הרגשה משום דליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא ומשמע דאם איתא להך סברא לא תלי' ולכן בזמנינו דאיתא להך סברא לא תלינן במכה שבצדדין וכנ"ל, והרי כתב רמ"א וכתמים תולה בה בכל ענין וכתב בספר התרומה הטעם דבכתמים הלכו רבנן להקל ע"ש משמע דאפי' היכא דאיתא להך סברא של וכי לעולם לא תטמא כיון דמדרבנן הוא הקילו והרי רואה שלא בהרגשה נמי מדרבנן הוא ואמאי לא נתלה במכה להקל אפי' איתא להך סברא של וכי לעולם לא תטמא ואפי' בזמנינו שהרי בכתמים אע"פ שהוא יותר מכשיעור ונוכל לומר וכי לעולם לא תטמא בכתמים מ"מ לא אמרינן הכי כיון דכתמים מדרבנן א"כ מ"ש בראתה שלא בהרגשה לא נימא הכי, וי"ל דכונת ספר התרומה דדוקא בכתמים דהוי ספק מעלמא אלא דהחמירו ביותר מכשיעור מאכולת כיון שהוא מדרבנן הלכו להקל אבל בודאי מגופה אע"פ שזה ג"כ מדרבנן כיון דלא ארגשה, החמירו לומר דאיתא לסברא של וכי לעולם לא תטמא, וכ"כ בשו"ת רעק"א (סי' פ"א) והערורן השולחן (סנ"ז) ועיינן פרדס רמונים בכמה דוכתי דס"ל דבראתה שלא בהרגשה והמכה בצדדין תלי' גם לולא הסברא של וכי לעולם לא תטמא, וכיון דלדעת הנוב"י והחות דעת לא תלינן במכה שבצדדין היכא דראתה ודאי מגופה בלא הרגשה רק משום דאיכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא א"כ בזמנינו דאיתא לסברא זו לא תלי' במכה וגם לדעת רעק"א וערוה"ש לא תלינן הכי הלכתא דבראתה בלא הרגשה לא תלינן במכתה המוציאה דם כשהמכה בצדדין.

ועוד אופן יש לטהר גם בזמנינו אם היא מעוברת או מניקה שכל אלו אף אם חוששין לעו"ב הוא רק מדין וסת שאינו קבוע כמש"כ בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קפ"ב) ובוסת שאינו קבוע הרי תולין בדם מכתה ביום וסת שאינו קבוע וה"ה עו"ב למעוברת לאחר ג"ח ומניקה כדין וסת שא"ק הוא ותולין בדם מכתה וליכא למימר וכי לעולם לא תטמא דהרי שפיר תטמא לאחר ימי עיבור והנקה ולכן מניקה כל כ"ד חודש יש לתלות בדם מכתה המוציאה דם ביום וסתה או עו"ב ומינקת שמוחזקת לראות דם וסתה כל חודש קשה ליתן לה קולא זו כיון דחזינן האידנא שהרבה נשים מניקות רואות ועי' כעיי"ז בשו"ת נוב"י תניינא (סי' קי"ג). ועי' בשו"ת אמרי יושר (סס) דה"ה אשה שמוחזקת שאינה רואה בפחות מו' שבועות מ"מ בעו"ב אינה תולה במכתה דהא חוששת לעו"ב

אין כאן תמוה כלל דלא נחלקו אהרדי דהסד"ט לא מיירי מוסת הפלגה וכו"ל, וע"ע במי נדה בקונ"א שכתב ג"כ דבעבר הוסת קבוע ולא ראתה ואח"כ ראתה תולין במכה וכתב שם הטעם שהרי עיקר תקנת חכמים היה שהאשה תבדוק בזמן הוסת עצמה ובודאי שתקיים בכל זמן תקנות חכמים וא"כ תהי' טמאה כשתמצא אז דם מכח חזקה אורח בזמנו בא ולא תתלה אז משום מכה כלל עכ"ד וצ"ל דגם הוא מיירי בוסת החודש דשפיר איכא תקנת חכמים לבדוק בחודש הבא ולכן בעבר הוסת ולא בדקה ליכא למימר וכי לא תטמא לעולם דהא ודאי תקיים תקנת חכמים בחודש הבא ותטמא אבל בוסת ההפלגה בעבר הוסת ולא ראתה שוב ליכא תקנת חכמים לבדוק שהרי לא מנינן הפלגה משעה שהיתה ראויה לראות ואין כאן שום זמן לחשוש וא"כ איכא למימר וכי לעולם לא תטמא, אלא דבסוף דבריו שם מסביר פלוגתא דרבי ורשב"ג ונקט דוגמא של וסת הפלגה ע"ש וזה צ"ע וכו"ל ונראה דלא נקט כן אלא לדוגמא בעלמא אבל באמת אליבא דהלכתא בוסת הפלגה תטמא לאחר שתראה עוד פעם דא"כ וכי לא תטמא לעולם אמנם בלא"ה צ"ע מש"כ במי נדה שתקיים תקנת חכמים בחודש הבא דהא בכה"ג שיש לה מכה המוציאה דם לא תקנו חכמים בדיקה בשעת הוסת וכמש"כ הרשב"א ורמב"ן ור"ן ור"א בנדה (דף טז.) וכבר כתבתי במק"א דכו"ע מודו לזה ועיין בחו"ד (סק"ח) דאפי' ביש לה מכה שאינה מוציאה דם לא תבדוק עצמה כלל שאם תמצא תהי' טמאה ולמה לה לטמא עצמה בחנם תמתין עד שתרגיש ותטמא עכ"ד איברא דיש לעיין למה כתב תמתין עד שתרגיש הרי לשיטתו בראתה בלא הרגשה נמי לא תלי' במכה ביום וסתה כמש"כ (סק"ט) וע"כ דמיירי שלא בשעת וסתה דבכה"ג בראתה בלא הרגשה טהורה מספק ספיקא וע"ז כתב דלא תחמיר לעשות בדיקות שלא בשעת וסתה דלמה לה לטמא עצמה בחנם תמתין עד שתרגיש ותטמא ע"ש מ"מ נראה דס"ל דה"ה דבשעת וסתה אין לה לבדוק לטמא עצמה בחנם וכן מורה הלשון שאין לה לבדוק עצמה כלל וכן הלשון בחידושים (סקי"ד) שכתב אין על אשה זו חיוב בדיקה משמע דליכא חיוב כלל וכ"כ בבית מאיר (סי' קפ"ז ס"ה) וכ"כ בפרדס רמונים סי' קפ"ד (ט"ז סקי"ב) וא"כ ליתא לסברת המי נדה הנ"ל, ומ"מ בלא סברתו אתי שפיר דהרי תטמא כשתראה דם מגופה או כשתרגיש ביציאת הדם ביום הוסת דאז לא תלי' במכה וכו"ל, והאידינא דאינן מרגישות תטמא כשתראה דם ודאי מגופה, אך כל זה שייך בוסת החודש וכמו שבארנו אבל בוסת ההפלגה דינו כעו"ב שבעבר הוסת חוששת לראייתה ותטמא משום דא"כ לא תטמא לעולם.

בדקה לאחר עו"ב או וסת קבוע וראתה טיפת דם ויש מכה המוציאה דם

יא [כתב בסד"ט (סקי"ד)] דאשה שיש לה וסת קבוע ועבר שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואח"כ בדקה עצמה ומצאה טמאה ליכא למימר שתטמא מטעם שכתב הרמ"א דבשעת וסתה טמאה משום דא"כ לא תטמא לעולם דזה לא שייך הכא [ולא ביאר הטעם ולכאור' כונתו מפני דתהי' טמאה כשיגיע שעת וסתה פעם שנין מ"מ י"ל דטמאה דבשלמא במכה המוציאה דם אם תראה ביום וסתה הרי מדינא טהורה אלא מפני הטעם דא"כ לא תטמא בעינן לטמאותה א"כ בעבר הוסת ולא ראתה שוב אין לטמאותה דליכא הטעם של וא"כ לא תטמא [דהרי תטמא כשיגיע שעת וסתה פעם שנין] אבל במכה שאינה מוציאה דם שאם תראה ביום הוסת הרי מדינא טמאה ולא תלי' במכה מפני דדם נדה מצוי ובמכה הרי ליכא דם א"כ ה"ה בעבר הוסת ולא בדקה ואח"כ בדקה ומצאה טמאה דטמאה משעת וסתה וכדקיי"ל כן באופן דליכא מכה כלל ע"ש שנשאר בצ"ע ועיין בפ"ת (סקכ"ו).

ונראה דהסד"ט מיירי באופן שיש לה וסת החודש או שבוע או וסת הגוף דבכה"ג אם עבר שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואח"כ בדקה ומצאה טמאה ויש לה מכה המוציאה דם ליכא למימר דתטמא משום דא"כ לא תטמא לעולם דזה לא שייך הכא דהרי תטמא בחודש הבא כשיגיע שעת וסתה אבל בוסת הפלגה שעבר הוסת ולא ראתה ואח"כ ראתה שייך שפיר הסברא של וא"כ לא תטמא לעולם דהרי קיי"ל בסי' קפ"ט (סי"ד) דאין מונין הפלגה משעה שהיתה ראויה לראות וכיון שלא ראתה בעונת ההפלגה הקבוע שוב נתבטלה הפלגה עד שתראה שנית ואז תמנה מיום הראי' שיעור ההפלגה ואם נתלה ראייתה לאחר שעבר עונת ההפלגה במכה שוב לא תטמא לעולם ולא שייך לומר שתטמא כשיגיע וסתה פעם שנית ולכן צ"ל דלא מיירי הסד"ט מוסת הפלגה רק משאר וסתות.

יב ולפ"ז פשוט שאין שום מחלוקת בין הסד"ט להחוד"ד (סק"י) שכתב דבאשה שאין לה וסת קבוע שאינה תולה במכתה ביום ל' אם עבר יום ל' ולא ראתה וראתה ביום ל"ב או אח"כ נראה דבראי' ראשונה לאחר יום השלשים טמאה משום דוכי לא תטמא לעולם דאם תטהר אותה ראי' אין לה שוב עו"ב כלל דהא עו"ב דוקא מראיית דם מנינן ופשוט עכ"ד והביאו הפ"ת (סקל"ב) ותמה בשו"ת בית שלמה (ח"ב סי' כ"ח) עליו שלא הרגיש הפ"ת שיש סתירה בין הסד"ט והחוד"ד ע"ש אבל באמת

ב וה"ה ראתה ודאי מגופה בלא הרגשה אינה תולה במכתה וטמאה, אבל כתמים הנמצאים בבגדיה או בבשרה תולין במכתה.

ג מעוברת לאחר ג"ח או מניקה כ"ד חודש וראתה ביום וסתה הקבוע או עונה בינונית תולה במכתה המוציאה דם וטהורה.

ד אם דם מכתה משונה כגון שחור או קרטין ודברים יבשים וה"ה דם גמור אם דם מכתה ודם ראיתה לפנינו וניכר שהוא משונה תולה במכתה וטהורה.

ה בדקה והרגישה כאב בשעת הבדיקה ויש שם מכה המוציאה דם תולה במכתה וטהורה.

ו אם נמצא דם בצד העד ואינו מעורב עם הליחות תולה במכתה המוציאה דם וטהורה.

ז עבר וסת הפלגה או עונה בינונית ולא ראתה ואחר כך ראתה אינה תולה במכתה המוציאה דם וטמאה.

ח עבר וסת החודש או וסת הגוף ולא ראתה ואח"כ ראתה תולה במכתה וטהורה.

ט אשה שיש לה מכה המוציאה דם לא תבדוק עצמה ביום וסתה או עונה בינונית ומותרת אח"כ בלא בדיקה כלל.

י ואם מכתה מוציאה מעט דם אם הוא באופנים שמתירין אם תמצא בבדיקתה דם כבאות ד' ה' ו' יש לה לעשות בדיקה שמא תמצא דם הרבה ויתברר שהוא מן המקור.

יג וכן משמעות הש"ך (סקכ"ז) שכתב דתולין במכה כיון שהוא תוך שלשים, משמע דוקא תוך שלשים אבל אח"כ שוב לא תלי' אע"פ שעבר יום ל' ולא ראתה בו וכמש"כ החו"ד וע"ע במחה"ש מה שפי' לאפוקי יום ל' ע"ש ולדברינו לאפוקי מיום ל' ואילך וכיון שבארנו שאין כאן פלוגתא כלל בין הפוסקים ולכו"ע בוסת הפלגה ועו"ב אם ראתה אחר יום וסתה או יום ל' לא תלינן במכה המוציאה דם וטמאה כפסק החו"ד וכן פסק בבית שלמה (שם) וכ"כ בפרדס רמונים (ש"ך סקכ"ו) וכ"כ בלחור"ש (סק"א) וגם הסד"ט מודה לזה הכי נקטינן, ולכן אשה שיש לה מכה המוציאה דם לא תבדוק עצמה ביום וסתה ומותרת לאחר הוסת בלא בדיקה דהיכי דאי אפשר לא תקינו לה רבנן בדיקה וכנ"ל והארכתי בזה במק"א וכשתראה דם מגופה אפי' בלא הרגשה וטמאה, ואם הוא באופנים שנתבארו לעיל שתולין במכתה גם ביום וסתה ומכתה מוציאה רק מעט דם יש לעשות בדיקה דאם יצא הרבה דם יתברר שהוא מן המקור וכמו שכתב מהר"ם מרוטנבורג לענין ז' נקיים לאשה שיש לה שומא ע"ש.

פירות הנושרין לדינא:

יא בדקה בעונת הוסת הקבוע או בעונה בינונית וראתה טיפת דם אע"פ שיש לה מכה המוציאה דם בצדדין טמאה.

סימן י'

בדין רמ"ת בל"ט סמוך או מופלג מתשמיש

כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע וכמו שנתבאר בס"י קפ"ט (סי"ז), והא דחוששת כן אם ראתה בשעת תשמיש יתבאר לקמן.

אב"ל בסד"ט (סקכ"ד) כתב דכל זמן שלא הוחזקה לראות ג"פ בל"ט מחמת תשמיש לא אמרינן שהתשמיש והטבילה גורמים הראי' אלא אמרינן שהטבילה לחוד גרמה לראות ולכן אם לא ראתה בל"ט ב' אע"פ שלא שמשה נעקרת כיון דעיקר החשש הוא רק מחמת הטבילה והרי טבלה ולא ראתה בו, וכ"כ בחכ"א (כלל ק"י דין ט"ו) וכ"כ בלחור"ש (סקנ"ח) וכ"כ בפרי דעה (ש"ך סקל"ד).

ולפ"ז רהיטא משמע דס"ל דהטבילה גורם הראי' ולפ"ז על כרחך דגרע מוסת הקפיצות דהרי לוסת

בשו"ע סי' קפ"ז (ס"י) הרואה דם בשעת תשמיש מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר מיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראיתה כגון אם ראתה פעם אחת או פעמיים בליל של טבילתה כשתגיע טבילה אחרת צריכה לפרוש ליל של טבילתה וכו', והנה זה פשוט דטבילה הוי כקפיצה כמש"כ הריטב"א נדה (דף סו.) וכ"כ בסד"ט ובחו"ד (סי' קפ"ט סק"א) וכ"ה בחו"ד (שם סקכ"ג) ובסי' קפ"ז (סקי"ד) וכ"כ בכו"פ (סי' קפ"ט סקכ"ג) וכ"כ בבית מאיר (סי' קפ"ז ס"י) וכ"כ בפרדס רמונים בפתיחה לסי' קפ"ט (וסת ח' אות ד') ובסי' קפ"ז (ט"ז סקי"ד).

ולפ"ז אשה שראתה בל"ט קודם תשמיש א"צ לפרוש בל"ט אחרת כיון דלוסת הקפיצות אינה חוששת לה בפעם אחת ורק אם ראתה כן ג"פ חוששת פעם אחת

הדבר, אבל כשראתה למחרתו של הטבילה בזה לא מסתבר שהוא אונס דאין אונס של אתמול גורם כ"כ כאונסא דיומא ותלינן שהוא וסת הגוף כאכילת פלפלין וחוששת לו בפעם אחת אפי' בלא תשמיש דאמרי' שהטבילה גרם ושהוא וסת הגוף ובזה מיישב דברי הגהת מימוני שמייירי בליל שני של טבילתה דרק בכה"ג יש לחוש בפעם אחת אבל בל"ט א"צ לחוש דהוי וסת הקפיצות, ובזה מיישב גם קושיית סד"ט הנ"ל דלכך נעקר כשלא ראתה בל"ט בפעם הב' אע"פ שלא שמשה דתלי' שהוא וסת הגוף לחוד דטבילה דאתמול הוי כאכילת פלפלין ע"ש ומדבריו למדנו שאפי' ראתה בליל שאחר הטבילה בלא תשמיש חוששת לו כמש"כ שם ועוד כתב דבטבילה דשלשום לא חיישינן ע"ש ואגב אורחא למדנו שגם בוסת הגוף לא אמרי' פיהוק דשלשום [ומ"מ י"ל דהיינו דוקא באכילת דברים חמים שהם גורמים לראי' ל"א טבילה דשלשום משא"כ בוסת הגוף שהראי' גורמת להוסת אולי איכא פיהוק דאתמול ועי' סוגה בשושנים וערוה"ש בזה].

וביפוד הדבר אם טבילה חשיב כקפיצה או כוסת הגוף כאכילת דברים חמים לכאן י"ל דתליא בפלוגתת תוס' והרשב"א ז"ל, דהתוס' (דף סג:) חילקו בין אכילת שום לקפיצה דאכילת שום לא חשיב אונס כמו טורח של קפיצה שאין הראי' באה ע"י טורח אלא ממילא עכ"ד וא"כ ש"מ דהחילוק בין אונס לגוף הוא במעשה טרחא ולפ"ז הטבילה במים י"ל דהוי טרחא וחשיב קפיצה והיינו טבילה במים קרים [וכש"כ בימי החורף] כמש"כ הכו"פ (סי' קפ"ט סקכ"ג) וכמו שביאר בשו"ת חת"ס (שם) בנידון דהתם שכל פעם אחתה רתת מקרירות המים, ולפ"ז אולי י"ל דטבילה במים חמים דלא חשיב טורח הוי וסת הגוף, וכ"כ בפרדס רמונים בדעת התוס' (בפתיחה לסי' קפ"ט בוסת הט) אבל להרשב"א שכל שבא ע"י מעשה חיצוני הוי וסת האונס ולכן אכילת שום הוי וסת האונס כקפיצה א"כ הטבילה בין במים חמים בין במים קרים חשיבי אונס, אבל מסתבר יותר למימר דטבילה במים חמים לא חשיבא וסת כלל לא וסת האונס ולא וסת הגוף אבל במים קרים לכו"ע הוי כוסת הקפיצות, ולפ"ז יצא לנו קולא דבזמן הזה שמחממים היטב המקואות א"צ לחשוש אם ראתה מ"ת בל"ט דהטבילה אינו שום גורם להדם והכי מוכח בשו"ת חת"ס הנ"ל שכתב ויכולה לשמש אפי' בליל טבילה שבמים חמים עוד ב"פ ושוב כתב אלא שלא נסמך ע"ז וכו', משמע מתוך דבריו דבאמת מעיקר הדין ס"ל דטבילה במים חמים לא חשיבא וסת ומותרת לשמש עוד ב"פ ומה שלא רצה לסמוך ע"ז מפני

הקפיצות אינה חוששת לה בפעם אחת והכא מבואר שחוששת בפעם אחת וא"כ צ"ל דהוי כאכילת דברים חמים והוי וסת הגוף וא"כ גם אם ראתה בל"ט בלא תשמיש חוששת בל"ט, וזה תימה דא"כ למה נקט השו"ע הך דינא ברמ"ת ולא נקט עצם הדין דהרואה בל"ט דחוששת לל"ט דטבילה הוי וסת הגוף, ודוחק לומר דסיפא אתא לאשמעינן דבג"פ הוי רמ"ת ולא תלינן בטבילה לחוד דא"כ עיקר חסור מן הספר, ובפתחא זוטא (סקכ"ג) הביא בשם חק"ה דלסברת הסד"ט דהעיקר משום דהטבילה גורם א"כ בראתה בל"ט בלי תשמיש צריך ג"כ להחמיר, אך כבר העיר שפיר הפת"ז מדברי הפתחי תשובה (סי' קצ"ח סקט"ז) דמשמע מדברי הפוסקים דליתא לדין זה דאל"כ לא הוי שתקי רבותינו שם ע"ש, גם בערוך השולחן (סע"ו) הרחיק סברא זו וכתב דאם מקוה הוא כוסת הגוף א"כ תאסר כשראתה אחר המקוה גם בלא תשמיש ודבר זה לא שמענו מעולם ולהדיא משמע שחוששת בליל המקוה מפני הראי' של תשמיש אבל בלא תשמיש אינה חוששת עכ"ד, ותו קשה דאם זה כונת הסד"ט נמצא שסותר דבריו למש"כ בסי' קפ"ט סק"א דטבילה הוי כקפיצה, ועוד דאם טבילה חשיבי וסת הגוף איך התירה ר' יוחנן (דף סו.) מטעם דשמא דמות עירך בשלמא אם הוי קפיצה דלא חשוב וסת י"ל דס"ל דמסתבר יותר דדמות עירך גרמה הראי' ולא הטבילה יעוין שם ברמב"ן וש"ר ז"ל.

אבל האמת יורה דרכו דודאי גם הסד"ט ודעימיה ס"ל דטבילה הוי וסת הקפיצות ולכן אינה חוששת כשראתה בל"ט בלא תשמיש ומה שחוששת לה בפעם אחת כשראתה בשעת תשמיש יתבאר לקמן, ומש"כ דנעקרת בפעם אחת הוא מפני דאף שכל החשש שחוששת הוא רק מפני צירוף התשמיש וכמו שיתבאר לקמן מ"מ תולין לקולא שהטבילה לבד גרמה כיון דטבילה הוי אונס אמרי' שהטבילה גרם הראי' וכיון שטבילה ולא ראתה בו נעקרת אע"פ שלא שמשה וכמו שכתב כיו"ב בשו"ע הרב (סי' קפ"ט סקע"ה) בענין אחר דכיון שראתה ע"י אונס תלי' לקולא בכל מאי דאפשר ולא תלי' ליה בוסת המורכב כל זמן שלא נתחזקה בו אבל אילו היתה טבילה לבד בלא תשמיש וראתה בו א"צ לחוש לו דהוי כוסת הקפיצות שאינה חוששת בפעם אחת וכע"ז כתב בפרי דעה (ש"ך סקל"ה) ע"ש.

אכן בשו"ת חתם סופר (סי' קפ"ג) העלה דבר חדש דיש לחלק בין טבילה דאתמול לטבילה דהיום דבראתה בל"ט ודאי דחשיבא קפיצה ואינה חוששת לו בפעם אחת רק בצירוף התשמיש וכמו שיתבאר בס"ד לקמן טעם

שאשה זו בנידון דהתם כבר נאסרה ג"פ ממים קרים ולכן לא רצה להקל אלא בליל שני וצירוף כמה צירופים ע"ש.

והערוך השולחן (ע"ס) בחר לו דרך חדש שהוא ענין חולי שאנו רואים בגופה איזה מחלה והסיבה נעלמת מאתנו ולכן חוששין שמא המים גורם לה המחלה שבכל עת שתלך למים נתרופפו מקורותיה ולכן בביאתו היא רואה דם שידוע שמים קרים או חמים פועלים פעולה עזה על החולי אם כה ואם כה וכו' עכ"ד ולכאור' לפ"ז גם בראתה בלא תשמיש הוי חולי, וכן גם אם לא הלכה לטבול אלא ישבה במים ואח"כ ראתה תחשוש לה ודבר זה לא שמענו מעולם והערוה"ש עצמו כתב שם דרך ע"י תשמיש וסמוך לתשמיש דוקא חוששת ודוקא טבילה בצירוף תשמיש אבל טבילה לחוד אינה חוששת ודבריו צריכין תבלין.

אם תשמיש הוי כקפיצה או כוסת הגוף

ומעתה נבאר דין תשמיש אם הוי כוסת האונס או כוסת הגוף, הנה בש"ך (סקל"ה) כתב דתשמיש הוי אונס כקפיצה וכ"כ בתוה"ש (סקל"ו) [וצ"ע א"כ למה כתב בסקל"ד טעמים למה נעקר בפ"א הלא וסת הקפיצות נעקר בפ"א וי"ל דיש נפק"מ כגון היכא שהוא וסת המורכב דבכה"ג צריכה לעקרו ג"פ וכגון בראתה ג"פ בל"ט לשיטתו דמותרת בליל ב' צריכה לעקרו ג"פ ע"י בדיקת שפופרת בל"ט או עברה ושמה ג"פ בל"ט אבל היכא דנאסרת על בעלה כגון בביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה סגי במה שנעקר בפ"א וע"י שו"ע הרב סי' קפ"ז (סקל"ג). וכ"כ בנוב"י (סי' מ"ו) ובדגו"מ תניינא, וכ"כ בשו"ת חת"ס (סי' קפ"ג וסי' קס"ד), וצ"ב קצת דבשלמא לדעת הרשב"א דכל גורם חיצוני שבאה ע"י מעשה הוי כוסת האונס ולכן אכילת שום הוי כאונס י"ל דה"ה תשמיש אבל לדעת התוס' דתליא בטרחא רב של קפיצה ולכן אכילת שום דלית ביה טרחא הוי כוסת הגוף א"כ לכאור' תשמיש לא הוי טרחא כקפיצה, אך בשו"ת חת"ס (סו) כתב דתשמיש הוי מעשה רבה ע"ש ולכן הוי כוסת הקפיצות שהוא טרחא רב.

אלא דצריך ביאור לפ"ז מ"ט בראתה בל"ט מחמת תשמיש צריכה לפרוש בל"ט אחרת הרי לוסת הקפיצות אינה חוששת בפעם אחת והרי בין טבילה ובין תשמיש הוי אונס ומהיכי תיתי יהיה לה קביעת וסת לטבילה ולתשמיש אטו וסת שנקבע מחמת שני אונסין הוי קביעת וסת וכבר תמה כן החו"ד (סקל"ד), ונראה דס"ל להש"ך דהכא החמירו חז"ל כיון דראתה סמוך לתשמיש

והוא שגגת כרת ולכן מה דאפשר לתקן שלא תבוא ח"ו לידי שגגת כרת החמירו לכן אע"פ שהוא אונס שא"צ לחוש עד שתקבענה ג"פ מ"מ כאן החמירו אפי' בפ"א כדי שלא תכנס לחשש כרת, ובסד"ט (סקל"ג) כתב דוסת מחמת תשמיש גרע טפי דחיישינן דמחמת חימוד תשמיש ראתה ולא מיקרי אונס ע"ש ונראה ביאור דבריו דלא דמי לשאר אונס כיון דסיבת ראייתה הוא חימוד תשמיש יש לחוש יותר שהחימוד יהיה אצלה גם בביאה שני' משא"כ בשאר אונסין אין לחשוש בסתמא שהאונס יתחדש וכ"כ בכו"פ (סי' קפ"ז סקל"ג) דחימום תשמיש גורם לראיית דם לכן יש לחוש יותר, וכ"כ שם (בסק"י) דיותר שכיח שחימוד וחימום תשמיש גורם דם ממקרה הטבילה או שאר מקרי הזמן, וכיו"ב כתב החו"ד (סקט"ז) דקים להו לחז"ל דיותר מסתבר להחזיקה בחולי הממלאה ונופצת מלתלות בוסת ע"ש וה"ה הכא בפעם ראשונה שראתה י"ל דמסתבר שהוא מחמת החולי מלתלות שהוא וסת ולכן חששו גם בפעם אחת. וע"ע בסד"ט (סקל"ח) ובפרדס רמונים (ט"ז סקט"ז) שהבין דהסד"ט הבין בדעת הט"ז דלא הוי וסת האונס כלל ע"ש. גם לפמש"כ בשו"ע הרב ובהפלא"ה בפירוש השו"ע דמיירי בהפלגה שוה וכאשר יתבאר לקמן אתי שפיר דהוי וסת המורכב מתשמיש וימים שחוששת לו בפעם אחת, וע"ע בכו"פ (סי' קפ"ט סקל"ג) משמע מדבריו דב' אונסין גרע טפי והוי כוסת המורכב מימים וקפיצות דהוי וסת יעו"ש היטב.

אבל החו"ד (סקל"ד) לא ניחא ליה למימר דתשמיש הוי אונס מכח קושיא הנ"ל דא"כ למה צריכה לפרוש בליל טבילה שניה אטו וסת שנקבע מחמת שני אונסין הוי וסת ולכן כתב דתשמיש הוי כאכילת פלפלין דהוא כוסת הגוף ומן הדין היה ראוי לאסור פעם שנית לשמש אפילו בליל אחר שהרי יש לחשוש שמא תקבע לה וסת התשמיש, ולוסת הגוף הרי חוששין בפעם אחת ג"כ, אלא דלא מפקינן לה מבעלה משום חשש וסת שאינו קבוע משא"כ בליל טבילה שהחשש הוא שקבעה וסת המורכב לטבילה שהוא כקפיצה ולתשמיש שהוא כוסת הגוף אין כאן רק חשש לענין יום וסתה בלבד להכי צריכה לפרוש בליל טבילה. והביא ראיו' לזה מדברי התוס' (דף טו.) דמוכח דתשמיש כאכילת פלפלין דמ"א. ועיין רעק"א על הש"ך (סקל"ג) שכתב בדעת הט"ז (סקט"ז) דס"ל דתשמיש הוי כוסת הגוף דאכלה שום ע"ש וע"י פרי דעה (שם) וכ"כ בחזו"א (סי' פ"ב) בדעת הט"ז, אבל הפרדס רמונים (ט"ז סקט"ז) חולק ע"ש.

והנה בגוף ראיית החו"ד מדברי התוס' יעוין בשו"ת נוב"י (סי' מ"ו) ובערוה"ש (סי' ב) שדחו ראייתו, אך

אבל אם הוי וסת הגוף אע"פ שמוותרת לשמש מ"מ כשהגיע השעה אסורה עד סוף העונה, ודע עוד דלדעת הש"ך ורוב פוסקים דתשמיש הוי וסת האונס אפי' ראתה ג"פ מופלג מהתשמיש בליל טבילה מותרת לשמש בליל טבילה דכיון דאינה רואה מיד אלא שעה אחר התשמיש או יותר אינה אסורה מתחלת הקפיצה וכמש"כ בחו"ד (סי' קפ"ט סק"ב) דאם יש לה שעה קבועה אחר הקפיצה אינה חוששת רק לאותה שעה דאתיא קביעותיה דשעה ועקרה לה לוסת שאינה קבועה, ואפי' אם השעה שאחר הקפיצה אינה קבועה אבל לעולם אינה רואה בשעת הקפיצה הרי כתב ב"י (סי' קפ"ט סכ"ה) דדינו כוסת הפיהוקים שאינה חוששת אלא שעתה ולפמש"כ בשו"ע הרב (הנ"ל) אינה אסורה אלא משעה שרגילה לראות עד סוף העונה וא"כ כיון שאינה רואה בשעת תשמיש גופיה דהיינו בשעת הקפיצות מותרת תמיד לשמש בליל טבילה וכמשמעות לשון רמ"א (ס"א) ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד דמשמע גם בליל טבילה וכמש"כ הש"ך (שם סק"א) דאפי' ראתה כמה וכמה פעמים מותרת ע"ש.

שיטת האמונת שמואל

בשו"ת אמונת שמואל (סי' א') מבואר דעתו בקצרה וע"ע בסי' כ"ג ושם יש שיבושי הדפוס וכוונתו למש"כ בסי' א' ואבאר דבריו כפי הנלענ"ד מדברי הפוסקים. הרואה דם בשעת תשמיש בליל טבילה יש כאן ג' חששות עקריות או שהוא גדר של רמ"ת או שהביאה ראשונה של אחר הטבילה גורמת לראות, או משום וסת שהוא וסת הטבילה דהיינו קפיצה, אי נמי התשמיש שהוא נמי כקפיצה או כאכילת דברים חמים שנחלקו בו הפוסקים אם הוי כוסת הגוף לקמן סי' קפ"ט סכ"ג, א"נ שהוא מורכב מטבילה ותשמיש, ואם תראה ג"פ בל"ט אע"פ שלטעם הג' שהוא וסת יתכן שלא תראה בליל ב' מ"מ אסורה לעולם כיון דאיכא למתלי שהוא רמ"ת או ביאה ראשונה מחמירין לאסרה עולמית ורק באופן שנתברר שהוא רק וסת כגון שבל"ט שמשה ולא ראתה ובליל ב' שמשה וראתה ג"פ דבכה"ג נתברר שאינו רמ"ת ואינה ביאה ראשונה מותרת ליל ג' שהרי קבעה לראות רק ליל ב' שאחר הטבילה דהוי מורכב מקפיצה דאתמול ותשמיש.

ודע נתן ז"ל דגם אם יתברר הדבר שאינו גדר של רמ"ת מ"מ עדיין אסורה לעולם אם יש עדיין מקום לתלותו שהוא מחמת ביאה ראשונה שאחר טבילתה ולכן אם ראתה ג"פ בל"ט אע"פ שהיה ביאות היתר בינתיים [כגון שדרכה לראות בביאה ראשונה רק אחר טבילה

עצם החידוש לבאר כן דברי השו"ע צ"ב כי הרי דין אכילת פלפלין תליא בפלוגתא שהביא הרמ"א לקמן (סי' קפ"ט סכ"ג) ואף שכתב בתוה"ש (שם) שראוי לחוש לדברי שניהם מ"מ איך סתם ואוקי דברי השו"ע במידי דתליא בפלוגתא והשמיט השו"ע דין זה במקומו וכאן שלא במקומו יכריע אתמהה, ובפרדס רמונים (ט"ז סק"ד) תמה עוד יותר ע"פ מה שהוכיח דדעת השו"ע דהוי כוסת הקפיצות ע"ש וכתב בפרדס רמונים (שם ש"ך סק"ה) ובפתיחה לסי' קפ"ט (שם) דרוב הפוסקים ס"ל כהש"ך דוסת דמחמת תשמיש הוי כקפיצות.

וכתב החו"ד (שם) דלפי דבריו דתשמיש הוי כוסת דאכילת פלפלין א"כ אפילו לא ראתה בשעת תשמיש ממש רק שראתה בליל טבילה אחר התשמיש זמן רב צריכה לפרוש בליל טבילה שני' דהוי וסת המורכב מטבילה ותשמיש דכל וסת הגוף חוששת לעונה אחת כשהראי' אינה מובלעת בתוך הוסת [וה"ה כשאינה מורכב מטבילה כיון דתשמיש הוי וסת הגוף ובוסת הגוף חוששת לו בפעם אחת צריכה לפרוש בליל תשמיש אחר והיינו שלא לעשות ב' תשמישין משום עונה הסמוכה לוסתה אבל תשמיש ראשון מותר לעולם דלא החמירו במקום עיגון משום עונה הסמוכה לוסתה ואפי' ראתה בשעת תשמיש מותרת עד ג"פ כדי שלא להפקיע אותה מבעלה ועיין חו"ד (סק"א) כתב דאם ראתה ג"פ בליל תשמיש מופלג מתשמיש אסורה בפעם רביעית לשמש שני תשמישין וכו' וצ"ב למה לא הצריכה לחוש בפ"א].

אבל לדעת הש"ך ורוב הפוסקים דתשמיש הוי וסת הקפיצות א"צ לפרוש אם ראתה מופלג מהתשמיש דלוסת הקפיצות אינה חוששת בפ"א ורק בראתה בשעת תשמיש ממש החמירו משום שגגת כרת [או משום חימוד תשמיש דזה שייך רק בראתה בשעת תשמיש ממש], ודע עוד דאפי' לפמש"כ החו"ד דהוי וסת הגוף ולכן צריכה לפרוש בליל טבילה אפי' ראתה מופלג מהתשמיש הוא רק לשיטתו בסי' קפ"ט (סק"א) דס"ל דכשהראי' הוא אחר הפיהוק שאסורה מתחילת הפיהוק דנקרא יום שמפקת מתחלת הפיהוק ולכן הכא נמי שהתשמיש הוא וסת הגוף אע"פ שראתה מופלג מהתשמיש אסורה מתחלת התשמיש ולכן אסורה לשמש שמא תראה מיד בתחלת התשמיש, אבל לפמש"כ בשו"ע הרב (סו"ס קפ"ד) דאינה חוששת מתחלת הפיהוק אלא משעה שרגילה לראות עד סוף העונה וכן דעת הלחם חמודות (פ"ט אות י"ד) מותרת לשמש כיון שאינה רואה בשעת תשמיש אלא מופלג מהתשמיש אלא דאם הוי וסת האונס מותרת כל העונה לשמש כמה תשמישין דלא חיישינן לוסת האונס בפ"א

דרמ"ת לא ראתה דאסורה לעולם ואין לה תקנה שהרי א"א לטבול לוסתה ולשמש עמו אם לא ע"י בדיקת שפופרת, והיינו אם לא תמצא דם בשפופרת בידוע שנתרפאה והסכים לזה בתורת השלמים (סק"ל) וכ"כ בשו"ע הרב (סקמ"ד) אלא שלא הזכיר שם תקנת שפופרת, והנה לדעת השו"ע הרב זה כונת הרשב"א והרמ"א במה שכתב ביאה ראשונה שאחר טבילתה דהיינו לראיית וסתה ולא לטבילת רמ"ת, אבל האמונת שמואל אף דחידש מדעתו דין זה מ"מ כתב דפשיטא שאינו עולה על הדעת לפרש כן דברי רמ"א ואינו במשמעות לשון הרשב"א ע"ש אבל הקונטרס אחרון שם הוכיח בכמה ראיות שזה כונת רמ"א ע"ש ומעתה קשה להשו"ע הרב למה לא הזכיר תקנת שפופרת כמו שהזכיר האמונת שמואל והמנחת יעקב, ובאמת אליבא דכו"ע קשה למה לא הזכיר הרשב"א ורמ"א תקנת שפופרת.

אמנם לדעת החו"ד (סק"ג) דלא מהני בדיקת שפופרת אלא לענין חולי הממלאה ונופצת אתי שפיר דהכא ודאי לא הוי חולי כיון דאיכא ביאות היתר בינתיים וכמש"כ שם החו"ד דאם הוא מהמקור מחמת חולי היה מחוייב הדם לצאת ע"י כל דבר שהכניס להמקור וא"כ הכא שהוא וסת מחמת חימוד תשמיש או שאר מקרי התשמיש בביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה לא מהני לזה בדיקת שפופרת ורמז לזה הפתחי תשובה (סקמ"ה) ע"ש אלא דלהחו"ד בכה"ג אינה נאסרת כלל כיון דהוי ספק צדדין בוסתות דרבנן לא אסרוהו במקום עיגון ע"ש ובלא"ה נמי לפמש"כ החו"ד כאן ליכא וסת של ביאה ראשונה וכנ"ל, אבל לדעת האמונת שמואל והמנח"י צ"ל דס"ל דבדיקת שפופרת מהני גם לוסת של חימוד תשמיש וכדעת הנודע ביהודה ז"ל שס"ל דרמ"ת הוא רק דין וסת ומהני בדיקת שפופרת.

ולכאור' בדיקת שפופרת דהכא מהני ממנ"פ אם לא תמצא דם הרי נתרפאת ואם תמצא דם בראש המוך יש להתירה ג"כ אחרי שתטבול כיון דכבר ראתה אחר טבילה לוסתה ע"י השפופרת שוב לא תראה עד טבילה לוסתה, דבשו"ע הרב (סקמ"ד) ביאר הטעם מה שרואה דוקא לטבילת וסתה מפני שלא נקתה וטהרה ממקור דמיה לגמרי בראיית וסתה אלא נשאר מיעוט דמים במקור ויוצאים ממנה ע"י תשמיש הראשון שכן דרך הדם לבא ע"י הרגל תשמיש לכך יש לתלות הדם בתשמיש ראשון, וא"כ לכאור' כשראתה בבדיקת שפופרת על ראשו נימא דכבר יצא מותרי הדם ונתירנה לאחר טבילה עד הטבילה לראיית וסתה.

לוסתה אבל אחר טבילה של רמ"ת שנאסרה לא ראתה או באופן שקנחה בין תשמיש לתשמיש ולא ראתה או שעברה ושמשנה] ונתברר שאינו רמ"ת הרי זו אסורה לבעלה דאמרינן דביאה ראשונה שאחר טבילתה גורמת לראות והרי א"א לטבול ולשמש.

וכיון שלדעתו ז"ל יש חשש של ביאה ראשונה שאחר טבילתה [ואסורה אפי' אם הי' ביאות היתר בינתיים] לכן אפי' ראתה פעם א' בל"ט מותרת פעם ב' בל"ט דאין שום סיבה לחשוש, דהא אפי' לצד שהוא וסת מ"מ תהי' אסורה לבעלה לעולם אחר ג"פ משום דחיישינן לחומרא שהוא מחמת ביאה ראשונה שאחר טבילה ולא אסרי' בפעם ראשונה או שני' רק באופן שיכולה לקבוע וסת על יום זה ותהי' מותרת ביום אחר אבל במידי שתהיה אסורה לעולם אחר ג"פ לא אסרו חז"ל בפעם א' דאם נחשוש לזה בפעם א' אסורה לבעלה עולמית ולכן לא אסרו חכמים עד שיתחזק בג"פ וא"כ מותרת גם בל"ט, וכן אם לא שמשה בל"ט אלא בליל ב' מהטבילה אינה חוששת בפעם הב' בליל ב' מהטבילה דכיון שתהא אסורה לעולם אחר ג"פ מפני דחיישינן שמא ביאה ראשונה גורמת לא מצרכינן פרישה בפעם אחת.

אבל אם שמשה בל"ט ולא ראתה דם ובליל ב' ראתה דם נסתלק החשש של ביאה ראשונה אבל עדיין איכא למיחש משום רמ"ת שהתחילה עכשיו לראות מחמת תשמיש אלא דמשום הך חששא לחוד מותרת אחר הטבילה בין בליל א' בין בליל ב' דלענין חשש זה ליכא נפק"מ כלל ולא אסרוהו חז"ל עד שיתחזק ג"פ, אך עדיין איכא למיחש שהוא וסת המורכב מתשמיש וטבילה דאתמול ואם יתברר שאינו רמ"ת רק וסת כגון שבל"ט אחרת שמשה ולא ראתה אזי אסורה בליל ב' של טבילתה דשוב ליכא למיחש לא משום רמ"ת ולא משום ביאה ראשונה רק משום וסת אבל אם לא תשמש בליל א' א"צ למיחש לליל ב' משום דהרי אם תראה בליל ב' ג"פ תיאסר משום רמ"ת וע"ז לא גזרו פרישה וכנ"ל, ואם ראתה בליל ג' לטבילתה דלא אמרי' קפיצה דשלשום גרמה ליכא רק חשש רמ"ת [או ביאה ראשונה שאחר טבילה] וא"צ פרישה בפעם א' או ב' וכנ"ל, ואם שמשה לפני ליל ג' ולא ראתה מותרת לגמרי ולפ"ז אפשר דבראתה בל"ט רחוק מהתשמיש דבזה ליכא רמ"ת ומסתבר דגם חשש ביאה ראשונה הוא דוקא סמוך לתשמיש א"כ יש לתלות בוסת המורכב וצריכה לפרוש בל"ט השני.

והנה האמונת שמואל כתב בעובדא ידידה שראתה אחר טבילה לוסתה ג"פ אבל אחר טבילה

שיטת הכו"פ וסד"ט וחז"ד

דעת הכו"פ סד"ט חז"ד דהרואה דם מחמת תשמיש בליל טבילה אין שום מקום לתלות דביאה ראשונה אחר טבילה גורמת לדם וז"ל הפלתי ומה ענין זה לומר שביאה ראשונה דוקא אחר ביאת מים יהיה קרוב או רחוק מביאת מים גורם הזלת דמים ממקורן, דבר זה לא שמענו בטבעיות ולא במחקריות וחז"ל לא אמרו מעולם וכו' עכ"ל [וממשמעות דבריו נראה שהבין דמה שכתבו אמונת שמואל ומנח"י בדעת הט"ז דביאה ראשונה שאחר הטבילה גורמת לראות הוא מישיך שייכי להטבילה דהטבילה גורמת שתראה בביאה ראשונה והוי וסת המורכב מטבילה וביאה ראשונה ולכן הקשה עליהם, אבל כבר תמה בבית מאיר (אה"ע סי' קי"ז) ובפרדס רמונים (ט"ז סק"ד) דאין זה כונתם אלא דחימוד תשמיש שאחר זמן שנאסרה גורמת לראות ע"ש] ויש מקום לדון רק על ב' חששות או שהיא רמ"ת או שהיא וסת המורכב מטבילה ותשמיש שהוא וסת הקפיצות ווסת הגוף ביחד דהטבילה כקפיצה והתשמיש כאכילת דברים חמים [עי' כו"פ סי' קפ"ט סקכ"ג] ודעתם ז"ל דתמיד מחמירין כחומרת ב' הטעמים ולכן מצד חשש וסת המורכב יש לאסרה בל"ט בפעם הב', ומצד חשש רמ"ת בראתה ג"פ בל"ט אסורה לעולם אע"פ שיש צד לומר שהוא וסת המורכב מל"ט ותשמיש לא אמרינן כן דכיון דאיכא למתלי נמי ברמ"ת אמרינן דחימוד התשמיש גורם הדם הואיל וחימוד התשמיש עלול להזיל דם ממקורה, אך אם יתברר שאין זה רמ"ת כגון שהיה ביאות היתר בינתיים שוב תהי' מותרת בליל ב' של טבילתה דתלי' בוסת המורכב מל"ט ותשמיש וה"ה אם הי' זה בליל ב' של טבילה שראתה פעם א' בו יש לחשוש לחומרא לפרוש ליל ב' שמא הוא וסת מורכב מליל ב' ותשמיש אבל אם ראתה ג"פ בליל ב' לא נתלה לקולא ולומר שהוא וסת כדי להתירה בליל אחר אלא תלי' שהוא רמ"ת וכיון שראתה ג"פ רצופין בלא ביאת היתר אסורה.

אבל אם ראתה בליל ג' של טבילתה דשוב אין לה שייכות להטבילה דכולי האי לא אמרי' שהקפיצה דהיינו הטבילה של שלשום משפיע לראות לא תלינן בוסת אלא ברמ"ת ומותר בליל ג' דלענין רמ"ת לא אסרוה עד שיתחזק ג"פ, [ואם בליל טבילה שמשעה ולא ראתה ובליל ב' ראתה כתב האמונת שמואל והמנח"י הסכים לזה וכן הפלתי שנתברר שאין כאן רמ"ת והוי וסת המורכב של קפיצה דאתמול ותשמיש והשו"ע הרב בקונ"א (סקי"ג) תמה ע"ז ע"ש וכן דעת החז"ד דבזה לא תלי' שהוא וסת המורכב וצריך לפרש כונתו דאע"פ

דבקפיצה דאתמול הרי מותרת לשמש ביום הקפיצה כמש"כ החז"ד סי' קפ"ט סקכ"ג ואפ"ה קובעת וסת אם תראה למחרת מ"מ היכא שמורכבת מתשמיש רחוק לומר דהשתמיש ראשון לא משפיע והשני משפיע] ואם ראתה ג"פ אחר הטבילה אך לא היו בימים שווים שוב ליכא למיחש משום וסת, ולענין רמ"ת אם הי' ביאות היתר בינתיים ליכא חשש זו, ומותרת לבעלה דתלינן תמיד במקרה ומותרת לאחר טהרתה תמיד כל שיש ביאות היתר, דחשש ביאה ראשונה שאחר טבילתה ליכא דלא מצינו חשש כזו וכנ"ל.

ואם ראתה בל"ט מופלג מהתשמיש דבזה ליכא חשש של רמ"ת ונשאר רק החשש של וסת צריכה לפרוש בל"ט שמא תקבע לה וסת לל"ט וה"ה בכה"ג בליל ב', [ולענין עקירה לדעת החז"ד אינה נעקרת אא"כ עברה ושמשה בל"ט ולדעת הסד"ט (סקכ"ד) וכן הסכמת אחרונים נעקרת בפעם אחת דכל שעדיין לא הוחזקה תלי' דהטבילה לבד גרמה ורק לכתחלה חיישינן לצירוף שניהם ולכן אסורה בל"ט א' ואם ראתה בליל תשמיש [שאינו ל"ט] מופלג מהתשמיש דליכא חשש רמ"ת וגם וסת המורכב מטבילה ליכא מ"מ עדיין יש לחשוש שהוא וסת מורכב מחודש ותשמיש ופורש ביום החודש הזה, וגם יש לחשוש עוד שהוא וסת התשמיש לחוד, אבל משום וסת התשמיש לחוד [אף שהוא כאכילת פלפלין] לא שייך לאסור דא"כ אתה אסורה לעולם מ"מ יש לאסור לעשות ב' תשמישין בלילה משום עונה הסמוכה לוסתה [ובחז"ד סק"א כתב דאם ראתה ג"פ בליל תשמיש אסורה ב' תשמישין וצ"ב דלכאו"ה בפעם א' ג"כ ראוי לאסור].

שיטת המנחת יעקב והדגול מרבבה

הרואה דם בשעת התשמיש בליל טבילה אע"פ שיש כאן ג' חששות שהוא רמ"ת או ביאה ראשונה שאחר טבילה או וסת המורכב מטבילה ותשמיש מ"מ לענין לאסרה על בעלה תלי' לקולא בכל מידי דאיכא למתלי ולכן אע"פ שלכתחלה צריכה לפרוש בל"ט מפני חשש שמא הוא וסת והרי אם תקבע כן ג"פ תיאסר ליל זו ועל כן צריכה לפרוש גם בפעם אחת מ"מ באם נקבע לה ג"פ בל"ט מותרת בליל ב' דתלינן לקולא שהוא וסת המורכב מל"ט ותשמיש, ואע"פ שלא היו ביאות של היתר בינתיים לא חיישינן שמא הוא רמ"ת אלא מותרת בליל ב', אבל אם היה ביאה ראשונה שאחר טבילתה ולא היו ימים שווים יש להחמיר דשוב ליכא למתלי בוסת רק ברמ"ת או בביאה ראשונה ואסורה לבעלה עולמית, וכן

אחר ג' ימים לטבילתה לא הוי וסת דלא אמרינן דקפיצה דשלשום גורמת לראייתה אבל לדעת השו"ע הרב סיבת ראייתה הוא מפני שעדיין לא יצא כל דם וסתה וא"כ ליכא נפק"מ בזמן שעברה מן הטבילה, אך באמת באמונת שמואל לא ביאר כ"כ כונתו בזה ואפשר דמודה בנקודה זו לסברת השו"ע הרב, ולכן גם לדידה בכה"ג שהוא אחר טבילת וסתה דוקא ליכא נפק"מ במספר הימים שעברו מן הטבילה, אך הנפק"מ בין השו"ע הרב ואמונת שמואל היכא דהי' ביאות היתר בל"ט ואח"כ שמשה עוד וראתה בין בליל זה בין בליל ב' דלהשו"ע הרב הוא וסת המורכב מהפלגה ותשמיש ולכן ה"ה בליל ג' או יותר חוששת לזה אבל לאמונת שמואל הוא וסת המורכב מטבילה ותשמיש דרך קפיצה דאתמול אמרי' ולא יותר.

ועוד נפק"מ דלדעת השו"ע הרב אם ראתה כל פעם אחר ביאה ראשונה לטבילתה בין לטבילת ראיית וסתה ובין לטבילת דרמ"ת והיתה ביאת היתר בינתיים כגון שעברה ושמשה או ע"י קינוח בין תשמיש לתשמיש ולמחר בדקה העדים כמש"כ באמונת שמואל דבזה נראה מדעת שו"ע הרב דאינה קובעת וסת בכך דלא ס"ל דהטבילה גורם ראייתה והוי וסת המורכב אלא שמחמת מקרה התשמיש היתה וכיון דלא הוי רצופין לא קבעה לה וסת בכך, משא"כ לדעת האמונת שמואל קבעה לה וסת המורכב לטבילה ותשמיש ונאסרת לבעלה עולמית שהרי א"א לטבול ולשמש עמו.

ולענין הלכה קשה להכריע בפלוגת גדולי אחרונים ומ"מ נלענ"ד ללמוד ממה שכתבתי בתחילת הענין ב' דינים.

(א) הרואה דם בשעת תשמיש בליל טבילתה בזמניו שמחממין המקואות היטב א"צ לפרוש בליל טבילה אחרת [ע"פ דברי הכו"פ וחת"ס שנתבאר לעיל ויש גם לצרף דעת אמונת שמואל והיעב"ץ שגורסים דוקא ליל ב' ויש גם לצרף דעת שו"ע הרב והפלא"ה דרך אחר טבילה לוסתה צריכה לפרוש אבל בל"ט לרמ"ת א"צ לפרוש].

(ב) ראתה בליל טבילה מופלג מהתשמיש אפי' טבלה במים קרים א"צ לפרוש בליל טבילה אחרת [כהסכמת רוב הפוסקים דתשמיש הוי כוסת הקפיצות ורק בראתה סמוך לתשמיש החמירו חז"ל וכנ"ל אבל במופלג לא חיישינן לוסת הקפיצות עד שתראה ג"פ, ורק להחזיר דהוי כוסת הגוף צריכה לפרוש ודעת רוב הפוסקים דהוי קפיצה ויש גם לצרף ב' צירופים הנ"ל ויש כאן עוד צירוף

אם ביאה ראשונה הי' בליל ג' לטבילתה ג"פ דליכא למתלי בוסת המורכב דלא אמרי' קפיצה דשלשום אסורה לבעלה עולמים דהוי רמ"ת או ביאה ראשונה, ואם בליל ראשון שמשה ולא ראתה ובליל ב' ראתה פשיטא דמותרת לבעלה חוץ מליל ב' דלא הוי רמ"ת או ביאה ראשונה רק וסת המורכב, ואם בליל א' או ב' שמשה ולא ראתה ובליל ג' ראתה מותרת דליכא כאן לא רמ"ת ולא ביאה ראשונה ולא וסת אלא מקרה בעלמא של התשמיש וכבר נעקרה בתשמיש ב' שלא ראתה בו.

שיטת השו"ע הרב והפלא"ה

הרואה דם בשעת תשמיש בליל טבילה יש כאן ג' חששות או שהוא רמ"ת או שהוא וסת המורכב מתשמיש ראשונה שאחר טבילה או שהוא וסת המורכב מתשמיש והפלגת ימים שבין ראיית וסתה לראיית רמ"ת, וחוששת לכולן ולכן פורשת בליל טבילה שטבלה לראיית וסתה מפני חשש וסת המורכב שהוא הפלגה שוה מראיית וסתה עד ליל טבילה [והיינו מסוף ראיית וסתה כשיטתו בכמה מקומות] וכיון שאין הוסת תלוי בטבילה אלא בתשמיש והפלגת ימים א"כ ליל טבילה לאו דוקא וה"ה ליל ב' וג' ויותר, ומזה מיירי השו"ע ס"י, אבל משום רמ"ת או ביאה ראשונה א"צ לחוש עד ג"פ, ואם ראתה ג"פ בליל טבילה יש נפק"מ אם היתה הראי' בתשמיש ראשון של ליל טבילה כל הג"פ אסורה לבעלה דהוי רמ"ת מחמת ביאה ראשונה שאחר הטבילה לוסתה ואע"פ שיש ביאות היתר בינתיים שהרי כשטבלה מראיית רמ"ת לא ראתה דרך כשטבלה לראיית וסתה ראתה מ"מ הרי א"א לטבול ולשמש דכיון שהיא רואה בביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה, והסברא שרואה דוקא אחר וסתה הוא מפני שלא נקתה וטהרה ממקור דמיה לגמרי בראיית וסתה אלא נשאר מיעוט דמים במקור ויוצאים ממנה ע"י התשמיש הראשון [ולענין בדיקת שפופרת כבר כתבתי לעיל מזה בשיטת אמונת שמואל ע"ש] ואם ראתה בתשמיש שני בליל טבילה וה"ה בליל אחר דבזה ליכא לא רמ"ת ולא ביאה ראשונה מ"מ יש כאן וסת מתשמיש והפלגה וצריכה לפרוש בהפלגה כזו שמראיית וסתה עד ראי' זו של תשמיש.

והנה אף שהאמונת שמואל (בסי' א') כתב ג"כ דבכה"ג שראתה ג"פ בל"ט לראיית וסתה דוקא הוי רמ"ת משום ביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה מ"מ יש מרחק רב ביניהם לדעת הא"ש סיבת ראייתה בביאה ראשונה מפני שהוא מורכב מטבילה ותשמיש ראשון מוסתה וכיון שהוא מורכב מטבילה אם תקבע לה וסת ביאה ראשונה

דאפי' הוי כוסת הגוף כיון דאינה רואה רק מופלג אסורה רק משעה שרגילה לראות וכנ"ל].

ראתה מופלג אינה צריכה לעשות בדיקות [ושם נתבאר טעם הפסק].

ג) ולענין לעשות בדיקות מעכשיו ג"פ לפ"ת ואחר תשמיש כבר כתבתי במק"א דבראתה סמוך אפי' טיפת דם או על עד שלו אפי' מופלג צריכה לבדוק ג"פ אחר תשמיש ויש מחמירין אפילו לפני תשמיש, ואם

ד) אם הראיות שבשעת תשמיש הי' רק מעט על עד בדיקה יתבאר במק"א אם צריכה נמי לפרוש בליל טבילה אחרת אבל בדיקות בכל גוני חייבת לעשות ג"פ.

סימן יא

בענין מראה ברוי"ן

א) כתב בסדרי טהרה (סי' קפ"ח סק"א) בשם מצאתי כתוב דם הנוטה לצבע ברוי"ן בלשון אשכנז שהוא כעין קליפות ערמונים וכמשקה הקאווי שהוא טהור ואין צריך לומר בכתם לפי שאין נוטה לאדמומית כי אם לשחור וכבר שנינו דיהה מכן טהור עכ"ל. וכתב בפתחי תשובה (סק"א) וגם אני מצאתי זאת כתוב והוא בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' מ"ד), וכ"כ בחכמת בצלאל נדה (דף יט:): ויגעתי ומצאתי דבר זה להגאון מוהר"י עמדין בשו"ת יעב"ץ, והסד"ט אולי טינא היתה בלבו עליו, מפאת המחלוקת שהי' להיעב"ץ נגד רשכב"ה בעל תפארת ישראל וכו"פ ואו"ת ויערות דבש ולכך הזכירו על שם מצאתי כתוב וא"כ כדאי הם לסמוך עליהם בזה עכ"ד. וכ"כ בתשובה מאהבה שהמצאתי כתוב הוא היעב"ץ ע"ש.

וכדי לעמוד על שורש הדברים נעתיק דברי היעב"ץ שכתב (שם) דמראה ברוי"ן לא נתבאר בשו"ע ואחרונים אם הוא ממראות דמים טמאים ונראה לי להקל בו דודאי עדיף ממימי בשר צלי דידוע שיש בו אדמיות ואפ"ה מטהרי ליה בית הלל וקיימא לן כוותיהו ואע"ג דאנן מחמירין ביה היא גופא חומרא גדולה דהא שפיר בקיאינן בגווייה אלא משום דלא לייתי לאחלופי כיון דאית ביה נטיה לאודם משא"כ במראה ברוי"ן הנזכר שאין לו נטיה לאדמומית אלא לשחרות וכבר שנינו משנה שלימה בשחור עצמו דיהה מכן טהור ולית בה ספיקא ולא חומרא מדינא דגמרא כמו בשאר מראות שנחלקו בהן בדיהה וכל שכן בירוק ברוי"ן שהרי אינו שחור ולא אפילו דיהה דדיהה שלו אלא שעמוק שלו נוטה קצת לשחרות הדיהה ועוד קל וחומר מירוק דמקילינן ביה טובא ואפילו במראה הזהב שהרי יש בו ודאי נטיה חזקה אל האודם וכו' כל שכן בירוק ברוי"ן שהוא רחוק מאד מן האודם ואע"פ שיהא עמוק הרבה אינו אלא כדיהה דשחור שהוא טהור בלי ספק ולכן אין להחמיר כלל בברוי"ן הנזכר ובכתם פשיטא דלית דחש ליה עכתו"ד.

ב) דעה תמה טובא על המצאתי כתוב חדא במה דקיהיב טעמא לפי שאין נוטה לאדמיות כי אם לשחור וכבר שנינו דיהה מכן טהור דא"כ אפילו נוטה לאדמיות נמי יהא טהור דהא גם באדום שנינו דיהה מכן טהור, ותו קשה טובא דהא אנן קיי"ל דהאידינא שנתמעטו הבקיות החמירו לטמא כל מראה אדום ושחור ואפילו דיהה דדיהה כמש"כ הר"ן ושאר פוסקים והשו"ע. ומש"כ עוד לענין כתמים יבואר לקמן בס"ד. ובחכמת אדם (כלל קי"א דין א') הסכים עם המצאתי כתוב להלכה אלא שתמה עמש"כ שזה דומה לשחור וכבר שנינו שדיהה מכן טהור שהרי לדידן כל מראה שחור טמא כמש"כ הר"ן ורמב"ן, ומ"מ להלכה הסכים להסדרי טהרה וצ"ל דס"ל שאינו נוטה לשחור, ומ"מ הקושיא על המצאתי כתוב במקומו עומד איך הכשיר מפני שאינו נוטה לאדום כי אם לשחור, וכן הקשה בפרדס רמונים (סק"א) ובעוד אחרונים כאשר יבואר לקמן.

ב) ולבאר דבריו נקדים סוגיית הש"ס בפרק כל היד דתנן התם (דף יט.) חמשה דמים טמאים באשה וכו' בית שמאי אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ובית הלל מטהרים, ובגמרא מקשינן ולית להו לבית שמאי דמיה דמיה הרי כאן ארבעה איבעית אימא לית להו ואב"א אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הכא נמי מלקא הוא דלקי ע"כ. ולכאור' משמע דלתירוצא קמא לית להו לבית שמאי כלל דמיה דמיה לומר דיש רק כמה סוגי דמים שהתורה טמאתה ואידך

מיני אדמומית טמא, ואפי' דיהה דדיהה דטהור לרבי אמי בר אבא מ"מ לב"ש יתכן דטמא.

א"ל אי קשיא הא קשיא דאת"ל דס"ל לבית שמאי דכל מיני אדום טמא א"כ הך קרא דבין דם לדם מאי עבדי ליה הא דם דקרא קאי על דם אדום דכתיב אדומים כדם והרי ליכא דם אדום טהור ובין דם טהור לדם טמא היכי משכחת לה, ואפשר דבית שמאי דריש ליה בין דם נדה לדם זיבה וכקושיית הגמרא ועיי' סנהדרין (דף פז:). ועיי' בתוס' הרא"ש שכתב דהגמרא משמע ליה מקרא דבג' מיני דמים איירי ע"ש וי"ל דב"ש לא משמע ליה הכי, ומ"מ קושיות תוס' הרא"ש דאימא אדום ותו לא עומד במקומו למהלך זו, וגם קשה דהרמב"ן פסק כת"ק ולפי מהרש"ל וחת"ס צ"ל דת"ק ס"ל דכל מיני אדום טמא מספק וא"כ כל אמוראי בדף כ. דפליגי בדיהה לאו אליבא דהלכתא פליגי וזה דוחק.

ג ובדרך אגב נבאר גם קושיית הגמרא וממאי דהני טהורין והני טמאין דאין לפרש הקושיא דלמא דם ירוק ולבן טמא ודם אדום טהור חדא דא"כ קרא דמוכח דיש עת נדתה וזיבה הוא בלא עת נדתה היכי משכחת לה דבדם ירוק ולבן ליכא עת וע"כ פשיטא דקרא על דם נדות שהוא אדום קאי. ועוד יזוב זוב דמה ימים רבים משמעות הקרא מורה למה שרגילות הנשים לביאת האורח ולא לדבר שאינו שכיח ומצוי, ותו דא"כ כשהקשה הגמרא אימא אדום ותו לא עדיפא הו"ל לאקשוי לחומרא ואימא כל מיני אדום במשמע דכיון דקרא אדומים לפי התרצן בא לאפוקי ירוק א"כ אימא כל אדום טמא ולא ד' לחוד, ומזה מוכח דקושיית הגמרא הי' על סוגי האדום שנתבאר במשנה דר' מיני אדום משאר מיני אדום טהורין וכדמוכח מקרא בין דם לדם שיש דם אדום טהור ממאי דהני טהורין והני טמאין אימא איפכא וע"ז תי' דמקרא ילפי' אדומים כדם, וצ"ב מאי דמתרץ ליה הא הכל ממשפחת האדום הוא ומנ"ל דהני טהורין והני טמאין, וי"ל דקים להו דאיכא ארבעה אבות אדום וכל השאר הן תולדות אלו המראות ולכן כשגילה הקרא אדומים כדם והרי ידענו דאיכא אדום שהתורה טהרתו מסברא אנו למדין שהאבות טמאין והתולדות טהורין שסתם אדום קאי על האבות ושוב הקשה הגמרא אימא רק האדום שבאדומים ומנא לן שכל האבות טמא ומתרץ דמיה דמיה הרי כאן ארבעה, ויסוד הדברים מצאתי בחזו"א (סי' ק"ז) ע"ש, או י"ל לפמש"כ בתוס' הרא"ש (ס' כ. ב) דקים להו לרבנן דהני ד' מראות דמים שכיחי בנשים ע"ש ולכן כשילפינן מקרא אדומים כדם והיינו כדם אדום מסתבר דהכונה על ד' מיני דמים השכיחי בהם ודו"ק. עוד יש

טהורין אלא כל מיני דמים טמאים כל שיש בו אדמומית כדכתיב ויראו מואב את המים אדומים כדם למדנו שהדם אדום ולכן כל סוגי אדום טמאים ולפ"ז קשה מ"ט אמרי אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי הוה להו למימר כל מיני אדום טמא ותו קשה דכיון דהקשה הגמרא אימא אדום ותו לא אלמא דלולא הדרשא של דמיה דמיה הוה סלקא דעתא דרק אדום שבאדומים דהיינו כדם המכה טמא וכמו שפי' רש"י וא"כ כיון דבית שמאי לית להו דמיה דמיה לימא אדום ותו לא ומנא להו לטמא אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ובערוך לנר תי' דבית שמאי ס"ל דהנך מראות הלכה למשה מסיני ע"ש ולפ"ז לא ס"ל כל מיני אדום אלא הנך ד' דוקא ועוד מימי תלתן ומימי בשר צלי דגם זה הלכה למשה מסיני וזה דוחק לומר דפליגי בהלכה למשה מסיני אלא ע"כ צ"ל דבית שמאי ס"ל דילפי' מקראי טפי מד' מיני דמים דאיכא ו' מיני דמים וכ"כ בתוספות הרא"ש דלית להו ד' דמים דוקא אלא נפקי להו טפי מקראי ע"ש ואולי י"ל דס"ל דאיכא לרבות עוד ב' מיני דמים ממה שנאמר כי יזוב זוב דמה וממה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה וכמו שהקשה בירושלמי דאיכא טפי מד' מהני פסוקי ובית שמאי לא ס"ל כתירוץ דירושלמי ע"ש, והא דריבה ב"ש דוקא ב' אלו י"ל דס"ל דהני שכיחי בנשים טפי משאר מראות ומסתבר דקרא ריבה למה דשכיחי או דס"ל דב' אלו גם אבות האדום כשאר ד' דמתניתין כמו שיבאר לקמן. ותירוץ בתרא דגמרא ס"ל דלעולם ד' מיני דמים דוקא אלא מראה של מימי תלתן ובשר צלי הוא לקותא ממראה האדום שטמאתו התורה, אבל בהגהות מהרש"ל (דף יט:). בד"ה לית להו כתב דנוכל לפרש דברי בית שמאי דלית להו דמיה כלל וכל מראה אדמומית מטמא וכ"כ בחי' חתם סופר דאיכא למימר לבית שמאי דכל מין אדום טמא רק דיהה ממימי תלתן ובשר צלי לאו אדום הוא כלל משא"כ עקביה מודה לב"ה במימי תלתן ובשר צלי ע"כ דס"ל דמיה דמיה ע"ש ולפ"ז מה שאמרו ב"ש אף כמימי בשר צלי הכונה כל מין אדום אפי' דיהה כמימי תלתן ובשר צלי טמא לאפוקי דיהה ממנה שאינו אדום כלל.

והחזו"א (סי' ק"ז) תמה על מהרש"ל שהרי דיהה מאדום עדיין היא אדום יותר מקרן כרכום ומודו ב"ש בהו דטהור ע"ש ולא ידענא מנא ליה דבית שמאי מודו דדיהה מאדום טהור דלמא מטמא ב"ש אפי' דיהה ממראות השנויים והא שמעינן ליה לרבי אמי בר אבא (בדף כ. ב) דאמר דכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן נמי טמא חוץ משחור וזה אפי' לת"ק וב"ה, ולעולא ושאר אמוראי שחלקו עליו מ"מ דלמא אליבא דבית שמאי מודו דכל

לפי מה שתי הגמרא כן על דברי ב"ש דמימי תלתן ובשר צלי הוא לקותא מד' מיני אדמימות צ"ב מאי טעמייהו דרבנן דמטהרי הרי לענין שחור מודו דטמא דהוי לקותא מד' מיני אדום וא"כ מ"ט מטהרי בירוק ומימי תלתן ובשר צלי הא הוי לקותא מהאדום וצ"ל דנחלקו במציאות אם הוי לקותא או מטרה בפני עצמו ועקביא ס"ל דמימי תלתן ובשר צלי הוי מראה בפ"ע וירוק הוי לקותא ובית שמאי ס"ל להיפך דירוק הוי מראה בפ"ע ובשר צלי ומימי תלתן הוי לקותא, ומ"מ צ"ב מש"כ התוס' דהאי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמימות דהניחא לתי' קמא י"ל דמרבא מקרא מראה חמישי וע"כ צריך להיות מראה שיש בו אדמומית דהא אדומים כדם כתיב אבל לתירוצא בתרא דהוי לקותא מד' מיני אדום אולי הלכותא גורם למראה ככרתי ומה לי שאינו נוטה לאדמימות הא גם שחור אע"פ שלא יהא בו אדמימות טמא דהא לקותא הוא ה"ה ירוק ככרתי דלמא לקותא הוא, ובאמת במאירי כתב כן להדיא שס"ל לעקביא דירוק ככרתי טמא אע"פ שאין בו אדמימות כיון דמלקא הוא דלקי אבל דעת התוס' והראשונים אינו כן, וצ"ל דס"ל להתוס' דלא יתכן שיהי' לקותא מאדום אם אין בזה קצת נטי' לאדמימות ולכן לא שייך לומר בירוק ככרתי שהוא לקותא מאדום אך במראה שחור י"ל דיתכן שלא יהא בו אדמומית כלל והוא לקותא מאדום דרק בירוק ככרתי כתבו כן התוס' ואפשר דהכריחו כן דאל"כ נמצא דלתי' קמא ירוק ככרתי טהור ולתי' בתרא טמא וא"כ פליגי ב' לישנא בדבר יסודי כ"כ ולא נתפרש בגמרא להכי ס"ל דודאי גם ללישנא בתרא ירוק ככרתי טהור ועל כרחך דלא שייך לקותא אם אין בזה שום אדמימות.

ה והנה הרמב"ן פסק לענין מימי תלתן ומימי בשר צלי כת"ק דהוי ספק טמא ולענין ירוק פסק כחכמים דמטהרי לגמרי ולכאור' צ"ב דבשלמא לתי' בתרא דפליגי אם הוי לקותא מדם אדום י"ל דלענין ירוק פסק כחכמים דלא הוי לקותא ולענין מימי תלתן ובשר צלי ס"ל כת"ק דמסתפק בזה דהוי לקותא מאדום אבל לתי' קמא דפליגי אם דמיה דמיה לרבות ר' או דאיכא עוד דרשה לרבות מין דם וחכמים פליגי על עקביא וס"ל דמיה דמיה ד' דוקא ופסקי' כחכמים דמיה דמיה דוקא א"כ איך יכול לפסוק כת"ק לענין מימי תלתן ובשר צלי שמסתפק דאולי דמיה דמיה לאו דוקא והו"ל מזכה שטרא לבי תרי, וצ"ל דודאי לתי' קמא אם פסקי' כחכמים בירוק ודאי היינו מטהרים גם במימי תלתן ובשר צלי אבל לתי' בתרא דאין הכרח בדבר א"כ אף דפסקי' בירוק כחכמים מ"מ במימי תלתן ובשר צלי פסקי' כת"ק ולכן לענין הלכה יש

לפרש קושיית הגמרא וממאי דהני טהורין דדלמא דם ירוק ולבן נמי טמא ורק דיהה מד' המראות טהור ובין דם לדם הוא על דיהה מד' מראות אבל ירוק ולבן טמא ומתירן אדומים כתיב אך גם זה דוחק דסלקא דעתך דדיהה טהור וירוק ולבן יהי' טמא, וגם לישנא דגמרא והני טמאין מיותר לפירוש זה.

ואמרין בגמרא ובית הלל מטהרין היינו תנא קמא איכא בינייהו לתלות ופי' רש"י ת"ק סבר ה' דמים טמאין ודאי ואידך ספיקא ולבית הלל טהורין ממש, וצ"ב דבשלמא לתי' בתרא דמלקא הוא דלקי י"ל דנסתפק להו לת"ק אם מימי תלתן ובשר צלי הוא לקותא מאחד מד' מראות אדום אבל לתי' קמא דבית שמאי לית להו דמיה דמיה הא ת"ק הרי אית ליה דמיה דמיה מדתנן חמשה דמים טמאין וא"כ ממנ"פ אם אית ליה הדרשה למה תולין הא לא טמאתו התורה ואם מרבא מקראי טפי הו"ל טומאה ודאי ולמה תולין וצ"ל דמספקא ליה אי דרשינן טפי או לא וכ"כ בחזו"א (שם) וזה דוחק דתנא מסתפק בדרשה ואולי תולין מדרבנן קאמר וצ"ע, ועוד צ"ב דת"ק מחמיר טפי מב"ש דב"ש מודה בירוק לחכמים ות"ק מחמיר בין במימי תלתן ובשר צלי ובין בירוק וצ"ב הילפותא מנא ליה לרבות כ"כ מקראי, ואפשר דס"ל דמימי תלתן ובשר צלי חדא שיעורא היא.

ד ואמרי' תו בגמרא הירוק עקביא בן מהללאל מטמא ולית ליה לעקביא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה אב"א לית ליה ואב"א אית ליה מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הכא נמי מלקא הוא דלקי וכתבו התוס' בפירוש תירוצא קמא דלית ליה דמיה דמיה דר"ל דלית ליה ד' דוקא אלא נפקא ליה החמישי מקרא אחרנא עכ"ד וצ"ב אם יליף מפסוק דאיכא עוד חמישי מ"ט מרבא ירוק שאינו אדום כלל הא אדומים כדם כתיב ש"מ דם אדום הוא וא"כ הו"ל להרבות עוד מין אדום. ולפמ"ש"כ לעיל דד' אבות אדום איכא י"ל דס"ל לעקביא דריבתה התורה אבות המראות לטומאה ולכן כיון דקרא ריבה מראה חמישי מסתבר דריבה אב המראה ולכן ריבה ירוק שהוא דומה לאדום יותר משאר מראות שהוא כמראה הזהב ואיכא זהב הנוטה לאדום שדומה לדם פרים כדאמרין ביומא (דף נו:): ואתי שפיר מש"כ התוס' דהאי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמומית עוד י"ל דס"ל לעקביא דירוק שכחי טפי משאר מראות ומסתבר דהתורה ריבתה דמים השכחי בנשים ולכן ד' מיני אדום וירוק השכחי טמאים.

מיהו אכתי איכא למידק לתירוצא בתרא דאית ליה לעקביא דמיה דמיה אלא דמלקא הוא דלקי וכן

אינה יושבת, ואע"פ שלכאור' מדברי הרשב"א והרא"ש והטור משמע דליכא כי אם ב' מראות טהורות ירוק ולבן אבל כבר כתבו הב"י וב"ח דה"ה שאר מראות שאין בהן אדמימות טהור.

ו] ואכתי איכא למבעיא בגדר מימי תלתן ומימי בשר צלי אם הם מראה אדום ממש או אם הוא מראה אחרת שיש לו נטי' לאדמומית כעין הירוק לעקביא דס"ל שאע"פ שהוא מראה אחר מ"מ יש לו נטיה לאדמומית וטמא משום דאית ליה ריבוי מקרא למראה חמישי לתי' קמא או שהוא לקותא של אדמומית ואע"פ שחכמים פליגי וס"ל שאין זה נטי' לאדמומית או אע"פ שיש לו נטי' לאדמומית מ"מ לא אסרה תורה הנטי' לאדמומית אלא אדום ממש ואין זה לקותא מד' מיני אדום אבל במימי בשר צלי ותלתן יש לחקור האם בית שמאי האוסר הוא מפני שהוא אדום ממש והתורה ריבתה עוד מין אדום לתי' קמא בגמרא וכנ"ל בשם התוס' הרא"ש והבינו שלזה המין כיון התורה מפני שהוא ג"כ אב האדום או מפני שגם זה שכיח בנשים כמש"כ לעיל (אות ב') משא"כ דיהה משאר המיני אדום טהור וכמש"כ לעיל, או לדעת מהרש"ל וחת"ס דב"ש מטמא כל מין אדום ואפי' כמימי תלתן ובשר צלי אבל לעולם מראה מימי תלתן ומימי בשר צלי הוא אדום ממש וכן לתי' בתרא שהוא לקותא מד' מיני אדום אם הוא אדום ממש אלא שאינו כד' מיני אדום ואפ"ה טמא מפני שהוא לקותא מד' מיני אדום או שהוא מין אחר לגמרי אלא שיש לו נטי' לאדמומית ונעשה כן מחמת הלקותא.

וכבר כתבנו דמשמע מדברי הרי"ף והר"ן דהעיקר כתי' בתרא דגמרא דהוי לקותא וא"כ עיקר הספק מה שיש לחקור אם לקותא זה שהוא כמימי תלתן וכמימי בשר צלי הוא מראה אדום או מראה אחר שיש בו נטי' לאדמומית וס"ל לב"ש דלקותא של ד' מיני אדום דמתניתין נעשה כמראה זה ונפק"מ לדעת הרמב"ן דפסק כתי' או לדידן עכשיו שא"א בקיאין במראות הדמים וכתבו הראשונים שאף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי טמא אם מראה זו הוא אדום ממש או מראה אחר שיש בו נטי' לאדמומית ואע"פ שבירוק מקילינן מפני דס"ל דאין מראה זה לקותא מן אדמומית משא"כ מראה מימי תלתן ומימי בשר צלי.

ויש' ללמוד דבר זה מדברי הראשונים הרשב"א והריטב"א והר"ן שכולם כתבו (כדף כ:) בשם הראב"ד דמדקתני במתניתין כמימי תלתן וכמימי בשר צלי שמעינן דמימי תלתן ומימי בשר צלי מראות דמים הן

להחמיר כתי' בתרא וכ"כ הרי"ף וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות כלישנא בתרא ע"ש ולכן כתב הרמב"ן דהלכתא כתי' לענין מימי תלתן ובשר צלי דהוי ספיקא.

מיהו גם לדעת ת"ק דפסק הרמב"ן כוותיה אם המראה דם הוי דיהה ממימי תלתן ובשר צלי או אפי' דיהה משאר ד' מיני אדום המבואר במשנה טהור דהכי קי"ל (כדף כ:) כרוב אמוראי דכולן עמוק ממנו טמא דיהה ממנו טהור ובוזה לא פליגי תנאי דמתניתין ולכן מצד הדין רק ז' מראות אלו או עמוק מהן טמא חמשה מהן טמאה ודאי ומימי תלתן ובשר צלי הוי ספק ואפשר דמימי תלתן ובשר צלי חדא שיעורא הוא ואיכא ר' מראות דמים ה' טמאין ודאי וא' ספק אבל דיהה מאלו המראות אע"פ שהן מראה אדמומית טהור, ודעת הרמב"ם דהלכתא כבית הלל וליכא רק חמש מראות בלבד ואידך טהורין לגמרי כמש"כ הרמב"ן והר"ן בשמו וכן משמע דעת הרשב"א בתורת הבית הקצר וכ"כ הרא"ש דהלכתא כבית הלל דמטהרי לגמרי כמימי תלתן ובשר צלי.

וכתב הרמב"ן ואנו עכשיו שבטלו רואי דמים כל שיש בו מראה אדמימות ואפילו כמימי בשר צלי ודיהה ממנו יושבת עליו שבעה נקיים [מש"כ ואפי' כמימי בשר צלי כונתו למאי דמסיק ודיהה ממנו דאילו מימי בשר צלי מדינא דגמרא טמא מספק דהלכתא כתי' כמו שפסק שם אבל דיהה ממנו דטהור מדינא ע"ז יש להחמיר עכשיו שבטלו רואי דמים] וכן בכל מראה שחור ואפילו כזית ודיהה ממנו ואפילו דיהה מן הדיהה [ר"ל דבמראה שחור קי"ל דשחור כזית טהור לכו"ע וליכא פלוגתא בזה וכש"כ דיהה ממנו ואפי' דיהה דדיהה דזה טהור לכו"ע אפי' במראה אדום כדאמרי' (דף כ:) לרבי אמי בר אבא דהחמיר בדיהה של מראה אדום וטיהר בדיהה דדיהה וכש"כ במראה שחור דלא שייך שיהי' לקותא מאדום אם הוא שחור כזית או דיהה ממנו אפ"ה יש להחמיר בזה] אבל כדם הירוק ואצ"ל לבן "ושאר מראות" ודאי אינה יושבת כלום שלא גזרו אלא על דם ותולדותיו אבל אלו אינן בכלל וכו' עכ"ל וכ"כ בחי' הר"א תלמיד הרמב"ן וז"ל ומיהו דוקא על דבר שיש בו מראה אדמימות אבל על דם ירוק ואצ"ל על דם לבן "ושאר מראות" שאין בהן אדמימות כלל הרי היא טהורה ודאי ואינה יושבת עליו כלום שלא גזרו עליה אלא על דם אדום ותולדותיו שיש בהן מראה אדמימות או על שחור ותולדותיו ואפי' יש בו מעט שחרות משום דשחור אדום הוא אלא שלקה אבל דם ירוק ולבן "ושאר מראות" כיוצא בהן אינן בכלל דם אדום ותולדותיו וכו' עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות דלבן וירוק "ושאר מראות"

הדמים שהוא אדום וממש וכדמוכח מסי' ק"צ הנ"ל שהביא הב"י דברי הראב"ד וכמו שנתבאר לעיל.

ח והנה בגמרא (דף כ.) אמר רב אשי כגון אנא דלא ידענא בין האי להאי לא איבעי לי למחזי דמא והיינו דלא ידע בין קרנא קמייתא של דם הקזה לקרנא שניה לכן אמר דלא מיבעי למחזי דמא, ושם עמוד ב' אמר רבי יוחנן חכמתא דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא מטמינא מטהר מטהרנא מטמא ע"ש, וכתבו הראשונים שבזמן הזה א"א בקיאיין ומטמאין כל מראה אדמימות, דאפילו בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו נמנעים מלראות דמים, ולכאור' יש נפק"מ בין הרמב"ן ושאר הראשונים בזה דהנה זה ודאי שהחכמים בימי חכמי הש"ס שהיו נמנעים מלראות דמים הי' מפני שלא היו בקיאים בדקות ההבחנה בין דם הקזה ראשונה לשני' וכיור"ב אבל ודאי שהיו בקיאים בין אדום הרבה לאדום קצת שבזה לא תליא בהבחנה הדקה שהי' צריך חכמה מרובה ולכן בין מראה אדום למימי בשר צלי ותלתן היו בקיאיין דהא מראה תלתן ובשר צלי קליש אדמימותיהם בהרבה ממראה אדום אמיתי וכנ"ל וא"כ אנו שמטמאים כל מראה שיש בו אדמימות קצת אפי' חלש הוא גזירת קדמונים שלא לחלק בין מראות הדמים שלא לבא לטהר הטמא אבל לא מצד חסרון הבקיאיות במראה זו עצמו אבל לדעת הרמב"ן דהלכה כת"ק דגם מראה תלתן ובשר צלי הוי ספק טומאה א"כ כל מראה שיש בו אדמימות טמא מדינא דא"א בקיאיין אפי' במראות החלושים להבדיל בין בשר צלי או שאר מראה קלוש דטהור וא"כ כולם בכלל ספיקא דאורייתא משא"כ לשאר ראשונים דפסקו כבית הלל הוי כל מראה קלוש בכלל גזירה דרבנן, ועייין בשו"ת צמח צדק (סי' קכ"ד) די"ל דאפי' דיהה ממזוג א"א בקיאיין אמנם בדיהה דדיהה שהוא קלוש הרבה גם הוא מודה דהוא בכלל גזירה דרבנן, דהרי דיהה דדיהה מכל המראות דמים כשר וליכא דיהה דדיהה שיהי' בגדר עמוק משאר המראות ע"ש.

ובזה יובן מש"כ היעב"ץ (הנ"ל) דמימי בשר צלי ידוע שיש בו אדמימות ואפי"ה מטהרי ליה בית הלל וקיימא לן כוותיהו ואע"ג דאנן מחמרין ביה היא גופא חומרא גדולה דהא שפיר בקיאינן בגוויה אלא משום דלא ליתי לאחלופי כיון דאית ביה נטי' לאודם עכ"ד והוא כמו שנתבאר מדברי הראשונים דמימי תלתן ומימי בשר צלי הוא מראה אדום קלוש וכזה בקיאינן וכנ"ל אלא שהוא גזירה דרבנן על כל מראה אדמימות אפי' דיהה דדיהה שלא יבא לטהר הטמא.

וכיון שתולה אדום באדום תולין הכתמים האדומים במימי תלתן ובבשר צלי אם נתעסקה בהן עכ"ל מוכח מזה דמראה אדום הוא מדתולה כתמיה האדומים בהן והמאירי חולק וכתב ואין זה נראה לי מאחר שבדין התלמוד אינו מראה דם אין תולין בהן להקל ע"ש אך לשיטתו אויל שכתב בביאור המשנה דבית הלל מטהרי כמימי תלתן וכמימי בשר צלי מפני שאדמימותן חלוש, אבל בפשטות שיטת בית הלל דמטהרי דלא ס"ל דהוי לקותא מד' מיני אדום השנוי במשנה וא"כ אינו בכלל אדום שאסרתו תורה ולעולם אפשר דאדום חזק הוא ודומה למראה דם ולהכי שפיר תולין כתמיה האדומים בהן, והטור והשו"ע (בסי' ק"צ סכ"ג) פסקו כדעת הראב"ד ורשב"א וריטב"א ור"ן דמראה מימי תלתן ובשר צלי הוא מראה אדום ותולין בהן כתמיה, וכתב בביאור הגר"א (סקל"ג) מדפליגי ב"ש וב"ה בסוף פ"ב אלמא אדום הוא ותולין כמו בקילור, וע"ש בסד"ט (סקמ"ה) דאע"פ שזה אדום קצת וזה אדום הרבה מ"מ שמא בהתחברו עם הפשתן יולד מבין שניהם אדמימות ביותר ע"ש, הרי נתבאר לנו דמימי תלתן ובשר צלי הוא מראה אדום אלא דנחלקו ב"ש וב"ה אם הוי לקותא מד' מיני אדום דמתניתין או הוא מין אדום אחר.

ז והבית יוסף (סי' קפ"ח) כתב ואם תאמר מאחר שהם ז"ל פסקו הלכה כבית הלל דמטהרים כמימי תלתן וכמימי בשר צלי למה לא התיירם בזמן הזה כשם שהתירו בירוק ולבן, משמע מקושייתו שהבין דמראה מימי בשר צלי ותלתן הוא מראה אחר כמו ירוק רק שיש בו דמיון לאדמומית כמו ירוק וא"כ למה אסרוהו בזמן הזה, ותי' הב"י דלבן וירוק לית להו נטי' לאדמומית אבל כמימי תלתן וכבשר צלי לכו"ע נוטים לאדמומית ואעפ"כ מטהרי רבנן הלכך האידנא דלא בקיאיין לא מטהרינן ע"ש וצ"ב מ"ט באמת מטהרי רבנן אם יש בו נטי' לאדמימות דהא הטעם דמטהרי בירוק משמע מהב"י משום דס"ל דלית ביה נטי' לאדמומית וא"כ כמימי תלתן ובשר צלי דיש בהו נטי' לאדמימות מ"ט מטהרי ואלא ע"כ דאע"פ שיש בו נטי' לאדמימות כיון דלא אסרה תורה רק ד' מיני אדום ודיהה מהן טהור ולא עוד אלא אפי' דיהה מאדום והוא יותר אדום מקרן כרכום מטהרי כמש"כ בתוס' הרא"ש (נדה דף ב.) א"כ גם כמימי תלתן וכמימי בשר צלי טהור ולא ס"ל דהוי לקותא מד' מיני אדום א"כ מגליה להב"י דאינן מראה אדום ממש אלא נטי' לאדמימות וי"ל דהבית יוסף לא התכוין לומר דאינו מראה אדום אלא מין אחר הנוטה לאדמימות אלא ר"ל דמראה זו אדום קצת ונקט לשון נוטה אגב רישא אבל לעולם הוי ממראות

גזרו על כל מראה שחור משום לא פלוג וכנ"ל וגזירה זו הוא רק על מראה שחור משא"כ מראה ברוי"ן שבעצם אינו שחור אלא שיש בו נטי' לשחרות איננו בכלל הגזירה, וכש"כ ירוק ברוי"ן שאפי' נטי' לשחרות אין לו, וזה שדקדק היעב"ץ וכבר שנינו בשחור "עצמו" וכו' כלומר דאפי' במראה שחור עצמו מותר מדינא לכו"ע בדיהה לכן אין להחמיר במין אחר שאינו שחור בעצם דהיינו מראה ברוי"ן אע"פ שיש לו קצת נטי' לשחרות. ושמעתי ממופלג אחד ראי' ברורה לדברי היעב"ץ מגוף דברי התרוה"ד (סי' רמ"ו) שמסתפק במראה לכן וירוק וכתב דבנדון דידיה לענין מראה לכן שהוא כמראה בגד לכן שנפל עליו אבק שהוכהה לבנינותו הואיל ואינו לכן לגמרי י"ל דנוטה לצד שחור שהוא מה' דמים טמאים ובסמ"ג כתב בשם רבינו שמואל דעמוק מכאן טמא פירושו שהוא לכן יותר משחורית דמתניתין מ"מ נראה דמראה כזה אינה כלל מצד שחורית וכו', ולכאור' קשה למה הצריך לפירושו דרבינו שמואל דהא אם הוא בכלל שחור הרי מטמאין האידנא כל מראה שחור שא"א בקיאין בדמים וכש"כ לפני זה שם, ומוכח מזה דלשאר הראשונים דעמוק מכאן פירושו יותר שחור וכדעת רש"י לא היה צד לטמא מראה בגד לכן שהוכהה לבנינותו וע"כ דכיון דאינו מראה שחור בעצם אלא מראה אחר לא שייך לטמא אפי' יש לו נטי' לשחרות ורק לפי' רבינו שמואל דס"ל דלכן יותר משחור טמא יש צד לטמא כל נטי' לשחרות, ומעתה יש לתמוה על הבית מאיר שכתב להוכיח מתרוה"ד לטמא מראה ברוי"ן דאדרבה משם ראי' להתיר דלא מצא צד לאסור כי אם לרבינו שמואל אבל להלכה דלא ס"ל כן אין שום צד לאסרו, ועוד דאפי' לדבריו אין ללמוד ממראה גרוי"א למראה ברוי"ן דמראה גרוי"א נוטה לשחור יותר ממה שמראה ברוי"ן נוטה לשחור כאשר עינינו רואות בכתיבתנו באבר שקורין עיפרון שיש בו נטי' חזקה אל השחור יותר ממראה ברוי"ן שאין בו נטי' כ"כ וצ"ע.

י] ומה שתמהו האחרונים הפרי דעה והפרדס רמונים והבית שלמה (סי' ד') והבית מאיר (סי' קפ"ח) וראש אפרים (סי' ל"ח) ועוד על המצאתי כתוב הוא מפני שלא ראו דברי היעב"ץ בפנים אלא ממה שהועתק בסד"ט שחיסר בההעתקה והבינו ממנו כאילו דס"ל להמצאתי כתוב דדיהה מן הדין השחור כשר ולכן דחו דבריו דהרי להדיא כתבו הראשונים דכל מראה שחור טמא אבל אילו הי' לפנייהם דברי היעב"ץ מסתבר שלא היו חלוקין עליו וכמו שהסכים לזה החכמת בצלאל שכתב ששמעתי מערערים על הסד"ט ולאחר שמצא שהוא דברי היעב"ץ

ט] אבל במראה שחור נראה דגם הרמב"ן מודה דהוא רק גזירה דרבנן ואין בה משום חשש איסור תורה דהרי לכו"ע בדיהה מן הדין השחור מאד דהיינו חרותא דדיותא טהור כדאמרינן בגמרא (דף כ.) ואנן אסרינן שחור בזמן הזה אפי' דיהה דדיהה אע"פ שנראה לעין כל שדיהה הרבה מן הדין ואין בזה משום חסרון הבקיאיות אע"כ שהוא גזירת חכמים אחרונים מחכמי הגמרא או גזירת הגאונים שאחר הגמרא היא לטמא כל מראה שחרות ואדמימות בזמן הזה שאין בקיאין במראות הדמים [כלומר ההבחנות הדקות] גזירה שמא יבא אחד לטהר מראה הטמא כמש"כ בשו"ע הרב (סק"ב) ע"ש, וא"כ בדיהה מן דיו שנראה לעין כל שאין כאן חשש תורה שאין בזה דמיון לדין גזירה דרבנן אף לדעת רמב"ן ובאמת ראוי להתבונן דבשלמא במראה אדום די' מיני אדום וצריכין להבחין שלא יהי' דומה לאחד מארבעה אלו וכש"כ אם ס"ל דמימי בשר צלי ותלתן נמי אסור צריכין בקיאיות מרובה וכש"כ למ"ד דאפי' דיהה טמא שפיר יש מקום לגזור ולאסור כל המראות שיש בו אדמימות אבל מראה שחור דליכא שום פלוגתא בזה ובעינן שחור כדיו ודיהה ממנו לכו"ע טמא ולא מציינו בזה שום אמורא שלא הי' בקי בזה ולמה לן למיגזר בזמן הזה עד כדי כך שאפי' דיהה דדיהה טמא וצ"ל דלא פלוג חכמים גזירתן וכיון דגזרו על כל מראה אדום גזרו נמי על כל מראה שחור שלא יבואו לטהר את הטמא. אבל הראב"ד בבעלי הנפש כתב הלכך כל מראה שחור נמי טמא לפי שא"א בקיאין עכשיו בין שחור לדיהה ממנו עכ"ל מוכח מדבריו דגם במראה שחור א"א בקיאין אבל בשאר הראשונים לא נזכר דבר זה ומ"מ מסתבר דגם להראב"ד בדיהה הרבה מן הדין ודאי בקיאין ואסור רק משום גזירת חז"ל וא"כ מראה ברוי"ן שודאי אינו שחור כדיו ואפי' כדיהה ממנו וגם אינו מראה שחור בעצם אינו בכלל גזירה זו. שו"ר בתבואות שו"ר (סי' ל"ח) ונזכר גם בסד"ט (סוף סי' זה) דגם במראה שחור א"א בקיאין באיזה זית ועורב שיערו ואיזה מין דיו ע"ש מ"מ בדיהה מהרבה פשיטא דגם לדידיה הוי רק גזירה משום לא פלוג ולכן מראה ברוי"ן אינו בכלל גזירה זו וכנ"ל.

ומעתה יובן היטב מש"כ היעב"ץ לענין מראה ברוי"ן שכתב משא"כ במראה ברוי"ן שאין לו נטי' לאדמימות אלא לשחרות וכבר שנינו משנה שלימה דשחור עצמו דיהה מכן טמא ולית בה ספיקא ולא חומרא מדינא דגמרא כמו בשאר מראות שנחלקו בהן בדיהה וכו' עכ"ד ור"ל דדיהה מן הדין ליכא פלוגתא וחומרא מדינא דגמרא לכו"ע וליכא שום חשש איסור תורה אלא

הנ"ל שלא ידעו שהוא דברי היעב"ץ שבדבריו בספרו מיושב קושיא זו היטב כמו שבארנו מכש"כ דכל הפלוגתא הוא רק במלתא דרבנן כמו שנתבאר.

ומ"מ צריך לדעת דיש מראה ברוי"ן עמוק שניכר להדיא לבקיאין בדבר שהוא דם שנתייבש ומכירין אותה כי ברור שהיה מראהו מראה דם כשיצא מן הגוף בעודו לח ולכן אף להמקילין במראה ברוי"ן מחמירין בזה וצריך לזה שימוש רב להבחין בזה היטב ולכן כל מראה ברוי"ן אין לפסוק ולהכריע אלא ע"י בקי במראות הדמים ששימש החכמים הבקיאין ומכיר היטב ויודע להבחין אבל בסתם מראה ברוי"ן נהרא נהרא ופשטיה ולא חידשנו בזה דבר אלא ביארנו סברת גדולי הפוסקים הקדמונים שהקילו בזה ואשר על פיהם אנו נוהגין.

כתב דכדאי הם לסמוך עליהם ע"ש וגם הגאון פתחי תשובה נזהר בזה שלא העתיק סיום לשון הסד"ט מפני הקושיא שיש ע"ז ומ"מ הסכים לזה אחרי שראה כונת המצאתי כתוב ביעב"ץ עצמו. והערוך השולחן (ס"ט) הבין מדעת עצמו שלזה כיון המצאתי כתוב והסכים להלכה וכתב שכן יש להורות, וגם בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' שס"ב) ובגליון מהרש"א (ריש סי' קפ"ח) ובעיקרי הד"ט (סי' כ"א סכ"א) הביאו דברי היעב"ץ ופסקו כן אלא דהלחור"ש החמיר מטעם אחר ובארנו במק"א שלא חששו הפוסקים לדבריו, והנך רואה שכל הפוסקים שראו את היעב"ץ הסכימו עמו דהיינו הסד"ט והחכמת בצלאל ופתחי תשובה ותשובה מאהבה וגליון מהרש"א ועיקרי הד"ט וגם הערוה"ש והחכ"א שהבינו כן דברי המצאתי כתוב העלו להלכה כדבריו וא"כ אין לנו לגבב חומרא מגדולי האחרונים הנ"ל שחלקו על המצאתי כתוב מכח הקושיא

סימן י"ב

בעניני וסתות

בדין וסת השעות

ראיית חברותיה ותרוייהו מיקרי וסת האונס אלא דלא ידוע איזה אונס גורמת הראי' אם אונס הטבילה או אונס של דמות עירך, ומ"מ התירה לה על גב הנהר ממנ"פ מפני דע"כ מיירי שהיתה לה שעה קבוע אימתי שהיתה נכנסת לעיר דאם לא היתה לה שעה קבוע אסורה כל העונה דדלמא הטבילה גרמה וכיון דכל אימת דסלקא מטבילת מצוה חזיא דמא הוי כוסת שראתה מחמת אונס ג"פ שחוששת לו מיהו כוסת שאינו קבוע פעם אחת אבל אם היתה לה שעה קבועה אע"פ שהטבילה גרמה מ"מ שריא קודם אותה שעה כיון דתמיד היתה חזיא בשעה מיוחדת ואין לה יום קבוע, והא דאר"י שמא דמות עירך גרמה לאו למימרא שהסיבה הי' דמות עירך שהרי שמא קאמר דמספקא ליה אם זהו הגורם או שמא הטבילה גורם ואעפ"כ הקיל לה כיון דהשעה היה קבוע שמע מינה דאשה שיש לה וסת לשעות ולא קבעה לה לימים שאינה חוששת אלא שעתה בלבד, וכ"כ החו"ד (סק"א) דכיון שיש לה שעה קבועה אחר הטבילה חוששת לאותה שעה והטבילה עצמה כקפיצה דמיא דהויא כוסת שאינו קבוע, ועפ"ז כתב הסד"ט (שם) דמכאן ראייה למש"כ השו"ע (סי' קפ"ד) דאשה שראתה פעם אחת בליל טבילתה שצריכה לפרוש מבעלה ליל טבילה אחרת דכיון שאין לה שעה קבועה אסורה כל העונה. אלא דרוצה לדחות דשאני הכא

א כתב המחבר (ס"ג) אם קבעה וסת לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד והוסת הזה נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה ע"כ והוא מדברי הראב"ד בספר בעלי הנפש (שער הוסתות) ויליף לה מההיא אתתא דאתאי לקמיה דר' יוחנן (נדה טו.) דכל אימת דהוה סלקא מטבילת מצוה הויא חזיא דמא, ואמר לה רבי יוחנן שמא דמות עירך עלתה ביך לכי והבעלי לו על גבי הנהר, והתם יום טבילתה לא היה יום קבוע פעמים מקדמת ופעמים מאחרת וביום טבילתה היתה לה שעה קבועה שבכל עת שהיתה נכנסת לעיר וחבירותיה מרגישות בה מיד רואה ואף על פי כן לא חשש רבי יוחנן אלא לשעתה בלבד דהיינו שעת כניסתה לעיר אבל קודם כניסתה לעיר התירה שמע מינה שאם קבעה וסת לשעות ולא קבעה לה וסת לימים אינה חוששת אלא לשעתה בלבד עכ"ד והרז"ה בהשגות השיג עליו דמאי ראייה איכא מהתם דשאני התם דדמות עירה גרמה והוי כוסת הקפיצות ואכילת שום שכל זמן שלא בא המקרה אינה חוששת וכן כתבו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א.

והסד"ט (סק"א) מיישב דעת הראב"ד דר' יוחנן היה מספקא ליה אם הטבילה גורמת הראי' או

שטובלת בו היא הגורמת להביא הדם ובאמת היתה צריכה לחוש כל אותו היום דבשלמא אם מעשה הטבילה היא הגורמת אין לה לחוש אלא משעת הטבילה דכל שלא נקבע גם לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד אך היות שיום הטבילה היא הגורמת יש לה לחוש כל היום דלמא תראה גם לפני הטבילה שהרי היום שטובלת בו היא הגורמת, אלא שבלא"ה אסורה לפני הטבילה שהרי היא בנדתה עד שתטבול, וקביעות יום הטבילה הוי כקביעות של וסת השבוע שאע"פ שאין בזה סברא בטבע הגוף מ"מ הוא קביעות הכי נמי קביעות יום טבילה הוי קביעות של וסת שבכל יום טבילה היא רואה ולכן מצד הדין היתה צריכה להיות אסורה כל העונה.

ובן נראה בחי' הר"א תלמיד הרמב"ן שכתב וז"ל וא"ת כיוו דכל אימת דהוי סלקא מטבילה הוה חזאי היאך הורה לה ר' יוחנן שתבעל לו על גב הנהר אחר שעלתה מן הטבילה והלא כל אותו יום שטבלה אסורה לשמש דהא קבעה לה וסת ראייתה ליום טבילתה עכ"ל משמע מזה דאפשר לקבוע וסת ליום הטבילה וזה דעת הראב"ד שהוא וסת קבוע ליום הטבילה וליישוב קושיא זו למה התירה ר' יוחנן כתב בחי' הר"א ב' תירוצים והוא מדברי הרמב"ן כיון דלא היתה רואה אלא בהכנסתה לעיר הבין ר' יוחנן שהוא וסת הקפיצות ולא וסת של יום הטבילה, אי נמי הבין שאין זה וסת כלל אלא עין הרע בעלמא ע"ש והראב"ד תי' דהי' שעה קבוע וכדלקמן. עוד נראה שס"ל להראב"ד דדמות עירך נמי אינה חשובה וסת כלל וכמש"כ הרמב"ן והרשב"א בפירוש השני וז"ל דדימה לא קבעה וסת דאקראי בעלמא הוא והכי קאמר לה לאו טבילה גרמה ליך דתתסרי אלא דמות עירך גרמה לך ומותרת את אגב הנהר עכ"ל ולכאורה א"כ מ"ט א"ל לכי והבעלי לו ע"ג הנהר הא כיון דדמות עירך אינה אפי' כוסת הקפיצות ואינה חוששת כלל א"כ אפי' בעיר מותרת, וי"ל דעצה טובה נתן לה דאפשר דכשתכנס לעיר שוב תראה ע"כ לכי והבעלי לו ע"ג הנהר אך לא משמע כן בדברי הרמב"ן והרשב"א מדכתבו לאו טבילה גרמה ליך דתתסריי אלא דמות עירך גרמה ליך ומותרת את אגב הנהר משמע דבעיר אסורה כיון דדמות עירך גרמה ליך ולכאורה כיון דאקראי בעלמא היא הרי גם בעיר מותרת, ונראה לפרש דהראב"ד ס"ל דודאי דמות עירך אינה וסת כלל ואפי' תראה כן הרבה פעמים בעת כניסתה לעיר כשחברותיה מרגישות בה מ"מ אינה קובעת דאקראי בעלמא הוא ואינה חוששת כלל לפעם אחרת, אך כ"ז אם ראיית חברותיה לא היתה בשעה מיוחדת דפעם ראתה בשעת כניסתה לעיר ופעם אחר כמה שעות בלא

שכבר הוקבע ג"פ שראתה מחמת טבילה ולכן אע"פ שהוא וסת האונס כל שכבר הוקבע חוששת לו פעם אחת אבל התם דראתה פעם ראשונה בל"ט צ"ע ע"ש.

ולכאורה קשה דא"כ היה לו לר"י להתירה קודם אותה השעה ולמה אמר לה לכי והבעלי לו על גב הנהר כיון שאין הסיבה הכניסה לעיר רק השעה הקבועה ואפשר דלא היה זמן מספיק ליכנס לעיר קודם שיגיע אותה השעה ועוד דהרי ר"י הי' מסופק שמא באמת דמות עירך היא הגורמת ולא השעה הקבועה לכן א"ל לכי והבעלי לו על גבי הנהר, אך מש"כ הסד"ט דע"כ היתה לה שעה קבועה דא"כ איך הקיל ר' יוחנן מספק דלמא הטבילה גרמה ואפילו אם נימא דוסתות דרבנן לא היה לו להקל מספיקא לכתחילה דלא אזלינן בוסתות מספיקא לקולא והביא ראייה מהא (דס"ז) דכתב הראב"ד ויש לחוש לדבריהם להחמיר והיינו כחומרי דרב ושמואל וכמו שכתב הש"ך (סקי"ט) משמו הרי דלא אזלינן בוסתות מספיקא לקולא, לענ"ד אין מכאן שום הוכחה דהרי להדיא כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש (שם) והביאו התורה"ש (סקי"ד) דמספקא לן מלתא אי אמרינן הלכתא כרב באיסורי או נימא כיון דפליגי גם כן לענין דינא בזה אם כן הלכתא כשמואל ולכן כיון דהוי תרתי דסתרי לכן פסק כחומרי שניהם ואין מכאן ראי' לשאר ספיקות בוסתות דרבנן, שו"ר דגם הפליתי (סקי"י) כתב דל"א סד"ר לקולא וצ"ע כנ"ל ועי' פרדס רמונים בפתיחה לסי' קפ"ט (חי"ב וסת ה' אות ו') שג"כ עמד בזה והעלה דכל היכי דב' הספיקות שקולין ואיכא בכל צד קולא וחומרא אזלינן לחומרא דאם ניזול בכל צד לקולא הוי תרתי דסתרי כמש"כ הר"ן לענין הסיבה ע"ש, (שו"ר בסוגה בשושנים ס"ד סקי"ד שהארין בזה ע"ש). ועוד קשה מש"כ דמכאן ראייה (לסימן קפ"ז) דאשה שראתה ליל טבילה שצריכה לפרוש מבעלה ליל טבילה אחרת ש"מ דס"ל דטבילה כקפיצה דמיא וכמש"כ שם א"כ אמאי צריכה לחוש ליל טבילה אחרת הא בוסת הקפיצות אם אינו ליום ידוע אינה חוששת בפעם אחת וכן הקשה הפרי דעה, וכבר הרגיש כן הסד"ט עצמו וכנ"ל ועיין בחו"ד (סי' קפ"ז סקי"ד) מה שתי' בזה.

ב] ונראה לפרש דברי הראב"ד דס"ל דטבילה ודאי אינה חשובה וסת כלל ואינה גורמת דם דאם טירחת הטבילה או הצונן או החמין גורמים להביא דם והוי כוסת הקפיצות הי' רבי יוחנן מצוה לה שלא לטרוח יותר מדאי או שתטבול בפורש [ע"י שו"ת חת"ס סי' קפ"ג והביאו הפתחי תשובה לעיל סי' קפ"ז סקמ"ד] ואלא ע"כ שעצם הטבילה לא זו סיבה הגורמת מצד מעשה הטבילה רק יום

מחצות היום ובימי הקיץ הוא יום אבל בימי החורף הוא לילה אם חוששת לשעה זו בימי החורף אע"פ שהוא בעונה אחרת דהיינו עונת לילה, ועוד יש להסתפק אם רואה תמיד בשעה שישית רק פעם בשעה ו' מהיום ופעם בשעה ו' מהלילה אם קובעת וסת השעות בכך ויש לצדד לכאן ולכאן, וכיו"ב מצינו לענין וסת השבוע שכ' בטהר"י (מ"ס) אשה שא"ל וסת קבוע שנתבאר לעיל (קפ"ה) שצריכה בדיקה לעולם בכל יום ואם הרגילה את עצמה שבכל פעם שתראה לא תראה אלא ביום א' קבוע בשבוע כגון ביום אחד בשבוע וכדומה אזי אין צריכה בדיקה אלא ביום הזה דוקא עכ"ד וצ"ע.]

אך לכאורה יש להעיר כיון דהאי אתתא כל אימת דהוי סלקא מטבילת מצוה הויא חזיא דמא נמצא דליל טבילה שלה הי' בימי זיבה ובשלמא לדעת התוס' (נדה לט.) דלר"י ור"ל אשה קובעת וסת בימי זיבה ניחא אבל לדעת הראב"ד בבבלי הנפש (שערי הוסתות) דס"ל דלר' יוחנן וריש לקיש אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה א"כ ממעין סתום ב"פ וכ"כ הב"י (סל"ב) לדעת הרשב"א א"כ איך קובעת וסת בכה"ג וצ"ל דקבעה וסת לכל ליל טבילה ג' דלא הוי בימי זיבה ובזה מדויק נמי לישנא דכל אימת דמשמע דהיה יותר מג' פעמים ותימה למה לא באת תיכף אחר ג"פ ולהנ"ל ניחא דבימי זיבה לא חששה רק אחר שנקבעה לה שלא בימי זיבתה באת לשאול דינה, והא דחשש לה ר' יוחנן אפי' בימי זיבתה להראב"ד ניחא דלשיטתו אזיל דפסק כרב פפא (שם) דנהי דלא קבעה מיחש מיהא חיישא.

עקירת וסת השעות

בש"ו ע (ס"ג) מבואר דהוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה וכבר עמד הפלתי בזה למה נעקר בפעם אחת מאי שנא מכל וסת קבוע עד שנדחק בפירוש השו"ע ומפרש דהכי קאמר אם לא תראה ג"פ בשעה זו נעקר אלא דשוב הקשה ע"ז א"כ למה נעקר בלא בדיקה מאי שנא מכל וסת קבוע וסיים דהדבר צריך תלמוד ע"ש, אך בסד"ט וח"ד פי' כפשוטו דנעקר בפעם אחת וכ"כ בלח"ש והוסיף עוד דאפילו ראתה אח"כ באותו יום שלא בשעה הקבוע נעקר ע"ש, והנה בסד"ט ומקור מים חיים הבינו כונת הראב"ד דנאסרת כל הימים בשעה זו דאסורה כל ימיה לעולם בשעה זו עד שתעקר וכ"מ בהשגות רז"ה ובספר האשכול שהבינו כן דברי הראב"ד ומחמת זה השיגו עליו ע"ש, ובאמת קשה להלום פי' זה דלמה תיאסר כל ימיה הלא ברוב ימיה איננה רואה בשעה זו ועוד דאיך יקבע וסת זו הרי נעקרת

שעה מיוחדת ואז ראתה בודאי לא היתה חוששת ע"ז שאי"ז וסת כלל דראיית בני"א אינה חשובה לקבוע וסת על ידם לומר שאינה חוששת רק בשעת ראיית חברותיה אלא אסורה כל היום דיום שטובלת היא הגורמת הדם, אך היות דהאי עובדא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן היתה בכל פעם בשעה מיוחדת בעת כניסתה לעיר ע"כ חשש רבי יוחנן לומר דלמא שעת הכניסה לעיר היא הגורמת, ולא למימרא דדמות עירך גורמת דהא אי"ז אלא אקראי בעלמא רק השעה ההיא של כניסתה לעיר היא הגורמת ואפילו אם לא היתה נכנסת ולא נראית בפני חברותיה היתה רואה דם לאחר שיגיע שעה הקבוע לה וזהו שא"ל רבי יוחנן שמא דמות עירך גרמה לך ששעת כניסתך לעיר כשחברותיה מרגישות בה אותה שעה היא הגורמת וכיון שיום הטבילה אינה קבוע פעמים מקדמת ופעמים מאחרת והשעה קבועה [אע"פ דהסיבה היא מקרה בעלמא ואינה חוששת לאותה מקרה מ"מ סו"ס השעה קבועה] לכן לכו והבעלי לו ע"ג הנהר ומותרת את אגב הנהר ומיושב בעז"ה כמין חומר כונת הראב"ד דמכאן ראי' דכל אשה שיש לה וסת קבוע לשעות ולא לימים קבעה לה וסת לשעות, וכן מוכח בספר האשכול ובהשגות רז"ה שהבינו כן דעת הראב"ד והקשו עליו דלא השעה היתה גורמת הראי' אלא הכנסתה לעיר ופשיטא אם לא נכנסת ולא נראית בפני חברותיה שלא תראה ודמיה לוסת הקפיצות שאינה חוששת כל זמן שלא קפצה והא דקאמר רבי יוחנן שמא דימות עירך עלתה ביך לאו דוקא שמא אלא ראי' גדולה היה שלא ראתה אלא כשכנסה לעיר כ"כ באשכול ע"ש ומינה דהראב"ד סבר שסיבת ראייתה היתה השעה שקבעה ולא ראיית חברותיה שאי"ז בכלל וסתות וכנ"ל.

אך מדברי הגמרא לא משמע הכי דממה דאיכא דאמרי שאמר לה תגלי לחברותיך וכו' מוכח דסיבת הראי' נגרמה ע"י ראיית חברותיה ודוחק לומר דפליגי לישנא אהדדי בגרמת ראייתה.

ג ולכן המחזור בזה כמש"כ בפרדס רמונים בפתיחה (שם וסת הד') דשעה קבוע שהזכיר כאן הראב"ד הוא בב' אופנים או קבוע בזמן בשעה שוה מן היום או הלילה זהו אופן פשוט ויש עוד אופן שנכלל בזה שהזמן של המקרה קבוע שתמיד היא רואה בעת מקרה זו והכא בעת כניסתה לעיר אע"פ שאינו בשעה שוה אבל המקרה הוא שוה שתמיד בעת ראיית חברותיה ראתה דם ולכן אינה חוששת אלא לשעתה בלבד ע"ש, ובדרך זה יתבארו דברי השו"ע הרב סק"י וי"א ע"ש. [ואגב אכתוב מה דנסתפקתי בדעת הראב"ד באשה שלעולם רואה בשעה שישית

דלא אמרינן חזר הוסת למקומה כוסת שעות], גם יש לעיין כיון דעו"ב דינה כוסת קבוע נימא דאתיא קביעותא דיומא ועקרה ליה לשעה קבועה ומדברי הראב"ד והשו"ע משמע דאפי' בעו"ב אינה נאסרת רק בשעה זו וצ"ע.

בדין וסת השבוע

א בשו"ע (ס"ו) כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים כך קובעת בימי החודש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים כו' ע"כ, והנה המחבר (בס"ב) כתב והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן חוץ מוסת הדילוג ע"כ משמע לכאורה דה"ה לוסת השבוע שצריכה לחשוש לה בפעם אחת כגון שראתה בא' בשבת שתהא חוששת לא' בשבת הבאה לדידן שאשה קובעת וסת בימי נדה וזיבה עיין שו"ע (סל"ב) ובביאור הגר"א שם, אך משמע מהפוסקים שאין צריכה לחוש לוסת השבוע עד שתקבע לא מבעיא כשסירגה שבוע שראתה פעם ב' בא' בשבת בסוף ב' שבועות דהוי כוסת הסירוג דלא חיישי' אלא אפי' ראתה רצופים ג"כ אינה חוששת. וכ"כ בפרישה (סקכ"ב), והטעם נראה כיון דמעיקר הדין אין אשה קובעת וסת בימי נדה וזיבה אף דאנן מחמירין לומר דקובעת וסת שבנות ישראל החמירו על עצמן מ"מ לענין חששא לחשוש לוסת השבוע לפרוש לא החמירו רק אם תראה ותקבע לה חוששת ונמצא לפ"ז חידוש לדינא דאשה שהפליגה לראות מט"ו לט"ו לא תיחוש להפלגתה רק אחר שתקבע לה הפלגה לט"ו כיון שהוא בתוך ימי זיבות ומה שאמרו בגמרא (דף טד.) דבראי' שראתה בימי זיבה מיחש חיישא לה פעם אחת אע"פ שאין האשה קובעת לה וסת בימי זיבתה היינו שחוששת לראי' הקודמת שלא היתה בימי זיבה אע"פ שעכשיו נמצאת בימי זיבתה, וה"ה שעל ראי' שראתה בימי זיבה חוששת לחודש הבא או לעו"ב ממנה אבל לחשוש על ראי' שהי' בימי זיבה בימי זיבתה כגון שראתה להפלגה ט"ו שנמצאת ראיית ט"ו בימי זיבה אם תחשוש להפלגה ט"ו הרי יום החשש ג"כ תהי' בימי זיבה זה לא אמרי' דתרתני לרעותא הוא ואפי' בזה"ז שקובעת א"צ לחשוש לזה כל זמן שלא נקבעה אבל אחר שנקבעה מט"ו לט"ו פשיטא דחוששת ולא תשמש ליום ט"ו גם מדינא דגמרא כדאיתא (בדף לט.) וצ"ע, ובשו"ע הרב (סקכ"ב) ובפרדס רמונים בפתיחה ביארו טעם אחר והיינו דכל זמן שלא נקבע לא שייך לחשוש שהרי בלא"ה טמאה היא והוא יום טבילתה וצריכה לפרוש ולבדוק [ואפי' אם אינו יום טבילתה מ"מ הוא באמצע ספירתה ובלא"ה פורשת ובודקת ואפי' באופן

כפעם אחת שלא תראה בשעה זו וכי לעולם היא רואה וע"כ שמפסיקה לראות וכבר נעקרת ביום ראשון שלא תראה בו וצ"ע ג [וברז"ה ואשכול אינו מוכרת שהבינו כן בראב"ד אלא שהקשו לפי שיטתו כן] אמנם יש קצת סמך לפי' זה מדברי הרמב"ן (פ"ו ה"י"ב) הביאו ב"י (סכ"ה) שכתב לא אירעו לה המקרים אין לך בדיקה גדולה מזו ע"ש ומיירי כוסת הגוף גרידא ללא ימים ויש לה שעה קבוע למיחושים בחצי היום דאסורה שעה זו ואם לא אירע המקרה מותרת משמע דבשעה זו אסורה בכל יום וכן דקדק בחי' ר' יעקב מלובלין ור' העשיל מקראקא ע"ש אך התם לא קשיא למה לא נעקר ביום שלא ראתה בו דהא לא הי' פיהוק ואין הוסת נעקר אלא כעין שנקבע.

והנכון בזה כמו שפי' בכו"פ ובלחו"ש וביותר ביאור בחו"ד דקובעת וסת לשעות לכל ימי החשש דהיינו חודש והפלגה ועו"ב דבכל פעם שצריכה לחשוש לוסתה שאינה קבוע אינה חוששת אלא לשעה זו בלבד ואם לא ראתה בשעה זו שוב אינה חוששת לכל העונה ועדיפא מכל אשה שאין לה וסת שחוששת לכל העונה דשאני הכא שהוקבע לה השעה אתיה קביעותא דשעה ועקרה לה ליומא שאינה קבוע ואפילו לא בדקה באותו השעה ג"כ נעקר וא"צ לחשוש לכל העונה והטעם דנהי דהשעה קבועה דביום שתראה ודאי לא תראה רק בשעה זו מ"מ היום אינו קבוע שתראה בשעה זו ביום זה דוקא והוי כשאר וסת שאינו קבוע דמותרת בלא בדיקה, ובביאורי להחו"ד כתבתי דלפ"ז באמת אינה נעקר הקביעות של השעה עד שתראה ג"פ בשעה אחרת דהרי לדברי החו"ד לא נעקרה השעה אלא לגבי יום חשש זה דאינה צריכה לחשוש להמשך יום העונה רק בשעה זו דוקא אבל עצם השעה לא נעקר דמהיכי תיתי שתראה ביום זה דהא היום אינו קבוע וכשתבוא יום הראי' ודאי תראה בשעה זו דוקא ולכן אינה נעקרת קביעותא דשעה עד שתראה ג"פ בשעה אחרת ע"ש.

וזה פשוט לכאור' דבראתה פעם אחת בשעה אחרת דצריכה לחשוש לימי החשש של יום זה כל היום דלא גרע מכל וסת קבוע ששינתה פעם אחת שחוששת לזה ה"ה הכא ראתה פעם אחת בשעה אחרת חוששת כל היום לימי החשש של שעה זו אבל לימי החשש של הראי' של השעה הקבוע כגון ראתה בהפלגת כ' בשעה הקבועה ושוב עבר כ' ולא ראתה שעדיין חוששת ליום החודש וראתה בכ"ב בשעה אחרת כשיבוא יום החודש של הפלגת כ' בזה יש להסתפק אם חוששת לכל העונה כיון שעקרה פעם אחת או חוששת רק לשעה הקבועה ויש להחמיר. [ועיין בספר סוגה בשושנים ס"ד סק"ה

שמקילין לה בבדיקה כגון שיש לה מכה הרי גם ביום וסת שאינו קבוע מקילין וליכא שום נפק"מ] ולפ"ז בהפליגה מט"ו לט"ו צריכה בדיקה בין מצד וסת השבוע בין מצד וסת ההפלגה. וכ"כ הב"ח סט"ז דבראתה בא' ניסן וכ' ניסן וא' אייר, חוששת לי"ב יום, דא' אייר עקרה ההפלגה של עשרים, ויש לה הפלגה חדשה של י"ב יום, וחוששת לה, אלמא דאפילו דהפלגה של י"ב הוי בימי זיבה חוששת לה, וכ"כ בפרישה ס"ק כ"ט, [וצ"ע מדברי הפרישה ס"ק כ"ב], וכ"כ בש"ך (ס"ק ל"א).

עוד י"ל הטעם דוסת השבוע דינו כוסת הדילוג שאינה חוששת עד שתקבענו והטעם ביארו הפוסקים דוסת הדילוג לא שכיחא כ"כ לכן לא חששו חז"ל לזה עד שתקבענו וה"נ וסת השבוע דהיינו לראות כל שבוע הוא לא שכיחא לכן אינה חוששת לו עד שתקבענו ובפרט לפמ"ש"כ החו"ד (סק"ד) והסד"ט (סקל"א) דוסת השבוע אפילו במפלט כמה שבועות לא שכיח כ"כ שיהא מזל היום ושבוע גורם כש"כ הכא לכן אינה חוששת לה.

ב עוד קולא מצינו כוסת השבוע שאם תראה ביום א' ולאחר ג' שבועות ביום א' וכן עוד לאחר ג' שבועות ליום א' וכן עוד פעם רביעית לאחר ג' שבועות ליום א' שהוא הפלגה לכ"ב יום שוב אינה חוששת לוסת השבוע אלא לוסת הפלגה ונפק"מ אם הפסיקה בראי' בינתיים שחוששת להפלטתה מראי' האחרונה ואינה חוששת לוסת השבוע אע"פ שקבעתה כדמוכח להדי' בפרק בנות כותים (לט:): וכדהוכיחו לה החו"ד (שם) והסד"ט (שם), וכן מוכח בשו"ע הרב (סקכ"ב) שכתב דלמ"ד וסת הסירוג נקבע בד' ראיות ליכא נפק"מ בוסת השבוע אלא ברצופים והרי יש נפק"מ גם באינם רצופים לאחר שתקבע אם הפסיקה בראי' וכדלעיל אלא ע"כ דלאחר שנקבע אינה חוששת לוסת השבוע כי אם להפלגה מיהו י"ל דס"ל כהפרדס רמונים בפתיחה דוסת השבוע אם ראתה והפסיקה בזמן אחר שוב אינה חוששת לה וכן אם עבר וסתה פעם אחת שלא ראתה שוב אינה חוששת מפני שזו קבעה לראות אחר ג' שבועות ולא אחר ו' שבועות וכן כשראתה באמצע אין לחוש שתראה ביום א' שהרי קבעה לראות ביום א' אחר הפלגת כ"ב יום וכיון שראתה באמצע אין כאן הפלגה זו נמצא דבטל חשש וסת השבוע רק נפק"מ הוא אם תחזור ותראה ביום א' חזרה הוסת למקומו ע"ש מיהו דמ"מ איכא נפק"מ זו להפרדס רמונים ומדכתב השו"ע הרב דליכא נפק"מ מוכח דס"ל דכיון דנקבע הפלגה בטלה וסת השבוע. והנה באופן הנ"ל גם לא תצטרך לחשוש לוסת השבוע עד שתקבע בג' פעמים דהוי שבוע בסירוג שהרי מדלגת כל ג' שבועות ובכה"ג

אינה חוששת עד שתקבענו כמבואר (בס"י"ב) וכ"כ בשו"ע הרב (סקכ"ב), והנה בדברי החכ"א (כלל קיב סט"ו) ראיתי תיוהא שכתב וז"ל ונ"ל דעכ"פ א"צ לחוש עד שתראה ב' פעמים בא' בשבת ואז תחוש לאותו זמן לא' בשבת שהרי אינה יודעת למתי תפליג עכ"ל וצ"ב שהרי נתבאר דדינו כוסת הסירוג שאינה חוששת לו עד שתקבע, עוד כתב (שם) וז"ל וצ"ע בדין זה דאם ראתה כבר ד' פעמים בכי האי גונא דיש לומר דקבעה וסת להפלגה או ע"פ השבוע מי נימא דראתה בהפלגה ודיינין לה כוסת הפלגה או דינה כוסת ע"פ השבוע עכ"ל וצ"ע ע"ז (שם) ועיין בכו"פ וסד"ט (סקל"א) שהניחו בצ"ע וסיים בסד"ט שיחוש לחומרא בשניהם עכ"ד וגם זה צ"ב שהרי אע"פ שהכו"פ נשאר בצ"ע אבל הסד"ט (שם) הוכיח לה מסוגיא ערוכה (נדה לט.) וכן החו"ד (סק"ד) דאם נקבע לה וסת הפלגה שוב אינה חוששת לוסת השבוע ולא ע"ז נשאר הסד"ט בצ"ע יעו"ש, וכ"כ בטהר"י (סקל"ו וסקל"ז). אך עיין בפרדס רמונים בפתיחה שדחה לראיית הסד"ט ומסיק דאפי' נקבע וסת ההפלגה לא נעקרה וסת השבוע וחוששת לוסת הקבוע עד שיעקר ג"פ ונפק"מ אם הפסיקה בראי' דנתבטל הפלגה זו ולא נתבטל וסת השבוע ע"ש באורך.

ג ויש לדקדק בדברי הטור ומחבר (בס"י) שכ' כשם שקובעת כו' כך קובעת בימי החודש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים כיצד כו' (ובס"י) כ' כיצד קובעת בימי החודש בדילוג כגון כו' ע"כ והיינו חודש שאינם שוים ולא הזכיר דין שבוע שאינם שוים ולכאורה מוכח מזה כדעת השו"ע הרב (בקונ"א אות ב') דסירוג לחודיה ודילוג לחודיה אשכחן בגמרא אבל להוסיף וסת המורכב מסירוג ודילוג אין לנו, וכ"כ בסד"ט (סקל"א) ובלחור"ש (סקי"א) ולפ"ז מש"כ המחבר (בס"י) שוים ושאינם שוים צ"ל שוים היינו כל יום א' בשבת רצופים ושאינם שוים היינו אינם רצופים אבל יום קבוע בשבוע דהיינו וסת השבוע בסירוג, וכ"כ בפרדס רמונים (בפתיחה לסימן קפ"ט) אלא שהפליג לומר דאין דין וסת השבוע בדילוג כלל אלא ביום קבוע שוה כל שבוע או בסירוג בשבוע אבל לא בדילוג והוכיח לה מתוס' בב"ק (לז: ד"ה יום) יעו"ש ולענ"ד אין משם ראייה אלא לענין אם יש לנו ב' וסתות הא' הוא וסת השוה והשני הוא וסת הדילוג טפי איכא למיתלי ולומר דהוא וסת השוה דוסת הדילוג לא שכיחא וכה"ג כתב הכו"פ (סק"ח) והסד"ט (סק"ד) רק הם ס"ל דאחר שראתה ב"פ הפלגה של כ' יום שהוא וסת השבוע בדילוג חוששת לה לעוד הפלגה של כ' מדין וסת השבוע בדילוג ג"כ לרב שקבעה לה וסת בכה"ג והפלגה עדיין לא נקבע לה ונפק"מ אם ראתה בינתיים שאז

ושוב ראתה ביום א' ממעין פתוח שהקדימה ראייתה ליום ו' בשבוע ג' שהוא הפלגת כ"ז יום והמשיכה עד יום א' ובכה"ג קאמר הפלתי שקובעת לוסת השבוע משא"כ בהפלגה בטלה הפלגתה לגמרי שהרי לא הפליגה אלא פעם אחת לכ"ט יום, או דמיירי לאחר שנקבע וסת השבוע שכבר ראתה ב"פ להפלגת כ"ט יום כגון ג' פעמים בא' בשבת ועדיין לא נקבע וסת הפלגה דבכה"ג אם בפעם רביעית בא' בשבת להפלגת כ"ט יום קדמה ראייתה לו' בשבת שהוא הפלגה של כ"ז יום והמשיכה עד לא' בשבת דבזה כשיגיע יום א' חוששת משום וסת השבוע כיון שכבר נקבע לה אבל משום וסת ההפלגה אינה חוששת שעדיין לא נקבע לה ולפ"ז ס"ל להפלתי דלא אמרי' בוסת הפלגה דב"פ ממעין סתום ובפעם הג' ממעין פתוח שקובעת וסת ורק בוסת החודש אמרי' כן, וכן אין הוכחה מהפלתי לענין וסת השבוע דאם תראה ב"פ ממעין סתום ושוב תראה ממעין פתוח דקובעת וסת בכך, ועיין במחצית השקל (סק"ד) שהעתיק לדברי הפלתי והרחיב בדבריו ומ"מ לא פירש כל הצורך בזה ועדיין יש להסתפק בכונתו ע"ש, ומשמע קצת בדבריו דנקט ב' הקצוות דבהפלגה לא נקבע ע"י ב"פ ממעין סתום ואח"כ ממעין פתוח ובוסת השבוע נקבע בכה"ג ע"ש וצ"ע.

אך יש לומר דשאני הכא דכבר קבעה וסת השבוע ואנו מסתפקין בראי' הרביעית אם לדונו כוסת השבוע או כוסת הפלגה לכן אמרי' כיון דוסת הפלגה מסתבר יותר כל דאפשר למתלי בהפלגה תולין בו ולא חיישינן לוסת השבוע אכן כל זה היכא דראי' הרביעית הוא ממעין סתום תלי' בוסת ההפלגה אבל היכא דהקדימה ראייתה ויש לנו ספק אם נתלה הראי' שראתה ממעין הפתוח בוסת השבוע שנקבעה כבר או דנחוש לוסת חדש של הפלגה שנקבעה עתה ע"י ראי' ג' ממעין פתוח בזה י"ל דמסתבר טפי לתלותו בוסת השבוע שכבר הוקבע ולכן כתב הפלתי דבטלה הפלגתה בכה"ג, ועיין בספר יסוד הטהרה (פ"א אות ל') כתב כן לדינא ע"ש, וטעמא רבה איכא במלתא ע"פ מש"כ הב"ח (סי' קפ"ט סמ"א) דראיית וסת ממעין פתוח חוששת לה רק בתורת חומרא דדלמא דמים יתירים נתוספו בה ומיהרו לבוא ע"ש להכי היכא דיש לה כבר וסת קבוע גמור דהיינו וסת השבוע לא תלי' שהוא וסת הפלגה ממעין פתוח.

ביאור שיטת ר"ח בוסת הדיילוג

בנדה (סד.) איתמר ראתה יום ט"ו לחודש זה ויום ט"ז לחודש זה ויום י"ז לחודש זה רב אמר קבעה לה וסת לדיילוג ושמואל אמר עד שתשלש בדיילוג ופי' ר"ח

תקבע רק לשבוע בדיילוג ולא להפלגה, וזה יש להוכיח מתוס' הנ"ל שכתבו דאין ראייה ראשונה מן המנין דמשמע שאינה חוששת לשבוע בדיילוג והטעם כיון שיש לנו לומר שוסת השוה הוא לכ' יום אינה חוששת לדיילוג אבל אם יתברר לנו שאין לה וסת השוה שתפסיק בראייה בינתיים אזי שפיר יש לנו לומר שחוששת לוסת השבוע בדיילוג, ולעולם כשתראה בכל שבוע בדיילוג יום ובפעם הרביעית תפסוק בראייה בינתיים שמוכחא שאינו הפלגה אזי תקבע לה וסת השבוע בדיילוג, וכ"כ בלחם ושמלה (סק"א) עכ"פ יש לנו פלוגתא בדין וסת השבוע בדיילוג דדעת השו"ע הרב דסירוג ודיילוג יחד לא אמרי' ואינה קובעת בכך ודעת הפרדס רמונים דאפי' בלא סירוג אינה קובעת וסת השבוע בדיילוג, ודעת הכו"פ (סק"א) וחז"ד מוכח דס"ל דקובעת וסת השבוע בסירוג ובדיילוג והיינו באופן שיתברר שאינו וסת שוה להפלגה, ודעת הלחז"ש (סק"א) בדרך הב' כדעת השו"ע הרב דסירוג ודיילוג יחד דהוי תרתי לגריעותא לא קבעה לה וסת בכך יעו"ש, וכן נוטה הסד"ט (בסק"א) וכ"מ בפרי דעה שכ' בפתחה (בסוף שער החי') וז"ל עוד יש וסת השבוע ויען שיש בזה מבוכה גדולה וגם לא שכיח כלל משכתי ידי מלבארו פה ע"כ, ואם יש וסת בסירוג ודיילוג יחד הרי שכיח הרבה כמו הפלגה.

קביעת וסת השבוע ע"י מעין פתוח

והנה יש לעיין באשה שראתה פעם אחת להפלגת כ"ט יום כגון שראתה א' בראשית ושוב ראתה א' חיי שרה שהוא הפלגה של כ"ט יום ושוב ראתה ו' וישלח ונמשכה ראייתה עד א' וישב שנמצא דראתה ב' פעמים בא' בשבת ע"י מעין סתום ובפעם הג' ראתה בא' בשבת ע"י מעין פתוח האם נימא שתקבע לה וסת בכך וכדקיי"ל בעלמא דפעמים ממעין סתום ואח"כ פעם ג' ממעין פתוח קובעת לה וסת והוא דבר המצוי ושכיח בכל הנשים שתראה פעם אחת להפלגת כ"ט ושוב הקדימה ראייתה ונמשכה לכ"ט יום מראי' הקודמת ונמצא שנקבע לה וסת השבוע.

והפלתי בתפא"י (סק"ח) כתב שיש עוד הבדל בין וסת השבוע לוסת הפלגה חוץ ממש"כ המנח"י דבשבוע סגי בג' וצריכין לעקרו ג"פ ובהפלגה בעינן ד' ראיות יש עוד הבדל דבוסת השבוע אף אם תראה ב' ימים מקודם כשיגיע וסת ההוא חוששת אבל אם אתה עושה אותו וסת הפלגה הא בטלה הפלגתה וכו' עכ"ד ויש לעיין במאי קמיירי אם כונתו לפני שנקבע וסת השבוע דהיינו שראתה ב' פעמים ביום א' בשבוע כגון הפלגת כ"ט יום

הפרישה דאפי' אינה שוה לדילוגה אבל בוסת שאינו קבוע לא מהני אם אינו שוה לדילוגה וכמש"כ הפרישה עצמו (דרישה סק"ג) וא"כ לדעת ר"ח שלא חשוב וסת עד שתראה כן ג"פ חלילה א"כ חשוב שדילוגה מוסתה שאינו קבוע ולא חשובה דילוג ושוב קשה מ"ט באמת סגי לשמואל יו"ד חדשים כיון דראיות הראשונות של הג' דילוגים לאו בדילוג חזיתיה.

ג יש להבין מ"ט לא ניתא ליה לר"ח לפרש הסוגיא כפשטיה כפי' רש"י ותוס', ואפשר לבאר דס"ל לר"ח דוסת הדילוג דומה לוסת הקפיצות שא"א לקבוע וסת בזה והביאור בזה דוסתות הנשים הם אורח טבוע בטבעיותן לראות בכך וכך זמן וכמו טבעיית שאר איברים שפועלים פעולתם בזמן הצריך לה כך טבעיות הרחם לפעול פעולתה ולדחות פסולתה בזמן שקבעה לזה, אבל קפיצה אין לה שייכות עם טבע האשה כלל והוא אונס ולכן כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים אינו וסת, וס"ל לר"ח דוסת הדילוג דומה לזה שהרי א"א לומר שלעולם תדלג עד שתראה פעם בשנה ויותר שהוא היפך טבע האשה וע"כ שתפסוק בדילוגה לאחר כמה דילוגים א"כ א"א לקבוע שטבע רחם זו לפעול פעולתה בכך זמן ודינו כמו וסת האונס, וכן בוסת החודש בדילוג כשיגיע יום כ"ט שוב תראה בקירוב ימים כ"כ ביום א' שאחריו ואח"כ תחזור לדילוגה ביום ב' בחודש שאחריו והוא היפך הטבע [ועי' פרי דעה בפתיחה שער ח' בוסת הדילוג ד"ה וראוי להתבונן. וע"ע בסוגה בשושנים (ס"ד סי"ב), שמצדד דנפסק הוסת בסוף חודש, וכ"כ באמרי אברהם (ס"ב) בשם חזון איש], ורש"י ותוס' ס"ל דיש לה טבעיות לכמה חדשים עד שתפסוק ותקבע לה קביעות אחרת או דס"ל דכיון דחזינן שיש לה קביעות הזו ע"כ שתדלג עד פעם בשנה ויותר, ונראה דלדעת ר"ח אם ראתה בדילוג ט"ו ט"ז י"ז י"ח שוב חוששת ליי"ט לחודש זה וכ' לחודש זה וכן לעולם כדין וסת שאינו קבוע דלא גרע מוסת הקפיצות דאחר שלשה פעמים חוששת לו כדין וסת שאינו קבוע כמו שנתבאר (בסי"ז) ה"נ כן הוא חוששת לו מיהא כוסת שאינו קבוע. אבל כדין וסת קבוע אינה חוששת וזה מוכרח בדעת ר"ח מהגמרא דלשי' ר"ח מה שהקשה הגמרא לרב מהיתה לימודה לראות יום ט"ו ושינתה וכו' מיירי שחזרה חלילה וכמש"כ לעיל ואם איתא דס"ל לר"ח דאם ראתה ט"ו ט"ז י"ז י"ח קובעת וסת הדילוג לכו"ע ורק בראתה ט"ו ט"ז י"ז ס"ל דלכו"ע אינה קובעת ולהכי הצריך לאוקמי הסוגיא דפלוגתא דרב ושמואל בחזר חלילה א"כ מה קשיא ליה לרב הרי יש לתרץ הברייתא דמיירי דלא חזר חלילה ולכן הצריך כסדר ט"ו

קבעה לה וסת לדילוג כשעשתה שלש פעמים כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז וי"ז באב וי"ז באלול ועוד ראתה בט"ו תשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחודש זה וי"ו לשני וי"ז לשלישי ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחודש רביעי יום י"ח ובג' חדשים שאחריהם יום י"ו וי"ז וי"ח וכן בשלישי עוד שאחרי כן דראייה של ט"ו יום בחודש הראשון לא היה ממניא ע"כ פי' ר"ח שהביאו התוס' (שם ד"ה איתמר). והכו"פ (סקי"א) טרח עצמו ליישב דברי התוס' מ"ט לר"ח אליבא דשמואל סגי ביו"ד פעמים שתראה ולמה לא יצטרך י"ב כיון דחמשה עשר לאו ממניא דלאו בדילוג חזיתיה וכתב שם דהרשב"א (בתה"א) משמע דס"ל דלשמואל בעי י"ב ראיות בכל דילוג ארבע ראיות יעו"ש, ואני בעניי עיינתי בתה"א ולא מצאתי שום משמעות שס"ל דלשמואל בעי י"ב פעמים וכן כפי' ר"ח עצמו בבבא קמא (לז:) אין הוכחה לזה, ואדרבה מסוגיית הגמרא נדה מוכח כמש"כ התוס' דלשמואל סגי ביו"ד ראיות שהרי תניא בברייתא היתה לימודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום י"ו כו' שינתה ליום י"ז כו' שינתה ליום י"ח הותרו כולן ואין אסור אלא מי"ח ואילך ע"כ ולפי פי' ר"ח ע"כ הכונה דשינתה ג"פ ליו"ו י"ז י"ח אינו אסור אלא מי"ח ואילך פי' לאחר שהחזקה בדילוג הג' לאחר יו"ד חדשים אסורה מכאן ואילך ט"ז לחודש זה וי"ז לחודש זה וי"ח לחודש זה, הרי דמיירי כאן בהיתה רגילה ט"ו ואח"כ ראתה ג"פ י"ו י"ז י"ח, משמע דסגי לשמואל ביו"ד חדשים וכן מוכח נמי מהברייתא ראתה יום כ"א בחודש זה יום כ"ב בחודש זה יום כ"ג בחודש זה קבעה לה וסת והיינו אם דילוגה כן ג"פ ואוקימנא דהיתה לה וסת קבוע ליום כ' והיינו דבראי' קמייתא ראתה בכ' כ"א כ"ב כ"ג ושוב ראתה כ"א כ"ב כ"ג ועוד ראתה כ"א כ"ב כ"ג קבעה לה וסת אלמא דלשמואל סגי ביו"ד חדשים.

אך עדיין יש להבין סברת ר"ח דלשמואל סגי ביו"ד חדשים הלא כיון דלאו בדילוג חזיתיה איך אפשר לצרף ראייה קמייתא של הדילוגים ומ"ש דילוג הראשון דלא חשבי' לראי' קמייתא ובדילוג אמצעי ובתרייתא חשבינן גם ראייתה הראשונה, והכו"פ (שם) הביא ראייה מזה לדעת הפרישה שהביא הש"ך (בסקי"ח) דאפי' היה וסתה מופלג מדילוגה גם כן שם דילוג עלה וה"נ גם על ראיית ט"ז שם דילוג שדלגה מראיית י"ח בחודש העבר וא"כ הוי ג' דילוגים לשמואל, ודבריו תמוהים שהרי שמואל מודה בכה"ג דוקא אם היה לה וסת קבוע ודילוגה מוסתה הקבוע לה אז יש שם דילוג עלה וע"ז חידש

אחד באייר אלא הוא יום שלשים של חודש העבר חיישינן שמא יום הנקרא בשם ר"ח הוא הגורם ראייתה אבל לחוש ליום ראשון דר"ח אייר לכתחלה לא חיישינן אלא ליום ב' דר"ח חוששת לפי שהוא אחד באייר שוה לאחד בניסן עכ"ד.

וְלֵא ביאר הב"ח איך הדין כשהראי' ראשונה היתה בל' לחודש אם חוששת לא' בחודש הבא או לא ואם חוששת לל' שיהיה בעוד חודשיים או שאינה חוששת לה כלל. ולכאור' צ"ב סברת הב"ח דמהיכי תיתי לחוש לחשש חדש של יום הנקרא בשם ר"ח שתקבע וסת דנחזי אנן אילו ראתה בא' תשרי ול' תשרי וחודש חשוך הוא מלא מ"ט נצריכנה לחוש לב' ימי החודש הרי יש כאן יום ל' חשוך ולמה נחשוש דיום הל' אינו גרמא אלא יום החודש הוא גורם דכמו שאתה אומר דאשה שראתה בא' אינה צריכה לחוש לל' לכתחלה דמהיכי תיתי לחשוש לו כיון דיש אחד בחודש שוה כמו ראייתה הכי נמי אם ראתה ל' הרי יש לה ל' שוה לראייתה ומה לי אם ראתה חודש קודם לזה בא' וה"ה אם ראתה ל' ואח"כ ראתה א' למה נחשוש לב' ימי החודש כיון דעכשיו יש יום א' שוה לראייתה אין לנו לתלות לכתחלה לוסת חדש של שם ר"ח כל שיש מקום לתלות בוסת שוה של יום החודש, ונראה דאה"נ דלא כתב הב"ח לחשוש לוסת חדש של שם ר"ח אלא היכא דליכא למיתלי במידי אחרינא והיינו בראתה א' ל' ואח"כ ליכא ל' דשוב יש לחשוש דלמא שם החודש גורם דהרי ליכא יום ל' בחודש הבא שיהא שוה לראייתה מצד יום החודש להכי יש לחשוש דשם החודש גורם.

מִיָּהוּן אכתי צ"ב נימא דיום ל' גורם ותחשוש לכשיגיע יום ל' ולמה לן למיחש בסתמא על חשש שם החודש שלא נזכר בשום מקום, ואדרבה ממה שאמרו שאין האשה קובעת לה וסת אפי' באותו יום החודש רק בראתה כולן באותו עונה ביום או בלילה אבל מקצתם ביום ומקצתם בלילה אינה קובעת כש"כ הכא דהוי שתי ימים לגמרי ואע"פ שיש לומר דשאני הכא דשם החודש גורם מה לי יום ל' מה לי יום א' משא"כ עונות הרי הם ב' גורמים או יום או לילה מ"מ כל שיש לומר דיום ל' הוא הגורם למה נחשוש לזה וסגי במה שתחשוש יום ל' בחודש מלא, ואע"ג דוסת הסירוג אינה חוששת לו עד שנקבע הכא לא מיקרי סירוג דהרי הראב"ד פ"י הטעם דבוסת הסירוג לא חיישינן כי הפסקת החודש השני שלא ראתה בו ביטלה ראייה הקודמת אבל הכא שלא הי' יום ל' בחודש העבר לא נתבטל החשש של יום ל' וחוששת לו לל' שבחודש המלא [חוץ מעו"ב והפלגה הקודמת שחוששת כרגיל].

ט"ז י"ז דוקא דבלא"ה גם לרב לא קבעה אע"כ דס"ל לר"ח דגם בכה"ג אין דין קביעות וסת וע"כ דהברייתא מיירי בחזור חלילה ושפיר קשיא לרב.

וְלֵא שפיר יש להבין מ"ט סגי לשמואל ביו"ד חדשים דבשלמא בראייה קמייתא דחמשה עשר של דילוג הראשון לאו ממנינא שהרי לאו שם דילוג עלה ולא חייזינן שמדלגת אבל לאחר שראתה ט"ז י"ז וי"ח הרי אנו רואין שמדלגת ומוחזקת בדילוגין רק ס"ל לר"ח דאינה קובעת וסת וכנ"ל אבל בדילוג השני סגי ט"ז י"ז י"ח שהרי כבר מוחזקת שמדלגת בדילוג הראשון רק אותה אופן הדילוג א"א שיקבע וסת לכן כשתדלג דילוג חלילה דוסת הזה שייך שתקבע לעולם ע"כ ביו"ד חדשים סגי שתהא מוחזקת בסדר של דילוג חלילה וקובעת וסת.

והנה הש"ך (בסק"ט) כתב וה"ה דילגה למפרע כגון ראתה לסוף שלשים ושוב ראתה לסוף כ"ט ושוב לסוף כ"ח קבעה וסת כמו כן בדילוג וכן מבואר בראב"ד בספר בעלי הנפש הביאו התוה"ש (סק"ז), והכו"פ (סק"ו) מפקפק בזה דבשלמא בדילוג שרחק יום י"ל טבע אשה כך למעט בדמים וכן הולך וחסר עד לבסוף שרואה לשנה וא' לשבוע וא' ליובל אבל אם מקרב ראי' ע"כ שתפסוק הוסת ותתחיל עוד הפעם לרחק וא"כ הרי הוסת הזה משונה הולך וחסר וחוזר והולך ומנגד לטבע ומנ"ל וסת כזה עכ"ד והפרדס רמונים (ש"ח סק"ט) תמה עליו דמה בכך שהרי אנו רואין שיש לה וסת שפוחת והולך וכל זמן שלא נפסק הוסת אנו חוששין לה יעו"ש, ולהמתבאר לעיל בסברא זו נחלקו הר"ח ושאר ראשונים וכמו שביארתי לעיל בארוכה וכיון שפסקי' כדעת רש"י ותוס' ושאר הראשונים שקובעת וסת לדילוג אף שמסתבר שתפסק הוסת שהרי סברא רחוקה הוא לומר שאשה זו תרחק ראייתה עד לשבוע ויובל כהכו"פ וע"כ שתפסק ואעפ"כ קובעת וסת הכי נמי בדילוג למפרע קובעת וסת וכל זמן שלא תעקרנה חוששת לו כדין וסת קבוע וכמש"כ הש"ך (סק"ט).

דין ראיית ל' בחודש

כתב הב"ח (סי' קפ"ט ט"ו) ומשמע דאם ראתה בר"ח ניסן וביום ראשון דר"ח אייר וביום כ"ט באייר לא ראתה דחוששת לר"ח סיון אע"פ שהוא יום ל"א לראיית יום ראשון דר"ח שמא יום ר"ח הוא הגורם ראייתה עכ"ד וכתב עוד (בסק"ז) ואע"ג דבסמוך כתבתי דאם ראתה בר"ח ניסן וביום ראשון דר"ח אייר וביום כ"ט אייר לא ראתה דחוששת לר"ח סיון התם היינו טעמא דכיון דחזינן דראתה תרי זימני בר"ח אע"ג שזה אחד בניסן וזה אינו

קיי"ל כן ע"ש, ולכן אין לנו אלא חידושו אבל לאחר שנקבע או באופן שכתב הב"ח להדיא יש לחוש להחמיר.

בדין חזר הוספת למקומו

בגמרא נדה (סד.) היתה לימודה לראות יום כ' ושינתה ליום ל' זה וזה אסורין הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' הגיע יום ל' וראתה הגיע יום כ' ולא ראתה הגיע יום ל' ולא ראתה הגיע יום כ' וראתה הותר יום ל' ע"כ פי' דעבר ג"פ יום כ' שלא ראתה ושוב ראתה ביום כ' חזר הוסת של כ' למקומו. כ"ה גירסת רש"י והרא"ש.

אבל הר"ן בחידושיו כתב וז"ל היתה לימודה להיות רואה ליום כ' ושינתה ליום ל' זה וזה אסורין הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' וחוששת ליום ל' הגיע יום ל' וראתה יום כ' וראתה הותר יום ל' ונאסר יום כ' שאורח בזמנו בא כך היא עיקר הגירסא בעיקר הנוסחאות וכי קתני הגיע יום כ' וראתה יום כ' דל' קאמר כדלקמיה כדאיתא בס"פ ב"כ עכ"ל.

והנפק"מ בין הגירסאות דלגירסת רש"י ורא"ש נעקר יום כ' ע"י ג"פ שלא ראתה בו ומ"מ אמרי' חזר הוסת למקומו וזה חומרא לגירסת רש"י שאפי' נעקר כ' ג"פ אמרי' דחזר הוסת למקומו כל שלא קבעה וסת קבוע אחר ולגירסת הר"ן נעקר יום כ' רק ב"פ ולפ"ז החידוש הוא שנעקר יום ל' אע"פ שעדיין לא עברה יום ל' שלא ראתה בו [דאילו החידו' של חזר הוסת למקומו לא שייך כאן דדבר פשוט הוא שהרי עדיין לא עקרה ג"פ ותנן (גס.) ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה ג"פ] ולמדנו ב' קולות לגירסת הר"ן חדא שאפי' עדיין לא עברה יום ל' שלא ראתה אינה חוששת לה כיון ששוב חזרה לכ', ושנית דליכא כלל דין של חזר הוסת למקומו אם נעקר כ' ג"פ אע"פ שעדיין לא קבעתו וסת אחר וכ"כ המאירי לענין חידוש השני אבל לענין חידוש הראשון יבואר בסמוך. וכ"כ הרז"ה בהשגותיו על בעלי הנפש (אות ח').

עוד נפק"מ בין הגירסאות דלגירסת רש"י והרא"ש יום כ' שראתה הוא לאחר ל' שלא ראתה [וע"ז קשה הא הוי הפלגה של נ' יום וכדלקמן] ולגירסת ר"ן הך יום כ' הוא לאחר ל' שראתה וחזר הוסת לכן אינה חוששת שוב לל' אע"ג שעדיין לא ראתה בו, וכתב הט"ז (סקכ"ח) דגירסת הרשב"א והרמב"ן הוא כגירסת הר"ן [וצריך להגיה ברשב"א ע"ש ומש"כ החו"ד דאפשר לומר שאין ט"ס צ"ע איך יפרש דברי הרשב"א הך יום כ' היינו

ונראה דאה"נ בראיית יום ל' דעלמא אין שום סברא לחשוש לחודש הבא ליום א' בחודש דמנלן לחדש כן חשש חדש שלא נזכר בפוסקים דאפי' בוסת של ימי החודש ושבווע עצמן נחלקו הראשונים אלא שהוכיחו כן מסוגיית הגמרא אבל לחדש וסת של יומיים לומר דשם החודש גורם למה לי ועדיפא טפי למתלי דיום ל' גורם ותחשוש ליום ל' שבחודש המלא ולא כתב כן הב"ח אלא היכא דראתה לפני זה א' ואח"כ ל' דרואין כאן ב' ראיות שוות לר"ח לכן בשלמא אילו חודש הבא הוא חודש מלא י"ל דחוששת לל' דממנ"פ אם יום הל' גורם תראה בו ואם שם החודש גורם ג"כ אפשר שתראה בו אבל אם לא ראתה בל' אינה חוששת לא' דכיון שלא ראתה ש"מ דאין יום הל' גורם ואין לחוש דלמא שם החודש גורם בסתמא וכש"כ שגם ל' שם החודש ביה ולא ראתה בו אבל בדליכא ל' כיון דכבר הי' כאן ב' ראיות שוות ליום החודש ובחודש הבא ליכא יום שוה לראי' זו חיישינן שמא שם חודש הוא הקובעת וסתה וחוששת שפיר לא' בחודש.

ונמצא לדברינו דאשה שראתה ל' בחודש בתחלתה אינה חוששת לא' לחודש הבא וחוששת לל' בחודש שיהיה מלא וכן אם ראתה א' ל' ואח"כ יש חודש מלא אינה חוששת אלא ל', וכן אם ראתה ל' א' אינה חוששת לל' אלא לאחד בחודש ולא אמרינן דשם החודש גורם אלא היכא שראתה א' ל' ואח"כ הוא חודש חסר אזי חוששת לא' וכן אם כבר נקבעה א' ל' א' אע"פ שבחודש האחרון הי' מלא ולא הצרכנו לחשוש ביה רק לל' מ"מ אם ראתה בא' חוששת אח"כ לב' ימי דר"ח ממנ"פ דל' עדיין לא נעקרה וא' ג"כ משום א' בחודש, ובכה"ג אולי י"ל דצריך ג"פ לעקרו דאמרי' דשם החודש נקבעה, וכן אם ראתה א' א' ל' או ל' ל' א' אע"פ דלכתחלה לא היינו חוששין שתקבע כדרך זה מ"מ לאחר שנקבעה אפשר די"ל דשם החודש גורם, ואם ראתה ל' ל' ל' בזה נראה דאינה חוששת כלל לשם החודש רק ליום ל' לחודש שיהי' מלא, ולא מצינו לחשוש לכתחלה אח"כ ראתה א' ואח"כ ל' וחודש הבא הוא חסר שאין לה יום ל' בזה חיישינן לכתחלה דלמא שם החודש גורם.

ובספר סוגה בשושנים (ס"ד ס"ו) ובספר יסוד הטהרה (פ"י ס"ט) החמירו בזה וכיון שאין הדבר מפורש בדברי הב"ח וגם עצם דברי הב"ח חידוש הוא ששם החודש גורם וגם הפוסקים השמיטו חומרא זו ולא נזכר בשום אחרון מגדולי הפוסקים הקדמונים וכבר תמה כן בתהלי"ד (ס"י ס') וכתב דמסתמת הפוסקים משמע דלא

השו"ע כמו שפי' הדרישה (אר"ח) דאדלעיל מיניה קאי שכ' שינתה שלש פעמים וה"ה כאן ואם לאחר ששינתה וכו' וכוונתו ג"פ ודוחק וע"ע בפלתי (סקי"ח) מה שתמה על פי' הש"ך דלפי דבריו הרי מבואר כן בסט"ו ומאי קמ"ל ע"ש שדחה לפי' הש"ך והסכים להמעדני מלך וכדמוכח כן ברמב"ן ע"ש.

וְהַלְבָּה אם נסבור כפי' הש"ך דמיירי שנעקר יום כ' ג"פ א"כ אפשר דאם נעקר רק ב"פ לא עקרה יום ל' [אם לא כהש"ך דהפלגה קצרה עוקר ארוכה] וכ"מ דעת הראב"ד אע"פ שחזר הוסת למקומו אבל דעת הרמב"ן דנעקר כיון שחזר הוסת למקומו, אך למעשה ממנ"פ יש להקל דהרי לדעת הט"ז והמעדני מלך נעקר יום ל' אע"פ שעדיין לא עקרתו וכדעת הרמב"ן כיון דחזר הוסת למקומו ולדעת הש"ך כש"כ דשרי אפי' באין לה וסת קבוע דהפלגה קצרה עוקרת ארוכה. והסכמת הפוסקים כהמעדני מלך והט"ז וכמבואר להדיא ברמב"ן כמש"כ הפלתי וסד"ט ושו"ע הרב וש"א.

והנה בחידושי הרמב"ן כ' דהך יום כ' אחר ל' שלא ראתה היינו י' יום אחר ל' דהיינו מ' יום לראיה האחרונה דמנינן מיום שהיתה ראויה לראות כ' יום ואע"פ דקי"ל כרב הונא הכא מודה ר"ה כיון שחזר הוסת למקומו דרגלים לדבר דלמנין הראוי חוזרת וכתב הסד"ט (סק"כ) דמרמב"ן זו איכא ראייה לדברי הט"ז (בסקל"א) דעבר יום כ' ולא ראתה חוששת ליום כ' דהיינו מ' יום וכן לעוד כ' יום דהיינו ס' יום יעו"ש דכיון דהרמב"ן מפרש שחוששת ל' יום אחר ל' הרי דיום שראוי חוששת כיון דיש לה וסת קבוע ואף דלכתחילה אינה חוששת לו כדר"ה אך כיון שחזר וראתה רגלים לדבר וכנ"ל, אך לכאורה קשה שהרי הט"ז (בסק"ח) פי' דהרמב"ן מיירי מוסת הפלגה ולכן כ' דדוקא ראתה כ' אחר ל' שראתה הרי אפשר לפרש י' אחר ל' שלא ראתה וראתה לסוף כ' מיום שהיתה ראויה דהוי הפלגת מ' ולא נ' ובכה"ג הרי חזר הוסת למקומו וצ"ע.

נא להשאיר ריק שני עמודים שנוכל להוסיף על זה

לראיית ל' וכדרב הונא יעו"ש] ונמצא לדבריהם דאם נעקר הוסת של כ' ג"פ לא אמרי' חזר הוסת למקומו ונעקר לגמרי, אבל רש"י והרא"ש דגרסי בגמרא שעבר ג"פ יום כ' א"כ אמרי' חזר הוסת למקומו אף לאחר שנעקר ג"פ, אך עדיין קשה לגירסת רש"י והרא"ש דהרי הכ' שראתה לאחר הל' הרי הוא הפלגת נ' יום וע"ז כ' הט"ז דמיירי מוסת החודש וכ"מ ברש"י, וכיון דהמחבר מיירי מהפלגה לכן כ' המחבר שראתה יום כ' אחר ל' שראתה והחידוש הוא דנעקר יום ל' אע"פ שעדיין לא עבר יום ל'. ודין זה יתכן גם לגירסת רש"י ורא"ש אלא שבגמרא לא מיירי מזה. אבל הרז"ה בהשגותיו על הראב"ד גריס כגירסת הר"ן אלא שהוסיף עוד יום ל' ולא ראתה הותר ל' וכן הוא הגירסא במאירי ולגירסא זו אע"פ שחזר הוסת למקומו עדיין חוששת ל' אע"פ שלא קבעתו וכ"ה בספר בעלי הנפש בקצת נוסחאות שכתב שהאשה שקבעה וסת להפלגה לכ' ושינתה לכ"ה חוששת לכ' מיום כ"ה ואם ראתה לכ' מונה כ"ה מכ' ואילך ע"ש מוכח דעדיין חוששת ליום השינוי אע"פ שחזר הוסת למקומו, והרמב"ן בהלכות (פ"ו ה"ב) הביא לב' הדיעות ומסיק דדעתו נוטה שאינה חוששת כלום משעה שחזר הוסת למקומו שאם אין אתה אומר כן תהא האשה זו כל ימיה רואה מכ' לכ' ועדיין צריכה לחוש לשלשים עכ"ד וכ"כ במאירי [אלא שצ"ע דכיון דגריס בגמרא יום ל' ולא ראתה הרי מוכח דחוששת ליום ששינתה בן וכן מוכח ברמב"ם (פ"ח ה"ח) כמש"כ הש"ך (סק"א) דטהר יום כ"ב [אלא שהש"ך מוקי לה בוסת החודש וזה צ"ע מדברי המ"מ שמוקי לה בוסת הפלגה ע"ש עכ"פ כשחזר הוסת א"צ תו לחשוש לוסת שא"ק] וכתב הפלתי (סקי"ח) דאע"פ דהרז"ה חולק בטלה דעתו נגד הרמב"ם, מיהו כתב בשו"ע הרב (סק"ג) דאפי' לדעת הרמב"ן אם נקבע ל' ושוב חזר וקבעה לכ' אע"פ שאינה חוששת ל' מיהו אם תראה בו פעם אחת חזר ל' למקומו שהרי כ' לא עוקרת ל' אלא דלכתחלה א"צ למיחש לה כיון דקבעה לכ' ע"ש.

אבל הש"ך לא ניחא ליה בזה שהרי מה חידוש יש בזה הרי אפי' אין לה וסת קבוע נעקר יום ל' דהפלגה קצרה עוקר ארוכה (עסק"מ) ולשיטתו (בסי"ג) וע"כ פי' דברי

סימן י"ג

בדין רא"י בימי טוהר אם חוששת כמו בימי מניקתה

טוהר משא"כ בשאר ימי הנקתה אע"כ דמאן דמוקי לה במבקשת הי' פשיטא ליה דגם בימי מניקתה אינה קובעת וסת ושפיר פריך למאן דמוקי ביושבת אי יושבת מאי למימרא דפשיטא ליה דאין חילוק בין ימי טוהר לימי מניקתה, ומאן דמוקי ביושבת מחדש דיש חילוק בין ימי טוהר לימי מניקתה וקמ"ל דמימי טוהר לימי טומאה לא קבעה.

והשתא קשה אי ס"ל להרשב"א דגם למאן דמוקי לה במבקשת ס"ל דלענין חשש יש נפק"מ בין ימי טוהר לימי מניקתה דבימי טוהר אינה חוששת ולימי מניקתה חוששת לוסת שאינו קבוע א"כ אכתי תקשה מאי פריך למאן דאמר אי יושבת מאי למימרא דלמא בא לאשמעינן דאינה חוששת לוסת בימי טוהר אפי' חדא זמנא משא"כ בשאר ימי מניקתה חוששת עכ"פ כמו לענין וסת שאינו קבוע וצריכה בדיקה ולפ"ז גם אם נוקמא מתניתין ביושבת אתיא לכו"ע דקמ"ל לענין חשש דאינו חושש לוסת שבימי טוהר אבל בימי מניקותה חוששת.

וראיתי בחזו"א (סי' פ"ז) שהרגיש בקושיא זו וכתב וצ"ל דדוקא בשביל לקבוע וסת גמורה מצריכין לה בדיקה אבל בשביל וסת שאינו קבוע לא מצריכין לה בדיקה עכ"ד וזה ניחא להראב"ד וכמו שיבואר בסמוך אבל לדעת הרשב"א בחי' (דף יא.) מוכח דא"א לתרץ כך שהרי הקשה על מה דאמרינן חוץ מן הנדה הניחא לריש לקיש וכו' דאיכא למידק ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא וכענין שאמרו בפרק בנות כותיים כל י"א יום בחזקת טהרה דמקבע הוא דלא קבעה הא מיחש חיישא עכ"ד והוכיח מזה הרשב"א שגם אינה חוששת ע"כ וכ"כ הריטב"א וכתב הטעם דשאני ימי זיבה שהמעין אינו פתוח כ"כ אבל בימי נדה שהמעין פתוח אפי' מיחש לא חיישא ע"ש א"כ הרי מוכח דאם חוששת לוסת שאינו קבוע צריכה לבדוק וא"כ אכתי תקשה אם איתא דבימי טוהר אינה חוששת ובימי מניקתה חוששת שפיר קמ"ל יושבת דרק בימי טוהר אינה בודקת הא בשאר ימי מניקתה בודקת וחוששת כמו לענין וסת שאינו קבוע [אבל להראב"ד אפשר לומר כן דהוא ס"ל דאע"פ שחוששת א"צ לבדוק כמש"כ במק"א].

במשנה (נדה יא.) אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר, ובגמרא קס"ד מבקשת לישוב על דם טוהר הניחא לרב דאמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו שפיר אלא ללוי דאמר שני מעיינות הם תבדוק דלמא אכתי לא פסק ההוא מעיין טמא, אמר לך לוי הא מני בית שמאי היא דאמרי מעיין אחד היא וכו' ואבע"א מי קתני מבקשת לישוב יושבת קתני, אי יושבת מאי למימרא מהו דתימא תבדוק דלמא קבעה לה וסת קמ"ל דמעייין טהור למעיין טמא לא קבעה הניחא ללוי אלא לרב תבדוק וכו' אפ"ה מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ע"כ.

ובביאור הסוגיא האריכו הראשונים ונחלקו בנוגע לפסק ההלכה דעת הרמב"ן דמוכח מסוגיא זו דאשה קובעת וסת בימי מניקתה דלא ממעטינן הכא אלא ימי טוהר ודעת הראב"ד דאין אשה קובעת וסת לא בימי עיבורה ולא בימי מניקתה והרשב"א האריך בזה ומיישב סוגיא זו כשיטת הראב"ד דאינה קובעת וסת בימי מניקתה והובא בב"י (סי' קפ"ט סל"ג) ואעתיק סוף דברי הרשב"א שנתחבטו האחרונים בזה ואבארם בס"ד.

ביאור שיטת הרשב"א אם חוששת בימי מניקתה

כתב הרשב"א וז"ל ומהא נמי משמע דאפילו מיחש נמי לא חיישא משא"כ בשאר ימי מניקתה אבל הר"א כתב דמיקבע הוא דלא קבעין הא מייחש חיישא דומיא די"א יום שבין נדה לנדה שחוששת לפי מה שפסק הוא כמו שכתבנו למעלה ואע"פ שהראשון נראה לי עיקר יש לחוש לדברי הרב ז"ל עכ"ל ומשמע ע"פ גירסא זו דלדעת הראב"ד חוששת לימי טוהר ג"כ ולדעת הרשב"א בימי טוהר אינה חוששת ובימי מניקתה חוששת ולמעשה חושש לדעת הראב"ד.

ולכאן קשה דהא הרשב"א כתב דהא דאמרינן הכא דמימי טוהר לימי טומאה לא קבעה דמשמע הא שאר ימי מניקתה קבעה היינו דוקא ללישנא דיושבת ממש על דם טוהר דלא משכחן צריכותא לההוא לישנא אלא זו בלבד אבל ללישנא דמבקשת עיקר הרבותא הוא לרב דאמר מעיין אחד הוא ואינה צריכה בדיקה וכתב רא"י לזה דהא מאן דמוקי לה במבקשת פריך למאן דמוקי לה ביושבת אי יושבת מאי למימרא וצ"ב דמאי קושיא דלמא בא לאשמעינן דאינה קובעת וסת בימי

חוששת היכא שהפסיקה פעם אחת כמו וסת שאינו קבוע וע"כ צ"ל דס"ל להראב"ד דלא מצרכינן בדיקה בשביל וסת שאינו קבוע ע"ש וכדברי החזו"א וכ"ה בכת"ס הנ"ל ושוב הראוני דגם בהגהת דרישה אות ק"ב כתב כן. [והארכתי בכל זה במק"א בביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים] ולפ"ז גם בראתה תוך ג"ח ראשונים לעיבורה באופן שלא תוכל לקבוע וסת כי הקביעות יהי' לאחר שהוכר עוברת שאין לה דין וסת קבוע לא תצטרך בדיקה שהרי א"א לבוא לידי קביעות וסת אך בכל זאת קשה לי דברי הראב"ד שהרי כתב דמשהוכר עוברת וכן בימי מניקה בכלולן אם ראתה אינה יכולה לקבוע וסת חדש מפני שדמיה מסולקין ודומין ליי"א יום שאינה קובעת בהן וסת אבל היא חוששת לראיותיה מידי דהוי אוסת שאינו קבוע עד שתיעקר ממנה פעם אחת ואפילו בלא בדיקה שאם לא בדקה ולא ראתה טהורה מיום הוסת ואילך עכ"ד ומלשון הזה מוכח דס"ל דצריכה בדיקה לכתחלה שהרי כלשון הזה ממש כתב הראב"ד ז"ל לענין הגיע עת וסתה בימי עיבורה ודקדקו הרשב"א והריטב"א ושאר ראשונים ז"ל מלשונו דס"ל דצריכה בדיקה לכתחלה וא"כ הכא נמי שהוא כלשון זה ממש מוכח דס"ל דצריכה לכתחלה בדיקה אע"פ שא"א לבוא לידי וסת קבוע, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ולכן נראה דהראב"ד ס"ל דהך סוגיא אליבא דר"מ הוא ומיירי בנתנה בנה למניקה וכמו שתי' הרשב"א בתי' קמא ולכן לר"מ הרי קובעת וסת בימי מניקה כיון דנתנה למניקה וכיו"ב והמקשן שהקשה אי יושבת מאי למימרא לא הי' יכול לתרץ דקמ"ל דבשאר ימי מניקה קובעת דזה גם פשיטא שהרי ר"מ ס"ל דנתנה בנה למניקה קובעת דאם לחדש דיושבת עצמו א"צ בדיקה פשיטא דדם טהור הוא, ולפ"ז להלכה דפסקינן דאינה קובעת וסת בימי מניקה אין לנו הוכחה מהגמרא אם חוששת לוסת שאינו קבוע או לא והראב"ד מדמהו ליי"א יום שבין נדה לנדה ולכן צריכה לחשוש וה"ה דצריכה בדיקה, וכן מבואר בפשטות בשו"ת מהר"ם פדואה (סי' כ"ה) דצריכה בדיקה לכן לענין הלכה יש להצריך גם בדיקה וכסתימת הפוסקים וכ"כ בלחזו"ש.

טעם דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה

והנה בחזו"א (סי' פ"ז סק"ב) כתב ואמנם אחרי דעיקר הטעם של הראב"ד דאית ליה דלחוש חוששת לוסת שקבעה בימי מניקותה דמדמה לה לוסת של ימי זיבתה אין לנו מקור לחוש מימי טהרה לימי טומאה שהרי ע"כ מימי טהרה לימי טומאה עדיפא מימי מניקה ועדיפא מימי זיבתה עכ"ד ונראה כונת מרן ז"ל ע"פ

ובשו"ת חת"ס (יור"ד סי' קמ"ג) הקשה עוד דלגירסא זו ע"כ צ"ל דבהא פליגי דהראב"ד ס"ל דודאי לא עדיפא ימי טוהר מיי"א יום שבין נדה לנדה דמיחש תחוש עכ"פ ומ"מ לא צריכה בדיקה בשביל זה דמחשבינן לה למסולקת בדמים ונהי כשראתה תחוש מ"מ לא נצטרך לבדוק בשביל זה דמהיכי תיתי לנו לומר שתראה שהרי אנו מחשבים אותה למסולקת בדמים, והרשב"א ס"ל אי היה חוששת היינו מחמירים נמי שתבדוק אח"ז אע"כ דמיחוש נמי לא תיחוש כצ"ל בפלוגתתם וא"כ צע"ג מש"כ רשב"א משא"כ בשאר ימי מניקה כיון דע"כ ס"ל דכל החוששת צריכה בדיקה א"כ אם ס"ד דמניקה חוששת פשיטא שצריכה בדיקה א"כ נפל כל יסודו שעליו בנה בנינו וטרח לתרץ ג' תירוצים עכ"ד ורצונו לומר דמשום הכי לא קתני חוץ מן המניקה שהרי מניקה צריכה בדיקה כיון דחוששת, ולכן כתב החת"ס דטעות סופר נפל ברשב"א וצ"ל משא"כ בשארי הימים ור"ל דדוקא מניקה וה"ה לכל ד' נשים אינה חוששת משא"כ בשארי הימים כגון י"א ימי זיבה או ימים שבין וסת לוסת בהנהו אי ראתה בהן מיחוש חיישינן עכת"ד והחזו"א (סי' פ"ז סק"ג) הגיה תיבת משא"כ ע"ש ועכ"פ לדעתם דעת רשב"א שאינה חוששת כלל בימי מניקה ולדברינו מוכח כן גם מדברי הרשב"א עצמו (בדף יא.) וכנ"ל.

ביאור שיטת הראב"ד אם חוששת בימי טוהר

והנה בלחזו"ש (סי' קפ"ט סק"ג) כתב דלדעת הראב"ד בימי טוהר אינה חוששת כלל וא"צ בדיקה ורק בימי מניקה חוששת "וצריכה בדיקה" שמא תראה ותצטרך לחוש אח"כ עכ"פ כוסת שאינו קבוע ע"ש, וצ"ע דלפ"ז אכתי תקשה מאי פריך הגמרא למאן דמוקי לה במבקשת אי יושבת מאי למימרא דלמא בא לאשמעינן דאינה חוששת לוסת בימי טוהר אפי' חדא זימנא ואינה צריכה בדיקה משא"כ בשאר ימי מניקה חוששת עכ"פ כמו לענין וסת שאינו קבוע וצריכה בדיקה ואתיא מתניתין ככו"ע דאע"פ שאינה קובעת וסת בימי מניקה מ"מ חוששת לו ושפיר קמ"ל מתניתין דדוקא בימי טוהר אינה חוששת לבדוק עצמה משא"כ בימי מניקה חוששת ובודקת, וע"כ מוכח מזה דלדעת הראב"ד א"צ בדיקה בימי מניקה אלא חוששת בלבד אם תראה ואם לא ראתה נעקרת החשש ואפי' בלא בדיקה וכמש"כ החזו"א דבשביל וסת שאינו קבוע לא מצרכינן לה בדיקה, וכן מוכח נמי מסוגיא דלעיל דקתני חוץ מן הנדה דהקשה הרשב"א ולר"ל מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה דחוששת לאותו יום ומבואר בבעלי הנפש להראב"ד דאפי' יש לה וסת קבוע בתחילת ימי נדתה

מזה שום הוכחה שעתה בזמן שהיא מסולקת מדמים תראה ולכן מסתבר לומר שאף מיחש לא חיישא, ואף שס"ל להראב"ד דגם ב"א יום שבין נדה לנדה ובימי עיבור והנקה אם ראתה פעם אחת חוששת לה אע"פ שהיא מסולקת מדמים שאני התם דזה גופא הוכחה שנשתנתה אשה זו מטבעה כיון דראתה בזמן סילוק הדמים לכן שפיר יש לנו למיחש לפעם אחרינא למקרה שתראה בזמן זה אבל לחוש מזמן שמעיינה פתוח לזמן שהיא מסולקת מדמים מהיכי תיתי לחוש.

ומש"כ בשו"ת קנה בשם (ס) שכיון לדברי החת"ס בתשובה (יור"ד סי' קמ"ג) במחכ"ת החת"ס לא כתב כן אלא בתחילה טרם שהגיה בדברי הרשב"א שמוכח ע"פ גירסא הישנה דבהא פליגי דהרשב"א חושש רק בימי מניקתה והראב"ד חושש גם בימי טוהר אבל לאחר שהגיה בדברי רשב"א אין שום הוכחה לזה ואין מדברי החת"ס סייעתא לדבריו, סוף דבר נראה דלכו"ע אין האשה חוששת בימי טוהר לוסת אפי' פעם אחת ולא נחלקו אלא בימי מניקתה דלרמב"ן קובעת ולראב"ד חוששת ולרשב"א מצד הדין גם אינה חוששת אלא דלענין מעשה חושש לדעת הראב"ד [וכבר הצעתי הדברים לפני הגאון רבי מאיר זצ"ל כשהי' בעירנו לצורך ברית מילה].

בזמן הזה אם קובעת וסת בימי טוהר

כתב הרמב"ן (פ"ה הכ"ו) יראה שהימים הללו שהזכרנו קובעין וסת כשאר ימיה של אשה חוץ מימי טוהר של יולדת שאין ראויין לקביעות וסת דין התלמוד ובזמן הזה אף הן קובעין וסת להחמיר עכ"ל וכ"כ ב"י (סי' קפ"ט סל"ג) שכן הוא דעת רמב"ן, וכתב החזו"א (סי' פ"ז סק"ג) דלדין דאין אשה קובעת וסת בימי מניקתה אלא אנו מחמירין לחוש לראייתה כוסת שאינה קבועה אין להחמיר בוסת של ימי טוהר דלא מצינו חומרא זו אלא לדעת רמב"ן דבימי מניקותה הוי וסת גמורה ועוד דהרי דעת הרשב"א דמעיקר הדין אף לחוש אין חוששין אלא שאין אנו מקילין למעשה כיון שהראב"ד החמיר די לנו להחמיר בימי מניקותה אבל לא מימי טוהר לימי טומאה וכו' מ"מ בימי טוהר שאין כאן וסת אפי' בימי מניקתה רק חוששין כוסת שאינה קבועה אין להחמיר בזה לדין יותר מזמן הגמרא עכ"ד, ובשו"ת קנה בשם (ח"א סי' ע"ד-ע"ה) מפקפק בזה ודעתו דלראב"ד חוששת גם בימי טוהר יעו"ש וכבר הראיתי לדעת בס"ד דלדעת הראב"ד אינה חוששת לימי טוהר יעויין לעיל ודברי החזו"א ברורין

מש"כ הוא עצמו (בסי' צ"ט סק"ד) להקשות על מה דאמרי' מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה וסת דלכאו' אין "הטומאה" של ג' הראיות הקובעות את וסתה מהנות כלום לקביעת הוסת אלא אחרי שביום הזה כבר הוחזקה ג' פעמים בראיות הנה יש לחוש לו לראי' עד שתבדוק ומה יועיל זה שטהרה התורה את הראיות הראשונות וכבר העיר בזה בלחזו"ש (סי' קפ"ז סקכ"ה) דלכאו' הוא הלכתא בלא טעמא ולקמן אכתוב בס"ד דבריו, ותי' החזו"א דהעיקר נראה דהטומאה וטהרה יפעלו גם בטבע וימי הטהרה הם בעצמותם אינם אות לראית יום הזה בימי טומאה כי הטבע תלוי במזל ע"פ השגחת ה' ואף אם ראתה ראי' שאינה מטמאה לא תראה ראי' המטמאה עכ"ד ולפ"ז העלה שם דגירות בטלה לה וסתות שבימי גיותה ע"ש, ואף אם לא כיון לזה מ"מ ברורים הדברים דלפמ"ש"כ (בסי' צ"ט שם) אין מקום לחשוש בימי טוהר לימי טומאה גם לדעת הראב"ד כיון דהטבע תלוי במזל ע"פ השגחת ה' אין שום חשש שתראה אח"כ ולמה נחוש לה, [ובזה מתיישב קושית הפלתי והחזו"ד והסד"ט על הש"ך סי' קפ"ז סקל"ב ע"ש].

אמנם בלחזו"ש (סי' קפ"ז סקכ"ה) העלה טעם אחר ע"פ פי' רש"י (דף כ:) שכל מ' יום לזכר ופ' לנקבה המעין פתוח, הרי דבימי טוהר הו"ל מעין פתוח ולכן סברא נכונה היא דלא תקבע אז וסת דכיון דמעיינה פתוח אין ראיותיה עתה הוכחה שגם אח"כ תראה, ועפ"ז כתב בלחזו"ש (סי' קפ"ט שם) דמסתבר לומר דאפילו מיחש לא חיישא למה שראתה וקבעה אז בזמן שהי' מעיינה פתוח ולכן גם להראב"ד אין מקום לחשוש עכ"ד והקשה בשו"ת קנה בשם (ח"א סי' ע"ה) דלהדיא מבואר בראב"ד דלא כדבריו שהרי ס"ל דגם לראיות שבתוך ימי נדתה חוששת פעם אחת אע"פ שמעיינה פתוח וא"כ ה"ה בימי טוהר דיש לחוש לה ע"ש.

אבל לענ"ד אין בזה השגה דשאני היכא שראתה תוך ימי נדתה אע"פ שמעיינה פתוח מ"מ איכא למיחש שמא בחודש הבא תראה באותו יום ממעין סתום שהרי דרכה לראות בכל חודש ויש לחשוש אולי תקבע לה וסת ביום שראתה ממעין פתוח ולכן חוששת פעם אחת ואם בחודש הבא לא תראה באותו יום בין אם מעיינה סתום בין אם מעיינה כבר נפתחה שוב אינה חוששת ליום זה ובזה גם הלחזו"ש מודה דיש לחוש לכתחלה אולי תקבע ליום זה שהרי אין כאן סילוק דמים אבל בימי טוהר לימי מניקותה שימי טוהר מעיינה פתוח וימי מניקותה הרי היא מסולקת דמים למה לנו למיחש מראי' שראתה בימי טוהר שאז היתה מעיינה פתוח ואין

כתב דהיות שכתב הטור סי' קפ"ג והפוסקים סי' קצ"ד דאין בכוחנו היום להפלות בין דם לדם ואין אפשר למסור כללים בזה להמוני עם ה' ע"כ מפני חסרון הידיעה עלינו לחוש גם בימי טוהר לדינא וכו' עכ"ד ולא זכיתי להבין דבר זה דאין זה הפלאה בין דם לדם דכשם שאתה מודה דמינקת אינה קובעת וסת ולא אמרי' שאין בידינו להפלות בין דם לדם דסתם אשה קובעת וסת ומינקת אינה קובעת וסת - דלא מיקרי הפלאה מפני שהכל דם טמא הוא אלא זו שהיא מסולקת אינה קובעת וסת וזו שאינה מסולקת קובעת וסת הכי נמי לענין ימי טוהר דהא אנחנו מודים דהדם טמא הוא אלא מ"מ יש חילוק דימי טוהר דמעיינה פתוח אינה חוששת לוסת וימי מניקתה דמסולקת דמים ועכ"ז ראתה חוששת לוסת ואין דבר זה נקראת הפלאה בין דם לדם דגם אם הדם היה טמא מדרבנן יש בזה חילוק וכנ"ל, ועוד דבימי טוהר עצמה זה שאינה חוששת מחודש לחודש היינו טעמא כיון דמעיינה פתוח וכמו לענין ראי' תוך ימי נדתה שכתב החור"ד (סי' קפ"ד סק"ז) והשו"ע הרב (סי' קפ"ט ס"ק ק"ב) שאינה חוששת כל זמן שלא הוקבע אע"פ שפסקינן דאשה קובעת וסת בימי נדתה בזמן הזה כש"כ בימי מניקתה שאין האשה קובעת בזמן הזה בימי מניקתה אלא דחוששת לו פשיטא דבימי טוהר דמעיינה פתוח שאינה חוששת כלל ועכ"פ כל זמן שלא הוקבע ולענ"ד הדבר ברור דהעיקר כדברי החזו"א ז"ל שאינה חוששת כלל לוסת שבימי טוהר וכמש"כ בלחזו"ש, וכן מוכח נמי מדברי הסד"ט (סי' קפ"ז סקב"ו) דימימי טוהר לימי טומאה נמי אינה חוששת.

פירות הנושרין להלכה:

(א) מעוברת משהוכר עוברת ומינקת כל כ"ד חודש חוששת לראי' שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע וצריכה פרישה ובדיקה לכתחלה ביום וסתה.

(ב) יולדת שראתה דם בימי טוהר אע"פ שהיא טמאה וצריכה למנות חמשה ימים ושבעה נקיים מ"מ אינה חוששת לראייתה שראתה לאחר שיעברו ימי טוהר אפילו פעם אחת, ויולדת זכר עד מ' יום מהלידה ויולדת נקיבה עד פ' יום מהלידה נקראו ימי טוהר.

אלא שכתב שם דפשטות דברי השו"ע דלא מחלק בין ימי טוהר לימי טומאה משמע דחוששת גם בימי טוהר וגם מש"כ (בסי' קצ"ד ס"א) ברמ"א ודינו כשאר דם לכל דבר משמע דה"ה לענין וסתות, אמנם לענ"ד אין מזה הכרח דמה שהשו"ע סתם בזה כיון דלא ס"ל כרמב"ן דקובעת וסת בימי מניקתה אלא רק חוששת כסברת הראב"ד וא"כ אין שום סיבה ומקום להחמיר בימי טוהר בזמן הזה והוא מלתא דפשיטא ואין הו"א דלראב"ד ורשב"א ישתנה זמן הזה מדין התלמוד לכן אין בזה צורך להזכיר בשו"ע דהדבר פשוט דמינקת בשו"ע פירושו לאחר ימי טוהר דידה וכן במשנה וגמרא וראשונים דנקטו מעוברת ומניקה פשוט דהיינו לאחר ימי טוהר דהא בימי טוהר ליכא דיו שעתן דהתורה טהרתו והכי נמי בפוסקים שנקטו לשון מניקה הכונה לאחר ימי טוהר, וגם ממש"כ הרמ"א דינו כדם לכל דבר אין מזה ראי' לענין וסתות דהכא טעמא אחרנא איכא בדבר שכיון שמעיינה פתוח אין מזה ראי' שתראה בזמן שהיא מסולקת מדמים או כסברת החזו"א הנזכר לעיל דטבע אחר הוא א"כ אף אם היה דם טמא מדרבנן ג"כ לא היה חוששת לוסתות מן הטעמים שנתבארו וא"כ השתא דאמרי' דדינו כדם לכל דבר אין זה סיבה דלענין דין וסתות נחוש לה, [גם מדברי הב"י יש קצת הוכחה לדין זה מדלא הקשה על דברי הראב"ד למה סתם והי' לו לפרש דהיינו דוקא בימי טומאה וכמו שהקשה על דברי הרמב"ן מוכח דרק על הרמב"ן דס"ל שקובעת בימי מניקתה הי' סברא לומר דה"ה בימי טוהר ולכן הי' לו לפרש אם ס"ל שאינה קובעת בימי טוהר אבל להראב"ד שהוא רק חשש בעלמא הי' פשיטא ליה דא"צ לחשוש כל כד].

וראי' בשו"ת באר משה (ח"ד סי' ס"ז) שדן בענין זה ומתחילה צידד להקל אלא דלבסוף החמיר מחמת דברי הרמב"ן והב"י שביאר כן כונת הטור ברמב"ן, ופליאה דעת ממני הרי להלכה לא פסקי' כהרמב"ן וא"כ מנא לן לחוש ע"פ פסק השו"ע דפסק כרשב"א וראב"ד וצ"ע וגם בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' ע"ט) אע"פ שהסכים לדברי החזו"א ז"ל מ"מ למעשה

סימן י"ד

דיני הרגשה בזמנינו

ענף א'

בדין רא"י ודאי מגופה בלא הרגשה

א בגמרא ריש פרק הרוואה כתם אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה ובמסקנת הגמרא פליגי רב ירמיה מדיפתי ורב אשי דרב ירמיה קאמר דשמואל לענין איסור תורה קאמר אבל מדרבנן טמאה אפי' נמצא על הקרקע ולא הרגישה, ורב אשי אמר דשמואל לענין כתמים מיירי דטהורה מדרבנן קאמר כיון דקרקע אינו מקבל טומאה, וכתבו התוס' דרב אשי מודה לרב ירמיה דלשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מה"ת ועיין מהרש"א דזה גופא קאמר שמואל שנאמר בבשרה דמה"ת בעינן הרגשה אלא דרבנן גזרו גם בלא הרגשה ולכן בקרקע עולם לא גזרו ע"ש, וכ"ה בחי' רשב"א, אבל בדעת רש"י נחלקו האחרונים דהיטת לשון רש"י (ד"ה רב אשי) לאו משום הרגשה וכו' דשמואל לא מיירי בהרגשה כלל עכ"ד משמע דלרב אשי ליתא כלל להך דינא דהרגשה אלא ס"ל דרא"י שלא בהרגשה אסור מה"ת כשהוא ודאי מגופה ושמואל לענין טומאת כתמים מיירי דהיכא דיש ספק מעלמא דבזה מה"ת טהור אלא שחכמים גזרו עליה בקרקע עולם שאינו מקבל טומאה לא גזרו עליה, וכבר העיר במעדני יו"ט פרק האשה (אות מ') דהא שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה קאמר ודוחק לומר דלרב אשי שמואל לא אמר לשון זה אלא שהגמרא מפרש דבריו מהאי טעמא ע"ש ועיין בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ו) ובסד"ט (סי' ק"צ סקני"ג) ובשו"ת נודע ביהודה (סי' ג"ה) יעו"ש, ובהגהות מהר"ם רנשבורג ציין לדברי הרמ"א בתשובה (סי' צ"ז) דמשמע ג"כ הכי דלרב אשי גם בלא הרגשה טמאה מה"ת והוא ממש"כ רמ"א שם ולא קיימא מסקנא הכי ועיין בחכמת בצלאל (דף נח.) שמיישבו שפיר דליכא רא"י משם. וכבר העירותי במק"א על הסד"ט שכתב בדעת רש"י דלא בעינן הרגשה אלא כל שראתה ודאי מגופה טמאה מה"ת איך נעלם מעיניו הבדולחות דברי רש"י (בדף יד.) שכתב דמטמאין שניהם מספק אלמא דגם האשה טמאה רק מספק אע"פ שודאי ראתה וע"כ דה"ט דמכח חזקה דמעיקרא אמרי' דעכשיו בא הדם והרי לא ארגשה וכמו שביאר החו"ד (סי' ק"צ סק"ב) וע"ש במשנה אחרונה.

ב ודאי מהלך זה דשלא בהרגשה ג"כ טמאה מן התורה אם הוא ודאי מגופה צריך לומר דמה דמטהר שמואל

בקרקע עולם אע"פ שבדקה לפני זה וא"כ לכאור' הו"ל ודאי מגופה מ"מ עדיין איכא למימר דלאו ודאי מגופה הוא דדלמא לא בדקה שפיר והוי ספק מעלמא ותורת כתמים עלה ולכן קרקע עולם שאינו מקבל טומאה לא גזרו עלה, ומדוקדק היטב לשון הגמרא אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר דאיכא למימר מגופה אתיא טהור מדקאמר איכא למימר משמע דלאו ודאי הוא ולכן הוי בגדר כתמים, אבל הרשב"א כתב דהאי לישראל לאו דוקא אלא ודאי מגופה אתא ע"ש וזה אתי שפיר להרשב"א שכתב דרב אשי מודה דבעינן הרגשה וכמש"כ התוס' להכי י"ל דאיכא למימר לאו דוקא אבל אם נאמר דרב אשי חולק וס"ל דודאי מגופה אסור מה"ת צ"ל דהאי לישראל דאיכא למימר הוא דוקא.

ב וכבר הסתפקו גדולי עולם גם אליכא דרב ירמיה מדיפתי אם מה דקאמר שמואל דבעינן הרגשה הוא גזירת הכתוב ולכן אפי' ודאי יוצא מגופה בלא הרגשה טהורה או מה דקאמר שמואל דבעינן הרגשה הוא כדי שיהי' בירור שממנה יצא הדם וע"י הרגשה אנו יודעין בבירור שהדם ממנה אבל בלא הרגשה איכא לספוקי דלמא מעלמא ולפ"ז אם ידענו בבירור שהדם יצא מגופה טמאה מה"ת עי' שו"ת מהר"ם לובלין (סי' ב') ובשו"ת (הנ"ל) ולפ"ז ג"כ צ"ל דקרקע עולם אינו ודאי מגופה דאיכא למימר לא מיבדק שפיר ולכן ליכא איסור תורה ועיין בשו"ת רמ"א (שם) דנראה שהסתפק בדין זה ע"פ מה שביאר דבריו בפרדס רמונים ובלחו"ש ובמלבו"ט (סוף סי' ק"צ) ועי' סד"ט (שם סקני"ג) מש"כ בזה.

ו ודאי שפיר מה שנקט שמואל בדקה קרקע עולם והקשה בגמרא מאי איריא קרקע אפי' גלימא נמי דלכאור' קשה הו"ל להקשות יותר מזה למה לא נקט באופן שראתה דם ממש יוצא מגופה שראתה וסת ללא הרגשה דאת"ל דהרגשה גזירת הכתוב הוא א"כ אפי' רואה דם מגופה טהורה וכפשטא דקרא דם יהיה זובה בבשרה ואע"פ דלדרך זה אמרינן דקרקע עולם נמי ודאי מגופה הוא מ"מ עדיפא למינקט מלתא דליכא למטעי בהו וגם הוא רבותא יותר דראתה אותה כדרך ראייתה ממש ואפ"ה טהור מה"ת כיון דלא ארגשה, אבל אם אמרינן דרא"י ודאי מגופה דאורייתא אתי שפיר דנקט קרקע עולם דוקא דבזה אשמעינן דמ"מ לאו מגופה ודאי הוא דאימא לא מיבדק שפיר. ומסתבר דלדרך זה מיירי שמצאה מעט דם בקרקע עולם באופן דאיכא למימר דלא

ק"צ) וריש (סי' קצ"ב) ע"ש שהאריך בזה, ובפסקי ריא"ז כתב וז"ל אע"פ שהדבר ידוע שמגופה בא הואיל ולא הרגישה בבשרה טהורה ובשו"ת מהר"ם לובלין (שם) הביא גם מדברי הגהות מיימוניות דס"ל הכי וכן הסכמת רוב הפוסקים והכי נקטינן להלכה דדם ודאי מגופה אם לא הרגישה טהורה מדין תורה.

ענף ב'

גדרי ארגשה ולא אדעתה בכתמים שזמן רחוק

ד] כתבו התוס' ריש פרק הרואה כתם דמדיני כתמים ליכא למיפרך משמואל דהיינו יכולין להעמיד שיש זמן מרובה משעת הכיבוס ואימור הרגישה ולא אדעתה אבל בשמעתין פריך מכתמים דבבשרה דאין רגילות לשהות כתם בבשר בלא דעתה שלא ייבש ויפול עכ"ד ומוכח מדבריהם דמה שאמרו דבכתמים שבחלוקה די"ל דהרגישה ולא אדעתה דהכוונה הוא ששכחה מזה שהיתה לה הרגשה ולכן אם יש זמן מרובה שיכולין לתלות שהכתם הוא מזמן רב י"ל ששכחה מזה ובאמת היתה הרגשה אבל בזמן קרוב לא תלינן בשכחה דאם איתא דארגשה מידכר הות דכירא וכ"כ להדיא בחידושי הרשב"א והר"ן ותוס' הרא"ש וכ"ה בחו"ד (סק"א) וכ"ה בשו"ת נודע ביהודה (תניינא סי' קי"ח), אבל אין לפרש דהכוונה ולא אדעתה הוא שלא שמה לבה ע"ז מפני שהיתה טרודה בעניינים אחרים דבזה הרי ליכא נפק"מ בין זמן רחוק לזמן קרוב דגם בזמן קרוב י"ל שלא שמה לבה לזה והדרא קושית התוס' לדוכתא מ"ט לא הקשה מדיני כתמים מכמה משניות ואין לתרץ דיש נפק"מ בין כתמים שבחלוקה לכתמים שבבשרה דהא גם בכתמים שבבשרה איכא חשש הרגשה אלא שלא שמה לבה לזה, אלא על כרחך דזה פשיטא ליה להמקשן דליכא למיחש לזה ורק חשש שכחה שייך ובזה יש חילוק בין זמן קרוב לזמן רחוק דבזמן רחוק איכא למיחש לשכחה ולכן לא הקשה מכתמים שבחלוקה.

ו] כ"ב דאכתי ליפרוך מינייהו ולשנויי דאימור הרגישה ולא אדעתה, וצ"ל דהמקשן היה קשה ליה מהני פירכות דמייתי דממנ"פ קשה אי לאו דנימא דיש טומאה גם בלא הרגשה עכ"פ מדרבנן דאפי' אם נאמר דיש ספק הרגשה אכתי תקשה א"כ יושבת או עגול או אחר זמן ג"כ ניחוש להרגשה משא"כ ממתניתין דכתמים דפרקינן דלעיל אם נאמר דיש חשש הרגשה מתורץ שפיר ולכן סבר המקשן דבזה י"ל דשמואל מודה דאמרינן ארגשה ולא אדעתה.

בדקה שפיר אבל בנתמלא קרקע עולם מדם לא שייך למימר דבכה"ג לא בדקה שפיר וטמאה מה"ת. ועיין בתוס' רי"ד ריש הרואה כתם דמוכח כמהלך זה. [ועיין בפרדס רמונים (דף י"א) דבכה"ג דרואה ודאי מגופה לכו"ע טמאה דחזקת דם לבא בהרגשה]. גם צ"ל לדרך זה דהא דבעי' ב' לימודים דם ולא כתם ולימוד דמבשרה דאי מדם ולא כתם הו"א דהיינו דוקא במקום שיש לתלות אבל באין תלי' הו"א דהוי ודאי מגופה קמ"ל מבשרה דבעי' בירור גמור, [ולרב אשי' לשי' רש"י למד כן מדם ולא כתם דבעי' בירור גמור], והא דבעי' קרא דדם ולא כתם אחר שיש לימוד דהרגשה ובירור בעינן י"ל דאי מבבשרה לחוד הו"א דבדקה קרקע עולם הוי בירור גמור דמהיכי תיתי לומר אימור לא מיבדק שפיר אבל אחר דאיכא כבר לימוד דדם ולא כתם דבעי' בירור ע"כ דמיתורא דקרא דמבשרה ללמד באה דדרגת הבירור דבעי' הוא כעין הרגשה ולכן בבדקה קרקע עולם טהורה דאימא לא מיבדק שפיר.

ו] קשה דבשלמא אם הרגשה גזה"כ הוא לכן אם לא הרגישה הוא רק דין דרבנן ואין כאן ספק דאורייתא שמא ארגשה ולא אדעתה דזה רק גזירה דרבנן לומר שהרגישה ושכחה מזה ואפי' מזמן רחוק כמש"כ התוס' ורשב"א [וע"כ שכונת התוס' שהוא רק מדרבנן דהא בעי' שם שיעור כגריס], אבל אם הוא רק דין בירור שהוא מגופה וגם בלא ארגשה אם הוא ודאי מגופה טמאה מה"ת א"כ כל כתם יהי' בו ספק איסור תורה שמא מגופה וטמאה מה"ת אע"פ דלא ארגשה ואיך טיהרו חכמים בפחות מכשיעור ובאינו מקב"ט וכיו"ב הא ספיקא דאורייתא לחומרא, ועיין בתוס' יו"ט (פ"ה מ"ג) שהקשה על מה דטיהר ר"ע מקרא דדם ולא כתם הא הוי ספק תורה ותי' דלא הוי ספק תורה כיון דלא הרגישה ע"ש, אבל אם גם בלא הרגשה טמאה מה"ת הדרא קושיא לדוכתא הא הוי ספק תורה, וצ"ל לפ"ז דדם ודאי אמר רחמנא ולא דם ספק כמו דאמרו עשירי ודאי ולא עשירי ספק ולכן כל ספק שריא רחמנא וכ"כ כמה אחרונים ועי' סד"ט (שם), ובשו"ת שב יעקב (סי' מ') ובחכמת בצלאל תירצו ע"פ הכסף משנה דהוי ס"ס ספק מגופה ספק מעלמא ואת"ל מגופה ספק מן העלי' לכן מה"ת טהורה אבל היכא דודאי מגופה הוי איסור תורה יעו"ש.

ג] ולהלכה כבר האריך בפרדס רמונים בפתיחה כוללת (דף י') מדברי רוב ראשונים דבעינן הרגשה דוקא והוא מדברי הרמב"ם (בפ"ט) והרמב"ן והרשב"א ורא"ה ור"ן והכלבו וסמ"ק וכ"כ הרב המגיד והביאו הט"ז ריש (סי')

המשנה בכתמים שבחלוקה שהן יבשים דודאי קודם שעת מציאתה בא וליכא למימר השתא קאתי ושפיר יש לומר דלמא ארגשה ולא אדעתה משא"כ בכתמים שבבשרה דאין רגילות לשהות זמן מרובה שפיר אמרינן השתא הוא דאיתרע והרי לא הרגישה עכשיו ואפי' אם הכתם שנמצא בבשרה יבש דליכא למימר השתא הוא דאתרע מ"מ ברור שהוא מזמן קרוב דאין רגילות לשהות בבשר כי הזיעה מעבירתו, והחור"ד (סק"א) מפרש דמיירי בחלוקה שאינה לבושה בה עכשיו ע"ש אבל להנ"ל י"ל דאפי' לבושה אלא שהוא יבש מחזקין הדם בהרגשה וכו"ל. ועי' חידושי רשב"א ור"ן חולין (דף י"א) בשם רבינו יונה שכתבו וכן בכתם יבש מטמא משעת כיבוס כיון דא"א לומר השתא הוא דאתרעי ואי אתה יכול לברר מתי ולא לתלות מזמן ידוע לכן מטמא למפרע משעת כיבוס וכ"כ חור"ד (סק"א) מתוה"ב להרשב"א ע"ש, ובפמ"ג (סי' ק"ה) משב"ז סק"ג תמה דהא כתם לח ג"כ מטמא למפרע ע"ש אך עיין ביאור הגר"א (סי' פ"א אות ד') דהוא משום לתא דיבש כמש"כ התוס' (דף ג.) ד"ה ושרצים וכ"כ בספר האשכול (סי' ל"א).

ו] והנה בגמרא (דף טו.) מבואר דגם כתם לח מטמא לכו"ע למפרע משעת כיבוס והטעם דאימר יבש היה ומיא נפיל עליה ע"ש, וכ"פ הרמב"ם (פ"ג ממטמאי מו"מ ה"ז) ולפ"ז שפיר שייך הסברא של ארגשה ולא אדעתה בכתם לח, מיהו נראה דזה דוקא לטהרות אבל לבעלה כיון דיש לה חזקת טהרה והעמד אשה על חזקתה מהיכי תיתי לחוש דלמא יבש היה ונפל מיא עליה, ומה דקיי"ל דבכתמים מטמא למפרע גם לבעלה כדתנן דמקולקלת למגינה וכדתניא (בדף ג.), ולא מחלקינן בין לח ליבש היינו משום לא פלוג וכמש"כ התוס' (דף ג.) דכיון דיבש מטמא למפרע וגם בלח איכא פעמים שמתמא למפרע מדינא במקום שאין דם זה ראוי לבוא בחלוק אא"כ שיחתה או איזדקרא דאיכא למימר למפרע שיחתה או איזדקרא ולא אדעתה הלכך לא פליג בכולהו וכדביאר בתוס' הרא"ש שם, אבל סברא דארגשה ולא אדעתה לא שייך בכתם לח, והמקשן שהקשה רק מכתמים שבבשרה על כרחך מפני שיכולין להעמיד המשנה והברייתא דמיירי מכתם יבש וארגשה ולא אדעתה [ואולי י"ל דהמקשן סבר דמכתם לח ליכא למיפרך מפני שגזרו בלא פלוג אטו יבש אבל בכתם שבבשרה דלא שייך ביה יבש אין מקום לגזור ולא מסתבר לגזור ביה אטו כתם יבש שבחלוקה דהוי גזירה לגזירה אע"כ דגם בלא הרגשה טמא וקשיא לשמואל] והמשנה דמטמא לח לענין טהרות מיירי שעשו סייג ומן הטעם דאימר יבש היה ונפיל מיס עליה [ולענין הלכה אם בכתמים מטמא למפרע לענין

ה] ועוד יש לבאר דלכא"ו הרי כל הטומאות כשעת מציאתן וכשנמצא כתם בחלוק הרי תולין דעכשיו נטמאה ובשלמא כשנמצא בחלוקה שאינה לבושה בה עכשיו י"ל דמזמן רחוק משעת הפשיטה עד עכשיו י"ל דארגשה ולא אדעתה אבל בחלוקה שהיא לבושה בה הרי י"ל דעכשיו נטמאה ולמה נחשוש לארגשה ולא אדעתה כיון דתולין הכתם שנמצא עכשיו והעמד אשה על חזקתה ועכשיו הרי לא הרגישה ועד כאן לא נחלקו שמאי והלל בריש מכילתין אלא לענין טהרות אם עשו סייג דשמאי לא עשה סייג אפי' לטהרות אבל לענין בעלה לכו"ע דיין שעתן דאשה בחזקת טהרה עומדת והשתא הוא דאתרעי וכמש"כ הרמב"ן והרשב"א ריש נדה, ואפי' לאיבעית אימא דמודה שמאי דלא אמרי' העמד אשה על חזקתה כיון דאית לה רעותא מגופה וצריך שמאי לטעמא דהרגשה היינו דוקא לטהרות אבל לבעלה מודה דהעמד אשה על חזקתה כמש"כ התוס' שם, וגם להלל דינא הכי ע"ש, והנה בחי' הרשב"א כתב דליכא לדחויי דהתם לטהרות חדא דמקולקלת למגינה וחוששת משום זוב לבעלה היא ועוד דאפי' לטהרות קאמר שמואל דטהורה מדאקשינן עליה מהא דתניא ובהיסטות ובמגעות הלך אחר הרוב ע"ש והנה זה פשוט דבאמת לטהרות תולין למפרע כמו שאמרו (בדף ג.) והלל כסבורה הרגשת מ"ר היא ואף שמאי מודה לזה כדאמרי' שם מודה שמאי בכתמים מ"ט בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתיא ואף למש"כ התוס' (שם ד"ה והא איכא) דהקושיא הוא על מכאן ולהבא מ"מ מודו דבאמת ס"ל לשמאי דמטמא למפרע כמש"כ הרמב"ן והרשב"א ועיין חכמת בצלאל שם, וכתב הרשב"א ופרקינן דמודה שמאי בכתמים ואפילו למפרע משום דבצפור לא נתעסקה וכו' וזו הואיל וכבר יצא לחוץ ממש ולא הרגישה בודאי קודם שעת מציאתה בא והלכך חוששין לו אפילו למפרע עכ"ד ונראה כונת הרשב"א דבשלמא היכא שבדקה עכשיו ומצאה דם אמרי' דהוי הרגשה ועכשיו יצא הדם ע"י הרגשה זו וטעתה בהרגשת עד אבל בכתמים כיון שכבר יצא לחוץ ממש ולא הרגישה בשעה שיצא מהמקור מטמא למפרע דכיון דודאי קודם שעת מציאתה בא חוששין לו אפי' למפרע וה"ה היכא דחזיא מגופה בלא הרגשה [לולא סברת התוס' דאמרינן לא פלוג להקל] וכיו"ב כתב החור"ד (סק"א) מדברי הרשב"א בתורת הבית דכל היכא דליכא למימר עכשיו ברגע זו איתרע אסרינן למפרע ע"ש, מ"מ קשה דהניחא לטהרות אבל לבעלה הרי אמרי' העמד אשה על חזקתה והשתא הוא דאתרעי והרי עכשיו לא הרגישה וטמאה וקשיא לשמואל, ונראה דהמקשן סבר דאפשר להעמיד

לעיל בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מ"ר בינתיים, וכונתם דכיון דמיירי כאן שהרגישה בשעת תשמיש וכדי לפטרה מקרבן מצרכינן לתלות דלא היתה הרגשת דם אלא הרגשה אחרת היתה וטעתה בה להכי ליכא למימר שמא טעתה בהרגשת מ"ר דלא שייך למימר כן אלא כשהאמת כן דהיתה צריכה להטיל מים אזי שייך למימר שבאמת הרגישה מ"ר וחושבת שהוא הרגשת דם אבל אם לא היתה צריכה להטיל מים ליכא למימר כן ולהכי הכא דהוי זמן מועט בין הרגשת תשמיש שחושבת שהרגישה למציאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במ"ר ליכא למימר טעתה בה משא"כ בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מ"ר].

והח"ו ד (סק"א) הקשה אשמואל דאמר טהורה כשלא הרגישה מהא דטומאת מעל"ע דאמרי' דאע"פ דלא הרגישה מטמא מעל"ע די"ל ארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר וכותלי בית הרחם העמידוהו אלמא דגם בלא הרגשה מטמא, וא"כ בבדקה קרקע עולם ונמצא דם נימא דהאי דם מאתמול יצא וכותלי בית הרחם העמידוהו והרגישה וסברה הרגשת מ"ר ותמה עליו בפרדס רמונים בפתיחה (דף כ"ה) דלבעלה לא אמרי' כן ע"ש, וכונתו נראה דאע"ג דלבעלה אינו מטמא מעל"ע דלא נאמר טומאת למפרע רק לטהרות אבל לא לחולין ולבעלה כמש"כ התוס' (דף ג.) וא"כ כיון דנמצא עכשיו הדם אמרי' השתא הוא דאתרעי והרי לא הרגישה משא"כ לטהרות החמירו דמטמא מעל"ע ואמרינן דארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר אלמא אע"פ דלא הרגישה טמאה ואע"פ דלבעלה לא אמרי' כן הרי כבר כתבתי לעיל מדברי הרשב"א דשמואל דקאמר טהורה אף לטהרות קאמר מדאקשינן עליה מברייתא ובמגעות והסיטות הלך אחר הרוב ע"ש וא"כ שפיר הקשה החו"ד איך קאמר שמואל דטהורה אפי' לטהרות הא מטמא מעל"ע גם בלא הרגשה דאימור הרגישה וכסבורה הרגשת מ"ר.

ז] ומסקינן בגמרא דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ופי' רש"י דלמא ארגשה ולא אדעתה, ויש לפרש כונתו דנתחדש כאן דמדרבנן יש לחשוש שמא לא שמה לבה להרגשה, אבל דוחק לפרש דבמסקנא קמ"ל דגם בזמן קרוב חיישינן לשכחה דהוא מלתא דלא שכיחא כמש"כ הרשב"א דלהכי לא תי' הגמרא דעל בשרה אימר ארגשה ולא אדעתה ע"ש וכש"כ דאין לפרש דגם בזמן קרוב אמרי' דכסבורה הרגשת מ"ר שהרי במציאות לא היתה כאן הרגשה שהיא צריכה להטיל מים, ולכן ע"כ צריכין לפרש דכונת רש"י

בעלה עיין שו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ק"ע) ובסדרי טהרה (סי' ק"צ סקע"ד) ובשו"ת בית אפרים (סי' מ"ה) ובשו"ת חמדת שלמה (סי' כ') ובפתחי תשובה (סי' קצ"ו סק"א).

ויעניין הרגשת מי רגלים נמי יש לחלק בין זמן רחוק לזמן קרוב דבכתמים שבחלוקה כיון דודאי קודם שעת מציאתה בא וחוששין לו אפילו למפרע י"ל דהרגישה וכסבורה הרגשת מי רגלים ואע"פ שלא הטילה וכדמוכח בריש מכילתין וכמש"כ התוס' (ד"ה אימור) אבל בכתמים שבבשרה דאמרינן השתא הוא דאתרעי ליכא למימר דארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר דבזמן מועט אם לא היתה צריכה להטיל מים ליכא למימר כסבורה משא"כ בזמן מרובה שתולין למפרע באמת איכא הרבה פעמים הרגשה שצריכה להטיל ושייך לומר הרגישה וכסבורה הרגשת מ"ר הוא וכמש"כ התוס' בסמוך [אלא דהתוס' כתבו כן לענין זמן מועט משעת הרגשה עד זמן מציאת הדם וה"ה די"ל כן לענין כתמים שבבשרה כיון דאין רגילות לשהות זמן מרובה אמרי' השתא היא דאתרעי והרי לא היתה צריכה להטיל מים והא דלא תי' התוס' כן והצריכו לחדש דארגשה ולא אדעתה עיין מהרש"א, ואגב נבאר כונת התוס' שהקשו אמאי לא נקט הרגשת מ"ר ואע"פ שלא הטילה כדאמר בריש מכילתין והלל כסבורה הרגשת מ"ר הוא, ויש לתמוה וכי מאי עדיפות איכא לאוקים בהרגשת מ"ר יותר מהרגשת שמש ובפשטות י"ל דכונתם דלמה לן לחדש דבר נוסף שיש טעות גם בהרגשת שמש כיון דכבר חידש דיש טעות בהרגשת מ"ר וזה שייך אע"פ שלא הטילה כדמוכח בפ"ק, מיהו י"ל עוד דכונתם דיותר מסתבר לתלות טעות בהרגשת מ"ר דהוא הרגשה פנימי בטבע הגוף מלתלות דטעתה בהרגשה חיצוני של הרגשת שמש והקושיא הוא גם על הרגשת עד כמש"כ מהרש"א, אך יש לתמוה עוד על קושייתם דבשלמא לעיל קאמר הלל לחומרא דטמאה למפרע מפקידה לפקידה אע"פ דלא ארגשה דחיישינן לחומרא דלמא ארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר היא אבל הכא איך נימא לקולא דאע"פ שהרגישה אם מצאה לאחר זמן פטור מן הקרבן דלמא לא הרגישה אלא טעתה בהרגשת מ"ר ואע"פ שלא הטילה וכבר הקשה כן הסד"ט (סק"א) ותיירץ דהתוס' הקשו כן משום דלענין חולין לעזרה א"א להביא על הספק ואפי' אם לא תלינן לקולא לענין טומאה מ"מ לענין חולין לעזרה הוי חומרא וכ"כ בקונטרס אחרון לכו"פ (סי' קפ"ג) ע"ש, ובזה מתרץ הסד"ט שם קושיית מהרש"א למה לא הקשו התוס' כן על הרגשת עד ע"ש. ותיירצו התוס' דהכא זמן מועט בין תשמיש למציאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במי רגלים אבל

למסקנא קיימא הך סברא, והמקשן סבר דשמואל מודה דמדרבנן טמאה בכה"ג שיש לחשוש להרגשה כיון דמזמן רחוק הוא.

ח נמצינו למדים דכתם הנמצא בבשרה ליכא חשש הרגשה דלא אמרי' ארגשה ולא אדעתה בכתם הבא מזמן קרוב ועל בשרה ודאי מזמן קרוב הוא, וכתם לח הנמצא בבגדיה ג"כ לא אמרי' דלמא ארגשה ולא אדעתה דכל הטמאות כשעת מציאתן והעמד אשה על חזקתה ואמרי' השתא הוא דחזאי והוי מזמן קרוב כמו בנמצא דם בשיעורא דאחר זמן דאמרי' מכח חזקה דמעיקרא דעכשיו בא הדם ולא בשעת תשמיש כמש"כ חו"ד (סי' ק"צ סק"כ) אבל בכתם יבש שבבגדיה שודאי מזמן רחוק הוא בזה י"ל ארגשה ולא אדעתה מדין תורה וממעטנין מדין דם ולא כתם וכמו שיתבאר בסמוך ומ"מ מדרבנן טמאה אם אין תלי' מבוררת.

ענף ג'

יבואר למה נצרך ב' דרשות למעט דם שלא בהרגשה ויבואר גדרו ודאי מגופה מדין תורה

ט אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ונמצא דם עליה טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה ותנן נמי (בדף נח): מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ראיתי כתם וכו' ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זוכה בבשרה דם ולא כתם, וצ"ב למה צריכין ב' דרשות בשלמא בבשרה צריכא דאי מדם ולא כתם הו"א דדוקא כתם דאפשר דמעלמא הוא אבל דם בלא הרגשה היכא דודאי דמגופה אתיא אימא שטמאה מה"ת קמ"ל בבשרה דבעינן הרגשה, אבל דרשה דדם ולא כתם למה לן דהא ילפינן מבשרה דאפי' ודאי מגופה היכא דלא הרגישה טהורה כש"כ היכא שהוא ספק אי מגופה אי מעלמא.

ותי' בלחם ושמלה (סק"א) דאי מבשרה הו"א דדוקא דם שנמצא עכשיו בזמן קרוב כגון בדקה קרקע עולם ונמצא עליה דם דהשתא הוא דאתרעי והרי לא הרגישה וטהורה אבל כתמים שבחלוקה שהוא מזמן מרובה דבזה שייך לומר ארגשה ושכחה או כסבורה הרגשת מ"ר וליכא שום תלי' אמרי' ודאי מגופה אתיא וחזקת דם שבת בהרגשה קמ"ל דם ולא כתם שטהורה [דלא חיישינן להכי מדאורייתא רק מדרבנן כמש"כ התו' ד"ה הרואה דהמקשן ידע דמודה שמואל בכתמים שבחלוקה דאמרי'

דהחשש הוא שמא הסיחה דעתה והיתה טרודה בענינים אחרים ולא שמה לבה להרגשה עי' שו"ת נוב"י (תנינא סי' קי"ח), ולפ"ז היכא דיודעת שלא היתה טרודה בשום ענין וברי לה שלא הרגישה טהורה, והתוס' חלקו עליו דאפי' בכה"ג טמאה הואיל וראתה דם נדות והוא גזירה דרבנן שלא יבאו להקל בנדה גמורה ולכן אפי' בזמן קרוב דליכא שום טעות בהרגשה מ"מ טמאה מדרבנן. אמנם מדברי השו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) משמע דהבין בדעת רש"י דלמסקנא נתחדש דגם בבשרה יתכן שיהי' מזמן רב ולכן גזרו מדרבנן דאימור ארגשה ולא אדעתה ולפ"ז ארגשה ולא אדעתה הכונה ששכחה כמו שפי' הראשונים רק המקשן הבין כיון דאין רגילות לשהות ע"כ אסרוהו אפי' מזמן קרוב אע"פ דליכא חשש הרגשה קמ"ל דגזירת כתמים בבשרה הי' על זמן רחוק דכיון דיתכן שלא נתייבש חייש' שמזמן רב הוא וארגשה ולא אדעתה ונלפ"ז נראה דבמצאה על בשרה וחלוקה ועברה בשוק טבחים לפני כמה ימים נמי יש לתלות לקולא דהכתם שעל בשרה הוא משוק טבחים ואולי לזה לא כתב רעק"א בשו"ע סי' ק"צ סי"ב דינו בכה"ג] אך צ"ב לפ"ז סוגיית הגמרא דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ר"ל דכתמים בבשרה טמאה דחיישי' תמיד שהיא מזמן רב [ולכאו' ע"כ שהוא יבש אבל לח ממש הרי העמד אשר על חזקתה והשתא היא דחזאי' וארגשה ולא אדעתה ולא אמרי' דמזמן קרוב הוא, ובפשטות הסוגיא משמע דה"ה קרקע עולם טמאה מדרבנן ולכאו' הרי בקרקע עולם דע"כ דמזמן קרוב הוא ליכא חשש הרגשה דרק בכתם שהיא מזמן רב יתכן דארגשה ולא אדעתה וא"כ למה מטמא שמואל מדרבנן קרקע עולם הרי כל טומאת כתמים הוא מפני די"ל שמזמן רב הוא, ודוחק לומר דלרש"י אה"נ קרקע עולם טהורה לרב ירמיה מפני דאין כאן חשש הרגשה ורק באופן דאיכא זמן רחוק טמאה וצ"ע.

והשתא דכתבו התוס' דרבנן גזרו בלא הרגשה שלא יבאו להקל בנדה גמורה שוב לא צריכנא למימר דכתם שבא מזמן רחוק טמא משום שמא הרגישה ושכחה או שהרגישה וכסבורה הרגשת מ"ר דלא כתבו כן רק לסברת המקשן אבל לאחר סברת התרצן דטמאה מדרבנן לא קים לן הך חשש כלל שהוא חשש רחוק וכולה כתמים חדא טעמא הוא גזירה אטו ראי' בהרגשה, אך ממה שיתבאר בסמוך דבעי' קרא דם ולא כתם למעט כתמים שמזמן רחוק דאיכא למימר בהו ארגשה ולא אדעתה כמו שכתבו כמה אחרונים א"כ גם

וכבר נתייבש הכתם דליכא למימר השתא הוא דחזאי ועל כרחך מזמן מרובה הוא ושפיר י"ל ארגשה ולא אדעתה, ונמצא לפ"ז דבאופנים הנזכרים לעיל באופן שהכתם יבש תהי' טמאה מדאורייתא דהא אין לנו ילפותא לטהרנה כיון דליכא ספק מעלמא.

אמנם גם זה אינו דלכאו' יש לתמוה על מה שכבתו הפוסקים הנ"ל דאיצטריך קרא דדם ולא כתם להיכא שהכתם הוא מזמן מרובה דאיכא למימר ארגשה ולא אדעתה קמ"ל קרא דטהורה כיון דהוי ספק מעלמא דדם ולא כתם אמר רחמנא, וקשה וכי אצטריך קרא למישרי ספיקא הרי למדנו מבשרה דבעינן הרגשה דוקא וכל שיש ספק בדבר הרי אין כאן ודאי הרגשה וגזירת הכתוב דבעי' הרגשה דוקא ובשלמה כשזה ודאי מגופה י"ל דמכח החזקה שחזקת הדם שבא בהרגשה הו"א שזה בגדר ודאי הרגשה וטמאה אצטריך קרא שאינו בגדר ודאי הרגשה וטהורה וזה למדנו מבשרה דבעי' הרגשה ודאית ולא חזקה בעלמא, אבל היכא דאיכא ספק מעלמא הרי הוא ספק הרגשה דאפי' להצד שנאמר שמגופה אתיא ונחזקנה בחזקה שבא בהרגשה מ"מ כל שיש ספק דמעלמא קאתיא הרי הוי ספק הרגשה וכי אצטריך קרא להתיר ספיקא, אך הביאור הוא כך דבאמת לעין השכל אין כאן שום ספק מעלמא דהרי בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתיא ולכן כשאנו מוצאים כתם בחלוקה מלאה דם או בגופה בין רגליה מלאה דם וידוע שלא נתעסקה בשום דבר שיכול לגרום לכתם זה הרי עין השכל מכריח שהוא ודאי מגופה וכמו שאמרו (בדף ג.) האי דם מהיכא אתיא ואפ"ה מן התורה אין כאן שום טמאה ורק מדרבנן החמירו בו לומר כאלו הוא ודאי מגופה מאחר שאין לה דבר ידוע לתלות, וזה לפינן מדם ולא כתם דכתם פירושו דבר הנמצא ולא הרגישה ביציאתה מן הגוף או לא ראתה איך שיוצאה מן הגוף דדם פירושו שיודעת בידיעה של הרגשת הגוף או ראי' ולא ידיעה בעיין השכל גרידא מכח הכרח וכמשמעות הקרא דם יהי' זובה בבשרה ואע"ג דסוף סוף אין כאן שום מקום לתלות ובשלמא כשהוא מזמן מועט הרי ליכא הרגשה והתורה גזרה דבעי' הרגשה וליכא למימר חזקה שהרגישה שהרי בזמן מועט יודעת אם הרגישה או לא וסותרת החזקה אבל בזמן מרובה שיתכן שהרגישה ושכחה הרי החזקה במקומה עומדת וכיון דליכא תלי' הרי מחזקי' שהוא מגופה, קמ"ל קרא דם ולא כתם דגם זה מקרי ספק מעלמא וכמו שביאר בשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) דעד שאתה אומר הרגישה ושכחה י"ל ג"כ נתעסקה בכתמים ושכחה ולכן מן התורה כל שאינה יודעת בבירור ע"י הרגשת הגוף [לרבות זיבת דבר לח

ארגשה ולא אדעתה וע"כ דהיינו מדרבנן דהא בעי' שיעור כגריס ועוד], והסברא בזה י"ל דעד כמה שאתה רוצה לחשוש לארגשה ולא אדעתה כמו כן י"ל דנתעסקה בכתמים ולא אדעתה כמו שביאר בשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) וכן תי' בחכמת אדם (בינ"א ס"ז אות ט') יעו"ש וכ"ה בשו"ת חת"ס (סי' ק"פ) והוספתי קצת ביאור על דבריהם, אבל היכא דודאי מגופה אתיא ואנו מסופקים בה שמא הרגישה כגון שהי' בדיקת עד או שמש בזה יש חשש דאורייתא דשמא הרגישה, רק היכא דליכא טעות בהרגשה כגון שקינחה עצמה שלא בעומק דלא שייך למיטעי בהרגשה טהורה מדאורייתא ולא שייך למימר ארגשה ולא אדעתה או כסבורה הרגשת מ"ר או שלא שמה לבה להרגשה בזמן מועט כזה דכיון דעכשיו יצא הדם אמרי' השתא הוא דאתרעי דלא אמרינן כותלי בית הרחם העמידוהו רק לטהרות ובזמן מועט ליכא חשש הרגשה כמש"כ התוס' והרשב"א וכמו שנתבאר לעיל באורך ואפי' לרש"י שכתב החשש דלמא ארגשה ולא אדעתה זה חידוש דרבנן אבל מדין תורה פשיטא דליכא חשש זו.

י ולכאו' נשמע מדבריהם דאם יהי' בו תרתי לרעותא דהיינו שהוא ודאי מגופה וגם מזמן מרובה די"ל ארגשה ולא אדעתה כגון בדקה קרקע עולם וישבה עליה זמן מרובה ומצאה דם [וגדר זמן מרובה הוא אפי' י"ב שעות כדמוכח מדין של פקידה לפקידה שהוא בין בדיקת שחרית לבדיקת ערבית וכתבו התוס' (ד"ה אימור) דהיינו זמן ארוך, ועיין פתחי נדה (שם) ולפי דבריו מיירי דבדקה בזמן פקידה ומצאה דם ומטמא הלל מפקידה הקודמת דהיינו י"ב שעות יעו"ש, ועיין בחי' רעק"א שו"ע (סי' ק"צ סי"ב) דמשמע שהבין כונת התוס' דזמן רחוק היינו כמה ימים, ואגב לדברי רעק"א לכאו' גם בנמצא על בשרה וחלוקה ועברה בשוק טבחים כמה ימים קודם המציאה אין לטהר אך לעיל כתבתי מדברי השו"ע הרב דלמסקנא אמרי' שגם מזמן רב לא נפל ע"ש וצ"ע] או שהלכה בבגד הבדוק לה סמוך ונצמד לגוף שא"א להתהפך ולתלות מעלמא או באופן שבדקה סדינה וישנה עליה ובבוקר מצאה מלוכלך בדם תהי' טמאה מדאורייתא דאיכא למימר ארגשה ולא אדעתה כיון דאיכא זמן מרובה ולא התירו בכה"ג רק אם איכא ספק מעלמא אבל היכא דודאי מגופה לא.

אבל זה אינו דהרי לענין חולין ולבעלה אמרינן העמד אשה על חזקתה והשתא היא דחזאי וא"כ לעולם הוי זמן מועט ובזמן מועט לא אמרינן ארגשה ולא אדעתה אלא דמ"מ יצוייר הדבר היכא שהוא ודאי מגופה

דנחשב ספק מעלמא דאולי נתעסקה בכתמים ושכחה וכיו"ב וזה נלמד מדם ולא כתם.

וְלִפְיָן גם באופנים הנזכרים לעיל שבדקה קרקע עולם וישבה עליה זמן מרובה או הלכה בבגדה הסמוך לגוף ונמצא עליה דם או בסדין הבדוק שישנה עליה ולמחרת מלאה דם בכל הני לית ביה דררא דאורייתא אע"פ שהוא זמן מרובה ויש לומר ארגשה ולא אדעתה מ"מ נקרא מדין תורה ספק מעלמא ואמרי' נתעסקה בכתמים ושכחה וכל כיו"ב ונלמד זאת מקרא דדם ולא כתם, וחכמים החמירו דזהו כודאי מגופה. וכן בדיקה ע"י עד שלא בעומק או קינוח מבחוץ ומצאה דם לית ביה דררא דאורייתא דכיון שלא הרגישה והוא זמן מועט דליכא למימר ארגשה ולא אדעתה וטעות בהרגשת עד נמי אין כאן טהורה מן התורה. [ולא אמרי' כותלי בית הרחם העמידוהו רק לטהרות וכדלעיל.]

יב] והסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג ד"ה ולכן וד"ה נחזור על הראשונות וד"ה נחזור לעניינו) וכן הפרי דעה (בפתיחה שער ג') עמדו ג"כ בקושיא זו למה לי תרתי קראי ותירצו ג"כ על הדרך הנ"ל בתוספת חידוש דאיצטריך קרא לדם ולא כתם היכא דאיכא חשש הרגשה כגון במצאה כתם אחר תשמיש או אחר מי רגלים או אחר בדיקת עד [והעד הי' נקי אבל אח"כ נמצא כתם] ואיכא ספק הרגשה לפנינו דלמא טעתה בהרגשת עד או שמש או הטלת מי רגלים מ"מ כיון שלא מצאה הדם ע"י בדיקה או קינוח אלא מצאה כתם על הבגד או גופה וכיו"ב טהורה דכיון דאיכא למימר דמעלמא אתי אע"פ שאין שום מקום לתלות טהורה מה"ת דדם ולא כתם אמר רחמנא [וגם הפוסקים דלעיל מודו בדין זה אלא שהם נקטו ציור אחר דאיכא "חשש" הרגשה כגון שהוא זמן מרובה והסד"ט והפר"ד כתבו היכי תמצא של זמן מרובה (דע"כ מיירי שהכתם יבש והוא מזמן מרובה כמש"כ הסד"ט (סי' קפ"ג) וגליון מהרש"א (ריש סי' ק"צ) דבכתם לח אמרי' השתא הוא דחזאי וליכא חשש הרגשה וכיון דאיכא למימר שהכתם הגיע בשעת תשמיש או מ"ר או עד ורק עכשיו נמצא הכתם היבש הרי יש חשש (הרגשה) דאיכא "טעות" בהרגשה ומ"מ טהורה משום דאיכא ספק מעלמא].

וכתב בסד"ט (שם) דכן מוכח ממש"כ רמ"א (סי') דנמצא ע"ג בית הכסא דטהורה כיון שאינו מקבל טומאה ומיירי בבדקה קודם והיה נקי ואע"ג דאיכא למיחש טעתה בהרגשת מ"ר אפ"ה טהורה דכל כתם הוי ספק מעלמא מדין תורה ותלינן במציאות רחוק, וכ"כ בפרדס רמונים (פתחי נדה דף יח.) דכל הכתמים טהורין מה"ת מפני

מבית החיצון] או ראי' בעיני שיוצאה מהגוף מיקרי ספק מעלמא וטהורה. וכ"כ בשו"ת דברי חיים (סי' ל"ז).

והטעם בזה דכיון דבחזקת טהורה עומדת תלי' מן התורה בתליות רחוקות מאד וכדמוכח בגמרא דחכמים תולין בכתמים עד כתורמוס שמא הרגה פשפש ואע"פ שהוא צד רחוק מאד דאין הפשפושין מצויין דבמצוי גם רבי חנינא בן אנטיגנוס מודה כמש"כ הרשב"א וגם לא שכיח שתהרוג פשפש ולא תריח ריחו ואם איתא דכתם זה מהריגת פשפש הוא למה לא הריחה ריחו וכמו שכתב הב"ח (סי' א) ועכ"ז ס"ל לרבנן דאע"פ שאינו מצוי וגם לא הריחה ריחו תולין אפי' מדרבנן ורבי חנינא בן אנטיגנוס מחמיר וכוותיה קי"ל, דאין תולין אלא עד כגריס דרבנן החמירו שלא לתלות בדבר שאינו מצוי אבל מדין תורה תולין בזה ולא חשוב ודאי מגופה אע"פ שהכתם מזמן מרובה ויש לחשוב דארגשה ולא אדעתה ויש עוד הרבה ראיות לזה וכבר האריך הפרדס רמונים ע"ש.

וי"ף עוד דנלמד מדם ולא כתם דאפי' ליכא ספק מעלמא טהור כל שאינה יודעת בשעה שהדם שותת ממנה דבעי' שדם יהי' זובה בבשרה וכל שנמצא הדם בלי ידיעתה בשעה ששותת מיקרי כתם אבל בבדיקת עד שפיר חשוב ידיעה רק ספק הרגשה איכא דלמא טעתה, ועיין בשו"ת צ"צ סי' שכ"א העיר סברא זו אך האחרונים מיאנו בסברא זו, וגם הוא עצמו נקט להלכה בהרבה מקומות דבעי' ספק מעלמא וכמש"כ התוי"ט ושו"ע הרב ריש סי' ק"צ].

יא נמצינו למדים דמן התורה לא מיקרי ודאי מגופה אלא בהרגש הגוף או בראיית העין איך שיוצאה ממנה דם אבל כל שנמצא על גופה או על בגדיה אע"פ שאין שום מקום לתלות וברור לעין השכל שהדם ממנה לא נחשב ודאי מגופה, ולכן אם הרגישה ביציאת הדם מבית החיצון או שראתה שיוצא דם מגופה ולא הי' כאן הרגשות המטמאות מה"ת טהורה וזה ילפי' מבשרה ולא אמרי' שחזקת הדם שבא בהרגשה דכיון שהוא זמן מועט ליכא למימר ארגשה ולא אדעתה והרי סותרת החזקה, דידוע שלא הי' כאן שום הרגשה [ומ"מ ע"י בדיקת עד וכיו"ב הוי ספק תורה דשמא ארגשה וטעתה בהרגשת עד], והיכא שהוא מזמן מרובה שזה יתכן רק היכא שנמצא הדם על גופה [ובגופה באמת נחשב זמן מועט כמש"כ התוס' אך אפי' באופן שיש לתלות שהוא מזמן מרובה ג"כ טהורה מה"ת] או בגדיה ולא הרגישה ולא ראתה ביציאתה מהגוף בכל ענין שיהיה טהורה מה"ת

לבד במקום שאין לתלות במאכולת ומ"מ מה"ת טהורה כיון דלא ארגשה אע"פ שזה ודאי מגופה וזה נלמד מבבשרה דבעי' הרגשה] ולכן כל כתם הנמצא אפי' בבגד הסמוך לגוף ואפי' מזמן מרובה ליכא דררא דאורייתא [מפני שלא נקרא ודאי מגופה מדין תורה] וזה נלמד מדם ולא כתם.

יג] ועדיין חל עלינו חובת ביאור בזמן הזה שאין הנשים מרגישות ע"פ רוב דיש לומר דאיכא דררא דאורייתא דעד כאן לא אמרי' דתולין בדברים רחוקים אלא משום דאיכא חזקת טהרה ואיכא חזקה דהרגשה ואם אתה מחזיקנה בשוכחת ששכחה שהרגשה שהוא דבר רחוק אף אני אומר שמא עברה ולא אדעתה או נתעסקה ושכחה או שכמה מאכולת נתמעכו והוי ספק מעלמא ומטהרינן לה מדין דם ולא כתם, אבל השתא שאינן מרגישות הרי ליכא שום רעותא בזה שלא הרגשה דאין אנו צריכין לתלות ששכחה וכיו"ב אלא הוי כשוטה שאינה מבינה להרגיש כדאמרי' נדה (דף ג) ועכ"ז טמאה נדה דבר תורה וכאשר יתבאר לקמן וא"כ י"ל דבכה"ג לא תלי' בתליות רחוקות מדין תורה דהרי ליכא שום רעותא לפנינו במה שלא הרגשה וא"כ כל שהתלי' הוא רחוק הוי חשש איסור תורה וא"כ בזמנינו דליכא מאכולת סמוך לגוף א"כ לא שייך להקל לכאור' כיון דהוי ודאי מגופה ובין בכתם לח ובין בכתם יבש צריך בירור אם יש בזה חשש איסור תורה.

ענף ד'

יבואר איך ממעטי' מבשרה ב' דברים

יד] כגמרא (דף טז:) אמר שמואל בדקה קרקע עולם וכו' שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה, האי בבשרה מיבעי ליה דמטמאה בפנים כבחוף א"כ לימא קרא בבשר מאי בבשרה שמע מינה עד שתרגיש בבשרה ואכתי מיבעי ליה בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה תרתי שמע מינה, וכתב בחי' הר"ן פירוש דכיון דדרשינן מבבשרה עד שתרגיש בבשרה ממילא משמע ולא בשפיר ולא בחתיכה שאין בכיוצא בזה הרגשת דם אלא הרגשת שפיר וחתיכה עכ"ד כלומר שהוא לימוד אחד דבעי' הרגשה וממילא ממעטינן רואה בלא הרגשה או רואה ע"י שפיר וחתיכה דכל אלו אין בהם הרגשת דם, והקשה בסד"ט (סי' ק"צ סק"א) ובספרו חידוד הלכות (דף טז:) דאי ס"ד דמטעם הרגשה ממעטיה קרא א"כ לדידן היה צריך להיות טמאה מדרבנן דהא אפי' ודאי לא הרגשה נמי טמאה כמש"כ התוס' (דף נח.) והרי פסקינן (בסי' קפ"ח) דרואה בשפופרת ובחתיכה טהורה אפי' מדרבנן אלא

שבכל ענין שיהי' יש בו ספק מעלמא דמן התורה י"ל דנדבקו הרבה מאכולת זה אצל זה דכל שלא הרגשה תלינן מה"ת בכל מידי דאתא מעלמא ואפי' אם יש ספק הרגשה כמו כתם הנמצא אחר תשמיש דכל שיש כאן ספק מעלמא טהור, ומש"כ שם אך כל זה אם ידוע לה בודאי שלא הרגשה אבל סתמא דמלתא אמרי' חזקת דם לבוא בהרגשה וע"כ אם יצא ודאי מגופה טמאה מה"ת דאמרי' דודאי ארגשה וכו', כונתו למש"כ בסוף החקירה הקודמת לו (דף יד.) דבאופן שיש מקום ספק שמא הרגשה וטעתה באיזה דבר בזה אם ודאי יצא מגופה טמאה מה"ת מטעם החזקה שבא בהרגשה והיינו היכא שבדקה ומצאה דם על הבדיקה או הרגשת שמש, אבל באין מקום לטעות הרגשתה טהורה דלא אמרי' ארגשה ולא אדעתה וכמש"כ לעיל וכ"ה בלבוש ובמעדני יו"ט (פ"ח סימן ו' אות ת') ובסד"ט (סוף סק"א) דמדין תורה תולין שנתמעכו הרבה מאכולת אלא דרבנן גזרו דא"כ בטלת תורת כתמים ע"ש.

והנה בשו"ת מהר"ם לובלין (ס"ב) כתב דבנדון ידידה שראתה בשעת השינה שפירסה נדה אע"פ שלא הרגשה הוי ספק דאורייתא דאימר הרגשה ולא אדעתה ע"ש, ובסד"ט (סי' ק"צ סק"א) תמה ע"ז מהא דאמרי' (דף ג.) דאף בישנה נמי אגב צערא מיתערא, ועיי' בתוה"ש (סק"כ וסק"ג) שהקשה כן על מש"כ הלבוש דבישנה הוי ספק תורה ע"ש וכתב בסד"ט דצ"ל דס"ל דהש"ס לא קאמר התם הכי אלא לבית שמאי אבל לבית הלל מטמא למפרע מפני דבישנה לא ארגשה, אלא דהקשה דמוכח התם דאף להלל דמטמא למפרע הוא רק בקדשים אבל לא לחולין ולבעלה וע"ע בפרדס רמונים בפתיחה (דף יז.) שהאריך בזה וכ"ה בשו"ת צ"צ סי' צ"ח, והנה דברי מהר"ם לובלין ודברי הלבוש לאו בחדא מחתי מחתינהו דהלבוש מיירי מכתמים וזה צ"ע בלא"ה דאפי' אם נאמר דיש כאן ספק הרגשה מ"מ הרי איכא ספק מעלמא ובכה"ג ממעטינן מדם ולא כתם דטהורה מה"ת, אבל מהר"ם לובלין מיירי באופן דליכא ספק מעלמא שהרי מיירי התם שפירסה נדה והי' ביום וסתה באופן שלא הי' שום צד ספק דמעלמא קאתי אלא בבירור גמור שהדם ממנה ובכה"ג ס"ל למהר"ם די"ל דהרגשה בשעת שינה, אבל היכא דמצאה כתם בעלמא לאחר שינה בזה מודה דמדין תורה טהורה כיון דאיכא ספק מעלמא וכמו שנתבאר.

הרי נתבאר דמן התורה תולין בתליות רחוקות מאד אפי' בדבר שאינו מצוי כ"כ [ולא נחשב ודאי מגופה אא"כ הרגשה רטיבות באותו מקום שיוצא הדם משם או שראתה בעין את יציאת הדם או שקינחה נגד אותו מקום

ולעולם מטעם הרגשה ממעטינן ליה ע"ש, ובלחור"ש (ס"ק א) תי' דהר"ן ס"ל דהרגשה מיקרי רק הרגשת זיבת דבר לח ולא הרגשת פתיחת המקור ע"ש ולדבריו צ"ל דהכי פירושו דס"ל להר"ן דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה והיינו דוקא בבית החיצון ולכן אע"פ שהרגישה כשיצא ממקור לבית החיצון מ"מ מיד בבית החיצון נכנס הדם לשפופרת ולא הרגישה הזיבה בבית החיצון וממעטינן ליה מטעם הרגשה דאין כאן הרגשת דם בבית החיצון, אך בשו"ע הרב (שם) דחה מהלך כזה לומר דבבית החיצון הוי הרגשה זיבת דבר לח הרגשה מהגמרא לענין אשה העושה צרכיה דאמרי' אי דארגשה והרי ודאי ארגשה ע"ש וכבר הוכיח כן בשו"ת שב יעקב (ס"י ל"ט) והביאו הסד"ט (ריש סי' ק"צ) אמנם מהרש"ש"ך הצדיק הרגשה זו ודחה ראי' השב יעקב אלא דהסד"ט לא ניחא ליה בזה ע"ש דכתב ולא ידענא מאי קאמר יעו"ש, אך החכ"א (בבינ"א שם) מיישב זאת היטב ע"ש, אבל אם נימא דס"ל להר"ן דליכא הרגשה אחרת רק הרגשת זיבת דבר לח הדרא קושיא לדוכתא ולא תי' מידי ולכן מחוורתא כמו שתי' בשו"ע הרב דס"ל דהשפופרת נכנס במקור עצמו ע"ש.

והרשב"א בחידושו (דף נ"ז:) מביא בשם מורו רבינו יונה שדחה לפי' שהבאתי לעיל בשם הר"ן, אלא פירש דכונת הגמרא דדרשא דעד שתרגיש ודרשא דולא בשפיר שקולות הן ותרווייהו דרשינן להו מדלא כתיב בבשרה עכ"ד וצ"ב כונתו ז"ל דאם נאמר דגזירת הכתוב הוא בלא טעם איך אפשר למעט ב' דברים מפסוק אחד הרי שני ענינים שונים הן דאחד הוא ראי' בלא הרגשה והשני הוא ראי' ע"י שפיר וחתיכה, ומסתבר דהכונה כמו שפי' בסד"ט דתרווייהו ממעטינן מפני שאין דרך ראי' בכך הן ראי' שלא בהרגשה והן ראי' שע"י שפיר וחתיכה ולכן תרווייהו אימעטו מבשרה דבעי' שיהא כדרך ראי' ולכן שפיר וחתיכה אע"פ דחשיב הרגשה טהורה כיון שאין זה כדרך ראי', ולכאו' קשה א"כ מ"מ כשגזרו חכמים על ראי' שלא בהרגשה לא גזרו על ראי' ע"י שפיר וחתיכה ולמה בזה ניחא ליה להסד"ט לחלק ועל מהלכו של הר"ן נשאר עליו בקושיא עד שדחהו מחמת זה, וכבר תמה כן בפרדס רמונים (דף כז.) ע"ש, וי"ל דמ"מ ראי' שלא בהרגשה מצוי יותר וגורי ביה טפי ונקרא קצת דרך ראי' אבל לפי הר"ן דגזירת הכתוב הוא מפני שאין כאן הרגשה וחכמים גזרי אטו הרגשה אין סברא לחלק בין ראי' שלא בהרגשה לראי' ע"י שפיר וחתיכה כן ס"ל להגאון סד"ט אך האחרונים לא קיבלו חילוקו וכנ"ל, ויש עוד פירוש נחמד בשו"ת שב יעקב (ס"י ל"ז) ע"ש.

ודאי דמגזרת הכתוב ממעטי' ולא מטעם דאין כאן הרגשה אלא דגזירת הכתוב הוא דבעי' כדרך ראי' ואין דרך ראי' ע"י שפיר וחתיכה אבל לעולם מיקרי הרגשת דם אע"פ שאפשר לתלות בהרגשת השפופרת וחתיכה מ"מ חדא הרגשה היא, ומהאי טעמא דחה הסד"ט דברי השב יעקב (ס"י א) ושו"ת בית יעקב (ס"י קס"ז) באשה שהרגישה זיבת ליחה ובדקה וראתה כמה טיפות דמים בתוך ליחה לבנה מרובה דתולין ההרגשה בליחה לבנה המרובה והטיפות דמים הי' שלא בהרגשה דתולין הרגשה ברובא ולפי מה שביאר הסד"ט דגם בשפיר וחתיכה מיקרי הרגשה דבר תורה אלא דמעטינן ליה מגזירת הכתוב לפי שאין דרך ראי' בכך א"כ ה"ה דע"י ליחה לבנה מרובה מיקרי ג"כ ע"י הרגשה דהכל חדא היא ע"ש.

אב"ל כמה אחרונים דחו דבריו והם הערוך לנר והחכמת בצלאל (שם) ובשו"ת חת"ס (ס"ו ס"ק ע"א) ובחכ"א (בינ"א אות ד) ובלחור"ש (ס"ק א) דליכא ראי' מהא דלא טמאו חכמים רואה דם בחתיכה דלא גזרו חכמים רק על ראי' שלא בהרגשה וכתמים דשכיחי אבל דם בחתיכה דהוא מלתא דלא שכיחי לא גזרו, וכתבו הערוך לנר והחכמת בצלאל דלפ"ז נסתלקה השגתו של הסד"ט על שו"ת שב יעקב ע"ש.

והסד"ט (שם) דחה עוד דברי הר"ן מהסוגיא (דף כא:) דאמרינן התם בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הוואה דם בשפופרת מהו בכרשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת או דלמא האי מבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוז' א"ל בכרשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי מבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוז' א"כ נימא קרא בכשר מאי בכרשרה ש"מ תרתי, הרי מוכח מסוגיא זו דלא מטעם הרגשה ממעטינן ליה אלא מגזירת הכתוב דאי מטעם הרגשה הרי הרגישה שיצא הדם ממקור לשפופרת אלא ע"כ דגזירת הכתוב הוא [דדוחק לומר דהאי סוגיא פליג אשמואל וס"ל לר' זירא דגם בלא הרגשה טמאה מה"ת וכדס"ל בשו"ת שב יעקב (ס"י ל"ז) בתשובת מו"ה ר' גבריאל (דף מד.) ועי' סד"ט (ס"י קפ"ח סק"ד ד"ה והנה אף) שדחה דבריו] דבעינן כדרך ראי' וכל כהאי גונא לאו כדרך ראי' הוא. [ועי' בחכמת בצלאל מה שרצה לדחות דברי הסד"ט אך לא ביאר איך יתורץ ע"פ הר"ן קושיא הנ"ל ע"ש], ובשו"ע הרב (ס"י קפ"ג) בהג"ה לקונטרס אחרון (ס"ק ג) תי' דהר"ן ס"ל שהכניסה השפופרת תוך המקור וארגשה השפופרת ולא הדם שבתוכה דומיא דחתיכה שהדם אגור בתוכה

ענף ה'

שיטת הב"ח-ובן הנו"כ ופרדס רמונים בגדר הרגשה

טו] כתב הב"ח (ריש סי' ק"צ) דבר תורה אין האשה מטמאה טהרות למפרע ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה וכו' וכשתרגיש "שנפתח המקור ויצא דם" אע"פ שבדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק או נאבד וחכמים גזרו על כל כתם שנמצא וכו' אע"פ שלא הרגישה "כלל" שהיא טמאה וכו' ובתרומת הדשן כתב עוד דאפילו לא הרגישה "שיצא דם" אלא הרגישה "שנפתח מקורה" ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה דאורייתא עכ"ד ויש לדקדק בלשונו דמתחילי כתב דהרגשה דאורייתא הוא פתיחת המקור ויצא דם ויש במשמעות לשון זה דב' תנאים הצריך לטמאה דאורייתא א' הרגשת פתיחת המקור, ב' הרגשת זיבת הדם שיצא הדם, וכן משמע ממש"כ אח"כ וחכמים גזרו וכו' שלא הרגישה כלל דקדק לשון כלל לומר אפי' שלא הי' שום הרגשה מב' הרגשות הנ"ל, וכן משמע ממש"כ אח"כ שהתרוה"ד חידש אפי' לא הרגישה זיבת הדם אלא פתיחת המקור טמאה דאורייתא משמע דמתחילי הצריך ב' תנאים הרגשת פתיחת המקור והרגשת זיבת הדם, וקצת קשה כיון דהביא הב"ח מהתרוה"ד דסגי בפתיחת המקור למה הקדים מתחלה דין דאורייתא דבעי' ב' ההרגשות הרי גם תרומת הדשן דין דאורייתא קאמר [ואם נאמר דלהתרוה"ד הוא רק ספק תורה וכדס"ל להנוב"כ סי' קי"ח אתי שפיר, אבל דברי הנוב"כ הוא חידוש דהא ראי' התרוה"ד הוא מחיוב קרבן ע"ש] ונראה כונת הב"ח דר"ל דהיכא דהי' ב' ההרגשות לכו"ע טמאה אפי' לא מצאה כלום ובזה גם הדרכי משה שהקשה על התרוה"ד (בסי' קפ"ח) מודה אבל בבדקה ומצאה דם אפי' באחד מהני הרגשות טמאה והתרומת הדשן חידש דאפי' הרגשת פתיחת המקור לחוד ולא מצאה כלום טמא, אבל הרגשת זיבת דם לחוד ולא מצאה כלום טהור דאין הרגשה זו מוציאה מחזקת טהרתה בלא מצאה כלום, ומזה ראי' למש"כ החת"ס (סי' ק"ג) דאפי' לדעת הנוב"כ בלא מצאה כלום טהור ע"ש, למדנו מדברי הב"ח

א) הרגישה ובדקה ומצאה דם בין הרגשת פתיחת המקור ובין הרגשת זיבת דבר לח טמאה

ב) הרגישה ובדקה ולא מצאה כלום אם הרגישה פתיחת המקור טמאה ואם הרגישה רק זיבת דבר לח טהורה.

ובשני ת' נודע ביהודה מהדו"ת (סי' קי"ח וסי' קי"ט) כתב בן המחבר דהרגשה דאורייתא הוא ב' הרגשות

יחד פתיחת המקור וזיבת דבר לח אבל אם הרגישה רק פתיחת המקור או הרגישה רק זיבת דבר לח לא הוי הרגשה דאורייתא, ומשמע מדבריו דאפי' כשהרגישה ומצאה דם אם לא הי' ב' ההרגשות יחד אין כאן טמאה דאורייתא והוא חידוש גדול ויחיד הוא בהוראה זו, וקצת תימה על הפתחי תשובה (סק"ז) שהעתיק דבריו כאילו הוא דבר מוסכם, ואפשר שהבין שרק בתרומת הדשן כתב כן ולכן העתיקו, אבל לא משמע כן בנוב"כ ע"ש.

טז] אך בספר פרדס רמונים בפתיחה בחר ג"כ בדרך זו ביסודו ונרחיב קצת בדבריו כי הוא עיקר ושורש גדול וכדלקמן, הנה כתב (שם דף כד:): "וז"ל אמנם מה שכתב בנו"כ (סי' נ"ה) להוכיח דלא בעינן שתרגיש בעת שיוצא מן המקור וגם אם מרגשת שזב בבית החיצון חשיב הרגשה וטעמו בזה דהא הא דבעינן הרגשה יליף מקרא דבבשרה והרי מקרא זה ילפינן ג"כ שטמאה מבפנים כבחוף א"כ האי בשרה ע"כ ר"ל בית החיצון ומעתה לא נזכר בקרא רק הרגשת בשר זה והוא שתרגיש בבית החיצון שדבר לח זב שם ע"ש בזה צדקו דברי החו"ד דאם לא הרגישה בעת שיצאו הדם ממקורה לבית החיצון והיתה טהורה אז מה"ת א"כ אפי' אח"כ הרגישה שדבר לח זב בפרוזדור מאין תתחיל הטמאה בפרוזדור כיון שעד עתה היתה טהורה אולם עיקר ההרגשה היא בעת יציאת הדם ממקור לפרוזדור וכו' וכל זה ברור אין בו ספק רק עיקר מה שנסתפקו האחרונים הוא במהות ההרגשה מה היא דצריכה להרגיש בעת יציאת הדם ממקור אם ההרגשה אז הוא פתיחת פי המקור או בזיבת דבר לח אבל בזה כו"ע מודו דזמן ההרגשה היא בעת יציאת הדם ממקור וכ"ז פשוט ומבואר לכל מעיין עכ"ל עוד כתב (שם דף כו:): "וז"ל הגם שכתבנו למעלה אות א' (דף כד הנ"ל) דבעינן שתרגיש בזיבת דם נדות בעת שיוצא ממקורה ע"ש, אמנם הא ודאי דבעינן ג"כ שתרגיש בזיבת דם נדות בפרוזדור וכפשטא דקרא דבבשרה דקאי על בית החיצון וכמש"כ הנו"כ הבאתיו למעלה אות הנ"ל רק דבעינן שתרגיש ג"כ בעת שיוצא ממקורה בבית החיצון דאל"כ מאין תתחיל הטמאה בבית החיצון וכמש"כ שם ומעתה לפ"ז כבר אפשר שיודמן ע"פ מקרה שנפל הדם להדיא ממקורה לחוף וכמש"כ למעלה וא"כ לא הרגישה בזיבת דם נדה בבשרה והכתוב לא טימא רק אם ירד הדם כדרכו והרגישה בזיבת דם בבשרה עכ"ד.

ונתבאר מדבריו דבעינן הן שתרגיש בפתיחת המקור או זיבת דם מהמקור והן שתרגיש זיבה זו בבית החיצון אבל אם לא תרגיש בעת זיבתה בבית החיצון לא טמא אע"פ דהי' הרגשה כיון שהראי' עצמה לא הי' בהרגשה בעת הזיבה בבית החיצון דאין דרך ראי' אא"כ

הרמב"ם (ריש פ"ט) כתב דאם לא הרגישה ובדקה ומצאה דם הרי זה בחזקת שבא בהרגשה ומשמע דמצאה מעט דם על הבדיקה הרי דאמרי' חזקה זו כיון דגם מעט דם דרכן לראות בהרגשה, וכן מבואר בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ו) דרק בראתה קרטיין ואף שנמוחו אח"כ לדם יצאו מגדר הרוב ואין מדרך נשים לראות דמים כאלו ולא שייך חזקה שהרגישה ע"ש (דף מט.) והביאו הסד"ט (סי' קפ"ג) והגרעק"א (סי' ס"ב), וכבר צווח ע"ז ככרוכיא מרן הדברי חיים זצ"ל (יור"ד ח"א סי' ל"ט) יעו"ש וכן יתבאר לקמן דקטנה שראתה מעט דם ודאי מגופה טמאה מה"ת לרוב הפוסקים דאמרי' חזקה שהרגישה, וכיון דהשתא בזה"ז שאין הנשים בקיאיין בפתיחת המקור הוי ראיותיה בלא הרגשה כדרך ראייתן א"כ אפי' תראה מעט נמי חשיב כדרך ראייתן וטמאה מה"ת. והם דברים פשוטיין אלא שראיתי בספר אחד שכתב דרק דם המחזור החדשי נחשב כדם הבא כדרכו משא"כ כתמים שמחוץ למחזור בלא עת נדתה לא חשיבי כדם הבאה מהרגשה וכיו"ב מטו משמיה דהגאון מו"ח שליט"א דדם הרבה חשיב כדרך ראי' משא"כ דם מועט כמו שלש אצבעות לערך אינו כדרך ראי' ולהכי לית בזה דררא דאורייתא לסברת הפרדס רמונים וליתא דהכל הוי כדרך ראי' וטמאה מה"ת כל שהוא ודאי מגופה לפי דברי הפרדס רמונים, [וכבר הארכתי בסתירת סברא זו לענין מצאה טיפת דם בבדיקה ביום וסתה ויש לה מכה המוציאה דם].

ומש"כ בפרדס רמונים וגם לדעת הר"מ ז"ל י"ל דזהו דוקא כשרואה דם בשפע כדרך שהנשים רואות בשעת וסתן אז י"ל הרגש רב בגופן וכנ"ל אולם אם מוצאת דם מועט ע"י בדיקה גם ההרגש בגופן הוא מועט עד שי"ל שלא הרגישה בזה וחזקת דם לבוא בהרגשה וטמאה מה"ת עכ"ד כונתו למה שכתב בתחלה דהרמב"ם כתב דדרך כל הנשים שיש להם וסתות שמרגשת בגופה בעת וסתה מיחושים כמו מפקת מעטשת חוששת בפי כריסה וכן הוא באמת בזה"ז כידוע עכ"ד, וא"כ הרי איכא גם בזמן הזה הרגשות אלו וא"כ אשה שלא הרגישה בזה תהי' טהורה ונאמר שאין זה כדרך ראי', לכן כתב דגם להרמב"ם ז"ל הרגשות אלו הוא דוקא בעת וסתן כשרואה דם בשפע אבל כשמוצאות מעט דם ע"י בדיקה ליכא הרגשות אלו ורק הרגשת פתיחת המקור או זיבת דבר לח וא"כ אפי' לא הרגישה טמאה דחזקת דם לבוא בהרגשה וטמאה מה"ת, וה"ה בזמן הזה דליכא כלל הרגשה טמאה דדרך ראי' בכך אפי' ללא הרגשת מיחושים כיון דהוי דם מועט, וא"כ אדרבה מכאן ראי' דאפי' דם מועט חשיב כדרך ראי' וטמאה מה"ת.

מרגשת נמי בבית החיצון, ולפ"ז כתב עוד (שם דף לב:) וז"ל והנה במה שאמרו ריש פרק הרואה דמה"ת בעינן הרגשה דוקא כבר כתבתי למעלה בחקירה החמישית ריש אות א' דדעת הר"מ היא שמרגשת בזיעזוע גופה וכדומה אולם אם אינה מרגשת בזיבת דבר לח בכשרה זה לא נכלל בענין דהרגשה אך מ"מ אם אינה מרגשת בזיבת דם נדות בכשרה מפאת דבר אחר המעכב (ר"ל כגון שפופרת) בזה אפי' דהגם שאין להתירה מפאת הטעם דהרגשה אמנם יש להתירה מפאת שלא ראתה כדרך כל הנשים ואין דרך ראי' בכך. וכ"כ עוד (שם דף לג:) וז"ל אולם זאת נתבאר לפנינו דגם מאן דסבר דהרגשה הוא פתיחת המקור או זיעזוע גופה עכ"ז אם לא הרגישה בזיבת דם נדות בכשרה מפאת דבר אחר המעכבו ה"ה טהורה מטעם דאין דרך ראי' בכך כנ"ל ואי ליכא דבר אחר המעכבו הרי בודאי הרגישה בזיבת דם נדות זולת אם נאמר כמש"כ בחקירה הקודמת אות ט' שנפל להדי' לארץ ע"ש (כנ"ל דף כו:) אמנם אי אתרמי בכה"ג י"ל גם בזה דאין דרך ראי' בכך וכו' ומעתה נצטמדו דברי בן המחבר נו"ב מהדו"ת (סי' קי"ח וסי' קי"ט) שכתב שם לדעת התה"ד דס"ל דתרתו בעינן הרגשת פהמ"ק והרגשת זיד"נ בבשרה וכו' ולפי האמור הנה הוא מבואר בש"ס דכל עיקר מה דמטהרי' חתיכה או שפופרת הוא מטעם דלא ראתה כדרך שהנשים רואות והוא מה שלא הרגישה בזיד"נ וכמש"כ למעלה אות כ' (הנ"ל דף לב:) וכו' והוא משום דיסוד הדבר הוא שתראה כדרך הנשים רואות וכל שלא היה כן אין זו דרך ראייתה וטהורה מה"ת עכ"ד.

ענף ו'

דין הרגשה בזמן הזה

יז ועל פי זה כתב הפרדס רמונים (שם דף לג:) דהשתא בזמן הזה שאין הנשים בקיאות בפתיחת המקור וכמש"כ בשו"ת שב יעקב בשם מהרש"ך הרי ראתה כדרך ראייתה תמיד וטמאה מה"ת עכ"ד ור"ל דבזמננו דהיו בקיאיין בהרגשה ודרך ראייתן הי' בהרגשה א"כ כשלא הרגישה הרי אין זה דרך ראי' וטהורה אבל השתא דדרך ראייתן הוא שלא בהרגשה מיקרי זה דרך ראי' וטמאה מן התורה, ופשוט דה"ה כשראתה רק מעט דם ולא הרגישה דטמאה מה"ת לדבריו דהא כך דרך ראי' בלא הרגשה, וראי' מועטת פשיטא דלא חשיב שלא כדרך ראי' דא"כ אפי' בהרגישה תהי' טהורה דהא מטהרי' שפיר וחתיכה אפי' הרגישה כיון שאינו כדרך ראי' כמש"כ הפרדס רמונים דלא ראתה כדרך שהנשים רואות אע"כ דגם זה הוי כדרך שהנשים רואות ועוד דהרי

ענף ז'

דין הרגשה בקטנה

יח] ועל פי דברי הפרדס רמונים יתיישב היטב הא דתנן בנדה (פ"ה מ"ג) תינוקת בת יום אחד מטמאה בנדה והוא מדאורייתא דילפינן מדכתיב ואשה ולא כתיב אשה לרבות קטנה וכדתנן (בריש פרק ד') בנות כותים נדות מעריסתן וכ"כ הרמב"ם ריש פ"ד מאיסורי ביאה דחייב בוועלה כרת כשהגיע בת ג' ויום אחד שהבת מטמאה בנדה ואפילו ביום לידתה ע"ש ולכאור' קשה דהרי בעינן הרגשה ומנא ידעינן דארגשה וכבר עמד ע"ז בצפנת פענח ותי' דרק אם אינה מרגשת אז הוה רעותא אבל אם לא שייכא בהרגשה לא איכפת לן עכ"ד ולכאור' הכונה דעד כאן לא גזרה תורה דבעי' הרגשה אלא מפני שכן הוא דרך ראי' וא"כ אם לא הרגישה אין כאן כדרך ראייתה ואיננה טמאה דבר תורה אבל קטנה דלאו בת הרגשה היא א"כ דרך ראייתה הוא בלא הרגשה וא"כ טמאה גם כשאינה מרגיש והוא כדברי הפרדס רמונים דבעי' כדרך ראייתה וכנ"ל.

ומ"ו עצם חידושו של הצפנת פענח דקטנה לאו בת הרגשה היא לא משמע כן ברש"י (דף ג.) שכתב והא איכא שוטה שאינה מבינה להרגיש ע"ש משמע דמרגישה אלא שאינה מבינה בזה ולכאור' ה"ה קטנה הכי הוא, ואפשר דשוטה שאני ובפרט לתי' רמב"ן ותי' הר"א שם דלא מיירי בשוטה גמור אלא בשוטה שאין לה הרגש בראיית דמיה אבל יש לה דעת לישאל ע"ש, ועיין במשנה אחרונה (בפ"ה נדה) שתי' קושיא הנזכר לעיל דמנא ידעינן דארגשה, דלאו ספק הוא שרובן רואות בהרגשה ורובא דאורייתא, ובין לדברי הצפנת פענח ובין לדברי המשנה אחרונה כל ראייתה דקטנה שיוצאת ודאי מגופה הוי טמאה דבר תורה אי משום דכן דרך ראייתה אי משום דחזקה הרגישה ועיין בסד"ט (סי' ק"צ סק"א) דמכאן יליף הרמב"ם דחזקת הדם שבא בהרגשה.

ענף ח'

דין ראי' מגופה בקטנה - קינוח בפרוזדור וכיו"ב

יט] והנה בגמרא נדה (דף ה.) מני רבי חנינא בן אנטיגנוס היא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה, ופירש רש"י מלוכלכין בדם, ולא ידעה אי אתי מגופה אי לא, אין חוששין לה, ואפילו אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא

למימר עברה ולא אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמין דרבנן נינהו וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים עכ"ל ודקדק בדברי חמודות (פ"ק ח) דמתחילת דברי רש"י משמע דדוקא היכא דאיכא לתלות דעברה בשוק של טבחים ולא אדעתה תלינן ומטהרין כתמיה אבל אילו א"א לומר שעבר כגון שלא זזה מתוך ביתה דא"נ מכיון שעל כרחינו צריכין אנו לומר שבא מגופה דטמאה היא ולפ"ז צ"ל דמה שסיים רש"י דכתמין דרבנן ובהא לא גזור הואיל ואין בה דמים הכי קאמר דלא גזור כיון דאיכא למיתלי דאימור עברה ולא אדעתה, אבל יותר נראה לו דרש"י בא להוסיף עוד טעם דאפי' היכא דליכא למיתלי כלל כגון שלא זזה מתוך ביתה נמי לא גזור דכתמים דרבנן ולא גזור בקטנה הואיל ואין דמים מצוין בה ע"ש, ולזה הסכים גם המנחת יעקב בתורת השלמים (סי' ק"צ סק"ג), והסד"ט (סק"ז) הקשה דא"כ למה פי' רש"י בד"ה מלוכלכין בדם דלא ידעה אי מגופה אתי אי לא הרי לדבריהם אפי' ודאי מגופה וליכא מידי למיתלי בהו ג"כ לא גזרי רבנן [ועיין בסד"ט (סק"ג)] שפי' דשי' רש"י דודאי מגופה בלא הרגשה הוי דאורייתא ולכן פי' דיש ספק מעלמא ועי' פרדס רמונים בפתיחה (דף יב:) שדחה ראי' זו וע"ע לעיל בענף א' מש"כ בזה] וכתב בסד"ט דבכונה כתב רש"י דמיירי דלא ידעה אי אתי מגופה דרש"י לשיטתו דטעם איסור כתמים הוא דלמא ארגשה ולא אדעתה ואתו בלא הגיע זמנה ליכא האי טעמא ולכן היכא דודאי מגופה אין סיבה להתיר כתמיה משא"כ היכא דאיכא למתלי במעלמא שפיר יש לחלק בין הגיע זמנה דדמים מצויים בה דלא תלי' בתלי' שאינה מבוררת משא"כ בלא הגיע זמנה לראות איכא למתלי טפי דמעלמא אתיא ולא אדעתה וכ"כ השער משפט בשו"ת נחלת אבות (ס"ו) ובפרי דעה (בפתיחה שער ד') אבל לשיטת התוספות דאפי' ודאי לא הרגישה טמאה מדרבנן כדי שלא יבואו להקל י"ל דבלא הגיע זמנה לא גזור כלל ע"ש, וע"ע בלחור"ש (סק"ז) מש"כ בזה.

ובשו"ת רעק"א (סי' פ"א) כתב דמדברי רש"י ליכא להוכיח מידי דהא דהצריך רש"י לפרש דאיכא ספק מעלמא מפני דלענין טומאת מעל"ע בקדשים אף בלא הרגשה טמאה עכ"פ טומאת ערב למאי דקיי"ל מקור מקומו טמא וממילא חיישינן ג"כ למפרע ולכן פי' רש"י דלא ידעינן אי אתי מגופה או לא, ובהו מתיישב קצת קושיית החו"ד (פ"ק ח) על הש"ך שדקדק מדברי רש"י דלא גזור כלל בתינוקת אפי' בנמצא על גופה דלא כהב"ח שדקדק מדברי רש"י להיפך דדוקא סדינים מפני דאיכא

בלא הרגשה טמאה מה"ט שהסד"ט הוכיח כן מרש"י ותוס' וע"ז כתב הפרי דעה דלענין הלכה העיקר כרמב"ם ורמב"ן ור"ן וכמו שהוכיח הבינת אדם וכדמוכח ברשב"א והרב המגיד וט"ז וש"ך דכולם ס"ל דבעי' הרגשה מה"ט אבל ראי' בלא הרגשה אינה טמאה דבר תורה ע"ש ואין לזה קשר לדין קטנה שראתה מגופה אם גזרו עליה חכמים או לא, אלא דהראי' שהביא הפר"ד דבעי' הרגשה דוקא מדברי הרשב"א הוא ממש"כ לענין תינוקות דמשמע מדבריו דאפי' ודאי מגופה טהורה וא"כ ע"כ דראי' בלא הרגשה טהורה וכנ"ל ומש"כ משו"ע הרב (סק"ד) הוא ראי' לסתור שביאר דברי הש"ך דקאי על כתמים שבגופה ולא על ודאי יוצא מגופה וגם כתב הטעם דתלי' דעברה או נתעסקה ולא אדעתה כיון דאין דם מצוי בה וכתמים דרבנן לא גזרו וכ"כ בצמח צדק (פס"ד סי' ק"צ) ומש"כ מדברי הלחם חמודות ומנחת יעקב נכון שמשמע כן מדבריהם והגם דגם זה יכולין לדחות וכמש"כ במק"א מ"מ רהיטת הדברים משמע שהבינו דלא גזרו אפי' בודאי מגופה וכן משמע מהפוסקים שהבינו כן דבריהם, ומש"כ לחו"ש בשם תשובת נטע שעשועים הוא ענין אחר לגמרי כמש"כ בפתחא זוטא שם דהיינו היכא שאומרת ברי לי שלא הרגשתי בבדיקת העד אם מהני ואין זה ענין לקטנה כלל ולכן נראה דלענין הלכה אין להקל כלל דקטנה שמצאה דם בפרוזדור ולא הרגישה טמאה והיא חשש דאורייתא דדלמא ארגשה.

כב ומ"מ נוכל לתרץ דברי הסד"ט והפרי דעה ולחם חמודות ומנח"י [הגם דאין כ"כ הכרח מהלחם חמודות ומנח"י ובמק"א כתבתי מזה] שהבינו דאפי' ודאי מגופה ממש טהורה [וגם החו"ד הבין דליכא חשש דאורייתא ורק מדרבנן גזרון] אע"פ דיש לחשוש דלמא ארגשה וא"כ יש כאן ספיקא דאורייתא, ע"פ מש"כ בספר יהושע והובא בילקוט מפרשים שהקשה איך מטהרים כתמי קטנה הא י"ל שהרגישה דקטנה שאני דכיון דאינם רגילות לראות דם המקור ורובא ככולה שאינם רואות דם מקור א"כ י"ל דיש ספק דלמא מן הצדדים הוא דאדרבה יותר יש לתלות בצדדין מלתלות בדם מקור דלא שכיח בקטנות כלל וא"כ הוי ס"ס דלמא מעלמא וא"ת ממנה דלמא מן הצדדים ולא שייך לתרץ כמש"כ הכסף משנה דרוב דמים מן המקור דזה לא שייך בקטנה ע"ש ולפ"ז אף כשהוא ודאי מגופה אע"פ דליכא ספק מעלמא מ"מ י"ל דדעת הפוסקים המקילין ס"ל כיון דדם מגופה לא שכיח וחזקה שאינה רואה לפני שהגיע זמנה תלי' שהוא מן הצדדין ומה שקטנה מטמאה מה"ט י"ל דהיינו בראי' מרובה שאין לתלות בצדדין ודו"ק.

למימר דמעלמא אתיא אין חוששין לכתמיה אבל בנמצא על גופה חוששת לכתמיה ע"ש וכבר הארכתי בכונת דברי הב"ח והש"ך והחו"ד במקום אחר אם נחלקו גם בודאי יוצא מגופה או רק בנמצא על גופה אבל כשראתה מגופה שיוצא דם או שקינחה באותו מקום (שלא בעומק) מודו כו"ע שטמאה מדרבנן עכ"פ ולא אכפיל הדברים.

כג וכתבו הרבה אחרונים דלהלכה פשוט דקטנה שיוצאת דם מגופה טמאה והוא דין תורה דמנא ידעינן דלא ארגשה הרי קטנה בת יום אחד מטמא נדה מדין תורה ומבואר ברמב"ם (פ"ד ה"א מאיסור"ב) דקטנה בת שלש ויום אחד שהגיעה לכלל ביאה וראתה דם חייב בועלה כרת שהבת מטמאה בנדה ואפי' ביום לידתה וא"כ כל תינוקת שראינו שיצא דם מגופה יש לנו לחוש דלמא ארגשה ואפי' אומרת שלא הרגישה אטו עדות הקטנה מידי מששא אית ביה וכיון שחזקת הדם שבא בהרגשה מחזקי' לה שהרגישה והגם דהש"ך (בסי' קכ"ז סקל"א) כתב דדבר שהוא בידו הקטן נאמן להתיר או לאסור אבל כל זה במידי דרבנן אבל בדאורייתא אינו נאמן לכן כתבו הרבה פוסקים דבודאי ראתה מגופה טמאה והוא דעת הגרעק"א (בשו"ת קמא סי' פ"א) וחידושי הפלאה (סי' ק"צ ס"ב), [ושם החמיר מטעם זה אפי' בנמצא על גופה דליכא תלי' ע"ש אבל שאר אחרונים חולקים דזה הוי ספק מעלמא מדין תורה] וכ"כ בפרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ בתנאי וא' אות ב') ובלחו"ש (סק"ו) ובשואל ומשיב (מהדור"ק סי' קנ"ג) ובשו"ת שיירי טהרה (סי' ט"ז י"ז) ובספר מלבושי טהרה ובשו"ת נחלת אבות (סי') וכ"ה ע"פ דברי הצפנת פענח ומשנה אחרונה (הנ"ל).

כד אמנם הסד"ט (סק"ז) והובא בפרי דעה בפתיחה (בשער הג') הבין מדברי הרשב"א שאפי' ראתה מגופה ממש או שקינחה עצמה שלא בעומק לא גזרו על הקטנה [וכמו שהבינו כמה אחרונים מרהיטת דברי הש"ך וחלקו עליו מחמת טעם הנ"ל] וראיתי בטהרת ישראל (אות י"ח) שכתב ואם קטנה הנ"ל מצאה דם בפרוזדור ולא הרגישה המקיל לאחרים לטהרה לא הפסיד עכ"ד והביא שם ביד אליהו (סק"א) דמלבושי טהרה וחו"ד וסד"ט ורעק"א מחמירין בזה כרש"י ותוס' אבל הרמב"ם ורמב"ן ור"ן ובינ"א ורשב"א וט"ז קצ"ב סק"א וכאן ריש סימן וש"ך סק"ג ושע"ה סק"ד ול"ח ומנ"י ולחו"ש סק"ב בשם תשובת נטע שעשועים ופר"ד מקילין עכ"ד ובמחכ"ת לא דק וכנראה שהעתיק מדברי הפתחא זוטא ולא העתיק שפיר, שהוא הבין טעם המחמירין מפני דס"ל כרש"י ותוס' אבל הרמב"ם כו' דזה קאי על קטנה אבל לא עיין בדברי הפרי דעה שממנו העתיק הפתחא זוטא דשם מיירי אם ראי'

לא מהני וחיישי' שהרגישה וטעתה בהרגשת עך וכמה אחרונים הביאו דברי השב יעקב הנ"ל, והמציאות כיום הוא גרע יותר שאינן מרגישות שום דבר אפי' זיבת דבר לח בבית החיצון ואינן יודעות שהגיע וסתן עד שמקנחות עצמן.

והאחרונים נתקשו מאד בדבר זה דמי נימא דנתבטלה תורת נדה דאורייתא וכבר תמה כן במקור חיים (ס) וז"ל וא"כ לשמואל ולפוסקים אחריו דאינה טמאה מן התורה עד שתרגיש ביטל ח"ו אצל כמה נשים נדות דאורייתא ע"ש, ולכן כתבו הרבה אחרונים דבאמת איכא הרגשה רק כיון דנחלשו החושים אינן מבינות להרגיש והוי כשוטה וקטנה דטמאות נדה דאורייתא מפני שחזקתן בהרגשה אלא שאינן יודעות להבחין בזה, ובדרך זה הלכו רוב הפוסקים ויסודי הדברים מובאים בערוך השולחן (סי' קפ"ג סעיף ס"א) ובתשורת ש"י (ס) ובשורת דברי יציב (סי' פ"ז) [ובסי' פ"א כתב חקתי מפי נשים והגידו לי שכהיום אינן מרגישות במקור ואינן יודעות כלל מקום המקור וכן בזעזוע הגוף ועקיצה במקור אין להם שום ידיעה וכנראה שנחלשו החושים לגמרי ועע"ש (בס"פ"ז) דמה שכתב בערוך השולחן שהבל יפצה פי הנשים נאמן עלי יותר המהרש"ך שלא חקר ח"ו מנשים שהבל יפצה פיהן אך נשתנו הדורות ודבר זה תליא במקומות מקומות ע"ש אך הערה"ש עצמו כתב כבר שאינן משקרות ע"ש, ובשורת שבט הלוי (ה"י סי' קמ"ב) וכ"ה דעת כמה פוסקי זמנינו.

ויש עוד מהלך כמו שהזכרתי כבר מדברי הפרדס רמונים וצפנת פענח דבעי' כדרך ראי' ואם דרך ראייתה הוא עם הרגשה אז אי הרגשה הוי שלא כדרך ראי' וטהורה מה"ת אבל היכא שמופקע מהרגשה הוי דרך ראי' בלא הרגשה וטמאה מה"ת גם בלא הרגשה וא"כ אפי' אם נניח דליאת כלל להרגשה מ"מ טמאה מדין תורה.

כד ואיך שיהי' צריך ביאור דא"כ נתבטלה תורת כתמים דטעם כתמים הוא מדלא ארגשה וכיון שאינה יכולה להבחין בזה הוי תמיד חשש איסור תורה דלמא הרגישה וכש"כ לדרך השני שראי' בלא הרגשה ג"כ טמאה כיון שאין אצלה הרגשה א"כ כל כתם יש להסתפק בו בחשש ראי' מגופה דהוי דאורייתא, והניחא כתמים שאפשר לתלותן מעלמא א"כ אע"פ שיש ספק הרגשה מ"מ דם ולא כתם אמר רחמנא דכל היכא דהוי ספק מעלמא תלינן ביה אבל כתם שאין לתלותו בו מעלמא נחוש ביה וה"ה שנתבטלה דין צבעוני ואינו מקבל טומאה ואע"פ שכבר ביארנו באורך דמדין תורה לא חשוב ודאי מגופה אא"כ יודעת בודאי שבא ממנה בהרגשת יציאת הדם מבית

והנה לפי מה שיתבאר לקמן מדברי הסד"ט ולחו"ש דאין דרך לצאת ממקור פחות מכשיעור גריס ותלינן מדין תורה שהוא מן הצדדין גם בקטנה הכי הוא [מיהו י"ל דס"ל למחמירים בודאי מגופה דלענין פחות מכשיעור שבנות ישראל החמירו על עצמן זה גם בקטנה החמירו ובודאי מגופה אפי' מעט דם תהי' טמאה מדרבנן ורק היכא שהוא ספק מעלמא לא גזרו, אך להפוסקים הנ"ל דגם בודאי מגופה לא גזרו משמע דלא גזרו כלל אפי' יותר מכשיעור כל זמן שאינו ראי' מרובה ששוב א"א לתלות בצדדים.

אך מ"מ עדיין אינו מיושב כל הצורך דבחור"ד משמע דאפי' שופעת דם מגופה טהורה מה"ת ורק מדרבנן גזרו ע"ש וקשה הרי איכא חשש הרגשה והוי ספק תורה וע"כ צ"ל דס"ל דהיכא דאומרת שלא הרגישה נאמנת.

ענף ט'

אם יש קולות בכתמים בזמן הזה דליכא הרגשה

כג בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) הביא תשובת מהרש"ך שכתב שיש הרבה נשים שאינן מרגישות שום הרגשה בעולם עד צאת הדם מגופה [וס"ל התם דזה הוי הרגשה דאורייתא אפי' מרגשת זיבת דבר לח רק בבית החיצון וע' בסד"ט (סי' ק"צ סק"א) מה שהקשה ע"ז ועיין מש"כ בזה בבית אדם (כלל קי"ג) וכן דעת הנובי" (ועיין בשו"ת צ"צ (סי' צ"ז) דאפי' לדעת הנובי" בעי' שיהי' הרגשת הויבה למעלה סמוך למקור), והחור"ד וש"פ חולקים ואכמ"ל בזה] וכן מצאתי בספר מקור חיים תפארת צבי תלמידו של השב יעקב (בסי' ק"צ תפא"צ סקי"ד) שכתב וכן שמעתי מנשים צדקניות דרוב נשים ורובא דרובא לא הרגישה ביצא דם מהמקור ע"ש [ומשמע שם דגם שאר הרגשות אינן מרגישות] וכ"כ בדרכי תשובה (סי' קפ"ג סק"ו) בשם תשורת ש"י (סי' תנ"ז) [ודברי הדרכי תשובה נעתק מהתשורת ש"י ולא הועתק שפיר ויש ט"ס דמש"כ בשם רמב"ן לא קאי ע"ז אלא הוא המשך מדברי התשובה שם ע"ש והבן מיהו יש רמב"ן ג"כ על דם עלי' ופרוודור בהלכות נדה (פ"ג) שבזה א"א בקיאי בזמן הזה והובא במ"מ (פ"ה ה"ה) ובסד"ט (סי' קפ"ג סק"ד) ע"ש] וע"ע בשו"ת תשורת ש"י (מהדו"ת סי' ק"א בסופו) שכתב ג"כ הכי דנחלשו החושים והדעת ולכן החמיר שם בבדיקת עד אע"פ שאומרת שלא הרגישה דבקל יכולה לטעות בזמנינו שנחלשו החושים [והיינו דאע"פ דבשו"ת נטע שעשועים (סי' כ"א) כתב דבאומרת ברי לי שלא הרגשתי אלא בבדיקת עד מהני וכ"ד כמה אחרונים עי' פתחא זוטא (סו"ס ק"ן) מ"מ עתה שנחלשו החושים

דבנות ישראל החמירו על עצמן היינו כשליכא שום תלי' אפי' רחוקה דודאי מגופה אתי' אע"פ דאפשר שהוא מן הצדדין החמירו אבל היכא דאיכא ספק מעלמא הגם שהוא תלי' רחוקה דממאכולת נמצא כאן אע"פ שאינו מצוי תלי', אבל עדיין לא יתיישב דביותר מכשיעור בנמצא על אינו מקבל טומאה או צבעוני ואין מקום לתלות דבזה איכא דררא דאורייתא דחזקה שבא בהרגשה ולא תלי' בתליות רחוקות אלא היכא דאיכא רעותא לפנינו וכנ"ל וכי נאמר דבשוטה שאינה מבינה להרגיש ליכא דין דמצאה ע"ג אינו מקבל טומאה דטהורה ומ"ט לא אשתמיט אחד מן הפוסקים שיאמר כן אלא ודאי שגם בזה מקילין וצ"ב למה.

והנה הסד"ט שנה ושילש כמה פעמים בספרו יסוד זה וכן בספרו חידוד הלכות (דף נב:) ע"ש אבל בערוך לנר ומי נדה (שם) דחו דבריו וכן בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ד) ובשו"ת צמח צדק (סי' ק"ב) ובשו"ת הר המור (סי' כ"א) ובשו"ת דברי חיים (סי' ל"ט) דגם פחות מכשיעור אמרי' דרוב דמים מן המקור יעו"ש, אך אפי' אם נסמוך על הסד"ט בזה [ובפרט בזמנינו שמצוי מאד רגישות ופצעים באותו מקום מן הצדדין להרבה נשים כידוע] מ"מ ביותר מכשיעור בצבוע ואמק"ט צ"ב.

כה] שבת וראיתי שהסד"ט עצמו הרגיש בזה דממה שלא חילקו הפוסקים בין פקחת לשוטה שמע מינה דגם בשוטה איכא קולות דכתמים באינו מקבל טומאה ובבגדי צבעונין אע"פ שאינה מבינה להרגיש, ובסד"ט (סקי"ח) ציין למש"כ בסי' קצ"ו ושם לא מצאתי מאומה אך בסי' ק"צ סקצ"ג (ד"ה נחזור לעניינינו) עמד בזה [וציין שם למש"כ בתשובת שאלה וגם שם לא מצאתי מאומה] וכתב שם דהא דתלינן מן התורה בתליות רחוקות אינו מפני הרעותא שלא הרגישה דאפי' מסתפקת שמא הרגישה ג"כ הוי כתמים דרבנן ואפי' אין כאן תלי' קרובה לתלות בו כגון במצאה כתם אחר תשמיש דאיכא לספוקי שמא הרגישה וטעתה בהרגשת שמש אינה טמאה אלא מדברי סופרים ובנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו אע"ג שלא נתעסקה בכתמים איכא למימר עברה ולא אדעתה ולפ"ז כתב דה"ה בשוטה דכיון דלאו ודאי ממקור אתיא דאיכא למימר דמעלמא אתיא ואיכא נמי למימר דשלא בהרגשה אתיא טהורה מן התורה ובנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו ע"ש אך לא עמדתי על סוף דעתו דהא תברא בצידו שהרי כתב שם הטעם דלא מטמאין מה"ת במצאה כתם אחר תשמיש מפני דטעות לא שכיח כ"כ ולכן לומר שטעתה בהרגשה הוא דבר רחוק ולכן תלי' גם בעברה בשוק של טבחים ולא

החיצון או כשראתה שיוצא מגופה אבל בלא"ה תלי' בתליות רחוקות מאד וכמו שנתבאר, מ"מ כל זה דוקא היכא שעומדת בחזקת טהרה וגם יש לה חזקה שלא הרגישה ועד שאתה תחזיקנה שהרגישה ולא אדעתה נימא שנתעסקה ולא אדעתה אבל הכא דמה שלא הרגישה אינה רעותא א"כ מהיכי תיתי נתלה בדבר רחוק ולא שכיח ולא נחזיקנה בדם מגופה ויש בה דררא דאורייתא, ולפ"ז אפי' בפחות מכשיעור על בגד הסמוך לגופה או קינוח ואפי' צבעוני ואינו מקבל טומאה או כתם הנמצא על בשרה פחות מכשיעור כיון דאין מאכולת שכיחי בזמנינו ויש כאן ספק איסור תורה דחזקת הדם שבא בהרגשה ובטלת תורת כתמים, ואין לומר דמעט דם אע"פ שבא מן המקור אינו כדרך ראי' או אין בו חזקה שבא בהרגשה וכמו שמקצת מן המחברים רוצים ליישב כן כי כבר בטלתי טענה זו מכל וכל וכדלעיל, ואין לומר דאה"נ דנתבטל תורת כתמים ויש להחמיר בו דהא פוק חזי מאי עמא דבר וכל הגדולים שלפנינו הקילו בכתמים ע"פ גדרי ההלכה שבשו"ע ולית מאן דהחמיר בזה, ועוד ראי' מוכחת דא"כ בשוטה שאינה מבינה להרגיש וכי לית בה דיני כתמים ולא עלה על דעת שום פוסק להחמיר על כתמי שוטה באינו מקבל טומאה או צבעוני או במקום דלא שכיחי מאכולת [ובקטנה דלית לה כתמים אין ראי' דכיון דדם אינו מצוי בה תולין בדבר רחוק]. וסתימת הפוסקים בשוטה הוא ראי' חותכת דלא נשתנו בה דיני כתמים וה"ה בזמנינו אלא דצריך ביאור טעם דין זה.

והנה בסד"ט (סי' קפ"ג סק"ד) כתב וכ"ה בלחם ושמלה (סי' ק"צ סקי"ב) דהיכא דאיכא ספק שמא הוא מן הצדדים כגון שלא הרגישה אע"פ שודאי בא מגופה אלא דאיכא לספוקי שמא מן המקור או מן הצדדים ועלי' אם הדם שמצאה הוא מעט פחות משיעור כגריס תלינן שבא מן הצדדים דמלתא דלא שכיחא הוא שיבוא מן המקור דם מועט כזה אלא דבנות ישראל החמירו על עצמן בטופת דם כחרדל דלא תלי' שהוא מן הצדדים וכ"כ בחת"ס בהגהות שו"ע (סי' קפ"ג) דיש לצרף זאת להתירים אחרים, ולפ"ז היה מקום קצת ליישב דעד שיעור כגריס דלא שכיח שיבוא מן המקור תלינן בשכיח טפי שהוא מן צדדים והוא בכלל דם ולא כתם שאמרה תורה דאע"פ שיש ספק הרגשה מ"מ כיון שיש לתלותו במעלמא שהוא ספק צדדין טהורה מדין תורה אלא דבנות ישראל החמירו אפילו בכל שהוא כל שאין תלי' אחרת שהוא ממאכולת ולפ"ז גם האידנא אפשר להקל בכגד הסמוך לגוף עד כשיעור גריס אע"פ שאין מאכולת מצויין כיון דאין כאן ספק תורה דמדין תורה תלי' שהוא מן הצדדין, ואע"פ

במסכת שבועות (סי' תשל"ה) שכתב שאשה שהיתה עושה צרכיה דביושבת טהורה דאז מקלחת בריווח ולא הדור מי רגלים למקור אלא יצאו כולם לחוץ ותולין אותו דם דמתחלה היה בספל ולא נבדקה יפה ע"ש הרי דאע"פ שבדקה אמרי' שמא לא נבדקה יפה [אף דאין זה ראי' כ"כ לנידון דידן דהתם בע"כ אינו מן הרחם ממילא בעי' למתלי בדבר רחוק משא"כ הכא, אלא דמ"מ איכא כעין סברא זו דיתכן לומר דלא בדקה שפיר], וכן החזיק בסברא זו בנו"ב (סי' נ"ה) דאפי' בדקה קרקע עולם הוי ספק מעלמא דאימא לא בדקה שפיר ע"ש ומסתבר דהיינו בכהאי גוונא דלא בדקה לשם איסור והיתר או לדעת אם תמצא כתם אלא דהוי בחזקת בדוק, ולכן שפיר הקשה החו"ד עליו (בסי' ק"צ סק"ח) דהוי ודאי מגופה דהא באופן דבדקה היטב לדעת אם תמצא כתם טהורה ג"כ לדידן דפסקי' דבעינן הרגשה דוקא ע"ש.

למדנו מזה דמדין תורה תולין בדבר רחוק אע"פ דליתא לטעמא דהרגשה דהא גם בלא הרגשה טמאה לדידהו וה"ה לדידן דאיכא הרגשה אלא דהוי כשוטה וכש"כ הוא דהא רק ספק הרגשה הוא ולא ודאי וא"כ כל שנמצא בקרקע עולם תלי' דלא מיבדק שפיר היכא שהי' בחזקת בדוק ולא בדקה לדעת אם תמצא כתם אבל היכא דבדקה בכונה מכוונת לדעת אם תמצא כתם אף דלהלכה דבעי' הרגשה דוקא גם בכה"ג מטהרי' מ"מ עתה דהוי ספק הרגשה לא נוכל לטהר אלא במידי דהוי רק בחזקת בדוק דבזה י"ל דמה"ת תלי' דלא בדקה שפיר או דאתרמי אח"כ דם ממקום אחר, איברא דעדיין לא יצאנו ידי חובת ביאור גדר זה מתי י"ל דלא נבדק שפיר ואם בקינות או בפ"ד שלובשת בו נמי י"ל דלא בדקה שפיר וטהורה מה"ת ובאינו מקבל טומאה לא גזרו דאפשר דמה שלוקחת בידה ולובשת רמיא אדעתה טפי ולא שייך למימר דלא בדקה שפיר ואע"ג דבגמרא (דף נח.) מוכח דאדרבה גלימא לא מיבדק שפיר כמו קרקע י"ל דמה שלובשת סמוך לגופה יותר רמיא למבדק שפיר שלא תתלכלך וא"כ כל שהוא בחזקת בדוק הוי כודאי מגופה דאיכא דררא דאורייתא שמא ארגשה ולא נוכל לטהר באינו מקבל טומאה וצ"ע בזה אך בפחות מכשיעור בכל ענין יש להקל ע"פ דברי הסד"ט ולחור"ש דלעיל.

והשתא דאתינא להכא י"ל דגם את"ל דלא ס"ל כהך סברא דהסד"ט דאין דרך דם מקור בפחות מכגריס אלא אמרי' רוב דמים מן המקור אפי' בטיפה כחדל מ"מ י"ל דיש לתלות מדין תורה במאכולת אע"פ שאין מצוי היום מאכולת בגופה ובבגדיה מ"מ תולין בדבר רחוק קצת אע"ג דהגוף וגם הבגדים כהיום הוי

אדעתה והוי דרבנן דשפיר יש כאן ספק מעלמא אבל בשוטה שאינה מבינה להרגיש והוא טעות השכיח מהיכי תיתי לתלותו מדין תורה בדבר רחוק שעברה ולא אדעתה וצ"ע, ואולי י"ל דרק בהרגישה הרגשת שמש וכיו"ב דאיכא רעותא דהרגשה לפנינו הצריך לומר דטעות לא שכיח אבל היכא דאין שום רעותא והוא ספק השקול אם הי' הרגשה או לא כגון בשוטה התם תלי' מה"ת במציאות רחוק דעברה ולא אדעתה ומ"מ ההגדרה אינה ברורה דפשוט דעכ"פ בעי' מציאות רחוק שיכול להיות כן אבל אם אין מציאות אפי' רחוק שיקרה כן ורגלים לדבר שממנה בא מהיכי תיתי דמה"ת נעלים עין ונתלה בדבר שלא ע"פ המציאות וצ"ע.

כו] אך מצאתי קצת פתרון למבוכה זו דודאי בזמנינו אנו לא גריעי ממה דס"ל להשואל בשו"ת מהר"ם לובלין (ס"ב) ובשו"ת שב יעקב (סי' ל"ו) והסד"ט (שם) בדעת רש"י ותוס' דס"ל דודאי מגופה טמא מן התורה אפי' בלא הרגשה וכמו שנתבאר לעיל (ענף א'), וא"כ אפי' אם נניח דכהיום ודאי מגופה הוי מן התורה מאיזה סיבה שיהי' או שחזקתו שבא בהרגשה או מפני שכך דרך ראי' כהיום וכדלעיל מ"מ בבדקה קרקע עולם ומצאה עליה דם טהורה גם לדעת הפוסקים הנ"ל מפני דאמרי' דלאו ודאי מגופה הוא דאימא לא מיבדק שפיר וביאר הסד"ט שם דבריו דמיירי דהיה בחזקת בדוק אבל לא בדקה עכשיו בכונה מכוונת לידע אם תמצא כתם אם הוא מגופה אם לאו דאל"כ לא תמצא לעולם שתדע בודאי שמגופה היא אפי' במוצאת הכתמים ע"י עד הבדוק לה, וכן מדדק הסד"ט מדברי מהר"ם לובלין דהא דבדקה קרקע עולם וישבה עליה מיירי שהיה בחזקת בדוק אצלה מכבר ואיכא למימר דאתרמי אח"כ שבא דם מעלמא שהרי לא בדקה עכשיו בכונה מכוונת או דלא בדקה שפיר כיון דלא בדקה לשום כונת איסור והיתר ולכן אין זה נחשב כודאי מגופה ואינו אלא מדברי סופרים ולא גזרו עליה, ובסברא זו אף החולקים על היסוד וס"ל דבעינן הרגשה דוקא מודו דמ"מ הסברא אמת הוא דיתכן לומר דלא בדקה שפיר ואיכא למימר דמעלמא אתי, ואפי' להרשב"א שהבאתי לעיל (ענף א') שביאר דברי הגמרא דמה שאמרו איכא למימר הוא לאו דוקא אלא ודאי מגופה אתיא לא יחלוק על יסוד זה אלא דלשיטתו דס"ל דבעינן הרגשה דוקא וא"כ מיירי הגמרא אפי' בבדקה קרקע עולם בכונה מכוונת לדעת אם תמצא כתם ולשם איסור והיתר בדקה ובכה"ג חשוב ודאי מגופה לכו"ע אפי"ה לא גזרו עליה דאין כאן אלא טומאה דרבנן מפני שלא הרגישה ולא גזרו במידי דאינו מקבל טומאה, וכבר הזכיר המרדכי סברא זו

הבדולחות דברי הסד"ט הנ"ל, וע"ע בסוגה בשושנים ס"ג סקל"א לענין עקירת וסת בשוטה שלא בדקה בעונת הוסת ע"ש. הרי נתרוּפף קצת גם הוכחה של שוטה שכתבנו לעיל דלאו כו"ע הוא וגם דאפשר שבכה"ג גם הסד"ט מודה וכנ"ל וצע"ג.

העוֹלָה לְדִינָא:

(א) ראתה על דבר שאינו מקבל טומאה או סדין צבוע אפי' היתה בחזקת בדוק כל שלא בדקה בכונה מכוונת כדי לדעת אם תמצא כתם טהורה אפי' ביותר מכשיעור גם בזמנינו דאינן מבינות להרגיש.

(ב) בבגד הסמוך לגופה או קינוח מבחוץ או פד הנמצא סמוך לגופה ונמצא עליו דם פחות מכשיעור טהורה אפי' בזמנינו דאיכא ספק הרגשה.

(ג) יותר מכשיעור על בגדים הסמוכין לגופה גם אם אינו מקבל טומאה או קינוח בדבר שאינו מקב"ט או בגד צבעוני הסמוך לגופה בזמן הזה שאין בקיאיין בהרגשות יש בזה ספיקא דאורייתא וצע"ג.

(ד) ואם לפי ראות עין המורה יש מקום לתלות שהוא מעלמא אף שקרוב ומסתבר יותר שהוא מגופה יש לטהר אפי' ביותר מכשיעור אם הוא בגד צבוע או אינו מקבל טומאה, [אבל על בגד לבן הבדוק טמאה כל שאין תלי' מבוררת וככל דיני כתמים דתלי' רק עד כגריס].

בחזקת בדוקין ממאכולת אך כל שלא בדקה לראות אם אין שם מאכולת אמרי' דאתרמי מאכולת והרגה ולכן לענין הלכה עד שיעור כגריס ועוד אע"פ דאיכא ספק הרגשה כיון דאיכא נמי ספק מעלמא טהורה אך ביותר מכשיעור גריס ועוד בבגדים הסמוכין לגופה צע"ג אם איכא למימר דלא מבדק שפיר או דאתרמי כמה מאכולת בזמנינו שאין מצוי דבר זה ורגליים לדבר דמגופה אתיא ואיכא דררא דאורייתא דשמא הרגישה, וכבר ישבו על מבוכה זו גדולי הדור ונטו להחמיר, ומ"מ רבים מקילים בזה ואע"פ שאין דרכם ברורה לי וכמש"כ, מ"מ דין שוטה הוא קצת הוכחה להלכה זו וראיתי במכתב מהגר"ח גריינימן שליט"א שכבר טען כל הטענות למרן החזו"א ז"ל ולא הועיל לו אך לא ביאר שם מה הי' דעתו ז"ל ובאיזה אופנים הקילו והרי ראינו לגדולי תלמידי החזו"א שהחמירו ולכן לא ברירא לן דעת החזו"א ז"ל ולא ראיתי שום מהלך שיתקרה דעתי העני' בסוגיא זו וראה זה מצאתי עתה בשו"ת מנחת שלמה תניינא (סי' ע"ב) שכתב דאע"ג שגם כתמים של חרשת ושוטה הם רק מדרבנן מ"מ אם בדקו קרקע עולם וישבו עליה ומצאו דם נראה דטמאה מספק וכו' כיון דמחזקי' שהדם ודאי בא בהרגשה, וכן הביא שם מהגהות הגאון מקוטנא ז"ל שבס' יבין דעת בס"י ק"צ ס"י שכתב משמע אפי' בספירת ז' נקיים דשלא בהרגשה אינו סותר ונ"ל דבשוטה וקטנה יש להחמיר עכ"ל [ונעלם מעיניהם

סימן ט"ו

בדין הרגשת זיבת דבר ל"ח ונמצא דם על בגד צבוע

[א] כתב בפרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ עמוד קל"א) אם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה חלוקה ומצאה כתם על מקום הצבע נראה דטמאה דאפילו תאמר דהטעם דמטהרין הכתם שעל מקום הצבע הוא משום דאין מראה הדם ניכר היטב על מקום הצבע עם כל זה לא תלינן מספיקא ההרגשה במראות הטהורות והרי אם הרגישה ולא מצאה כלום הרי היא טמאה ולא תלינן ההרגשה במראות טהורות ומשום דרוב דמים טמאים באשה רק אם מצאה מראות טהורות תלינן ההרגשה במראות הטהורות וא"כ כאן שמצאה מראה אודם על מקום הצבע אפילו תאמר דאין מראה הדם ניכר היטב עכ"ז לא עדיף מלא מצאה כלום וכו' אך כל זה בהרגישה

פתיחת המקור אבל אם הרגישה בזיבת דבר לח כתב בסד"ט (סק"ג) לטהר בלא מצאה כלום דתלינן במי רגלים ע"ש א"כ כמו כן כאן תלינן ההרגשה בזיבת מי רגלים והכתם הנמצא הרי הוא על מקום הצבע וטהורה.

הנה דבר גדול דיבר האדון ז"ל דבהרגישה ומצאה על בגד צבוע דם תלוי באיזה הרגשה שהרגישה דבהרגשת פתיחת המקור יש לטמא ובהרגשת זיבת דבר לח יש לטהר, הנה הדין הזה דבהרגשת זיבת לח ונמצא על בגד צבוע דיש לטהר כתב מקורו ממה שכתב הסד"ט בשם שו"ת שב יעקב (סי' מ"ד) באשה שהיה מתעטשת בכח וע"י כח גדול של העיטוש ניתז ממנה למטה מי רגלים לפי דעתה ולא בדקה מיד ואח"כ מצאה בכתונת

עיטוש בחזוק יש לתלות בזה ואינה טמאה א"כ יש בו כשיעור, ולכן אפי' בלא נתעטשה בחזוק נמי יש לתלות במ"ר, כיון דאין כאן חשש איסור תורה דהרגשה כזו של זיבת לח לא חשיבא הרגשה, ומש"כ (בסק"ג) הדין בנתעטשה בחזוק הוא ע"פ מש"כ השב יעקב בעובדא דידיה שהי' ע"י עיטוש, וכך צ"ל גם לדעת השב יעקב עצמו דהרי פסק בסי' ל"ט ובסי' מ' דהרגשת זיבת דבר לח לא הוי הרגשה ויתבאר בעז"ה לקמן.

ג והנה מש"כ בפרדס רמונים דבהרגשת זיבת דבר לח ונמצא על בגד צבוע דטהורה יש בזה רבותא אפי' להפוסקים דלא חשיב הרגשה דסד"א דאפי' נמצא בבגד צבוע טמאה דכיון דהרגישה הזיבה הוי כנמצא בבשרה ולא כנמצא בבגד צבוע קמ"ל דכיון דיתכן דהיא זיבת מ"ר נחשב הדם כנמצא על הבגד וטהורה וכמש"כ לעיל אלא דמש"כ בפרדס רמונים לחלק בין ההרגשות היכא דנמצא דם על בגד צבוע משמע דהוא אפי' אם ננקוט דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה דאורייתא, ג"כ מטהרינן ואפי' היכא דלא נתעטשה בחזוק [והרי הכי ס"ל בפתחי נדה דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה] מ"מ כיון דזיבת דבר לח מצוי לפעמים שיהי' מ"ר תלי' ההרגשה במ"ר ונתייבש והדם הנמצא הרי הוא על מקום הצבוע ודין כתם עליו ובגד צבוע אין בו טומאת כתם, ולפ"ז ה"ה לדבריו היכא דנמצא באינו מקבל טומאה דכיון דתלי' ההרגשה במצוי במ"ר הרי הוא כאילו לא היתה הרגשה לפנינו דאחזוקי איסורא לא מחזקינן, ותלי' שמי רגלים יצא ממנה ונתייבש וטומאת כתם יש כאן ובאינו מקבל טומאה טהורה [ולקמן (אות י')] יתבאר דנראה דבכה"ג מודה דטמאה].

דין מוחזקת במראות טהורות ובדקה ולא מצאה כלום

ד אך מלשון החכ"א (כלל ק"ג דין ג') יש לדקדק דלא נתלה בבגד צבעוני שהרי כתב וז"ל דה"ה נשים שרגיל בהם ליחה לבנה ומוחזקת בזה אפילו הרגישה זיבת דבר לח ולא בדקה טהורה כיון שמוחזקת ורגילה בכך תלינן במצוי עכ"ל וממה שכתב ולא בדקה יש לדקדק דאילו בדקה מיד ולא מצאה כלום טמאה דדוקא בלא בדקה תלינן דודאי אילו היתה בודקת מיד היתה מוצאת ליחה לבנה ותלי' במצוי אבל השתא דבדקה ואיכא רעותא לפנינו שלא מצאה כלום שום ליחה לבנה חיישינן שמא טיפת דם נאבדה וטמאה, וא"כ לפ"ז כל שמצאה דם בבגד צבעוני הרי איכא רעותא לפנינו שמצאה דם ואע"פ שרגילה בליחה לבנה לא עדיף מבדקה מיד ולא מצאה כלום דמטמאינן ותלי' בדם שנאבד כל שכן באיכא דם

כתם קטן פחות מכשיעור שהעלה השב יעקב דתלינן הרגשה זו במצוי במי רגלים ואילו היתה בודקת מיד היתה מוצאה לכלוך של מ"ר ועכשיו נתייבשה כבר והכתם פחות מכגריס תלינן בדם מאכולת והסכימו הפוסקים לדין זה כמש"כ בסד"ט וחכ"א וש"א, והפתחי תשובה (סק"ג) הביא מדברי תפארת צבי חומרא בענין זה ע"ש אך הסכמת אחרונים כפשטות דברי השב יעקב דתלינן במצוי במ"ר בכל ענין וכמש"כ בטהרי' ע"ש, והבין הפרדס רמונים דהך הרגשה שניתז ממנה מי רגלים הוי הרגשת זיבת דבר לח [ולקמן יתבאר אם זה כונת השב יעקב] ולכן כתב להתיר אם הרגישה זיבת דבר לח ונמצא על בגד צבוע.

ב מיהו מדברי השב יעקב משמע דהיינו דוקא בעובדא דידיה שהיתה מתעטשת בכח ומצוי ע"יז שניתז מ"ר אבל היכא שלא נתעטשה בחזוק אלא הרגישה כדרכה שניתז ממנה ולא בדקה מיד ואח"כ מצאה בכתונת דם פחות מכשיעור או אפי' לא מצאה כלום לא תלי' במ"ר, הן אמת דדעת מרן החתם סופר (סי' ק"ג) והובא בפתחי תשובה (סק"ו) דבלא מצאה כלום או מצאה פחות מכשיעור בעד שאינו בדוק או שמצאה על הכתונת פחות מכשיעור דאינה נאסרת היינו מטעמא דס"ל דהרגשת זיבת דבר לח לא חשיבא הרגשה להוציאה מחזקת טהורה כשמצאה כתם פחות מכשיעור מאכולת דזמנינו ולא הוי כהרגשת פתיחת פי המקור ע"ש, אבל להפוסקים דס"ל דהרגשת זיבת לח הוי הרגשה מעליא לטמאה מדין תורה ולכן בלא מצאה כלום טמאה לא מטהרי' זולת כשנתעטשה בחזוק דאז תלינן במצוי שהוא ממ"ר, וכן העתיק בחכ"א והיינו משום דגם הוא ס"ל דהרגשת זיבת לח הוי הרגשה וכדעת מורו הנודע ביהודה ולכן רק היכא שנתעטשה בחזוק אזי תלינן במצוי וה"ה נשים שרגיל בהן ליחה לבנה ומוחזקת בזה דתלינן במצוי כמש"כ בחכ"א שם והובא בפ"ת שם [וכונת השב יעקב יתבאר לקמן (אות ח')].

אב"ד מדברי הפרדס רמונים משמע דאף בלא נתעטשה בחזוק תלינן במצוי במ"ר כי לא התנה דדוקא היכא שנתעטשה בחזוק, וקשה הרי הסד"ט (סק"ג) קאי על האי עובדא דשב יעקב וא"כ אפשר דס"ל דוקא בכה"ג שעייטשה בחזוק תלינן במצוי, וי"ל דהסד"ט (בסק"א) הרי העלה דהרגשת זיבת דבר לח לא הוי הרגשה וא"כ שפיר תלי' במ"ר דכיון דלא הוי הרגשה הוי רק דרבנן ובמצאה על הבגד פחות מכשיעור לא גזרו אע"פ די"ל דבהרגישה זיבת לח הוי ודאי מגופה וטמא בפחות מכשיעור נמי מדרבנן, מ"מ כיון דמצוי לפעמים מ"ר נמי גם בלא

לומר שיצא ממנה דם ונאבד וטפי מסתבר לתלותו בשאר מקרים הגורמים תופעה זו וכמו שמבואר ברמב"ם (פ"ה הי"ז) דהרגשה זו באה מחמת מי רגלים ג"כ ע"ש, והפתיח תשובה (סק"ד) כתב ועיין מש"כ לקמן סק"ו בשם תשובת חתם סופר ע"ש, ומשמע מדבריו שהבין דהחתם סופר חולק על זה והוא ממש"כ החת"ס דבהרגשה של פתיחת המקור או נודעזעו אבריה אבדה חזקת טהרתה ולכן בבדקה ונאבד העד או בדקה בעד שאינו בדוק ויש בו דם טמאה אע"פ דאיכא גם מראה טהור יעו"ש ולפ"ז הבין דה"ה בבדקה מיד ולא מצאה כלום, אמנם י"ל דלא דמי דשאני היכא דבדקה מיד ולא מצאה כלום דזה בירור שהרגשה של זעזוע הגוף היה מחמת שאר מקרים המתהוים דכל שאפשר להיות כן מסתבר טפי לתלות בזה מלתלות בדבר רחוק שנאבד טיפת דם מיד וכמו שהעיר הנוב"י בתניינא (סי' קי"ט) שהוא דבר רחוק אלא דבפתיחת המקור על כרחך תלי' שנאבד דרום דמים טמאים והרי נפתח מקורה אבל בזעזוע הגוף דיש לתלותו בשאר מקרים והוכחתו בצדו דבדקה מיד ולא מצאה כלום בה י"ל דגם הח"ס מודה ואין כאן מחלוקת, ובאופן שנאבד העד או שבדקה בעד שאינו בדוק או לא בדקה כלל גם החכ"א יורה להחמיר [אבל בערוה"ש הבין מדברי החכ"א דגם בלא בדקה טהורה]. ועכ"פ נשמע מזה דהיכא דמצוי לתלות בדבר אחר תלינן אפי' בדקה ולא מצאה כלום ולכן הדין נותן דבמוחזקת בליחה לבנה אפי' בדקה ולא מצאה כלום טהורה דתלי' במצוי, דלא חשיבא רעותא במה שלא מצאה כלום דכמו דנתלה דהדם נאבד כן נוכל לתלות דהמראה טהור נאבד.

ו] אלא באופן הנזכר דמצאה דם על בגד צבוע אחר הרגשת זיבת לח שחידש הפרדס רמונים דתלי' במצוי וטהורה עדיין צריך ביאור להפוסקים דס"ל דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה דאורייתא הרי איכא רעותא לפנינו ולא גרע מאילו נמצא על עד שאינו בדוק רק מראה טמא דלכו"ע טמאה היכא שהרגישה ואפילו להחולקים על התרוה"ד כמש"כ בשו"ת פנים מאירות (ח"ג סי"ג) דכיון דנמצא דם גרע טפי כש"כ בנמצא על בגד צבוע או אינו מקב"ט שהוא בדוק.

הרגישה זיבת דבר לח ומצאה על עד שאינו בדוק רק מראה טמא פחות מכשיעור

ונקד"ים דברי מרנא ורבנא החתם סופר ז"ע שכתב (בס"ג ק"ג) דאם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה בעד שאינו בדוק או בדקה ונאבד העד טמאה אבל בהרגשת זיבת דבר לח אפילו יהיבנא ליה להגאון נוב"י ז"ל שהוא

לפנינו אלא שהוא על מקום צבוע או אינו מקבל טמאה כיון דאיכא חשש איסור תורה דהרגשה ורק בלא מצאה שום דם כשבדקה לאחר זמן ולא בדקה מיד דליכא רעותא לפנינו שפיר תלי' במצוי ונתייבש הליחה.

אלא דזה גופא צ"ע מדוע נתלה לחומרא כשבדקה מיד ולא מצאה כלום כיון דמצוי ומוחזקת בליחה לבנה נימא דמראה כשר הי' כאן ונאבד דתלי' במצוי והרי אין כאן שום רעותא, ולכן נראה לפרש דהחכ"א קאי אמש"כ לפני זה מדברי השב יעקב בנתעטש בחוזק ומצאה על הכתונת כתם קטן פחות מכשיעור וע"ז סובב והולך גם הכא דמירי במצאה דם פחות מכשיעור ולכן נקט ולא בדקה דאילו בדקה ולא מצאה כלום כיון דאיכא רעותא לפנינו שמצאה דם מעט אע"פ שהוא פחות מכשיעור יש לטמאותה אבל כיון שלא בדקה מיד יש לתלות דהמ"ר נתייבש והך כתם ממאכולת ואין כאן רעותא, אבל כשלא נמצא שום דם אע"פ שבדקה מיד טהורה דתלי' במצוי ושהי' ליחה לבנה, ולפ"ז הדרא לדינא דהפרדס רמונים דבנמצא על בגד צבוע דיש לטהרה דתלינן בהרגשה במ"ר שנתייבש והכתם הרי הוא במקום הצבוע.

ה] וראי' לזה דהא מעוברת שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ולא מצאה כלום כתב המנחת יעקב דטהורה וכתב הסד"ט (סק"א) דכיון שהיא בחזקת מסולקת דמים טפי מסתבר למתלי' להתירה שהיתה מראה לובן וירוק ונימוק או נאבד שכן דרך אפילו במעוברת ומניקה מלמיתלי' בדם עכ"ד הרי דאפי' בהרגשת פתיחת המקור אם מצוי אצלה מראות טהורות כגון מעוברת ומניקה תלי' במצוי אפי' בדקה מיד ולא מצאה כלום והרי הסכים לזה החכ"א (שם) וכן ביאר החזו"א (סי' פ"ט סק"א) וכתב דבכה"ג שרגילה למראות טהורות כו"ע מודי להמנחת יעקב ע"ש, וכתב עוד דבכה"ג שמוחזקת במראות טהורות אפי' אינה מעוברת ומניקה אלא כל אשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה אם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום טהורה דתלינן במצוי במראות טהורה כיון דעתה בין וסת לוסת היא מסולקת מדמים אין חוששין לראיית דם, וכבר קדמו הערוך השולחן (סי' ק"צ סעיף ט') וא"כ מכל שכן בהרגשת ליחה דיש לתלות בזיבת ליחה לבנה אפי' בדקה ולא מצאה כלום.

ועוד ראי' לזה מדברי החכמת אדם (שם דין א') דבהרגשה שנודעזעו אבריה אם בדקה ולא מצאה כלום טהורה שתלינן זו בשאר מקרים עכ"ד וכ"כ בערוה"ש (שם) והסברא בזה כיון דמצוי הרגשה זו גם מחמת שאר מקרים אין מזה ראי' שיצא דם שהרי סברא רחוקה הוא

שאינו בדוק רק מראה טמא מסתבר דבכה"ג טמא וכבר הקדים החתם סופר בתחילת התשובה אם מצאה עליו ליחה לבנה שנוכל לתלות ההרגשה בליחה ההיא ע"ש הרי דבליכא מראה טהור אינו מטהר, ואפילו אם נניח שהח"ס כיון לטהר גם באופן זה היינו אליבא דאמת לפי שיטתו דהרגשת זיבת דבר לח לא הוי הרגשה כלל והוי רק דרבנן ולכן בעד שאינו בדוק אין מקום לטמא פחות מכשיעור מאכולת, אבל לדעת הנוב"י דהוי הרגשה אפי' לפי מה שביאר הח"ס דאינה יוצאה מחזקת טהרתה מ"מ בנמצא על עד שאינו בדוק רק מראה טמא הרי איתרע חזקתה דהרי דם לפנינו והרי הרגישה זיבה ויותר מסתבר לתלות זיבה זו בעד שאינו בדוק מלתלות שנאבד. שו"ר בלח"ו"ש (סק"ז) דהבין דברי הח"ס דמיירי במצאה גם מראה טהור וכמש"כ.

ז וכבר הסתפק הפתחי תשובה עצמו (סק"ז) לענין מעוברת שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה בעד שאינו בדוק ומצאה בו דם פחות מכשיעור ע"פ מש"כ הפנים מאירות (ח"ג סי"ג) דאפילו להחולקים על התרוה"ד בלא מצאה כלום מ"מ אם מצאה דם גרע טפי אע"פ שאינו בדוק מ"מ איתרע חזקתה ולפ"ז הסתפק הפ"ת דה"ה לענין מעוברת אע"פ שמטהרי' כשנפתח מקורה ולא בדקה וכדעת המנחת יעקב מפני דתלי' במצוי ובזמן שמשולקת דמים מסתבר יותר לתלות במראות טהורות וכמו שנתבאר לעיל מ"מ היינו דוקא דליכא רעותא לפנינו אבל השתא שמצאה דם על עד שאינו בדוק הרי איתרע חזקתה ע"ש וא"כ ה"ה לענין הרגשת זיבת דבר לח להפוסקים דהוי הרגשה אע"פ דבלא מצאה כלום תלי' במצוי מ"מ השתא דדם לפניך איתרע חזקתה ומהיכי תיתי לטהר גם בכי האי גונא.

ביאור דברי השב יעקב

ח וראי' גדולה לזה יש להביא ממש"כ בשו"ת שב יעקב (סי' מ"ד) שהובא בפ"ת (סק"ג) בעובדא דאשה שהיתה מתעטשת בכח וע"י כח גדול של העיטוש ניתז ממנה למטה מי רגלים לפי דעתה ובלילה בשכבה ראתה למטה בכתונת כתם קטן פחות מכשיעור גריס וכתב כיון שהוא פחות מכגריס אין לחוש כלל כיון דשכיח הרבה בין הנשים שעל ידי עיטוש בכח ניתזין ממנה מי רגלים ואחזוקי איסורא לא מחזקינן ע"ש ומתחלה יש לעמוד על עצם העובדא דלכאור' פשוט שלא חשש כאן משום הרגשת זיבת דבר לח שהרי העלה בסי' ל"ט ובסי' מ' שהרגשת זיבת דבר לח לא חשיב הרגשה וא"כ יש לבאר איזה חשש איסור תורה יש כאן שמחמת זה הסתפק

הרגשה דאורייתא מ"מ היינו שאם ראתה דם ע"י הרגשה כזו חייבים עליה כרת אבל שיהי' הרגשה כזו מוציאה מחזקת טהרתה שלה עד שנאמר שאם נאבד העד או שאינו בדוק תהיה בספק טומאה זה לא אמרי' וא"א לאמרו כלל דכיון דהני נשי דידן רוב ימיהם מרגישים זיבת דבר לח ואיננו דבר חידוש אצלה כמו פתיחת המקור והרי אשה בחזקת טהרה עומדת בין וסת לוסת ואיה חזקת טהרתה ע"ש, [הנה אע"פ שכתב דלו יהיבנא ליה להנוב"י לא התכון לחשוש לזה אלא לרבנותא קאמר כן שהרי החליט בכמה מקומות דלא מיקרי הרגשה ובסי' קנ"ג שכתב באותו שנה ער"ח אלול תקע"ב כתב שכן הוא מורה הלכה למעשה ושכן קיבל ממורו הגאון רבי נתן אדלר זי"ע, ובשנת תק"ס כבר שלח לרבו לברר דעתו בזה והוא בתשובה (סי' קס"ז) ע"ש] ויש לי כאן הרהורי דברים דקשה ממנ"פ אם זיבת דבר לח חשיבא הרגשה אפי' לא מצאה טיפת דם תהי' טמאה ואם לא חשיבא הרגשה אפי' מצאה דם אין כאן רק טומאה דרבנן עד שתרגיש בבשרה, ועל כרחך צריך לומר דהכי פירושו דהחתם סופר כתב כן לשיטת הנוב"י דחשיבא הרגשה ומ"מ ס"ל דגם לדעת הנוב"י דינא הכי והטעם כיון דנשי דידן רוב ימיהם מרגישים זיבת דבר לח א"כ א"א להוציאה מחזקת טהרתה מכח הרגשה זו רק אם תמצא דם הוי בירור דהרגשה זיבה זו היא מהדם אבל כל זמן שלא נמצא דם עומדת בחזקת טהרה גם לדעת הנוב"י היות שהוא מצוי מאד וברוב ימיהם מרגישים זאת, ולכן בנאבד העד או בלא בדקה כלל או בדקה בעד שאינו בדוק ונמצא עליו מראה טמא ומראה טהור בכל אלו נשאר בחזקת טהרתה ותלינן במצוי שהוא מראה טהור.

אך מה שקשה לי הוא ממה שכתב הפתחי תשובה (סק"ז) כשהביא דברי החת"ס וסיכם דבריו וכתב ולכן אשה שהרגישה זיבת דבר לח ובדקה וכו' ואפילו אם לא מצאה עליו כלל מראות טהורות רק אלו הטיפי דמים אינה טמאה וכו', הנה לשון זה אינו מדברי החתם סופר אלא ממה שסיכם הפ"ת מדבריו, והנראה שהפתחי תשובה למד כן ממה שסיים החת"ס שם דין השני בדקה עצמה בעד שאינו בדוק ואפי' ע"י הרגשת זיבת דבר לח אע"פ שגם דינו בשיעור מאכולת מ"מ אינני מטהר אלא בשיעור מאכולת קטן שבזמנינו וכו', הרי שעד שיעור מאכולת שבזמנינו מטהרים בעד שאינו בדוק אפי' הרגישה זיבת דבר לח, אך לכאור' אינו מוכרח כי יתכן שהח"ס סובב והולך בנידון השאלה שיש מראה טמא וטהור על העד שאינו בדוק ובכה"ג כתב החתם סופר שיש להקל עד כשיעור מאכולת אבל בנמצא על העד

הכתונת דם פחות מכשיעור מאכולת ולא נמצא זכר למי רגלים או מראה טהור טמאה דליכא למימר שנתייבש שעדיין אין שהות שיתייבש וכיון דלא נמצא לחלוחית מי רגלים תולין דהי' הרגשת פתיחת המקור דכיון דדם לפניך אע"פ שהוא פחות מכשיעור ויש לתלות במאכולת לא אמרי' כן אלא איתרע חזקתה ולא תלי' במצוי אלא מחזקי' איסורא שהי' הרגשת פתיחת המקור וטמאה, וא"כ ה"ה לענין מש"כ הח"ס בנדון הרגשת זיבת דבר לח ונמצא על עד שאינו בדוק רק טיפי דמים לדעת הנוב"י דחשיב הרגשה אפי' את"ל כסברת הח"ס דאינה מוציאה מחזקת טהרתה כשלא בדקה מיד או נאבד העד או בנמצא על עד שאינו בדוק מראה טהור וטמא יחד מ"מ בנמצא רק מראה דם טמאה וא"כ ע"כ צ"ל או דהח"ס מיירי דנמצא גם מראה טהור וכנדון השאלה או שהוא לשטתו דהרגשת זיבת דבר לח לא חשיבא הרגשה, ומוכח מכל זה דאם הרגשת זיבת דבר לח חשיבא הרגשה ונמצא רק טיפת דם על עד שאינו בדוק או על בגד צבוע ואמק"ט וכל שכן אם נמצא יותר מכשיעור על בגד צבוע או אינו מקבל טמאה דטמאה.

הרגישה ונמצא מראה טהור ומראה טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע

ועוד אני אומר דאפי' אם תמצא לחלוחית מי רגלים וגם תמצא דם יותר מכשיעור על בגד הצבוע או אינו מקבל טמאה דיש לטמאה דהרי עד כאן לא כתב השב יעקב לטהר אלא בנמצא פחות מכשיעור וכמש"כ בטעמא דמלתא דאם לא נתלה הטיפי דמים במאכולת יצא מזה חומרא גדולה דהואיל וכמה נשים מרגישין ממש רובן ככולן שיצא מהם ליחה פעמים מעט מי רגלים ופעמים ליחה לבנה שקורין שלי"ם וא"כ הואיל שאין שעה שאין עליה כמה טיפות דם מאכולת הוי כולן טמאין אלא ודאי הואיל שיש לתלות אותו הרגשה במי רגלים או בליחה לבנה לא מחזק לן רעותא הואיל דהטיפין אלו שהם פחות מכשיעור שנמצא בחלוקה אין ראוי' מהן כלל הואיל דשכיחי תמיד ע"י מאכולת עכ"ד אבל כשנמצא דם יותר מכשיעור שאין כאן תלי' במאכולת וע"כ דמגופה אתיא וכיון דהרגישה זיבת דבר לח הרי איכא רעותא לפנינו שמצאה דם ומה מהני מה שמצאה ג"כ מראה טהור הרי גם מראה טמא מגופה ובשלמא אם לא ארגשה כלל כיון דהוי רק דין כתמים הרי לא גזרו בכגד צבוע אבל השתא כשארגשה ונמצא מראה טהור וגם מראה טמא שהוא ודאי מגופה הוי כהרגשת פתיחת המקור ונמצא מראה טהור ומראה טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע בדוק דלכאו' נראה דטמאה דאף אם מראה

שא"א לתלות דם הכתונת במאכולת, ואולי ההרגשה בשעה שניתזו המי רגלים דומה להרגשת פתיחת פי המקור שהרגישה איזה צער כעין עקיצת מי רגלים ומסתפקת בזה שמא מן המקור או ממי רגלים, אך בהמשך התשובה שם כתב דאם לא נתלה הטיפי דמים במאכולת יצא מזה חומרא גדולה דהואיל וכמה נשים מרגישין ממש רובן ככולן שיצא מהם ליחה פעמים מעט מי רגלים ופעמים ליחה לבנה שקורין שלי"ם וא"כ הואיל שאין שעה שאין עליה כמה טיפות דם מאכולת הוי כולן טמאין לפ"ז דהואיל די"ל דגם טיפין אלו יצאו באותה הרגשה אלא ודאי הואיל שיש לתלות אותו הרגשה במי רגלים או בליחה לבנה לא מחזק לן רעותא הואיל דהטיפין אלו שהם פחות מכשיעור שנמצא בחלוקה אין ראוי' מהן כלל הואיל דשכיחי תמיד ע"י מאכולת עכ"ד ולכאו' משמע מזה דכונתו להרגשת זיבת דבר לח דאילו מיירי בהרגשה גמורה של פתיחת המקור ודאי דטמאה אף בלא מצאה כלום וכהתרומת הדשן שהביא בתחי' דבריו והסכים עמו דבבדקה מיד ולא מצאה כלום דטמאה וכש"כ בלא בדקה מיד דבהרגשה גמורה טמאה לכו"ע וע"כ דמיירי מהרגשת זיבת דבר לח וא"כ צ"ב מה ראוי' מביא מהרגשת זיבת דבר לח הרי ס"ל דלא הוי הרגשה, ואולי כונתו דאפי' את"ל דחשיב הרגשה מ"מ ע"כ בכה"ג נטהר דנתלה במצוי שהוא מי רגלים או ליחה לבנה ואחזוקי איסורא לא מחזקי' וא"כ ה"ה בכה"ג בעיטשה בחוזק תלי' במצוי שלא הי' הרגשת פתיחת המקור אלא הרגשת מי רגלים. [ואפשר דמזה למד הפרדס רמונים בדעת השב יעקב דאפי' אם הרגשת זיבת דבר לח חשיבא הרגשה תלינן במצוי שהוא מי רגלים או ליחה לבנה וגם למד מזה דלאו דוקא עיטשה בחוזק ואדרבה בסתם הרגשה זיבת דבר לח תלי' במצוי והרבותא הוא אפי' בעיטשה בחוזק די"ל דהוא הרגשת פתיחת המקור אפי' תלי' שהוא הרגשת זיבת דבר לח ותלינן במצוין שו"ר בצמח צדק פסקי דינים בקונטרס אחרון (סק"ג) שהבין כן דברי השב יעקב.

ולמדנו מדבריו דהרגשה בשעת העיטוש שניתזין מי רגלים לפי דעתה ומסתפקת בזה אינה מוציאה אותה מחזקת טהרתה ויש לתלות דהמי רגלים נתייבש והדם הנמצא בכתונת תולין במאכולת, ונראה דה"ה בבדקה מיד ולא מצאה כלום לא מראה טמא ולא מי רגלים ומראה טהור דג"כ טהורה דכיון דמצוי שהוא הרגשת מי רגלים אחזוקי איסורא לא מחזקי' ואין בכח הרגשה זו להוציאה מחזקת טהרתה ואמרי' דמי רגלים נאבדה, אבל אם בדקה סמוך להרגשה זו ונמצא על

דם שעל מקום הצבע אפשר דאינו מחמשה דמים הטמאים כיון שאינו ניכר מראיתו מ"מ הספק לפנינו עומדת דלמא דם טמא הוא ורוב דמים מן המקור טמאים הם ומה מוסיף לנו במה שגם נמצא מראה טהור כיון שהכל הוא מן המקור ויש כאן הרגשה דאורייתא וספק דם ואפי' לדעת הנוב"י (סי' קי"ח) דהרגשה דתרוה"ד הוא רק ספק דאורייתא היינו בלא מצאה כלום אבל הכא שמצאה ואינה יודעת אם הוא דם או לא הרי רוב דמים טמאים ולכן נראה דה"ה בהרגשת זיבת דבר לח להפוסקים דס"ל דהוא דאורייתא אפי' תמצא מראה טהור כיון דנמצא מראה טמא או ספק טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע טמאה.

י] והפרדס רמונים שכתב להקל בזה נראה שדעתו דמציאת דם על בגד צבוע לא חשיב רעותא כלל כיון דאינו ניכר שהוא דם והוי כלא מצאה כלום ולכן בהרגשת פתיחת המקור שעצם ההרגשה מוציאה מחזקתה טמאה עד שיתברר טהרתה ולכן אפי' נמצא על בגד צבוע ואפשר שאינו דם מ"מ כיון שא"א לברר טמאה מספק אבל הרגשת זיבת דבר לח שאינה מוציאה מחזקתה אינה טמאה עד שיתברר שהוא דם וכיון שנמצא על הצבוע שא"א לברר שהוא דם הרי היא בחזקת טהרה, ולפ"ז פשוט דהוא ז"ל מודה דבנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה שטמאה כיון שנתברר שהוא דם הרי זה מוציאה מחזקתה, אבל אחר נשיקת עפרו והגם שאני שותה בצמא דבריו בכל מקום הנני תלמיד הדן לפניו בקרקע דעד כאן לא אמרו שמציאת כתם בבגד צבוע אינו מטמא משום כתמים כיון שאין ניכר בו מראה דם גמור היינו דוקא במקום דליכא הרגשה דכיון דלא הרגישה ואין כאן ספק דאורייתא אלא דחכמים גזרו עליה משום כתם ובבגדי צבעונין לא גזרו אבל הכא דיש הרגשה לפנינו אלא שאין ההרגשה מוציאה מחזקת טהרתה דיש לתלות במראה טהור המצוי דהיינו מי רגלים אבל כשיש דם לפנינו הרי הדם מוציאה מחזקת טהרתה וכיון דאיכא הרגשה ליכא

למימר דנחשב כלא מצאה כלום דהא דם לפניך ובנוגע לדאורייתא לא אמרי' שהוא דם טהור דרוב דמים מן המקור טמאין.

העוֹלָה לְדִינָא בַּס"ד:

א) אשה שהרגישה זיבת דבר לח ורגילה לראות מראות טהורות [וכן הוא ע"פ רוב כמשי"כ השב יעקב וחת"ס] אין צריכה בדיקה וטהורה.

ב) ואם בדקה ולא מצאה כלום טהורה.

ג) הרגישה זיבת דבר לח ובדקה בעד שאינו בדוק ומצאה מראה טמא פחות מכשיעור אם נמצא עליו גם מראה טהור טהורה ואם לאו טמאה.

ד) במה דברים אמורים שבדקה העד מיד אבל בדקה את העד לאחר זמן באופן שאפשר לתלות שהי' מי רגלים ונתייבש טהורה.

ה) הרגישה זיבת דבר לח ובדקה הכתונת ונמצא עליו דם פחות מכשיעור אם נמצא עליו גם מראה טהור או לכלוך מי רגלים טהורה ואם לאו טמאה.

ו) במה דברים אמורים שבדקה הכתונת מיד אבל בדקה הכתונת לאחר זמן רב באופן שאפשר לתלות שהי' מי רגלים ונתייבש טהורה.

ז) הרגישה זיבת דבר לח ונמצא דם יותר מכשיעור על בגד צבוע או אינו מקבל טומאה אפילו נמצא עליו גם מראה טהור טמאה.

ח) אך כל זה בהרגישה זיבת דבר לח ממקור אבל הרגשת זיבת לח בבית החיצון וכשי"כ הרגשת לחות בעלמא מבחוץ לא הוי הרגשה ותלינן הזיבה במי רגלים [ואם בדקה הכתונת מיד ונמצא רק מראה טמא אם דינו כנמצא על הגוף כיון שהרגישה זיבת לח בחוץ או דינו כנמצא על הבגד ובצבוע ואמק"ט טהורה יתבאר בס"ד במק"א].

סימן ט"ז

בדין כתמים בבגד הבעל

לאחר התשמיש אין לו דין כתם ע"ש והגם שלא הביא שום רא' לדבריו ומסברא דנפשיה העלה חידוש זה מ"מ הסכימו לדבריו הפוסקים הסד"ט (סקי"א) וחכ"א (כלל קי"ג

בפתחי תשובה (סי' ק"צ סק"ב) הביא בשם הפנים מאירות (ח"ב סי' קכ"ז) דחידש דדוקא בבגד האשה גזרו על הכתמים אבל אם נמצא בבגד האיש ואפילו על חלוקו

ואפשר דבזה גם להשו"ע הרב לא מהני אפי' באופן דלבשו הבעל קודם דרך לענין נכרית שאינה נאמנת לומר שלא עברה אמרי' עברה אבל לענין בעל מהיכי תיתי לומר שמא עבר.

וראי' לזה מדברי הפנים מאירות עצמו (סי' ק"ע) והביאו הסד"ט (ריש ס"ק ס"א) שנשאל באשה שלבשה כתונת בעלה לאחר שפשט אותו וזרקו בין כלים המוכנים לכביסה ואח"כ בדקה הכתונת של בעל שלבשה ומצאה בו כתם והעלה להקל מפני דהיות שזרקו בין הכלים המוכנים לכביסה הוי כלקחה עד המזדמן לה בבית שהזכיר הרשב"א דאפילו קנחה עצמה בעד זה ליכא מאן דמטמא אפי' משום כתם ע"ש הרי דלולא שזרקו למקום מלוכלך הי' מטמא משום כתם אע"פ שהוא עצמו ס"ל דלא גזרו כתמים בבגד האיש, הרי דבלבשה חלוקו של בעלה אית ביה משום כתמים ומה שלא גזרו בבגד האיש הוא כשהבעל לבד הי' לבוש בו, דאע"פ דליכא שום תלי' במעלמא ורק ממנה יכולה להגיע טהורה דל"ג בבגד האיש.

ומה שהקשה בשו"ת עמודי אור (סי' נ"ט) מתוספתא נמצאת על חלוק בנה השוכב בצדה הרי זו טמאה מפני שמתהפך יש לתרץ בפשיטות דמיירי בחלוק בנה שמתכסה בו בלילה וכמו שהי' דרכן להתכסות בהן בלילה וכמבואר (לקמן סי"ד וס"ז) דהיתה פושטתו ומתכסה בו וכו' אלמא דהיה מנהגן לכסות בחלוקיהן ומיירי שבנה השוכב בצדה התכסה בחלוקו וקמ"ל שאם נמצא בו כתם טמאה מפני שהחלוק דינו כסדין העליון המבואר (לקמן ס"ג) לענין ג' נשים דכולן טמאין מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך ה"נ אע"פ שבנה התכסה בו מ"מ דרכו להתהפך וזה מש"כ בתוספתא מפני שמתהפך ר"ל שהחלוק מתהפך והוי כבגדה ודינו כסדין שאיש ואשתו ישנים עליו דפשיטא דטמאה משום כתם וכנ"ל [וכדמוכח נמי בפתחי תשובה (לקמן סקל"א) בשם הסדרי טהרה דאם בעלה שואף אבק הטאבא"ק דיש לתלות בזה כששוכב עמה על הסדין אבל בלא"ה טמאה אע"פ שגם הבעל שכב שם כיון שהיא גם שוכבת שם טמאה וזה פשוט] ונמצא לפ"ז חידוש לדינא לענין ג' נשים שאע"פ שכל אחת מהן יש סדין מיוחד שמתכסית בו מ"מ כולן טמאות דדרך הסדינים להתהפך אילך ואילך וצ"ע לדינא די"ל דדוקא בחלוק אחד כל אחת מושכתו והדרך להתהפך משא"כ ביש לכ"א סדין או חלוק מיוחד אין דרכו להתהפך, והך דחלוק בנה י"ל דמיירי במתכסין שניהן האם ובנה באותו חלוק אלא דנמצאת במקום שבנה מתכסית בו ולכן נקט התוספתא נמצאת על חלוק בנה

דין ד') וצמח צדק (פס"ד ס"ה) ופרדס רמונים (דף קע"ה) וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (סי' קכ"ג) בשם הדברי חיים דצוה להורות לקולא אלא דבפתחי תשובה הביא בשם בעל עמודי אור שהקשה ע"ז מתוספתא וכן הקשה בלחור"ש (סק"ד) ובפתחא זוטא הביא גם משו"ת בית שלמה (סי' בהג"ה) בשם שו"ת הר המור ובית מאיר שתמהו ע"ז יעו"ש, וכן תמה בזה בהגהות מצפה שמואל על התוספתא (פ"ו הי"ב).

ובפתחא זוטא רצה לתרץ דכתם בבגד האיש לא גרע מקטנה דאמרי' עברה ולא אדעתה ה"נ י"ל דהבעל עבר בשוק של טבחים ולא אדעתיה והתוספתא מיירי באופן שאין לחוש לדלמא עבר דבנה היונק משדי אמו מיירי וכל אדם ככה"ג דליכא להסתפק דלמא עבר בשוק של טבחים ועוד כתב די"ל דהתוספתא מיירי דנמצא על גוף בנה כפי הגירסא ישנה בתוספתא ובכה"ג א"א לתלות בשוק של טבחים דא"כ על חלוקם נמי איבעי לאשתכוחי ולכן א"א לתלות בהם משא"כ הפנים מאירות מיירי בנמצא על חלוקם ובכה"ג תולין בבגד הבעל שעבר בשוק של טבחים כיון דלא רמיא עליה להזהר מכתמים יעו"ש. ולפ"ז בנמצא על כתונת לילה של הבעל דודאי לא עבר בשוק של טבחים עמו טמאה, אבל זה אינו מפני דה"ה די"ל נתעסקה בכתמים ולא אדעתיה, והפת"ז לא קאמר אלא באופן דלא שייך שום תלי'.

ולענין ד' נראה דקושיא מעיקרא ליתיה דהנה זה נראה פשוט דאשה השוכבת על בגד בעלה או לבשה בגד בעלה ואח"כ מצאה בו כתם דלית ספק דטמאה לא מבעיא לפי מה שכתב הסד"ט (סק"א) דסברת הפנים מאירות דכיון דנמצא בשלו ולא נמצא בשלה תלינן דמעלמא אתיא אע"ג דלא עבר בשוק של טבחים אמרי' עבר ולא אדעתיה או דנתמעכו כמה מאכולת זא"ז דזה לא שייך למימר הכא שהרי לבשה חלוקו והוי כנמצא על שלה ג"כ, אלא דגם הפתחא זוטא יודה בזה דפשיטא דאין לומר דבגד הבעל דינו כבגד שאינו בדוק ואפי' נבדק מתחלה היטב כיון דלא רמיא עליו להזהר לא לעבור בשוק טבחים אמרי' שמא עבר ולא אדעתיה זה אינו דהרי מבואר לקמן (ס"מ) דהשאלתו חלוקה לנכרית שעדיין לא ראתה טמאה ולא תלינן שעברה בשוק של טבחים אע"פ שהוא מלתא דלא רמיא עליה דנכרית, ואפי' למש"כ בשו"ע הרב (פ"א) דמיירי שידוע שלא עברה היינו לשיטתו דבנולד הספק לפני הלבישה אמרי' ספק עברה ומהני אבל בלבשה ישראלית קודם ואח"כ השאלתו גם לדעתו לא אמרי' ספק עברה, וכש"כ להלכה דרוב הפוסקים הסכימו דלא אמרי' ספק עברה בכל ענין א"כ פשיטא דלענין בגד הבעל ג"כ לא אמרי' ספק עבר

דר"ל בצד חלוק בנה במקום שהוא מכוסה בו ומ"מ טמאה מפני שמתהפך.

וראיתי בעמודי אור שגירסתו בתוספתא הי' מפני שמתהפכת ופי' שיתכן שתתהפך וישמט חלוקה מכנגד יציאת הדם לכך נפל הדם על חלוק בנה ע"ש ולענ"ד אפי' לגירסתו א"צ לזה אלא דהכונה פשוט דהנה מבואר (לקמן ס"ג) לענין ג' נשים דיש נפק"מ בין משולבות לאינן משולבות דבמשולבות כולן טמאות, ונראה פשוט דבמשולבות דמבואר בשו"ע דנמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות הוא לאו דוקא תחתיהן אלא אפי' נמצא על גוף או חלוק של אחת מהן כולן טמאות כיון דדרכן להיות משולבות ונהראוני שבהגהות חשק שלמה על המחזה"ש (סוף סי' ק"צ) כבר עמד על המחקר בזה] והא דנקט תחת אחת מהן, כי בנמצא על גופן או חלוקן של אחת מהן אותה שנמצא עליה, לפעמים טהורה כגון שנמצא על אורך שוקה מבחוץ או על חלוקה למעלה ממקום התורפה וכיו"ב אבל בנמצא תחת אחת מהן כולן טמאות בכל ענין, אבל בשאינן משולבות ונמצא דם תחת האמצעי דכולן טמאות הוא דוקא תחתיה אבל בנמצא על גופה או חלוקה היא טמאה וכולן טהורות מפני שאין דרכן להתהפך ולא עוד אלא אם נמצא על האמצעית באורך שוקה מבחוץ גם היא עצמה טהורה דודאי לאו ממנה היא והשאר טהורות דלא חיישינן לגופן שמא תתהפכנה מתוך שינה להיות משולבות ומ"מ בזה יש להסתפק דשמא נאמר דבכה"ג יש לחשוש שמא נתהפכו כעין מה שהסתפק בפרי דעה שם ואף דספיקת הפר"ד מבואר להדיא ברמב"ן בהלכותיו דלא חיישינן יעו"ש מ"מ הכא יש להסתפק ואכמ"ל. ועכ"פ אתי שפיר דברי התוספתא דכיון דדרכה להיות משולבות כששוכבת עם בנה ומתהפכת לכן בנמצא הדם על חלוק בנה וה"ה על גוף בנה טמאה דדינו כג' נשים משולבות כיון שדרך האם להתהפך כששוכבת עם בנה וה"ה עם כל אדם כיו"ב.

ונמצא לדינא דברי הפנים מאירות ברורין וקיימין דגם הוא מודה בכה"ג שהאשה שוכבת על חלוק בעלה או מתהפכת על חלוקו דטמאה ולכן באופן שהתהפכה ושכבה על כתונת בעלה אע"פ שבעלה הי' לבוש בו טמאה אם הי' חלוק הבדוק או ישבה על כתונת בעלה אע"פ שהבעל הי' לבוש בו טמאה וכן הדין כשהבעל שוכב עליה עם בגדיו ונמצא עליו כתם באופן שאפשר שיגיע ממנה טמאה דמה נפק"מ יש בין לבשה כתונת בעלה לאחר שפשטתו או לבשו ביחד כגון סדין שישנו יחד עליו א"נ שמתכסין שניהן יחד לבין ששכב הבעל עליה בבגדו בעוד שהוא לבוש בו וזה ממש דין

חלוק בנה שאע"פ שהוא לבוש בו טמאה מפני שמתהפכת עליה להיות משולבות, דכל כה"ג בכלל בגדי אשה הן, ולא התיר הפנים מאירות אלא באופן שנמצא עליו כתם באופן שלא התהפכה עליו אלא שכב בצידה ונמצא על בגדו דבכה"ג כב' נשים כשאחת מהן אינה מוחזקת לראות כגון מעוברת או זקניה הי' מקום לומר דהשני' טמאה דאע"פ שאין דרכו להתהפך מ"מ שמא נשמטה מהחלוק קצת אבל בבגד האיש בכה"ג טהור, ועוד אפי' אם נאמר דבב' נשים לא מטמאי' דדוקא תחת הסדין אמרי' דמתוך שינה דוחקות זו את זו ונכנסה למקום חברתה [אם לא שחלוקה רחבה מאד] ולכן בכה"ג אין רבותא דלא מטמאין לבגד האיש דגם באשה כהאי גוונא טהורה מ"מ איכא רבותא בנמצא על בגד האיש שתמא דאע"פ שדרכן ליגע בו כדלקמן סי"ט ויש לחוש שבא ממנה לא גזרו בבגד האיש או שלבש הבגד אחר תשמיש ונמצא עליו כתם דבכה"ג טהורה דלא גזרו על בגד האיש, ונתבאר במק"א אם נקרא מחזיקין ממקום למקום בכהאי גוונא].

ויש להעיר עוד במש"כ הפתחי תשובה בסוף דבריו אם לא שקינח עצמו בו דאז האשה טמאה, ואינו מבורר כל הצורך דודאי בקינח בכתונת שלו ג"כ אינה טמאה לפמש"כ הסד"ט דכיון דנמצא על שלו ולא בשלה תלי' בבגד האיש דמעלמא אתי' יעו"ש והפנים מאירות לא כתב אלא בקינח עצמו בעד שהכין לקנח בו אחר תשמיש דנמצא על שלו טמא יעו"ש וכ"כ בסד"ט (סי' קפ"ז סק"ג) ובפרדס רמונים (דף קע"ה). אך מ"מ נראה דהדין עם הפתחי תשובה וכו"ע מודו בזה דהרי מיירי בכתונת הבדוק אלא דבכתמים לא גזרו על בגד האיש מהך סברא דנמצא בשלו ולא בשלה מסתברא יותר דמעלמא לכן בכתמים דרבנן לא גזרו חז"ל כיון דבאמת לא רמיא עליו כ"כ להזהר ואפשר דאפי' בליכא תלי' מעלמא ג"כ לא גזרו דלא פלוג חכמים מיהו בקינח אחר תשמיש דהוא חששא דאורייתא בכה"ג אזלינן בתר עיקרא דדינא דהיות שהוא חלוק הבדוק אינו יוצא מחזקתו בספק עברה לכן בקינח בכתונת שלו אחר תשמיש טמאה אם נמצא יותר מכגריס. [אבל פחות מכגריס טהור אפי' במשוך ועי' חו"ד חידושים (סקל"ז) ומה שכתבתי שם, אבל בזמנינו שאין מצוין מאכולת אפי' פחות מכגריס טמאה כיון שהי' בדוק לו]. ובאמת בבית מאיר תמה מאד ע"ז דאם נמצא בכתונת מכוון נגד האבר מה בכך שלא קינח עצמו בכונה ומה לי אם קינח עצמו בכונה בהכתונת דטמאה ומה לי אם נתקנח מאליו, והבו דלא לוסוף עלה ובקינח בכתונת גם להפמ"א טמאה. והא דנקט הפנים מאירות שהוכן עד

מהכתונת אלא באופן שיודעת ודאי שהכתם שעל הכתונת הוא מעלמא וכיון דליכא בירור טמאה.

העוֹלָה לְדִינָא:

(א) נמצא כתם על בגד האיש טהורה.

(ב) במה דברים אמורים שלא שכבה או ישבה על הבגד אבל שכבה או ישבה אפי' בעוד שהוא לבוש בו וכש"כ בלבשה כתונת בעלה או סדין שאיש ואשתו ישנים בה ונמצא כתם יותר מכשיעור טמאה.

(ג) נמצא כתם על גופו דינו כנ"ל.

(ד) קינח לאחר תשיש בכתונת שלו שהי' בדוק לו קודם לבישה ונמצא דם עליו טמא אם יש יותר מכגריס [ובזמניו דליכא מאכולת טמא בכל שהוא מפני שהוא חשש תורה].

(ה) נמצא בכתונת שלו שלבש לאחר תשיש ומכוון הדם כנגד האבר משמע דטהורה ותעשה שאלת חכם.

לקנח בו מפני דהתם טמאה בכל שהוא אבל בקינח בכתונת כיון דמצוי מאכולת על הכתונת אינה טמאה אלא ביותר מכשיעור. וע"ע בשו"ת צמח צדק (סי' ק"ו) שמצדד ג"כ לדעת הפנים מאירות בנמצא על הכתונת מכוון כנגד האבר אם יש להקל ומצדד בנמצא רק על כתונת שלו ולא בשלה ולא קינח בכונה די"ל דטהורה ע"ש.

והנה בנמצא על גופו דם באופן שהי' משולבות נראה פשוט דטמאה והוא כל שכל מנמצא על חלוק בנה וכמו שנתבאר, ועתה יש להסתפק אם נמצא על גופו וגם על הכתונת באופן שמטהרין הכתונת שלא שכבה עליו אלא שלבש הכתונת אחר תשיש ונמצא שאילו הי' נמצא רק על הכתונת בעלה היינו מטהרין ועכשיו שנמצא על גופו ג"כ ואילו הי' נמצא על גופו לחדוד היינו מטמאין וכנ"ל ועכשיו שנמצא על שניהם יש להסתפק אם תולין דם שעל גופו מהכתונת או דם הכתונת תלי' מעלמא אבל שעל גופו מטמאין, ודין זה נתבאר בסי"ז דל"א ב' תליות לקולא דכתם שעל בגדו משוק טבחים וכתם שעל גופו

סימן י"ז

בדין שיעור כגרים אם הוא דין תלי' או תקנה

דסתם מאכולת המצוין יש מהן שיכולין להתפשט דמן עד כגריס ומ"מ הקילו חכמים לשער בפול היותר גדול כשנזדמן לה מפני דאיכא בנמצא כינה גדולה כזה שיכול להתפשט בשיעור פול הנזדמן לה, וצ"ב למה נתלה להקל בדבר שאינו מצוי כ"כ והוי כספק עברה בשוק של טבחים דלא תלי' הכא נמי ספק אם נזדמנה לה כינה כזה ולמה הקילו חז"ל בזה ללא צורך דכל עיקר טעם כתמים הוא מפני שאין לך כל סדין וסדין וכו' אך זה ממאכולת המצויה אבל בדבר שאינו מצוי כ"כ למה להן להקל והרי קרוב לודאי דהאי דם מגופה הויא.

והל"ם ראיתי בערוך השולחן (סכ"ו) שעמד בזה וכתב דאינו מובן מה ענין זה לזה, ולכן פירש דמדסתמו חכמים דבריהם לאמר גריס סתם ש"מ דקים להו לחז"ל שכל דם כינה תהי' בו כגריס היותר גדול שבעולם אלא שבמקום שאין גריס גדול הרבה בהכרח לשער בגריס שבאותו מקום ע"ש ונראה דזהו כונת הפרישה (ס"ט) שכתב דקים להו לרבנן דהריגת כינה הוא

בשו"ת דבר שמואל (סי' נ"א) עמד על המחקר איך יתכן לסמוך ולהתיר בנמצא כתם יותר מכשיעור גריס הקלקי אם נזדמן לנו גריס יותר גדול מזה וכי יעלה על הדעת שבהמצא פול גדול יותר מגריס הקלקי ירבה דם המאכולת ע"ש, אמנם כבר ביאר הב"ח דהכי קאמר אם נמצא גריס גדול תלינן בכינה גדולה דקים להו לרז"ל דאיכא בנמצא כינה גדולה כמו הגריס היותר גדול שבכל העולם עכ"ד וכ"כ הט"ז (ס"ק"ז) וז"ל דאמרינן דאפשר דיש כנה יותר גדולה עכ"ל ובאמת לשון הט"ז קשה קצת שכתב לשון דאפשר, וכי ספק יש בדבר ודאי דקים להו דאיכא כינה גדולה, ואולי כונת הט"ז דאפשר דיש במקומה כנה יותר גדולה והרגה כנה כזו ודו"ק, וכ"כ בשו"ת חכם צבי (סי' י"ט) דקים להו לרבנן דאין פול גדול מדם המאכולת ולהן היה ידוע שאפשר לימצא כמוהו.

יבואר למה הקילו לתלות בכנה גדולה שאינו מצוי

ומשמע מדבריהם דבאמת סתם כנה אינה גדולה כ"כ ולכן שיעור חכמים הוא כגריס הקלקלי

ומעתה יובן מש"כ החכם צבי (סי' ס"ז) וז"ל וכי יפלא בעיני הרואה איך יתכן שימצא דם מאכולת כזה אף אתה אמור לו גדולה מזו תניא ר' נחמיה אומר דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים ואמר שמואל בדקה קרקע עולם או שאר דבר שאינו מקבל טומאה וישבה עליו ואח"כ עמדה ומצאה עליו כתם גדול ככמה גריסין טהורה והכל חוזר לעיקר אחד כיון דמדרכנן הוא הם אמרו והם אמרו ולהן היה ידוע שאפשר לימצא כמוהו עכ"ד ותמה עליו בלחור"ש (סקי"ב) דמה ענין זה אצל זה התם מעיקרא הכי תקינו רבנן דכל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים אבל בנדון זה הם אמרו לתלות במאכולת משום דשכיח טובא ואין לך כל סדין וסדין וכו' ושיערו חכמים במאכולת שהיתה שכיח בזמניהם כגריס ואלו לא היתה שכיח לא היו אומרים לתלות בה ועתה שאינו בנמצא כלל היאך נתלה בו עכ"ד וכן תמה השואל בשו"ת מאיר נתיבים (ס"ט) שהחוש מכחיש שלא נמצא דם מאכולת בשום פנים ואפי' דם פשפש שיהיה גדול כשיעור בונין גדולים ע"ש, ולמה שכתבתי אתי שפיר דודאי לא גזרו כלל אף במקומות שאינן מצויים כינים כאלו כיון דאיכא מקומות שיש כינים כאלו ויתכן שיהי' כן בכל מקום ורצו לגזור דבר השווה לכולם בכל המקומות ובכל הזמנים בשוה להכי לא גזרו פחות מגריס היותר גדול בעולם ועכ"פ במקום שאין גריסין כאלו לא לפחות משיעור הגריס הידוע לכולי עלמא שיעורו דהיינו גריס הקלקי.

יבואר דלדעת המעיף צדקה הוא דין תלי'

אבל לטעם שכתב המעיל צדקה וערוה"ש שכל דם כינה מתפשט לשיעור גריס היותר גדול קשה דהא עינינו רואות שאינו כן ולא תמצא מאכולת כזו כלל וכבר עמד בזה המעיל צדקה עצמו וכתב וז"ל והנה נתקשתי בשיעורם כי יעלה לשיעור גדול יותר ממה שאפשר להיות דם כינה מתפשט לדעתי שא"א שימצא כן שיתפשט דם כינה בשטח כזה ועם כל זה נ"ל כי כל מידת חכמים כך הוא ואפשר כי להיות באותן הזמנים כל השיעורים יותר גדול לפי ערך האנשים באותם הזמנים ועכ"ז לא נשתנו גם בזמן הזה השיעורים כי לא היתה גזירתם אלא על שיעור כזה וכו' והדומה לו מבגד צבוע שלא גזרו על כתמים ודומה לו קרקע עולם והכי נמי עכ"ל ועדיין צ"ב כיון דכל עיקר הטעם שלא גזרו פחות מכשיעור הוא מפני שדם כינה מתפשט בו ואין לך כל סדין וסדין וכו' ובעל כרחך שהוא דין תלי' א"כ היאך אפשר לתלות במאכולת שאינה מצויה בינינו, בשלמא לדעת הב"ח והט"ז הרי לא גזרו אע"פ שאינו מצוי

כגריס לעולם ור"ל דשיעור דם כנה הוא כגריס הגדול ביותר לעולם, והשתא דאתינא להכי אין צריך לומר דכל דם כינה תהי' בו כגריס היותר גדול אלא דמצוי הרבה מאכולות שיש בהן כגריס היותר גדול בעולם ותלינן במצוי וזה מה שסיים הפרישה ואם נמצא גריס הגדול יש ג"כ כנה גדולה ר"ל דודאי מצוי כינים כאלו, שוב ראיתי בשו"ת מעיל צדקה (סי' כ"ז) כתב ג"כ דקים להו לחז"ל שאין לך גריס בעולם שאין דם כינה מתפשט כשיעורו ע"ש ומסתבר דגם זה לאו דוקא אלא דכיון דסתם כינה מתפשט כן שוב לא גזרו עד שיעור זה.

יבואר דלדעת הב"ח והט"ז הוא תקנת חכמים ולא מדין תלי'

אכן נלענ"ד לפרש כונת הב"ח והט"ז ז"ל דזה ברור דקים להו לחז"ל דיש כנה גדולה כגריס היותר גדול בעולם וכיון דנמצא כינה כזה ודאי דיש מקומות שנמצאים כינים כאלו וכן יהי' במשך הדורות מקומות שיהי' כינים אלו ויתכן גם שאפילו בשאר מקומות שבשעתו ליכא יבואו אח"כ ויתרבו והלכך כשבאו חכמים לגזור גזירת כתמים כדי שלא יבואו להקל על דברי תורה והצריכו להוציא מכלל גזירתם דם מאכולת מפני שאין לך כל סדין וסדין הוציאו מכלל גזירתם גם דם מאכולת שיש במקומות אחרים ושיתכן שיהי' ויתרבו בכל מקום ולכן לא גזרו כלל עד שיעור הגריס היותר גדול שבכל העולם כיון שיש כינים כאלו ובדאי יש מקומות שנמצאים מהם הרבה ויתכן שיהי' בכל שאר מקומות ג"כ הרבה מהם להכי כל שהוא פחות משיעור זה ל"ג עליו, והא דלא קבעי שיעור גריס היותר גדול לדעת שיעורו אפי' אם לא יודמן לנו אפשר דלא היה ידוע שיעור גריסין שבכל הארצות, ושיעור גריס הקלקי שהוא שיעור גדול יותר מסתם גריסין, היה ידוע שיעורו לכן אמרו דבשיעור גריס הקלקי יכול כל אחד לשער ויותר מזה טמא עד שיודמן גריס הגדול יותר מזה ואע"פ שידוע להן שיש גריסין גדולין יותר מ"מ כל מדות חכמים כך הוא ונתנו שיעור וגבול השווה וידוע לכולם, אבל בנודמן לנו גריס גדול אמרו לשער בגריס הזה כי כך הי' בתחלת גזירתם לא לגזור עד גריס היותר גדול בעולם כיון דקים להו שנמצאים כינים כאלו ויתכן שיתרבו הרבה בשאר מקומות ולכן כל שנודמן לפניו הרשות בידו לשער בפול הזה, אבל כשאינו לפנינו ולא נדע שיעור גריס יותר גדול אמרו לשער כגריס הגדול של קלקלי שידוע שיעורו לכולם. [וצ"ל דפשפשין ופרעושין לא היו מצוין בכל המקומות משא"כ מאכולת הי' מצוי בכל המקומות לא גזרו אפי' למאכולת גדולה].

שאינן בה טיפי דם מאכולת ואין גזורין גזירה שאין הציבור יכולין לעמוד בה לכך לא גזרו בפחות מכגריס בשום מקום ולכך גם כתם שחור אף במקום שאין פרעוש טהור דבין אדום בין שחור הכל ענין אחד גזירת כתמים ובודאי לא חילקו חכמים ביניהם בפחות מכגריס כיון דשחור נמי בהרבה מקומות שייך לתלותו בפרעוש הוי כאדום דלא חילקו חכמים בין מקום שיש מאכולת או לא, אבל הראב"ד דס"ל דכתם שחור אין תולין בפרעוש במקום שאינו מצוי ה"ה דס"ל דכתם אדום דבנות מלכים אין תולין במאכולת שאינו מצוי אצלם ולפ"ז הקשה על החתם סופר שכתב דשיעור כגריס לא נשתנה אף שאין מאכולת בזמנינו גדולה כ"כ כיון דפחות מכגריס לא נאסר מעולם ואין לך אלא מה שנאסר במנין הראשון הא לדעת הראב"ד דכתם שחור נאסר בפחות מכגריס במקום שאין פרעוש מצוי א"כ בזמנינו שהפרעוש קטן לא נתלה בו כגריס וכן כתם אדום בבנות מלכים נראה דלהראב"ד יהי' טמא בפחות מכגריס א"כ איך תולין במאכולת שבזמנינו ולכן העלה שם דהטעם דתלי' במאכולת עד כגריס מפני דאמרי' שהרגה הרבה קטנות ונגעו דמים זה בזה ובצירוף נעשה שיעור כגריס ותולין כך כיון דאפשר במציאות גם מאכולת גדולה כגריס ע"ש, וכ"כ בפרדס רמונים (דף קמא) בדעת הרשב"א דעד כגריס תלינן אפילו בכמה מאכולת ואפילו היכי דליכא הוכחה לדבר משום דחז"ל לא גזרו עד גריס כלל וכל מידות חכמים כך הוא, וכ"כ בלחור"ש (סקי"ב) ודקדק כן מהרמב"ם בפ"י המשניות ע"ש, אך כל זה לא יעלה ארוכה בזמנינו דאין מצוי כלל מאכולת ואפי' קטנות וא"כ נשאר הקושיא איך תולין במאכולת בזמן הזה דליכא כלל מאכולת וכל ישראל בני מלכים הן.

ג בשו"ת שיירי טהרה (סי' מ"ח) תמה על החת"ס דאף בזמננו אם הוי ידוע להם שאינו מן המאכולת היה טמא אף בפחות מכגריס וא"כ עתה שאין בזמנינו מאכולת גדולים וא"כ ידוע לנו שאין זה ממאכולת ואם ידוע לנו גם אז היינו מטמאין וכ"כ (שם סי' ל"ט) והביא ראי' דאותו מקום בדוק ולא אמרי' כיון דחז"ל תיקנו לא חילקו במקום דשכיחי או לא שכיחי ע"ש.

בדיקת עד שאינו בדוק אם תולין במאכולת בזמנינו

ועוד נפק"מ בין הטעמים י"ל בבדקה בעד שאינו בדוק ונמצא דם יותר ממאכולת שבזמנינו אם אפשר לטהר עד כגריס דהחת"ס כתב (בסי' ק"ג) והובא בפ"ת (סק"א) דנהי דדין כתם לו מ"מ מדין ספיקא לא נפקא ולא מטהרין אלא בשיעור קטן דם מאכולת שנמצא בזמנינו

מאכולת כ"כ גדולה כיון דאיכא מקומות המצויים וכדלעיל וא"כ אינו דין תלי' אלא לא גזרו כלל ע"ז א"כ הכי נמי בזמנינו אע"פ שאינו מצוי כלל לא גזרו עליה אבל לדעת המעיל צדקה הטעם שלא גזרו מפני שכל דם כינה מתפשט בשיעור גריס וכיון שנתברר שבזמנינו אנו אין דם מאכולת גדולה כ"כ איך אפשר לתלות בו, וכבר עמד בזה החתם סופר בחידושיו נדה (דף נח.) וביאר טעם לדברי המעיל צדקה כיון דכל עיקר הגזירה הוא לטהרות אלא דהחמירו גם לבעלה ואע"פ שבטלה טהרות מ"מ גזירה לא בטלה ולכן אין לטמא אותה אלא בשיעור כתם שבזמניהם אע"פ שבזמנינו אין נמצא וכ"כ בתשובותיו והביאו הפתחי תשובה (סק"י).

ו **לכאוי** י"ל דאיכא נפק"מ לדינא אם בארמוני המלוכה כמו הילני המלכה וכיו"ב שאין בנמצא שם פרעושים וכנים אם הכתמים טמאים שם דלפי דעת הב"ח והט"ז דלא גזרו אף שאין בינינו מאכולת כ"כ גדול א"כ ה"ה במקום שאין מצוי כלל נמי אינו בכלל גזירתם, אבל לסברת המעיל צדקה הרי לא גזרו רק מפני שיש תלי' לפנינו שכל דם כינה נתפשט בשיעור גריס הגדול א"כ במקום שאינו מצוי כלל הרי היא בכלל גזירתם שהרי אין כאן תלי' כלל וא"כ בזמנינו דליכא מאכולת כלל וכל הבתים כארמוני המלוכה לענין זה א"כ הרי היא בכלל גזירתם אך למש"כ החת"ס דעיקר הגזירה לטהרות והשתא דבטלה טהרות איכא ספק דעברה ולא אדעתה אלא כיון דעדיין רגילות לתת לב משום גזירה קדמונית מפני דהוי דבר שבמנין א"א לטהר מ"מ האשה לא הורגלה להשגיח על עצמה לצורך נדה אלא בשיעור גדול ממאכולת שבימים ההם דפחות מזה לא נאסרה מעולם ומפני כן עדיין נטמא אותה בכך אבל על שיעור פחות מזה לא הורגלה מעולם להזהר משום חשש נדות ע"ש א"כ ה"ה בזמנינו אין לטמא פחות מכשיעור גריס הגדול.

א **ב** ראיתי בספר לבנון נטע שכתב דלכאוי תליא בפלוגתא של הרמב"ם והראב"ד דמלשון הרמב"ם בפ"י המשנה והרגה בפרעושים ובכנים נראה פשוט דאין חילוק בין שכיחי פרעושים או לא דומיא דכנים [דלא כסד"ט סק"י שמפרש דמיירי במקומות השכיחי ע"ש] דאע"ג דאמרי' אין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולת היינו במטה של סתם בני אדם ולא במטה של בנות מלכים ושאר מפונקים גדולים שגופן ובגדיהן ומטתן נקיים ובדוקין מכל שמץ לכלוך וזיעה ופשוט דאפילו הילני המלכה אין כתמה טמא בפחות מכגריס וזה משום דבסתם בני אדם אין לך מטה

דכיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת לאברהם אבינו שתהי' יושבת תחת בעלה משום הכי לא גזרו כלל על פחות מכגרים ועוד אפילו אי ודאי מגופה אתיא משום לא פלוג כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מן התורה אלא מדרבנן טמאה הם אמרו והם אמרו וכ"ד אורח מישור ומנחת יעקב, ועפ"ז כתב הסד"ט דניחא מה שסתמו הפוסקים ולא חילקו בין כתם שחור לכתם אדום דהא במאכולת לית לן למיתלי אלא כתם אדום אלא ודאי דס"ל להפוסקים כיון דחכמים לא גזרו אפי' אי ודאי מגופה אתיא שוב אין לחלק בין כתם לכתם אלא בכל מראות הכתמים לא גזרו עד שיהא בו כשיעור, והנה הסד"ט שם חולק על המעיל צדקה וכ"ד הכו"פ (סי' קפ"ג) וכן הסכמת הפוסקים דבודאי מגופה טמאה דדוקא היכא דאיכא למיתלי במאכולת תלינן ואין להמציא דין חדש מדקדוק לשון לא גזרו ע"ש מ"מ היינו דוקא כשהוא ודאי מגופה דס"ל דבזמן הגמרא גזרו ע"ז לטמאות גם בפחות מכשיעור אבל מה שלא הי' בזמן גזירתם טמא בפחות מכשיעור יתכן דמודו דגם עתה שבטל הטעם נשאר הדין דלא גזרו על הכתמים, אך עכ"פ מדברי המעיל צדקה ואורח מישור ומנחת יעקב מוכח כדברי האבני צדק שלא גזרו אפי' במקום דליכא תלי' ולכן אפי' בזמנינו דליכא כלל מאכולת מצוי בינינו טהורה עד כשיעור כגרים ועוד.

להלכה נקטינן דהוא דין תקנה ולא דין תלי'

היוצא לנו מכל האמור לעיל דנחלקו הפוסקים בשיעורא דגרים ועוד אם הוא גדר תקנה או גדר תלי' ודעת הרבה פוסקים שהוא גדר תקנה והוא דעת הב"ח והט"ז וחכם צבי ומעיל צדקה ושערי ציון ואבני צדק [וכ"ד אורח מישור ומנחת יעקב ע"פ הסד"ט הנ"ל ע"ש] וכ"כ בשו"ת שערי דעה (סי' קצ"ח) ולכן גם בזמנינו תלי' עד כשיעור כגרים ועוד, וגם לדעת החת"ס דס"ל דהוא דין תלי' מ"מ ס"ל דגם בזמן שנתקטנו המאכולת תולין והי' בזמנינו דליכא מאכולת מצויין בינינו מטהרים עד כשיעור גרים ועוד וכתב בדרכי תשובה (סק"א) שכן נהגו כל בעלי הוראה. [ולענין בזמנינו דליכא הרגשות אם יכולין לתלות במאכולת אע"פ שלכאור' ספק הרגשה לפנינו והוא ודאי מגופה כתבתי מזה במקום אחר]. וגם לדעת הלבנון נטע והפרדס רמונים ולחוש"ש וערוה"ש שהוא דין תלי' מ"מ יש לתלות עד כשיעור גרים ע"פ מש"כ הפרדס רמונים ולחוש"ש טעם אחר לזה ע"פ הסד"ט בכמה מקומות שאין דרך אשה לראות פחות מכגרים מן המקור וטפי איכא למיתלי מן הצדדין ולהכי טיהרו חכמים בפחות מגרים היכא דאיכא עוד צד שהוא ממאכולת ולפ"ז י"ל דהוא גדר תקנה ולכן אפי' שאין

שהוא קטן מהכיל ולא בעי כגרים ועוד ע"ש ור"ל דכיון דאם הוא מגופה ודאי בהרגשה אתיא וא"כ עד מאכולת דידן מוקמינן לה בחזקת טהרה ותלינן אבל יותר משיעור מאכולת דידן לא תלינן כיון דאין הטעם כאן דלא נגזר אלא משום טהרות ואינו דומה לכתמים שהוא ודאי בלא הרגשה ולא נגזר רק משום טהרות אבל עד שאינו בדוק אינו טהור רק היכי שיש לתלות באמת ותו לא, אמנם כ"ז יתכן למש"כ המעיל צדקה דנתקטנו המאכולת, אבל למש"כ החכם צבי וכן למש"כ לפרש בדעת הב"ח והט"ז דגם בזמן חז"ל לא הי' כינים כאלו מצויים בכל המקומות ועכ"ז לא גזרו וכדלעיל א"כ אף בעד שאינו בדוק שאמרו חז"ל דעד כגרים תולה בו בכל מקום ע"כ דדין תלי' הוא אפי' במקומות שאינן מצוי וא"כ גם בזמנינו דינא הכי דתולין עד כגרים אפי' אין דם מאכולת מצוי, וכבר העיר מזה בשו"ת שערי ציון (סי' כ"ז) והעלה להקל גם בבדיקת עד שאינו בדוק ע"פ דברי החכם צבי וכ"כ גם בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' ס"ח) וע"ע שם (ח"ב סי' ס"ב).

ויותר מזה כתב בשו"ת אבני צדק (סי' פ"ב) דאפי' לדברי המעיל צדקה והחת"ס דבזמניהם ובימיהם הי' מאכולת גדולה וראוי לתלות בו עד כגרים ועתה בזמנינו המאכולת קטן ואין ראוי לתלות בו כגרים מ"מ כיון שהם לא אסרו רק כגרים אין לנו להוסיף על דבריהם לאסור איסור מה שלא אסרו הם אף שבטל הטעם וגם היום בין בכתם ובין בעד שאינו בדוק או אפי' בהרגשת זיבת דבר לח כיון דאיכא למיתלי הרגשה בדבר הלח ומוקמינן לה בחזקת טהרה ואינו אלא דרבנן ותו אינו מטמא כתם רק בכגרים ועוד אבל עד כגרים טהור גם בזמנינו עכ"ד.

ולכאור' מלשון הטור ושו"ע לא גזרו על הכתם וכו' וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, משמע דהוא דין תלי' דהא לפי הב"ח והט"ז וחכם צבי אין הטעם משום דתולין דם זה במאכולת רק לא גזרו כיון דיש מקומות שיש בהם מאכולת שנתפשט דמו עד כגרים, וצ"ל דעיקר טעם התקנה כתבו שהוא מפני דם המאכולת ולכן לא גזרו כלל ודו"ק, [ועיי' בסמוך שהמ"צ דקדק להיפך].

ומדברי המעיל צדקה (סי' כ"ז) מוכח כדברי האבני צדק שהוא מטעם דלא גזרו אע"פ שבטל הטעם שהרי כתב שם דכל שהוא פחות מכגרים בודאי לא גזרו רבנן כלל ועל כיוצא בזה לא היתה גזירתם אע"ג דודאי מגופה קאתי כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים דבגד צבוע וכיו"ב וכו' ומשמעות לשון הטור נמי משמע הכי דכתב לא גזרו חכמים על כתם פחות מכגרים עכ"ד והסד"ט (סי' קצ"ט סק"א) ביאר דבריו

מאכולת לא גזרו כי מסתבר טפי שהוא מן הצדדין ורק בודאי מגופה גזרו אבל כל שלא ראתה מגופה בודאי מטהרין עד כשיעור גריס ועוד ולכן להלכה נוהגין לשער גם בזמנינו לטהר עד כשיעור גריס ועוד.

ויע"ע בשו"ת פתחא זוטא שכתב טעם לשבח על המנהג שנתפשט בכל ישראל להקל בכתמים כשיעור הגדול שבזמן הש"ס, אעפ"י שהחוש מעיד שא"א לכתם גדול לבוא ממאכולת שבזמנינו להוציא מלבם של הכותים שמחמירים בכתמים מחמת שלא נראה להם טעם חז"ל לתלות במאכולת כמו"ש תוס' נדה דף נו ע"ב, דסברא היא שכתם בא מגופה, לכן להוציא מליבם של הטיפשים הרשעים אנו מקילים אף גם במאכולת שבזמן הש"ס עי"ש].

אך עדיין חל עלינו חובת ביאור דברי המעיל צדקה שכתב דכל שהוא פחות מכגריס לא גזרו רבנן כלל אע"ג דודאי מגופה קאתי כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים דבגד צבוע וכמש"כ לעיל בשמו, דלכאורי קשה דכתב שם אח"כ דכתם שהוא מוקף בעוגל ותמונה נפלאה שנראה בעין שהכל התפשטות אחד יש להקל כל שאין האודם שבו כגריס ואל תתמה אף שנראה שהכל כתם אחד והתפשטות הלבן מ"מ י"ל שדם מאכולת נתערב בו בעודו לח והטבע דחה חלק האדום לצדדין והרי גם אם בא מן הגוף צ"ל כן שחלק אדמימותו נדחה לצדדין וכל שהוא חשש מאכולת תלינן אפילו ביותר רחוק וכו' ע"ש וכן פסק בסד"ט (סקצ"ג) ובשו"ע הרב (סקי"ט) ורעק"א (ס"ו) וכ"כ בגליון מהרש"א (סוף הסימן), ומשמע דלולא הסברא שדם מאכולת אתרמי במקום זוהמא ונתערב בו בעודו לח והטבע דחאה לצדדים היינו מטמאים, וקשה דהא לעיל כתב דאפילו ודאי מגופה כל שהוא פחות מכגריס לא גזרו וכמו בכתמים בבגד צבוע וא"כ מה לי שנראה שבאה מגופה סוף סוף אין כאן שיעור גריס ויע"ע בשו"ת העמק שאלה (סי' ל"ז)].

והנה המעיל צדקה (בסי' ס"ב) פסק דביש כתם על בגד מנומר וחלק מהכתם הוא על חלק הלבן שבבגד ועובר גם על חלק הצבוע וביחד איכא יותר מכשיעור דטהור דאין מצטרף חלק הצבוע עם חלק הלבן אע"פ שהוא תמונה נפלאה וניכר שהוא כתם אחד מאחר שלא גזרו על הצבוע כ"ה בשו"ע הרב (סקצ"ג) ולכאורי צ"ב הטעם כיון דמוכח דבאה מגופה שהרי הכל הוא כתם אחד וליכא למיתלי במאכולת שהרי יש בין הכל יותר מכשיעור א"כ מה לי אם נמצא על חלק הלבן פחות

מכשיעור כיון דודאי מגופה אתיא הו"ל לטמא דעד כאן לא כתב לטהר במראה טהור אלא משום דאתרמי דמאכולת באה במקום זוהמא ונתערב בו דם זו והטבע דחאה לצדדין אבל הכא דיש יותר מכשיעור בצירוף חלק הצבוע וליכא למיתלי במאכולת וכיון דנראה שהכל כתם אחד א"כ מוכח דמגופה אתיא ואפי' אם נאמר דהמראה דם שעל הצבוע עצמו אינו מראה דם טמא מ"מ מוכח שבאה מגופה הכל ביחד ונטמא חלק הלבן אפי' שהוא פחות מכשיעור, וי"ל דאנו דנים על המראה שבחלק הצבוע כמראה טהור שיצאה מגופה ומאכולת אתרמי למקום זה והטבע דחאה לדם המאכולת לחלק הלבן, וכבר העיר ע"ז בשו"ת תפארת צבי (סי' כ"ד) ונזכר בפתחי תשובה (סק"ב) וכתב דיש לחלק דבשלמא כשנמצא ליחה לבנה אין תולין שדם אדום נמי בא מגופה בשביל שלבנה בא מגופה אבל כשבא קצת דם מגופה לא נתלה שקצת בא ממאכולת ותולין שהכל בא ממקום אחד, וצ"ל דהמעיל צדקה ס"ל דחז"ל לא גזרו ע"ז ונתנו דין צבוע כאילו הוא מראה טהור מגופה.

והיישב דברי המעיל צדקה למה הצריך לומר הטעם דדם מאכולת נתערב בה י"ל דס"ל דחכמים הקילו לומר דאפילו היכא דודאי מגופה אתיא דנין אותו דין מאכולת דכיון דאין לך בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה שהרי הסדינין מלאה כתמי דם מאכולת לא גזרו כלל על פחות מכגריס ולכן אפי' ודאי מגופה מותר ואמרי' דדם זו הבא מגופה רואין אותו כאילו הוא דם מאכולת ודנין אותו כדם הבא מעלמא ולכן היכא דאיכא מראה ירוק שהוא ודאי מהמקור ויש סביבו מראה אדום שניכר שהוא כתם אחד ואין בין הכל כשיעור גריס דנין בו דין מאכולת ואע"פ שודאי מגופה חשבינן ליה כאילו מעלמא בא, אבל כשיש בין הכל כשיעור גריס א"א לדון ביה דין מאכולת שהרי א"א למיתלי דמעלמא בא כיון דהכל הוא כתם אחד וביחד איכא יותר משיעור מאכולת ולכן הצריך המעיל צדקה לומר דתלינן דהמראה טהור הוא מגופה והדם הוא ממאכולת שאתרמי במקום זוהמא והטבע דחאה לצדדין ודו"ק.

וכבר נתבאר לעיל דאע"פ שהסכמת הפוסקים בדין ודאי מגופה שטמאה אף בפחות מכשיעור מ"מ לענין דין תלי' במאכולת מודו דלא גזרו כלל ולא חילקו בגזירתן בין מקום המצוי למקום שאינו מצוי כל שאינו בגדר ודאי מגופה אלא נמצא במקום שהי' אפשר בזמנם להיות ממאכולת תלי' במאכולת ולכן מטהרים עד כשיעור גריס ועוד אפי' בזמנינו שאינו מצוי דם מאכולת כי בזמן הגזירה לא גזרו על כהאי גונא.

סימן י"ח

בדין בגדי צבעונין

ואת"ל דכל עיקר תקנת צבעונין הוא בבגד שאין ניכר בו דם א"כ תקנה זו קלקלה הוא שאם תמצא על בשרה דם כל שהוא תטמא כי לא נוכל לתלותו שהוא ממאכולת שבבגדיה שהרי לא ניכר בו כתם דם וכיון שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דם מאכולת בעל כרחך גם גופה נתלכלך מזה לא מבעיא למאי דפירש הרב המגיד טעם הרמב"ם מפני שבבשרה ספק טמא אפי' אם מצוי ביה מאכולת אלא אפי' לטעם ההגהות דהגוף בדוק ממאכולת היינו ממאכולת דגופה אבל ממה שנתלכלך ממאכולת שבבגדיה פשיטא דאינו בדוק אלא דאמרינן דאי ממאכולת שבבגדה על בגדה נמי איבעי ליה לאשתכחי וכיון דלא נמצא על הבגדים ש"מ דמגופה קאתיא [ועיין בפתחי נדה דף נז: ובפרדס רמונים עמוד קנ"א בזה] וא"כ אם הולכת בבגדים צבעונין דלא ניכר בהן הדם לא נוכל לטהרה ומה תקנה הוא זו אף דמ"מ מותקנת בזה שאם תמצא יותר מכשיעור על הבגד שלא תטמא מ"מ הקלקלה מרובה הימנה דדם פחות מכשיעור מצוי יותר שהרי אין לך סדין וכו', ואלא ע"כ דעיקר התקנה לדברי הרמב"ם הוא שתלבש צבעונין שניכר בהן שהוא דם ועי"ז נתלה גם דם שבבשרה הטמא כ"ש בדם מאכולת שבבגדה ונטהרנה. [שוב חושבני שאין זה הכרח דלכאור' נראה דאשה שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם על בשרה לחוד אבל על חלוקה א"א לדעת דבגד שחור היא דטהורה ודמי למש"כ הסד"ט וחכ"א וערוה"ש דאם החלוק אינו בדוק ונמצא דם על בשרה וחלוקה דתולין בשוק של טבחים וכתבו הטעם ע"פ דברי הרשב"א דמה שאמרו אי מגופה על בשרה הו"ל לאשתכחי לאו מכח הוכחה אלא דליכא הוכחה שהיא מגופה דהא נמצא גם על חלוקה וא"כ גם בחלוק שאינו בדוק סוף סוף לית כאן הוכחה דמגופה דהא נמצא גם על חלוקה ע"ש וא"כ לכאור' י"ל דה"ה כשהבגד צבוע דליכא הוכחה דמגופה דשמא יש באמת על חלוקה אלא שאינו ניכר כיון דבגד שחור היא וכן י"ל דה"ה היכא דהבגד נתכבס לפני שמצאה הכתם על בשרה, וא"כ לפ"ז י"ל דה"ה להרמב"ם דכיון דאיכא למימר דבאמת יש על בגדה דם אלא שלא ניכר שוב ליכא הוכחה דמגופה היא וצ"ע.]

ג] וכן הסכמת כל הפוסקים דכל מיני צבעים מצילין כמש"כ הפ"ת בשם מעיל צדקה דצבע תכלת וכל מיני

א] כתב הרמב"ם (בפ"ט מהלכות איסור"ב ה"ז) אבל כלי צבעונין אין חוששין לכתם הנמצא בהן לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מדין הכתמים עכ"ל וכבר האריכו המפרשים בכונת הרמב"ם, והרמ"א (בסי' ק"צ ס"י) השמיט לשון תקנו וכתב רק דרך עצה טובה לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים, וביאר המנחת יעקב (סקי"ד) שהשמיט לשון זה לפי שהב"י מתמיה על דבריו ע"ש, והדגול מרבכה כתב דקשה להקל נגד ג' חמורי עולם הגה"א בשם רבינו שמחה והראב"ן וכ"כ הרמב"ן דהאשה טמאה בנמצא על בגד צבוע ע"ש וכ"ה גם בפסקי ריא"ז ועיין בספר בית הלל שכתב דהוי דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור דאין להתיר וכ"כ בשו"ת מאיר נתיבים (סי' ע"ג), אך הסכמת כל הפוסקים להתיר בפשיטות בנמצא כתם בבגדי צבעונין וכ"כ תלמידי הנוב"י עצמו התשובה מאהבה והחכמת אדם והפתחי נדה ע"ש.

והנה בשו"ת מעיל צדקה (סי' ס"ב) כתב דמה שאמרו (דף ס"א:) דבקשו לגזור על בגדי צבעונין מסתמא לא הוי בעי לאסור כל מיני צבעונין שאין בהם שמחה והלא השחור מורה על האבילות וכיוצא בזה שאר מיני צבעונין שאין בהם קישוט כ"כ אלא דאם לא היו מתירין להן הצבעונים המקשטים היו כולם לובשים הלבנים וממילא היו מתטמאים מן הכתמים לכן התירו להם כל מיני צבעונים שרצו כדי שיהיו להם צבעונים המקשטים והמייפין כדי להקל על כתמיהן, עוד כתב שם לדון אם כל הצבעים מצילין דלכאור' ממה שפי' רש"י הטעם דבגד צבוע מפני שאין כתם ניכר בו כמראה דם גמור משמע דמיני צבעונין שניכר עליו מראה דם אינו מציל ושוב כתב דרש"י עצמו כתב בפרק כל היד (דף כ.) שאין הכרת דם ניכר כי אם על גבי מטלית לבנה שמע מינה דכל מיני צבעונין מצילין ע"ש. [וי"ל הסברא דכיון דע"פ רוב אינו ניכר כ"כ לא חילקו בתקנתן ולא גזרו כלל בשום מין צבוע].

ב] ונראה דהכי מוכח מדברי הרמב"ם שהרי הרמב"ם ס"ל דכתם שעל בשרה א"צ שיעור וטמא בכל שהוא אבל בנמצא על בגדיה ובשרה כאחד תולין כמש"כ הרמב"ם וכהסכמת כל הפוסקים [דלא כחור"ד ושו"מ]

במלתא שהוא רוק או מי רגלים וע"כ האשה טהורה והבגד טמא כדין כל ספק הרוקין שגזרו טומאה עליהן וגם ליכא חשש שאם נטהר את האשה יבואו לטהר את הבגד דהא טומאת הבגד אינו מחמת הדם הנמצא עליו אלא מדין ספק רוקין דאפי' ודאי מעלמא טמא.

ולפ"ז כתב שם דאפי' אשה המוחזקת לראות כתמים טמאים כיון דמן התורה כל כתמיה טהורין רק חז"ל טמאו האשה בכדי שלא נבוא לטהר הבגד והם אמרו דבבגד צבוע דליכא חשש זו לא גזרו עליה א"כ פשיטא שיש לה תקנה ללבוש בגד צבוע יעו"ש, והנה הגם דלפעמים נראה על הצבוע שהוא דם ממש מ"מ אין חשש שנטהר הבגד כיון דידוע כבר דכל בגדי צבעוני טמאין משום ספק רוקין אפי' כשלא ניכר בהן דם שוב לא אתי לידי תקלה.

ומדברי החכמת אדם (כלל קי"ג דין י') משמע דטעם בגדי צבעונין הוא מפני שאינו מטמא בנגעים שכתב שם דעורות הצבעונין בידי שמים מטמאין בנגעים וה"ה בכתמים משא"כ בצבוע בידי אדם וה"ה בגדים בין צבועין בידי אדם בין צבועין בידי שמים כיון דאינן מטמאין בנגעים אין בהם טומאת כתמים, וכבר תמה ע"ז בלחור"ש (סקט"ז) דא"כ אפי' בגד לבן לא יטמא משום כתם אם אינו מצמר ופשתים וזו לא שמענו ולכן חולק עליו דודאי עיקר טעמא כמש"כ רש"י שאין ניכר בו מראה דם גמור ולכן אפי' עורות הצבועות בידי שמים אין מקבלין טומאת כתמים, וכ"כ הגרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (סי' רכ"ט), ואפשר דכונת החכ"א כמש"כ בהגהות חשק שלמה על המחזה"ש (סי' קפ"ח) דמדמינן לנגעים דהתם הטעם שאין בגדים צבועים מטמאין בנגעים דשמא הצבע הוליד בו כיעור וה"ה בכתמים תלינן דהצבע גרם למראה אדמומית וכיון שכתמים דרבנן תולין להקל ע"ש וא"כ כיון דבעורות הצבועין בידי שמים חזינן דמטמאין בנגעים ולא אמרינן דהצבע הוליד בו כיעור א"כ ה"ה לענין כתמים אין לומר דהצבע גרם למראה אדמומית, ומ"מ צ"ב למה לא גזרו על בגדי צבעונין אחר שגזרו חז"ל על כל מראה דם.

ה ואפשר דכיון דבפולמוס של אספינוס שהי' עוד לפני חורבן בית שני שעדיין היו בקיאין במראות דמים לא רצו לגזור על בגדי צבעונין כדי להקל על כתמיהן אע"ג דכבר נאסרו כתמים כדי שלא יבואו להקל על דין תורה או מטעם שלא יהא תרתי דסתרי מ"מ כיון דכתמים דרבנן ורצו להקל על כתמיהן לא גזרו על בגדי צבעוני ולא חששו שמא יבואו להקל על דין תורה לכן גם אחר שגזרו בימי אמוראים על כל מראות דם מחמת חיסרון הבקיאיות

צבעים מצילין וכ"ה בשו"ע הרב (סקכ"ג) וכ"כ בשו"ת אדני פז (ס"כ) וציין לזה הפ"ת (סקכ"ב) שכתב שם שתלבש צבעונים מכל צבע שתהי' גרי"ן או גע"ל או בל"א מכל צבע שתרצה ע"ש, וכ"כ בחכמת אדם (כלל קי"ג דין ט') ובצמח צדק (פס"ד ס"י) ובערוך השולחן (סמ"ד) וכ"ה בפרדס רמונים (עמוד ק"ל) אלא שכתב דאם הוא צבוע צבע לבן מטמא בכתמים ואין זה בכלל בגדי צבעונים ע"ש ופשוט, וכ"כ בשו"ת בית שלמה (ח"ב יור"ד סי' ל"ג) ובשו"ת קנאת סופרים דצבוע לבן מקבל כתמים הובא בפתחא זוטא וטהר"י.

טעם היתר בגדי צבעונין

ד ומעתה יש להבין מ"ט ל"ג חז"ל בגדי צבעונין שניכר בהן שהוא דם אף שפי' רש"י שאין נראה בהם מראה דם גמור ר"ל דלא ניכר שהוא מחמשה מיני דמים שטמאין מדאורייתא דכל שנתערב בו איזה צבע שיהי' אפי' קלוש מבלבל ההבחנה הדקה הנצרך לזה מ"מ אחר שגזרו חז"ל לאסור כל מראה אדום מפני חיסרון הבקיאיות א"כ מה לי אם נמצא על בגד צבוע הרי ניכר שהוא דם וכל מראה דם אסרו אפי' אינו מחמשת מינים, ובספר מלבושי טהרה (סקל"ז) כתב לפרש דהוי ס"ס ספק שמא הכתם זה מעלמא ואת"ל שהוא מגופה דלמא אין זה מראה טמא דהא על בגד צבוע א"א לשום אדם לבדוק והוי ספק חיסרון ידיעה לכל העולם משא"כ כשאינו על בגד צבוע אינו ס"ס דהוי חיסרון בקיאיות, אך לפי מש"כ הט"ז (סק"ב) לפרש דהא דסתם כתמים לא חשיב ס"ס משום דרוב דמים מן המקור א"כ לא הוי ס"ס דספק זה דשמא הוא דם טהור לא חשיב ספק דרוב דמים שבמקור הם טמאים כמש"כ הראב"ד בספר בעלי הנפש וכבר העיר כן בפרדס רמונים (ש"ך סקט"ז).

והפרדס רמונים (שם) העלה טעם אחר למה לא גזרו על צבעוני דמש"כ רש"י שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור אין כונתו דשמא הוא דם טהור אלא כונתו דאינו ניכר ודאי שהוא דם דשמא הוא רוק או מי רגלים או שכבת זרע ומפאת הצבע קיבל מראה אחרת, וכיון דכל עיקר גזירת כתם הוא כדי שלא יהא תרתי דסתרי הבגד טמא והאשה טהורה דקשה ממנ"פ אם הדם מגופה גם האשה טמאה ואם מעלמא גם הבגד טהור וכיון דבכתמים איכא למימר דמעלמא אתו חששו חז"ל דאם נטהר האשה אתי למטעי דלכן מטהרין אותה משום דתלי' דאתא מעלמא וממילא הבגד טהור לכן גזרו אך כ"ז בבגד לבן אבל בבגד צבוע אין כאן סתירה די"ל דלעולם תלינן מעלמא ומ"מ הבגד טמא דקמו רבנן

דכיון דבבגד צבוע ליכא תרתי דסתרי לא גזרו ואפי' אם נראה שהוא דם ממש לא גזרו מפני דליכא חשש שנטהר הבגד וכדלעיל א"כ מה לי אם הוא כתם בלוע בתוך הבגד או שהוא צרורות דם שמונח על הבגד, אלא אפי' בלא"ה כיון דלא גזרו על בגד צבוע מפני שע"פ רוב אינו ניכר מראה דם גמור שהוא מחמשה המינים שטמאים מה"ת כי בעינן לזה הבחנה דקה והצבע מוליד כיעור שוב לא גזרו כלל על כל מין צבוע אע"פ שבו ניכר הדם דלא חילקו בתקנתן זולת בצבוע צבע לבן כמש"כ הפוסקים דזה בכלל בגד לבן וכדלעיל וא"כ אפי' על דם נצרר נמי דינא הכי כיון שנמצא על הבגד אלא שראיתי לגדול אחד מדבר בספר חוט שני שכתב דאם הכתם אינו בלוע בתוך הבגד אלא נצרר ע"ג הבגד באופן שאפשר לקלפו ולדון על המראה בפ"ע אין בזה קולא דבגדי צבעוני ע"ש ואני בעניי תמהתי עליו תמיהת החזו"א על החת"ס איך סתמו הדבר כל הפוסקים ונתנו ממשול לרבים, ותו וכי בגד צבוע שיש בו כתם לח שאפשר לקנחו על גבי בגד לבן נצטרך לעשות כן ואיך סתמו הפוסקים דבר זה, ותו דבשלמא אם דין צבעוני נאמר על דם בלוע בבגד צבעוני הי' מקום לומר כדבריו כדאיתא בזבחים (דף צח:) דדם על דם לא חשיב בלוע ע"ש אבל הרי מבואר בפוסקים דגם כלים צבעונין אינם מקבלים כתמים וסתם כלים לא נבלע בהם הדם ואפשר לקלפו ואפ"ה לא גזרו וכמש"כ מהרש"ק בשו"ת שיירי טהרה (סי' קצ"א תשובה ב') וכ"כ החוט שני עצמו שם דגם בכלים איכא דין צבעונין ופשוט דבכלים אין נבלע בהם הדם ולכן נראה דאין לחוש לחומרא זו.

חקירה אם תקנת צבעונין הוא גם על הכתמים מגופה

ז] ויש לחקור אם יסוד תקנת בגדי צבעונין תקנו להצילה גם מכתמים הבאים מגופה שלא בהרגשה או רק מכתמים הבאים מעלמא והא דאמר' דאפי' ודאי מגופה על בגד צבוע טהורה הוא משום לא פלוג דזה פשוט דלשיטת הפוסקים דראי' ודאי מגופה הוא מן התורה אפי' בלא הרגשה א"כ תקנת צבעונין הוא רק להצילה מכתמים הבאים מעלמא דדם הבא ודאי מגופה הוא מה"ת וכמו שנתבאר לעיל אך להלכה דבעינן הרגשה דוקא אבל בלא הרגשה טהורה מה"ת אפי' הוא ודאי מגופה יש לדון אם תקנת בגדי צבעונין הוא כדי להצילה גם על כתמים הבאים מגופה שלא בהרגשה.

גם לפי מש"כ החתם סופר (סי' קס"א) דבבגד הסמוך לבשר כחלוק וכתונת לא שמענו שיש בזה תקנת צבעונין לכא' פשוט דלדעתו עיקר התקנה הוא להצילה

שלא יבואו להקל בדם גמור מ"מ תקנת צבעוני נשאר דלענין צבעוני אין שום חילוק לפני החיסרון בקיאות או אח"כ דכשם דלפני חיסרון הבקיאות לא חששו שאם יתירו בגדי צבעוני יבואו להקל באיסור נדות אע"פ שאפשר שהוא מחמשה מיני דם מ"מ כיון דלא ארגשה לא גזרו ביה הכי נמי לאחר חיסרון הביקאות לא נשתנה דין זה דמידע ידיעי דתקנו ולא גזרו בבגדי צבעוני כדי להקל על הכתמים, ולכן אע"פ שהבגד מקבל טומאה וטמא מספק מ"מ לא חששו שיבואו לטהר הבגד דתקנה ידועה היא שלא גזרו על הצבעוני והבגד מ"מ טמא וגם במה שכבר גזרו על הכתמים באינו צבעוני ומקבל טומאה יודעים שהבגד בכל ענין טמא ותקנה מיוחדת היא בבגדי צבעוני לטהרה לבעלה ולא יבואו לטעות בדבר.

ו] ואיך שיהיה מ"מ פשוט הדבר דאפי' ודאי מגופה לא גזרו על בגדי צבעונין דלא כמלבושי טהרה דהצריך ספק מעלמא וכנ"ל אלא אפי' ודאי מגופה כל שלא הרגשה אין בו גזירת כתמים וכמש"כ בפרדס רמונים כנ"ל, וכן מבואר להדיא בסד"ט (סקל"ו) ובשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א), אלא דלדעת הפוסקים דודאי מגופה בלא הרגשה הוא דאורייתא כמו שנתבאר לעיל (סי' י"ד), לא מהני צבעוני בודאי מגופה, וה"ה אינו מקבל טומאה כמו שנתבאר שם, וכ"ה בלחור"ש (סקל"ה) ובמלבושי טהרה ולשיטתם הא דאמר' בגמרא בדקה דקרקע עולם וכו' טהורה הוא מפני דלא בדקה שפיר אבל היכא דבדקה בכונה מכוונת טמאה וכמש"כ בסי' הנ"ל באורך, אבל להלכה דהרגשה הוא גזירת הכתוב ואם לא ארגשה טהורה מן התורה אע"פ שודאי מגופה אתיא אלא דמדרבנן טמאה מ"מ בנמצא על בגדי צבעונין ואמק"ט לא גזרו, וכן משמעות הרמב"ם (פ"ט ה"ז) והטעם בזה נראה דאע"פ שכשראתה מגופה בלא הרגשה טמאה מדרבנן גזירה אטו ראי' בהרגשה וא"כ לכא' הוי להו לגזור גם אם נמצא באינו מקבל טומאה או צבעוני כיון דודאי מגופה היא, מ"מ לא רצו לגזור אפי' בודאי מגופה דכיון דבסתם כתמים לא גזרו באינו מקבל טומאה וצבעוני לא רצו לחלק בגזירתן ולא גזרו אפי' בודאי מגופה כל שנמצא על אינו מקבל טומאה או צבעוני, ולכן אע"פ שהוא ודאי מגופה וניכר שהוא מראה דם והרי רוב דמים מן המקור טמאים הם מה' מיני דמים אפ"ה לא חילקו בגזירתן ולא גזרו כלל בנמצא על בגד צבוע.

דם צרור על בגד צבוע

ו] נראה פשוט דאפי' כשהדם צרור על בגד צבוע ג"כ טהור לא מבעיא למש"כ הפרדס רמונים

ללא הבדיקה הרי זה מוכח שמאמינה בדברי חכמים שהיא טהורה כל זמן שלא תמצא על העד ואם באמת לא תמצא על העד תחזיק עצמה בטהרה, דהיות דחז"ל לא שקדו על תקנתה להיות טהורה לבעלה מכח כתמים הבאה מגופה אלא דמשום לא פלוג הקילו אין כאן שום חיסרון במה שתבדוק עצמה, ואדרבה יתכן לומר שהיא בכלל משובחת והיא בגדר מה שאמרו חז"ל (ריש כל היד) דכל היד המרבה לבדוק בנשים הרי זו משובחת ונפסק להלכה (ריש סי' קפ"ד) ע"פ דברי הרשב"א בתוה"ב והטור דמיירי שלא בשעת תשמיש ואפי' באינה עסוקה בטהרות וכן נפסק בשו"ע (סי' קצ"ו ס"ט), וז"ל המחבר האשה שמרבה לבדוק בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם הרי זו משובחת אעפ"י שיש לה וסת קבוע עכ"ל, והוא מדברי הרמב"ן בהלכותיו (פ"ב), וטעם הבדיקה פי' רש"י שבודקת "תמיד" שמא ראתה וכ"כ הרמב"ם (פ"ה הי"א) כל אשה שמרבה לבדוק עצמה "תמיד" הרי זו משובחת ואע"פ שיש לה וסת קבועה שאפשר שיבוא דם בלא שעת הוסת עכ"ל, וכ"כ ברמב"ן שם ובטור וכ"כ בשו"ע הרב (סימן קפ"ד סק"ד), וכתב במעשה רוקח על הרמב"ם (שם) דאע"פ שמן התורה אינה טמאה אא"כ תרגיש מ"מ לפי שחז"ל גזרו שתטמא אף בלי הרגשה לכן האשה שבודקת עצמה תמיד היא בכלל משובחת, וכיון שבדיקה זו בודקת תמיד כמש"כ רש"י ורמב"ם והיינו מחשש רא"י שלא בהרגשה א"כ כש"כ לאחר מציאת כתם שהיא מגופה אע"פ שהיא טהורה בכלל משובחת היא וכדלעיל, והנה בקיצור הלכות נדה מהמשאת בנימין ז"ל שחיבר לנשים בלע"ז ונדפס מחדש עם שו"ת משאת בנימין וע"פ ספר זה נהגו הנשים במשך דורות שם כתב דהגדר של כל היד המרבה לבדוק הוא בדיקת כל יום שחרית וערבית ע"ש, וכן הוא במאירי (ריש פ"ב), ומ"מ י"ל דכל שכן כשמצאה כתם דהיא בכלל משובחת כיון דעיקר תקנת צבעונין אינו משום כתמים הבאים מגופה וכנ"ל, ואעפ"י שכתבתי במק"א דבזמנינו ליתא להך דכל היד המרבה לבדוק משובחת דהרי בעינן שיהיה דווקא שלא בפני בעלה שלא יהא לבו נוקפו ופורש כתקנת חז"ל, ועכשיו על פי רוב הוא בפני בעלה, שהרי איננה בקיאה במראות דמים, ושואלת לבעלה אם יש עליו שאלה, וא"כ הרי לבו נוקפו ופורש מ"מ לאחר מציאת כתם ליכא הך חשש, דהא תאמר לו דמפני מציאת הכתם בדקה ורצתה לדעת אם יש עוד דם. [והא דכתבו כמה פוסקים דאשה שקשה לטהר עצמה שתלבש בגד צבוע ואם יש בזה משום כל היד המרבה לבדוק איך הציעו עצה כזאת אפי' בזמן ליבון, שאני התם דהוא שעת הדחק שא"א לה לטהר מחמת ריבוי הכתמים ובכה"ג אין לה להיות מן

מכתמים דעלמא אלא שכל הפוסקים הקילו ע"י בשו"ת שיירי טהרה (סי' ל"ד) ובשו"ת אדני פז (ס"כ) וציון לזה הפ"ת (סקכ"ב) וכ"כ בחכמת אדם דהסדינים יהי' צבוע וכ"ה בשו"ת רעק"א תנינא (סי' ל"ד) ובפרדס רמונים (ש"ך סקט"ז) ושו"ת מהרש"ם (סי' פ"א) ועוד הרבה פוסקים וע"ע בפתחא זוטא וטהרת ישראל שהביאו מכמה פוסקים יעו"ש, וכ"ה בחזו"א (סי' פ"ט סק"ד) וגם לפמש"כ בספר צמודי כסף דבג' ימים ראשונים לא תלי' בבגדי צבעונין כמש"כ הפ"ת (שם) לכאור' י"ל דס"ל דעיקר התקנה הוא משום כתמים דמעלמא ורק משום לא פלוג הקילו אפי' בודאי מגופה ולכן בג' ימים ראשונים דבעי' חזקת מעין סתום לא תלי' דהכתמים באו מעלמא דאמרי' מגופה אתיא ובכתמים שמגופה לא תקנו צבעוני ולא אמרי' לא פלוג בג"י ראשונים משא"כ לאחר ג"י תלי' שבא מעלמא וכדין תורה אבל לפמש"כ בשו"ת מעיל צדקה (סי' ס"ב) ובשו"ת ברית יעקב (סי' נ"ח) וכ"כ בטהר"י (סי' ק"צ סנ"ט) ובשו"ת אגרות משה (ח"א סי' צ"ה) וכן הסכמת הפוסקים דגם בג"י ראשונים תלינן מפני דלא גזרו כלל על בגדים צבעונין י"ל דס"ל דתקנו גם על כתמים הבאים מגופה בלא הרגשה ולכן גם בג"י ראשונים תלי' או דלמא י"ל דמ"מ עיקר התקנה הוא מפני כתמים דמעלמא אלא דכיון דלא גזרו עליה א"כ אפי' ודאי מגופה נמי טהורה דכיון דלא הרגישה לא רצו לגזור על בגדים צבעונין כדי להצילה מכתמים דמעלמא ולא פלוג רבנן בתקנתן והקילו אפי' בראתה מגופה ודאי, ואפי' בג"י ראשונים.

בדיקה אחר מציאת כתמים

ח] ונפק"מ להלכה יש לומר אם מותרת לבדוק אחר מציאת כתם דאם כל עיקר תקנת צבעונין הוא רק כדי להצילה מכתמים הבאים מעלמא היות שהרבה דמים מצויין בעולם ושקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ותקנו צבעונין שלא להיאסר כל הזמן מכתמים המצויין מעלמא או מכמה מאכולת רצופין וכיו"ב אלא דמשום לא פלוג לא נאסרו בכתמים אפילו באו ודאי מגופה כיון שהי' בלא הרגשה לא רצו לחלק בתקנתן א"כ באופן שידעת שהוא ודאי מגופה או אפי' באינה יודעת מותרת לה לבדוק לראות אם מגופה הוא או לא אע"פ שזה פשוט דאשה שתחמיר על עצמה לספור ז' נקיים אחר שמצאה כתם על קרקע עולם או צבעונין [להלכה דצבעוני אינו מקבל כתמים לולא דברי הרשב"א שכתב המחמיר תע"ב] הרי זה גריעותא ואינה מאמין בדברי חכמים נקראת מ"מ מותרת לבדוק אח"כ לראות אם הכתמים מגופה וליאסר עצמה דאדרבה כיון שעושה בדיקה ולא אסרה עצמה

דמעלמא אבל על כתמים מגופה לא תקנו אע"פ שאם תמצא כתם מגופה על צבעוני לא תיאסר היינו משום דלא חילקו בתקנתן אבל לכתחלה ללבוש בימים אלו ליכא תקנה ולכן גם ס"ל דבג"י ראשונים אינו מציל וכדלעיל. ובפתחא זוטא הביא משו"ת מראה יחזקאל (סי' ג') שכתב שלא התירו בגדי צבעונין רק באשה שעומדת בחזקת טהרה וכסתם כתמים דלא שכיחי בלא עת נדתה אבל במוחזקת לראות כתמים מגופה בודאי אסור לה לעשות פעולה להעלים עין דבעינן ספורים לפנינו והוי כמבטל איסור לכתחלה ע"ש ומשמע שם דבין בז' נקיים החמיר דבעי נקיים וספירה ובין במוחזקת לראות מגופה או בעת וסתה אין ללבוש צבעונין.

אך כבר כתבנו לעיל דהסכמת הפוסקים דאפי' בג"י ראשונים תולין ואף דלכתחלה צריכה בגד לבן מ"מ אינו מעכב כל שכן דביום וסתה דליכא דין ספירה דמהני בגד צבעוני אפי' לכתחלה אך אין מזה הכרח דתקנת צבעונין הוא על כתמים שמגופה ג"כ דשמא עיקר התקנה הוא משום כתמים דמעלמא ואפ"ה משום לא פלוג לא גזרו כלל על בגדים צבעונין ומהני גם לכתחלה ביום וסתה ג"כ וכמש"כ בפרדס רמונים (ש"ך סקט"ז) דאפילו מוחזקת לראות כתמים טמאים יש לה תקנת צבעונין דכיון דלא גזרו כלל אף זו בכלל.

י והנה הגם דאין לנו ראיות לפשוט ספק זו מ"מ מסתברין דברי החת"ס שכתב דזה פשוט שלא רצו לאסור בגדי צבעונין בבגד תחתון שאינו אלא מלבוש הזיעה וא"כ לא הי' תקנה ע"ז והגם שהפוסקים חולקים על החת"ס היינו לענין דינא אם מציל או לא דס"ל להפוסקים דאחר שתקנו חכמים על בגד עליון שוב לא גזרו גם על בגד תחתון משום לא פלוג ולכן מותרת ללבוש גם בגדים צבעונין סמוכין לגופה אבל סברת החת"ס אמת הוא דלא הי' תקנה מיוחדת גם על בגד תחתון וכיון שכן על כרחך דעיקר תקנת צבעונין הי' על בגדים העליונים כדי להצילה מכתמים הבאים מעלמא אלא שלא חילקו בתקנתן ותקנו שכל צבעוני מציל מכתמים, ולכן גם הדרינא לדינא דמותרת לעשות בדיקה אחר מציאת כתם והיא בכלל כל היד המרבה לבדוק משובחת אלא דמסתבר דהיות שמשועבדת לבעלה א"א לה להיות בכלל משובחת אלא ברצון בעלה.

העו"ה לדינא:

א אשה שמצאה דם על בגד או סדין צבעונין בכל צבע שיהיה [חורץ מצבע לבן] בין כהה בין בהיר

המשובחות ויש לה תקנה ללבוש צבוע מאחר דלא גזרו כלל], אבל אם נאמר דכל עיקר תקנת בגדי צבעונין הוא גם להצילה מכתמים שמגופה א"כ לכאור' אסורה לעשות בדיקות אחר מציאת הכתם שהרי חכמים שקדו על תקנתה ואיך תעקור תקנת חכמים ותעשה עולה להמציא לה טומאה שלא כדת.

והנה בשו"ת חשב האפוד (ח"ג סי' צ"ט) כתב שראה בספר אחד דיש כמה מורים מפורסמים בא"י דאשה שראתה כתם פחות מכשיעור או צבעוני ואמק"ט דצריכה לבדוק בעומק ורק אם לא תמצא כלום מטהרים לדם הנמצא מדין כתם וכתב ע"ז דעמדתי מרעיד ותימה תימה אקרא כי פירושו של דבר זה הוא שאם באה לפנייה אשה שהיא טהורה גם מן התורה וגם מדרבנן משתדלים לעשות אותה רואה דם שתהי' טמאה ואני זכיתי לשמש את גדולי המורים הזקנים בירושלים והוא פשוט בתכלית הפשטות שמטהרים הכתם תיכף בלי שום היסוס אם יש לטהרה מדין כתם ואיך תהי' הו"א שאם היא טהורה ע"פ ההלכה שנשתדל לטמא אותה לבעלה, אמת שכך עושות הנשים שמתבהלות ובודקות אבל שתהי' הוראה שצריכה לבדוק עצמה הוא דבר זר אשר לא נשמע מעולם עכתו"ד וזה אמת שהוא דבר זר להצריך בדיקה כיון שמותרת ע"פ הלכה איך אפשר להמורה להצריך בדיקה אך מ"מ מודה הוא ז"ל דמותרת לעשות בדיקה וכמש"כ שכך עושות הנשים ולא כתב שאסורות לעשות כן ואפשר דלדעתו היא בכלל המרבה לבדוק משובחת אלא שאין להמורה לחייבה להיות מן המשובחים ולהתנות טהרתה בבדיקה.

בגד צבעוני ביום הוסת או כמי שמוחזקת בכתמים

ט ועוד נפק"מ להלכה יש לומר אם מותרת ללבוש צבעונין בימים שעלולה לראות בהן וביום וסתה או אשה שדרכה לראות הרבה כתמים מגופה דאם התקנה הי' גם על כתמים הבאים מגופה בלא הרגשה א"כ גם בימים אלו או בשדרכה בכך עצת חכמים היא ללבוש דהא כל עיקר וסתות הוי דרבנן וכשתראה דם בהרגשה או ע"י בדיקה ביום וסתה תטמא אבל אין לנו לחוש לכתמים בעלמא אפי' ודאי מגופה, אבל אם כל עיקר התקנה הוא רק משום כתמים הבאים מעלמא ומשום לא פלוג התירו גם הכתמים הבאים ודאי מגופה א"כ בימים שעלולה לראות בהן י"ל דאין לה ללבוש וליכא בזה עצת חכמים, ובפתחי תשובה (סקכ"ב) כתב בשם עמודי כסף דלהציל בימי נדתה לא ובפשטות הכונה דבימים שעלולה לראות בהן לא מהני תקנה זו, וכבר נתבאר לעיל דעמודי כסף ס"ל דעיקר תקנת צבעונין הוא להצילה מכתמים

אפי' נמצא יותר מכשיעור ואפי' יש בו צרורות דם הרי זו טהורה.

ב) בזמנינו דאין בקיאיין בהרגשות אם תמצא דם יותר מכשיעור יש לעשות שאלת חכם [ובמק"א הארכנו בזה ולכן גם ראוי שלא ללכת בבגד שחור וכיו"ב שאין רואין בו שום מראה אדמימות ביום וסתה או במוחזקת לראות כתמים מגופה].

ג) אשה שמצאה כתם בבגד צבוע טהורה ואין צריכה בדיקה, ומ"מ הבודקת עצמה אחר מציאת הכתם ברשות בעלה הרי זו משובחת.

ד) אשה הסובלת מריבוי כתמים וקשה לטהר עצמה אין לה לבדוק אחר מציאת כתמים וכן אשה שמצוי אצלה לפעמים פצעים או שרגישה לזה אין לה להדר ולבדוק. והיות שבזמנינו הרבה נשים סובלות מזה לכן מייעצים שלא לעשות בדיקות שאינן חובה ע"פ הלכה.

סימן י"ט

כתם שעבר מבגד לבגד או לצד השני ונמצא שם יותר מכשיעור

טומאה מחודשת וה"ה להיפך כשהי' על בשרה כיון שכלפי שמיא איפסקא דטמאה א"א לגרום לה טהרה ע"י העברתו לבגד צבוע, ומעתה ה"ה כשעבר מבגד לבגד או מצבוע ללבן או נתחלחל לצד שני של הבגד כיון דכלפי שמיא גליא שכבר היתה טהורה בשעה ראשונה א"א לגרום לה טומאה מחודשת ע"י שעבר לבגד אחר ומה לי אם העבירתו בידיים או שעבר מאליו סוף סוף כבר היתה לה שעת הכושר, אך זה אינו וכדלקמן וכבר ראיתי לחכם אחד ששגה בזה ולכן יש לנו להרחיב הדיבור בזה אף שדברים פשוטים הם.

אמנם טעם הנכון בזה דמקום מציאת הכתם הוא היכא שבטבעו הלך ונתפשט ונתחלחל מאליו אבל כשהעבירתו למקום אחר לא שייך לומר שכאן נמצא הכתם שהרי אינו כן רק העבירתו לכאן ונודע עכשיו ואין זה אלא מקום בירור הכתם אבל מקומו של הכתם הוא מקום המציאה שהוא מקום שנפל או נתפשט או נתחלחל בו ולכן פשיטא שאין אנו דנים על הכתם לאחר שהעבירתו אלא במקומו הטבעי שהוא נקרא מקום המציאה ולכן אם הי' מתחלה על מקום צבוע תלוי אם העבירתו למקום אחר אין אנו דנים אלא על מקום המציאה שהוא הצבוע וטהורה אבל אם נתחלחל ועבר באופן טבעי לצד השני שהוא לבן או מבגד לבגד הרי מקום מציאותו הוא גם צד השני או בגד השני וטמאה.

ולא זו בלבד אלא אפי' אם הסתכלה תיכף ומיד כשיצא דם ונמצא על בשרה ועדיין הדם הולך ומתפשט ונוזל כדרכו אלא שמצאתו באמצע הילוכו לפני שנתפשט ונעשה כשיעור טמאה אם יתברר לבסוף שהוא יותר מכשיעור דהא אין לתלות במאכולת דדם מאכולת אינו מתפשט ליותר מכשיעור כמש"כ הפוסקים וכ"ה בשו"ע

יש להסתפק בכתם הנמצא על הבגד שמצדו אחד הסמוך לגופה נמצא פחות מכשיעור אבל מצידו השני רואין התפשטות הכתם שהוא יותר מכשיעור, וכן יש להסתפק בכתם שעבר על בגד אחר שלבשה על הבגד הסמוך לגופה שהבגד הסמוך לגופה לית ביה שיעור אבל בגד השני שעבר עליו הכתם נמצא בו יותר מכשיעור, [וכן יש להסתפק בלבשה בגד צבוע או אינו מקבל טומאה ועבר על בגד האחר שלבשה בו והוא לבן ומקבל טומאה ונמצא בו יותר מכשיעור, או בגד שצדו הפנימי צבוע וצד החיצון לבן ונמצא יותר מכשיעור בצד החיצון שנתחלחל הדם עד צד השני, ויתבאר בעז"ה בסי' אחר זה].

והספק שנופל בזה הוא מפני שהסברא פשוטה דאם לקחה בגד צבוע או אינו מקבל טומאה והעבירה הדם שיש עליו על בגד אחר לבן ומקבל טומאה אפי' עדיין לא הסתכלה ולא ראתה שנכתם הבגד צבוע או אמק"ט ולא נודע הדבר אלא לאחר שקינחה הבגד על בגד השני לבן ומק"ט נמצא ונתברר שהי' עליו דם טהורה וה"ה להיפך אם הדם הי' על בגד לבן ומקב"ט ולפני שנודע העבירתו על בגד צבוע או אמק"ט ושוב נמצא הרבה דם על בגד השני דסברא פשוטה הוא דטמאה אע"פ שעכשיו ליכא דם על בגד הלבן או שהוא פחות מכשיעור וה"ה אם תקנח רגלה בדבר צבוע או אמק"ט ותמצא עליו דם ונתברר שהי' הדם על בשרה אע"פ שעתה לא מצינו דם על בשרה שהרי קינחה אותה וגם לא נודע הספק עד לאחר שקינחה מ"מ הדבר פשוט מסברא שטמאה ולית מאן דמפקפק בזה, והטעם לכאן כיון שמציאת הכתם כבר ישנו בעולם וכלפי שמיא גליא טומאתה או טהרתה וא"כ כיון שכלפי שמיא נמצא על אמק"ט או צבוע כבר איפסקא דטהורה א"א לגרום לה

(יור"ד סי' כ"א אות י"ב) וז"ל ושיעור הגריס אינו אלא בצירוף ארכו ורחבו שבשטח האחד ולא בצירוף מה שיעבור בבגד שתחתיו והוא ברור וכן ראיתי להרב פחד יצחק (באות כ') שכתב בפשיטות דכתם פחות מכגו"ע העוברת בשני בגדים שבין שניהם כגו"ע אינן מצטרפין דכל חד וחד מילתא באפי נפשיה ושכן הסכימו לטהר מהר"י בריאל והרב קזיס ומהר"י אבוהב בלי פקפוק עכ"ל וביאר היטב דבריהם בפתחא זוטא (מהדו"ת אות ו') דאם נאמר להחמיר להצטרף שני הבדים ונאמר דבשניהם איכא השיעור דגו"ע א"כ צריכין להחמיר גם בכתם הנמצא בבגד אחד פחות מכגו"ע רק שהבגד הוא בגד עב והדם ירד הרבה לעומק הבגד שאם נחתוך הבגד בעוביו לשנים והיה הדם על שניהם כיון דאין דם מאכולת יכולה להתפשט ליותר מכגריס ה"ה אם נתפשט לעומקו נחמיר משום דאין דם מאכולת יכול להכתים בגד עב כזה, והא ודאי ליתא דאנו מקילין בכתמים באין ברוחבו כשיעור גרו"ע אף שירד לעומקו הרבה משום דהדם יתפשט תמיד לכל צד הן לעומקו עד שכחו מגעת והן לרחבו עד שכחו מגעת ואמרו חז"ל דאחר שנתפשט לרחבו יותר מכגו"ע אין לתלות במאכולת דדם של מאכולת אין בו כח כ"כ להתפשט והיינו לאחר שכבר ירד לעומקו עד מקום שכחו מגעת אינו טמא א"כ יתפשט לרחבו ליותר מכשיעור א"כ ה"ה אם הי' שני בגדים מונחים זה על זה ובא הדם על בגד הראשון ונתפשט לעומקו עד שעבר גם על הבגד השני עכ"ז אם לא נתפשט לרוחבו יותר מכגו"ע שפיר תולין דהוא דם מאכולת דודאי אין חילוק בין בגד עב לשני בגדים דקים המונחים זה על זה א"כ שפיר כתבו הגאונים הנ"ל דבכה"ג יש להקל וזה ברור בפשיטות עכתו"ד.

ומשמע מדבריו דאין הגדר בזה משום לא פלוג אלא דכך שיערו חכמים דם מאכולת לאחר שיעור לעומקו שאינו מתפשט לרחבו יותר מכשיעור אבל באמת דגם לסברא זו בעי' לומר כל מדת חכמים כך הוא דודאי אם יהי' בגד דק מאד שלא התפשט לעומקו כלל אלא לרחבו ויש בו יותר מכשיעור טמא אע"פ שסתם דם מאכולת מתפשט גם קצת לעומקו אע"כ דכך הוא מדת חכמים בלא פלוג, וה"ה אם למעלה בצד פנימי של הבגד לא התפשט כלל מאיזה סיבה שמנע ההתפשטות והכל ירד לעומקו ונמצא בצד החיצון יותר מכשיעור דטמא כיון דאיכא התפשטות באיזה מקום שהוא רוחב כשיעור וכן אם יהי' עובי הבגד כשיעור גריס ונמצא דיש דם בעומק כשיעור גריס מרובע אע"פ דבצד הפנימי וחיצון אין בו כשיעור כיון דיש התפשטות בעומק רוחב שיעור

הרב (סק"ט) וכיון שדם זה התפשט ליותר מכשיעור ש"מ דמגופה הוי וטמאה ויתבאר פרטי דין זה לקמן בס"ד, והרי זה דומה לאשה שמצאה כתם שבעודה לח היא טהורה ואח"כ כשנתייבש נשתנה למראה טמא שאף שהסכמת הפוסקים להקל היינו טעמא מפני דבזה ודאי יש לסמוך על סברת החכם צבי דס"ל דשינוי האויר עם הבגד גרמו לו להתאדם כמש"כ בשו"ת אבני נזר (סי' רכ"ו) ובפתחא זוטא מהדו"ת הביא כן מהיעב"ץ וכ"ה בהגהות אמרי ברוך על השו"ע (סי' קפ"ח) עיין בטהרת ישראל (סי' קפ"ח סי"ב) אבל לולא סברא זו היינו מטמאין דאתגלי בהתתייהו ונתברר למפרע טומאתה וה"ה הכא נתברר דהוא דם מגופה וטמאה ולא שייך לומר דרכיה דרכי נועם דודאי אם רואה החכם שעדיין הדם מתפשט והולך אין לו לפסוק עליו, ואע"פ שאם הי' דם סמיך או בלוע בעובי הבגד מטהרין אע"פ שיש בו שיעור בצירוף הכל יותר מכשיעור שאני התם דלא פלוג רבנן וכל מדות חכמים כך הוא אבל כשהדם עדיין בהתפשטות הטבעי שלו נקראה מציאת הדם לאחר שגמר הילוכו וכאשר יתבאר לפנינו בס"ד.

והיות שיעקר ושורש גדול לספיקות אלו הוא דברי הסד"ט (סוף סק"א) נעמוד על שורש דבריו שמסתפק שם אם הדם נצרר ונקווה במקום אחד ואם היינו ממחקו הדק היה מתפשט יותר מכגריס אלא לפי שהוא נצרר והוא גוש ועב מעט הוא פחות מכגריס אם נשער כמו שהוא עתה שהוא פחות מכגריס או אם צריכין להחמיר ולשער אלו היה כמות דם הזה מתפשט בבגד כצבע דעלמא והיה יותר מכגריס טמאה וכתב דנראה דאין אנו צריכין לשער רק כמות שבא לפנינו עכ"ד ולקמן אבאר שאר דבריו בעז"ה. הנה נסתפק אם משערין לפי עובי הדם אילו הי' מתפשט או לפי מציאת ההתפשטות אם נתפשט כגריס ומסקנתו דמשערין לפי מה שבא לפנינו דאזלינן בתר מציאת ההתפשטות לפנינו אם נתפשט כגריס או לא, ובפרדס רמונים (דף קמ"ב) כתב שיש לדון בזה הרבה דמנא לן דמה ששיערו חז"ל כגריס היה כונתן בשטחן דוקא שיהי' שטחו בסדין כגריס דלמא גם אם שטחו פחות מכגריס רק שהוא בעובי כגריס ג"כ הוי שיעור כתם לטמא והסברא נוטה לומר כן דהא קים להו לחז"ל דדם מאכולת אינו יותר מכגריס והרי כאן נמצא דם יותר מכגריס ומה לי אם הוא בשטח או בעובי הרי יצא מדם מאכולת ע"ש.

והנה משמע דכל עיקר ספיקא זו הוא דוקא בדם גוש ועב אבל דם שנבלע בעובי הבגד פשיטא להו דאין מצרפין אותו לשיעור גריס וכמש"כ בעיקרי הד"ט

דבכה"ג ודאי טמאה דמה לי צד הפנימי מה לי צד החיצון כל שיש בו התפשטות בשטח של כגריס טמאה.

ומכ"כ הלין משמע דזה הי' מילתא דפשיטא לגדולי הדורות דלא משערי' בעובי ועומק הבגד לצרף שיעור גריס ולכן מסתבר דגם מה שהסתפק הסד"ט ופרדס רמונים הוא רק לענין עובי הדם שנצרר ע"ג הבגד דכיון שיש גוש דם לפנינו דיינינן ליה כאילו התפשט דכיון שדרך הדם להתפשט וזה יצא מגדרו שהוא עב אנו דנים כאילו הי' מתפשט או דגם בזה אמרי' לא פלוג וכמו בנכנס לעובי הבגד דמטהרינן, והפרדס רמונים ס"ל דכיון שהדם לפנינו יותר משיעור מאכולת בעובי מאן ימר דבעי' שתהא מתפשט בשטח אבל הנבלע בעובי ועומק הבגד נראה דמודה דטהורה דכל מדת חכמים כך הוא.

והסכימו הפוסקים דגם בכה"ג אמרינן לא פלוג ומשערינן לפי מה שבא לפנינו וכיון שאין כאן התפשטות במציאות מטהרינן, וכ"כ בלחור"ש ושערי טוהר (ס"י סעיף ה') וכ"כ בערוה"ש (סל"ה) וכתב שהמפקפק בזה אינו אלא מן המתמיהים וכ"כ גדולי אחרונים עכ"ד אלא שהסד"ט סיים דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם צבור ונקוה במקום אחד הרבה דדיינינן ליה כאילו נתפשט והיה בו כגריס ועוד וטמאה והביאו בפ"ת (סק"ט) ולקמן נבאר בזה בס"ד.

עוד כתב הסד"ט וה"ה איפכא היכא שבא לפנינו כתם וראינו שגוף הכתם אינו אלא פחות מכגריס רק סביבו הוא התפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם אפ"ה טמאה וכך הוא מדת חכמים בלא פלוג הם אמרו והם אמרו דאלת"ה א"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגריס ויטהרנה והיא תשמש עם בעלה ואח"כ תתפשט הכתם מחמת הזיעה וכדומה ואתה צריך לאוסרה ואין זה דרכי נועם וכה"ג כתבתי בסי' קפ"ח בשם תשובת חכם צבי ובסימן זה לעיל עכ"ל. [הנה מש"כ אין זה דרכי נועם פשוט דאין זה כלל בפסק דהרבה פעמים מטמאינן אם לבסוף יתברר איסור אע"פ שכבר טיהרו אותה וכגון בג' נשים שישבו על ספסל אחד ובדקה אחת מהן ומצאה טהורה וטיהררה ואם לאחר זמן בדקו האחרות ומצאו עצמן טהורות לדעת הרז"ה דמהני בדקה לטהרה אפי' אחר זמן שוב מטמאינן לראשונה למפרע עיין במשנה אחרונה שם ולא אמרי' דרכיה דרכי נועם, וכן בב' נשים שנתעסקו בציפור ובאו בזא"ז דטיהרו לראשונה ואח"כ כשבא השני לישאל מטמאינן לראשונה למפרע עי' בתוס' שם ובדברי הט"ז סקי"ז ובמלבושי טהרה שכתב כן וע"ע באריכות במשל"מ פי"ט מאבות הטומאה ה"ב ולא אמרי'

טמאה דחכמים גזרו באיזה ענין שיהי' התפשטות בשטח של כגריס ללא צירוף טמא משא"כ בבגד עב באופן שאין בו בשום צד התפשטות כשיעור טהורה וכ"כ להדיא בפחד יצחק שם במכתב ששלח מהר"ר יעקב ב"ר שמואל אבוהב מויניציאה [בנו של שו"ת דבר שמואל שהי' רב בויניציאה ומהר"י מילא מקום אביו שם] למוהר"ר אביע"ד שר שלום אב"ד מנטובה [חיבר ספר אמונת חכמים] שהעלה ספק זה בכתם העובר לב' בגדים ונחלק בזה עם הרב פחד יצחק דהוא סבר דיש חילוק בין בגד עב לב' בגדים דכיון שעבר לב' בגדים מזה נראה שכמות הדם הוא גדול ואינו דומה לבגד עב והפחד יצחק כתב דאין לחלק בזה ושוב שאל מגאון אביעד הנ"ל למהר"י קזיס ולרבו מוה"ר יהודה בריאל [שהי' ר"י ור"מ במנטובה ומבית דינו של מהר"ם זכות בעל קול הרמ"ז] והסכימו לסברת הפחד יצחק ושוב שלח למהר"י אבוהב והשיב ג"כ כך וכתב דלא ראינו ולא שמענו בדברי רבותינו הפוסקים אשר לפנינו חיוב לשער עובי ועומק בכתם אלא ארכו ורחבו ואין לנו בספיקות אלא מה שמנו חכמים בלבד והטעם דלא כל הדמים שווים במזגם ואיכותם יש דם עב וגס ובקושי ורפיון יוצא מן הוורידין ותיכף נקרוש וכו' ויש דם שהוא דק וחריף יוצא בחפזה ויורה כחץ שותת ועובר עד מקום כח חיותו לעבר וכל שלא פשתה כשיעור כתם המשוער מרבותינו מה לנו לחוש בו לטמאו כי אם לטהרו אחר שלא נתמלא סאתו הוא מדתו לארכו ולרחבו אם לא שיש אורך בעובי עמקו לשערור כגריס מרובע וכו' עכ"ל הרי דבהתפשטות באורך עובי הבגד שיש בו שיעור גריס מרובע טמאה וה"ה בכה"ג כשיש התפשטות בצד השני ומאיזה סיבה שיהי' לא התפשט בצד הפנימי של הבגד.

ונראה כעין ראי' לזה גם ממה דאמרי' בגמרא (דף נט.) היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תולה בעליון עד כגריס ופי' רש"י טיפי דמים למטה כלומר קטנים למעלה גדולים ותמהו כל הראשונים על פירושו עי' תוס', וקשה למה לא פי' רש"י למטה היינו צד חיצון של הבגד למעלה צד הפנימי [באופן שא"א להיות נקפל או באופן שניכר שהוא אותו כתם] ותולה בעליון דהיינו צד הפנימי עד כשיעור אבל צד החיצון אפי' יש בו יותר מכשיעור כל שבעליון אין בו כשיעור כשר ובשלמא מה שלא פירשו כן התוס' מפני קושייתם השני' שאינה מתיישבת לפי' זה אבל לרש"י הרי פירוש זה מתיישב יותר דיש בזה צד רבותא ואע"פ דלשון מטה ומעלה אינו מיושב כ"כ מ"מ נראה דהוא יותר מתיישב מפירוש גדולים וקטנים, ומדלא פי' כן ע"כ דפשיטא ליה

התפשטות מכח זיעה כל שגוף הדם ידוע וניכר שהוא פחות מכגריס.

אכץ כונת הדברים הוא דמה שכתב שהדם התפשט מכח הזיעה ר"ל שגוף הדם התפשט דלולא הזיעה הי' מתייבש במקומו ולא הי' מתפשט אבל ע"י הליחות מכח זה נעשה הדם צלול ולח ולכן הדם גופא מתפשט יותר ואילו הי' כן מתחלה באמת היינו מטמאין אותה מפני שדם גופא נתפשט יותר משיעור וא"כ כיון שראינו הדם בעודו לח שלא הי' בו כשיעור וטיהרנוהו וע"כ שאף שאח"כ יתפשט הדם יותר שא"א לטמא מפני שאין זה דרכי נועם נמצא דתקנת חכמים הי' לרדן על הדם כמו שבא לפנינו ולא הצריכו להמתין שיתייבש אע"ג דלבסוף נתברר שהתפשט כך הוא מדת חכמים וא"כ ה"ה לענין עובי כיון שעכשיו אין התפשטות מטהרין הכתם, גם מה שכתב דה"ה היכא שסביבו הוא התפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם הכונה בזה שאילו לא הי' סיבה הגורמת שיתפשט הלכלוך הי' מתייבש במקומו והי' פחות מכשיעור רק מחמת איזה סיבה נתלכלך ונתפשט הדם ליותר מכשיעור [דכל דם אם ימרח באצבעיו יתפשט הלכלוך יותר] אפי"ה מטמאין משום לא פלוג ומתייבש קצת תמיהות הפרדס רמונים כיון דמיירי שגוף הדם מתפשט אלא שהזיעה וכיו"ב גרם לזה.

וכתב הסד"ט מיהו י"ל דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם צבור ונקוה במקום אחד הרבה דדיינינן ליה כאילו נתפשט והיה בו כגריס ועוד טמאה עכ"ד וצ"ב מה גרם לו לחזור ממה שסבר תחלה בפשטות דמשערין לפי מה שבא לפנינו, ואפשר דהכא מוסיף תיבת הרבה ולעיל מיירי שהוא גוש עב מעט דאם היינו ממחקו הדק הי' בו יותר מכשיעור בזה ס"ל דודאי לפי מה שבא לפנינו משערין אלא דבעב הרבה בזה דיינינן כאילו נתפשט דניכר לעין טובא שהוא יותר משיעורו ודו"ק, וכמה אחרונים השמיטו זאת וס"ל דגם בכה"ג מטהרין ומשערי' בכל ענין לפי מה שבא לפנינו וכדלעיל. ונראה דבנמצא למעלה מן החגור כתם דם עב פחות מכשיעור ולמטה יותר מכשיעור יש לתלות תחתון בעליון דודאי לאו דם מאכולת הוא ואע"פ שמשום לא פלוג טהור דם כזה למטה מן החגור מ"מ לענין תחתון בעליון שפיר תלי' דהא המציאות הוא דהאי דם ודאי מעלמא ולא ממאכולת, ועוד נראה דבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ונמצא דם גוש עב פחות מכשיעור בשטח דטמאה דודאי דם מגופה הוא וכיון שהי' עד הבדוק טמאה מדאורייתא כמו בנמצא משוך או עגול יותר מכשיעור.

דרכיה דרכי נועם, וכן בבדקה בעד הבדוק ונאבד דמטהרי' ואם נמצא אח"כ ויש בו דם מטמאי' וכיו"ב בחלוק הבדוק שנאבד ואח"כ מצאו והי' במקום מוצנע ג"כ מטמאי' למפרע ולא אמרי' דרכיה דרכי נועם, דדוקא הכא שא"צ להמתין לפסוק על מראה או כתם עד שיתייבש ומצוי שישתנה אח"כ ע"כ דמצד הדין הולכין אחר המראה בעודו לח דאל"כ אין כאן דרכי נועם משא"כ בג' נשים התם מטהרי' משום ס"ס עי' משנ"א שם, וב' נשים שנתעסקו בציפור בזא"ז מצד הדין טהורה אלא משום חוכא גזרו עליה, ובנאבד העד או החלוק התם הי' ספק לפנינו ומדין חזקת טהרה טיהרה ונתברר למפרע שלא הי' חזקת טהרה משא"כ בעד לח מדין ודאי מטהרי' עכשיו ודו"ק].

והפרדס רמונים (דף קמ"ב) כתב דפשוט הוא דמותרת אפי' אם כשבא לפנינו הוא יותר מכשיעור כיון שאנחנו רואין שגוף הכתם אין בו כגריס ועוד א"כ הרי שפיר י"ל דדם מאכולת הוא ומה לנו במה שנתפשט ע"י זיעה ידוע הוא דטבע הדם להתפשט ע"י לחות, וכיון שהדבר ניכר לעין שעיקר הכתם פחות מכשיעור רק שנצטבע סביבו מלחות הכתם הדבר פשוט להתיר ע"ש, ופשוט דכל הפלוגתא שייך באופן שניכר להדיא דאינו אלא התפשטות מחמת לחות וזיעה וכיו"ב אבל כשגוף הדם התפשט פשוט דטמאה דהא כל דם דרכו להתפשט קמעה וכשנמצא כגריס מצומצם ודאי דהי' פחות מכשיעור ונתפשט ופשוט דטמאה דתמיד אזלינן בתר מציאת הכתם לאחר ההתפשטות ואפי' מצאה ברגע לפני ההתפשטות ואח"כ התפשט טמאה וכנ"ל והסד"ט דקדק בדבריו שניכר שסביבו הוא התפשטות ולכלוכית שנצטבע מגוף הכתם ע"י זיעה או לחות וגוף הכתם אין בו כשיעור שמצד הדין הי' מקום לטהר אלא משום לא פלוג מטמאין.

ויש לעיין במש"כ הסד"ט להוכיח דגוש דם צריכין לטהר לפי מה שבא לפנינו דאל"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגריס וכו' דלכאור' מה ענין זה לזה דבאמת באופן שבא לפני החכם פחות מכשיעור ואח"כ נתפשט מחמת זיעה באמת יש לטהר דהרי רואין שגוף הכתם הוא פחות משיעור ואין כאן אלא התפשטות בעלמא, ומ"מ בעובי דם י"ל דטמא כיון דרואין דם גמור שיכול להתפשט ליותר מכשיעור והרי יש בו דם כשיעור מאכולת ואפי' את"ל דאמרי' בזה לא פלוג ומטהרי' גם בכה"ג מ"מ איזה הכרח יש בזה דאם נתפשט מחמת הזיעה לטמא הרי אין כאן שיעור גריס ולמה תיאסר מחמת התפשטות הזיעה ולא גזרו כ"א על דם ולא על

העוֹלָה לְדִינָא בַס"ד:

א אשה שמצאה כתם תיכף ומיד בעוד שהדם באמצע הילוכו והתפשטותו בבגד אפי' ראתה הדם בעוד שלא הספיק להתפשט כשיעור ואח"כ התפשט ליותר מכשיעור טמאה.

ב נגמר הילוכו של הדם ואין בו כשיעור אלא שניכר להדיא שע"י הלחות והזיעה גורמת שיתפשט ליותר מכשיעור אם מצאה הכתם לפני שהתפשט ליותר מכשיעור טהורה ואם לא מצאתו עד אחר שהתפשט ליותר מכשיעור טמאה.

ג נבלע דם הרבה בעובי ועומק הבגד ויש בין הכל יותר מכשיעור אבל בשטחו באורך ורוחב הבגד אין בו כשיעור טהורה.

סימן כ'

בגד שצדו הפנימי צבוע וצד השני לבן ונמצא יותר מכשיעור על הלבן - או עבר מבגד שאמק"ט לבגד המק"ט ודין קינוח מאותו מקום בדבר שאינו מקבל טומאה

צורבא מרבנן שעלה על דעתו דהבגד צבוע מכשיר הדם וכל דם שעבר דרכו קיבל טהרה ושוב לא גזרו והוא דבר שאין הדעת סובלתו לכן נרחיב הדברים בזה.

והנה תשובת מעיל צדקה (סי' ס"ב) וכל הפוסקים אחריו הוא פירכא גדולה לסברא דחוויה זו שהרי כתב דבגד מנומר "ועבר מנימור לבן ע"ג הצבוע ויוצא" על גב הלבן שבצדו דמצטרפין לשיעור כגריס ועוד ב' חלקי הלבן, הרי דאע"פ שעבר דרך מקום הצבוע לא קיבל טהרה ולא חילק המעיל צדקה והפוסקים אחריו אם הכתם הי' מתחלה על הצבוע והתפשט על הלבן או דמיירי דוקא שהכתם הגיע מתחלה בשוה על הצבוע והלבן יחד ואילו לדברי החכם הנ"ל אם חלק הצבוע הי' נגד אותו מקום ועל ב' חלקי הלבן רואין התפשטות הכתם ובצירוף יש בו כשיעור הו"ל לטהר כיון דהכתם הלך ממקום הצבוע לחלק הלבן אלא ודאי הא בורכא ופשוט דאין צבוע מכשיר דם אלא כל שהדם הלך ונתפשט בטבעו למקום לבן ויש בו כגרו"ע טמאה, ולכן אף שנתחלחל הכתם מצד הפנימי שהוא צבוע לצד החיצון שהוא לבן ויש בו כשיעור כתם טמאה דכבר כתבנו בסי' הקודם דאפי' בבגד עבה אם נתחלחל הכתם כל שיש באיזה מקום שיהי' שטח של אורך ורוחב

יש להסתפק אם לבשה בגד צבוע או אינו מקבל טומאה סמוך לגוף ועליו בגד אחר לבן ומקבל טומאה ועבר דם מבגד הצבוע או אמק"ט על בגד העליון שעליו שהוא לבן ומקבל טומאה ונמצא בו יותר מכשיעור או בגד שצד הפנימי צבוע וצד החיצון לבן ונמצא דם יותר מכשיעור על צד הלבן שנתחלחל מצד הצבוע.

הנה כבר כתבנו בסימן הקודם דכתם שעבר מבגד לבגד או בצד החיצון של הבגד אם יש בו יותר מכשיעור טמאה דמקום מציאת הכתם הוא היכא שבטבעו הלך ונתפשט משא"כ בהעבירתו בידו לבגד אחר אין זה מקום המציאה אלא מקום בירור הכתם שנתברר שהי' במקום הראשון כתם וקינחה משם לכן אנו דנים עליו כנמצא במקומו הראשון ואם קינחה בדבר צבוע או אינו מקבל טומאה כתם שהיתה ברגליה טמאה דמקום המציאה הוא רגליה [הגם דבקינחה בצבוע יש מקום לומר דסוף סוף לא ניכר שהוא דם מסתבר דכיון דמקום המציאה היא גופה דינו כנמצא על גופה ומה שלא גזרו על הצבוע הוא רק אם מקום המציאה הי' על הצבוע] אבל כתם שמטבעו הלך ונתחלחל לצד שאינו צבוע פשוט דטמאה דמקום המציאה הוא צד הלבן ג"כ, והגם שהם דברים פשוטים וכמש"כ בסימן הקודם מ"מ היות שהי' לי דו"ד עם

נמצא שם דם י"ל דמקום המציאה הוא הקינוח ולכן דיינינן ליה כמצאה על אינו מקבל טומאה, ולפי סברא זו אפי' הרגישה רטיבות וקינחה עצמה אם הכתם הי' במקום שא"א לה להסתכל ולראות נחשבת הקינוח למקום המציאה ואם אינו מקב"ט או צבוע טהורה.

איברא דיש מקום לומר דכל שקינחה גופה בדבר צבוע או אינו מקב"ט שלא בכונה לטהר עצמה שלא הרגישה שום רטיבות ברגליה נדון מקום המציאה על הבגד ולא על גופה, וזה גם טעם השו"ע הרב ושי"פ דנדון מקום המציאה על העד כיון שלא הרגישה רטיבות שבשביל זה קינחה אלא קינחה לדעת אם היא טהורה וכיון שלא נודע לה שום ספק מחמת איזה לחלוחית שהרגישה דנין מקום המציאה על העד שקינחה עצמה, ויוצא מזה קולא וחומרא, קולא דאם קינחה רגליה בדבר צבוע ואמק"ט ונמצא דם יותר מכשיעור טהורה כיון דלא קינחה מחמת הרגשת לחלוחית נקרא הבגד מקום המציאה, וחומרא דאם קינחה אותו מקום מחמת הרגשת רטיבות בבגד צבוע טמאה דכל שהרגישה רטיבות על גופה הוי גופה מקום המציאה, ולמה שכתבתי לעיל יוצא גם כן קולא וחומרא להיפך קולא דבקינחה גופה מקום שא"א לה לראות אע"פ שהרגישה רטיבות נקרא מקום המציאה העד שקינחה עצמה וזה טעם שו"ע הרב ושי"פ וכנ"ל, וחומרא דבקינחה רגליה אע"פ שלא הרגישה שום דבר נקרא גופה מקום המציאה דהבגד אינו מברר מה שהי' על גופה, ואפשר גם למינקט תרתי קולא דהיינו שמקום שא"א לה להסתכל ולראות אם יש בו דם נקרא הבגד מקום המציאה, וגם כל שלא הרגישה שום לחות וקינחה אפי' ממקום שיכולה לראות הוי הבגד מקום המציאה כיון שלא נודע לה שום ספק, ואין לנו ראיות והוכחות לסברות אלו ולענ"ד נראה עיקר כמו שכתבתי מתחלה ואפי' הרגישה רטיבות טהורה כיון שאינה יכולה לראות שם אלא ע"י הקינוח.

ולכאן יש להביא ראיה דמקום המציאה נקרא הבגד ולא הגוף מדברי החו"ד (סקכ"ב) דמבואר בשו"ע (סל"ה) דבדקה בעד הבדוק וטחתה בירכה דיש אומרים דעיגול ג"כ טמא בכל שהוא וביאר הט"ז דטמאה ממנ"פ דלהרמב"ם לא תלי' במאכולת בבשרה ולכן אם נמצא על ירכה טמאה ואם לא נמצא על הירך הרי איכא הוכחה דהדם שעל העד מגופה דאי ממאכולת שטחתה על ירכה היה לה להמצא גם על הירך ע"ש וקשה דהא מיירי להרמב"ם דלא שכיחי מאכולת ואם בנמצא טמאה כל שכן בלא נמצא על הירך דטמאה. וביאר החו"ד דבאמת להרמב"ם שכיחי מאכולת על בשרה ומ"מ טמאה דכאן

כשיעור גריס ועוד טמאה וכמש"כ מהר"י אבוהב לענין בגד עבה וכנ"ל ולכן ברור ופשוט דבכה"ג טמאה.

ואין להקשות על מה שכתבתי דאם קינחה הכתם שברגליה לפני שהסתכלה עליו בדבר שאינו מקב"ט או צבוע דטמאה דמקום המציאה הוא על רגליה והקינוח הוא רק מברר מה שהי' על רגליה דא"כ אם קינחה בסביבות אותו מקום בדבר צבוע או אינו מקבל טומאה תהי' טמאה דהא מקום המציאה הוא על הגוף והקינוח אינו אלא מקום בירור, והרי מפורש יוצא מדברי השו"ע הרב (סי' ק"צ סק"ע) לענין בדיקה בעד שאינו בדוק דאין לו דין כתם לגמרי כגון לטהר בדבר שאינו מקבל טומאה כדין כתמים דכיון שאין דבר לתלות בו והיא טמאה מדרבנן משום שמא מגופה הוא איכא איסורא דאורייתא אם היא מגופה דמסתמא ארגשה וסברה הרגשת עד הלכך גזרו בזה אף בדבר שאינו מקבל טומאה משמע דאילו ליכא חשש הרגשה כגון שקינחה מבחוץ בדבר שאינו מקבל טומאה טהורה לגמרי וכן דקדק בפתחא זוטא (סי' ק"צ אות ס"ה) וכן העלה בפרי דעה בפתחה (שער ג) דלפמש"כ בסד"ט וכו"פ וחוו"ד דקינוח שלא בעומק אין בו חשש הרגשה ואין בו רק טומאת כתם אם קינחה בדבר שאינו מקבל טומאה ומצאה דם טהורה ע"ש לא דמי כלל חדא דהתם י"ל שלא קינחה מעל גופה כלומר שלא הי' הדם על גופה אלא מהמקור יצא מיד על הקינוח וכעין מש"כ הנוב"י (מהדו"ק סי' נ"ב) דאימר דמגופה נפל ולא נגע בבשרה כלל ע"ש והכא נמי י"ל דנפל מגופה מיד על הקינוח וכיון שנמצא על הקינוח באופן דליכא חשש הרגשה דיינינן למקום המציאה שהוא על הדבר שאינו מקבל טומאה משא"כ כשהדם הי' כבר על מקום מסויים בגוף וקינחה משם הרי מקום המציאה הוא הגוף והוי כנמצא על גופה ונלפ"ז אם הרגישה רטיבות באותו מקום מבחוץ וקינחה באינו מקב"ט ונמצא דם י"ל דטמאה כיון דכבר היתה הדם על בשרה ולכן דיינינן ליה כנמצא על גופה].

ועוד דשפיר יש לחלק בין מקום שיכולה למצוא הדם למקום שאינה יכולה לראות הדם אלא ע"י שתקנח עצמה דברגליה שיכולה לראות אם יש שם דם נקרא רגליה מקום המציאה ומה שהעצימה עיניה ולא הסתכלה וקינחה הדם באינו מקב"ט לא נחשביה שמצאה על אינו מקב"ט אפי' לא ידעה ולא הרגישה שיש דם על בשרה מ"מ כל שהי' אפשר לראות נקרא שם מקום המציאה והקינוח הוא בירור מה שהי' על בשרה ולכן דיינינן לה כנמצא על גופה משא"כ בבדקה שלא בעומק שא"א לה לראות שם רק ע"י שמקנחת עצמה ובודקתו לראות אם

אך מדברי הפרי דעה שם מוכח שהבין דסיבת ההיתר הוא מפני שלא נודע לשום אדם בשעה שהי' על גופה והוי חזקה שלא נתבררה בשעתה וביאור דבריו נראה דכיון דהא דמטמאינן כשנמצא על ירכה הוא מדין חזקה דחזקה דמגופה אתי ובדיני חזקה בעינן חזקה שיתברר בשעתה אבל חזקה שלא נתבררה בשעתה אע"פ דאיגלאי אח"כ והוברר הדברי למפרע דכך היה מ"מ לא אזלינן בתריה כמש"כ התוס' בחולין (דף יא.) וביאר בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ה) דדין חזקה אינה מצד הסברא אלא כדי שלא להרכות בספיקות קבעה התורה שנעמיד על החזקה וכל זה בדבר שהיה ידוע מקודם דינו בודאי אבל דבר שלא הי' ידוע מקודם לשום אדם לא אזלי בתר החזקה אע"פ שהוברר אח"כ ולכן הי' הכא אע"פ שהוברר שהי' בגופה לא אזלינן בתריה, ואפי' במקום שהי' אפשר לראות ולמצוא הכתם טהורה כיון שלא מצאה אותו על גופה.

אמנם גם לדבריו הוא רק כנמצא פחות מכגריס דסיבת טומאתו הוא מדין חזקה דמגופה אתיא לדעת הרמב"ם, אבל כנמצא יותר מכשיעור דטמאה מדרבנן דודאי מגופה אתיא שאין לתלות במאכולת ואין זה מדין חזקה בזה אמרי' הוברר הדבר למפרע דהי' על גופה וטמאה אע"פ שעכשיו הוא על הבגד שאמק"ט, נוגם עצם סברת הפרי דעה לדמותו לחזקה שלא הוברר בשעתה לענ"ד צ"ב דאין זה דומה כלל ואכמ"ל.

סימן כ"א

בענין נייר עבה אם מקבל טומאת כתמים

כבגד ומקבל טומאה ומעתה אפי' אם נימא דפרחה דין צמר ופשתים מינייהו מ"מ לא גרע מלבדים ולכן גם נייר העשוי מעשבים כתושים אף שעשבים אינם מאכל אדם ואינן מקבלין טומאה היינו כמות שהם אבל אם עשה מהם בגדים או לבדים מקבלים טומאה דלא גריעי מלבדים אלו תוכן דברי הנוב"י. והנה מה שדיבר הנוב"י לענין בלויי סחבות העשוי מצמר ופשתים דוקא לפי מה דס"ל דל"א פנים חדשות באו לכאן אע"פ שנטחן ואכתי שם צמר ופשתים עליו א"כ הי' אם נעשה מבגדים של שאר מינים נמי מקבל טומאה כיון שיחדן לנייר לקנח בו לא בעי' גע"ג טפחים אלא בגע"ג אצבעות מקבל טומאה כמש"כ הרמב"ם פכ"ב הכ"ב מכלים וכיון ששם בגד עליו מקבל טומאה וא"כ צ"ב למה דיבר דוקא מצמר

נמצא כאן היה כיון דבבשרה אישתכח הו"ל במקומו ממש שייך לומר דחזקה מגופה אתי משא"כ כנמצא על חלוקה דעכ"פ אינו במקומו ממש ועי' שו"מ (מהדו"ק ח"א סי' קנ"ג) שביאר כ"ז היטב ולפ"ז כתב החו"ד דכנמצא רק על העד שוב ליכא הוכחה זאת כיון דלא נמצא במקומו ממש על בשרה אע"פ שקינחה מהבשר על העד שפיר יש לתלות במאכולת דלא שייך הסברא כאן נמצא כאן היה, ולכן כתב הט"ז דבזה איכא הסברא דגם על ירכה הי' לה להמצא דס"ל להרמב"ם דלא שכיח שיתקנח לגמרי מבשרה ומוכח דאם יכול להתקנח מירכה הי' תולין עגול במאכולת אע"פ שאילו נמצא על הירך היתה טמאה להרמב"ם דעל בשרה טמא בכל שהוא מ"מ כיון דנמצא רק על העד טהור אע"פ שודאי היתה על בשרה אלמא דמקום המציאה נקרא העד אע"פ שאינו אלא בירור שהי' המאכולת על הבשר וא"כ הכא נמי י"ל דמקום המציאה הוא הבגד ולא הגוף.

אבל נראה דזה אינו דהא חזינן דכנמצא בירכה משוך ונאבד העד גם לדעה ראשונה טמא אע"ג דשכיחי מאכולת על בשרה מ"מ הירך מברר שהי' על העד דם והוי כנמצא על העד ומטמאין אותה מדין נמצא על העד עגול דהכא י"ל דנהרגה המאכולת על העד כשטחתו בירכה ולא קינחה מעל הבשר אלא מיד בהטיחו על הירך נהרג המאכולת והוי מקום המציאה העד כי נהרגה בעת הטיחה.

הנה בדין נייר נחלקו הנוב"י והח"ס אי מקבל טומאה או לא ודעת הנוב"י במהדו"ת (סי' ק"ה) שהוא מקבל טומאה וס"ל דבין נייר העשוי מעשבים כתושים ובין נייר העשוי מבלויי סחבות מקבל טומאה מב' טעמים א' דס"ל דנייר העשוי מבלויי סחבות מצמר ופשתים מטמאים בנגעים ומקבלים טומאה מחמת שהיה כבר עלייהו דין צמר ופשתים שקיבלו טומאה ולכן גם עתה לאחר שעשו מהם ניירות עדיין דין צמר ופשתים עלייהו טעם שני דלא גרע מלבדין שכתב הרמב"ם (בפ"א מכלים הי"א) שמקבל טומאה וז"ל כל שהוא אריג בין מצמר ופשתים בין מן הקנבוס או המשי או משאר דברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לענין טומאה והלבדים כבגדים לכל דבר עכ"ל הרי כללא כייל מכל הגדל ביבשה וכל הלבדים

ופשתים לענין נגעים דוקא והן אמת דבלויי סחבות אפי' מצמר ופשתים בעי' גע'ג טפחים לענין שאר טומאות עי' חזו"א פכ"ח אות י"ג מכלים ורק אם יחדן מקבל שאר טומאות משא"כ לענין נגעים אפי' לא יחדן מקבל טומאת נגעים, מ"מ הכא דמיירי שיחדן א"כ ה"ה שאר מינין לענין שאר טומאות הרי מקבל ונראה דהשואל דן שם היכא דזרקן לאשפה ובכה"ג אינו מקבל שאר טומאות כמש"כ הרמב"ם שם ואילו טומאת נגעים אם הוא מצמר ופשתים י"ל דמקבל ולהכי נקט הנוב"י בכה"ג דהוי צמר ופשתים ומטמא בנגעים אפי' בגע"ג אצבעות ואפי' זרקן לאשפה משא"כ בגדים של שאר מינים בכה"ג טהורה.

ורבים מגדולי אחרונים השיגו עליו מכמה טעמים כמו שאבאר, ולעצם הנידון כבר דן בזה הסד"ט (סקי"ט) וכתב בפשיטות דגם נייר דידן שהוא נעשה מבגד פשתים אינו מקבל טומאה כיון שהבגד פשתן נטחן ופנים חדשות בא לכאן וכיון לדבריו אלו גם החת"ס (בשו"ת ח"ו סי' פ"א) וכתב שם וז"ל וטעמא נ"ל דהוי כמו גללים אע"פ שבאו מאוכלים שהיו מטמאים מ"מ עתה שנמאסו ונמסו שוב פרחה טומאה מינייהו וה"נ הני ניירות נכתשו הדק היטב ונמסו במים ונהפכו לפנים אחרות פרחה דין צמר ופשתים מינייהו עכ"ל וכ"כ הגרש"ק זצ"ל בספר מי נדה וז"ל דדין זה ברור כיון דנשתנה להויה חדשה לא הוי בכלל צמר ופשתים כלל עכ"ל וכ"כ השואל בשו"ת שיבת ציון (סי' ל"ט) וכ"כ בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' סס"ד) דהנייר הזה פנים חדשות באו לכאן ואין כאן לא צמר ולא פשתים ואין זכרון לראשונים מה שכבר היו עכ"ד וכ"כ הביכור"י (סי' תרכ"ט) וע"ע שם בתוספת ביכורים מה שהעיר עליו אחיו מדברי הנוב"י ומה שכתב ע"ז יעו"ש, וכ"כ בערוה"ש (סמ"ב) דדברי הנוב"י תמוהים דהא שורים אותם הרבה עד שנעשו לגמרי כמים שרורים ונתפרדו לגמרי ואח"כ פנים חדשות באו לכאן ואין שום שם בגד ע"ז ופשיטא דטהור עכ"ד וכבר הקדים לדון בדין הנייר בשו"ת באר עשק (סי' י"ב) וכתב דקנו הוי' חדשה מתוך כתישה ומיא ולית בהו תוריתא דפשתים ואחריו כתב כן גם המהר"ם בן חביב בשו"ת קול גדול (סי' ע"ג).

אלא דבפשטות טעם זה דפנים חדשות באו לכאן מיישב רק טעם הראשון של הנוב"י דס"ל דאכתי דין צמר ופשתים על הנייר וע"ז הסכימו כל האחרונים דכיון שנטחן ונשרה במים פרחה דין צמר ופשתים מינייהו ושוב לא נקרא מקבל טומאה מדין בגד צמר ופשתים אבל עדיין טעם הב' של הנוב"י במקומה עומדת דאפי' נייר העשוי מעשבים כתושים אם עשה מהם בגד או לבדים מקבלי טומאה וה"ה הני ניירות אע"פ שפרחה דין

צמר ופשתים, מ"מ לא גרע מלבדים שכתב הרמב"ם דלבדים כבגדים ה"נ כיון שעשה מהם נייר לא גרע מלבדים, וכמו שכתב בשו"ת שיבת ציון (סי' ל"ט) וז"ל ומה שכתב מעלתו שפנים חדשות באו לכאן לא ידעתי כונתו דאף שנעשה מבלויי סחבות מ"מ אין אנו דנין שיקבל טומאה על שהיה ארוג בתחילה אלא שמקבל טומאה ממה שנעשה עתה מעשה לבדים עכ"ל [וקצת יש לתמוה עליו שהרי הנוב"י ברור מללו דגם אנו דנין על מה שקיבל טומאה ממה שהיה ארוג בתחילה ומש"כ שם הנוב"י אמנם טעה וכו' היינו דאפי' לסברתו טעה דלא גרע מלבדים, וע"ע במלבושי טהרה (סכ"ד) הבין ג"כ בדברי הנוב"י כמש"כ השיבת ציון ולענ"ד לא נראה כן, ע"ש] וא"כ עדיין צ"ב מ"ט הסכימו הפוסקים דנייר אינו מקבל טומאה מ"ש מלבדים.

וראותי בשו"ת ברית יעקב (סי' ס"א) שכתב דמה שהעלה בשו"ת שיבת ציון דמקבל טומאה ממה שנעשה עתה מעשה לבדים זה אינו דאנן אמרי' כיון שנשתנה מברייתו לא הוי שם פשתן עליו כלל כי פנים חדשות באו לכאן ואינו דומה ללבדים דלא נשתנה והדרא לברייתו אכתי שם פשתן עליו, עוד כתב שם (בסי' נ"ט) כיון דמלאכת הנייר שטוחנין הבלאות דק דק ומבשלין אותן עד שנימוח הפשתן ומהנימוח הזה שופכין אותן על טסין ונעשה הנייר א"כ כיון שנשתנה הפשתן מברייתו ולבש צורה אחרת לא דמי כלל ללבדים דהתם הפשתן בעין רק לא הוי שוע טוי ונוז רק שועים הפשתן ויכול לחזור לברייתו לפשתן אבל הכא דלא הוי בעין כלל ופנים חדשות באו לכאן לא הוי עוד דינו כפשתן כיון דנשתנה עכ"ד והאריך הרבה שם לדחות כל ראיות החכמת אדם שכתב בתשובה לאסור הנייר שחזר בו ממש"כ בספרו במהדורא קמא בחכ"א (כלל קי"ג דין ח') להתיר ולפני החת"ס היה מהדורא זו ואח"כ כתב תשובה בזה [נדפס בחכמת אדם עם פי' דרכי חכמה שיצא לאור (שנת תש"ס) שהעתיקו זאת מרבעון תורני צפונות יעו"ש] ותיקנו זאת בחכ"א שיצא לאור בשנת תקפ"ח ובשו"ת ברית יעקב הנ"ל רמז לתשובה זו והביא ראיותיו ודחאם יעו"ש, ולפלא קצת שהפתחי תשובה (סי' ק"צ סקי"ח) העתיק בשם החכ"א דס"ל כהסד"ט והוא כנדפס בחכ"א דפוס ווילנא תקע"ה שהוא מהדורה ראשונה בחיי המחבר [ומהדורה שני' של החכ"א הי' בשנת תקפ"ח אחר פטירת המחבר שהו"ל המו"צ דוילנא ע"פ כת"י של החכ"א שהגיה הרבה על החכ"א שבמהדורא א' כמבואר בהקדמתו לחכ"א] ובסי' ש' הביא הפ"ת תשובה בענין הנייר שנדפס בחיי אדם במהדורא ב' בחיי המחבר שנת

ומשמע לי דב' טעמים נתבארו כאן מדוע אין הנייר חשוב כלבדים א' דמש"כ הרמב"ם (בפ"א הי"א) דכל שהוא ארוג וכו' או משאר דברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לענין טומאה והלבדים כבגדים לכל דבר עכ"ל היינו רק מדבר שלא נשתנה מברייתו ויכול לחזור כמו שהיה אבל דבר שנשתנה מברייתו ונשתנה שמו שלבש צורה אחרת הוי פנים חדשות ולא מקבלי טומאה, ב' לבדים כבגדים הינו היכי שעומד לעשות ממנו בגד או כלי אבל נייר שאינו עשוי לקבלה או לכרוך בו או ללבישה אין בו דין קבלת טומאה כלל, אך מ"מ נראה דיש נפק"מ בין טעם המי נדה לטעם הברית יעקב דלטעם המי נדה לבדים שדרך לעשות ממנו בגד גם אם אין בדעתו לעשות בגד בר קבולי טומאה הוא ומטמא בתורת בגד דלבדים כבגדים ורק נייר דאין עשוי לבוא לידי כלי לכן כל שלא נעשה כלי אינו מקבל טומאה אבל לטעם הברית יעקב גם לבדים היכי דלא נעשה ממנו בגד או כלי שנגמרה מלאכתו אע"ג שיש בו גע"ג אינו מקבל טומאה, ונראה דגם לשאר הטעמים יש נפק"מ בנייר עבה כמו קרטו"ן שדרך לעשות מהם כלים אלא שהוא עדיין לא עשה ממנו כלי מקבל טומאה מדין לבדים לטעם המי נדה, ולדעת הגידולי טהרה והמלבושי טהרה כיון דאינו עשוי ללבישה כלל ואין דעתו לעשות ממנו כלי או בגד או מדרס ל"ד ללבדים ואינו מקבל טומאה וכן נראה דעת החתם סופר אבל לפי מה שביארו החזו"א (יור"ד סי' פ"ט) דבעינן מין הראוי לבגד י"ל דבעבה שראוי לבגד מקבל טומאה ומש"כ חזו"א דאפי' באינו ראוי יש לאסור ופקפק על החת"ס י"ל דפקפק כן אליבא דטעם הב' של החת"ס היכי דצמר ופשתים בעינא הוא אבל היכא דנטחן ואיכא פנים חדשות י"ל דמודה כיון דפרחה דין צו"פ מיניהו והוא מין חדש, אלא דפקפק עוד מטעם דס"ל דטמא מדרס וא"כ כל שמקבל מדרס מקבל כתמים כמש"כ סד"ט סק"כ ולחו"ש סק"ל, ומשמע דדעת חזו"א דנייר מקבל טומאת כתמים ויתבאר דבריו בסמוך ע"ש, וצ"ל דס"ל להפוסקים המתירים דגם אינו מקבל טומאת מדרס דהוי מין חדש וצ"ע ולדעת חזו"א נראה דבעי' גע"ג טפחים דבהכי מתטמא מדרס וכמו שיתבאר בסמוך, וכן לטעם הברית יעקב כל זמן שלא עשה ממנו כלי אינו מקבל טומאה, וכיון שלדעת רוב פוסקים אחרונים בעינן דבר העשוי לבגד בכתמים שומעין להקל דגם נייר קרטו"ן עבה אינו מקבל טומאת כתמים אם לא עשה ממנו כלי מיהו בדעתו לעשות ממנו כלי יש להחמיר וכדלקמן.

שןב ראיתי בפרדס רמונים בפתיחה לסי' ק"צ (עמוד קל"ה) שכתב ג"כ לפרש דנייר אינו דומה ללבדים דלבדין

תקע"ט ששם חולק על הסד"ט והפ"ת לא העיר מזה כלום, והחכ"א בתשובה שם ס"ל דלא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וכתב וז"ל אבל בגדי פשתן אלו שנשרו במים וטוחנן ברחים ואח"כ מקבץ הנמוח במים מאן יימר שנשתנה לקרוא לו שם חדש דמעיקרא היה פשתן ועכשיו ג"כ פשתן וכי נימא שאם יקח פשתן ויטחן היטב עד אשר דק לעפר ויחזור ויטווה ויעשה מהם בגד וכי נאמר שאין בו כלאים זה לא מצינו בכל מקום עכ"ד אך כאמור לעיל האחרונים הסכימו להתיר דפרחה דין צמר ופשתים מיניהו, ולא זו בלבד אלא אפילו אם ניכר חתיכות בגדים בתוך הנייר העלה בשו"ת שירי טהרה (סי' ק"צ ס"ב) דאין בזה בית מיחוש כיון דעכ"פ נקרא שמו נייר ונשתנה שמו נחשב נשתנה ושינוי השם הוי מלתא אף באיסורא ע"ש באורך, וע"ע במי נדה בקונטרס אחרון שכתב דמש"כ הנוב"י דנייר של עשבים מקבל טומאה דלא גרע מלבדים אין זה ברור דמלשון רמב"ם (פ"ב דכלים) משמע דנייר כל זמן שלא נעשה כלי אינו מקבל טומאה כלל והטעם הוא דזה לא נחשב לא בגד ולא אוכל ולבדים דמטמא משמע דבתורת בגד הוא מטמא ולכך כתב הרמב"ם (שם פ"א הי"א) שמכל דבר כל מה שהוי עליו שם בגד מקבל טומאה אבל הניירות כיון שאינו אוכל ושם בגד לא הוי עליו במה יטמא, לכן נראה דנייר של עשבים אינו מטמא כלל כיון שאין דרכו לבוא לידי כלי ואין שם כלי עליו לכך אף מדרבנן ליכא שום טומאה כלל ולכך אף בנייר שלנו שנשתנה ע"י המים ולכך הוי דבר חדש ממש ודינו כשל עשבים ואינו מקבל טומאה כלל עכת"ד וכ"כ בשו"ת ברית יעקב (סי' ס"א) דמש"כ הרמב"ם לבדים כבגדים היינו היכי שעשה מלבדים בגד שנגמר מלאכתו [והיינו אפי' היכא שלא נשתנה מברייתו דאילו נשתנה בלא"ה לא הוי כלבדים כמש"כ (בסי' נ"ט)] אבל היכי שלא עשאן בגד שנגמרה מלאכתו אינו מקבלים הלבדים טומאה אע"ג שנעשה גע"ג א"כ הני ניירות דלא עשוי לבגד אינן מקבלים טומאה כמו לבדים דאינן מקבלים טומאה אם לא עשה בגד או כלי שנגמר מלאכתו כדמוכח מהא דעושה חלוק מן הלבדים והנייר בתוספתא (פ"ה דב"ב דכלים) עכ"ד [וע"ש מש"כ לתרץ דברי הרמב"ם בפכ"ב מכלים הי"ב והט"ד] וכ"כ במשנה אחרונה (פ"ב דכלים מ"ה) דנייר ודאי אינו מקבל טומאה דסתמיה אינו עשוי לקבלה ולא לכרוך בו אלא עומד לכתובה וכ"כ בתוספת ביכורים לביכורי יעקב (סי' תרכ"ט) בשם גידולי טהרה דלא דמי ללבדים כיון שלא נעשה ללבישה, וכ"כ במלבושי טהרה (סכ"ד) דדבר שאינו עשוי לבגד כלל לא דמי ללבדים.

ישׁוב כתב מרן חזו"א ז"ל ואפשר שדעת ח"ס ז"ל דמ"מ מין הראוי לבגד בעינין, [פ"י דמש"כ ח"ס דבעינין עומד לבגד כונתו ראוי לבגד ולכן ניירות שאינו ראוי לבגד לא מק"ט] אבל אין הכרח לזה, ואפשר דלעולם אין שם בגד נופל על לבוש האדם אלא על המין וכמו שם עור, ומצינו שמכנים בגדי האדם בלשון כלים, היה לבוש כליו, משמש בח' כלים, ולכך י"ל דגם לשון בגד היינו שם המין ולשון בגד משמש גם במכסה הכלים, ופרשו עליו בגד וגו' עכ"ל חזו"א ז"ל, [פ"י דמש"כ בדעת ח"ס דס"ל דמין הראוי לבגד בעינין אין הכרח לזה דבעינין מין ראוי לבגד דאפשר דבגד אין שמו נופל על לבוש אלא על מין כמו שם עור שהוא שם כללי שכולל כל ההשתמשות שבו כמו כן בגד הוא שם מין סחורה דהיינו צו"פ שהוא כולל כל סוגי ההשתמשות שבו כמו דמצינו לענין מכסה כלים ופרשו עליו בגד הרי דהוא שם כללי ולא שם לבוש וא"כ ניירות הוא מין הראוי לבגד שהוא סוגי השתמשות להרבה צרכים וא"כ אם חשוב בגד ודאי דמקבל טומאה, כן נראה לענ"ד כונת מרן ז"ל וכ"ז י"ל דהיינו צו"פ בעינא, אבל כשנכתשו י"ל דמורה מרן ז"ל דפרחה שם צו"פ מינייהו ולא חשיב מין בגד אלא מין חדש אבל מ"מ טומאת מדרס טמא כמשי"כ מרן לעיל וא"כ הדרא לדינא דאם מקבל טומאת מדרס צריך לקבל טומאת כתמים וכנ"ל, וכ"כ בסד"ט סק"כ ובלחו"ש סקל"ו]. והשיב לי בזה הלשון, נתבקשתי ע"י הגאון ר' ניסים קרליץ שליט"א למסור כי הוא עבר בעיון על המכתב, ובקשני למסור שהדברים אמתיים ונכונים, וכי באמת יש בשעה"צ טעות וצ"ל כך: החת"ס וכו'... והחזו"א כ' שאף שנייר אינו מקבל טומאה מ"מ מקבל טומאת מדרס ולכן יש בו טומאת כתמים, עיי"ש. ולפ"י נראה דוקא אם יש בו שיעור של טומאת מדרס, ע"י רמב"ם הל' כלים פכ"ג ה"ב וה"ג: ובעז"ה במהדורה הבאה יתוקן הדבר.

ונתבקשתי לשאול את דעת כת"ר שליט"א מהו שיעור של נייר לגבי טומאת מדרס אם דומה לשך ששיעורו ד' טפחים על ד' טפחים או לעור או למפך.

וזך, אשר השבתי לו דלע"ד נראה דבשלשה על שלשה טפחים מתטמא במדרס כבגד דעד כאן לא כתב חזו"א ז"ל דאינו מקבל שאר טומאות משום דמאו בגד ילפינן רק מידי דראוי לבגד ונייר אינו ראוי לבגד אבל מ"מ מין בגד הוא דהרי בא מצו"פ אלא דכיון דנכתשו ונמסו חשיב מין חדש ופרחה שם צו"פ אבל סו"ס מין סחורה הוא והוי כבגד לענין טומאת מדרס. ולכאו' נראה דכונת החזו"א דאע"פ שהניירות עכשיו אינן מיוחדין למדרס מ"מ כיון שבא מבגד שהי' בו טומאת מדרס

תחילת עשייתן הוא ללבישת האדם וע"כ הם מקבלים טומאה כמו בגדים משא"כ נייר תחילת עשייתו אינו רק לכתובה ואינו ממשמשי אדם והר"ז דומה למטפחות ספרים המצוירין דאינו מקבלות טומאה כמש"כ רמב"ם בפכ"ב ה"ו מכלים מטעם שאינן ממשמשי אדם וכ"כ שם בה"ח דבגד שחשב עליו לצורות אינו מק"ט ובמשל"מ שם מפני שלא חשב עליו לתשמיש אדם בתחילת עשייתו וא"כ ה"ה לנייר שעיקר עשייתו אינו רק לכתובה אינו מק"ט ולפ"ז כתב שם דבניירות באבולע שהוא נייר גרוע ועיקר עשייתו לצרור איזה דבר י"ל שמק"ט וה"ה בנייר שעשוי לכתובה אם עשו ממנו בית קיבול דמק"ט ע"ש.

ועתה נבאר דעת החזו"א ז"ל כי ראיתי בספר חוט שני שכתב בדעתו דס"ל דנייר אינו מקבל טומאה ולענ"ד לא משמע כן מדבריו ושלחתי מכתב להגאון מחבר ספר הנ"ל והסכים לדברי ואעתיק לשון המכתב, וז"ל חזו"א כתב בפ"ת וכו' בשם הח"ס דנייר שלנו, אף אם עשוי מצו"פ, מ"מ בטל שם צו"פ ממנו וחשיב כמין חדש ואינו מקבל טומאה ונראה דאע"ג דמרבין גם שאר מינין מאו בגד מ"מ לא מרבין נייר "דאינו ראוי לבגד" ונראה דמ"מ טמא מדרס דמקרי יש במינו טהרה במקוה. [הנה בח"ס כתב ב' טעמים להתיר נייר וטעם א' כיון דנכתשו הדק היטב ונמסו במים ונהפכו לפנים אחרים פרחו דין צו"פ מינייהו, וע"ז כתב מרן ז"ל דאע"ג דמרבין שאר מינין מ"מ נייר לא נכלל בזה כיון דאינו ראוי לבגד, ושוב כתב מרן ז"ל דנראה דמ"מ טמא מדרס דמקרי יש במינו טהרה במקוה, ולענ"ד דכונת מרן ז"ל לחלוק בזה על הח"ס דאע"פ שנסכים עם ח"ס דאינו מקבל שאר טומאות מ"מ טומאת מדרס יש בו וא"כ שוב מקבל טומאת כתמים דלא גרע ממשתיאת דמקבל טומאת נגעים ולא שאר טומאות ומטמא בכתמים כמש"כ הש"ך בשם התוס'].

עוד כתב מרן חזו"א ז"ל ומש"כ עוד דאפי' צו"פ באופן נייר שאינו עומד לבגד ולאריג טהור צ"ע, ועיקר שיעור גע"ג משום שאר תשמישים וה"ה בנייר המתוקן לשאר צרכים, אי חשוב בגד [הטעם הב' של הח"ס הוא דאפי' אם לא נכתשו הדק היטב אלא צו"פ בעינא נמי לא מיקרי צו"פ כיון דאינם עומדים לבגד ואריג וחבלים ולבדים וכדומה אלא מיוחדים לצרכים אחרים וע"ז תמה מרן ז"ל דהלא עיקר שיעור גע"ג הוא משום דחשוב בגד משום שראוי לשאר תשמישים אע"פ דאינו עומד לתשמיש בגד וא"כ ה"ה ניירות אם חשובין בגד אע"פ שאינו עומד לבגד כיון שיש בו שיעור גע"ג שראוי לשאר תשמישים מק"ט ומה בכך שמיוחדים לצרכים אחרים.]

עומד לכתובה יש להחמיר כהנוב"י דמחשבתו משויה ליה בגד.

והנה בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' שס"ד) דעתו דנייר אינו מקבל טומאה וכתב שם דבשב"ק כל בעלי בתים ובחורי ישיבה לובשים גלימא על כל הבגדים ובתוכו היה תפור נייר עבה שלא יקפול הבגד ומעולם לא שמע פוצה פה ומצפצף ונדנדוד ואיסור וגמגום שהי' בזה חשש שעטנו עיי"ש ואין זה סותר למש"כ הגידו"ט דודאי חשש שעטנו ליכא גם לדעת הגידו"ט מפני דפרחה שם צמר ופשתים מינייהו ופנים חדשות באו לכאן, מיהו יש בו משום קבלת טומאה כל שדעתו לתופרו לבגד ונתרבה מאו בגד.

היוצא להלכה:

(א) כל סוגי הניירות המיוחדים לצרכים אחרים כמו כתיבה או לקינוח ואינם מיוחדים ללבישה או לישיבה אינם מקבלים טומאה.

(ב) ואפי' ניירות שהדרך לעשות מהן גם כלים כמו מעטפות או קופסאות וכיו"ב כל שלא יחדן לכך אלא מיוחדים לתשמישים ולצרכים שאין בהן תורת כלי או לבישה או למדרס אין בהן דין קבלת טומאה [ולטעם הב' הנ"ל יש לדון מ"מ העיקר כשאר הטעמים להקל].

(ג) דעתו לעשות ממנו בגד או כלי או לדבר המיוחד למדרס יש להחמיר דמעתה בר קבולי טומאה הוא, ולכן בישיבה ע"ג קרטו"ן עבה שעומד לעשות ממנו כלי, או שדעתו לכך אע"פ שאינו עומד לכך, מקבל טומאה ויש בו משום כתמים.

אע"פ שפקע שם בגד צמר ופשתים וה"ה שאר בגדים מפני שאינו ראוי לבגד מ"מ שם בגד לענין טומאת מדרס לא פקע מיניה ונשאר בו קבלת טומאת מדרס, ובספר בדי השולחן (סי' ק"צ ס"ק קפ"ט) כתב דחזו"א מיירי דוקא בנייר העומד לישיבה או לשכיבה ע"ש ולא משמע הכי וצ"ע.

העולה מכל המקובץ ד' טעמים איכא בפוסקים למה ניירות שלא עשוי מהן כלים אינן מקבלים טומאה מטעם שנעשו עכשיו מעשה לבדים שכתב הרמב"ם דדינו כבגדים ומקבל טומאה.

(א) דדוקא לבדים שלא נשתנה מברייתו ויוכל לחזור לפשתן כמו שהיה משא"כ היכא שנשתנה שמו ולבש צורה אחרת (שו"ת ברית יעקב).

(ב) דלבדים כבגדים הוא דוקא היכא שהדרך לעשות ממנו בגד או כלי אלא שעדיין לא גמר מלאכתו (הגרש"ק).

(ג) דעת הברית יעקב אפי' היכא שעומד לעשות ממנו בגד או כלי כל שעדיין לא עשה ממנו בגד ולא נגמרה מלאכתו אינו מקבל טומאה [אפי' לבדים שלא נשתנו מברייתו] ומש"כ הרמב"ם דלבדים כבגדים היינו היכי שנגמרה מלאכתו.

(ד) והחת"ס וגידו"ט ומלכו"ט ופרדס רמונים כתבו דבעי' המיוחד לבגד או לישיבה אבל נייר שאינו מיוחד לבגד או למדרס מהיכן תבוא לו טומאה ומשמע דאפי' הדרך לעשות מהן ג"כ בגדים או כלים כל שאינם מיוחדים לזה אין בו קבלת טומאה, מיהו אם דעתו לתופרו בבגד כמו שיש מין נייר שרגילין החייטין לתופרו בין כפלי הבגדים כתב בשו"ת גידולי טהרה (סי' ט"ז) דאפי'

סימן כ"ב

בענין בדקה עצמה ומצאה על אצבעה דם

אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן ע"כ ותו לא תניא וצ"ב למה הוסיף הרמב"ם מה שלא נזכר בהדיא בגמרא ועוד דהא פשיטא הוא דאם נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה כש"כ בנמצא על ידיה דהיינו אצבעותיה דטמאה, ואין לפרש כונת הראשונים ז"ל דנמצא על ידיה הכונה לגב היד למעלה מקשרי האצבעות דא"כ מאי ואפילו על קשרי אצבעות הא קשרי אצבעות

א

ז"ל הרמב"ם (פ"ט ה"ח) והרמב"ן (פ"ד ה"ז) וכן אם נמצא דם על ידיה אפילו על קשרי אצבעותיה טמאה שהידים עסקניות הן עכ"ל והטור ושו"ע (סי' ק"צ סי"א) העתיקו לשון הנ"ל והוסיפו ושמא נגעו באותו מקום עכ"ד, ובאמת בגמרא לא הובא כלל דין דנמצא על ידיה ובברייתא בגמרא (דף נח.) תניא נמצאת על קשרי

דהרב המגיד ג"כ מודה דעשויה ליגע שלא במתכוין לענין הלכה, [אך י"ל כונת הש"ך דלענין דעת רבו של הרשב"א מסכים ה"ה דלהלכה חיישינן גם בלא בדיקה מפני הטעם שנתן ה"ה, והשו"ע מטעם אחר שמא נגע שלא במתכוין ועכ"פ לענין דינא שוין דלא קיי"ל כרבו של הרשב"א, ועייין פרי דעה דכונת השו"ע סמוך לאותו מקום וא"צ לזה] וכן דעת המאירי שכתב וז"ל וקצת חכמי אחרונים כתבו בזו דוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אבל מן הסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה שנוהרה היא בכך שלא ללכלך ידיה ואין נראה לי כן שמאחר שמטעם עסקיהן של ידים אנו נוגעים בה עסקניות הן במגע שלא בכונה עכ"ל הרי דדעתו דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה דידיים עסקניות הן, ונמצא דברי הרמב"ם ורמב"ן הרשב"א והרא"ש והטור ומאירי והרב המגיד ושו"ע שווין בטעמן דחיישינן דלמא נגע שלא במתכוין במקום התורפה, וכמו שאמרו בגמרא לענין עקיבה דעביד דנגע באותו מקום, [ועייין לחו"ש (סקי"ט) דס"ל דהרב המגיד מסכים לסברת רבו של הרשב"א לענין שאינה נוגעת במקום התורפה שלא במתכוין וכ"כ בפר"ר (י"א)].

ב

עוד כתב הרשב"א וז"ל וכתב מורי הרב ז"ל דדוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ אבל מן הסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה שנוהרה בכך שלא ללכלך ידיה ולשמא נגעה בשוקה ופרסותיה לא חיישינן דהא אמרינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרשב"א, והמאירי בשם קצת חכמי אחרונים [ולהרשב"א אתי שפיר מה דלא הזכיר המשנה ידה דלא דיבר ממקרים, ובית יד צ"ל דרגיל לפושטו מעל זרוע ואי"ז מקרה רחוק], ונראה דאין כונת רשב"א בשם מורו לומר דדוקא ע"י בדיקה בעומק יש לטמא קשרי אצבעותיה דשמא שחתה ותחבה אצבעותיה באותו מקום עד קשרי אצבעותיה אלא דעתו לומר דכיון דע"י בדיקה הרי ודאי דנגע באותו מקום תו יש לחוש דמתרמי קשרי אצבעותיה נגד מקום התורפה ואפילו יודעת בודאי שלא בדקה בעומק נמי טמאה דכיון שידענו שלא נזהרה שלא ללכלך ידיה באנו לסברת שאר הראשונים ז"ל דזמנין דמתרמי ונוגע באותו מקום שהידיים עסקניות הן וכדאמרינן לענין עקיבה דעביד דנגע באותו מקום ולא פליגי הרשב"א בשם מורו ז"ל עם שאר הראשונים אלא אם אמרי' דעשויה ליגע שלא במתכוין ומש"כ הפרישה (סקי"ח) שמא שחתה ביותר ונגעה שם ע"כ נמי אין הכונה

פשיטא יותר מגב היד אלא ע"כ דידיה היינו אצבעותיה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא איזה צורך ראה הרמב"ם ז"ל להזכיר דין זה להדיא.

והנה הב"ח פי' דברי הטור דמש"כ וכן אם נמצא על ידיה וכו' ברייתא שם ור"ל אע"ג דאפילו בשעת בדיקה לא עבידא דנגעה בגב ידה אפ"ה תלינן שהידיים עסקניות וכו' עכ"ל ולכא"ו דבריו צ"ב חדא מש"כ ברייתא שם הלא דבר זה לא נזכר לא בברייתא ולא בגמרא וכנ"ל ואולי כונתו דנשמע כך מברייתא דאם על קשרי אצבעות טמאה כש"כ בנמצא על ידיה. ותו יש להבין בדברי הב"ח שמשמע דמפרש על ידיה דהכונה גב היד למעלה מקשרי אצבעות א"כ מאי ואפילו דכתב הטור הא כש"כ הוא דאם בגב היד טמאה כש"כ קשרי אצבעות, וצ"ל דכונת הב"ח לפרש מש"כ הטור ואפילו על קשרי אצבעות ורמז זה במש"כ וכו' ואין כונתו לפרש מש"כ הטור נמצא על ידיה אלא על מש"כ ואפילו על קשרי אצבעותיה ומש"כ הב"ח גב היד כונתו לקשרי אצבעות דהוא ע"ג היד ופירושו הוא לפרש כונת הגמרא ההו"א והמסקנא שאני ידא דכולה עבידא דנגעה וכמו שפי' רש"י שם כפי' הפרישה (בסקי"ח) ע"ש.

וז"ל הרשב"א בתוה"ב הארוך (פ"ד ה"ג) נמצא על קשרי אצבעותיה של יד טמאה כדאמרינן בגמרא מפני שהידיים עסקניות הן ואע"פ שאין קשרי אצבעותיה מגיעין להדיא כנגד בית התורפה שמא שחתה ונגעה שהידיים עסקניות "ונוגעות כולן במקום התורף" עכ"ל [ולקמן אצתיק מש"כ בשם מורו ז"ל] וכעין זה כתב הרא"ש וז"ל נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידיים עסקניות הן דאפילו על קשרי אצבעותיה "זימנין דמתרמי ונוגע באותו מקום" עכ"ל ובפשטות הוספת הטור ושו"ע ושמא נגעו באותו מקום הוא ע"פ דברי הרשב"א והרא"ש, ומשמע להדיא מדבריהם דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורף דידיים עסקניות הן "ואפילו כשאינה בודקת עצמה", ונראה דגם הרב המגיד ס"ל כן דמה שכתב הרב המגיד וז"ל ואני אומר שכן בדין שאפילו תאמר שאין היד נוגעת בלא כונה באותו מקום מ"מ נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתה באותו מקום ניתז הדם מן המקור על ידיה וכו' עכ"ל לא כתב כן אלא בדרך אם תימצי לומר דודאי ס"ל לרמב"ם ושאר ראשונים דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה אלא אפילו אם תאמר שאין היד נוגעת במקום התורף בסתם מ"מ איכא למיחש דנוגעת במקומות מן הגוף שאפשר דניתז הדם מן המקור על ידיה, וכ"מ בש"ך (סקי"ח) שכתב וכן דעת ה"ה, מוכח

שעומדת דניחוש דנגעה באחד מן המקומות בגוף ורק במקום התורפה יש לחוש ששחתה דא"צ אלא שחיה מועטת ושם הרי אינה עשויה ליגע שלא במתכוין ובשאר מקומות לא שכיח שתשחה כ"כ אלא מתיישבת עצמה כשרוצת לנגוע באותן מקומות וכשהיא יושבת אין חשש שינטוף על ידיה רק חשש שנגע בשוקה ושם איכא דם מהמקור וע"ז כתב הרשב"א שפיר דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

והנה בגמרא (דף נח.) אמרינן ולא מחזיקין טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידים עסקניות הן מ"ט לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא לא שאני ידה דכולה עבידא דנגעה ע"כ ולכאורה צ"ב סברת המקשן דבפשטות היה סבור דביד שבדקה בו לא תמצא בקשרי אצבעותיה דם דגב היד אפילו בשעת בדיקה לא נגעה ולכן היה דעתו דטמאה משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא וזה פירוש הברייתא ידים עסקניות הן שנוגעת באידך ידא וא"כ לפ"ז באותה יד שבדקה בו לא תהיה טמאה אם תמצא בקשרי אצבעותיה דאפילו בשעת בדיקה לא עבידא דנגעה וזה לא מסתבר דכבריייתא סתמא קתני נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה משמע דבב' ידיה הדין כן, ודוחק לומר דס"ל למקשן דאמרינן דאחר שנגעה באידך ידא שוב החזירה הדם בנגיעתה ליד שבדקה בו, וי"ל דמיירי דיודעת שבדקה בחד ידא אבל אינה זוכרת באיזה יד, או י"ל דלא מיירי כאן שיודעת שבדקה בחד ידא דהרי סתמא תנן נמצאת בין יודעת שבדקה בין שלא יודעת אלא אמרינן מסתמא בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא ושכחה מזה וא"כ על איזה יד שתמצא דם אמרינן בדקה באידך ידא ונגעה ביד זו, אבל גם זה דוחק דבשלמא כששולטת בשתי ידי', יש מקום לחששא זו אבל בשולטת באחת מידי', מהיכי תיתי לחוש לחשש רחוק דבדקה ביד שאינה שולטת בה, ואפשר דלכך כתב בביתא דם דחיישינן דבדקה בחדא ידה כדרך שהנשים בודקות בראש האצבע ושכחה שבדקה וכו' וכונתו דבראש האצבע מצוי לעשות גם ביד שאינה שולטת בה [ועיקר כונתו דבראש אצבע אינו מגיע הקשרי אצבעות נגד אותו מקום, ולהנ"ל יש עוד כונה בזה].

וכן נראה מדברי התוספות (ד"ה ומי) שהקשו דליפרוך ממתניתין שלא כנגד התורפה טהורה ולא אמר בדקה בהאי ידה ונגעה בבשרה למעלה מן התורפה ותירצו דהיתה זכורה ורמיא אדעתה וכו' ושוב כתבו ובסמוך גבי דם טמא פריך מכל שכן וכונתם דמוכח

לתוך אותו מקום בפנים אלא שחתה ביותר ונוגעת נגד מקום התורף מבחוץ וכמו שיתבאר עוד לקמן דבזה פליגי המקשן והתרצן.

ו"פ"ז נראה דמש"כ הרשב"א דדוקא כשבדקה עצמה וכו' אין הכונה לטמא דוקא בבדיקה אלא ה"ה אם קינחה עצמה מבחוץ או אפי' בלא קינוח אלא יודעת שנגעה נגד מקום התורף ג"כ טמאה דכיון דנגעה באותו מקום יש לומר דמגופה אתיא וכדס"ל לשאר הראשונים ז"ל, [ומדברי החכמת אדם (בבינת אדם ס"ח) מוכח דלא הבין כן ויתבאר בסמוך וכ"מ מדברי הסד"ט (סקכ"ו) דכתב "ותחבה אצבעותיה" באותו מקום עד קשרי אצבעותיה] עוד נראה לפ"ז דלהרשב"א בשם מורו אין חילוק בין קשרי אצבעות לגב היד וס"ל דזה כמו לשאר הראשונים דאם סבירא לן דגם גב היד מתרמי לנגוע באותו מקום מבחוץ גם להרשב"א בשם מורו ז"ל כן ולא פליגי לענין זה כלל אלא לענין אם אמרי' בסתמא דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה [ועיי' בצמח צדק פסקי דינים סי"א שעשה מזה פלוגתא משמע מדבריו שהבין ג"כ דלהרשב"א בבדיקה דוקא איתמר וצ"ע].

ומוכח מדברי הרשב"א דלא חיישינן שמא נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתה שם ניתז הדם מן המקור על ידיה ולכאורה צריך טעם למה לא נחוש לזה בשלמא באותו מקום נזהרה בכך שלא ללכלך ידיה אבל בשאר מקומות מן הגוף שאינה מתלכלכת בזה מ"ט לא נחוש מאי שנא מהא דאמרינן לענין ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי ודם נוטף עליו הכא נמי בהדי דנגעה בשאר מקומות דם נוטף עליו, ואפשר דכולי האי לא חיישינן דבאותו רגע שנטף דם ממקורה נגעה באחד מן המקומות בגוף ובא על ידיה מהמקור וכ"כ בחכ"א (בינת אדם ס"ח) [ולפי דבריו פשוט דלדעת הרשב"א לא חיישינן רק ע"י בדיקה אבל בקינוח מבחוץ אע"פ שיודעת שנתלכלך ידיה מ"מ לא חיישינן כולי האי דבאותו רגע שקינחה נטף דם מהמקור לא קודם ולא אחריו אלא דצ"ב קצת למה ע"י בבדיקה חיישינן דאתרמי שנטף דם המקור דוקא בשעה שבדקה לא קודם ולא אחריו, וי"ל דדלמא מוקמי דם קצת באותו מקום ולכן אתרמי שבזמן בבדיקה נתקנח הדם ודו"ק ומ"מ קשה מ"ש מנזדקרה ונמצא על בשרה דחיישינן שבאותו רגע שתת הדם ועיי' במלבושי טהרה כתב הטעם דהוי ס"ס ספק נגע וספק נטף בשעה שנגע שם ע"ש וצ"ל דבית יד לא הוי ספק שפשטתו ספק רחוק כ"כ ולכן אמרי' שמא פשטתו ושמא נטף בשעה שהי' נגד אותו מקום וצ"ע], או י"ל דאין הדרך לשחות כ"כ שחיה מרובה בשעה

מוכרח די"ל למסקנא שאע"פ שאין קשרי אצבעות מגיעין להדיא במקום התורף מ"מ שמא שחתה ונגעה כי הדרך ליגע שלא במתכוין ואפי' שלא בשעת בדיקה, כלומר לדעת הראשונים דעשויה ליגע שלא במתכוין א"כ המקשן דנקט בדקה הוא לאו דוקא והתרצן מחדש דגם קשרי אצבעות נוגעות במקום התורפה וכו"ל.

וי"ש להסתפק להרשב"א בשם מורו ז"ל דדוקא כשבדקה חיישי' מה הדין למסקנת הגמרא אם נמצאת כתם באידיך ידא אם אמרי' כיון דלא בדקה בהך ידא הרי אין מחזיקין טומאה ממקום למקום וטהורה או דאמרי' כיון שבדקה הרי לא נזהרה שלא ללכלך ידיה א"כ שוב י"ל דמסתמא נגעה גם באידיך ידא נגד אותו מקום כיון דידענו שעכשיו לא נזהרת בכך וא"כ גם אם נמצאת כתם על קשרי אצבעותיה ביד שלא בדקה בו טמאה דדוחק לאוקים דנמצאת על קשרי אצבעותיה דתניא בסתמא מיירי דוקא בחדא ידא ביד שבדקה בו ויש לי קצת הוכחה דדעת הרשב"א לטהר בזה כמו שיתבאר לקמן, וא"כ זכינו לדין חדש בנמצא על קשרי אצבעותיה דפליגי בזה הראשונים, לדעת הרשב"א דוקא על יד שבדקה בו טמאה אבל מצאתה באידיך ידא טהורה ולשאר הראשונים על איזה יד שתמצאנה טמאה.

ג

ומעתה יש להתבונן לדברי הרשב"א בשם מורו ז"ל דדוקא כשבדקה ולא נטלה ידיה אח"כ חוששין לכתם הנמצאת על קשרי אצבעותיה איך הדין בכתם הנמצא על אצבעותיה עצמן דלכאורה כיון שבדקה בו הרי ודאי מגופה חזיא ותו די"ל דיש כאן חשש הרגשה דסברה הרגשת עד הוא והוא טמאה דאורייתא כמו בבדיקת עד הבדוק כיון דהכניסה אצבעה בעומק, [ואפי' היכא דהאצבע הי' מכוסה בעד ונמצאה דם על אצבעה לבד דאיכא חזקה לומר דאינה מגופה כיון דהעד נמצאת נקי ואין לחשוש מספק דלמא זו העד קצת מאצבעה ולכן מצאה שם טיפת דם זולת אם יודעת שהיה באמת הכי שזו מקצת העד מאצבעה או שהעד הי' רק בראש האצבע ומצאה דם בחלק האצבע שלא הי' מכוסה בעד אבל בסתמא אין לחוש, מ"מ י"ל דהיינו דוקא היכא שלא בדקה אצבעה מיד אחר שבדקה בו א"צ לחוש שזו מקצת מהעד דאיכא למימר דמעלמא אתי כיון דאינה נזהרת שלא ללכלך ידיה י"ל דנגע גם בסביבות אותו מקום שלא במתכוין ונרצפה שם מאכולת אבל היכא דבדקה מיד אצבעה ג"כ ומצאה טיפת דם הרי ודאי מגופה הוא ואמרינן דזו מקצת העד מאצבעה] דאין לומר דנתלכלך

מברייתא זו דצריך לומר דבדקה בחדא ידא ושכחה אע"פ שהסברא נותנת דזכורה ורמיא אדעתה וא"כ כל שכן די"ל דבידה נטלה דם ממכה שבכתפה והביאה נגד התורף וכן פי' בכינת אדם ע"ש וא"כ צ"ל דסברת המקשן היה דמסתמא בדקה בחד ידא ושכחה מזה ונגעה באידיך ידא וא"כ ה"נ י"ל דבדקה רק בראש האצבע וזה עושין גם בשמאל ואפי' נמצא על קשרי אצבעות ימין טמאה דשכחה דבדקה בשמאל, [מיהו הסד"ט לא פי' כן ולדבריו צ"ל דאה"נ ביד שבדקה אינה טמאה לסברת המקשן].

ולפ"ז לכאורה מוכח דהתוס' ס"ל כהרשב"א בשם מורו דלא חיישינן בסתמא דלמא נגעה במקום התורפה שלא ע"י בדיקה וכש"כ דלא אמרי' דנגעה במקום מהגוף שאפשר לדם לינטף לשם, דאל"כ מאי כל שכן איכא הא מירי שנגע שלא במתכוין דהא על כרחך לשיטה זו דנוגעת שלא במתכוין מאי דקאמר הגמרא דאמרינן בדקה הוא לאו דוקא דה"ה נגעה והמקשן סבר דאין הדרך לשחות כ"כ דיגיע קשרי אצבעות נגד אותו מקום בשעת נגיעתה שם והתרצן ס"ל דידיים עסקניות ויש לחוש ששחתה ביותר וא"כ אין כאן כש"כ, אך יש לדחות די"ל הכל שכן באופן אחר דאם איתא דתלינן דנגעה במקום התורפה והעבירה הדם לקשרי אצבעותיה כל שכן דיש לומר כן במכה שהרי דרך בני אדם להתחכך במכתם ויש לתלות שהתחככה והעבירה הדם משם לנגד התורפה והסד"ט (סקכ"ו) הוכיח מהמשך לשון התוס' דס"ל הכי דאת"ל כהרשב"א בשם מורו דדוקא ע"י בדיקה טמאה בנמצא על קשרי אצבעות מאי קשיא אמתניתין הא במשנה מיירי שלא בדקה דאם איתא שבדקה היתה זכורה ורמיא אדעתה ומשום הכי טהורה משא"כ הברייתא מיירי שבדקה את עצמה, ובחכ"א (שם) כתב שלא הבין כונת הסד"ט והיינו מפני שהוא הוכיח דע"כ הגמרא הבין עתה ששכחה אם בדקה וא"כ קשיא גם אמתניתין, אבל באמת י"ל דמיירי שזוכרת שבדקה אלא ששכחה לבדוק היד או דשמא עד שבדקה ידה נגעה ביד השני ונתקנח ממנה הדם, ומ"מ רהיטת לשון התוס' דבסמוך פריך מכל שכן משמע דר"ל כמו שפי' בחכ"א וא"כ מוכח מזה כמורו של הרשב"א.

ומסקנת הגמרא שאני ידא דכולה עבידא דנגעה, והחכ"א הבין דכיון דהמקשן ס"ל דמיירי ע"י בדיקה רק שכחה א"כ התרצן ס"ל ג"כ דמיירי ע"י בדיקה אלא דס"ל דל"ח ששכחה אלא זוכרת מזה רק לא עלה על דעתה לבדוק גם קשרי אצבעות וכיון דידיים עסקניות חיישי' ששחתה ביותר ונגעה ולאו אדעתה, מיהו אין זה

הכי בנמצא על ידיה או על קשרי אצבעותיה טהורה בפחות מכגריס דתלינן במאכולת כלומר שנגעה במאכולת שבגופה או חלוקה ומזה באה הדם [וכמו כן לענין מכה בכתיפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבוא מן המכה לשם דטמאה ולא אמרינן שמא נגעה ידה במכה ואח"כ נגעה כאן בידה כמש"כ הטושו"ע (סי"א) מ"מ נראה פשוט דאם נמצא על ידיה תולין במכתה דלא נקרא מחזיקין ממקום למקום ידיה עבידא דנגעה במקום המכה עצמה וכמו לענין עקיבה דעביד דמתרמי ונוגע באותו מקום ה"ה לענין מכה ושו"ר כן בחמודי דניאל וכמו כן כתבו הפוסקים דהיכא דידעו דיש לכלוך דם על ידיה מעלמא תולין גם על גופה] ונראה דזה טעם דמקילין בנמצא על ידיה עד כגריס ועוד דאמרי' דנגעה במקום מאכולת שבגופה וחלוקה ונתלכלך האצבע מזה, ושוב ראיתי בפרדס רמונים ש"ך סק"ח כתב כן [וגם דין דחמודי דניאל הנ"ל נתבאר בדבריו], ומהאי טעמא פסק הפרדס רמונים כהסד"ט דבנמצא על ידיה היכא שלא בדקה דיש להקל עד כשיעור כגריס ועוד אפי' למחמירים דעל בשרה א"צ שיעור כיון דלדעת הרשב"א א"צ לחוש כלל כיון דלא נגעה במתכוין במקום התורף יש להקל אף לדידן עד כשיעור כגריס ועוד, ובנוסף לזה דבידים י"ל דלכו"ע צריך שיעור ע"ש, [אך מש"כ הפר"ר לדבר פשוט דשכיח שתמלול מאכולת ודם מאכולת נדבק על הידים וכידוע ע"ש יעויין עוד ברעק"א (ס"ו) ואכמ"ל], אבל בבדיקה בעד הבדוק אין לומר דהעד נתלכלך מהאצבע דכמו דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום כמו כן אין מחזיקין טהרה ממקום למקום כמש"כ הט"ז (סק"ב) וא"כ לענין העד לא תלינן שנתלכלך מהאצבע וא"כ הוי עד בדוק משא"כ האצבע הרי אצבע עצמה נגעה במקום מאכולת ותלינן בו ולפ"ז אפי' בדקה באצבעותיה לבד הוי כבדיקה בעד שאינו בדוק דאינה טמאה אא"כ יש בו כגריס ועוד וכן היכא שבדקה בעד וזו מקצת מהעד מאצבעה ומצאה כתם על האצבע ג"כ תלי' במאכולת דאצבע הוי גדר עד שאינו בדוק וכמו שנתבאר, זולת אם בדקה או רחצה אצבעותיה לפני שבדקה בה. ואם נמצא דם על האצבע וגם על עד הבדוק נראה דזה נכלל בצ"ע של הגרעק"א סי"א דכיון דעל האצבע תלי' דם מאכולת הוא שוב י"ל כן גם על העד שנגעה בה דזה לא נקרא מחזיקין ממקום למקום כיון דהיד נתלכלך ותלי' במאכולת, ורק היכא דלא נמצא כלל על היד אז לא תלי' על העד דהוי ממקום למקום ע"ש ברעק"א, וע"ע בהגהות חשק שלמה על מחה"ש סו"ס ק"צ.

עוד נראה לפ"ז דגם הרמב"ם דס"ל דכתם שעל בשרה א"צ שיעור, בנמצא על אצבעותיה מודה דבעי' והיה נראה לומר דלכן לא כתב הרשב"א ז"ל דין נמצא על ידיה כמו שכתב רבו הרמב"ן ז"ל וכתב רק דין נמצא על קשרי אצבעותיה ונפרש דהכונה רק על הקשרים שבגד היד, דלדעת מורו ז"ל דדוקא ע"י בדיקה א"כ בנמצא על אצבעותיה יש לטמא עכ"פ היכא שמצאה מיד אחר שבדקה משא"כ על קשרי אצבעותיה דנגע רק מבחוץ טמאה רק כתם משא"כ לדעת הרמב"ם ושאר ראשונים דלא מיירי ע"י בדיקה וליכא חשש דאורייתא א"כ אפי' בדקה אצבעה מיד אחר שנגעה נגד אותו מקום טהורה דיש לומר דנגעה שם במאכולת בסביבות אותו מקום מבחוץ ומזה בא הדם [או להרמב"ם דלא מצוי מאכולת י"ל דנגע באיזה מקום בחלוקה דמצוי מאכולת וכדלקמן], ושפיר קמ"ל הרמב"ם חידוש דין דנמצא על ידיה, [ולדעת הסד"ט שהבאתי לעיל דלמד בסברת הרשב"א דתחבה אצבעה בעומק יותר באותו מקום עד קשרי אצבעותיה א"כ בבדקה מיד קשרי אצבעותיה לכאור' יהיה טמאה בכל שהוא לדעת הפוסקים דהיכא דודאי מגופה חזיא טמאה בכל שהוא, דהכא אה"נ דליכא חשש הרגשה דהרי לא מצאה על העד רק על קשרי אצבעות וי"ל דהיה בחורין ובסדקין בשפתי אותו מקום טרם שבדקה ומזה בא על קשרי אצבעותיה וכיון שלא היה הרגשה טמאה מדרבנן אבל מ"מ א"צ שיעור ואפי' בכל שהוא טמא לדעת פוסקים הנ"ל, ולפמש"כ דלכן לא נקט הרשב"א דין נמצא על ידיה יש קצת הוכחה דרק ביד שבדקה בו טמאה כתם בנמצא על קשרי אצבעותיה דאם אפי' באידך ידא טמאה וכסברא שכתבתי לעיל עדיין היה לו למימר דין נמצא על ידיה באידך ידא דיש בזה צד רבותא דאפי' לא בדקה בו יש לטמא והבין].

אך נלענ"ד לומר דודאי אף את"ל דמאכולת לא שכיח שיבוא על ידיה מ"מ ידים עסקניות הן ונוגעות בגופה ובחלוקה במקומות שיש בהן מאכולת שהרי אין לך כל סדין וסדין שאין בה כמה טיפי דם מאכולת וא"כ ודאי דהידיים נוגעות במאכולת שבגופה ושבחלוקה ומשום

האצבע טרם שבדקה בו ע"י מאכולת דזה לא שכיח דאי לא תימא הכי לא משכחת לה בדיקה בעד הבדוק אא"כ רחצה ידיה סמוך לבדיקה דאם לא רחצה נעשה העד אינו בדוק מחמת דם מאכולת שעל ידיה וזה לא מצינו שיהא תנאי של רחיצת ידים לטמא בבדיקה בעד הבדוק וע"כ דלא שכיח כלל מאכולת ביד וא"כ היכא שבדקה אצבעה מיד אחר הבדיקה אפי' בדקה בבדיקת עד וכש"כ באצבעה לבד לכאורה יש לחוש לטמאותה מדאורייתא דיש כאן חשש הרגשה, וכן הוכיח בשו"ת קנה בשם (ה"א סי' ע"ט) [ובסי' שאחר זה אביא דבריו בס"ד].

והיה נראה לומר דלכן לא כתב הרשב"א ז"ל דין נמצא על ידיה כמו שכתב רבו הרמב"ן ז"ל וכתב רק דין נמצא על קשרי אצבעותיה ונפרש דהכונה רק על הקשרים שבגד היד, דלדעת מורו ז"ל דדוקא ע"י בדיקה א"כ בנמצא על אצבעותיה יש לטמא עכ"פ היכא שמצאה מיד אחר שבדקה משא"כ על קשרי אצבעותיה דנגע רק מבחוץ טמאה רק כתם משא"כ לדעת הרמב"ם ושאר ראשונים דלא מיירי ע"י בדיקה וליכא חשש דאורייתא א"כ אפי' בדקה אצבעה מיד אחר שנגעה נגד אותו מקום טהורה דיש לומר דנגעה שם במאכולת בסביבות אותו מקום מבחוץ ומזה בא הדם [או להרמב"ם דלא מצוי מאכולת י"ל דנגע באיזה מקום בחלוקה דמצוי מאכולת וכדלקמן], ושפיר קמ"ל הרמב"ם חידוש דין דנמצא על ידיה, [ולדעת הסד"ט שהבאתי לעיל דלמד בסברת הרשב"א דתחבה אצבעה בעומק יותר באותו מקום עד קשרי אצבעותיה א"כ בבדקה מיד קשרי אצבעותיה לכאור' יהיה טמאה בכל שהוא לדעת הפוסקים דהיכא דודאי מגופה חזיא טמאה בכל שהוא, דהכא אה"נ דליכא חשש הרגשה דהרי לא מצאה על העד רק על קשרי אצבעות וי"ל דהיה בחורין ובסדקין בשפתי אותו מקום טרם שבדקה ומזה בא על קשרי אצבעותיה וכיון שלא היה הרגשה טמאה מדרבנן אבל מ"מ א"צ שיעור ואפי' בכל שהוא טמא לדעת פוסקים הנ"ל, ולפמש"כ דלכן לא נקט הרשב"א דין נמצא על ידיה יש קצת הוכחה דרק ביד שבדקה בו טמאה כתם בנמצא על קשרי אצבעותיה דאם אפי' באידך ידא טמאה וכסברא שכתבתי לעיל עדיין היה לו למימר דין נמצא על ידיה באידך ידא דיש בזה צד רבותא דאפי' לא בדקה בו יש לטמא והבין].

אך נלענ"ד לומר דודאי אף את"ל דמאכולת לא שכיח שיבוא על ידיה מ"מ ידים עסקניות הן ונוגעות בגופה ובחלוקה במקומות שיש בהן מאכולת שהרי אין לך כל סדין וסדין שאין בה כמה טיפי דם מאכולת וא"כ ודאי דהידיים נוגעות במאכולת שבגופה ושבחלוקה ומשום

היא וטמאה נדה ודאי יעו"ש וה"ה די"ל כן לענין ידיה כיון דלא שכיח מאכולת כולי האי אמרי' דהוי ודאי מגופה אם נמצאה על אצבעה וכש"כ אם נמצאה על עד הבדוק לה.

אך סתימת הפוסקים אינו כן חדא דלשון קשרי אצבעות כולל כל הקשרים גם באצבעות עצמן ואם איתא די שחילוק הו"ל להרשב"א לפרש ועוד דהא כל הראשונים מסכימים לדברי הרשב"א אלא שהחמירו יותר מזה דאפי' לא בדקה נמי אמרי' נגעה שלא במתכוין או כסברת המגיד משנה וא"כ בשו"ע דמבואר דנמצא על ידיה וכו' הוא גם באופן שבדקה בו ובפחות מכשיעור כשר ולכן המורה להקל בדבר זה אין מזחיחין אותו וכ"מ בצ"צ פס"ד סי"א, [מיהו כ"ז בזמנם די"ל דהיד הי' בחזקת אינו בדוק אבל בזמננו הוי בחזקת בדוק ובבדיקה טמא מה"ת כאשר יתבאר עוד לקמן וא"א להורות לקולא בזה], ומ"מ לענ"ד עיקר דיש להחמיר בחשש איסור תורה בדבר שלא נתבאר להדיא בדברי הפוסקים, ותו דיש להביא ראי' מדברי החכ"א להחמיר שכתב בכינת אדם (ס"ח) לפרש דברי הרשב"א דמה דמשני שאני ידה דכולה עבידא דנגעה דר"ל דזכורה שבדקה וגם בדקה העד ומצאה טהורה ולא עלה על דעתה לבדוק על קשרי אצבעותיה וכו', וצ"ב למה הצריך לומר דלא עלה על דעתה הרי י"ל דבאותו שעה שבדקה העד ומצאה טהור מצאה על קשרי אצבעותיה, משמע דאם מצאה תיכף פשיטא ליה דטמאה דכיון דעבידא דנגעה יש לחשוש משום הרגשת עד ויצא על קשרי אצבעות, רק בנמצא לאחר זמן טמאה רק כתם די"ל מעלמא אתי' מדין תורה רק חכמים החמירו, וכ"מ שם בתחילת הסימן שכתב פירוש לפירושו דאע"ג שבדקה בעד וראתה שהעד טהור מ"מ חיישינן שמא היה טיפת דם באחד מן החורין ונדבק בידה ע"כ מדנקט טיפת דם אע"פ שהרשב"א מצריך על בשרה שיעור משמע דהכא שבדקה בידה טמאה גם בפחות מכשיעור.

אמנם כ"ז אם הוא ע"י בדיקה בעומק אבל אם לא הכניסה אצבעה בעומק אין כאן חשש הרגשה ובזה יש להסתפק אם גם בכה"ג תהי' טמאה כיון דמאכולת לא שכיח על אצבעה והרי ודאי נגעה במקום התורפה וא"כ ודאי מגופה אתי וטמאה בכ"ש מדרבנן או די"ל דכיון דאין חשש תורה הקילו חכמים בכתמים לומר דיכול לתלות במאכולת אפי' בחשש רחוק והרי חשש רחוק איכא כאן דלמא היה דם מאכולת על אצבעה שהרי לא בדקה אצבעה טרם שקינחה במקום התורפה י"ל דטהורה ותולין עד כגריס ועוד בדם מאכולת וכיון דמוכח בסד"ט ובפר"ר דמאכולת שכיחי על הידים יש להקל,

שיעור כיון ידיים עסקניות ונוגעות במאכולת שבחלוקה א"כ אין כאן רגלים לדבר דמגופה אתיא ואפי' היכא דבדקה באצבעה וכנ"ל וכן נראה מדברי הפרדס רמונים שם ונמצא דנוכל להקל בנמצא על גב ידיה עד שיעור מאכולת אפי' בלא צירוף שיטת הרשב"א שכתב הסד"ט אלא אפי' לדעת הרמב"ם גופא יש לתלות עד שיעור כגריס ועוד ואפי' על אצבעותיה עצמן ג"כ וכנ"ל, אלא דמסתימת הרמב"ם ל"מ כן ולכן כתב הסד"ט צירוף שיטת הרשב"א.

אבל לענין דינא נראה דאין להקל דיש לומר ביאור אחר בדיון זה דשפיר י"ל דלעולם לא שכיח שיהיה מאכולת על היד וכנ"ל דסתם ידיים נקיות הן ומ"מ אין לטמא בפחות מכגריס דיש לתלות במאכולת אע"פ דלא שכיח וטעמא דבאמת ידיה אין מגיעין להדיא נגד מקום התורפה דנימא שדינו כמו נמצא על בשרה למטה ממקום התורפה אלא דכיון ידיים עסקניות אמרי' שמא שחתה או שמא נגעה שלא במתכוין וכיון דזה ג"כ חשש הקילו חכמים לתלות בפחות מכגריס לחשש רחוק לומר שמא נמצא על ידה מאכולת דאע"פ דלא שכיח מ"מ חשש רחוק יש כאן לומר דהיה על ידיה כינה וכיון דאין כאן ודאות ג"כ דנגעה במקום התורפה הקילו חכמים לתלות בחשש רחוק דלא החמירו כ"כ בכתמים והוי ספק השקול וכן היכא דבדקה ומצאה על קשרי אצבעות דהוא רק חשש שמא שחתה הקילו לתלות בחשש רחוק של מאכולת משא"כ היכא דודאי נגעה במקום התורפה לא הקילו לומר דבעי שיעור דלא מסתבר לומר דנגעה בחלוקה או בגופה במקום מאכולת טרם שבדקה ומזה נתלכלך האצבע דהוי חשש רחוק דנגע באיזה מקום בחלוק והיה שם דם מאכולת ונדבקה באצבעה ולא הבחינה ולא הרגישה בו ולא תלי' בזה היכא דודאי נגע נגד מקום התורפה וכש"כ ע"י בדיקה דהוא חשש דאורייתא לא מקילין לומר דמאכולת הוא בא וא"כ היכא דבדקה ומצאה דם על אצבעותיה יש לטמא אפי' בכל שהוא וא"כ י"ל דדוקא נקט הרשב"א נמצא על קשרי אצבעותיה ולא נקט דין נמצא על ידיה דבנמצא על ידיה כיון דלהרשב"א מיירי שבדקה בו טמא אפי' בכל שהוא משא"כ להרמב"ם והשו"ע דלא מיירי ע"י בדיקה שפיר נקטו נמצא על ידיה.

ודומה לזה מצינו בחי' הרמב"ן ורשב"א ובחי' הר"א (בדף יד.) שכתבו דלסלקא דעתה בגמרא דלא אמרינן אותו מקום בדוק או דחוק אצל מאכולת מ"מ בבדיקת עד טמאה נדה ודאי ולא אמרי' דלמא דם מאכולת כיון דלא שכיח כולי האי אמרי' דודאי מגופה

ואם נגעה באצבעה גם סביבות אותו מקום ודאי דיש לתלות במאכולת ששכיחי שם, ואפשר דבזה גם הסד"ט (סקנ"ז) דס"ל דבקינחה אותו מקום מבחוץ בעד הבדוק אע"פ דשכיחי מאכולת לא תלי' אע"ג דאין כאן הרגשה דאורייתא דתולין במצוי שהוא דם המקור ששכיחי שם טפי הכא מודה דהרי אצבעה אינו בדוק לה ואפשר דהיה ביה דם מאכולת מקמי הכי.

כ"ג העושה:

(א) בדקה בעומק באצבעה או בעד וזו מקצת העד מאצבעה או שהעד הי' רק בראש האצבע ונמצא דם על אצבעה לחוד טמאה בכל שהוא.

(ב) לא הכניסה אצבעה בעומק רק קינחה מבחוץ או הכניסה מעט באופן שאין חשש הרגשה אם לא בדקה או רחצה אצבעה מקודם אינה טמאה א"כ הוא כגריס ועוד אבל אם האצבע היה בדוק לה טמאה בכ"ש.

סימן כ"ג

עוד בענין הנ"ל ובביאור דברי הרמב"ן נדה יד.

אלא מקינוח היה דם ונבלע בעד ולפיכך לא הוטח ממנו על הירך כלום עכ"ל והגיה הגרא"ז מלצר ז"ל נראה דצ"ל רחוק והכונה דרחוק הדבר ותפש לשון הגמרא מקום דחוק עכ"ל ועפ"ז כתב הגאון שליט"א הנ"ל דכמו שכתב הרמב"ן דבשעת טיחה ממש אין תולין שנתמעך אז שדבר רחוק הוא לתלות שבמקום זה דייקא היתה מאכולת בעת הטיחה ונתמעכה אז בשעת הטיחה הנ"ל בזה דבר רחוק הוא לתלות שבשעת בדיקה דייקא היתה מאכולת על אצבעה ואז נרצפה מאכולת שעל אצבעה עכת"ד.

והנה ראיתי בענין זה שכתב הגאון מוהר"ר מאיר בראנדסדארפער שליט"א בספרו קנה בשם על שו"ע יור"ד בבירורי השיטות (סי' ק"צ סי' ז') בשאלה שנשאל באשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה וזו קצת מעל אצבעה ומצאה דם פחות מכשיעור על האצבע והעלה דאפי' להפוסקים דס"ל שכתם על בשרה תולין במאכולת מ"מ על אצבעה ע"י בדיקה דינה כבדקה בעד הבדוק לה שהיא טמאה אפי' בפחות מכשיעור דאין תולין בכה"ג במאכולת דאל"כ לא משכחת לה בדיקה בעד הבדוק שהרי מיד ע"י לקיחת העד נעשה אינו בדוק מחמת דם מאכולת שיכול להמצא על ידה. ועפ"ז כתב דצ"ל הטעם דבאמת לא שכיח מאכולת במקומות המגולים שבגופה וכש"כ על ידיה אלא דחכמים השוו מידותיהם להקל בפחות מכגריס בכל מקום משא"כ ע"י בדיקה שהיא טמאה טמאה דאורייתא, והוסיף בזה טעמא דמלתא ע"פ דברי הרמב"ן (דף יד.) שכתב דלפי גירסת ר"ח ז"ל [שגורס בדקה בעד הבדוק לה ונמצא עליו דם] י"ל שנמצא על העד ולא על הירך כלום שאם מאכולת נרצפה שם בתחילה על הירך נמי היה נמצא ומשהוטח העד על הירך מקום דחוק הוא אצל מאכולת

הנה עצם הסברא לומר דבנמצא על אצבעה פחות מכגריס טהורה דחכמים השוו מדותיהם להקל קשה דכיון דליכא למיתלי במאכולת למה יקילו בדבר הלא מצינו דאף הפוסקים דמקילין על בשרה בפחות מכגריס מ"מ ס"ל דטפין טפין מצטרפים ולא אמרי' דהשוו מדותיהם להקל שלא יצטרפו ג"כ אלא דכיון דעל בשרה לא שכיח כ"כ החמירו בזה וא"כ ה"ה באצבעה דלא שכיח כלל הו"ל להחמיר אפי' בפחות מכגריס ותו דהיכא דודאי מגופה כתב הכו"פ (בסי' קפ"ג) דטמאה בכ"ש דלא כמנח"י שם ולא אמרי' דחכמים השוו

שנדבקו זה עם זה ואין מאכולת יכולה ליכנס שם, אבל על שעת טיחה עצמה בזה פשיטא דלא שייך לחוש דלמא בשעת טיחה מעכה במאכולת דא"כ על הירך נמי היה נמצא, ומש"כ הרמב"ן שאם מאכולת נרצפה שם בתחילה על הירך נמי היה נמצא כונתו לומר דאין לומר שנרצפה מאכולת לפני שטחתה ביריכה ולכן נמצא רק על העד דאמרי' שנרצפה מאכולת על הירך ונדבק כל הדם בעד ע"ז כתב דבזה נמי על הירך היה נמצא כיון שאח"כ טחתה העד על הירך וה"ה דאין לחוש שמא בשעת טיחה מעכה מאכולת שעל יריכה ונשאר בעד דוקא דגם זה פשיטא דלא חיישי' להכי דודאי היה נמצא על הירך וכולל כ"ז הרמב"ן במש"כ בתחילה וכ"ז ברור ופשוט להמעייין בדברי רמב"ן ודברי תלמידו הר"א ז"ל, ולפ"ז אין שום הוכחה מדברי הרמב"ן ז"ל לומר דלא תלינן שבשעת בדיקה דייקא היתה מאכולת על אצבעה ואז נרצפה מאכולת שעל אצבעה.

ומי"ב עוד הגר"מ שליט"א להוכיח דבריו דאין תולין באצבעה במאכולת כשהיתה ע"י בדיקה וכנ"ל דאם לא תימא הכי לא משכחת לה בדיקה בעד הבדוק שהרי מיד ע"י לקיחת העד נעשה אינו בדוק ע"י דם מאכולת שיכול להמצא על ידה, לענ"ד אין הכרח מזה דלא מבעיא לדעת הרמב"ן והר"ן והריטב"א וחי' הר"א (בדף יד.) שכתבו דאם נמצא דם על העד ולא נמצא ביריכה טמאה ודאית דודאי מן המקור היא דדבר רחוק הוא שידבק מן הירך בעד ולא נשאר בו שום רושם ובכה"ג אפי' עגול טמא בכ"ש וכמש"כ בחי' הר"א ז"ל דכיון שנמצא כולו על העד ולא נמצא על הירך כלום ודאי אין לנו לחוש לדם מאכולת ואפילו כשהיא עגול לא בעיא כגריס ועוד שאם מאכולת נרצפה שם בתחילה על הירך נמי היה נמצא עכ"ל ומשמע מכל הראשונים הנ"ל דלענין הלכה ליכא פלוגתא בין רש"י ור"ח אלא בפשט הסוגיא דלרש"י פשיטא ליה דבנמצא על העד לבד טמאה כ"ש ולכן למד בפירוש הסוגיא דמיירי בנמצא על יריכה וכ"כ בשו"ע הרב (סקס"ט) דאם לא נמצא על יריכה כלום לכו"ע לא תלינן במאכולת דאי הכי על יריכה נמי איבעי ליה לאשתכוחי עכ"ל והיינו אפי' בעגול כמבואר שם, וא"כ ה"ה לענין בדיקה בעד הבדוק אין נפק"מ במה שאצבעה נחשב אינו בדוק דאין לומר דנרצפה מאכולת על אצבעה טרם שבדקה או בשעה שהוציאה הבדיקה דא"כ על אצבעה נמי איבעי להו לאשתכוחי וכיון שלא נמצא דם על אצבעה סימן מובהק הוא שלא היה בו מאכולת דדבר רחוק הוא שידבק מן האצבע בעד ולא ישאר בו רושם כלל וטמאה טמאה ודאית לכל הראשונים הנ"ל, אלא אפילו לדעת הראב"ד בבעלי הנפש (פ"ג ה"ג) והרמב"ן

מדותיהם להקל, כיון דלא שייך לתלות במאכולת ה"נ על אצבעה אם נימא דלא שכיח מאכולת א"כ למה יקילו בזה בפחות מכשיעור מאכולת, ובשלמא לדעת המעיל צדקה (בשו"ת סי' כ') דפחות מכגריס אפי' ודאי מגופה טהורה וכן דעת המנחת יעקב הנ"ל דעתם ז"ל דלא היה הגזירה כלל על כתם פחות מכגריס כמו דלא גזרו בבגד צבוע ולא מפני דעד כגריס תולין במאכולת והא דאמרי' בגמרא תלינן במאכולת פירושו כיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת אברהם אבינו שתהיה יושבת תחת בעלה מש"ה לא גזרו כלל על פחות מכגריס ועוד אפי' אי וודאי מגופה אתיא משום לא פלוג כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מה"ת אלא מדרבנן טמאה הם אמרו והם אמרו וכמו שביאר כ"ז הסד"ט (סקס"א), אבל אם אמרי' דהגזירה היה גם על פחות מכגריס ועוד, היכא דליכא תלי' מהיכי תיתי לטהר על אצבעה בפחות מכגריס אם נאמר דלא שכיח עליה מאכולת, וע"ש בסד"ט שכתב דדוחק לומר דכיון דע"פ רוב איכא למיתלי במאכולת משו"ה אמרו דלא פלוג דאף היכא דליכא למתלי במאכולת טהורה יעו"ש, ואפי' למש"כ לעיל (סי' י"ז) דדעת הב"ח והט"ז וחכם צבי ומעיל צדקה ושערי ציון ואבני צדק ועוד, דהתלי' עד כגריס, ועוד הוא גדר תקנה ולא תלי' ע"ש היינו דוקא במקום ששייך שיהי' מאכולת באיזה מקום שוב תקנו כן בכל המקומות אבל אם נאמר דלא שכיח על אצבעה מאכולת אין שום סיבה להקל בו ולהשוות המידה.

ומי"ב הגר"מ שליט"א להוכיח מדברי הרמב"ן דלא אמרי' שבשעת בדיקה דייקא היתה מאכולת על אצבעה ואז נרצפה מאכולת שעל אצבעה באמת ראי' נפלאה הוא אך כ"ז ע"פ הגהות הגרא"ז ז"ל שהגיה במקום דחוק רחוק, אבל בזמנינו שזכינו לאורו של חידושי הר"א ז"ל על מסכת נדה תלמידו של הרמב"ן ז"ל והביא דברי הרמב"ן הנ"ל ביתר ביאור וע"פ דבריו יתבאר דגירסת דחוק הוא הנכון וכמו שנדפס בכל חי' הרמב"ן וא"צ להגיה רחוק, וז"ל הר"א ז"ל ואין לחוש ולומר שמא משהניחה העד על יריכה נכנסה שם מאכולת ונדבקה בעד ומתה שם ודמה נדבק בעד, דמשהוטח העד על הירך ונדבקו זה עם זה מקום דחוק הוא אצל מאכולת הילכך ע"כ אית לן למימר דכשקנתה האשה עצמה בעד ראתה ומקנוח היה הדם ונבלע בעד ולפיכך נשאר כולו בעד ואינו נמצא על הירך כלום עכ"ל מוכח מזה דשאלת הרמב"ן לא היה על שעת טיחה דשמא בשעה שטחתה ביריכה מיעכה במאכולת אלא דלאחר שהניחה העד על הירך ונדבק על הירך נכנסה מאכולת שם ונדבק בעד ומתה שם ודמה נדבק בעד וע"ז תי' דהמקום דחוק לאחר

בהלכותיו (פ"ד המ"ה) והרשב"א בחידושו ל"דף יד. ובתוה"ב דס"ל דפליגי הראשונים ז"ל בטחתו ביריכה אם תולין בעגול עד כגריס ודעתם להקל בזה ומשמע מדבריהם אפי' נמצא על העד לבד וכן משמעות השו"ע וכמש"כ הסד"ט (סק"ס) והחור"ד (סקי"ט) וא"כ לכאור' ה"ה דמצי למימר כשבדקה בעד הבדוק ונמצא על העד לבד דנתלה בעגול שבא ממאכולת שבידה, מ"מ נראה דא"א לומר כן והטעם דע"כ דם מאכולת שהיה על אצבעה מזמן רב ודאי דאין לחוש שהרי כתבו התוס' והראשונים בריש הרוואה כתם דאין רגילות לשהות כתם בבשרה בלא דעתה שלא יבוש ויפול וכש"כ שי"ל כן על הידיים שעסקניות ומשמשניות הן וודאי נתייבש ונפל ואינו תלי' מספיק לטהר בבדיקת עד, ולומר שבשעה שלקחה העד בידה נרצפה מאכולת ונתקנח כל דמה על העד נמי א"א לומר שהרי כבר כתב הרשב"א בתשובה (חדשות סי' ל"ב) שאין דרך בדיקה וקינוח להרוג מאכולת וכ"כ רמב"ן וא"כ ה"ה בסתם לקיחת העד בידה אין לחוש לרציפת מאכולת, ואלא היה מקום לחוש ולומר דבשעה שהידקה

העד סביב אצבעה כדי לבדוק הרגה מאכולת כיון שמהדקת בכח הרי שפיר יש לחוש להריגת מאכולת דומיא למה דאמר' שמש רצפה, ונתלה בנמצא עגול כמו בטחתה בירכה אך באמת גם זה אינו דעדיין צד החיצון שאינו סביב האצבע בדוק הוא אצל מאכולת ובצד זה הרי בודקת בו וכיון שנמצא דם בצד הזה הרי היא בדיקת עד הבדוק וטמאה בכל שהוא ואם לא נמצא דם בצד פנים שהיה בפרוזדור טהור אע"פ שיש דם בעבר השני כגון שלא היה בדוק וכיו"ב כמש"כ בשו"ת שירי טהרה (סי' ק"צ סי' מ"א), וא"כ אפי' אם תמצי לומר דשכיחי מאכולת על הידיים מ"מ לא נקרא בדיקת עד הבדוק עד שאינו בדוק מחשש שמא נכתמה העד ממאכולת וכמו שנתבאר בס"ד.

אמנם לענין הלכה כבר כתבתי בסי' הקודם דנראה דטמאה בכל שהוא ואין תולין באצבעה דהוא ממאכולת כשהוא ע"י בדיקה וכדעת הגר"מ הנ"ל אך לא מטעמיה אלא מן הטעם שכתבתי שם יעו"ש באורך, וכתבתי שם ג' חילוקי דינים היוצא להלכה ובעו"ה בסי' שאחר זה יבואר עוד מזה.

סימן כ"ד

עוד בענין הנ"ל ובגדרי אין מחזיקין ממקום למקום

א

אצבעה הוי כעד שאינו בדוק, ומ"מ כשבדקת בעד הבדוק לה טמאה בכל שהוא שנמצא על עד הבדיקה דאין לומר דהעד נתלכלך מהאצבע דכמו דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום כמו כן אין מחזיקין טהרה ממקום למקום ולכן לענין העד לא תלינן שנתלכלך מהאצבע והוי עד הבדוק משא"כ לענין האצבע עצמה שפיר יש לתלות דנגעה במקום מאכולת אלו תוכן דברי שם.

אמנם ראיתי דבר נחמד בשיעורי קנה בושם (סי' ק"צ סי' ח) שכתב להלכה דלא מיקרי תליה ממקום למקום אלא באופן שאינו ידוע אם האמצעי שאנו תולין בו שהעביר הדם נגע בודאי באחד מב' המקומות או במקום מציאת הדם באופן שאינו ידוע אם האמצעי שאנו תולין בו שהעביר הדם נגע בודאי באחד מב' המקומות או במקום מציאת הדם או במקום מוצא הדם ממקורו שאנו תולין שמשם בא הדם כגון מה דאמרין בגמרא לענין ראש גודלה דבשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום אלא ראש גודלה מאי טעמא וכי תימא זימנין דנגע בעקיבה ומי מחזיקין טומאה ממקום למקום והיינו

הנה כתבתי להסתפק לדעת הרשב"א שכתב דהא דתניא מצאה כתם על קשרי אצבעותיה מיירי שבדקה ולא נטלה ידיה אח"כ איך הדין לפ"ז במצאה על אצבעה דלכאור' כיון שבדקה בו הרי ודאי מגופה חזיא ותו דיש כאן חשש הרגשה ואין לומר דאצבעה הוי כדין עד שאינו בדוק לה דאפי' בדקה בו טהורה בפחות מכגריס ועוד דא"כ כל בדיקת עד הבדוק יחשב עד שאינו בדוק מחמת המאכולת שיכול להמצא על ידה זולת אם רחצה ידיה לפני כן ולא מצינו להצריך תנאי של רחיצת ידיים לפני בדיקתה, ובסי' שלפני זה הוכחתי שאין מזה הכרח ושפיר י"ל דאצבע נחשבת כעד שאינו בדוק ומ"מ כשבדקת בבדיקת עד הבדוק לא נחשבת מחמת זה אינו בדוק ע"ש.

והטעם דאפי' את"ל דמאכולת לא שכיח שיבואו על ידה מ"מ ידים עסקניות הן ונוגעות בגופה ובחלוקה במקומות שיש בהן מאכולות ומשום הכי בנמצא על ידה תולין בפחות מכגריס אפי' לדעת הרשב"א דמיירי כאן שבדקה ולא נטלה ידיה מ"מ

וַלְפִּי"ז בנידון דידן את"ל דהיה דם מאכולת על אצבעה ותולין דם הנמצא על אצבעה במאכולת כעד שאינו בדוק שוב אין לומר דהעד עדיין נשאר בחזקת בדוק מטעם דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום כיון דודאי נגע העד באצבעה לא מיקרי תלי' ממקום למקום וכנ"ל.

ב

אב"ד לכאורה יש להביא רא' נגד חידוש הנ"ל דאמרינן בגמרא דף נח. ולא מחזיקין טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן מאי טעמא לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא לא שאני ידא דכולה עבידא דנגעה וכבר כתבתי לעיל פלוגתא הרשב"א בשם מורו עם הרב המגיד דהרשב"א כתב דשמא נגעה בשוקה ופרסותיה לא חיישינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום והרב המגיד כתב דחיישינן לשמא נגעה בשוקה ופרסותיה ובשעת נגיעתה נטף דם המקור ידיים עסקניות הן והב"י ביאר דבריו דאין בזה משום החזקת טומאה ממקום למקום ע"ש, נמצא לדברי הרב המגיד מה שאמרו בכרייתא ידיים עסקניות הן הכונה שנוגעין במקומות מן הגוף ולא נחשב כתלי' רחוקה דהוי כחזקה שנוגעת בכל מקום בגוף, ולכאור' יש להבין דברי הרשב"א מה זה ענין לאין מחזיקין טומאה ממקום למקום כיון דאמר' ידיים עסקניות הן וחזקה שנוגעות בכל מקום א"כ דם הנמצא ביד נדון ביה כאילו נמצא למטה מן התורפה כיון דודאי נוגעות בגוף שם ועד כאן לא אמרו אין מחזיקין אלא כשהיד העביר למקום אחר ואנו דנין על המקום האחר אבל כשנמצא על היד שנוגע ודאי בגופה הו"ל כנמצא על גופה למטה מבית התורפה, וע"כ צ"ל דהרשב"א ס"ל דאע"פ שאמרו ידיים עסקניות הן מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וכולי האי לא חיישינן ודומה לאין מחזיקין טומאה ממקום למקום והרב המגיד אע"פ שמודה בזה דדומה לאין מחזיקין ולא חיישינן שמא נגעה בשוקה ובפרסותיה במקום שהי' שם דם ונתלכלך מדם שהי' שם מ"מ ס"ל דחיישינן דנטף בשעת נגיעתה דכיון דידיים עסקניות הן הרי הוא כודאי שנגעה בכל מקום בגופה ולא חשוב ספק כלל כעין מה שתי' הט"ז ריש סי' ק"צ על קושיית הכסף משנה ה"נ כיון דידיים עסקניות הן הוי כמו רובא דרוב פעמים נוגעות ולא נחשב לספק ושוב לא חשיב כמחזיקין ממקום למקום וכן פי' במלבושי טהרה (ס"ל), והשתא קשה למה להו להגמרא לתרץ שאני ידה דכולה עבידא דנגעה הלא יש לומר לעולם כדקס"ד דבדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא אלא דזה לא נקרא תלי' ממקום למקום

דהתליה הוא דאפשר דעקבה נגע באותו מקום ואפשר דראש גודלה נגע בעקיבה וכן בהיתה לה מכה על כתפה ומצאה כתם למטה ממקום התורפה דאין תולין שמא בידה נטלתו והביאתו לשם כמבואר בשו"ע ס"א וכיון דלא ידוע לנו אם האמצעי דהיינו עקבה או ידה נגע במקום מוצא הדם דהיינו באותו מקום או במכה וגם לא ידוע אם האמצעי נגע במקום מציאת הדם דהיינו בראש גודלה או למטה ממקום התורפה לא תלינן שנגעה והעבירה למקום אחר, אבל היכא דהאמצע נגע ודאי בב' המקומות במקום מקור מוצא הדם וגם במקום מציאת הדם לא מקרי תלי' ממקום למקום דהרי אם היה דם על האמצעי ודאי עבר על השני שנגעה בו וליכא כאן תלי' דממקום מקור מוצא הדם הגיע על האמצעי ומאמצעי למקום מציאת הדם כיון שודאי נגע שם במקור מוצא הדם א"כ ודאי דהגיע דם על אמצעי וא"כ ודאי עבר למקום מציאות הדם בנגיעתו ובכה"ג לא אמרינן אין מחזיקין ממקום למקום.

והוכיח דבריו דאל"כ בדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה אם יש עליה כגריס ועוד טמאה נדה ופי' התוס' בדף יד. דמיירי בנאבד העד וכ"כ במגנח"י (סקל"ה) וחו"ד (סקי"ט) להלכה ולכאור' הא כל החשש הוא דממקורה יצא הדם על העד הבדוק ומהעד נתקנח על ירכה והא אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ואיך יתכן שהיא טמאה נדה אלא ע"כ דזה לא חשיב החזקה ממקום למקום כיון דהעד והירך ודאי נגעי אהדדי, והנה יסוד הדברים כבר הזכיר הסד"ט (סקצ"ה) ומסתפק בזה וכתב דמסתמת הפוסקים לא משמע הכי ונשאר בצ"ע, והגאון הנ"ל קבע בזה מסמרים בהלכה בשו"ת קנה בושם (ח"ג סי' ס"ה).

ועוד הרחיק ללכת יותר דאפי' היכא דאינו ידוע דהאמצעי נגע ודאי במקום מוצא הדם אם הוא באופן שאם היה דם על האמצעי היינו תולין הדם שנגע למקור מוצאו שוב אם נגע בודאי במקום מציאות הדם תלי' דאמר' דודאי עבר הדם במקום הנגיעה מהאמצעי ואפי' עתה לא מצאו דם על האמצעי נמי תלינן דלמא נתקנח וכיו"ב. והביא רא' מדברי החו"ד (סקכ"א) דאם בדקה בעד הבדוק והטיחתו על עד שאינו בדוק ומצאה עליו דם דינו כעד שאינו בדוק ולכאור' איך אפשר לתלות שמהעד שאינו בדוק נתלכלך העד הבדוק הא הוי תלי' ממקום למקום דהיינו מעלמא על העד שאינו בדוק ומהעד שאינו בדוק על העד הבדוק אלא ע"כ דבכה"ג לא נקרא תלי' ממקום למקום כיון ששני העדים ודאי נגעי אהדדי ואם היה דם על אחד מהם ודאי עבר על השני שנגע בו לכן שפיר תלינן ביה עכת"ד ודפח"ח.

מטהרי' כשנגעה למטה מבית התורפה ואע"פ שידים נקיות לא חשיב מחזיקין דהיד הוי כאילו המכה נגע שם, משא"כ כשיש ספק אם נגעה במקום המצוי דמים אע"פ שנגע אח"כ ודאי במקום מציאת הדם הוי בגדר אין מחזיקין וס"ל נמי דמאכולת על בשרה הוי כמקום השכיחי דמים דאין לך כל מטה וכו' ולכן בטחתו בירכה ונמצא רק על העד עגול לא חשיב מחזיקין אבל מודה הוא דאם נגע בידיה במקום שדם המקור יכול ליפול שם וגם נגע אח"כ ודאי למעלה מבית התורפה ולא נמצא דם על ידיה דטהורה דחשיב אין מחזיקין כיון דהירך לא נקרא מקום השכיח דם.

יבואר דאם נמצא על אמצעי דם - מחזיקין ממקום למקום

ולכאורה היה נראה דהא דאמרינן אין מחזיקין לא טהרה ולא טומאה ממקום למקום היינו דוקא כשהאמצעי לא נמצא עליו דם וכשאנו דנין על האמצעי שנטל דם וגם העביר דם הוי תלי' במקום למקום אבל אם נמצא דם גם על האמצעי בזה לא אמרי' אין מחזיקין ממקום למקום דכיון דידים עסקניות ודאי נגע וא"כ הוי רק תלי' אחת שהעביר דם ותלי' אחת אמרינן ולכן נראה דבהו"א דגמרא דראש גודלה טמא מפני שנגע בעקבה שנגע באותו מקום פי' שעקבה לקח הדם מאותו מקום בעת נגיעתה לשם והעביר דם לראש גודלה בעת שנגעה לשם מיירי שלא נמצא דם על עקבה אלא בראש גודלה אלא דאמרי' שהיה דם בעקבה והעבירתו ולא נמצא בעקבה מפני שרחצה עקבה ביני ביני וכיו"ב זה מיקרי אין מחזיקין ממקום למקום אבל אם נמצא בעקבה דם כגון פחות מכשיעור לדעת רוב הראשונים דכתם שעל בשרה ג"כ טהורה עד כגריס וגם נמצא בראש גודלה יותר מכשיעור טמאה גם להו"א דזה לא נקרא אין מחזיקין כיון דעל עקבה ודאי נמצא דם, וכן הדין בנמצא על ידיה דם ויש לה מכה בכתפה דנראה פשוט שיכולה לתלות במכתה דידים עסקניות הן ונגעה במכתה ומזה בא הדם וכ"כ בחמודי דניאל ואם תמצא אח"כ דם למטה מבית התורפה וגם ידיה מלוכלכין מדם נראה דבכה"ג טהורה ולא נקרא אין מחזיקין ממקום למקום כיון דהאמצעי דהיינו היד תולין דודאי נגע במכה ואם תולין על היד שנגע ונתלכלך ממכה ה"ה דתולין דמזה בא הלכלוך למטה מבית התורפה דידים עסקניות הן, שו"מ בלחור"ש (סקכ"ז) דמשמע דס"ל הכי וכן ראייתי בצמח צדק (פס"ד ס"ו) שכתב לדעת הרמב"ם דעל בשרה אין לכתם שיעור מ"מ בנמצא על בגדיה ועל בשרה אינה חוששת בפחות מכגריס וכתב הטעם דאמרי' המאכולת נתמעכה על

דעל הצד שהיה דם על היד שבדקה בו שוב אין תלי' אחרת שהרי ידיים עסקניות הן וודאי נוגעות באיך ידא לכו"ע וא"כ כשהיד נגעה באיך ידא ודאי דנתלכלך מדם כיון שהיה דם על יד שבדקה בו ונרויח מזה דאפילו למעלה מקשרי אצבעותיה יהיה טמאה ולא זו בלבד אלא אפי' נמצא למעלה מבית התורפה בכל מקום תהיה טמאה שהרי היד ודאי נוגעות בכל מקום ויש לנו רק תלי' אחת דנתלכלך היד במקור ואם נתלכלך שוב ודאי נתלכלך שאר מקומות בגוף כיון שודאי נגע שם הרי עבר למקום מציאות הדם אלא ע"כ שגם זה חשיב תליה ממקום למקום. ועוד דאמרינן בגמרא לענין מכה שבכתפה דאין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם וקשה דהרי יש רק תלי' אחת שמא בידה נטלתו דכיון דידים עסקניות ודאי נגע גם בגופה וכיון דנגע במכה הרי הביאתו לשם ודאי דאמרינן דאם היה דם על אחד מהם ודאי עבר על השני שנגע בו ותו דכיון דידים עסקניות הן הרי ודאי נגע במכה שבכתפה ואם נגע הרי ודאי נתלכלך ושוב אין כאן שום תליה ולמה לא נטהרנה אלא ע"כ דגם זה חשיב תלי' ממקום למקום כיון שאין ודאי כאן שהעביר דם מידו למקום מציאת הדם אע"פ שודאי נגע שם, ודקדוק לשון הברייתא מוכיח דקאמר ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם ולא קאמר שמא בידה נגעה במכה והביאתו לשם משמע מזה דנגיעה בעצמה אינה הכרחי שהעביר דם לאצבעה והתלי' הוא על העברת הדם שנטלתו בידה והעבירה.

ואפשר לדחות ולומר דאה"נ דס"ל לה"ה דידים עסקניות הוי כודאי וגם לעולם י"ל דכשהיד נוגע במקום הדם או כשהיד מלוכלך בדם ונוגע במקום אחר הוי כודאי שנתלכלך מקום הנגיעה ולא מיקרי תלי' מ"מ י"ל דלא חשוב ודאי ממש אלא כודאי ותרי כודאי לא אמרינן חדא דידים עסקניות והוי כודאי נגע ושנית דהנגיעה הוי כודאי שנתלכלך מקום הנגיעה זה לא אמרינן כיון דאינו כודאי ממש אלא קרוב לודאי בהצטרף ספק הקטן של האי כודאי והאי כודאי שוב הו"ל ספק חשוב ושוב הדרינן לדין אין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

ונראה דגם הקנה בשם לא התכוון רק במקרה שנגע ודאי במקום השכיחי דמים או שהוא בחזקת מלוכלך אע"פ שאינו יודע שבאמת הי' מלוכלך כגון עד שאינו בדוק שהוא בחזקת מקום דמים ושוב נגע עליו עד הבדוק לא חשיב מחזיקין כי העד הבדוק נעשה אינו בדוק ואפי' בנאבד עד שאינו בדוק ואינו יודע אם הי' עליו דם וכן הדין בנגעה במכתה שהוא מקום השכיחי דמים שוב

חזקה דמגופה אתי דרגלים לדבר איכא כיון דבבשרה לחוד אישתכח, והשתא בשלמא בעברה בשוק על טבחים איכא למימר האי טעמא דאם ניתז גם על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי אבל בנתעסקה בכתמים דבפשטות מיירי דנתלכלך ידיה ג"כ ויתכן שנגעה בבשרה לבד לא שייך האי טעמא וע"כ דעיקר הטעם הוא כיון דבבשרה אישתכח חזקה דמגופה אתי ולכן ס"ל להט"ז דאע"פ שידים עסקניות ונוגעות בגופה למטה מבית התורפה מ"מ כיון שאיכא רגלים לדבר נמי שמגופה באה לא תלי' אא"כ יודעת בודאי שנגעה בגופה כשירה מלוכלכות מעסק הכתמים דאז הוי כמכה שבצאוורה דתולה בה, והפרישה ס"ל דכיון דידים עסקניות הן והיה בהן דם ליכא חזקה דמגופה אתי.

אבל אין פלוגתייהו בכלל בדין וסברת אין מחזיקין ממקום למקום דכו"ע מודו דאם נמצא דם על ידיה כשיש לה מכה בכתפה או נתעסקה בכתמים דאין בזה משום מחזיקין ממקום למקום אלא תלוי בסברא הנ"ל, ומ"מ בדין הנ"ל בלא"ה דעת רוב הפוסקים דתולין כיון שנמצא דם על ידיה ג"כ.

יבואר דעת הסד"ט וחכ"א דגם בכה"ג אין מחזיקין ממקום למקום

אלא דבסד"ט שם במה שביאר בדעת הפרישה ובחכמת אדם (כלל קי"ג דין ט"ו) לא משמע הכי וז"ל החכמת אדם אבל אם המכה בכתפיה ומצאה כתם על ירכה במקום שאי אפשר לבוא שם מן המכה טמאה ולא אמרינן דנגעה בידיה במכה ומשם הביאה לירכה דידים עסקניות הן דלא מחזיקין לא טומאה ולא טהרה ממקום למקום ודוקא בענין שלא ידעה אם נגעה או אפילו נגעה ולא ידעה אם נתלכלכו ידיה מדם שבמכה דהוי ס"ס להחמיר שמא לא נגעה במכה ואת"ל שנגעה שמא לא נתלכלכו ידיה [משמע דאפילו אם יודעת שנגעה במכה מ"מ יש ספק שמא לא נתלכלך ידיה והיינו במכה שאין מוציאה ודאי דם כמש"כ לקמן]. ואת"ל שגם נתלכלך שמא לא הכניסה ידה לירכה וכיוצא בו, אבל אם נגעה בודאי במכה או בשאר דברים ויודעת שנתלכלך ידיה מאותן הדברים [מכאן ג"כ משמע שלא מספיק נגיעה ודאי במכה אלא בעינן ג"כ ידיעה שנתלכלך ידיה במכה כיון שאין ודאי מוציאה דם] וגם נמצא עכשיו דם על ידיה [לשון זה לא נמצא בפרישה ובסד"ט אלא בחכ"א ולכאור' הוא שיגרא דלישנא דלא בעינן נמצא עכשיו כמבואר בס"ט] וגם על ירכה ודאי תלינן כיון דידיה ודאי נתלכלכו תלינן כיון שידים עסקניות הן שמא הכניסה

בגדיה שמצוי שם ומשם נתלכלך בשרה ואין זה מחזיקין ממקום למקום כיון שנמצא גם על בגדיה דלא מיקרי החזקה טומאה ממקום למקום אלא כשלא נמצא דם על אותו מקום שאנו מחזיקין שממנו בא כהאי דאמרי' בגמרא וכ"ת זימנין דנגע בעקיבה ומי מחזיקין וכו' דמיירי שלא נמצא דם על עקיבה וכו', וכ"כ עוד שם (פס"ד ס"א) ויש מוסיפין שאם נמצא על ידיה [כשנתעסקה בידיה בכתמים] תולה בו אף כשנמצא על בשרה שאני אומר ידיה נגעו בזה המקום ונתלכלך והא דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום היינו דוקא כשלא נמצא מאומה על אותו הדבר שאנו מחזיקין שעל ידו הגיע לכאן, משא"כ כאן כיון שנמצא על ידיה לא גרע מאם היתה על ידיה ע"ש.

ונראה דגם הגרעק"א ז"ל בחידושו על שו"ע (על הט"ז סק"ד) מודה בזה דעד כאן לא נסתפק התם אלא באם נמצא על ידיה דם ועברה בשוק של טבחים דס"ל דתולין בזה דלא שייך הסברא אי מעלמא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי אלא בבשר שמכוסה בחלוקה אבל על היד לא שייך כן ותולין אם עברה בשוק של אבחים ולפ"ז כתב דאם נמצא גם על גופה אין תולין כיון דהלכלוך שעל ידיה אין בודאי דמעלמא אין תולין בהם מה שעל גופה אלא דמסתפק בזה דמ"מ כיון שדנין על ידיה דהלכלוך בא מעלמא ממלא הך דם שעל גופה נמי נימא דינו כדין הדם על ידיה ונשאר בצ"ע מ"מ נראה דהכא פשיטא דתולין דדוקא בשוק של טבחים וגם שהעביר בעלמא י"ל דאין תולין גם בשוק של טבחים וגם שהעביר הדם אבל ביש לה מכה וידים הרי עסקניות הן ודאי נגעו במכה והרי נמצא עליהן דם בכה"ג ודאי אמרי' שהעביר הדם דידים עסקניות, וה"ה בנתעסקה בידיה בכתמים ונמצא על ידיה דם דקרוב הדבר שנתלכלך מהעסק לא חשיב מחזיקין ממקום למקום, אבל מדברי הלחוש"ש וצ"צ משמע דאפי' בכה"ג של עברה בשוק טבחים לא חשיב מחזיקין וכמו בעקבה אילו נמצא דם פחות מכשיעור ונמצא בראש גודלה יותר מכשיעור דמשמע דלא חשיב מחזיקין אע"פ די"ל דדם שבעקבה ממאכולת הוא באה.

ונראה דגם הסד"ט (סקכ"ח) שהבין בדעת הט"ז דאם נתעסקה בכתמים בידיה ונמצא על ידיה ועל גופה דלא תלינן על שאר גופה אע"ג שנמצא נמי על ידיה ורק בנמצא על ידיה לבד תולין אינו סותר דין הנ"ל דהתם בשיטת הט"ז טעמא אחרינא איכא בדבר כמו שאבאר דודאי אם נמצא נמי על ידיה לא חשיב מחזיקין ממקום למקום אלא דס"ל דעל בשרה לא תלינן שהרי כתב הרשב"א דעיקר הטעם הוא דכיון דנמצא על בשרה לחוד

מיירי באופן דאינו ברור שהיד נתלכלך מהעסק ולכן אע"פ שאם נמצא על ידיה תולין דמהעסק בא מ"מ בנמצא על גופה אפשר דהוי כמחזיקין ולא דמי לתולה בכנה ובבעלה דהתם כשנמצא דם על ידיה לא הוי גדר תלי' דודאי מהעסק בא ודם טהור הוא משא"כ אשה שנתעסקה שי"ל דהדם מגופה הויא גדר תלי' ולכן א"א לטהר בנמצא על גופה].

עכ"פ מדברי הסד"ט (סקכ"ח) והחכ"א מוכח דס"ל דלא מהני מה דנמצא דם על ידיה אם אינה יודעת שנגעה בודאי במכתה וכן מוכח בפרי דיעה (סקי"ד) שכתב דה"ה במכה שבכתפה אם ידוע שנתלכלכו ידיה ממנה תולה גם אם נמצא בשאר הגוף שנתלכלך מידיה עכ"ד משמע דבעינן לדעת שנתלכלך ידיה מהמכה אבל אם אינה יודעת אע"פ שנמצא דם על ידיה אינה תולה אם נמצא בשאר הגוף ולא אמרינן שממכה בא ע"י היד ולפי זה מש"כ החו"ד בדקדק בעד הבדוק וטחתה בעד שאינו בדוק דטהורה עד כגריס ועוד אפי' משוך כדין עד שאינו בדוק וכתב ע"ז בקנה בושם דמוכח דאין בזה משום מחזיקין ממקום למקום כיון דהעד שאינו בדוק נגע בודאי בעד הבדוק ואפי' לא תמצא דם על שאינו בדוק כגון שנאבד האיניו בדוק תהי' טהורה, הנה כשהאיניו בדוק לפנינו ונמצא עליו דם הרי נתבאר לפנינו דפליגי הפוסקים אם נמצא על אמצעי דם אם נחשב למחזיקין ממקום למקום או לא דעת הלחוש"ש וצ"צ [ורעק"א] דלא חשוב מחזיקין ודעת סד"ט וחכ"א דחשיב מחזיקין, וכ"ז היכא דאין ידוע שאמצעי נגע במקום שאנו דנים עליו אבל היכא דנמצא על אמצעי וגם ודאי נגע במקום שאנו דנים עליו לכו"ע תלי' ולא חשוב מחזיקין ולפ"ז נראה בלבשה חלוק שאינו בדוק ונמצא דם עליו וגם על גופה יותר מכשיעור דטהורה [ולא נחשב ב' תליות כתחתון בעליון דהתם התחתון לא בא מעליון אלא אמרי' כשם שעליון מעלמא כך התחתון זה נחשב ב' תליות אם אינה ודאי שלא נזדקרה משא"כ הכא דדם שבגוף באה מהחלוק] וה"ה קינחה ירכה בעד שאינו בדוק ונמצא על שניהם דם, והחו"ד לא מיירי באופן שנאבד העד שאינו בדוק אלא שהוא לפנינו ונמצא עליו דם דבכה"ג ודאי דהדם מעלמא דהא אפי' בדקה בעד שאינו בדוק טהורה עד כגריס אפי' משוך דאמרי' שהוא ודאי מעלמא וא"כ בכה"ג שנגע ודאי בעד הבדוק לכו"ע לא חשיב מחזיקין ממקום למקום משא"כ היכא דהוי תלי' כגון היכא שאינו בדוק נקי אפי' את"ל שמעד יכול להתקנה או נאבד לא מטהרי' העד הבדוק, וה"ה לענין בדיקה בעלמא ולא נמצא דם על האצבע א"א לומר דהעד הבדוק נחשב

ידיה גם לשאר מקומות שבגוף וטהורה [מוכח דאפי' נמצא דם על ידיה אינה תולה דם שבירכה אא"כ יודעת שנגעה בודאי במכה וגם יודעת שנתלכלכו ידיה מהמכה יכולה לתלות] ונראה לי שאם המכה ודאי מוציאה דם וידעה שנגעה בודאי במכה וכן אם נתעסקה בידיה בבשר ודגים שהיו מלוכלכים בודאי בדם אע"פ שלא ידעה בודאי שהיו ידיה מלוכלכים בדם מ"מ טהורה [מוכח דאפי' המכה ודאי מוציאה דם ג"כ בעינן שתדע שנגעה בודאי במכה ולא מהני מה שנמצא דם על ידיה לתלות בזה דם שבירכה] שדבר ידוע שהנוגע בדם ודאי נדבק בידיה עכ"ל [ובערוך השולחן (ס"ו) כתב על דין האחרון שיש להתיישב בזה]. ביאור דבריו דאם המכה ודאי מוציאה דם אם יודעת שנגעה ודאי במכה תולין אע"פ שלא ידעה בודאי שהיו ידיה מלוכלכות בדם משל למה הדבר דומה לסומא ששפך כוס דם על ידו הרי ודאי נתלכלך ידו אע"פ שאינו יודע שלא ראה ידו מלוכלך בדם ה"ה כשנגעה במכה שודאי מוציאה דם אע"פ שלא הסתכלה על ידה יכולה לתלות שהדבר ידוע שהנוגע בדם ודאי נדבק בידיה. מיהו היכא שאין ודאי מוציאה דם עכשיו אע"פ שנגעה ודאי במכה אינה יכולה לתלות בזה דאכתי י"ל שמא לא נתלכלכו ידיה, ומוכח דאפי' היכא דהמכה ודאי מוציאה דם ונמצא דם על ידיה ג"כ אינה יכולה לתלות דם שבירכה שממכה באה כיון שאינה יודעת בודאי שנגעה במכתה הוי תלי' ממקום למקום, והנה הסד"ט ביאר כן בדעת הפרישה ג"כ אך באמת אין הוכחה בדעת הפרישה דאפשר דיש לחלק בין נתעסקה בכתמים דמקיל הפרישה למכה שבכתפה דאינה תולה די"ל דהא דאינה תולה במכה שבכתפה משום דמיירי בלא נמצא דם על ידיה משא"כ נתעסקה בכתמים דמקיל הפרישה מיירי בנמצא דם על ידיה וה"ה במכה שבכתפה וכמש"כ הסד"ט עצמו (בסקצ"ה) אם נמצא דם על ידיה אפשר דאפילו אין אנו יודעים שנגעה במקום המכה יש לתלות דידיים עסקניות הן.

ובספר מחצית השקל (סוף סימן ק"צ) בהג"ה מהגאון ר' שלמה כהן מו"צ דוילנא ראיתי דנסתפק לענין חלוקה אם נתעסקה בכתמים בידיה דתולין על חלוקה נמי אם הסיבה לזה הוא מפני דאמרינן דגם גוף החלוק נתלכלך בעת העסק או דאמרינן דהיד נגעה בחלוק ונפק"מ לענין הרגה פשפש בידיה על דבר אחר ולא על החלוק ונמצא דם על החלוק דיש כאן לתלות רק דע"י היד נתלכלך החלוק אם תולין בזה או לא ונשאר בצ"ע ע"ש, ומדברי הסד"ט והחכ"א הנ"ל משמע דפשיטא דתולין כיון שנגע ודאי במכה המוציאה דם דהיינו הפשפש תולין שנגעה גם בשאר מקום בגוף. [ונראה דהגאון הנ"ל

לתלות בעד יותר ממאכולת ועדיין ספק שקול לפנינו אי היה דם על העד או לא וכיון שאיכא חזקת טהרה א"א לאוסרה מספק.

ואי"ל היה העד לפנינו וראינו שאין עליו דם ורק על הירך נמצא דם אז אם נאמר שאינו יכול להתקנח לגמרי מן העד א"כ כיון דהעד נקי אין כאן שום ספק לומר דהיה דם בעד א"כ דנים רק על דם שבירך והשתא אם ס"ל דמחזיקין טומאה ממקום למקום אמרי' דודאי דם היה בעד והעבירתו לירך אף דנמצא העד נקי מ"מ תלי' דנתקנח לגמרי אף שאינו מצוי דהא דם מעלמא נמי אינו מצוי דאי מעלמא על חלוקה נמי איבעי לאשתכוחי ולכן אם קיי"ל דמחזיקין טומאה ממקום למקום ודאי דתלי' שבאה ממקורה ע"י העד משא"כ אם קיי"ל דאין מחזיקין ממקום למקום לא תלינן שבאה ממקורה ע"י העד, ועל העד עצמו אין כאן ספק דהרי נמצא נקי לגמרי מדם וא"כ אנו דנים על דם שבירך לחוד ודאי תולין דבא מעלמא אף דזה ג"כ אינו מצוי, אבל את"ל שיכול להתקנח לגמרי מן העד מטמאין לה דהרי הספק שעל העד הבדוק אם היה בו דם או לא עדיין בתוקף לפנינו דאפשר להתקנח א"כ אנו דנים לטמאותה מכח דם העד לומר דבאה ממקורה על העד כי על הירך מעלמא לא תלי' דאי מעלמא וכו' ויותר מסתבר לתלות דמהעד בא וא"כ אנו מכריחין הספק ואומרים שהעד נתלכלך וא"כ טמאה מדין דם שנמצא על העד וה"ה היכא שאבד העד הוי הירך גילוי מלתא בעלמא שהיה דם על העד ובוזה ליכא משום אין מחזיקין טומאה ממקום למקום משא"כ בגמרא בהו"א בנמצא בראש גודלה דתלינן דמעקיבה בא שנגע במקורה כיון שברגלה שכיחי דם מעלמא ג"כ דע"כ מיירי שהולכת יחפה דבהולכת עם גרביים מהודקים לא שייך לבוא ממקור זולת אם פשטתה ואז הרי שייך ג"כ לבוא מעלמא ואז ליתא לסברא דאי מעלמא אתא על חלוקה איבעי לאשתכוחי כמש"כ הגרש"ק בקונט"א (סי' ק"צ סי"א) וכמו בנמצא על ידיה ועברה בשוק של טבחים דמי דתלי' ביה כמש"כ הגרעק"א (סי"א) ולכן אין דם שבראש גודלה מוכיח שהיה דם בעקיבה אלא דרוצין לטמאותה מכח מה שנמצא בראש גודלה ולהחזיק שעקיבה הביא לכאן הדם ע"ז שפיר אמרינן אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ואפשר דלפ"ז גם אם נמצא דם בעקיבה פחות מכשיעור דתלינן במאכולת ג"כ לא מהני לטמאותה על דם שנמצא בראש גודלה דהרי אין זה מוכיח על הדם שבעקיבה כיון דיש גם תלי' מעלמא אע"פ שלא עברה בשוק של טבחים מ"מ אינו מוכיח שמגופה באה דליתא לסברא

שאינו בדוק דחשיב מחזיקין ממקום למקום אע"פ דמאכולת שכיח על האצבע כיון דאינו ברור דהאצבע נגע במאכולת, משא"כ בעד הבדוק וטחתו בירכה ונאבד העד דהעד ודאי נגע בב' המקומות בזה כתב הסד"ט דתליא בב' תירוצי התוס', ואפי' בכה"ג נראה דלכו"ע חשיב מחזיקין וטעם האיסור בנאבד העד הוא מטעם אחר כאשר יבואר בסמוך בס"ד.

ד

ואי"ל דמסתפינא מהגאון בעל סד"ט (סקצ"ה) והסכים עמו בפרדס רמונים (ש"ך סקס"ח) ובכמה מקומות שדין זה דאם האמצעי נגע בב' המקומות לא נכנס בגדר אין מחזיקין ממקום למקום תליא בב' תירוצי התוס' דף יד. דתלי' א' שנאבד העד ס"ל דלא חשיב מחזיקין ממקום למקום ולתלי' ב' חשיב מחזיקין יעו"ש הייתי אומר דלא קרב זה אל זה ואין ללמוד מכאן יסוד חדש שלא הזכירו הראשונים שהאריכו הרבה בסוגיא זו ולא הזכירו מזה שיש כאן נפק"מ גדולה להלכה בין התירוצים ולא הקשו בכלל מדין דאין מחזיקין וכבר רמז הסד"ט בעצמו דמסתימת הפוסקים לא משמע הכי, ואני בעניי איני רואה כאן הוכחה ליסוד הנ"ל דאפילו אם נאמר כפשטא דמלתא דחשיב ממקום למקום ואין מחזיקין לטמאותה מטעם זה מ"מ הכא טמאה לא מפני שמצאה דם על הירך ותלינן דמהעד בא על הירך דזה הוי ממקום למקום ממקור על העד ומהעד על הירך אלא טעמא אחרנא איכא בדבר ושורש הדברים מבואר בחי' הר"א תלמיד רמב"ן וז"ל הכא במאי עסקינן כגון שאבד העד הלכך אי לא שנמצא דם על ירכה לא היתה טמאה נדה דמי יימר שהיה דם בעד אבל השתא כשנמצא דם ביריכה תלינן בה לחומרא ואמרינן דמעיקרא דם בעד הוה וממנו בא בירך אלא שאבד ונמצא שאנו צריכין למציאת הירך עכ"ל וביאור דבריו נראה דאין אנו דנים על הדם שנמצא ביריכה לטמאותה מפני שתולין שבאה ממקור ע"י העד אלא אנו דנים על דם הנמצא בעד והירך הוא גלוי מלתא בעלמא שהיה דם על העד וממלא מטמאין אותה מחמת דם הנמצא בעד [דאילו לא נמצא דם על יריכה לא היינו מטמאין אותה דהוי ספק אם היה דם בעד או לא מי יימר שהיה דם בעד וכיון שיש לה חזקת טהרה מספק אל תאסרנה לעולם אבל כשנמצא דם על יריכה הרי הירך מגלה לנו שהיה על העד דם] דיותר מסתבר לומר דהיה על העד מלתלות בעלמא דהרי אי מעלמא אתי על חלוקה נמי איבעי ליה לאשתכוחי ולהכי הירך גורם לנו לתלות לחומרא שהיה דם בעד וטמאה משום דם שבעד, ובפחות מכגריס דמצוי מאכולת טהורה דאין הירך מגלה לנו

דאי מעלמא וכנ"ל והדרא לדין אין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

וכן בהיתה לה מכה בכתפה ונגעה ודאי למטה בבית התורפה במקום שדם המקור יכול ליפול ורחצה ולא מצאה דם על ידיה אלא ביריכה אין תולין לומר דהירך יגלה לנו שהיה דם על היד וא"כ נטהר דם הירך דהרי אין אנו דנים כלל על היד לטמאותה או לטהר אותה שהרי לא נמצא עליו כלום אלא דנים על דם שנמצא בירך ודם המקור הרי יכול ליפול שם ואילו ס"ל דמחזיקין טהרה היינו תולין דהיה דם מכה ביד והעבירתו אבל כיון דאין מחזיקין טהרה אין לנו לתלות אלא בדם המקור אבל אם בדקה באצבעה כיון שנגע במקום שמצוי בו דם נדה אם רחצה אצבעה הרי ספק לפנינו אם היה בו דם או לא ומספק אין אנו מוציאים מחזקתה אבל אם לפני הרחיצה ודאי נגעה ביריכה ונמצא בו יותר מכגריס שאין כאן תלי' במאכולת וגם מעלמא הוא ספק רחוק לתלות דאי מעלמא על חלוקה נמי איבעי לאשתכחי אנו תולין לחומרא שהיה דם על אצבעה ומטמאין אותה מחמת הדם שהיה על אצבעה, ואם טרם שנגעה ביריכה התעסקה באצבעה במיני דמים שוב אין הירך מוכיח הספק ונשאר הספק כמקודם וא"א להוציאה מחזקתה.

ומעתה יבואר נמי כונת החו"ד (סקכ"א) דאם בדקה בעד הבדוק וטחתו על עד שאינו בדוק ומצאה עליו דם דדינו כעד שאינו בדוק והקשה בקנה בשם איך אפשר לתלות שמהעד שאינו בדוק נתלכלך העד הבדוק הא הוי תלי' ממקום למקום ומכח זה חידש יסוד הנ"ל בדינא דאין מחזיקין יעו"ש, ולהנ"ל לא קשה מידי דאין אנו מחזיקין כאן לטהרנה מכח התלי' אלא דאם טחתו בעד שאינו בדוק הרי אין אנו יכולין לטמאותה ולומר שנתלכלך העד במקור שהרי עדיין ספק לפנינו אם העד הבדוק נתלכלך מהמקור או לא וא"א להוציאה מחזקתה מספק זה כיון שהניח העד הבדוק במקום דשכיחי דמים וכל זמן שאין בירור והוכחה לספק זה מספק אינה נאסרת

והכא כיון דעד שאינו בדוק שכיח ומצוי להיות עליו דם מעלמא ויתכן שעבר משם דם על עד הבדוק לא שייך לאסרה אע"פ שאין מחזיקין טהרה דעד כאן לא אמרי' דאין מחזיקין טהרה וטומאה ממקום למקום אלא כשאין שום ספק לפנינו אלא אנו דנים כאן על דם הנמצא אי האמצעי העבירו ממקור או ממכה התם הוא דלא מחזיקין אבל אם יש ספק לפנינו טרם מציאת הדם אז אם אחר מציאת הדם איכא למיפשט ספיקתנו הראשון מטמאין לה ואם ליכא למיפשט מעמידין אותה על חזקתה, ולכן הכא כשבדקה בעד הבדוק ואיכא ספק לפנינו אם היה בו דם שנתלכלך מהמקור או לא ולכן אם נמצא אח"כ על יריכה הרי זה מוכיח לנו הספק ותולין לחומרא שהיה דם על העד ומטמאים לה שהרי העד נתלכלך והיינו באבד העד, אבל אם טחתו בעד שאינו בדוק הרי אין כאן מוכיח על הספק ונשארה הספק כמתחילה אם היה דם על עד הבדוק לפני שטחתו או לא מעמידין אותה על חזקתה וטהורה, ונמצא שאין בדברי החו"ד קשר כלל לדין דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

ולפ"ז בנידון דידן שבדקה ביד שאינו בדוק שכתבנו דרך א' דלעולם יש לה דין אינו בדוק ותולין במאכולת ואפ"ה כשבדקה בעד הבדוק לא יחשב עד הבדוק עד שאינו בדוק שאין אנו יכולין לתלות שנתלכלך ממאכולת שעל אצבעה שאין מחזיקין טהרה ממקום למקום דהכא כיון שאין אנו דנים על האצבע מידי שהרי לא נמצא עליו דם ולא בדקה בו אלא דנולד לנו ספק אחר שבדקה בעד הבדוק אם נתלכלך ממקור או דנתלה דנתלכלך מהאצבע שנגע במאכולת פשיטא דיש בזה הך כללא דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום, אך מ"מ לענין הלכה כבר כתבתי בסימנים הקודמים דהעיקר כדרך הב' דבדיקה ביד שאינו בדוק טמא כל שהוא ע"ש ולפי דברינו אלו אם בדקה עצמה באצבעה ואח"כ קנחה ידה בסינר שלה ונמצא דם על הסינר אם הסינר אינו בדוק לה אינה טמאה ואם הסינר בדוק לה טמאה כיון דנולד כאן ספק לפני שקנחה בסינר דלא כמש"כ בסד"ט (סקצ"ה) וצ"ע.

סימן כ"ה

בענין הנ"ל ובביאור שיטת הירושלמי בזה

בדוק לה אם יש עליו דבר מטונף ומלוכלך ומצאה דם או שהטיחה את גופה לבית התורפה ומצאה דם על גופה ועל ידה טמאה משום דחזקת הגוף בדוק הוא מדם ומבית התורפה בא הדם עכ"ד עוד איתא בירושלמי שם וז"ל

בירושלמי פרק כל היד וז"ל רבי ירמיה בשם רב בדקה ביד שאינו בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה חזקת הגוף כבדוק הוא פי' הפני משה ביד שאינה בדוקה כלומר שהעד לא היה בדוק א"נ היד ממש לא היה

ודאי דעיקר כפירוש השני של הפני משה דיד ממש קאמר דאם בדקה ביד שאינו בדוקה ולא בדקה היד לראות אם אין עליו דבר מטונף ומלוכלך ומצאה דם על היד בזה קאמר רבי ירמיה בשם רב דחזקת הגוף כבדוק הוא וטמאה וע"ז הביא רבי זעירא ראי' מנמצא על שלו דחייבין קרבן ואמאי לא תלינן במאכולת אלא ע"כ דחזקת הגוף כבדוק הוא ולא תלינן במאכולת ובאמת הראשונים נתקשו מאד בזה למה לא תלינן במאכולת בנמצא על שלו עיין חי' הרמב"ן (דף יד.) עד שהרשב"א ז"ל בשו"ת (חדשות סי' ל"ב) כתב דסוף דבר זו אחת מן הקושיות שלא נאמר עליה תירוץ מספיק עד עמוד כהן עכ"ל ולדברי הירושלמי לא קשה מידי דחזקת הגוף כבדוק הוא, אלא דהראשונים הבינו בשיטת הבבלי דלא ס"ל דחזקת הגוף בדוק הוא מדאמרינן אותו מקום בדוק משמע בפשטות דרק אותו מקום בדוק ולא שאר הגוף וכמו שפי' התוס' ד"ה דחוק דמאכולת אינה באה כלל סמוך לרחם מפני הזוהמא, משמע דבשאר הגוף איכא מאכולת ואינו כבדוק, וכן דקדק החו"ד סי' ק"צ סקכ"ב.

ומה דאמרינן בירושלמי או שהטיח גופה לבית תורפה נראה לפרש דהכונה על למעלה מן החגור דאם נמצא כתם שם טהורה מ"מ אם הטיח גופה נגד בית תורפה הוי כלמטה מן החגור והיינו כגון שנזדקרה או ששחתה ידיה נגד בית התורפה בכל אלו טמאה בכל שהוא דחזקת הגוף כבדוק הוא, ולפ"ז צ"ל דיד שאינו בדוקה והטחת גופה לבית תורפה האי כדיניה והאי כדיניה דבבדקה ביד שאינה בדוקה טמאה בכל שהוא מה"ת דאיכא חשש הרגשה והטיח גופה לבית תורפה טמאה כל שהוא מדרבנן דליכא כאן חשש הרגשה, או י"ל דס"ל לירושלמי דדם היוצא ודאי מגופה טמאה מה"ת דלא ס"ל הא דשמואל או דיפרש הא דשמואל דבעינן הרגשה כדי שיהיה ברור שדם זה יוצא ממנה דבמצאה ע"ג קרקע י"ל דלא בדקה יפה וכן מצינו למקצת ראשונים שפירשו כן והוא התוס' רי"ד (דף נו:.) וכ"כ בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' קי"ב) וע"ע בשו"ת מהר"ם לובלין (סי' ב') והאחרונים שהאריכו בזה הרבה, וכין דחזקת הגוף כבדוק הוא האי דם ודאי מגופה אתי וטמאה מה"ת.

וְלַפְּז"ן בעובדא דרבי ורבי חמא שהביא הירושלמי דא"ל אבא אמר כתם ורבי אומר ראי' ומיירי בבדקה ביד שאינו בדוקה או שהטיח גופה לבית התורפה יש לפרש דפליגי בהא גופא אם אמרינן חזקת הגוף כבדוק או לא ולכן אבא אומר כתם לפי שס"ל דלא אמרינן דחזקת הגוף כבדוק ורבי אומר ראי' דס"ל חזקת הגוף

אמר רבי זעירא מתניתא אמרה כן נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן לא שכל הגוף בחזקת בדוק אמר רבי חנינה תיפתר שבדק ואיקפד רבי זעירא אמר ודרכו לכן, ופי' הפני משה מתניתא אמרה כן דתנינן לקמן נמצא על העד שלו שקנח עצמו טמאה וחייבין בקרבן דודאי ממנה הוא הדם ואמאי דלמא עליו היה אלא לאו שכל הגוף בחזקת בדוק הוא תיפתר שבדק ממתניתין אין ראי' דהכא במאי עסקינן שבדק עצמו בתחילה ולא היה עליו כלום ואיקפד ר' זעירא על אוקימתא דר' חנינא ואמר וכי דרכו של האיש לכן שיבדוק עצמו אם יש עליו דם בתמיה עכ"ד וכן מסקנת ר' ירמיה שם דבדקה ביד שאינה בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה טמאה בכל שהוא.

ועוד פליגי שם בירושלמי בבדקה והניחה בקופסה ר' חייא אומר כתם ורבי אומר ראי' והיינו בשיעור כגריס ועוד כדאיתא שם להדיא ועל כרחך דמיירי בעד שאינו בדוק והוא כפלוגתת רבי ור' חייא דאיתא בבבלי (דף יד.), עוד איתא בירושלמי רבי משבח לרבי חמא אבוי דרבי הושעיה קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי, רבי חמא אבוי דרבי הושעיה בעא קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי בדקה ביד שאינה בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה א"ל כדברי מי את שואליני כדברי הרב כדברי התלמוד א"ל אבא אמר כתם ורבי אומר ראי' א"ל דין הוא דאת משבח ליה, אמר רבי זעירא הני לבר נש לשמוע טעמיה דרביה פי' ניחא ליה לבר נש לשמוע טעמיה דרביה דהוא רבי רבו של ר' חמא ע"כ, הרי דפליגי רבי ור' יוסי בדין שאמר רבי ירמיה בשם רב בבדקה ביד שאינה בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה אי טמאה נדה או טמאה כתם, אבל בבבלי מובא פלוגתת רבי ור' יוסי לענין בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם ואמרי' שם דר' יוסי מטהר ובפשטות משמע דלגמרי מטהר כמש"כ התוס' שם ובירושלמי הנזכר מוכח להדיא דר' יוסי אומר כתם וכשיטת רבינו חננאל שם וכבר העיר מזה הש"ך בס"י ק"צ (סקמ"ד) ובס"י קצ"א (סק"ג) אבל באמת י"ל דליכא ראי' דבירושלמי פליגי בענין אחר ממה שנאמר בבבלי ויתבאר לקמן בס"ד.

הנה פי' הראשון שפי' הפני משה דיד שאינו בדוק הכונה לעד שאינו בדוק צ"ע דהא בזה לכו"ע אינה טמאה בפחות מכגריס ועוד וכמו שמבואר להדי' בבבלי ובירושלמי שם דבדקה והניחתו בקופסא אפי' לרבי טמאה נדה רק ביותר מכגריס ועוד והכא קאמר הירושלמי דטמאה גם בפחות מכשיעור ותו מה פירוש חזקת הגוף כבדוק הוא לפי זה ותו דהו"ל למימר שאינו בדוק ומדקאמר אינו בדוקה משמע דלא על העד קאי, אלא

הגהות מיימוניות בשם רבינו שמחה שג"כ ס"ל הכי והטעם שכל הגוף כבדוק הוא אצל מאכולת והשתא חזינן לדעת שהוא כשיטת הירושלמי ואפשר דס"ל להרמב"ם דכיון דאין הכרח מבבלי דפליג ע"ז וכמו שביאר שם הרב המגיד א"כ לא שבקינן פשיטותא דירושלמי מפני ספיקתנו בדעת הבבלי אף דרהיטת הגמרא משמע דל"א חזקת הגוף כבדוק יען שאין הכרח לזה לכן פסק שכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור.

והנה בנוגע לעניינינו לענין בדיקה בידה בפנים ומצאה דם על אצבעה ולא בדיקה ידה לפני הבדיקה לראות אם נקי' היא האם יש לתלות במאכולת לכאור' לפום רהיטא כיון דבירושלמי מוכח דתליא אם אמרינן חזקת הגוף כבדוק טמאה כל שהוא ואם לא אמרינן חזקת הגוף כבדוק טמאה כתם וא"כ לפי הסכמת הראשונים דלשיטת הבבלי לא אמרינן חזקת הגוף כבדוק הוא זולת אותו מקום לבד וא"כ היה לנו לטהר אשה שבדיקה ביד שאינו בדוקה עד כגריס כמו דס"ל לרבי בירושלמי וכמו שהורה רב ירמיה לפני שחזר בו, ואפ"ה בדיקה בעד הבדוק לא יחשב כעד שאינו בדוק מחמת זה מפני הטעמים שהארכנו בסימנים הקודמים, אך בכל זאת מסתפינא להקל יען שאין לנו הכרח מבבלי לפסק זה ואפשר דס"ל להבבלי דאף דלא אמרינן חזקת הגוף כבדוק מ"מ על ידה דלא שכיחי מאכולת כולי האי הוי כבדוק אם עשתה בדיקה בה דהוי חשש הרגשה וכיון שיש חשש איסור תורה יש להחמיר בזה וכל שכן בזמנינו דחזקת ידים נקיות הן מכל לכלוך שעכשיו שצוי מים לרוב בכל בית ובית נתרגלו להרגיש כל לכלוך וסתם ידים בחזקת בדוק הוא וא"א לתלות במאכולת במקום שיש חשש איסור תורה לכו"ע ולכן להלכה יש לפסוק לענ"ד כמו שכתבתי בכלל העולה בסי' הראשון.

כבדוק ולפי ר' יוסי נמצא על שלו תיפתר שבדק, ולהלכה לפי דעת הירושלמי טמאה בכל שהוא דאמרינן חזקת הגוף כבדוק שהרי כן פסק רב ורבי ירמיה הסכים לו כמובא שם ור' זעירא גם הביא ראיה לדבריו משמע דהכי נקטינן.

ואע"פ דר' זעירא שבירושלמי הוא ר' זירא שבבבלי כדמוכח בהרבה מקומות כמש"כ בסדר הדורות ור' זירא הלא אמר בבבלי (נדה יד.) דאותו מקום בדוק הוא והבינו הראשונים דדוקא אותו מקום ולא שאר הגוף כמו שכתבתי לעיל והכא בירושלמי מוכח דר' זעירא ס"ל דחזקת הגוף כבדוק הוא והביא ראיה לזה ואיך יפרנסו ב' מימרות אהדדי והגם שהי' תרי ר' זעירא כמש"כ הסדר הדורות מ"מ הכא משמע דר' זירא הוא דהרי ר' זירא היה חברו של ר' ירמיה כדמוכח (בנדה כג.) כמש"כ התוס' במסכת (חולין יא.) והכא ר' זעירא הביא ראיה לר' ירמיה משמע דהוא ר' זירא חברו ועוד דהוא באותו ענין ממש שנזכר בבבלי נדה יד. מ"מ י"ל דפליגי הבבלי והירושלמי בשיטת ר' זירא וצ"ע, או י"ל דאיתא שם בירושלמי רבי זעירא בשם רב ירמיה עד כגריס היא תולה יותר מיכן צריכה מתלא, פי' דרב ירמיה עצמו לא ס"ל כרב דחזקת הגוף כבדוק אלא ס"ל דעד כגריס תולין כן אמר ר' זירא משמו, ואח"כ איתא אמרינן חזר ביה רב ירמיה, אמרינן כד שמע מילהון דרבנן חזר ביה, פי' דרב ירמיה חזר מפסק זה ופסק כרב דאינה תולה כלל וכן אמרו דכששמע דרבנן ס"ל דטמאה נדה חזר מפסק זה ופסק לחומרא, ולכן י"ל דר' זירא שאמר משמיה דר' ירמיה דתולה עד כגריס ס"ל כן להלכה ולא חזר ר' זירא מזה ורק אותו מקום ס"ל דבדוק אצל מאכולת כבבלי ובנמצא על שלו תפתר שבדק או כמו שתי' הרמב"ן ע"ש.

ומעתה י"ל דזו המקור לשיטת הרמב"ם (בפ"ט ה"ו) דס"ל שכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור וכתבו

סימן כ"ו

גדרי עד הבדוק ועד שאינו בדוק

שיטת השו"ע הרב

נכתם אפי' מיום ועד לילה וכהאי גוונא א"כ עבר זמן מרובה ששכחה ואינה יודעת אם העבירתו בשוק טבחים או שאשה אחרת הכינה העדים במקום מוצנע ואין ידוע לנו אם אותה אשה העבירתו אח"כ בשוק של טבחים אבל כל שידועת שלא העבירתו בשוק טבחים או לצד המתעסקים בכתמים הרי זה בחזקת בדוק כיון שבדוקוהו

הנה בשו"ע הרב (סקע"א) ביאר פלוגתת הרמב"ן והרשב"א אם אמרינן הניחתו נכתם בשעה מועטת דדעת הרמב"ן דאם הניחתו אפילו לשעה מועטת אם לא בדיקה אותן שוב בשעת בדיקה הוי עד שאינו בדוק דפחות מכגריס טהור והרשב"א ס"ל דלא אמרינן הניחתו

מתחלה, ואם לא בדקוהו כלל או שבדקוהו ולא הניחתו במקום מוצנע כיון שהדבר קרוב ומצוי שנתעסקו אצלו בכתמים טהורה אפי' ביותר מכשיעור.

עוד כתב בשו"ע הרב דאפילו להרמב"ן דס"ל דאמרי' הניחתו נכתם בשעה מועטת הוא דוקא אם נולד הספק טרם שבדקה עצמו בו אבל אם בדקה עצמו בעד הבדוק ואח"כ הניחתו אפילו לזמן מרובה בין להרשב"א בין להרמב"ן נשאר העד בחזקת בדוק וטמאה אפי' אם נמצא עליו דם פחות מכשיעור כדין עד הבדוק. [ואפי' הניחתו במקום מגולה מקום שאין לתלות במאכולת שו"ע הרב סק"ב].

דין בדי בדיקה בזמנינו

ונראה דעדי בדיקה שמוכרים כיום תליא בפלוגתא זו דזה פשוט מסברא דחזקתו בדוק דהוי ככיבוס באפר ובורית עי' שו"ע הרב (סק"ג) ולחו"ש ובית מאיר וחדרי דעה ועוד ועדיפא הרבה מזה דדבר שעושין בפאבריקע"ן עם כל מיני חומרים שמנקים אותן מכל לכלוך וזוהמא חזקתו בדוק לכו"ע ולכן אף שנמצא לפעמים כמין סיב או כעין פס דק אדום מהמאשינע"ן מ"מ לכלוך דם א"א שיהיה בו ופשוט דזה גדר בדוק, אלא התיינח אם הי' נכנס תיכף מהמאשינע"ן לתוך השקיות הי' נשאר עליו חזקת בדוק לכו"ע אבל כיון שמונח כך לשעה מועטת ללא השגחה ואנשים מתעסקים בזה בחיתוך הבדים ובהכנסתן לקופסא י"ל דלדעת הרמב"ן אמרי' הניחתו נכתם וטהורה בפחות מכגריס מיהו להלכה בלא"ה פסקי' כהרשב"א ולדידיה ודאי הוא בחזקת בדוק ולכן מה שיש סוחרים שכותבים שיש לבדוק הבד לפני הבדיקה הוא ללא צורך דחזקת בדוק עליו, אלא דהריטב"א (בדף יד:) כתב דראוי לבדוק בשעת הבדיקה ומביאו ב"י דראוי לבדוק בכל שעה א"כ נכון לנהוג כן לבדוק העד טרם בדיקתה, ואילו הי' נכנס מיד ע"י מאשינע"ן לתוך שקיות וקופסאות דינו כעד בדוק דזה פשוט דלדעת הרמב"ן דהניחתו לשעה מועטת הי' אינו בדוק הוא דוקא במקום מגולה אבל הניחתו בקופסא מיד פשוט דינו כעד בדוק דטמא כל שהוא וגם לא הי' צורך לבדוק אפי' לכתחלה לפני בדיקה וכן מבואר בסד"ט (סק"ח) ובפרדס רמונים (דף ק"ב). [ודברי הערוה"ש צ"ע].

ועיין בפרישה (סק"ח) דלדעת התוס' והרמב"ן דהניחתו לשעה מועטת הי' אינו בדוק מוכרח לומר דס"ל כר' חייא דעד שאינו בדוק טמא כתם דאח"כ דס"ל כר' יוסי דטהור לגמרי [ולא כפי' ר"ח דלר"י נמי טמא כתם]

מ"ש בסדין דמטמאין אם הוא כגריס ועוד ע"ש ועיין בסד"ט (סק"ה) שהעיר דהרמב"ן ס"ל כר' יוסי דטהור לגמרי וע"ש מש"כ ליישב בדוחק, ובעיני לא הבינותי כאן רמז קושיא דהא אה"נ בסדין אינה טמאה אא"כ בדקה לפני השינה ולא הניחתו לשעה מועטת וכמש"כ הרא"ה בבדק הבית דהא דג' נשים שלבשו חלוק אחד דהקשה הרשב"א הרי הניחתו לשעה מועטת דאינו מבין קושייתו דחלוק זה בשהיה מתחלתו בדוק איירי והגיע לשלשתן לזו מיד זו א"כ כשנמצא עליו דם הרי כולן בספק עכ"ד והיינו שלא הניחתו ללא השגחה אפי' לשעה מועטת וא"כ ה"ה בסדין בכה"ג מיירי, ולא ידענא למה דחק עצמו הסד"ט לחלק בין דעתו להשתמש או לא דמדבריו משמע דאם הכין עדין ע"ד להשתמש באותו יום אפי' הניחתו הי' בדוק לרמב"ן וזה היפך משמעות הרמב"ן ומי יתן והיה כותב כמש"כ הוא עצמו (בסק"ה) לפרש כונת רא"ה שכל אחת מסרה לחברתה מיד ליד ולא היה מונח כלל בלא תפיסת יד ע"ש וה"ה בסדין כיו"ב.

ועיין בכו"פ (סק"ט) ונראה מתוך דבריו שהיה קשה ליה פסק השו"ע (סל"ו) דעד שאינו בדוק טמא כתם דהא כיון דהשו"ע פסק בסעיף ל"ח כהרשב"א דהניחתו לשעה מועטת מיקרי בדוק וא"כ גדר אינו בדוק הוא כמש"כ הרשב"א וא"כ קשה למה פסק השו"ע דטמא כתם דממנ"פ להרשב"א הרי פסק כר' יוסי דטהור לגמרי ולהרמב"ן דהחמיר בהלכותיו הרי גדר זה של אינו בדוק דהשו"ע דהוא דעת רשב"א לדידיה הי' אינו בדוק לגמרי וטהורה וזיכה המחבר שטרא לבי תרי ע"ש וצ"ל דר"ח והרא"ש דפסקו דעד שאינו בדוק טמא כתם אפשר דס"ל בהגדרת אינו בדוק כהרשב"א ולכן החמיר השו"ע ודו"ק.

אם יש פלוגתא בין הרשב"א וריטב"א לדעת שו"ע הרב ודנה דעת השו"ע הרב דגם הרשב"א דס"ל דלא אמרי' הניחתו נכתם וכל שהיה בדוק נשאר בחזקתו עד שיוודע לך שעברה בו בשוק של טבחים [אלא דאם הניחתו לזמן מרובה ונתעורר לן ספק שמא ביום מן הימים התעסקו אצלו בכתמים או העבירתו בשוק טבחים זה הי' בגדר בדוק ואינו בדוק שנתרועעה החזקת בדוק והוי עד בינוני דפליגי ביה רבי ור' חייא], היינו דוקא אם הניחתו במקום מוצנע אבל אם הניחתו במקום מגולה היינו עד המזדמן לה בבית דטהורה לגמרי כמו שביאר בסקע"א דעד המזדמן לה בבית פירושו שלא היה במקום המוצנע [ובאות ע"ב פי' יותר שהיה בבית במקום מגולה ולא במקום מוצנע] אף שהיה בדוק פעם אחת כיון שהדבר קרוב ומצוי שיתעסקו אצלו בכתמים ליכא מאן

וכיו"ב שנתעורר ספק עברה בשוק של טבחים אע"פ שהעד עצמו בדוק ומונח במקום מוצנע מ"מ אין חזקתו בדוק ולא מלוכלך מחמת השכחה שאין ידוע אם העבירתו אח"כ בשוק של טבחים וכיו"ב, ומש"כ רמ"א אם בדקה עצמה וכו' היינו שהי' עד בדוק והניחתו במקום תורפה דטהורה לגמרי, וצ"ב למה לא כתב רמ"א רבותא יותר מזה דאפי' הניחתו במקום בינוני ג"כ טהורה לדברי הרשב"א, וי"ל דהרמ"א לא נחית לפלוגתא שהרי בזה פליגי הרשב"א והריטב"א וכנ"ל, או דקמ"ל אשפה דאפי' הניחתו לשעה מועטת ומיד בדקה טהורה משא"כ במקום בינוני צריך שיהי' זמן שיתעורר ספק כתמים אצלו ודו"ק.

נמצא ג' קולות לדעת השו"ע הרב:

(א) עד שלא בדקה מעולם אע"פ שהצניעתו בחזקת נקי הוי עד שאינו בדוק כלל וטהורה.

(ב) עד שבדקוהו והניחתו במקום מגולה [דהיינו מקום בינוני] טהורה אפי' נמצא יותר מכשיעור וזהו עד המזדמן לה בבית שהתיר הרשב"א לגמרי כיון שהדבר קרוב ומצוי שיתעסק אצלו בכתמים ודין זה הוא גם בנולד הספק אחר הבדיקה כדמוכח ממש"כ בשו"ע הרב סל"ג.

(ג) עד שבדקוהו ומונח במקום מוצנע ועבר זמן שאינה יודעת בודאי שלא העבירתו בשוק של טבחים הוי עד בינוני ופחות מכגריס ועוד טהורה. [אבל עד שבדקוהו והניחתו בקופסא נשאר בחזקת בדוק לעולם וכדלקמן].

קושיא על השו"ע הרב

והרבה יש להתבונן בדברי השו"ע הרב דלדידיה מיירי שבדקוהו תחלה להעד והניחתו במקום מוצנע, הנה מקום מוצנע זה ודאי שהוא מקום שאין לתלות בו מאכולת דלא מצינו תלי' במאכולת אלא בהניחה תחת הכר וכסת או תחתו בירכה אבל בעד הבדוק והניחתו מגולה [פי' שלא בקופסא אבל הוא גדר מוצנע שאין שם מאכולת כמש"כ באות ס"ב] ולמחר נמצא עליו דם טמאה בכל שהוא והי"ה אם לקחה עד הבדוק ממקום מגולה [הנ"ל] ובדקה בו בלילה ולמחר נמצא עליו דם טמא כל שהוא דאין תולין במאכולת אלא באופן שיש לומר שנתמעך שם מאכולת כדמוכח בשו"ע הרב סקס"ב ס"ג ע"ש אלא דמיירי כאן שעברו ימים רבים ושכחה ואין ידוע לה אם לא עברה בו בשוק של טבחים ורבי מטמא נדה כיון שהוא דבר שאינו מצוי שיעברו בשוק של טבחים עם העדים בדוקים ורבי חייא חושש ומטמא

דמטמא אפי' משום כתם עכ"ל ולכאור' הך מקום מגולה היינו מקום בינוני כדמוכח בסקע"ב שמתחלה ביאר דברי רמ"א דמיירי בעד הבדוק שהניחתו במקום תורפה ואח"כ כתב ולא עוד אפי' במקום מגולה [ואפי' בדק העד מקודם וכמש"כ סקע"א] כיון שמונח במקום מגולה היינו עד המזדמן, ואם המקום מגולה היינו תורפה הרי זהו דברי רמ"א וע"כ דאפי' שהוא מקום בינוני ג"כ טהורה לגמרי, ולפ"ז י"ל דפליגי הרשב"א והריטב"א בזה דהב"י (בסעיף ל"ג) הביא דברי הריטב"א שביאר הא דעד שאינו בדוק דלא מיירי שנטלתו מהאשפה או ממקום התורפה דא"כ הא ודאי אין כאן בדיקה ודכולי עלמא דיו שיהא כתם וגם פחות מכתם, גם אילו היה מוצנע משאר בדיקות אע"פ שלא בדקתו בתשמיש זה בדוק הוא בדיעבד ואע"פ שראוי לבדקו כל שעה [מוכח דכבר בדקוהו מתחילה וכיון שהניחתו במקום מוצנע הוי בדוק ואולי הרמב"ן מודה דכיון שהניחתו במקום מוצנע אך לשון התוס' (דף יד:) מוכח דגם בכה"ג הוי אינו בדוק] ואין דברינו אלא בשנטלתו ממקום בינוני שאינו משומר לגמרי וגם אינו מקום תורף אלא מקום שנותנת עדיה לפי שעה וכו', משמע דמיירי שבדקוהו מתחילה אלא שהניחתו במקום בינוני ודינו כעד בינוני אבל לדעת הרשב"א הרי דינו כעד שאינו בדוק כלל [ומש"כ השו"ע הרב מקום מגולה אינו כמו מקום מגולה שהזכיר (באות ס"ב) דהתם קאמר דוקא במקום שאין לתלות בשום דבר ע"ש והכא מיירי במקום שאינו משומר לגמרי].

והנה ברמ"א (סל"ו) כתב ודוקא בעד בינוני דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך, והמצייין כתב ע"ז דברי עצמו, ונראה הכונה דהרמ"א לא העתיק דברי הריטב"א לדעת הריטב"א מיירי שהעד הי' בדוק אלא שהניחתו במקום בינוני ואילו הרמ"א לא כתב כן אלא כתב שהעד הוא בינוני לא בחזקת בדוק ולא בחזקת מלוכלך וזה אתיא לכו"ע כל אחד לשיטתו דלכו"ע ההגדרה דעד שאינו בדוק הוא שהוא גדר בינוני שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך להרמב"ן היינו בהניחתו לשעה מועטת ולהרשב"א שעברו ימים רבים ולהריטב"א שמונח במקום בינוני הרי דהרמ"א מסתם סתים ליה להאי דינא וזה כונת המצייין שהוא דברי עצמו, ושוב כתב רמ"א אבל אם בדקה בעד שחזקתו מלוכלך וכו' טהורה אפי' יותר מכגריס והמצייין כתב ע"ז כן משמע מהריטב"א וכונתו דהריטב"א כתב דדיו שיהא כתם וגם פחות מכתם משמע דהכי ס"ל דהוא פחות מכתם וטהורה לגמרי, ולדברי השו"ע הרב שכונת רמ"א הוא ע"פ הרשב"א א"כ יש לפרש דברי רמ"א ודוקא בעד בינוני דהיינו שהי' העד בדוק אלא שנעשה בינוני והיינו ע"י שעבר ימים רבים

ימים רבים כן משמע (באות ע"ו) דדוקא בלא הניחתו מיד אחר הכיבוס בקופסא מהני עבר זמן רב בענין ששכחה אם העבירתו בשוק של טבחים להחשיבו כחלוק שאינו בדוק ע"ש וצ"ל דמהקופסא אין הדרך להוציא לשוק טבחים ואם מוציאים אין מחזירין אא"כ בודקין אותו בדיקה מעלייתא.

דעת שו"ע הרב בלקחה חלוק מן השוק

וגדר חלוק שאינו בדוק הוא כמו עד שאינו בדוק דהיינו שבדקוהו והניחתו במקום מוצנע ועבר זמן שאפשר להסתפק בו דלמא העבירתו בשוק של טבחים אלא דבחלוק פסק השו"ע הרב כהב"ח דחלוק בינוני טהור לגמרי ואין לטמא חלוק אא"כ בדקוהו והניחתו בקופסא מיד דאז אינו יוצא מחזקתו אפי' עבר זמן מרובה וכנ"ל או בדקוהו והניחתו במקום מוצנע אלא דלא עבר זמן רב שעדיין אין בו ספק שיודעת ודאי שלא העבירתו בשוק של טבחים אז אינו יוצא מחזקתו וטמאה אם תמצא דם יותר מכשיעור [דפחות מכשיעור תולין לעולם במאכולת דלא גזרו על הכתמים שבחלוק פחות מכשיעור] אבל אם עבר זמן רב או שהניחתו במקום מגולה טהורה לגמרי, וכן בלקחה חלוק מן השוק אפי' יודעת ממי לקחתו ויודעת שהיא טהורה אפי' כיון שלא בדקתו קודם שלבשתו תלינן שהעבירתו קודם שמכרתו בשוק של טבחים ואינה צריכה לברר, והטעם נראה דכיון דהיא מילתא דלא רמיא עליה דמוכרת שהרי אינו נוגע לה בשביל איסור והיתר ואפשר שהעבירתו בשוק של טבחים ולא אדעתה אבל לקחה חלוק הבדוק מחברתה שלבשתה כבר אינה תולה בה דמסתמא לא עברה כיון שהיא טהורה רמיא אדעתה שלא הי' לה ספיקות בכתמים ועי' פרי דעה ש"ך סקמ"ז שמסתפק קצת בזה ולענ"ד ברור כמש"כ במסקנתו ומן הטעם שכתבתי ע"ש. וע"ע בפרי דעה ש"ך (סקמ"ו) שכתב דהא דכתב השו"ע הרב דאפי' יודעת ממי לקחתו שא"צ לברר מיירי שחברתה אינה לפנינו או שעבר זמן רב ע"ש ולענ"ד כמש"כ דהוא מלתא דלא רמיא עליה לכן אינה צריכה לברר כלל, וכמש"כ להדיא בלבוש וא"צ לשואלו ועיין בסד"ט (סקס"ו) תמה ע"ז אך למש"כ מיושב שפיר, אלא שהביא שם מהרשב"א וראב"ד דגרסי' ואינה יודעת ע"ש.

טיפה קטנה מאד על עד הבדוק בזמנינו

ובזמנינו נשתנו הרבה כל דינים אלו לענין הלכה, וכבר נתבאר לעיל דכל הדברים העושים בפאבריק"ען שנעשו בכל מיני חומרים שונים שמנקים

משום כתם, והשתא צ"ב לרבי אמאי פחות מכגריס טהורה הא מונח במקום מוצנע שאין לתלות במאכולת וספק עברה לא חשיבא ספק שהוא דבר שאינו מצוי, וגם לרבי חייא צ"ב כיון דחושש לספק עברה מה לי פחות מכשיעור מה לי יותר מכשיעור כך יש לחוש דנתלכלך משוק טבחים יותר מכשיעור ומה ענין שיעור כגריס לכאן, ובשלמא לסד"ט ודעימיה דמיירי שלא הי' בדוק אלא בחזקת נקי שפיר י"ל דעד כגריס אינו בחזקת נקי דהא לא בדקתן אלא הצניעתן בחזקת נקי דהיינו בדיקה מקיפה ולענין יותר מכשיעור פליגי אם הוא בחזקת בדוק או לא אבל לדעת השו"ע הרב צ"ב במאי פליגי.

ובאמת אף לדעת התוס' והרמב"ן איכא לתמוה כיון שהניחתו במקום מוצנע לשעה מועטת איך יתכן שיהי' טהור לר' יוסי יותר מכשיעור וכן לרבי מ"ט פחות מכשיעור טהורה אלא דלתוס' ורמב"ן יש לומר דכיון דהאשה בחזקת טהרה עומדת א"א להוציאה מחזקתה אפי' בספק רחוק וכיון דיש חשש רחוק של מאכולת טהורה משא"כ יותר מכשיעור לא מחשב לספק כלל ולר' חייא מדאורייתא יש לטהר גם ביותר מכשיעור דאיכא ספק רחוק אפי' בזה אלא דרבנן החמירו ולר' יוסי טהורה לגמרי מפני שא"א להוציאה מחזקת טהרתה אפי' בספק כל דהו אבל לדעת הרשב"א לפי מה שביאר השו"ע הרב קשה דהא בדליכא ספק עברה ס"ל לרבי דטמא אפי' כל שהוא וע"כ דאע"פ דאיכא חזקת טהרה כיון דליכא למתלי במאכולת שהרי מונח במקום מוצנע טמאה בין עגול בין משוך וא"כ מה נוסף לנו בדאיכא ספק עברה ואת"ל דהוי ספק מעליא א"כ גם יותר מכשיעור נתלה ביה ועכ"פ לא תהא טמאה נדה ביותר מכשיעור.

וראיתי בשו"ת צמח צדק (סי' קל"ו) שהעיר קצת מדברינו הנ"ל וכתב דהספק עברה הוא ספק רחוק אלא דמדאורייתא סגי בהכי דדם ולא כתם אמר רחמנא ולכן ביותר מכשיעור טהורה מה"ת מיהו מדרבנן טמאה דאינו ספק שקול ע"ש מיהו עדיין אינו מתיישב לרבי דס"ל דטמא נדה ביותר מכשיעור, וצריך לדחוק דס"ל לרבי דספק מאכולת הוא ספק רחוק ובהצטרף עוד ספק עברה תלי' במאכולת [דאם יש ספק עברה ודאי דכולל גם ספיקות אחרות שלא נשמר כראוי ואולי נתמעך בו מאכולת] אבל יותר מזה לא תלי' דספק עברה לחוד הוא ספק רחוק ולא נחשב ספק אפי' מדין תורה ודו"ק וצ"ע.

ומשמע מדברי השו"ע הרב דעד שבדקוהו והניחתו בקופסא לעולם אינו יוצא מחזקתו אפי' עברו

גדרי בגדים בזמנינו

ובגדים המונחים בבית לאחר הכיבוס זמן רב או שתלויין בחוץ ושוב נמצא עליהן כתם ולא בדקתו טרם לבישה וכן בבגדים שלבשתן אפי' מיד אחר הכיבוס או שהניחן בארון מיד אחר הכיבוס אלא שבלילה כשפשטתו מונחת בבית במקום מגולה או כתונה לילה וכיו"ב שפשטתו בבוקר ומונחת בבית הכסא או במקום אחר מגולה או מגבת וסדין וכיו"ב תלוי לפי הענין אם הוא בבית שיש בו ילדים או שתלויין הבגדים בחצר ומלמעלה בשאר מקומות מצויין ילדים שזורקין לפעמים שיורי מאכל וכיו"ב כתמים אדומים הרי זה אבד חזקתו שאין זה גדר קופסא אלא גדר של הניחתו במקום מגולה ואם נמצא עליו דם ממש אם הוא בבית שיתכן שקינח בו דם או אחד מבני הבית והילדים קינחו דם הרי זה טהורה לגמרי דכיון דעבר זמן שאפשר להסתפק בו דלמא לקחוהו לקנח דם הרי זה טהורה לגמרי וצריך לברר כל אחד לפי ענינו לפי ראות עיני המורה אם יש מקום להסתפק בו, דאין לתת לזה דין מקום מגולה בסתם דכיון דאינו מצוי כ"כ שיתעסקו היום בכתמי דם והרי הרב כתב טעם היתר מקום מגולה מפני שהדבר קרוב ומצוי שיתעסקו אצלו בכתמים ולכן כהיום דין מקום מוצנע יש לו דבעינן שיעבור זמן מה שאפשר שקינח בו דם, אבל לענין כתמים אדומים שאין ברור שזה דם נראה דבבית שיש בו ילדים ע"פ רוב נחשבת למקום מגולה ויש לטהר לגמרי לדעת שו"ע הרב. ואע"פ שכבר ביארנו במק"א דבזמנינו שאין בקיאות ומבחינות בהרגשות הו"ל ספק תורה והרי למדנו שחומר בעד מבחלוק דבעד בינוני טמא יותר מכשיעור וא"כ נימא נמי בזמנינו דחלוק בינוני יהי' דינו כעד בינוני לטמא יותר מכשיעור כיון דספק הרגשה לפנינו, נראה דלא דמי דדוקא כשודאי מגופה דאיכא רעותא לפנינו או בבדקה בעד בינוני דאיכא רעותא לפנינו שקינחה בפנים מטמאין אבל בדליכא רעותא לפנינו טהורה אפי' יותר מכשיעור ולכן נראה דבמצאה כתם לאחר תשיש על חלוק בינוני טהורה לגמרי דלא מיקרי רעותא לפנינו ואע"פ שהי' בחזקת בדוק מתחלה טהורה לדעת שו"ע הרב.

מיהו בבגד הסמוך לגופה נראה דע"פ רוב נחשבת בגד הבדוק דרגילות הנשים לבדוק תמיד בגד זו אם נכתם ולכן הרי זה בגדר בדוק א"כ ברור שלא בדקוהו לפני לבישה והי' מונח זמן מה בבית במקום מגולה והוא בית שיש בו ילדים וכנ"ל בכה"ג יש לטהר אבל ע"פ רוב אינו כן ודין בדוק יש לו דטמא אם נמצא דם יותר מכגריס.

ומזככין הבגדים וכל הדברים הם בחזקת בדוק לכו"ע כמו כן ניירות טישיו וכדומה הכל בחזקת בדוק לענין דם ואפי' נמצא עליהם נקודה אדומה וכיו"ב מ"מ בדוקים מדם וכשנמצא לכלוך דם הרי הוא בדוק לענין זה בלי ספק וכמש"כ כיו"ב הסד"ט (סקס"ז) וליכא מאן דפליג בזה, אלא דיש לדון בכל דבר הגדר אם נכנס בגדר הניחתו אח"כ לקופסא או למקום מוצנע או למקום מגולה דלפי דברי שו"ע הרב נתבאר דיש בזה ג' חלוקות דבקופסא טמא כ"ש, ובחלוק וכיו"ב כתמים הוא בכגריס ועוד, ואם במקום מוצנע צריך שיעבור זמן שיש להסתפק אם עברה ואז טמא בכגריס ועוד, ובחלוק וכיו"ב כתמים טהורה לגמרי, ובמקום מגולה בכל ענין טהורה, ונבאר הדברים לפי הענין ע"פ רוב הנה טישיו המונח בשקית ניילון או גליל שכל הגליל מכוסה ע"י שכבה העליונה הרי הן בגדר קופסא שאין אדם לוקח משם למקום כתמים ומחזירו וכיו"ב בגדים שמניחין אותן בארונות מיד אחר הכביסה שהכיבוס עושה אותן בחזקת בדוק להסכמת אחרונים ובפרט בזמן הזה [ועכ"פ לענין לכלוך דם טרי] הרי הן בגדר מונח בקופסא ובחלוק וכיו"ב שהדרך שמוציאין ולובשין ומחזירין אח"כ ולפעמים מונח בחוץ לזמן מה הרי גדר מקום מוצנע ובעבר זמן רב שאפשר שהתעסק אצלו בכתמים אם נמצא עליו כתם הרי ספק הנוולד בין ב' לבישות ויתבאר לקמן, ולכן אין לומר דאם בדקה בטישיו וכיו"ב ומצאה דם ליתן עליו דין עד בינוני לטהר דם הנמצא עליו דפשיטא דלדעת הרשב"א הרי עליו דין עד הבדוק גם לפי דברי השו"ע הרב וכש"כ לשאר פוסקים כמו שיתבאר בס"ד לקמן. ולכן גם אי אפשר להקל בזמנינו בנמצא על עד הבדוק טיפה קטנה מאד שאע"פ שכתבו כמה גדולי הפוסקים שלענין נקודה זו הרי כעד שאינו בדוק [בשו"ת זית רענן הלכה י"ב ובפתחא זוטא סי' קפ"ח וכן מטו בשם החזו"א] מ"מ כהיום שעושין בפאבריק"ען אם ניכר על הנקודה שהוא דם גמור הרי הוא בגדר עד הבדוק לענין זה וטמאה בכל שהוא ורק אם אינו יכול לעמוד עליו שהוא דם יש לו דין אינו בדוק דלפעמים אפשר לימצא נקודה אדומה מהמאשינ"ען, והנה גם אלו שרגילין לנסוע להורים וכיו"ב לשבתות ולמועדים ומניחין בגדים במזוודות שמא יצטרך להן ואח"כ מחזירין אותן א"כ לפעמים מוציאין מארונות שהן בגדר קופסא ומניחין במקום מוצנע ואפשר שבמשך השבת הוציאן ועברה בשוק של טבחים או נתעסקו אצלו בכתמים מ"מ רחוק הדבר להקל כיון שהוא ספק שמא הניחתו במקום מוצנע והוי ס"ס לחומרא ולא הקילו אלא במונח במקום מוצנע שממש מוציאין לפעמים בשוק טבחים.

ובגדים חדשים שקונין מצוי שהרבה ממשמשין בהן ומנסיין אם רוצין ומתאים למדתן ובכה"ג אין זה גדר קופסא אבל אלו שבאים סגור ומסוגר בלי משמוש ידי הקונים יתכן שדין קופסא עליהן ותלוי במצב המונח בפאברי"ק.

אם יש נפק"מ בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו

והנה בשו"ע הרב (סקע"א) הוכיח דיש נפק"מ בין נולד הספק קודם שבדקה עצמה לנוולד הספק אחר שבדקה עצמה הן להרמב"ן והן להרשב"א, דהא מהתוס' (דף יד.) מוכח כן שכתבו בשם ר"ח דבדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה ולמחר נמצא עליו דם דמיירי שנמצא דם על העד וטחתו בירכה היינו בגלוי שלא הניחתו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה הרי דלא אמרינן הניחתו נכתם וע"כ דשאני הכא דכיון דאיכא למימר כשהניחתו נכתם קודם שבדקה עצמה בו הרי לא בדקה עצמה בעד הבדוק לה ואין עד זה מוציאה מחזקת טהרתה בבדיקת עצמה בו, אלא דהרמב"ן ס"ל דאפי' הניחתו במקום מוצנע אמרי' דאבד חזקתו, וכן להרשב"א דס"ל דבעבר זמן אמרי' שמא עברה והוי עד בינוני ג"כ צריך לחלק כן דהא בכתמים שבחלוקה לא תלינן בספק עברה וע"כ דיש לחלק דאם נולד הספק לפני הבדיקה אמרינן ספק עברה יעו"ש.

וכן מבואר במהרש"א תוס' ד"ה ולמחר דמתרצי דנמצא על העד ועל הירך והו"א דמהירך בא על העד ונטהר אפי' יותר מכשיעור קמ"ל דטמאה נדה אבל פחות מכשיעור טהורה בעגול דתלי' במאכולת והקשה מהרש"א א"כ אף אתה עשיתו כתם ולמה טמאה נדה ות' דהכא בעד הבדוק ידע רבי חייא הך סברא כיון דאיכא גריס ועוד נפק לה מדם מאכולת ובודאי מגופה אתי דליכא למיתלי מקמי הכי אבל בעד שאינו בדוק הרי איכא למיתלי במקמי הכי שפיר קאמר רבי חייא אף אתה עשיתו כתם ע"ש הרי דיש נפק"מ בין נולד הספק לאחר שבדקה בו דטמאה נדה כשנפק מחשש מאכולת לנוולד הספק לפני הבדיקה דטמאה כתם או טהורה לגמרי לרבי יוסי, הרי דלכל הפירושים בתוס' מוכרחין אנו לחלק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחר הבדיקה, ובחידושי על החו"ד (סקע"א) כתבתי לתרץ קושיית מהרש"א ולפ"ז ליכא להוכיח דין זה אלא מדברי ר"ח וכנ"ל ע"ש.

ויש לעיין בדברי ר"ח שבתוס' שכתבו וטחתו בירכה היינו בגלוי שלא הניחתו בקופסא דמשמע מזה דאין סיבה וסברא מיוחדת לטהר מחמת טחתו בירכה יותר ממה שמונח במקום מגולה ועיקר הרבותא הוא

דאע"פ שלא הניחתו תיכף במקום משומר לגמרי דהיינו קופסא הו"א דיש לתלות במאכולת קמ"ל דטמאה נדה אפי' עגול פחות מכשיעור דדוקא תחת הכר וכסת תלינן בעגול אבל מקום מגולה לא תלי' וה"ה טחתו בירכה דאין בו שום מעליותא ובפשטות צ"ל מפני שלא מצוי מאכולת וכשיטת הרמב"ם אך כיון דגם סתם מקום מגולה בכלל דין זה אע"פ שמצוי מאכולת צ"ל דלא תלי' במאכולת אלא בפעולה שעושה במקום ששכיחי מאכולת כגון שהניחה תחת הכר שיכול עי"ז להתמעך אבל סתם מקום מגולה או אפי' פעולה של טחתו בירכה שהוא מקום דלא שכיחי מאכולת לא תלינן, אך מדברי הראשונים שהביאו לדברי רבינו חננאל נראה כונה אחרת בדברי דדוקא נקט הגמרא טחתו בירכה ואין סתם מקום גלוי בכלל זה, דמדברי הרמב"ן ור"ן מוכח דכיון דלא נמצא דם על הירך ליכא למיחש לדם מאכולת דעל ירכה נמי איבעי ליה לאשתכוחי דא"א להתקנח לגמרי מבשרה לכן טמא כל שהוא אפילו עגול וכן ביאר בחי' הר"א יעו"ש, ולפ"ז י"ל דדוקא מטחתו בירכה דאינו שכיח כ"כ מאכולת והרי איכא רעותא כיון שלא נמצא דם על הירך לכן טמאה בכל שהוא אבל בהניחתו במקום מגולה דאיכא למיתלי במאכולת וליכא רעותא לפנינו אפשר דתלי' עד כגריס בין עגול בין משוך דהוי עד בינוני לדעת הרמב"ן כיון שהניחתו והא דבהניחתו תחת הכר או הכסת לא תלינן במשוך היינו כיון דתחת הכר בעצם הוא מקום משומר כקופסא אלא דשכיחי שם מאכולת אבל התינח לענין עגול אבל משוך כיון שזוהרת שלא לעשות עסק במשוך לא תלינן ביה משוך כמש"כ החו"ד (סקע"ג) משא"כ בהניחתו במקום מוצנע וכש"כ במקום מגולה שאפשר לתלות שנתעסקו אצלו בכתמים אפי' הוא דבר רחוק תלי' בין נולד הספק קודם הבדיקה ובין אם נולד הספק לאחר הבדיקה והא דלא בעינן תחת הכר שימצא דם בכר או בכסת ביארתי בחידושי על החו"ד (סקע"ז) ע"ש. נמצא דליכא הוכחה מדברי ר"ח עצמו לדברי הרמב"ן והר"ן לחלק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחר הבדיקה וכל ההוכחה אינו אלא להבנת התוס' דלר"ח גם במונח במקום מגולה לא תלינן במאכולת דלפ"ז ע"כ צריך לחלק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו.

וכן כתב בסד"ט (סקע"ח) דכל זה לפי ר"ח אך אנן דלא ס"ל כפירוש ר"ח בזה אין דין זה מוכרח ואפשר דבהניחתו בגלוי תלי' במאכולת בין עגול בין משוך לשיטת הרמב"ן דכל היכא דמונח בגלוי אע"פ שהיה בדוק מעיקרא תלינן במאכולת לכו"ע א"כ ה"ה היכא דבדקה להעד ומיד בדקה את עצמה ואח"כ הניחתו בגלוי

ספק עברה בין ב' לבישות

ולכאן נראה דאם לבשה חלוק הבדוק לה והניחתו במקום מוצנע עד שעבר זמן רב ואח"כ לבשתו שנית ושוב מצאה כתם דאין להתיר ולומר הרי נולד הספק קודם לבישה דממנ"פ טמאה דאם תאמר דמחזקי' לספק למפרע הרי נולד הספק אחר לבישה ראשונה ולא חשיבא ספק ואת"ל דהשתא היא דאתרעי אין כאן ספק וטמאה וכהאי גונא בבדקה בעד הבדוק לפני תשמיש והניחתו במקום מגולה [דהיינו מקום משומר לאפוקי קופסא וכדלעיל] ולא בדקה העד ולאחר תשמיש [אחר זמן רב באופן שיש ספק עברה] שוב בדקה באותו עד ולמחר נמצא עליו דם דטמאה ולא מסתבר למימר דהוי דין בדקה בעד שאינו בדוק אע"פ שאם נאבד העד טרם שבדקה עצמה שנית היתה טהורה דהיינו מעמידין אותה בחזקת טהרה א"א השתא דאתרעי והרי דם לפניך ויש לנו ספק אם הדם הוא מבדיקה ראשונה א"א לומר דטהורה דהא אם בדקה העד לפני שבדקה שנית היינו מטמאין אותה מה"ת והיתה חייבת חטאת דספק הנולד אחר הבדיקה לא שמה ספק והשתא דבדקה שנית באותו עד לפני שעיינה אם נקי הוא תהי' טהורה זה א"א דאם אתה רוצה לטהרה ולתלות שנולד בו ספק לפני בדיקתה שנית ולומר שלא נתלכלך מהבדיקה א"כ שוב דל בדיקה שנית מהכא והוי ספק הנולד אחר בדיקה ראשונה דלא שמה ספק וטמאה ממנ"פ, מיהו לענין קרבן נראה שפטורה דהעמד אשה על חזקתה והשתא היא דאתרעי, וה"ה נמי לענין חלוק הבדוק כדלעיל, ולכן בדוגמא של השו"ע השאילה חלוקה לנכרית אם לבשתו קודם ואח"כ השאילה לנכרית דכתב השו"ע הרב דאפי' ספק עברה טמאה אם חזרה ולבשתו שנית אח"כ ואז מצאתה כתם טמאה ולא תלי' בספק שנולדה לפני לבישה שנית.

אבל בבדוקו ב' נשים באותו בדיקה אלא דבין ב' בדיקות הי' זמן מה במקום מוצנע ונולד בו ספק עברה או בחלוק וכה"ג נראה דהשני' טהורה דכיון דנולד בה ספק לפני שבדקה א"א להוציאה מחזקת טהרתה אבל הראשונה טמאה ומ"מ פטורה מקרבן דאפשר שהוא מהשני' דה"ה כשבדקה בזו אחר זו פטורין מקרבן אפי' לא נולד ספק כלל דכל אחת תולה בחברתה אלא דמדרבנן טמאה בבאו בבת אחת ואם דינו כספק טמאה ברשות היחיד שתיהן טמאות מספק ועדיין צ"ע בכל זה.

דעת גדולי האחרונים בפלוגתת הרמב"ן והרשב"א

אבל דעת הדרישה (סקי"ח) והכו"פ (סק"כ) וסד"ט (סקס"ז) ורעק"א (ט"ז סק"ט) וחז"ד (חידושים סקמ"ח) וחכ"א

ולמחר מצאה עליו דם תלינן במאכולת דאין לחלק בין שהיה מונח בגלוי קודם שבדקה את עצמה ובין שהיה מונח בגלוי לאחר שבדקה את עצמה ולאחר זמן נמצא דם על העד דמאי שנא עכ"ד אלא דלא ביאר מ"ש מהניחתו תחת הכר דמשוך טמא ושם (בס"ק ס"ב) נתקשה מאד בזה ותי' תירוצים דחוקים וכבר תמה ע"ז בשו"ת צמח צדק (סי' קל"ז) אך להנ"ל מיושב שפיר דתחת הכר הוא גדר קופסא לענין משוך, אלא דכתב עוד (בסקנ"ח) דממה שהתירו בעגול תחת הכר משמע דדוקא תחת הכר תולין במאכולת אבל בגלוי לא תלי' ואח"כ כתב דתלי' בפלוגתא דרמב"ן ורשב"א ולא השיב מידי מזה דמשמע דדוקא תחת הכר תלינן, ולפמ"ש"כ גם זה מיושב דדוקא תחת הכר יש לחלק בין עגול ומשוך אבל בגלוי אין חילוק ותרווייהו שרי לדעת הרמב"ן עד כגריס ועוד, ולפ"ז ליכא נפק"מ בין בדק העד והניחתו תחת הכר ואח"כ בדקה עצמה בו או שבדקה עצמה בו ואח"כ הניחתו תחת הכר וכסת דלרמב"ן תלי' בעגול אבל לא במשוך כיון דאין עושין פעולה במשוך וליכא נפק"מ בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו דלא כשו"ת יד יוסף (סי' ע') שכתב לחלק אליבא דהרמב"ן דזהו דוקא לשיטת השו"ע הרב, אבל לדעת הסד"ט דליכא נפק"מ גם להרמב"ן טמא במשוך כל שהוא אע"פ שנולד הספק קודם הבדיקה דלענין משוך הוי כקופסא, ואפשר דגם לדעת השו"ע הרב דינא הכי דיתכן דמודה דתחת הכר הוי גדר קופסא לענין משוך וטמאה בכל שהוא גם לדעת הרמב"ן גם אם נולד הספק קודם הבדיקה.

עוד יש להעיר דאפי' לפי מה שביארו התוס' בדברי ר"ח י"ל דאין חילוק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו דאפי' לתוס' ורמב"ן שכתבו דעד שאינו בדוק מיקרי אם הניחתו למקום מוצנע ולא בדקה העד סמוך לבדיקה י"ל דהיינו דוקא בכה"ג שיש לתלות אפי' תלי' רחוקה שנתעסקו אצלו בכתמים וכמו שכתבו התוס' יום או יומיים אבל בטחתו בירכה או הניחתו בגלוי ומיד למחרת בדקה ומצאה דם הרי במשך הלילה לא יתכן בו ספק התעסקות בכתמים וסתם מקום מגולה לא תלי' במאכולת אא"כ עשתה פעולה שתתמעך כמו טיחה או הניחתו תחת הכר א"כ הוי כגדר קופסא ולכן טמאה כל שהוא וכ"כ בפרדס רמונים (דף קכ"ג), גם מש"כ בשו"ע הרב בדעת הרשב"א לחלק בין נולד הספק קודם או אחריו הוא רק לשיטתו בביאור שיטת הרשב"א דמיירי שבדקו קודם להעד וע"כ צריכין לחלק בין ספק עברה קודם הבדיקה או אחריו אבל לשאר פוסקים אין הכרח זה.

גדולים עד שהי' בחזקת בדוק או לא ולכן לרבי חייא אין כאן רק טומאת כתם.

ובן מורה לשון הט"ז (סקכ"ט) וז"ל שאף אם לא בדקה אותו בבירור רק שהי' לה בחזקת בדוק עכ"ל והיינו שבדקה בדיקה מקיפה ומהירה שיהי' בחזקת נקי וכמש"כ שם מתחילה דמיירי שהצניעה בחזקת נקי, ואינו בדוק כלל היינו שאין לה שום ידיעה ממנו שלא בדקתו מעולם אפי' לידע אם הוא בחזקת נקי.

אבל אם בדקוהו להעד בדיקה גמורה עד שיהא בחזקת בדוק אינו יוצא מחזקתו א"כ הניחתו במקום מלוכלך מקום שדמים מצויים טהורה לגמרי כמש"כ רמ"א (סל"ו) או שהניחתו תחת הכר או תחתו בירכה דבב' אופנים הללו של כר וירכה אינו בדוק ממאכולת ותלי' בנמצא עגול אבל משוך אינה תולה לכו"ע, וזולת זה אינו יוצא מחזקתו אפי' הניחתו במקום מגולה כיון שאינו מקום דמים כמבואר בשו"ע (סל"ג) ואפי' עבר זמן רב שיש לומר דלמא העבירתו בשוק של טבחים לא חיישינן לכך דכיון שהיה בחזקת בדוק אינו יוצא מחזקתו עד שיוודע שעברה בשוק של טבחים וטמא אפי' כל שהוא אך כ"ז בעד אבל בחלוק שבדוק לה ואח"כ בדקה עצמה בחלוקה ולא בדקה שוב החלוק קודם שבדקה עצמה בו ונמצא דם פחות מכגריס אפילו משוך אינה טמאה כיון שאין לך סדין שאין עליה כמה טיפי דמים ממאכולת א"כ מן הסתם יוצא מחזקתו עד שתדע שהוא נקי ותלי' במאכולת כמש"כ בסד"ט (סקנ"ה) אלא שסיים דהכל לפי ראות עיני המורה וע"ע (בסקס"א) לענין ג' ימים ראשונים של ז' נקיים דיש דהחמיר במשוך בכה"ג.

גדר חדש בעד שאינו בדוק

וקצת יש לדקדק מדברי הסד"ט (סקס"א) עוד הגדרה בגדר מקום בינוני דהיינו שמונח במקום שמקפיד שיהי' משומר קצת אבל אם שוב אין מקפידין עליו שיהי' מונח במקום משומר קצת אע"פ שהיה בדוק מתחלה אבד חזקתו דעד בינוני רוצים עכ"פ שתעמוד בנקיות ולכן אע"פ שאינו בדוק כיון שהצניעתו בחזקת נקי הוי עד בינוני כל שמקפידים שתעמוד בנקיות אבל בדבר ששוב אין מקפידין על נקיונו אבד חזקתו לגמרי אפי' אם הי' בדוק מתחלה ולכן כתב שם דכתונת שהיה בחזקת בדוק ופשטתו והשליכה בין הכלים שנותנין לכביסה כיון שאין מקפידין עליו אם יתלכלך עוד ומסיחין דעתן מהן יצאו מחזקתן, ומשמע שם דאפי' אינו מקום דמים ממש אלא הוא מקום שאין מקפידין עליו כלל הוי אינו בדוק, וכתב עוד דאף אם לא נזרקו

(כלל קי"ג סל"ו) ופרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ דף סכ"ב) דגדר עד בינוני שלא בדקתו מעולם אלא כל שהיא נוטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע להכין להם עדים ואין מוליכות אותם בשוק ולא מתעסק בהן בכתמים על הרוב בזה פליגי רבי ורבי חייא אם דינו כעד הבדוק ויותר מכשיעור הוא טומאת נדה או שהוא טמאה כתם או טהור לגמרי לר' יוסי, ובסד"ט (ס) ביאר דלכאור' קשה מעיקרא מה היתה על העדים האלו טרם שהצניעה אותן אם היו בדוקין לה היינו עד הבדוק ואם בשלא היו בדוקין לה א"כ מה מהני שהצניעה אותן דלמא מעיקרא היו מלוכלכין ותי' דודאי לא בדקה אותן טרם שהצניעה אותן אלא כיון שהצניעה אותן להיות לה עדים מסתמא לקחה עדים שמוחזקין לה בנקיים והצניען ועתה לא נודע אם היו בדוקין אם לאו עכ"ד וכתב בשו"ת יד יוסף (סי' ע) ודבריו קשין להולמן מה שסיים ועכשיו לא נודע לה אם היו בדוקין אם לאו הא בודאי לא היו בדוקין קודם שהצניען וכמ"ש מקודם לזה גם על עיקר דינו קשה כיון שלא בדקה אותן קודם שהצניען הוה כעד המזדמן לה בבית ואפי' משום כתם אינו מטמאה לדעת הרשב"א ואמאי לא נימא גם בעד המזדמן כיון שבדקה עצמה בו מסתמא נקי היה אצלה ואדרבה בזה עוד גרוע מעד המזדמן דאפשר לומר שהצניען ע"מ לבדוק אותן קודם שתבדוק עצמה מה שאין שייך לומר בעד המזדמן עכ"ד וכן הקשה המלבושי טהרה (אות ס"ז) ובשו"ת קנה בשם (סי' פ"ב), אבל כבר ביאר הדבר היטב בשו"ת צמח צדק (סי' קנ"ו) דכיון שמצנעת אותו לעד אע"פ שעדיין צריכה לבדוק היינו שצריכה לבדוק רק מטיפי דמים קטנים דמסתמא אם היו בו טיפי דמים גדולים הנראים לעין לא היתה מצנעתו במקום שמכניס להם עדים נקיים משא"כ בלקחה בגד מן השוק, ותדע דעד הבדוק ודאי צריכה בדיקה היטב עד שיהי' נקרא בדוק וכדאמר ר"פ הרואה לא מבעיא גלימא דלא מיבדק שפיר וכו' משום הכי כל שלא בדקתו אף שהצניעתו לעד ומסתמא לא הי' בו דם הנראה לעין מ"מ אינו נקרא עד הבדוק והו"ל עד שאינו בדוק כיון דעדיין לא בדקתו שפיר עכ"ד ובזה פליגי רבי ורבי חייא עד היכן הוא החזקת נקי זה דלרבי יותר מכגריס הרי הוא חזקת בדוק דודאי אם הצניעתן בחזקת נקי לא הי' בו יותר משיעור מאכולת ולרבי חייא עדיין איכא לספוקי בה והתורה אמרה דם ולא כתם ולהכי טמאה רק כתם ולר' יוסי אינו בחזקת נקי אפי' ליותר מכשיעור דבעינן בדיקה ממש כדי להוציא האשה מחזקת טהרה, ומש"כ הסד"ט ועתה לא נודע ר"ל דאין ידוע אם בשעה שהצניען רמא אדעתה לבדוק גם מטיפי דמים

לעשות ספק בידיים לכתחלה ע"ש ותימה מנ"ל הא הרי אינה לובשת לכתחלה להקל על הכתמים ומהיכי תיתי שתהא חייבת לבדוק כל מלבושיה תמיד וכש"כ מבגדי צבעונין שמותרת ללבוש לכתחלה מפני שלא גזרו עליה ולא דמי למש"כ בטהרת ישראל (סי' ק"צ אות ג"ז) דאסור לעשות פעולה למען תוכל לתלות בו הכתם אשר תמצא כגון להתעסק בכונה בכתמים ובכל דבר שתולין כדי לתלות בו דשאני התם שהוא עושה פעולה מכוונת שלא לצורך רק כדי לתלות בו הכתמים אבל לבישת בגדים שאין הדרך לבדוק טרם לבישה כשמכובס מנ"ל לחייב לבדוק וכי אסור לאשה להדיח בשר ודגים כל שאין הכונה להנצל מכתמים פשיטא דמותרת אע"פ שגורם עי"ז לטהר כתמיה, ואפי' בשבעה נקיים אף דהגרעק"א בסי' קצ"ו כתב דלכתחלה צריכה לבדוק גם חלוקה והוא מדברי הרא"ש מ"מ מסתימת הפוסקים לא משמע כן וכ"כ בבית מאיר כאן (סל"ט) ועיין בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ק"ע) וכ"כ בשו"ת חמדת שלמה (ס"ב) דאינה חייבת מצד הדין לבדוק חלוקה וכ"כ בפתחא זוטא (סי' קצ"ו סק"י) דהוא ענין לכתחלה להעדיפה ופשיטא דאינו מעכב ע"ש.

אך אי קשיא הא קשיא מה שהקשה בסד"ט (סקס"י) דכיון שהכיבוס עושהו חזקת בדוק איך יוצאת מחזקתו כשמונחת במקום מוצנע ובשלמא השו"ע הרב לשיטתו דאפי' הי' בחזקת בדוק יוצאת מחזקתו אם עבר זמן שאפשר להסתפק דלמא עברה בשוק של טבחים ניחא אבל הפלתי דס"ל דדוקא שלא בדקוהו מעולם הוי אינו בדוק אבל אם בדקוהו אינו יוצא מחזקתו איך כתב כאן שיוצא מחזקתו במונח במקום מוצנע וצ"ע וכן תמה בערוך השולחן (סעיף ק"ז) וכתב דקולא גדולה היא דאחרי שנתכבסו ויצאו נקיים והיו מונחים במקום משומר ודאי דמקרי זה בדוק לדעת הרשב"א ע"ש וכן פסק במלבושי טהרה (סעיף ע"א) ובבית מאיר (סל"ט), וכן נראה מדברי החכמת אדם (סל"ח) שכתב דנשים שלנו שאינן בודקות הכתונת קודם הלבישה אם לא היתה נזהרת להניח אותה במקום מוצנע תיכף לאחר הכביסה אלא שהניחה אותה במקומות שאינם נקיים וכו' ע"ש הרי דבמונח במקום מוצנע לא אמרי' אבד חזקתו דלא ככו"פ, ועיין גם בפתחא זוטא (מה"ת סל"ט) שנשאר בצ"ע ומהתימה על הטהרת ישראל (סל"ט) שכתב להקל בזה ע"ש, ומ"מ באופן שנתבאר לעיל שהי' מונח במקום ששוב אינו מקפיד על נקינותו שכתב הסד"ט וחכ"א להקל חזי לאצטרופי גם שיטת הכו"פ וגם שיטת השו"ע הרב ולכן נראה דבכה"ג שומעין להקל בכתמים דכל שמונח במקום גלוי באופן שאינו מקפיד אם מונח בארץ ומתלכלך אבד חזקתו.

בין הכלים המוכנים לכביסה אלא שהיה זמן מה מונח בארץ וכהאי גונא דינו כעד המזדמן דאיכא למימר שהוא מתלכלך מן הארץ שהיה עליה דם מעיקרא ואם לבשה אח"כ ומצאה בו כתם טהורה עכ"ד ומשמע דאע"פ שאין הארץ מקום שדמים מצויין מ"מ תלי' דכל ששוב אין מקפיד על נקינותו אבד חזקתו לגמרי והוי כאינו בדוק כלל וכ"כ בפרדס רמונים (ט"ז סוף סק"ח), [וכ"ה בחכ"א (כלל קי"ג סל"ח)], ומש"כ ופשפשים מציין שם ר"ל ששוב אינו מקפיד על נקינותם שהרי מניחן במקום שיתכן שיתלכלך ולכן אבד חזקתו וה"ה לכל כיו"ב אף דהצד שיבוא עליו דם הוא רחוק מהני דכיון דמסיח דעת ממנו אבד חזקתו ודו"ק].

וה"פ ז"ל נראה דמגבת שהי' בחזקת בדוק ע"י הכיבוס [וכמו שיתבאר בסמוך] ומשתמשת בו כמה ימים והדרך שאינן מקפידות שוב על נקינותה ומונח בבית הכסא אע"פ שאינו מקום התורפה מ"מ כיון ששוב אינן מקפידות ע"ז ויכול להניחן על הארץ זמן מה אבד חזקתן וכן יש לדון לענין סדין וכיו"ב מקום ששכיחי ילדים אם איננה מקפידה על נקינותה ויכולין הילדים לעלות על מטתה כשהם מלוכלכים קצת או עם נעליים או לאכול שם וכיו"ב וכשתראה שמלוכלך מחליפה סדין כל כהאי גונא נראה דגם לדעת הסד"ט בשיטת הרשב"א אע"פ שהיה בדוק מתחלה אבד חזקתו והוי אינו בדוק לגמרי ועכ"פ חלוק בינוני שגם בזה טהורה לגמרי ע"פ דעת הב"ח שהסכימו עמו רוב הפוסקים.

והנה בכו"פ (סק"ב) כתב ומעתה מצינו לאחותינו בנות ישראל תקנה גדולה בעסקי כתמיהן שרוב נשים אינן בודקות חלוק וסדין טרם לבושה רק לובשים כשבא מכובס וא"כ כל כתמיהן אף כגריס טהור דליכא כאן חלוק הבדוק כלל עכ"ד ובסקכ"ד הוסיף דמ"מ אם תיכף בבוא החלוק מהכובס סגרתו בארגז עד שלא אפשר לבוא עליו כתם כלל ודאי מהאשה אתיא רק ספק אם הי' עליו קודם כביסה ותלוי במקדיר או מגליד וכיון שא"א בקיאין יש להחמיר אבל אם מונח במקום מוצנע היינו שלא היה יד הכל ממשמשין בו אבל מ"מ אינו מוסגר בארגז עד שלא יפול בו ספק אולי מעלמא אתיא עליו הכתם טהור ע"ש והיינו דס"ל דע"י הכיבוס הוי חזקתו בדוק ולכן במונח בקופסא מיד אחר הכיבוס טמא וכ"כ בשו"ע הרב (סקצ"ג) [וכ"ה בלח"ש ובית מאיר וחדרי דעה דכיבוס שלנו בבורות ואפר לכו"ע הוי חזקתו בדוק] וכן העתיקו המחזה"ש (סקמ"ו) והיד אברהם (סמ"ו) דברי הפלתי, ועיין בפרדס רמונים (ט"ז סק"ט) דאין זה תקנה טובה דכיון דהוי כאינו בדוק א"כ חובה עליה לבדוק קודם שתלבשנו דאין

אמנם בפ"ת (סקל"ה) הביא בשם חמודי דניאל עובדא כזו בבדקה בעד והיה ספק אם חלק זה שבעד הי' בדוק או לא, והפתחי תשובה קיצר בהעתקה, ובחמודי דניאל עצמו כתב אף דספק גמור הוא ושכיח להיות כן וכו' אפ"ה אין לסמוך ע"ז דהוי כמו ספק עברה בשוק של טבחים והוי כמו ס"ס לחומרא שמא לא ניתק מקום הבדוק מהאצבע ואת"ל ניתק שמא גם מקום השני נקי הי', רק בנידון דידיה דתחלה לא בדקה היטב המקום הזה רק בהעברה בעלמא הקיל דאיכא גם ספק ספיקא לקולא שמא גם הבדוק אינו בדוק ושמא ניתק מהאצבע ע"ש ומש"כ הפ"ת ודעתו נוטה להקל לא דייק ע"ש גם מש"כ הפ"ת לעיין בסי' קפ"ג לא נודע כונתו, ובערוך השולחן (סעיף פ"ח) העתיק דברי החמודי דניאל לקולא ע"פ מה שראה בפ"ת ע"ש, ועכ"פ דעת הח"ד להחמיר בספק בדוק ומשמע דמטמא בכל שהוא, ומ"מ יש לחלק בין ציור דידיה לדינא דמהר"ם לובלין שהתם איכא רעותא לפנינו שהרי חלק מהעד הזה בדקה בודאי משא"כ היכא דהוא ספק גמור על כל העד אם הוא בדוק אפשר דמודה למהר"ם לובלין. ולפי דברי השו"ע הרב דאפי' בדוק מתחלה אם נולד ספק עברה הוי עד בינוני כש"כ בספק אם הי' בדוק מתחלה די' לטהר עד כגריס ועוד, וגם לדעת הסד"ט ביארנו דגרע מעד שהצניעתו בחזקת נקי וא"כ אין להחמיר יותר מעד בינוני כמש"כ בית לחם יהודה.

וע"ע בסד"ט (סקפ"א) דכשיש לה ספק בחלוק הבדוק אם לבשה אותו בימי נדתה דבעלמא אין תולין בזה דהוי כספק עברה מ"מ אם מצאה הכתם לאחר שנתעברה והוכר עוברה דבחזקת מסולקת דמים היא תלין שלבשה אותו בימי טומאתה ע"ש שנסאר בצ"ע, ובמלבושי טהרה (ס"ק) פסק דתולין וביאר שם דאף שהסד"ט הניח דין זה בצ"ע הדבר פשוט דכיון דהיא מסופקת על חלוק זה שאפשר שלבשתו בימי נדתה א"כ ודאי די' לחלוק זה דין חלוק שאינו בדוק דכל שאינו בדוק בודאי דין חלוק בינוני עליו ותולין בו כתמים ולא דמי לספק עברה דאין ספק מוציא מידי ודאי שהרי החלוק הי' ודאי בחזקת בדוק אבל כאן גוף החלוק הוא בחזקת שאינו בדוק עכ"ד וכן פסק בטהרת ישראל (סמ"ה), והסברא בזה דזה פשוט דאשה שמצאה כתם בחלוקה הבדוק ומסתפקת אם הלכה עם החלוק בזמן טהרתה או בזמן נדתה אינה טמאה מספק שהרי היא בחזקת טהרה עומדת ומספק אל תאסרנה לעולם ולכן עתה שהיא מעוברת הגם שעכשיו ודאי לבשה בימי טהרתה מ"מ הרי תולין בימים שלא היתה מעוברת ובאותן ימים הרי מסתפקת אם לבשה אותו בזמן טהרה או טומאה א"כ מספק אינה נאסרת, וכבר

אבל בלא"ה קיי"ל להלכה כדעת רוב פוסקים החולקים על השו"ע הרב וס"ל דכל שהי' בדוק מתחלה אינו יוצא מחזקתו ועיין בפרי דעה שהסתפק אם יש לסמוך על שו"ע הרב בכתם שבחלוקה שנולד הספק קודם הלבישה במקום צורך גדול, ובשו"ת קנה בושם סי' פ"ב) הפריז על המדה לסמוך אפי' שלא בשעת הדחק וכבר נתבאר דהוא היפך כל הפוסקים ואין להקל אפי' בכתמים וכש"כ בבדיקת עד.

בדין עד שהוא ספק בדוק

והנה בסד"ט (סקס"א) הביא בשם שו"ת מהר"ם לובלין (סי' ק"ג) אם היה לה ספק אם היה העד בדוק לה קודם שקנחה את עצמה בו ונמצא עליו דם פשוט הוא שאין לדמות עד שקנחה בו לכתם הנמצא גם הסברא נותנת שהיה העד בדוק לה מקודם שנעמיד אותו בסתם עדים שדרכן להיות בדוקין לכל אשה הבודקת עצמה עכ"ד הנה דברי מהר"ם הוא בתכלית הקיצור ולא נודע כונתו אם רצה השואל ליתן לה דין עד בינוני וע"ז כתב מהר"ם דדין עד הבדוק עליו או שהסתפק השואל ליתן עליו דין שאינו בדוק לגמרי וע"ז כתב מהר"ם דדינו כעד בינוני ומרהיטת הלשון שאין לדמות עד שקינחה בו לכתם הנמצא משמע שר"ל דכתם הנמצא בחלוק ספק בדוק שונה מכתם הנמצא בעד שקנחה עצמה שהיה ספק בדוק ואם זה כונתו ע"כ דהספק היה לטהר לגמרי דאם הספק הוא אם לעשות כעד בינוני ולטהר עד שיעור כגריס מה זה דקאמר דשונה מחלוק שהוא ספק בדוק דמטהרינן ביה הא בחלוק אפי' ודאי בדוק מתירין עד כשיעור כגריס ועוד אלא ע"כ דהשואל רצה לטהר לגמרי וע"ז כתב דבשלמא בחלוק כהאי גונא טהור לגמרי דחלוק בינוני הוא זה וס"ל כהב"ח דטהור לגמרי אבל עד שקינחה עצמו בה אע"פ שהוא ספק כיון שקנחה עצמה בה איכא רגלים לדבר שהוא מהקינוח ולכן דינו כעד בינוני, והשואל הבין דספק בדוק גרע מעד שהצניעתו בחזקת נקי ששם איכא עכ"פ חזקת נקי אבל הכא שהוא ספק א"א להוציא אשה מחזקת טהרתה מספק וע"ז השיב מהר"ם דכיון שקנחה עצמה גרע דאיכא רגלים לדבר ודינו כעד בינוני ועוד סברא הוא שהיה בדוק. [הגם שאפשר לפרש דמהר"ם רצה להחמיר יותר מזה וליתן עליו דין עד בדוק ממש וכן משמע בחכ"א (כלל קיי"ג דין ל"ז) שהדין כן מ"מ רחוק הוא לומר כן דאיך אפשר להוציאה מחזקתה בפחות מכשיעור דשכיחי מאכולת טובא והוא ספק בדוק וצ"ע]. וכן פירש בבית לחם יהודה כונת מהר"ם לובלין ע"ש ולפ"ז בספק עד הבדוק דינו כעד בינוני דעד כגריס טהור.

עמד בפרדס רמונים (ש"ך נ"ט) מה ספיקתו של הסד"ט דלכאו' פשוט הוא דאינה נאסרת ולמה הניח בצ"ע וביאר דהוי כמו ס"ס לאיסורא שמא לא הלכה בה כלל בימי נידתה ואת"ל הלכה שמא כתם זה נעשה עכשיו בימי טהרתה ולכן אילו לא היתה מעוברת היתה טמאה אבל עתה שהיא בחזקת מסולקת דמים טהורה ותלינן שנעשה קודם העיבור ושהלכה אז בימי נדותיה ע"ש.

העולה לדינא בס"ד:

א עדי בדיקה בזמנינו שמייצרים בפאבריי"ק חזקתן ברוק לכו"ע ואפי' נמצא עליו טיפת דם כל שהוא שאינו ניכר רק מקרוב טמאה ולא אמרי' דלענין נקודה קטנה כזו הוי אינו ברוק, אך אם אינו ניכר שהוא דם ממש אלא מראה אדום בעלמא אם הוא קטן כ"כ שלא ניכר רק מקרוב יש לומר דהוי אינו ברוק לענין זה מפני שיתכן לפעמים מראה כזו גם מפאבריי"ק.

ב בגדים חדשים שקונין בחניות אם הם בגדים שיד הכל ממשמשין בהן זה בגדר חלוק בינוני אבל אם הם סגורים בקופסא או בניילון באופן שאין ממשמשין בהן הרי הן בגדר חזקתן ברוק.

ג נייר טישיו בין שמונחין בניילון בין גליל וכן פדי"ם וכל סוגי הניירות שמייצרים היום בפאברייקע"ן הכל חזקתן ברוק לכו"ע ואין לצרף שום סברא לומר שאין חזקתן ברוק ולכן בבדיקה בהן ומצאה דם טמאה בכל שהוא.

ד כיבוס בזמנינו הסכימו הפוסקים דהוי חזקתו ברוק אע"פ שלא בדקן אחר הכיבוס, ואם מיד אחר הכיבוס הניחן בארונות המיוחדין להן הוי חזקתן ברוק, מיהו אם אחר הכיבוס מונחת בבית זמן רב ויש ילדים בבית או שתלויות בחוץ ויש מלמעלה שכנים שאפשר שהילדים שלהם נתעסקו בשיורי מאכל וכיו"ב כתמים אדומים, או אפי' נמצא עליהן דם ממש ויש מקום לומר שאחד מילדים קינח בו דם כיון דעבר זמן רב מהכביסה ומונחת במקום מגולה שאפשר להסתפק בספיקות הנ"ל נחלקו בזה הפוסקים לדעת שו"ע הרב תולה בהן וטהורה

והסכמת רוב הפוסקים דדינו כחלוק הבדוק ואם יש בו יותר מכשיעור גריס ועוד טמאה.

ה הניחן לאחר הכיבוס במקום שדמים מצויין בה לכו"ע תולה בה וטהורה אפי' נמצא יותר מכשיעור.

ו בגדים שמשמש בהן ולאחר כן שוב אינו מקפיד על נקינותם אע"פ שעדיין משתמשת בהן אלא שאם תמצא שנתלכלך יחליפנו באחרת כגון מגבת שלאחר שהשתמשה מונחת בבית הכסא לכמה ימים ומשתמשת בהן היא ובני הבית ואין הדרך להקפיד אם מונח בארץ או נזרק בין הכלים המוכנים לכביסה וכן סדין וכיו"ב מקום ששכיחי ילדים ואינה מקפדת על נקינותה שיכולין הילדים לעלות על מטתה ולשחק או לאכול וכדו' לפי הענין הרי אבד חזקתן והוי בחזקת אינו ברוק לגמרי והכל לפי ראות עיני המורה לאחר דרישה וחקירה.

ז בגד הסמוך לגופה מסתבר דלעולם דין בגד הבדוק עליו כיון שדרך רוב נשים לברוק אם נכתם ואם מצאה כתם אחר שלבשה אפי' אם קודם הלבישה היו במצבים הנ"ל או אפי' במקום שדמים מצויין כיון דלבשה הבגד אח"כ ודאי הסתכלה עליו לראות אם הוא נקי א"כ ברור לה שלא הסתכלה יש לתלות, אבל אם לבשה ואח"כ הי' במקומות הנ"ל ומצאה כתם לפני שלבשתו שנית תולה והכל לפי ראות עיני המורה וכדלעיל.

ח ספק עד הבדוק דינו כעד בינוני ספק חלוק הבדוק דינו כחלוק שאינו ברוק והיינו כשיש ספק אם בדקו החלוק אבל אם ודאי בדקוהו אינו יוצא מחזקתו ע"י ספק עברה בשוק של טבחים וכיו"ב.

ט מצאה כתם בחלוק הבדוק ומסתפקת אם הלכה בחלוק זה בימי טהרתה או בימי נדתה טהורה דמספק אין מוציאין האשה מחזקתה, אבל אם ודאי הלכה בו בימי טהרתה אלא דמסתפק שמא הלכה עם החלוק גם בזמן נדתה טמאה דהוי כמו ספק עברה דלא תלינן.

י מצאה כתם בחלוק הבדוק בימי עיבורה ומסתפקת שמא הלכה בחלוק זה לפני שנתעברה בימי טהרתה או בימי נדתה אבל יודעת שלבשה אותו אז אלא דמסתפקת באיזה זמן טהורה.

סימן כ"ז

בדין אשה שמצאה דם בהשתנה

ענף א'

קיימא לן כרבי יוסי באשה שמצאה דם בהשתנה אלא דכמה שיטות בראשונים בדעת רבי יוסי וכאשר יתבאר בעזרת השם, ומעתה יש לדעת אם רבי יוסי כשטיהר

לפני שנבאר בס"ד שיטות הראשונים נקדים הקדמה נחוצה בענין הרגשת מי רגלים, הנה להלכה

במצאה דם בהשתנה מיירי אפילו באופן שאומרת שהרגישה שנפתח מקורה וכיו"ב או דדוקא בלא הרגשה מטהר דלא אמרי' שהרגישה וטעתה בהרגשת מ"ר אבל בהרגישה מודה רבי יוסי דטמאה, ורבי מאיר ס"ל דאף בלא הרגשה אמרי' דהרגישה וטעתה בהרגשת מ"ר.

והבית יוסף (סי' קצ"א) כתב לדבר פשוט דהך סוגיא מיירי בדארגישה ואפ"ה מטהר רבי יוסי משום דאמרינן הרגשת מ"ר הוא וכ"כ הרמב"ם (בפ"ה הי"ז) שאפילו הרגישה גופה ונזדעזעה אינה חוששת שהרגשת מ"ר היא זו וכו' וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו (פ"ג ה"ט) עכ"ד וכן פסק המחבר בשולחנו הטהור וכתב בבאר הגולה דכן הוא מסקנת הגמרא (דף נז:).

וקשה דהא הב"י (בסי' ק"צ סל"ד) כתב דעד שנתון תחת הכר עגול טהור מפני שכיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה ולפיכך תולין במה שאפשר לתלות ע"ש ועל כרחך דס"ל להב"י בפשט הסוגיא (דף נז:): לעולם דארגשה דהיא אומרת שלא הרגישה אלא אנן אמרי' דארגשה ולכן בעגול תלי' לקולא אבל באומרת שהרגישה אפי' עגול טמא וכמו שביאר הסדרי טהרה (ס"ק ס"ז) כונת ב"י וכ"ה בשו"ע הרב (סי' ק"צ ס"ק ס"ה) וא"כ ס"ל להב"י דבדהרגישה פתיחת המקור טמאה אפי' עגול ולא אמרי' טעתה בהרגשת עד, והרי זה סותר משנתו בסי' קצ"א שכתב דהסוגיא מיירי דארגשה ואמרי' דטעתה בהרגשת מ"ר.

ולפי דברי הב"י הי' אפשר לפרש דברי הרמב"ם דמש"כ ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה טהורה דבכונה כתב כן הרמב"ם דדוקא בהרגשה זו טהורה מפני שזהו גם הרגשה שמרגישות בשעת הטלת מ"ר ולכן אין שום הוכחה בהרגשה זו שהוא מן המקור אבל אם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם בזה גם רבי יוסי מודה דטמאה דהרגשה גמורה היא זו ורבי יוסי לא טיהר אלא בדלא ארגשה.

ובזה היה מקום לפרש דברי הרשב"ץ שכתב בריש פרק האשה וז"ל הרמב"ן כתב בהלכות נדה שלו דהא דמטהרין במשתנת אפילו במרגשת טהורה וכבר תמהו עליו רבים שאין לטהר במרגשת ויש לומר דהרגשה שאמר הרב ז"ל אינה הרגשת דם אלא הרגשת מ"ר אבל הרגשת דם טמאה כן נראה לתשב"ץ עכ"ל ולכאור' אין לזה הבנה דהא הרמב"ן כתב כלשון הרמב"ם ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה אינה חוששת ע"ש ולהנ"ל יש לומר דכונת הרשב"ץ דהרגשה זו אינו הרגשת דם אלא הרגשת מ"ר דרגילות הוא להרגיש כן בשעת הטלת מ"ר

אבל הרגשת דם דהיינו פתיחת המקור טמאה, וכן מצאתי במרכבת המשנה שכתב בדעת הרמב"ם דאם מרגשת שנפתח מקורה אפילו יושבת טמאה דפתח המקור בעומק הגוף ומקוה השתן חוצה לו ואם הרגישה הרגשת ספק שנזדעזע גופה שזה הדרך להרגיש כשיוצא דם המקור וכן הוא דרך להזדעזע כשנפתח מקוה השתן והיא לא נתנה לב להבחין בזה טהורה לרבי יוסי יעו"ש וכ"כ באבני מלואים (תשובה כ"ג) דרק במרגשת צער א"א להבחין אבל הרגשת פתיחת המקור יכולה להיות גם עם הרגשת עד ושמם ומ"ר ע"ש.

אבל מדברי הב"י שכתב בסתם דמיירי שהרגישה מוכח דאפי' בהרגשת פתיחת המקור טהורה וכן משמע מדברי הרב המגיד שציין מקור דברי הרמב"ם מפרק הרואה כתם ופשטות הגמרא מיירי דהרגישה פתיחת המקור אלמא דלהרמב"ם אפי' מרגשת פתיחת המקור טהורה לרבי יוסי דאמרינן טעתה בהרגשת מ"ר, וכ"כ להדיא בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) וכן בתשובת מהרש"ש"ך שם.

ותירצו בשו"ע הרב (סי' קפ"ז קונ"א סק"י) ובלחם ושמלה (סי' קצ"א סק"ב) דהרמב"ם הוכיח כן ממה דאמר רב אשי שהוא בתראה (בדף יד:): דכשטימא ר"מ משום נדה טימא א"כ על כרחך דמיירי שהרגישה ולכן כתב הרמב"ם דאפילו הרגישה טהורה לרבי יוסי, אבל בבדיקה מיירי הגמרא דוקא בדלא ארגשה אבל בדארגשה טמאה אפי' עגול וכמש"כ בית יוסף, ובמקור מים חיים (סי' קצ"א) תירץ דלפי מ"ש הר"ן בתשובה (סי' מ"ט) דטעמא דר"מ דמטמא בעומדת משום דחייש למיעוטא א"כ דוקא בחששא דאורייתא חיישינן להכי ולא בדרבנן דאפילו הוי ספק השקול אזלינן בדרבנן לקולא אלא ודאי מיירי דהרגישה דאיכא חששא דאורייתא וממילא רבי יוסי מטהר בכל ענין ולהכי פסק הרמב"ם דאפי' בהרגשה טהורה ע"ש וע"ע בערוך השולחן (סי' קצ"א ס"ה ס"ו) שכתב עוד טעמים בזה וכ"כ בפרי דעה (בפתיחה שער ה') דדוקא בהרגשת מ"ר מיירי בדארגשה ע"ש, ולפ"ז מה שדימה הגמרא (דף יד:): עד בינוני דטמאה נדה לאשה שעושה צרכיה לר"מ, אע"פ שבעד בינוני גם אם לא אומרת שהרגישה טמאה נדה מפני דתלי' שטעתה בהרגשת עד ובאשה שעושה צרכיה מיירי שהרגישה מ"מ שניהם שוין דבשניהם אפשר לתלות הדם במקום אחר ומ"מ טמאה נדה דתלי' שהוא מן המקור, אלא דבאשה שעושה צרכיה בעינן תנאי של הרגשה דכיון דמיעוטא הוא דהדור לא היינו חוששינן לולא סברא דהרגשה.

דגם בלא הרגשה טמאה נדה לרבי מאיר דאע"פ שאומרת שלא הרגישה תלינן דטעתה בהרגשת מ"ר.

וְלַעֲנֵד נראה דאדרבה מדכתב הרמב"ם ורמב"ן ורשב"א דהסוגיא איירי בדארגשה כמו שביארו דבריהם הרב המגיד והב"י ובאר הגולה וכן הפוסקים השו"ע הרב והלחור"ש ומקור מים חיים הוכיחו דמוכרח כן לפרש הגמרא מנא לן לומר דלר"ח ישתנה פי' הסוגיא והרי ר"ח ג"כ סמך דבריו בזה דר"מ מטמא משום נדה כמסקנת הגמרא (דף יד:): וזה לא שייך רק בהרגשה וכנ"ל והתשב"ץ אפשר דס"ל הכי בפ"י הגמרא אבל הפוסקים לא הביאו דבריו אלא הסכימו לדברי הרמב"ם בפ"י הגמרא ואת"ל דר"ח חולק א"כ הרי יוצא חומרא גדולה דלר"ח היכא שהרגישה באמת גם לר' יוסי טמאה נדה ולא הו"ל להפוסקים לסתום בזה לכן נראה עיקר כהסכמת הפוסקים דהסוגיא מיירי בהרגשה, ומה שהקשה א"כ בלא הרגשה הו"ל לטהר ומסתימת הפוסקים משמע דטמאה כתם אפי' לא הרגישה, נראה דהאמת כן הוא דגם בלא הרגשה טמאה כתם כדמשמע מסתימת הפוסקים והטעם דאע"פ דפלוגתת ר"מ ור"י הוא דוקא בהרגשה מיהו עיקר פלוגתתם הוא בסברת אם אמרי' הדור מ"ר למקור דלר"מ כיון דאמרי' הדור מ"ר למקור לעולם טמאה בין בהרגשה בין בלא הרגשה אלא דבהרגשה טמאה מה"ת אבל בלא הרגשה טמאה מדרבנן אך טומאה דרבנן אינו מפני חשש הרגשה דהרי לא הרגישה ולא אמרי' שמא טעתה בהרגשת מ"ר אלא טעם הטומאה מפני היות דיש לומר שהוא דם מקור ע"י דהדור מ"ר למקור טמאה מדרבנן ככל רואה דם בלא הרגשה דכיון דאין כאן מכה מבוררת לא תלי' במכה וטמאה, ורבי יוסי ס"ל דלא אמרי' הדור מ"ר למקור ולכן אפי' ארגשה טהורה דאף דאם ארגשה הרי ע"כ ראתה דהרגשה סברא דאורייתא מ"מ כיון די"ל דטעתה בהרגשת מ"ר תלינן בכך כיון דאין דרך לראות עם מ"ר ולית ליה הדור מ"ר למקור מסתבר טפי לומר דטעתה בהרגשה אלא דמדרבנן ס"ל דאמרי' הדור מ"ר למקור ולכן אפי' אם באמת לא הרגישה כלל טמאה דכיון דמדרבנן חיישינן דהדור מ"ר למקור ואיתי דם הרי יש לחשוש דהוא דם המקור והוי ראי' שלא בהרגשה דטמאה מדרבנן כיון דאין כאן תלי' במכה מבוררת ולכן בין הרגישה בין לא הרגישה טמאה כתם מדרבנן לפירוש ר"ח, אבל טומאת נדה דאורייתא זה לא יתכן אלא בדארגשה לר"מ.

ומעתה מה שהסתפק בפרי דעה (שם) אם משנתנת לתוך הקרקע או בית הכסא שאינו מקבל טומאה לרבינו חננאל ז"ל דנהי דליכא ביה רק טומאת כתם

ומעתה נתבאר דדוקא היכא דהרגישה שנפתח מקורה או שאר הרגשות פליגי ר"מ ור"י דר"מ מטמא נדה היכא דעומדת ור"י מטהר אבל אם לא הרגישה מודה ר"מ דאין כאן חשש טומאת נדה של תורה, והא דר"מ מטהר ביושבת הלא הרגישה שנפתח מקורה הוא מפני שאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ואפילו מיעוטא דמיעוטא לא מצוי שיהי' כן דאילו הי' קצת מצוי כיון דר"מ חייש למיעוטא הו"ל לטמא נדה או עכ"פ כתם אע"כ דאינו מצוי כלל ולכן טהורה לגמרי וביושבת ומזנקת ליכא הדור מ"ר למקור אפי' מיעוטא דמיעוטא ולכן טהורה אבל עומדת אע"ג דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר מ"מ כיון דאיכא מיעוטא דהדור מ"ר למקור טמאה נדה דהא הרגישה שנפתח מקורה, ולכאור' צ"ב למה הצריכו לומר דאימור הרגשת מ"ר הוא הרי אפי' את"ל דהרגשה גמורה הוא מ"מ הרי לא שייך כלל שיבוא דם מהמקור שהרי אינו מצוי כלל שיבוא דם המקור עם מ"ר וגם אינו מצוי כלל שהדור מ"ר למקור ביושבת, וי"ל דאילו לא הי' מקום לתלות הרגשתה בדבר אחר היינו אומרים דנשתנתה אשה זו מטבע שאר הנשים דהא רעותא לפנינו שנפתח המקור ויש לנו לחוש שטיפת דם כחרדל יצאה ממנה שהרגשה סברא דאורייתא הוא (וכדס"ל באמת לרבי שמעון ריש פרק האשה) ולכן צריכינן לומר דיש לתלות דטעתה בהרגשת מ"ר, ולכן צריכינן סברא זו גם אליבא דר"י דאע"פ דלית ליה הדור כלל מ"מ כיון שהרגישה יש לטמא אי לאו הסברא דאימור הרגשת מ"ר הוא ולכן כתב הרמב"ם סברא זו גם אליבא דר"י שהרגשת מ"ר היא זו וכו'.

וְלַפ"ז איכא נפק"מ להלכה היכא דהרגישה בשעת הטלת מ"ר דלר"מ טמאה נדה ואע"פ דאנן קיימא לן כרבי יוסי דטהורה מ"מ הרי יש כמה אופנים דגם רבי יוסי מודה דטמאה לפי כמה שיטות בראשונים, ולכן חל עלינו חובת ביאור אם באופנים שרבי יוסי מודה אם איכא איזה אופן דס"ל כרבי מאיר לגמרי דטמאה נדה או דמטמא רק כתם דאיכא חילוקי דינים כאשר יתבאר בס"ד, ובעזר צורי וקוני אבאר לקמן לכל הראשונים ז"ל אם יש מקום לטומאת נדה אליבא דרבי יוסי דפסקינן כוותיה.

ובפ"ז זה בדארגשה אבל בלא הרגשה אף רבי מאיר אינו מטמא משום נדה אלא משום כתם, והנה בפרי דעה (סי' קצ"א) על הש"ך (סק"ג) כתב דלכאור' מדברי הרמב"ם והשו"ע משמע דדוקא בהרגשה פליגי ר"מ ור"י, ולפ"ז אם לא הרגישה יש מקום לומר דאפי' לפי ר"ח אין כאן טומאת כתם דהא גם לר"מ אין כאן טומאת נדה אך מסתימת הפוסקים לא משמע כן ולכן כתב דר"ח ס"ל

הכו"פ וסד"ט דמהני בדיקה תוך שיעור וסת כדלעיל (סי' ק"צ ס"א) פשוט דלא תלי' הראי' בהרגשה ואין כאן טומאה דאורייתא] ואולי יש לחדש דכיון דפתיחת המקור דרכו להוציא דם אלא ששכיל השתן מנע בעדו יציאת הדם ומיד בהסיר המונע יצא הדם מכח הרגשה ראשונה מיקרי ראי' בהרגשה, אך בפשטות י"ל כך דהגמרא הקשה ארבי מאיר דמשמע דמטהר יושבת בין אם ההרגשה הי' בתחלת הזינוק או בסוף הזינוק ולכן שפיר מקשה דאם ההרגשה הוא בסוף הזינוק דלמא בתר דתמו מיא דהיינו בתחלת השתיתה שהוא עדיין תוך שיעור וסת מההרגשה הדור מ"ר למקור ואייתי דם או לפי רש"י דמשמע דגם אם ההרגשה בשעת השתיתה טהורה ניוחש דמיד אח"כ תוך שיעור וסת אתא דם כאורחיה מהמקור והוי ראי' בהרגשה ותטמא נדה דכיון דיש היכי תמצא לתלות הדם שהוא מן המקור טמאה נדה שהרי הרגישה שנפתח מקורה והרגשה סברא דאורייתא הוא אפי' היכא דהוא רק חשש מיעוטא לרבי מאיר, או י"ל דקושיית הגמרא הוא על טומאת כתם איך מטהר ר"מ ביושבת אה"נ דהרגשה לא מעלה ולא מוריד שהרי כבר עבר זמן וסת מתחילת ההרגשה מ"מ כיון דמ"ר הדור למקור אי נמי דאתא דם כאורחיה תהי' טמאה כתם מדרבנן כראי' בלא הרגשה.

והשתא איכא נפק"מ גדולה אליבא דרבי יוסי באשה שהרגישה שנפתח מקורה בעת גמר ההטלה

דהיינו בשעת השתיתה וגמרה השתיתה תוך שיעור וסת מההרגשה ומצאה דם באנו לפלוגתא בין רש"י ותוס', דלרש"י דחיישינן דאתא דם כאורחיה הרי גם לר' יוסי יש לחשוש כן דהא הרגישה ומצאה מיד דם אבל לתוס' אין לחשוש לזה דתלי' ההרגשה במ"ר דלא חיישינן דאתא כאורחיה אלא דהדור מ"ר למקור ור' יוסי לא חייש לזה ולכן תלי' הדם שהוא ממ"ר, אך אין זה מוכרח כ"כ די"ל דרש"י ס"ל כרשב"א דחזקה דבא עם המים ויתבאר בס"ד לקמן.

ועדיין פש גבן לברר שיטת החו"ד (ריש סי' ק"צ) שכתב דאם מצאה דם סמוך להטלת מ"ר בשיעור וסת המבואר בסעיף נ"א טמאה מדאורייתא אף בלא הרגשה כמו בשיעור וסת אחר תשמיש דכמו דאמרינן הרגשת שמש כן אמרינן הרגשת מ"ר היא בנדה (דף נ"ג:) עכ"ד וכ"כ שם בחידושים (אות א') ע"ש וכ"כ בשו"ת הר המור (סי' כ) ובשירי טהרה (סי' קצ"א ס"ו) ולא זכיתי להבין חדא דהרי כבר נתבאר דעת הרב המגיד והב"י ושו"ע ובאר הגולה בדעת הרמב"ם וש"ר דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לחומרא דהגמרא מיירי דוקא כשהרגישה וכ"כ הפוסקים השו"ע הרב והלחור"ש ומקור מים חיים ופרי דעה

דמדאורייתא לא חיישינן שבא מגופה מ"מ עכשיו דרבנן חששו שמא מגופה אתי אסורה מה"ת אי אתי מגופה דהא יש לומר ארגשה וסברה הרגשה מ"ר הוא שוב אסורה אפילו בדבר שאינו מקבל טומאה כעין מש"כ בשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"ע) לענין בדיקה בעד בינוני שאינו מקבל טומאה ע"ש וכיו"ב כתב בשו"ת אבני נזר (סי' רל"ב) כל זה לפי מה שכתב הפרי דעה אליבא דר"ח דבהרגישה לכו"ע טמאה נדה ורק בלא הרגשה פליגי אבל לפמ"ש דאפי' בהרגשה ממש אין כאן רק טומאת כתם וטעם טומאה זו אינו מחמת ספק הרגשה אלא מפני חשש ראיית דם שלא בהרגשה וליכא מידי למיתלי ביה דאין כאן מכה מבוררת א"כ במשתנת ע"ג קרקע או בית הכסא שאינו מקבל טומאה טהורה, וכן מוכח מהפוסקים שלא כתבו הטעם דר"ח מטמא משום חשש שטעתה בהרגשה אלא מפני דס"ל דהדור מ"ר למקור וזה סיבה מספקת לטמא אפי' ודאי לא ארגשה ככל טומאת כתמים, ולפ"ז גם מש"כ הפר"ד להחמיר ע"פ סברת הנו"ב ליתא דהכא ליכא ספק הרגשה כלל. וכ"כ בשו"ת רבינו חיים הכהן ראפפורט (סי' ל"ו) ובשו"ת משיבת נפש (סי' י"ג סק"י) דבמשתנת על דבר שאינו מקבל טומאה טהורה וכ"ה בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג) ובישועות יעקב (סי' קצ"א) ובדעת תורה למהרש"ם (סי' ק"צ ס"ו), וע"ע בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' מ"ג) ולמש"כ אתי שפיר.

ויש להתבונן במהות הרגשה זו דכבר בארנו דהסוגיא מיירי דוקא שהרגישה ולכן מטמא ר"מ טומאת נדה, ולכאור' פשוט דאם הרגישה פתיחת המקור רגע לפני הטלת מ"ר גם רבי יוסי מודה דטמאה נדה דודאי יצאה טיפת דם כחרדל ואפי' לא מצאה דם כלל טמאה כל שכן במצאה דם דתלי' שהדם יצא כדרכו רגע לפני תחילת ההטלה דהא עדיין לא נסתם המקור לפני ההטלה ונתערב בספל עם המ"ר, ואלא ע"כ מיירי שהרגישה בשעה שכבר התחילה להטיל מים וכיון שהמקור נסתם בשעת הטלת מ"ר כמש"כ התוס' ליכא חששא דהדם יצא כדרכו ואפי' רבי מאיר דחייש למיעוטא לא חשש לזה דאינו מצוי כלל ולכן טיהר ביושבת ומזנת, אך היכא דהדור מ"ר למקור יכול לבוא הדם כדרכו יחד עם המ"ר, ולפ"ז אם היתה יושבת ומקלחת והרגישה בתחלת הזינוק פתיחת המקור ועד השתיתה הרי עבר זמן הרבה יותר משיעור אחר דאחר מעת ההרגשה אם נמצא דם אפי' על שפת הספל לכאור' טמאה רק כתם דהא כבר עבר שיעור וסת מההרגשה ועכשיו יצא הדם בלי הרגשה [הא למה זה דומה לאשה שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום ואחר זמן מה ראתה בלא הרגשה לדעת

מטמא נדה הוא מפני שטעתה בהרגשת מ"ר ולעולם אמרי' שהרגישה הרי קיי"ל כר' יוסי דלא חייש כלל בעשיית צרכיה שהרגישה דלא נקרא ספק הרגשה כלל דודאי הרגשת מ"ר הוא כיון דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר וטהורה לגמרי או עכ"פ כתם לדעת ר"ח ואיך אפשר להוכיח מכאן על ספק הרגשה וצ"ע.

והנה אף שביארתי בס"ד במק"א דבזמנינו שאין בקיאות להבחין בהרגשה יש להחמיר בנמצא יותר מכשיעור גריס על דבר שאינו מקבל טמאה כשהיא ודאי מגופה מ"מ בנמצא דם בעת השתנה בתוך בית הכסא המחובר לקרקע שאינו מקבל טמאה יש לטהר אפי' נמצא הרבה דם דאין זה ודאי שיצא ממקור דהא אין דרך דם מקור לצאת עם מ"ר ומה"ת תלינן הכל במ"ר אפי' הרגישה שנפתח מקורה וכדלעיל ורק מדרבנן מחמירין כאילו הוא ודאי מגופה בלא הרגשה אבל בדבר שאינו מקבל טמאה לא גזרו וכבר ביארנו דכן הסכמת הפוסקים וליכא הכא שום חשש הרגשה אפי' מדרבנן והוא ככל טומאת כתמים וכיון דהוי ספק מעליא דהוא ממכה שבכליות טהורה אפי' יותר מכשיעור הרבה.

ובקינוח אחר הטלת מ"ר אם מצאה דם גם בתוך מ"ר יש להקל אפי' יותר מכשיעור דאף שהרמ"א החמיר בנמצא על העד היינו דוקא בעד שבדקה בו דאיכא חשש הרגשה אבל קינוח בעלמא אין בו אלא טומאת כתם ובדרבנן אפשר לסמוך על דעת הרא"ש והר"ן שהביא רמ"א דאמרי' דהוא מתמצית דם שיצא עם מ"ר ואע"פ דבנמצא תוך הספל ועל שפת הספל החמיר רמ"א כדעת ר"ח מ"מ בקינוח עדיף טפי כמו שביאר בשו"ע הרב (סקי"ב) דעל העד עדיף טפי וא"כ י"ל דאף הרמ"א שהחמיר מ"מ היינו דוקא בעד דמ"מ איכא ספק תורה לדעת מהר"ם אבל בקינוח דליכא דררא דאורייתא בהא עדיף משפת הספל ותוך הספל ולכן יש להקל אפי' יותר מכשיעור וכל שכן באינו מקב"ט ואפי' בזמנינו שאין בקיאות בהרגשה כיון דהוי תלי' גמורה דהא מצאה דם גם במ"ר, ואם מצאה רק בקינוח אם נמצא פחות מכשיעור גריס יש להקל אפי' תוך שיעור וסת מעשיית צרכיה דכבר נתבאר דלא אמרינן טעתה בהרגשה אבל אם מצאה יותר מכשיעור בזמנינו דאין בקיאות בהרגשה יש להחמיר דשמא הרגישה עכשיו לאחר גמר השתיתה בעת הקינוח וטעם החילוק בין מצאה יותר מכשיעור לפחות מכשיעור ביארתי באריכות במק"א יעו"ש [ובקינוח יש עוד צד להחמיר ביותר מכשיעור ד"ל דהוי ככתם הנמצא על גופה כמו שכתבו קצת פוסקים].

בפתיחה וערוה"ש ולא מצאנו חולק בדבר [זולת התשב"ץ ומרכבת המשנה בדעת הרמב"ם וכנ"ל] וא"כ אין כאן טומאה דאורייתא להסכמת הפוסקים וכ"ה בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) ודוחק לומר דהתינוח כשנמצא דם עם מ"ר דמסתבר דממקום מ"ר בא הדם בכה"ג לא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לחומרא אבל בנמצא על קינוח לאחר הטלת מ"ר אמרי' מדלא אתא עם המ"ר חזקה מהמקור אתא וחזקת הדם שבא בהרגשה ולכן אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר דמנלן לחדש כן דהא ליכא ראיה מהגמרא לזה, [ועוד דא"כ גם ביושבת על שפת הספל ונמצא שם דם דאפשר דבתר דתמו מיא אתא דם נטמא נדה מספק שמא ארגשה מדלא אתא עם הקילוח ומכל שכן להשו"ע דמירי שהרגישה ודאי ואפ"ה טהורה לדעת הב"י וע"כ דלא חיישינן כלל להרגשה בזה ואע"פ שיש בזה סברת התוס' דחזקה שהוא ממ"ר כיון דלא חזאי קודם או אח"כ מ"מ כיון שזה מהני נגד הרגשה ודאי מוכח דלא חיישינן כלל להרגשה ועי' לקמן ריש ענף ב'] ועוד דהכי מוכח גם ברמ"א (סי' קצ"א) שכתב אבל אם אינה מרגשת כאב "ובודקת עצמה" אחר הטלת מים ומוצאה דם אם לא מצאה דם במ"ר ודאי טמאה ולדבריו הו"ל לרמ"א לכתוב ומקנחת עצמה דהא אפי' ע"י קינוח הוי דאורייתא או שיכתוב אבל אם אם אינה מרגשת כאב ומוצאה דם אח"כ מיד אם לא מצאה וכו' ומדכתב ובודקת עצמה משמע דרק ע"י בדיקה טמאה מה"ת [וע"ע בשו"ת צמח צדק (סי' קמ"ה אות ו') שרצה לצדד דאפי' ע"י בדיקה תוך שיעור וסת תהי' טהורה דנתלה במ"ר דשייך גם בזה סברת התוס' מדלא חזאי קודם או אח"כ אלא דלמעשה לא סמך ע"ז דמלשון רמ"א משמע דאפי' בודקת מיד טמא] אבל ע"י קינוח דליכא הרגשת עד לא אמרי' דטעתה בהרגשת מ"ר וטמאה בכל שהוא אלא בעי' שיעור כגריס, ועוד דאפי' לשיטתו דגם בלא הרגשה אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר קשה דהא בשעת השתיתה ליכא לטעות בהרגשת מ"ר וכדמוכח בחו"ד (סי' ק"צ סקכ"ד) וכמו שביארתי בחידושי לחו"ד וא"כ ליכא שיעור וסת אא"כ קינחה תוך שיעור וסת מגמר הזינוק והרי פסקינן כרבי יוסי דאם מצאה דם בעת השתיתה טהורה עכ"פ מה"ת לכו"ע וצ"ע. גם מש"כ הסדרי טהרה (סי' ק"צ סקצ"ג ד"ה נחזור) להוכיח דכתמים דרבנן אפי' היכא דאיכא למיחש שמא הרגישה כל דאיכא למתלי במידי דהוא מעלמא והביא מש"כ רמ"א (סי' ק"צ ס"י) דבנמצא על בית הכסא טהורה דמשמע אפי' עשתה צרכיה אלמא דאע"ג דאיכא למיחש שמא ארגשה וסברה הרגשת מ"ר היא אפ"ה טהורה לא הבינותי דאפי' את"ל דהטעם דר"מ

העוֹלָה לְדִינָא:

א אשה שמצאה דם בבית הכסא המחובר לקרקע בעת שעשתה צרכיה אפי' מצאה דם הרבה טהורה

ב ואם מצאה דם בקינוח אחר עשיית צרכיה אם נמצא גם בתוך מ"ר טהורה אפי' יש הרבה דם על הקינוח [ואם הקינוח הוא מדבר המקבל טומאה יש ג"כ מקום להקל לענ"ד ותעשה שאלת חכם].

ג ואם אין דם במ"ר ורק על הקינוח מצאה דם אם יש בו פחות מכשיעור גריס טהורה אפי' עשתה הקינוח סמוך להטלת מ"ר מיד [ואם קינחה רק מבפנים טמאה בכל שהוא אם הי' בדוק].

ד ואם יש בו יותר מכשיעור גריס אפי' אינו מקבל טומאה כתבנו במק"א דבזמנינו שאין בקיאיין בהרגשה יש להחמיר.

ה השתינה בתוך כלי המקבל טומאה טהורה בתנאי שיושבת ומזנקת ונמצא בתוך הספל אף ששותתת אחר הקילוח טהורה [שו"ע הרב].

ו אבל אם נמצא בתוך הספל ועל שפת הספל או בתוך הספל ועל העד שבדקה בו אח"כ טמאה [ואפי' נמצא פחות מכשיעור צ"צ קמ"ה]. ואם מצאה על הקינוח שקינחה מבחוץ דינו כנ"ל.

ז באופנים שהיא טהורה אם סיבת הדבר הוא רק משום שאמק"ט ואם הי' מקב"ט היתה טמאה כתם קובעת וסת בכך אע"פ שהוא רק טומאת כתם ויתבאר עוד בס"ד לקמן.

ח אשה שהרגישה גופה ונודעזעה או כיו"ב בשעת הטלת מ"ר והיתה עומדת ושותתת אפי' אם נמצא הדם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה יש מקום להחמיר כיון דאיכא כמה פוסקים דבכה"ג טמאה נדה ויתבאר עוד בס"ד לקמן.

ענף ב'

בירור שיטות הראשונים באשה שמצאה דם בהשתנה

שיטת הרא"ש ביושבת ונמצא בשפת הספל

כתב הרא"ש וז"ל אבל לרבי יוסי דמטהר עומדת בחדא לטיבותא דמזנקת ביושבת ושותתת נמי לא חייש דילמא בתר דתמו מיא אתא דם ומטהר יושבת בכל ענין עכ"ל ופי' בשו"ת פני יהושע (יור"ד ס"א) דמש"כ הרא"ש ומטהר יושבת בכל ענין כונתו לומר דלרבי יוסי מטהר

יושבת אפי' באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל דכיון דהוי חדא לטיבותא דיושבת היא לא חייש ר"י דבתר דתמו מיא דלא בעינן הוכחה להתירא כמו לר"מ דס"ל דבעי הוכחה דיושבת על שפת הספל ואם איתא דבתר דתמו מיא אתא דם על שפת הספל איבעי לאשתכוחי וזוה חולק עליו ר"י דלא בעי' הוכחה לזה ובסתמא לא חיישי' דלמא בתר דתמו מיא אתא דם אבל אם יושבת על שפת הספל ונמצא על שפת הספל אפשר דס"ל להרא"ש דמודה ר"י דאיכא למיחש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם [וע"ש דאפשר דגם בנמצא בתוך הספל ג"כ ס"ל לרא"ש דמודה ר"י, וע"ש עוד דט"ס בב"י ד"ה כתבו הגה"מ בפ"ה פשיטא וכו' ונראה דלהרשב"א כצ"ל] וכ"מ בהגהות הב"ח על הרא"ש דכל השקלא וטריא של הרא"ש הוא רק ביושבת בתוך הספל דבזה ר"מ מטמא ור"י מטהר, וכ"כ בחו"ד (סק"א) דאפשר דגם הרא"ש מודה בהא [ביושבת ומקלחת ולא נמצא הדם רק על שפת הספל ולא בתוכו] משום הוכחה זו ולא מטהר רק ביושבת ושותתת דליכא הוכחה, [פי' דאפשר דמתחילת השתינה היה הדם וכיון דלא אמרי' הדור מ"ר א"כ ע"כ דם מכה הוא אבל במקלחת ונמצא בשפת הספל דע"כ דבא הדם אחר גמר הקילוח שפיר יש לחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם]. וכ"כ החזו"א (סי' צ' סק"ב). ולא ביארו למה דלכאו' כיון דלר"י לא חיישינן להדור מ"ר למקור ע"כ ממקום מ"ר בא הדם יחד עם השתינה שלאחר הזינוק, וי"ל דהכא יש סברא דאתא דם כאורחיה ואע"פ דלא חיישינן לזה מסתמא כמש"כ התוס' היינו דוקא היכא דיש לתלות ג"כ דבאה באמצע הזינוק תלי' יותר שהוא ממ"ר אבל היכא דנמצא רק על שפת הספל י"ל דמודה ר' יוסי דמסתבר יותר לחשוש דבא כאורחיה, ועוד י"ל דלא מסתבר כ"כ לתלותו שבא עם המ"ר מדלא אתא בשעת זינוק ולכן גם ר' יוסי מודה דבכה"ג חיישי' דהדור מ"ר למקור ואייתי דם.

אבל מדברי כל האחרונים לא משמע הכי אלא דלהרא"ש לא חיישי' כלל דלמא בתר דתמו מיא אתא דם היכא דהוי חדא לטיבותא וא"כ אפי' במקלחת ונמצא בשפת הספל טהורה דודאי דם מכה הוא וכ"כ להדיא הסד"ט סי' ק"צ סקצ"ה (ד"ה גם מש"כ ב"י) וכ"כ בפרדס רמונים (עמוד רס"ט) וכ"מ בחכ"א (כלל קי"ד ס"ב) וכ"מ מסתימת רמ"א וכ"מ מסתימת כל האחרונים וכן עיקר להלכה דלדעת הרא"ש אפי' נמצא על שפת הספל כל שיושבת דאיכא חדא לטיבותא טהורה וגם הפוסקים הנ"ל הפנ"י והחו"ד לא החליטו כן בדעת הרא"ש אלא בתורת אפשר כתבו כן לכן להלכה בדעת הרא"ש יש לנקוט כסתימת כל האחרונים דלהרא"ש טהורה בכל גוני

שאחר הקילוח חיישינן לרבי יוסי נמי דהדור מ"ר למקור כיון דאיכא תרתי לרעותא א"כ אפילו לא אשתכח דם על שפת הספל אלא תוך הספל כלומר באופן דגם השתיתה שאחר הקילוח היה בתוך הספל דהשתא שפיר איכא לספוקי בדם זה אם הוא משעת הזינוק וטהורה או משעת השתיתה וטמאה וקמ"ל הב"ח דגם בכה"ג טמאה, ולא קאי על דברי הטור דהטור לא מיירי מזה אלא שמעינן ליה ממה שחידש הטור דגם בשתיתה שאחר קילוח חיישינן לרבי יוסי כיון דאיכא תרתי לרעותא א"כ הסברא נותנת דגם כשהשתיתה שאחר הקילוח היה בתוך הספל דטמאה דהרי איכא הכא תרתי לרעותא ובתרתי לרעותא ס"ל לר' יוסי דהדור מ"ר למקור ואייתי דם, ולא עלה על דעת הב"ח שיש לחשוש שמא שתיתה המ"ר שבסוף העבירו דם לתוך הספל ולכן לא הצריך לבאר כונתו דפשיטא דאם נקט ציור דאשתכח בתוך הספל הכונה דהשתיתה הי' בתוך הספל.

ובזה אתי שפיר מש"כ הב"ח והכי משמע להדיא בדברי הרא"ש דכל מה שמטמא ר' מאיר ביושבת ושותתת מטמא ר"י בעומדת ושותתת שתמה עליו בפרדס רמונים דלדבריו הרי גרע מר' מאיר דלרבי מאיר בנמצא בתוך הספל טהור דאם איתא דבחר דתמו מיא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי ולר' יוסי בעומדת כהאי גונא טמא להב"ח ומנא ליה להחמיר מדברי הרא"ש טפי מדרבי מאיר ע"ש, אבל לדברינו מיושב שפיר דלרבי מאיר בעינן הוכחה להיתר דהא ביושבת באמצע הספל ומזנקת ואח"כ שותתת טמאה דדלמא בחר דתמו מיא אתא דם ולא טיהר ר"מ אלא בדאיכא הוכחה להיתרא כגון שיושבת על שפת הספל הכי נמי לרבי יוסי בעומדת ומזנקת ואח"כ שותתת באמצע הספל טמאה דבעינן הוכחה להיתרא דתהא שותתת על שפת הספל והדם יהי' בתוכו אז יש לטהר דהוי הוכחה להיתר דאם איתא דבחר דתמו מיא אתא דם על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי.

וכן נראה מדברי השו"ע הרב (סק"א) שהבין כן כונת הב"ח שכתב שם בשמו דלשטה זו יש לעומדת לר' יוסי כל דין יושבת לר' מאיר והלכך אין לטהר אפילו בעומדת ומקלחת לתוך הספל דאיכא למיחש דבחר דתמו מיא ופסק הזינוק ואין המים יוצאין בגבורה והו"ל שותתת חזור למקור והביאו דם עכ"ל משמע דמיירי דגם השתיתה הי' בתוך הספל ושם נמצא דם וכן משמע מהמשך לשונו שם יעוין היטב, וכתב שם דמלשון רמ"א לא משמע כן והיינו מדדקדק הרמ"א לכתוב ונמצא שם דם משמע דדוקא אם יש הוכחה לאיסורא דנמצא שם דם על שפת הספל אבל היכא דליכא הוכחה לאיסורא כגון

ביושבת וכמש"כ להדיא הסד"ט והפרדס רמונים וכ"כ להדיא הערוך השולחן (ס"ט). אבל ביושבת באמצע הספל ושותתת ונמצא בתוך הספל דליכא הוכחה לאיסור טהורה לדעת הרא"ש לכו"ע.

שיטת הרא"ש בעומדת ומקלחת "לתוך הספל"
ושותתת "על שפת הספל" ונמצא דם בתוכו

כתב הטור אבל בעומדת שהמקום צר לה אם מזנקת בתוך הספל שהמים יוצאין בקילוח טהורה אבל אם שותתין על שפת הספל טמאה וכתב הב"ח איכא למידק למה כתב רבינו ע"ש הרא"ש דבעומדת ומי רגלים שותתין על שפת הספל טמאה הלא אפי' שותתין לתוך הספל נמי טמאה כיון דאיכא תרתי לרעותא ות' דלרבותא נקט הכי כלומר לא מיבעיא אם גם מתחלת הטלת מ"ר שהם מרובים היתה עומדת ושותתת לתוך הספל [ר"ל דשותתת מתחלה ועד סוף] דפשיטא דטמאה דחיישינן שמא מתוך עצירת מ"ר הדור למקור אלא אפילו אם מתחלה היתה מקלחת לתוך הספל ולאחר הקילוח היו מ"ר שותתין על שפת הספל דאע"פ דאין שם אלא מעט מ"ר בסוף ההטלה אפי"ה חיישינן דהדור למקור וטמאה ואפילו לא אשתכח דם על שפת הספל אלא תוך הספל עכ"ל ובפשטות יוצא דלרבי הב"ח דבעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל והדר שותתת על שפת הספל בחר דתמו מיא ונמצא דם בתוך הספל טמאה דכתב דאפילו לא אשתכח דם על שפת הספל אלא בתוך הספל ומשמע דקאי על מש"כ לפני זה באופן שמקלחת לתוך הספל ולאחר הקילוח היו מ"ר שותתין על שפת הספל ואפי' לא נמצא דם שם אלא בתוך הספל טמאה ולפ"ז בעומדת ומזנקת דמטהר רבי יוסי בנמצא דם בתוך המים מיירי שלא הי' שתיתה כלל כגון שלקחו הספל באמצע זינוק או ששתתה חוץ לספל, ולפ"ז כונת הטור אבל בעומדת אם מקלחת בתוך הספל טהורה פי' שנמצא דם בתוך הספל ומיירי שלקחו הספל ממנה בעוד שלא פסק הקילוח, אבל אם שותתין על שפת הספל פי' שהשתיתה שלאחר הזינוק הי' בשפת הספל טמאה פי' בכל ענין בין בנמצא על שפתו ובין בנמצא בתוכו וכש"כ בשותתת מתחלה ועד סוף דטמאה וע"כ צ"ל הטעם דכיון דאיכא תרתי לרעותא חיישינן שהמים של השתיתה העבירו דם לתוכו משא"כ ביושבת דאיכא חדא לטיבותא לא חיישינן לכך, כך נראה פשוט הכונה בדברי הב"ח וכן הבין הפרדס רמונים בפתיחה לסי' קצ"א (עמוד רס"ח) והאריך לתמוה עליו ע"ש.

ולענין נראה דאין זה כונת הב"ח אלא הכי פירושו דלפי מה שנתבאר בדברי הטור דאפי' בשתיתה

ושותתת אע"פ דאיכא ספק שמא בעת הקילוח בא הדם ממקום המ"ר, אבל בשו"ע הרב דקדק מלשון רמ"א דלא ס"ל הכי דכיון דהוי ספק יש לתלות הדם שבא בקילוח וכן הבין רמ"א דברי הטור במש"כ אבל אם שותתין על שפת הספל דדוקא נקט שנמצא בשפת הספל, ומש"כ הב"ח ממשמעות הרא"ש יש לדחות יעו"ש.

וכן נראה מדברי הט"ז (סק"ט) שפי' דברי הטור דאורחא דמלתא נקט וצ"ב לאיזה צורך השמעינו זאת הטור אם ליכא שום נפקותא לדינא ואלא ע"כ צ"ל דאיכא נפק"מ דבמקלחת דאז מרחקת רגליה זו מזו ומשימה הספל בין רגליה ואז הרי גם השתיתה שאחר הקילוח הולך לאמצע הספל וקמ"ל הטור דטהורה כיון דמידי ספיקא לא נפקא דשמה הגיע הדם בשעת הקילוח, ומש"כ הטור אבל שותתין על שפת הספל טמאה, הכונה ששותתת מתחלה ועד סוף דאז סומכת רגליה זו אצל זו ועי' בחידושי לחו"ד מש"כ בזה.

ולכאן מוכרח דלדעת הרא"ש בעומדת ושותתת דטמאה רק מדרבנן דאת"ל דטמאה נדה איך נוכל להקל מספק בעומדת ומזנקת והדר שותתת וכן מוכח נמי בחו"ד (סי' ק"צ סק"ד) דלדעת הרא"ש טמאה כתם יעו"ש ובחי' לחו"ד שם, אלא דיש לדון לדברי הב"ח דמטמא בספק אם דינו כטמאה דאורייתא או דרבנן דלכאור' לפום ריהטא נראה שהוא דאורייתא דהא כתב הרא"ש דלא פליגי ר"מ ור"י בעומדת ושותתת ואת"ל דטמאה כתם הרי פליגי דלר"מ טמאה נדה, וממש"כ בסד"ט (סי' ק"צ סק"ה) ד"ה ואין להקשות, דטמאה נדה ליכא ראי' דהתם אליבא דר"ח קאי דמטמא כתם י"ל דבתרתי לרעותא מטמא נדה אבל להרא"ש דבחדא לטיבותא טהורה לגמרי י"ל דבתרתי לרעותא טמאה רק כתם, ובספר סוגה בשושנים (ס"ח סק"ב) כתב דטמאה נדה לדעת הרא"ש ובנה יסודו ע"פ מה שחולק על החו"ד שכתב דמ"ר חשיב כעד בינוני ולכן כשאמרינן דהדור מ"ר למקור הוי כבדיקה בעד בינוני דטמאה כתם, והסוגה בשושנים לא ניחא ליה בזה וכתב דכשאומרים הדור מ"ר למקור ואייתי דם אינו ספק אם מביא דם אלא ודאי הוא שעל הצד שהדרי למקור מושך עמו דם נדות ואפי' ה' דם גם במ"ר לא מהני דכיון דהדרי למקור מושך עמהם גם דם נדות דהמקור הוא מלא דם ולכן בעד שאינו בדוק הספק הוא אם ה' דם על העד מעיקרא אבל במ"ר הספק הוא אם הדרי אבל אם הדרי לשם נהי דהי' דם מעיקרא במ"ר מ"מ ודאי דגם מהמקור אייתי דם ועפ"ז כתב דנוכל לומר דלדעת הרא"ש דבעומדת ושותתת לא פליגי ר"י אר"מ כיון דאיכא תרתי לרעותא

ששותתת אחר הזינוק בתוך הספל הגם דאכתי איכא ספק שמא מהשתיתה הגיע הדם ע"י שחזורו למקור טהור דמידי ספיקא לא נפקא ע"ש.

וכן יש להוכיח מדברי הש"ך (סק"ה) שכתב בכל ענין טמאה אפי' מקלחת לתוך הספל לחוד וביאר המחשה"ש והפרי דעה והדגו"מ דהכונה דעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דטמאה לר"מ וה"ה לר' יוסי לבעלה לכתחלה כדעת ר"ח, והשתא את"ל דכונת הב"ח כמש"כ הפרדס רמונים הרי הש"ך העתיק והסכים עם הב"ח (בסק"ב) וא"כ גם לשיטה ראשונה שהביא רמ"א דינא הכי כיון ששותתת לבסוף הרי אמרי' דהמ"ר העבירו הדם לתוכו ומה חידש כאן רמ"א בזה אע"כ דלדעה ראשונה ליכא חששא בזה וטהורה כהאי גונא דהב"ח לא כיון לזה אלא למה שכתבתי [ועיין בפר"ר מה שפי'].

ומה שהקשה בתורת השלמים (סק"א) הכי פירושו דבשלמא בדעת הטור דאפי' היכא דליכא הוכחה לאיסורא טמאה כל דליכא הוכחה להתירא ולכן ביושבת באמצע הספל ומזנקת ואח"כ שותתת ונמצא דם טמאה דחיישינן לחומרא שמא בשעת השתיתה בא הדם שפיר הוי ק"ו דאם שותתת מתחלה ועד סוף כש"כ דיש לחוש שהדור מ"ר למקור, אבל לרמ"א דטהורה ורק היכא דאיכא הוכחה לאיסורא דהיינו שנמצא בשפת הספל טמאה א"כ מה ק"ו הוא דשפיר י"ל דדוקא על שפת הספל איכא הוכחה אבל בשותתת מתחלה ליכא הוכחה דאפשר דבשעת תחילת השתיתה ה' דם עם מ"ר [אבל היכא דמזנקת בתחלה ואח"כ שותתת ונמצא על שפת הספל הוי הוכחה לאיסורא דאז מסתבר יותר דהדור למקור דאם מהמ"ר ה' צריך להיות מתחלת הזינוק או השתיתה כמש"כ בנוב"י (מהדו"ת סי' ק"ל)] אכן נראה ליישב כונת הב"ח והש"ך דס"ל דביושבת ונמצא על שפת הספל טהור להרא"ש כיון דהוי חדא לטיבותא וא"כ מה ששותתת ונמצא על שפת הספל אינו הוכחה לאיסורא אלא דבעומדת כהאי גונא דהוי תרתי לרעותא מחמירין וא"כ שפיר הוי ק"ו דאם בגמר ההטלה אמרי' דהשתיתה הדור למקור כש"כ בשתיתה דמתחלה דמ"ר מרובים, והתוה"ש אפשר דס"ל כשי' הפנ"י דביושבת ונמצא על שפת טמאה להרא"ש דהוי הוכחה לאיסורא ולכן הקשה.

שיטת הרא"ש בעומדת ומזנקת ושותתת "לתוך הספל" ונמצא בתוכו

כבר נתבאר דהב"ח מדייק מדברי הרא"ש דטמאה אפי' לר' יוסי כיון דאיכא תרתי לרעותא דעומדת

שם, ולענין הלכה נראה כיון לדעת השו"ע טהורה לגמרי ואפי' לדעת הרא"ש יש לפרש שהוא רק טמא כתם יש להקל וכש"כ אם לא הרגישה כלל דיש לטהר באינו מקבל טומאה כמו שכתבתי בסימן הקודם, אלא דלקמן יתבאר דלכאור' לדעת ר"ח טמאה נדה בכה"ג.

שיטת הרשב"א ביושבת ונמצא על שפת הספל

בש"ת אבני נזר (סי' רל"א) הביא ג' פירושים בענין הדור מ"ר למקור ואייתי דם, ופי' הראשון הוא דמ"ר יצאו כדרכם מנקב שלמטה סמוך ליציאה והדם מנקב המקור, ומחמת שהדור מ"ר למקור התעורר דם המקור לצאת - ומ"מ זה יצא כדרכו וזה כדרכו, ולשון הדור מ"ר למקור ואייתי קשה לפי זה עכ"ל וכוונתו דלשון אייתי משמע שהמי רגלים הביא עמו דם ולפי פי' זה - זה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ונתערבו בספל ונראה דזה דעת הרשב"א שכתב ומיסתברא לי דכל הדין שיקלא וטריא אליבא דרבי מאיר היא דכיון דאיהו חאישי אפילו בא בשעת צרכים נחושי נמי כל היכא דאיכא למיחש אבל לרבי יוסי כיון דבשעת צרכים אתא דם חזקה עם המים בא ואפילו נמצא על שפת הספל עכ"ל ובתוה"ב הקצר כתב שחזקת דם שיצא עם המים משביל המים בא וכו' עכ"ל ובפשטות צ"ב הלא הם ב' חששות נפרדות א' הדור מ"ר למקור ב' בתר דתמו מיא וא"כ מהיכי תיתי לומר דדוקא ר"מ דחיישי חשש א' חיישי חשש ב' משא"כ ר"י הא יש סברא לחלק דבתר דתמו מיא אתא דם ולמה לא נחושי לה, גם צ"ב דהרשב"א לא סיים למילתיה דהו"ל למימר אבל לרבי יוסי דלא חיישי בבא בשעת צרכים ה"נ לא נחושי לה, גם צ"ב מש"כ בקצר שחזקת דם שיצא עם המים משביל המים בא והרי יש לחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם וע"ז לא ביאר למה לא חיישינן.

וְלַבֵּן נראה דדעת הרשב"א בפ"י הדור מ"ר למקור כנ"ל ועפ"ז אתי שפיר כונתו דר' מאיר חושש אפילו בא בשעת צרכים כל היכא דיש חשש דהדור מ"ר למקור דהיינו בעומדת או ביושבת ושותתת אמרינן דהתעורר עי"ז דם המקור לצאת וזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו משא"כ במזנקת שיוצאת בקילוח ובגבורה שלא היה כאן התעוררות לדם המקור לצאת טהורה אבל ר' יוסי ס"ל דלא חיישינן לזה וטעמו דכיון דנמצא הדם בשעת עשיית מי רגליה אמרי' כמו שעכשיו יצא יחד עם מי רגליה כן היה גם בפנים מעורב וע"כ דדם מכה הוא ולא חיישי' דזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ונתערבו בספל דכמו שנמצא כן היה בשעת יציאתם ג"כ במעורב וא"כ דם מכה הוא, ולפ"ז אפילו נמצא על שפת הספל נמי טהור

חיישינן דהדרי מ"ר למקור ואייתי דם שפיר נוכל לומר דטמאה נדה בכה"ג וגרע מעד בינוני דאינו מטמא רק כתם וכאן משום תרתי לרעותא אמרי' הדור מ"ר למקור וממלא דודאי דאייתי דם וטמאה נדה עכ"ד אך נראה להוכיח משו"ת הר"ן (סי' מ"ט) והביאו ב"י (סי' קצ"א) דלא כהסוגה בשושנים שכתב שם דאפי' לרבי מאיר אתתא שריא דכיון שאינו יוצא אלא כמין חצץ אדום שהוא מפורסם לרופאים שרגיל להולד בכלות ובשעת וסתה היא רואה דם כשאר נשים היאך נאמר דכי הדרי מ"ר למקור מפקי דם כי האי ובשעה אחרת אינו יוצא ממנה כעין אותו דם כלל הא ודאי מיעוטא דלא שכיח הוא כלל דאפי' ר"מ לא חיישי לה עכ"ד משמע מלשונו דלעולם מ"ר הדור למקור אלא דהדם אינו מהמקור אלא מהמ"ר דאל"כ הו"ל לומר היאך נאמר דהדרי מ"ר למקור וכו' ומלשון דכי הדרי משמע דלעולם יש לחשוש דהדרי אלא דאין לחוש דהביא עמו דם זה, ולכן נראה עיקר כדברי החו"ד דעומדת ושותתת להרא"ש טמאה רק כתם, ועוד יש להוכיח כן ממה שהתיר מהר"ם בתשובה (דפוס אמשטרם סי' נ"ב) באשה שרואה דם במ"ר לחוד ואינה רואה בתר דתמו מיא לא ע"י בדיקה ולא ע"י קינוח ויש לה כאב דמותרת והתם כתב דיש לה כאב במקור אבל לכאור' הכונה בכליות במקום המ"ר דאם במקור עצמו מה זה ענין להטלת מ"ר יעו"ש וכן הביא בשו"ת מהרי"ל (סי' קע"ג) בשם ר' שמריה שהעתיק בשם מהר"ם כן ע"ש וזה הוא מה שכתב רמ"א בריש דבריו דאשה שרגילה לראות דם במ"ר ומרגשת כאב דיש להתיר בכל ענין דאיכא ידיים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מ"ר וממנו הדם יוצא והיינו בנמצא רק במ"ר ע"פ שו"ת מהר"ם הנ"ל ומה שכתב רמ"א דיש לטהר בכל ענין היינו אפי' בתרתי לרעותא דעומדת ושותתת מ"מ ביש לה מכה דאיכא ידיים מוכיחות טהורה והשתא לפי מה שכתב בסוגה בשושנים דאם הדרי מ"ר למקור ודאי דאייתי דם נדה מה יועיל לן דאיכא מכה המכאיב אותה הרי מ"מ הדרי מ"ר למקור וא"כ איכא גם דם נדות הכא, אלא ע"כ דאפי' אם הדרי אינו אלא ספק וכיון דמ"ר מוחזק בדם ע"י כאב זו הוי כבדיקה בעד מלוכלך דטהורה לגמרי.

ויע"ע בפרדס רמונים (עמוד רצ"ה) דהבין ג"כ דלהרא"ש טמאה נדה בעומדת ושותתת והנפק"מ בכל זה לענין מש"כ בסי' הקודם היכא דהרגישה בשעת הטלת מ"ר והשתינה עומדת ושותתת ע"ג קרקע או כלי שאינו מקבל טומאה דאם טמאה נדה לא מהני מה שנמצא על שאינו מקבל טומאה אבל אם טמאה כתם יש לטהר באינו מקבל טומאה דליכא למיחש שהרגישה כמו שביארתי

לק"מ מש"כ החזו"א דהרשב"א מיירי בנמצא גם על שפת הספל אבל בנמצא על שפת הספל לחוד טמא דזה אינו דהא הרשב"א משום חזקה קאמר ובוזה ליכא נפק"מ אם נמצא על שפת הספל לחוד או נמצא גם על שפת הספל ומ"מ אם נמצא רק בבדיקה מיד אחר גמר ההשתנה בזה גם להרשב"א טמאה כדמוכח בב"י שכתב דלכו"ע טמאה [וכש"כ להמגיהים בב"י שם שצ"ל הרשב"א יעו"ש] ובשו"ת צמח צדק (סי' קמ"ה) עמד בזה דלכאו' לפי סברת הרשב"א י"ל דטהורה אלא דהב"י כתב דטמאה וע"ש מש"כ בזה, ולדברינו אתי שפיר דבאופן זה ליכא למימר חזקה עם המים בא כיון שלא בא ביחד במעורב וכנ"ל.

שיטת רש"י ביושבת ונמצא על שפת הספל

לכאו' לפי מה שפ"י רש"י בקושית הגמרא מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתו דם כאורחיה ממקור ולא מחמת מי רגלים א"כ אין חילוק בין ר"מ לר"י דבשלמא הסברא של הדור לא ס"ל לר"י אבל דם כאורחיה למה לא נחוש לר"י ונחלקו בזה הראשונים דהרשב"א ומהר"ם מרוטנבורג פירשו ג"כ כרש"י דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ומ"מ ס"ל להרשב"א דלר"י לא חיישינן לכך ומהר"ם ס"ל דחיישי' לכך גם לר"י ועי' שו"ע הרב (סק"א וסקי"א) [ונתבאר לעיל אבל מש"כ בדעת מהר"ם צ"ע מנא ליה לשו"ע הרב דס"ל כרש"י דלכאו' נראה דס"ל כתוס' אלא דגם בשותתת ויושבת ס"ל דהדור מ"ר למקור ועי' שו"ת צ"צ (סי' קמ"ה) וע"ע במש"כ בשי' מהר"ם לקמן], אבל בדעת רש"י אין הכרח לר"י אם נמצא על שפת הספל אם טמאה אם לאו, ונחלקו האחרונים בזה עיין בשו"ת ח"ס (קמ"ח) ובלחם ושמלה (סק"א) וכ"מ בערוך השולחן (ס"ז) וכ"כ בחזו"א (סי' צ' סק"ב), דלרש"י פשוט דטמאה אליבא דר"י בנמצא על שפת הספל לחוד אבל הב"ח פ"י דלדעת רש"י אפי' נמצא על שפת הספל טהורה וכ"כ בטורי כסף (סק"א).

בביאור שיטת רש"י בעומדת ושותתת ולא דחיקא לה

זה לשון רש"י ז"ל עומדת טמאה דאידי דדחוק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מ"ר למקור ואייתו דם עכ"ל ולכאו' נראה דמש"כ רש"י ולא יכלה לעצור משמע דזהו הסיבה הגורמת למ"ר להדור למקור דלא הספיקה לישב ולהשתין ובעל כרחיה השתינה מעומד דדחיק לה עלמא ולכן טמאה הדור מ"ר למקור ואייתו דם וכ"ה בשו"ת הר"ן סי' מ"ט, וביושבת ושותתת פ"י רש"י אבל שותתת אידי דאוקמה אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת עכ"ל משמע דטעם דטמאה הוא כיון דשותתת הרי ע"כ דאוקמה אנפשה מתוך

דכיון דבשעת צרכים באה הדם אמרי' דכמו שעתה נמצאו ביחד בשעת עשיית צרכיה כמו כן בפנים היה כן וחזקת דם שיצא עם המים משביל המים בא אבל לרבי מאיר דס"ל דחיישינן שזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ונתערבו בספל א"כ אפי' במזנקת נמי אע"פ שלא נתעורר דם המקור דליכא הדור מ"ר מ"מ אפשר דזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ואע"ג דאין דרך דם לצאת עם זינוק מ"ר מ"מ בתר דתמו מיא אתא דם כדרכו ונתערב בתוך הספל וע"ז מתרץ דיושבת על שפת הספל ונמצא בתוך הספל וע"כ דיצא בשעת זינוק וכיון דאין דרך דם לצאת עם זינוק מ"ר ודאי דם מכה הוא וטהורה ולפ"ז א"ש דברי הרשב"א והבן. וגם א"ש מש"כ בשו"ע הרב שהרשב"א ס"ל כסברת רש"י ע"ש.

וי"ש לפרש לפ"ז מה דדימה הגמרא (בדף יד:) בדקה בעד שאינו בדוק דכשטיהר ר"י לעצמו טיהר דהכונה הוא כך דכיון דלא ידוע מתי נכתמה עד זה אמרי' כמו שנמצא עתה עליו כתמי דם כן היה טרם שבדקה עצמה בו, ובתוה"ב הקצר כתב לענין עד שאינו בדוק אשה זו בחזקת טהורה עומדת ועד זה אינו בדוק אע"פ שבדקה עצמה בו מספק לא נטמא אותה עכ"ד וה"ה כאן לר"י צ"ל דאמרי' חזקה זו כיון דאשה בחזקת טהורה עומדת לכן טהורה לגמרי לכתחילה ולא מטמאינן מספק ואמרי' כמו שנמצא בחוץ יחד כן היה בפנים ודם מכה היא.

וצ"ל דס"ל לר"מ אע"פ דאיכא למימר כמו שנמצא יחד כן היה בפנים והרי אשה זו בחזקת טהורה עומדת מ"מ ס"ל כיון דרוב דמים מן המקור לא מהני חזקת טהרה דידה אלא היכא דאיכא ספק השקול משא"כ לר"י לא בעינן ספק שקול ולכן בצירוף חזקה דעם המים בא מעמידין אותה בחזקת טהרה כמו שפ"י בשו"ע הרב סי' קפ"ז בקונ"א (סק"ה).

ולפ"ז פשוט דלדעת הרשב"א אפי' נמצא רק על שפת הספל טהורה דחזקה דמשביל המ"ר בא, וכן מבואר בב"י בדעת הרשב"א דאפי' נמצא על שפת הספל לחוד טהור לר"י ועי' חזו"א (סי' צ' סק"ב) שתמה מנין לו כן ע"ש, וע"ע בלחוש"ש (סק"א) דמפרש דהרשב"א ס"ל כתוס' בבתר דתמו מיא ע"ש ולכן מטהר אליבא דר"י אפי' נמצא על שפת הספל דלא חשש להדור מ"ר למקור, אבל מלשון הרשב"א משמע להדיא דס"ל כרש"י וכמש"כ בשו"ע הרב, והיינו מדקאמר בדעת ר' יוסי דחזקה עם המים בא וכו', משמע דאע"פ דאפשר דבא כאורחיה מ"מ חזקה שבא עם המ"ר מדלא חזאי קודם עשיית צרכיה או אח"כ ואילו ס"ל כתוס' אין צורך לפרש דברי ר"י דהא לא ס"ל כלל הדור מ"ר למקור, ולפ"ז

אפי' על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל ור"י מטהר בכה"ג דעל שפת הספל איבעי ליה לאשתכחי וכ"כ בחו"ד סק"א ולקמן יתבאר עוד, אבל לרש"י דעומדת ושותתת טהורה לר"י א"כ המשנה מיירי אפי' בעומדת באמצע הספלן אלא ע"כ דכיון דליכא הוכחה לאיסור טהורה משא"כ ביושבת ומזנקת לתוך הספל ונמצא על שפת הספל דאיכא הוכחה דבתר דתמו מיא אתא דם מדלא נמצא בתוך הספל טמאה וא"כ ביושבת באמצע הספל ונמצא דם תוך הספל דליכא הוכחה לאיסור טהורה ורק לרבי מאיר דס"ל דעומדת ושותתת טמאה מטעם הדור מ"ר למקור אע"פ דליכא הוכחה לאיסור א"כ ה"ה ביושבת ומזנקת באמצע הספל דיש לחוש לבתר דתמו מיא טמאה אע"פ דליכא הוכחה לאיסור ורק ביושבת בשפת הספל ונמצא בתוכו דאיכא הוכחה להיתר טהורה, ולהלכה דפסקינן כר"י היכא דיושבת באמצע הספל ונמצא בתוכו דם טהורה אע"פ דאיכא למיחש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה כל דליכא הוכחה לזה טהורה.

והנה ביושבת על שפת הספל ונמצא על שפת הספל דם לדעת האחרונים הנ"ל דלרש"י טמאה לכו"ע אפי' לרבי יוסי, לכאו' צ"ל כיון דאיכא הוכחה לאיסור טמאה נדה" דבע"כ לא בא עם המ"ר דא"כ בתוך הספל איבעי ליה לאשתכחי אלא ע"כ דבתר דתמו מיא אתא דם וכיון דיש לתלות דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ולא ממקום מ"ר א"כ טמאה נדה דרוב דמים מן המקור הם באים וכיון דאין מכה לתלות מהיכי תיתי לטהרנה נדה, אלא דאם כן קשה קצת למה בנמצא בתוך הספל ביושבת באמצע הספל טהורה לגמרי הא רוב דמים מן המקור והרי איכא למימר דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ואע"פ דליכא הוכחה מ"מ עכ"פ ליטמא כתם.

ונראה דרש"י מודה דהך סברא דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה סברא קלישתא הוא כמש"כ התוס' מדלא חזאי קודם עשיית צרכיה או אח"כ רק היכא דבע"כ דבתר דתמו מיא אתא דם אמרי' דודאי בא כאורחיה דם דרוב דמים מן המקור אבל היכא דיש לומר דבא יחד עם המ"ר לא חיישי' להך סברא קלישתא ולכן היכא דיושבת באמצע הספל דלא ברירא לן אם הדם בא יחד עם המ"ר או בתר דתמו מיא לא חיישי' שבא כאורחיה בתר דתמו מיא וטהורה לגמרי זולת לר"מ דחייש גם לזה כל דליכא הוכחה להיתר אבל ר' יוסי לא חייש להכי מדמטהר בעומדת ושותתת וכנ"ל, אבל בנמצא על שפת הספל דברירא לן דבתר דתמו מיא אתא דם שוב אמרי' ומחזקינן דכאורחיה בא

שהעמידה מי רגליה כל כך עד שאינו יכולה לזנק הדור מ"ר למקור ואייתי דם וכ"ה בשו"ת הר"ן שם, ונראה לכאו' לפ"ז דהיכי דעומדת ושותתת אבל יכולה לעצור עצמה ולא דחיקא לה אלא דמשנתת מעומד מפני סיבה אחרת כגון שהיא באמבטיה ורוחצת עצמה ולא מפריע לה להשתין מעומד ושותתת דהרי עומדת א"א לה לזנק לדעת רש"י אבל היות שלא דחיקא לה אין כאן סיבה למ"ר להדור למקור וא"כ אפי' תמצא דם תהי' טהורה, והא דנקט עומדת טמאה אורחא דמלתא נקט דבדרך כלל עומדת דחיקא לה אבל בכה"ג דלעיל באמת תהי' טהורה, וזה חידוש לפי שיטת רש"י ולא ראיתי מי שהעיר בזה, אבל לשיטת התוס' הסיבה מה דאמרי' הדור מ"ר למקור הוא מפני שאין רחמה נפתח אלא נעצרין שם ולהכי בעומדת ושותתת טמאה אפי' היכי דלא דחיקא לה, וי"ל דגם לדעת רש"י בכל ענין טמאה אפי' לא העמידה עצמה דס"ל דליכא מציאות כזה דכיון דרוצה להשתין וא"א לה בקילוח מפני שעומדת בע"כ א"א לה לעצור עצמה ואיכא למימר הדור מ"ר למקור אך בשו"ת הר"ן לא משמע כן ולדבריו אם יכלה לעצור משמע דתהי' טהורה, אלא דבמרדכי משמע כמו שכתבתי דכתב וז"ל דעומדת וכו' דאז יוצא השתן בדוחק ושותתת וא"א לה לזנק השתן ודלמא הדור מ"ר למקור עכ"ל.

שיטת רש"י ביושבת באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל

הנה לעיל הבאתי דהח"ס בשו"ת (סי' קמ"ח) ולחו"ש (סק"א) וערוך השולחן (ס"ז) וחזו"א (סי' צ' סק"ב) כתבו דלרש"י ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם על שפת הספל טמאה דלא כהב"ח וטורי כסף, דר' יוסי נמי מודה לסברא של בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה, ומעתה יש להסתפק לדעתם אם זה דוקא היכא דאיכא הוכחה לאיסור במה שנמצא על שפת הספל או אפי' היכא דליכא הוכחה לכך כגון דיושבת באמצע הספל ונמצא בתוך הספל כל דליכא הוכחה להיתר טמאה, ונראה פשוט דלא בעינן הוכחה להיתר אלא כל דליכא הוכחה לאיסור טהורה דאת"ל דבעי' הוכחה להיתר א"כ עומדת ושותתת היאך טיהר ר' יוסי ניחוש בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה דדוחק לומר דעומדת טמאה מיירי גם בכה"ג דעומדת בשפת הספל ונמצא דם בתוך הספל [אכן להרא"ש דעומדת ושותתת טמאה גם לר"י והמשנה במזנקת מיירי ע"כ צ"ל דעומדת נמי בכה"ג מיירי דעומדת על שפת הספל דאל"כ הרי מודה ר"י דטמאה בתרתי לרעותא וכיון דבתר דתמו מיא היא כשותתת טמאה ולכן צ"ל דר"מ מטמא בעומדת

והנה בספר תפארת למשה הביאווה הפוסקים הקשה דמנא לן דיושבת טהורה לגמרי דילמא הכי פירושו ר"מ אומר עומדת טמאה משום נדה יושבת טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ור"י אומר בין כך ובין כך טהורה משום נדה וטמאה בתרתייהו משום כתם וא"כ לר"ח אין שום אופן שיהי' טהור ולמה כתב רמ"א דביושבת ומקלחת ונמצא הדם תוך הספל דטהורה לר"ח, ועיין בשו"ת נוב"י (מהדו"ת סי' ק"ל) ובטורי כסף (סק"א) ובלחו"ש (סק"ד) שנדחקו מאד בישוב קושיא זו.

ואני אוסיף לתמוה דהרי הכי מבואר להדיא בתשובת מהר"ם (דפוס לבוב סי' ת"ג) וז"ל וכ"ש שיש לאוסרה לפר"ח דפירש דאפילו נמצא דם על המים דקאמר ר"י טהורה לאו טהורה לגמרי קאמר אלא טהורה משום נדה וטמאה משום כתם למסקנא דפרק כל היד דטמאה דר"מ משום נדה אז איכא לפרושי דטהורה דר"מ ביושבת טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ובין כך ובין כך טהורה דר"י יש לפרש כן עכ"ל הרי דפי' מהר"ם מרוטנברג דלר"ח יושבת טהורה לר"י הוא משום נדה וטמאה משום כתם, והיינו ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא הדם תוך הספל טמאה משום כתם דבהכי מיירי מתניתין כדאוקי בגמרא.

אלא דהמרדכי בהלכות נדה (שבועות סי' תשל"ה) כתב וז"ל ופסק הר"ם דוקא בשנמצא בתוך הספל אבל יושבת על שפת הספל ונמצא על שפתו דם טמאה לכתחלה אע"ג דקיי"ל כר"י דמטהר בכל ענין ומסיק אפילו לכתחלה מיהו ר"ח פי' דה"מ בתרי ספיקא אבל בחד ספיקא דיעבד אין לכתחלה לא והיכא דישבחה על שפת הספל ונמצא דם על שפתו והעומדת אפילו נמצא דם בתוכו ליכא אלא חד ספק ונכון להחמיר כפי' ר"ח עכ"ל משמע מזה דביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל טהורה לדעת ר"ח ז"ל.

ובהגהות מיימוניות (פ"ה מאיסורי ביאה) הביאו ב"י כתב וז"ל וכן לפירוש ר"ח שפירש דאפילו נמצא דם על המים דאמר ר' יוסי טהורה לא טהורה לגמרי קאמר אלא טהורה משום נדה וטמאה משום כתם יש לפרש דר"י הכי קאמר כדפרישית עד כאן, ולכאור' כונת הגה"מ בשם הר"ם לומר דלר"י יש לפרש דביושבת דתנן טהורה כונתו טהורה משום נדה וטמאה משום כתם לדעת ר"ח וא"כ כש"כ שיש לטמא ביושבת ונמצא דם על שפתו דאפי' בתוך הספל יש לפרש דלר"ח טמאה משום כתם א"כ עכ"פ יש להחמיר בנמצא על שפתו דבזה י"ל אפי' בלא דעת ר"ח דטמאה דביושבת לא פליגי, כן נראה לכאור' כונת הגה"מ והוא כמש"כ לעיל בשם תשובת

ולא ממקום מ"ר כיון דרוב דמים מן המקור וטמאה נדה, ועיין בחזו"א שכתב דבנמצא דם על שפתו טמאה נדה דדרך המקור להוציא דם אבל אין דרך הכליות להוציא דם אלא בתערובת מ"ר ולא יתכן שהדם ישאר על שפת הספל ולא יגררוהו מ"ר לתוך הספל וע"כ בתר דתמו מיא לגמרי חזיא יעו"ש והנה כבר כתבתי לעיל בסי' הקודם דלרוב הפוסקים מיירי סוגיא זו שהרגישה ולפ"ז כשחוששין דבתר דתמו מיא אתא דם מיירי שהרגישה סמוך לגמר ההטלה תוך שיעור וסת ונמצא על שפת הספל דהשתא איכא לספוקי שמא דם זה הוא מההרגשה וטמאה נדה או דתלי' ההרגשה במ"ר דטענה בהרגשת מ"ר ודם זה הוא ממ"ר אך כבר כתבתי שם דליכא למטעי בהרגשה בתר דתמו מיא וא"כ ע"כ דהוא הרגשת המקור וטמאה נדה אך י"ל דהרגישה סמוך לתחילת השתיתה וכיון שנמצא על שפת הספל אמרי' דהגיע בעת השתיתה כאורחיה וטמאה נדה אבל מדברי אחרונים משמע דגם בעת השתיתה המעיין סתום וא"כ ע"כ דהרגישה בתר דתמו מיא א"כ פשוט דטמאה נדה, ויותר מסתבר דמיירי הגמרא דלא הרגישה בתר דתמו מיא והקושיא הוא ניחוש בתר דתמו מיא אתא דם ותהי' עכ"פ טמאה כתם ולא נתלה שהוא דם שבא בעת ההטלה, [ודעת הש"ך בשו"י רש"י דס"ל כר"ח ועיין פנים מאירות (ח"א סי"ב) וסד"ט (סק"ב) בזה].

שיטת ר"ח ביושבת בשפת הספל ונמצא תוך הספל אם טהורה לגמרי א"ל

הנה לדעת ר"ח פלוגתת ר"מ ור"י הוא אם טמאה נדה או כתם ולפ"ז השקלא וטריא דגמרא הוא בין לר"מ ובין לר"י והכי פירושא דסוגיא, ר"מ אומר עומדת טמאה משום נדה יושבת טהורה לגמרי, ר"י אומר בין עומדת בין יושבת טהורה והאי כדאיתא והאי כדאיתא דהיינו עומדת טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ויושבת טהורה לגמרי, ומקשינן מ"ש עומדת דלר"מ טמאה נדה ולר"י טמאה כתם דאמרי' הדור מ"ר למקור יושבת נמי נימא הדור מ"ר למקור ויהי' טמאה נדה לר"מ וכתם לר"י, אמר שמואל במזנקת דליכא למימר הדור מ"ר בשעת קילוח ולכן טהורה לגמרי, ומקשינן מזנקת נמי דילמא בתר דתמו מיא אתא דם [או כאורחיה כפי' רש"י או משום הדור מ"ר כפי' תוס'] ותהי' טמאה נדה לר"מ וכתם לר"י אמר רבי אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל בכה"ג קתני במתניתין דטהורה לגמרי לכו"ע דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי.

אבל במרדכי כתב דפי' ר"ח דה"מ בתרי ספיקא אבל
 בחד ספיקא דיעבד אין לכתחילה לא והיכא
 דישבה על שפת הספל ונמצא דם על שפתו והעומדת
 אפילו נמצא דם בתוכו ליכא אלא חד ספק עכ"ל ולפ"ז
 יבואר לן דדוקא ביושבת על שפת הספל ונמצא בתוכו
 דאין דרך דם לבוא עם מ"ר טהורה לגמרי לכו"ע אבל
 זולת זה כל שיש רק חד ספק טמאה כתם לר' יוסי ולכן
 בעומדת ומקלחת ונמצא דם בתוכו דאיכא ספק דהדור
 מ"ר למקור וכן ביושבת ומקלחת ונמצא על שפתו
 דאיכא ספק דבתר דתמו מיא אתא דם טמאה כתם
 והשתא אין נפק"מ אם ס"ל כשי' רש"י או תוס' בטעם
 הדבר דהרי כן הוא להדיא במרדכי דלר"ח טמאה אפי'
 לר"י בנמצא על שפתו וא"כ אפי' אם ילמוד כסברת התו'
 ס"ל לר"י דגם ביושבת אמרי' הדור מ"ר למקור בתר
 דתמו מיא וטמאה כתם. ולפ"ז יש לפרש דכונת הגה"מ
 שכתב וכן לפי' ר"ח שפי' דאפי' בנמצא דם על המים
 וכו' כונתו לומר דלר"ח שפי' דבעומדת אפי' נמצא דם
 בתוכו טימא ר"י משום כתם דליכא תרי ספיקא אלא חדא
 ספיקא א"כ יש לפרש דר"י הכי קאמר כדפרישית פי'
 דביושבת נמי ונמצא על שפתו דיש חד ספק טמאה כתם,
 ולפ"ז אין מזה משמעות דבנמצא בתוכו תהי' טמאה
 כתם לר"ח דלא כמש"כ לעיל.

ולפי' מה שכתבתי די"ל דר"ח ס"ל בפי' הסוגיא כדעת
 התוס' והרא"ש א"כ היכא דהוי תרתי לרעותא
 דהיינו עומדת ושותתת י"ל דמודה ר' יוסי לר"מ דטמאה
 נדה דבזה לא נחלקו כלל דמתניתין במזנקת מיירי וא"כ
 י"ל דבזה לכו"ע טמאה נדה וכ"כ הסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה)
 בשם דודו מוהר"ל דיין דליסא (ד"ה ואין להקשות), ועיין
 בטוהרת ישראל בבאר יצחק (סק"א) דדעת ר"ח ז"ל דבין
 עומדת ובין יושבת בין שותתת בין מקלחת טמאה משום
 כתם וכו'.

ולפי' האמור ביושבת באמצע הספל ומקלחת ונמצא
 בתוכו דם דבפשטות לפי מש"כ לעיל במרדכי
 דהיכא דהוי חד ספק טמאה כתם לר"י ולהכי בנמצא על
 שפתו טמא דיש לחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם
 א"כ ה"ה ביושבת באמצע הספל יש לחוש לדלמא בתר
 דתמו מיא אתא דם והוי חד ספק וטמאה כתם וכ"כ הש"ך
 (סק"ד) והסכימו לו הרבה אחרונים התוה"ש וחכ"א
 ולחו"ש ופר"ד וערוה"ש ופרד"ר, וע"ע בשו"ע הרב.

שיטת מהר"ם מרוטנבורג

נבאר בס"ד מה שכתב מהר"ם בתשובה (דפוס אמשטרדם
 סי' נ"א) שלשונו צריך דקדוק כאשר נבאר בעזרת

מהר"ם, ומשמע דס"ל לדעת ר"ח ביושבת על שפת
 הספל ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם תוך הספל טמאה
 [וע"ע לקמן ד"ה והנה במרדכי].

ונראה דר"ח כתב רק דלר"י טהורה דקתני היינו טהורה
 משום נדה וטמאה משום כתם ותו לא מידי,
 והשתא נסתפקו הראשונים אם הא דפי' ר"ח ז"ל קאי רק
 אעומדת או גם איושבת דהמרדכי ס"ל דרק אעומדת קאי
 אבל יושבת טהורה לגמרי והיינו היכא דנמצא בתוך
 הספל דבזה מיירי מתניתין אבל בנמצא על שפתו טמאה
 דבזה לא פליגי ר"מ ור"י אלא דלר"י לא גרע מעומדת
 דאינה טמאה אלא כתם, ומהר"ם והגה"מ משמו כתבו
 בתורת אפשר דאולי לדעת ר"ח גם יושבת דתנן טהורה
 היינו טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ועכ"פ
 בנמצא על שפתו ודאי טמאה וכנ"ל.

ולפי' יובן כונת רמ"א מה שטיהר ביושבת על שפת
 הספל ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם תוך
 הספל דכיון דלדעת כל הראשונים טהורה בכה"ג ובדעת
 ר"ח כתב המרדכי ג"כ דטהורה ורק נשאר לנו ספיקת
 המהר"ם והגה"מ אין ספק מוציא מידי ודאי של המרדכי
 ובפרט דכן דעת כל הראשונים ולהכי פסק רמ"א דבכה"ג
 דנמצא דם בתוך הספל טהורה.

שיטת ר"ח ביושבת ומקלחת ונמצא על שפת הספל

והנה לפמש"כ שנסתפקו הראשונים בשיטת ר"ח אי הא
 דאמר ר' יוסי טהורה משום נדה וטמאה משום
 כתם קאי גם איושבת או דוקא אעומדת ודעת הרמ"א דלא
 קאי רק אעומדת אבל יושבת טהורה לגמרי היכא
 דמקלחת לתוך הספל ויושבת על שפת הספל ונמצא דם
 תוך הספל, מעתה יש להסתפק לדעת ר"ח ז"ל אם ס"ל
 כפי' רש"י דעומדת א"א לזנק או כפי' התוס' דאפשר לזנק
 דאם ס"ל כשי' התוס' א"כ מתניתין מיירי דחדא לטיבותא
 דעומדת ומזנקת ובהא פליגי דר"מ מטמא נדה ור"י מטהר
 משום נדה ומטמא משום כתם אבל בתרתי לרעותא גם
 ר"י מודה לר"מ דמטמא נדה דהמשנה לא מיירי מזה,
 והנה לכאורה יש להסתפק בדעת ר"ח אם ס"ל בכיבור
 הגמרא בתר דתמו מיא אתא דם כרש"י או כתוס' דאם
 ס"ל כרש"י דאתא כאורחיה י"ל דגם ר"י מודה בזה
 דטמאה ואם ס"ל כשי' התוס' מטעם הדור מ"ר י"ל דר'
 יוסי לא חייש להכי דבשלמא לר"מ דמטמא נדה יש
 לחוש גם לבתר דתמו מיא דהדור למקור אבל לר"י
 דמטמא רק כתם י"ל דלא חייש להכי לבתר דתמו מיא
 דהדור מ"ר למקור דהוא סברא רחוקה קצת ולכן אפי'
 נמצא על שפת הספל טהורה וכרשב"א.

לא חושש לזה אע"כ דהיכא דידעינן בודאי דבתר דתמו מיא אתא גם ר"י מטמא וא"כ שפיר הקשה הגמרא דלמא בתר דתמו מיא אתי, ונראה דמזה למד השו"ע הרב דדעת מהר"ם כרש"י ובשו"ת צ"צ (סי' קמ"ה) האריך לדעת מקורו יעו"ש ונראה דמכאן מוכח כדבריו, ולקמן יתבאר עוד הוכחה לזה.

ומה שכתב וביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל לכאור' נראה דלאו דוקא יושבת דהא גם באיש ואשה עומדין מיירי כדמוכח בגמרא אלא דמיירי בעומדת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל, דבנמצא על שפת הספל לכו"ע טמאה אפי' בס"ס וכדלעיל, וכתב מהר"ם וכן משמע הלשון דלא קתני אידי ואידי בספל שעשו צרכיהן בספל ונמצא דם על המים שמע מינה דהכי קאמר רבי יוסי עשו צרכיהן בשפת הספל ונמצא דם באמצע המים ע"י זינוק בההוא דוקא מטהר ר"י לכתחלה אבל בלא זינוק לא וכ"ש באשה לחודה עכ"ד ונראה כונתו דמדקדק ממה דקתני איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ולא קתני אידי ואידי כלומר איש ואשה שעשו צרכיהן בספל וכיון דדקדק התנא לשון לתוך הספל ש"מ דה"ק דדוקא כשנמצא הדם בתוך הספל טהורה אבל בשפת הספל טמאה אע"פ דאיכא ס"ס וכל שכן באשה לחודה וא"כ יש לטמא ע"י קינוח אע"פ שנמצא גם בתוך המים.

שוב כתב מהר"ם וכמה פעמים תמהתי על ספרי פסקים שהביאו דברי ר"י ופסקו כמותו ולא ירדו לחלק בדבריו כלל כי לכאורה ראוי להחמיר אף לרבי יוסי דלמא בתר דתמו מיא אתא אא"כ יושבת ע"ג הספל ומזנקת [ר"ל על שפת הספל] לפירוש שפי' ר"י דכולה מתניתין במזנקת דוקא ולפ"ז מצינן למימר דכי היכי דר"מ לא מטהר ביושבת אלא במזנקת לר' יוסי נמי כ"ש בעומדת דלכאור' משמע דלא פליג כלל ביושבת ואי לר"מ דוקא במזנקת ואי לר"י אף בלא זינקה הרי ביושבת נמי איכא פלוגתא עכ"ד וצ"ב דלכאור' ספרי פסקים הכונה להרמב"ם והסמ"ג דאי כונתו להרא"ש הרי ירד שפיר לחלק בדבריו וא"כ אם כונתו להרמב"ם מאי קא קשיא ליה הרי שפיר י"ל דהרמב"ם לא פי' כפירוש ר"י אלא כפירוש רש"י ולכן לא חילק דמתניתין בשותתת מיירי דעומדת א"א לה לזנק, ונראה דיש כאן ב' קושיות חדא דאפי' לפי רש"י מ"מ הרי בתר דתמו מיא מודה ר"י דטמאה וכמו שנתבאר לעיל דהחשש דאתא דם כאורחיה גם אליבא דרבי יוסי יש לחשוש ושוב הקשה עוד בדרך כל שכן דלפי ר"י יש עוד נפק"מ דלפי מה שפי' ר"י דמתניתין במזנקת דוקא הרי יש לפרש דביושבת ושותתת

השם, הנה השאלה היתה על האשה שמוצאה דם בתוך המ"ר וגם בתר דתמו מיא ע"י קינוח והשואל כתב שרבותינו מקלוניא נראה להם להתירה כרבי יוסי דאמר בין עומדת בין יושבת טהורה, והשיב ע"ז מהר"ם דלא מבעיא בהא דחזיא בתר דמתמו מיא וע"י קינוח דטמאה אפי' לרבי יוסי דעד כאן לא קאמר רבי יוסי טהורה אלא נמצא דם על המים תדע דאפי' באיש ואשה שעושים צרכיהם בספל קתני ונמצא דם על המים ר"י מטהר ודוקא על המים אבל ע"י קינוח נמצא דם על העד לא עכ"ד וצ"ב מה הראי' התם ע"כ מיירי דנמצא על המים דהרי אם נמצא על העד ליכא ס"ס דאין כאן ספק מן האיש ולכן נקט דוקא על המים אבל לעולם ברישא דמתניתין דהוא ספק אחד י"ל דאפי' נמצא בתר דתמו מיא יש לתלות דמ"מ ר בא, ונראה דר"ל דדוקא אם נמצא על המים מהני הס"ס אבל אם נמצא על שפת הספל אף דעדיין איכא ס"ס דמן האיש ג"כ יכול להמצא על שפת הספל אפי"ה מטמאינן לה דכיון דאם נאמר שהוא מן האשה ע"כ דבתר דתמו מיא חזיא טמאה ומזה נלמד במכל שכן בנמצא על הקינוח לאחר הטלת מ"ר וזה כונת מהר"ם דאפי' באיש ואשה בעינן דוקא שנמצא על המים לאפוקי שפת הספל ומזה נלמד אבל ע"י קינוח לא, ולפ"ז מוכח מדברי מהר"ם כדעת הש"ך (סק"י) שכתב דס"ס מהני דוקא בנמצא תוך הספל על המים והבין המנח"י והחור"ד דבנמצא על שפתו ליכא ס"ס דאי מן האיש אין דרכו לקלח ע"ש ומכח זה דחה המנח"י דבריו וס"ל דגם מן האיש אפשר לה להמצא על שפת הספל ע"ש, ומדברי מהר"ם מוכח דאפי' את"ל דאפשר להיות מן האיש ואיכא ס"ס מ"מ טמאה דלא סמכינן להתיר היכא דאיכא חשש דבתר דתמו מיא חזיא וזה כונת הש"ך דהגם דאיכא ס"ס בנמצא בשפת הספל טמאה.

שוב כתב מהר"ם להוכיח כן מהגמרא דפריך ודלמא בתר דתמו מיא אתי וכו', מכלל דאי ידעינן בודאי דבתר דתמו מיא אתא טמאה לכו"ע אפילו כי נמצא על המים כל שכן ע"י קינוח והא דלא קתני ברישא ונמצא דם על המים יגיד עליו רעו קתני לה בסיפא וכל שכן ברישא דאפי' בסיפא לא מטהר רבי יוסי לכתחלה אלא על המים וביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל וצ"ב כונת ראי' זו דלכאור' אין לו פירוש, ונראה דמהר"ם למד בקושיית הגמרא ודלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה וכפי' רש"י ולפי פירוש זה ליכא נפק"מ בין רבי מאיר לרבי יוסי והשתא את"ל דרבי יוסי מטהר בנמצא בתוך המים וגם על הקינוח ולא חשש להך טעמא דבתר דתמו מיא אתי דם מאי פריך הגמרא הרי אפשר דגם ר"מ

וגם זה אינו מוכרח דאפשר גם לפרש כפי' רש"י ולכן אפי' בתרתי לרעותא מטהר רבי יוסי, [ובזה מתורץ קצת ספרי הפסקים אבל אינו תי' הגון דסוף סוף לדעת מהר"ם חיישינן לכו"ע לחשש דבתר דתמו מיא וספרי הפסקים סתמו בזה].

שוב כתב מהר"ם מיהו לפי' ר"ח דפירש ה"מ בדיעבד כו' דברי שא דחדא ספיקא היא לא מטהרינן אלא בדיעבד דלא מטהרינן לכתחלה א"כ מצינן למימר דגם לבעלה נמי לא מטהרינן לה לכתחלה כיון דאפשר לה לטבול לאחר ז' ואפשר כי ספרי פסקים המתירין וכו' עכ"ד משמע מדברי רבינו דר"ח לא כתב להדיא דין אשה לבעלה אלא ביאר דין טהרות דרבי יוסי מטהר בדיעבד אם נגעה טהרות אבל לכתחלה מודה רבי יוסי דאסורה לעסוק בטהרות והשתא נופל הספק אם בעלה נקרא לכתחלה או דיעבד דמסברא אין לחלק בין טהרות לבעלה אלא דהפסקים שהתירו לבעלה לכתחלה ס"ל דלענין בעלה תמיד הוי בדיעבד אבל לר"ח י"ל דס"ל דגם לבעלה אסורה דזה הוי לכתחלה כיון דאפשר לה לטבול.

שוב כתב דלבי מהסס וכו', ורצונו לומר דמשמע ברור מדברי התוס' דלר"ח גם לבעלה אסורה הוי לכתחלה דכתבו התוס' שם דלרבי יוסי טמאה כתם יעו"ש, וא"כ כיון דרבי יוסי טמאה משום כתם ראוי לחוש אף לבעלה לפי שלשון כתם משמע בין לטהרות בין לבעלה.

ובתב מהר"ם סוף דבר כשראתה דם על המים [והיינו ביושבת ושותתת או בעומדת על שפת הספל בין מזנקת בין שותתת ונמצא דם בתוכו] איני אומר בה לא איסור ולא היתר, איסור איני אומר בה שמתוך ספר הפסקים דלא פליג נראה שדעתם להתיר בכל ענין ואע"פ שלבי מהסס מ"מ כיון דכתמים דרבנן ולא אמרו להחמיר אלא להקל כדאי לסמוך עליהם וכו', ביאור דבריו דספר הפסקים לא חייש לכל הפירושים שהביא לעיל כלומר לא לפירושו דשותתת לעולם טמאה ולא לפי' הרא"ש דבתרתי לרעותא עכ"פ טמאה ולא לפי' ר"ח מפני דס"ל דבעלה הוי כדיעבד וכדלעיל ואע"פ שלבי מהסס דלכאו' משמע דלר"ח טמאה כיון דכתבו התוס' דמטמא משום כתם משמע דלבעלה ג"כ טמאה וכדלעיל מ"מ כיון דכתמים דרבנן אפשר להקל ע"פ פירושם, והיתר איני רואה בו מטעמא דפירשתי דלא מבעיא לר"ח דטמאה אפי' עומדת ומזנקת או יושבת ושותתת אלא גם לפי' הרא"ש עכ"פ היכא הוי תרתי לרעותא דעומדת ושותתת או עכ"פ לפירושו היכא דשותתת אפי' יושבת והשומע

מודה רבי יוסי דטמאה אפי' דהוי חדא לטיבותא דלא כהרא"ש אלא רבי יוסי ס"ל דהעיקר תלוי בזינוק דמזנקת לעולם שרי אפי' עומדת אבל שותתת לעולם טמאה אפי' ביושבת וא"כ לא רק דיש חשש של בתר דתמו מיא אלא אפי' בשעת הטלת מ"ר אם שותתת מתחלה אפי' יושבת טמאה, ומזה מוכח נמי דמהר"ם ס"ל כפי' רש"י וכמש"כ השו"ע הרב וכדלעיל, אך בהגהות מימוניות (פ"ה אות ב') משמע דהוא חדא קושיא ע"פ שיטת ר"י יעו"ש.

ולסברת מהר"ם צריך לפרש דרבי יוסי לא חשש כלל לחשש דאין רחמה נפתח ולכן במזנקת אע"פ שעומדת מטהר [ומיירי שעומדת בשפת הספל ונמצא בתוך הספל דליכא גם חשש של בתר דתמו מיא חזיא] אלא דחשש רק לחשש דהדרי מ"ר למקור ואייתי דם ולכן בשותתת דאיכא למיחש אידי דאוקמה אנפשה הדור מ"ר למקור גם ביושבת טמאה, והשתא יש להסתפק לשיטת מהר"ם אם רבי יוסי מטמא נדה היכא דשותתת בין עומדת בין יושבת או דמטמא כתם דלכאו' לר"מ הרי טמאה נדה כמבואר (בדף יד:) וכיון דלא פליגי בשותתת י"ל דגם רבי יוסי מטמא נדה וכ"כ בשו"ת צ"צ (סוף סי' קמ"ה) אבל לפמש"כ החו"ד (סי' ק"צ סק"ד) מוכח דטמאה רק כתם דהא מ"ר כעד בינוני דמי ורבי יוסי דמטהר במזנקת מפני דליכא חשש של הדרי מ"ר למקור וליכא חשש הרגשה [וליכא גם החשש של בתר דתמו מיא לסברת מהר"ם דמיירי דנמצא רק בתוכו ועומדת בשפת הספל] וא"כ הוי ככתם על חלוק בינוני דטהורה והיכא דשותתת דהדרי מ"ר למקור הוי כבדיקה בעד בינוני דטמאה כתם וע"ע לקמן דמוכח כן מדברי מהר"ם עצמו.

ודבר פשוט דלדעת מהר"ם גם ביושבת באמצע הספל ומזנקת ואח"כ שותתת ונמצא דם דטמאה לרבי יוסי כיון דאיכא למימר דבתר דתמו מיא אתא דם ובכה"ג רבי יוסי מטמא כמו באיש ואשה שעשו צרכיהן ונמצא בשפת הספל דאיכא למימר שמא מן האיש וכדלעיל מ"מ מטמא רבי יוסי מפני החשש דלמא מן האשה ובתר דתמו מיא חזיא הוא הדין לכל היכא דאיכא למיחש להכי חיישינן כמש"כ מהר"ם בתשובה (דפוס לבוב סי' ת"ג) דכל היכי דאיכא למיתלי לחומרא תלינן ולא מטהרינן אלא היכי דאיכא למימר בודאי לא מן המקור בא ואפילו אליכא דרבי יוסי יעו"ש.

ובתב מהר"ם ומיהו ביושבת שאין מזנקת דלא איירי מתניתין מצינן למימר דאיכא פלוגתא וכו' או דלמא טעמא דרבי יוסי וכו', וכונתו לומר דאין פירושו מוכרח בגמרא דשפיר אפשר לפרש כפי' הרא"ש דבחדא לטיבותא מטהר רבי יוסי ולכן ביושבת ושותתת טהורה,

ישמע והחדל יחדל, ומדברי רבינו מוכח דאליבא דרבי יוסי בין לפירושו ובין לפירושו הרא"ש ובין לפי ר"ח בכל ענין טמאה כתם, מדכתב כיון דכתמים דרבנן כדאי לסמוך עליהם והיינו בכל אופן שיהי' דהרי הפסקים לא חילקו ש"מ דאפי' היכא שהחמיר אינה טמאה רק כתם.

מיהו בתר דתמו מיא וע"י קינוח נראה דליכא מאן דשרי כמו באשה זו ששאלת עכ"ד והיינו דזה גם לספרי הפסקים אסור דכו"ע מודו דהיכא דיש חשש שהדם הגיע בתר דתמו מיא גם לרבי יוסי חיישינן ולכן בנמצא על שפת הספל או ע"י קינוח טמאה ואפי' בנמצא בתוך הספל אם יושבת באמצע ומזנקת ואח"כ שותתת טמאה וכדלעיל, וביארנו לעיל הטעם דס"ל למהר"ם דהחשש דבתר דתמו מיא אתא דם הוא כפי' רש"י דאתא דם כאורחיה ולכן גם אליבא דרבי יוסי איכא למיחש.

והשתא יש להסתפק אם לחשש זו דבתר דתמו מיא טמאה נדה או כתם, וכדי לעמוד על המחקר יש לעיין עוד בדברי מהר"ם דכתב לדבר פשוט דבנמצא בתוך המים וגם ע"י קינוח דטמאה וצריך ביאור דכיון דיושבת בשפת הספל ונמצא בתוך הספל הרי נתברר שיש לה מכה בכליות דהרי אין דרך דם נדה לבוא עם זינוק מ"ר וכיון שנתברר שיש לה מכה אמאי מטמאינן לה כשבדקה אח"כ ומצאה דם הרי י"ל דהוא מתמצית שיורי הדם שהי' במ"ר שנדבק בכותלי הצדדים והוי עד שחזקתו מלוכלך, וכבר עמד ע"ז בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה) וכתב שם (ד"ה גם מש"כ ב"י) דצריך לומר דס"ל דאע"ג דבעלמא קיי"ל דתולה במכה הכא שאני משום דאין כאן מכה מבוררת אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מ"ר א"כ די לנו להקל אלא ביוצא עם מ"ר ממש אבל בנמצא אח"כ לא תלינן כולי האי עכ"ד וכעין זה תי' בחו"ד (סק"ד) דהמחמירין ס"ל דאף כשיושבת לפעמים הדרי מ"ר למקור רק דלא מטמאינן הדם דמיעוטא דלא שכיח הוא שיהיו חוזרין למקור בשעה שיושבת ומקלחת אבל לא מהני לברר מכה זה שרואה בשעה שיושבת דהמ"ר מוחזקין בדם במקומן מאיזה מכה שיש שם עכ"ד ולכאור' לפ"ז היה נראה דאין בזה טומאת נדה ודאי דאע"פ דמחמירין בנמצא אח"כ מ"מ הרי יש צד גדול לומר שהוא מתמצית שיורי דם שבמ"ר וא"כ טמאה רק כתם.

אמנם מלשונות מהר"ם בתשובה (דפוס לבוב סי' ת"ג) משמע דהוא דאורייתא שכתב אבל אם בדקה

אח"כ וראתה דם ודאי אינו אלא מן המקור כיון דלא אתא ממש עם מ"ר, וכ"כ שם עוד דכיון דבתר דתמו מיא אתא ודאי מן המקור בא, עוד כתב שם למאי דפרישית לפר"ח ודלמא בתר דתמו מיא אתא והויא טמאה ודאי משום דחזקת דמים מן המקור ע"ש ומוכח שם דמיירי שמצאה דם במ"ר וגם על העד שבדקה אח"כ, משמע מכל זה דס"ל דהוי נדה דהיינו טומאת ודאי, ואולי י"ל דכל מה שכתב הוא רק על היכא דמצאה דם על העד לחדוד ורצונו לומר דבכה"ג הוי דאורייתא וא"כ עכ"פ היכא דמצאה כן על העד אחר שראתה במ"ר תהי' טמאה כתם, וכן משמע בשו"ע הרב (סק"י) שהבין כן כונת המרדכי שהוא לשון מהר"ם, אך פשוט הלשון אינו מורה כן, וצ"ב איך אפשר שתהא טמאה נדה הרי קרוב לוודאי שיש מכה במ"ר.

ואפשר דס"ל למהר"ם דרחוק לומר שנשאר המקום מלוכלך מדם דודאי נשטף הכל עם המ"ר ולכן כשבדקה אח"כ ודאי מן המקור בא וטמאה נדה, ומשמע שם דה"ה בנמצא על שפת הספל ג"כ טמאה נדה אע"פ דהכא יש צד דהדרי מ"ר למקור והרי מ"ר מוחזקת מדם ואיך תהא טמאה ודאי, וצ"ל דס"ל כפי' רש"י דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ולפיכך טמאה ודאי, ומזה עוד הוכחה דמהר"ם ס"ל כרש"י כמש"כ שו"ע הרב ולכן בנמצא על שפת הספל טמאה נדה אפי' אם נמצא גם בתוכו והוחזקו המ"ר בדם מ"מ אין שום סברא לתלות הדם של בתר דתמו מיא בזה וכנ"ל וחזקת דמים מן המקור וטמאה נדה, ולפ"ז היכא דאיכא חשש של הדור מ"ר למקור כגון בעומדת ושותתת או יושבת ושותתת ונמצא דם טמאה כתם אבל היכא דאיכא רק החשש של בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה טמאה נדה.

אמנם נראה דזה אינו דא"א לומר דבנמצא על שפת הספל טמאה נדה מפני החשש דבתר דתמו מיא כבר אתא דם כאורחיה, דהרי אינה טמאה מן התורה אא"כ הרגישה ומשמעות מהר"ם משמע דלא מיירי ע"י הרגשה דאם הרגישה פשיטא דטמאה מה"ת דליכא למימר דטעתה בהרגשת מ"ר דהא בשעת שתיתה ליכא הרגשת מ"ר דבשתיתה שאחר הזינוק ליכא צער פעולת הטלת המים וכמש"כ בסימן הקודם, ובפשטות כונת רש"י בתר דתמו מיא הוא אחר השתיתה לגמרי כמו שפירשו רוב אחרונים, ועוד דכבר ביארתי שם דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לרוב הפוסקים ולכן נראה דטמאה כתם אבל במוצאת ע"י בדיקה הוי חשש איסור תורה דטעתה בהרגשת עד.

ענף ג'

בדין מצאה דם במ"ר ועל העד שבדקה עצמה בו אח"כ

כתב הרמ"א סי' קצ"א אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר הטלת מים ומצאה דם אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה אבל אם מצאה דם תוך מי רגילה וגם על העד שבדקה עצמה בו יש אומרים דהיא טמאה דלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה ויש אומרים שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמצית מי רגלים ויש להחמיר מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדקה עצמה ג' פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה ואם אינה רגילה לראות רק לפעמים קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע בין וסת שוה בין וסת דלוגין עכ"ל.

ויש להסתפק בביאור כונת רמ"א אם מה שכתב ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדקה עצמה ג' פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה וכו' קאי אהיכא דמצאה דם בתוך מי רגלים ועל העד שבדקה עצמה בו דקובעת וסת בכך וצריך עקירה בג' פעמים או דקאי רק אהיכא דמצאה דם בבדיקה ולא מצאה דם במי רגליה דבזה לכו"ע טמאה ועל זה כתב הרמ"א דקובעת וסת אבל היכא דנמצא גם במי רגלים אינה קובעת וסת בכך וצדדי הספק יתבארו בס"ד בתוך הדברים דלהלן.

והנה ראיתי בספר סוגה בשושנים דיני וסתות (סי' ח' אות י"ב) שהאריך בטוב טעם בדין וסת במי רגלים וזה לשונו, עוד יש מין וסת א' אשר דינו כוסת הקפי' והוא אשה שראתה דם במ"ר שגם זו ראייה מחמת אונס היא ואם מצאה ג"פ דם במ"ר בכלי שהשתינה בה ומצאה דם חוששת אח"כ בפעם רביעית כשתטיל מ"ר ואם בפעם רביעית לא מצאה עוד דם במ"ר כבר נעקר וסתה כדין וסת האונס דבפ"א נעקר, ואם כל הג"פ שמצאה דם במ"ר היו ביום ידוע לחדש או להפלגה יש לו דין וסת קבוע המורכב מעשיית צרכיה וימים קבועים, וכשיגיע יום וסתה צריכה בדיקה במ"ר בכל פעם עשיית צרכיה כל היום וכן תעשה ג"פ זאח"ז כשיגיע יום הוסת תבדוק עצמה במ"ר כל היום בכל פעם עשיית צרכיה ואז נעקר וסתה, וכ"ז כשמצאה דם רק במ"ר אבל אם מצאה דם גם על העד שבדקה בו אחר הטלת מ"ר דינו כוסת הפיהוק ואם מצאה כן ג"פ זאח"ז היא כוסת קבוע וכ"ז היא כשמצאה בבדיקה שסמוך לעשיית צרכיה ג"פ ומצאה דם דאז קבעה וסת כוסת הפיהוק ואם היא בימים קבועים היא כוסת המורכב מפיהוק וימים עכ"ד, וכתב על זה בביאורו שם וז"ל כ"כ הגהות מיימוניות פ"ח מהא"ב ה"ה העתיקו

הב"י בקצרה סימן קפ"ט בד"ה יש שקובעת במעשה שתעשה, וז"ל הב"י שם כתבו הגהות מיימוניות נהי דלא קבעה מיחש מיהו חיישא כיון שאירע כן ג"פ ומכאן נלמד לאשה שעושה צרכיה עכ"ל וכתב ע"ז הב"י כלומר דאשה הרואה כשעושה צרכיה הוי רואה מחמת אונס כמו קפצה וראתה ומיירי כשנודע לה שהדם בא מן המקור דאל"כ לדעת הרבה פוסקים טהורה כמו שיתבאר בסי' קצ"א ע"כ וראיתי בהגהות מיימוניות שם כ' וז"ל ומכאן נלמד לאשה שרואה דם כשעושה צרכיה, ואם קבעה וסת לימים ולקפיצות או לעשית צרכיה או לשאר אונס קבעה לה וסת לימים ולאונס ע"כ מהר"ם עכ"ל. הרי לך בהדיא בהגהות מיימוני בשם מהר"ם דאשה הרואה דם במ"ר הוי כראתה מחמת אונס אכן המרדכי בפ"ב דשבועות הובא בקצרה בב"י סי' קצ"א כ' וז"ל שאם האשה הזאת רגילה לראות דם תדיר אחר שעושה צרכיה אין לה היתר לבעלה עד שיעקר ממנה ג"פ כו' ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים ואותן פרקים שוין בקביעות או בדלוג קבעה לה וסת עכ"ל והרמ"א בסי' קצ"א העתיק זה להלכה. והנה מדכתב שאם היא רגילה לראות תדיר אחר שעושה צרכיה צריך עקירה ג"פ משמע דס"ל דדינו כוסת הפיהוק, דאי דינו כקפיצה הא קיי"ל בוסת שמחמת אונס אפי' קבעה בכמה פעמים נעקר בפ"א וא"כ המרדכי והגהמי"י פליגי דהגהמי"י ס"ל דדינו כקפיצה והמרדכי ס"ל דדינו כפיהוק וא"א לומר כן דהא דברי המרדכי הם ג"כ בשם מהר"ם דכל דבריו שם מן ופסק הר"ם עד סוף דבריו שסיים ומורי האריך כו' הם דברי מהר"ם כאשר הם באמת בתשובת מהר"ם רוטנבורג סי' תר"ל וגם הד"מ סי' קצ"א סק"ב העתיק תחלת תשובה זו בשם המרדכי בשם מהר"ם ודברי הגהמי"י הם ג"כ בשם מהר"ם וא"כ שוב אי אפשר לומר דפליגו. ומהאי טעמא כ' מורש"ז בסי' קצ"א סקי"ג על דברי הרמ"א הנ"ל בשם המרדכי שאם היתה רגילה לראות תדיר אחר עשית צרכיה אם בדקה עצמה ג"פ ומצאה טהורה כו' כתב מורש"ז וז"ל כדין כל וסת קבוע שנעקר בג"פ ודוקא שקבעה לה הוסת למצוא על העד שבדקה בו שדם זה בא מן המקור ממילא ולא מחמת מ"ר אבל אם קבעה לה וסת לראות תוך מ"ר אע"ג דאמרינן הדור מ"ר אל המקור ואייתי דם כו' מ"מ לא קבעה לה וסת בהכי דע"י אונס הוא ונעקר בפעם אחת ע"כ. וצייין הגהמי"י ב"י סי' קפ"ט. וכונתו דע"כ הגהמי"י והמרדכי לא פליגו רק דהמרדכי מיירי שמצאה דם על עד הבדיקה אחר מ"ר שתולין לומר שדם זה בא מן המקור ממילא ולא מחמת מ"ר בהא דינו כפיהוק וצריך עקירה ג"פ כדין וסת קבוע אבל אם מצאה דם תוך מ"ר בהא מודה המרדכי להגהמי"י שדינו כקפיצה ונעקר בפ"א.

אחת ולקמן אבאר עוד בזה בס"ד, אבל בנמצא על העד הרי ליכא סברא של הדור שהרי כבר גמר מיא לגמרי ולכן הוי וסת הגוף.

אמנם עדיין יש לעיין במצאה תוך מ"ר ועל העד שבדקה אם הוי כוסת הפיהוק או כוסת האונס דלכאורה כיון דהמרדכי ס"ל דלא אמרינן דמתמצית מי רגלים הוא אלא מן המקור הוא כאורחיה א"כ הוי כוסת הפיהוק או דלמא יש לומר דדוקא היכא שמצאה רק על העד שבדקה אמרי' דמן המקור הוא כאורחיה והוי וסת הפיהוק אבל היכא דמצאה גם במי רגלים יש לומר דמוכחא מלתא דמ"ר הדור למקור ואייתי דם ודם זה נמצא בתוך המ"ר ועל העד וא"כ הוי כוסת האונס שנעקר בפעם אחת דלא מסתבר לומר דדם הנמצא במ"ר הוא ממכה הכליות ודם הנמצא על העד אח"כ הוא ממקור כאורחיה אלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו דגם דם הנמצא במי רגלים הוא ממקור דהדרי מ"ר שם ואייתי דם, ואע"ג דאין דרך מ"ר להביא דם ממקור בשעה שמקלחת מ"מ מיעוטא דלא שכיח איכא שמי רגלים הדרי למקור אף ביושבת ומקלחת כמש"כ בחו"ד (סק"ז) וא"כ י"ל דהכא נתברר לבסוף שמ"ר הדרי למקור והוי וסת האונס והמשיכה הראי' אח"כ ולכן מצאה בבדיקתה והוי כקפצה וראתה אח"כ.

ובזה תלוי ספיקתנו בביאור דברי רמ"א אם מה שכתב ואפילו היתה רגילה וכו' קאי אמצאה תוך מ"ר ועל העד וס"ל דהוי כוסת הפיהוק וקובעת וסת בהכי או דקאי אמצאה רק על העד אבל במצאה גם במ"ר הוי כוסת האונס שאינה קובעת וסת בכך ונעקר בפעם אחת.

ולכאורה היה נראה לדמותו למש"כ רמ"א לעיל דהיכא דמרגשת כאב יש מחמירין שלא להתיר רק ביש לה וסת ולהצריכה בדיקת מהרי"ל ופי' שם בשו"ע הרב (סק"ו) דאף שיש ידים מוכיחות שהדם בא ממי רגלים מ"מ חיישינן דלמא הדור מ"ר למקור ואייתי דם גם מהמקור עכ"ד הרי דאע"פ שאנו תולין שהדם בא ממכה שבכליות מ"מ יש לחוש דאולי גם מהמקור אתא דם, וא"כ ה"ה הכא דיש לתלות במ"ר במכה שבכליות ובבדיקה ממקור וא"כ הוי כוסת הפיהוק, אך יש לחלק דשאני התם דמצטערת ומרגשת כאב ורגלים לדבר דהוא ממכה אלא דהיות דהוא באופן שהמ"ר הדרי למקור דמיירי בשותתת או עומדת או בנמצא על שפת הספל יש לחוש ג"כ לדם המקור אבל הכא דאין ידים מוכיחות שהוא ממכה שבכליות אלא משום דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר י"ל דמיעוטא איכא דהדרי מ"ר למקור

עוד כתב שם וז"ל וטעם החילוק נראה דברואה דם תוך מ"ר דבזה הוא החשש דהדרי מ"ר למקור ואייתו דם הוי כוסת הקפיצה דהא אינה רואה מחמת עצמה בטבעה שנפתח מקורה לראות רק ע"י מ"ר דהדרי למקור והוציאו הדם וזה אונס גמור הוא כיון דהמ"ר שהיה במקור הם הוציאו הדם ולא יצאו מעצמם בטבע והוי כוסת הקפיצה משא"כ כשמצאה דם על העד בבדיקה שאחר הטלת מ"ר כיון דהמרדכי ס"ל דלא תלינן שהדם הוא מתמצית מ"ר רק שהדם בא ממקורה על העד עיין בב"י א"כ לאו אונס הוא כיון דלאו המ"ר הוציאו הדם רק מעצמן יצאו ממקורה על העד ולכן קובעת וסת בזה כפיהוק ועיטוש ואף דלפי"ז קשה מה קביעת וסת שייך בזה בנמצא על העד שאחר מ"ר כיון דאמרינן דמן המקור אתא הדם על העד ולא עם המ"ר באו וא"כ אין המ"ר גורמים כלל ומה גורם יש כאן שנתלה בו הוסת כיון שאינו לימים ידועים וא"כ אין כאן שום גורם לא גורם הימים ולא גורם המ"ר ואיזה קביעת וסת שייך כאן אך י"ל כמו"ש הכרו"פ סימן קצ"א סעיף ד' בשם מחברים דחימום המ"ר גורם להזיל הדם ע"ש ובה"ל דהוי כוסת אכילת דברים חמים והמרדכי לשיטתיה דאכילות דברים חמים דינה כוסת הפיהוק ולכן ס"ל גם כאן בנמצא על הבדיקה שאחר עשיית צרכיה דינו כוסת הפיהוק ובעינן עקירה ג"פ דתלינן דחימום המ"ר של עשיית צרכיה קודם הבדיקה גרם שיצא אח"כ דם ממקורה על העד והרי כאן וסת ע"י גורם חימום מ"ר משא"כ במצאה דם במ"ר דאין דרך דם המקור לצאת עם מ"ר רק דחיישינן דמ"ר הדרי למקור ואייתו דם זה לא הוה רק כוסת הקפיצה כיון שהמ"ר הוציאו הדם לאונסה ולא יצאו מעצמן בטבען עכ"ל.

אך עכ"ז צ"ב דהרי כתב בשו"ע הרב (סק"ג) דלדעת מהר"ם בנמצא על שפת הספל הוי וסת האונס ע"ש וקשה הרי מהר"ם ס"ל דדלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה וא"כ הו"ל וסת הפיהוק, וע"ש שנדחק בזה, ונראה דס"ל להשו"ע הרב דודאי מהר"ם מודה דיש חשש דהדור מ"ר למקור דהא זה טעם ר"ח דמטמא בכל ענין כתם אלא דס"ל נמי כרש"י דאיכא חשש דאתא דם כאורחיה ולא כתוס' דלא חששו לזה ולכן בנמצא על שפת הספל לא יתכן שיהי' וסת הגוף דהא אם החשש הוא רק דאתא כאורחיה הרי ליכא הרגשה והוי כתם הנמצא על ספל שאינו בדוק דטהורה דהא שפת הספל הוי אינו בדוק שהרי עבר שם מ"ר שהי' בו דם ואין בו משום וסת, אבל אם חיישי' דהדור מ"ר למקור איכא הרגשה אלא דאינו אלא וסת האונס משום דהמ"ר הביאו הדם וס"ל למהר"ם להחמיר גם לחשש זו ולכן צריכה לעקרו פעם

מטהרין משום דאמרינן כיון דעם מ"ר אתא ודאי לאו דם המקור הוא ודם הנמצא אח"כ אינו אלא תמצית הדם ההוא שיצא עם מ"ר וכו' עכ"ד הרי דהבין בהמרדכי דמה שכתב אבל אם בדקה אח"כ ומצאה דם ההוא דם הוי מן המקור דמיירי שמצאה גם במ"ר וגם על עד הבדיקה ומטמא המרדכי וע"ז מסיים שם המרדכי דברגילה לראות כך קובעת וסת אלמא דס"ל דאפי' במצאה תוך מ"ר ועל העד חשוב וסת הפיהוק ולא אמרי' הוכיח סופו על תחלתו דגם מתחילה הדרי מ"ר למקור אלא אמרי' דדם הנמצא בתוך מ"ר הוי ממכה הכליות ודם הנמצא על העד הוא מן המקור וכן משמע מדקדוק לשון המרדכי "ההוא דם הוי מן המקור כיון דלא אתא ממש עם מ"ר" דדוקא ההוא דם שעל העד הוי מן המקור כאורחיה אבל דם הנמצא במ"ר הוא ממכה וא"כ חשוב כוסת הפיהוק.

גם מש"כ דהגהות מיימוניות מיירי כשהדם במ"ר דאסור משום דהדור מ"ר למקור וזה הוי אונס כקפיצה וכן בנמצא בתוך הספל ועל שפת הספל דאמרי' הדור מ"ר והוי וסת האונס לכאן צ"ע דהרי הגהות מיימוניות הוא בשם מהר"ם ומהר"ם הרי ס"ל כרש"י דחשש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה כמש"כ בשו"ע הרב (סק"א) וא"כ כיון דהחשש הוא דבא כאורחיה שוב הו"ל כוסת הפיהוק, אמנם בסמוך אבאר בס"ד שדבריו נכונים בזה ומוכח ג"כ כן בדברי השו"ע הרב, אך מש"כ בביאור הגהות מיימוניות דמיירי במצאה בתוך מ"ר ועל העד ג"כ דהוי וסת האונס זה אינו דהרי המרדכי מיירי בכה"ג וכן"ל וכתב דהוי וסת הפיהוק ושניהם מדברי מהר"ם.

וְלִבְנֵי נלענ"ד דכונת הגהות מיימוניות דמתחילה כתב בשם מהר"ם דאם נמצא גם על שפת הספל טמאה דחיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם המקור, ואח"כ כתב ופשיטא שאם אחר ההשתנה בדקה ומצאה דם דטמאה היא וכונתו דאם רק אחר השתנה מצאה דם ע"י בדיקה בזה פשיטא דלכו"ע טמאה כיון דבמ"ר לא נמצא כלום א"כ ע"כ בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה, וכן משמע בב"י דהבין כן כונת הגה"מ שהביא דברי הגה"מ ואח"כ הביא דברי המרדכי וכתב שיש חולקים אדבריו ושוב כתב ומיהו היכא דלא ראתה עם המ"ר ואחר שהשתנה בדקה ומצאה דם ודאי טמאה לכו"ע וכו' משמע דהוא מדברי הגה"מ ומפרש דבזה כו"ע מודו, ומש"כ הגה"מ אח"כ ודין אשה התדירה ורגילה בכך תמצא לקמן בפ"ח קאי על מש"כ מתחילה במצאה דם בשפת הספל ותוך הספל דדין אשה זו תמצא לקמן בפ"ח שדינו כדין וסת האונס אבל במצאה במ"ר ועל העד מזה לא דיבר הגה"מ כלל ומזה כתב רק המרדכי

אפי' ביושבת ומקלחת ויוכיח סופו על תחילתו ודינו כוסת האונס שנעקר בפעם אחת.

וראיתי בספר לבנון נטע (סק"ה) כתב וז"ל אמנם לשון הגהת מיימוני פ"ח מא"ב גבי וסת הקפיצות נהי דמקבע לא קבעה מיחש מיהו חיישה ונלמד לאשה הרואה דם בשעושה צרכיה ע"ש, ועפי"ז י"ל דהג"מ מיירי כשהדם במ"ר דאסור משום דדחיק לה עלמא ואוקמא אנפשה הדור מ"ר למקור וזה הוי אונס כקפיצה אבל המרדכי דמיירי ברואה אחר עשיית צרכיה וזה אינו מחמת אונס אלא וסת הגוף כפיהוק ועיטוש (בסי' קפ"ט סי"ט) ובעי עקירה ג"פ וכ"כ ש"ע התניא סקי"ג ע"ש אלא דבהג"מ פ"ה כ' ופשיטא שאם אחר ההשתנה בדקה ומצאה דם טמאה ודין אשה רגילה בכך תמצא לקמן פ"ח ע"ש א"כ הך דפ"ח מיירי במוצאת אחר השתנה ואפי"ה הוי כקפיצה, אכן גם זה לק"מ דהג"מ קאי אמ"ש מקודם דר"י דמטהר בעומדת מ"מ ביושבת ונמצא דם בתוך הספל ועל שפתו טמא משום דלמא בתר דתמו מיא אתי דם (דחדא לריעותא זו גרע מחדא לריעותא דעומדת ולא כהרא"ש ומשה לאלו הריעותות) וכש"כ לר"ח דעומדת לר"י הוי כתם כו' ע"ז מסיים ופשיטא דמצאה אחר ההשתנה טמא ור"ל בתוך השתנה ואח"כ משום דלמא בתר דתמו מיא כששותת הדור מ"ר למקור וזה הוי כקפיצה אבל המרדכי מיירי שבמ"ר לא נמצא כלל רק אחר מ"ר לחוד דזה טמא מדאורייתא כיון שלא נמצא במ"ר כ"א אח"כ י"ל דאתי דם כאורחיה כמ"ש בש"ע התניא סקי"ג וסק"י והוי כוסת פיהוק ועיטוש כנ"ל וצריך עקירה ג"פ שתטיל ג"פ מ"ר ולא תמצא דם עכ"ל

הרי דס"ל להלבנון נטע דהיכא דמצאה דם תוך מ"ר ועל העד שבודקת הוי וסת האונס שנעקר בפעם אחת, אלא דהוא מיירי היכא דיש לחוש להדור מ"ר למקור אילו ה' נמצא בספל ובזה שפיר י"ל דאם נמצא אח"כ על העד הוא ממה שהמ"ר עורר למקור והוי וסת האונס אבל היכא דאם ה' נמצא רק בתוך הספל היתה טהורה ביושבת על שפת ונמצא תוך הספל דמזה דיבר הרמ"א ובכה"ג אם נמצא גם על העד מטמא המרדכי בזה יש לדון אי חשיבי כוסת הפיהוק או כוסת האונס.

אמנם עיקר דברי הלבנון נטע צ"ע לענ"ד דראשונה מש"כ דהמרדכי מיירי שנמצא רק אחר מ"ר לחוד ובמ"ר לא נמצא כלל ולכן הוי כוסת פיהוק ועיטוש מפורש יוצא מדברי הב"י דלא כוותיה שהרי הב"י הביא דברי המרדכי וכתב על זה ונראה דלהרא"ש דסבר דר' יוסי מטהר ביושבת בכל גוני כמו שכתבתי לעיל בהא נמי

הספל דהרי יותר הדור למקור בגמר השתיתה מבעת הקילוח שאינו מצוי שיהדור למקור א"כ כש"כ דהו"ל להמצא על שפת הספל ג"כ אלא ע"כ דהוא ממכה שבכליות שירד בעת הקילוח.

והנה לדרך הראשון אם נפרש סיבת החשש דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה על שפת הספל וירד לתוך הספל א"כ הוי וסת הפיהוק וקובעת וסת דהרי הדם בא כדרכו אחר עשית צרכיה אבל אם החשש בתר דתמו מיא הדור מ"ר למקור וירד מן שפת הספל לתוך הספל הוי וסת האונס וכן לפי' הב' דהחשש הוא משום הדור מ"ר למקור דהרי בשעת הזינוק א"א לבוא כאורחיה כמש"כ התוס' ולכן כיון שהחשש הוא שהדור למקור ואייתי דם הוי וסת האונס ונעקר בפעם אחת והנה להדרך הראשון אמרי' שירד משפת הספל לתוך הספל כמש"כ הסד"ט ומה דלא ניחא ליה לפרש כפי' השני הוא מפני דלא אמרי' כלל הדור בעת הזינוק ואפי' מיעוטא דמיעוטא ליכא ולכן בעינן לחשוש רק שירד משפת הספל לתוך הספל, אך פשט זה קשה דא"כ בנמצא רק בתוך הספל ועל העד שבודקת בו אח"כ יש לטהרה דהא ממה שנמצא תוך הספל מוכח דמכה יש לה וא"כ מה שמצאה ע"י בדיקה יש לתלות במכה וכבר הקשה כן הסד"ט וכתב דמהר"ם ס"ל דמ"מ יושבת ונמצא בתוך הספל לא הוי מכה מבוררת אלא משום דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ולכן בבדיקה אח"כ לא תלי' במכה וצ"ע ע"ש, ולכאור' הכונה כיון דהוא ע"י בדיקה מחמירין טפי דאפשר דהדם שבתוך הספל הוא ג"כ מהמקור וירד בשעת הטלת מ"ר דדוחק לומר דתלי' הדם שבתוך הספל במכה ודם שעל העד שהוא מהמקור דהוי תרתי דסתרי דאם אתה מטהר הדם שבתוך הספל [כגון שנגע בטהרות אח"כ לפני שבדקה בעד] איך אפשר לטמאותה ע"י העד אע"כ דאמרי' איגלאי מלתא למפרע דדם שבתוך הספל הגיע כדרכו מהמקור, אך זה צ"ע דכבר כתבתי בס"י הקודם דאין חשש כזה אפי' לר"מ דחייש למיעוטא מפני שאינו מצוי כלל ע"ש וא"כ מהיכי תיתי לחשוש לזה כשנמצא אח"כ על העד ולכן נראה לומר דלמהר"ם ליכא למיחש דהמקום נשאר מלוכלך מפני דתלינן כיון דהדם מעורב עם מ"ר יצא הכל יחד, ועוד דאם הי' נשאר קצת הי' יוצא גם בעת השתיתה והי' נמצא גם על שפת ומדליכא כלל על שפת ש"מ דהמקום נקי ולכן בבדיקה אח"כ יש לחוש דבא מן המקור כאורחיה אע"פ שתולין הדם שבמ"ר במכה.

והנה כבר כתבתי לעיל דהגה"מ מיירי בנמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל וכתב ע"ז ודין אשה

דינו כוסת הפיהוק דנפק"מ גדולה איכא בין נמצא בשפת הספל ותוך הספל לנמצא על עד ותוך הספל דבנמצא על עד ותוך הספל חשוב כוסת הפיהוק ובנמצא בשפת הספל ותוך הספל חשוב כוסת האונס כאשר אבאר בסמוך בס"ד.

וּפ"ז מבואר דכונת הרמ"א במה שכתב ואפילו אם היתה לראות אם בדקה עצמה ג"פ ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה ואם אינה רגילה לראות רק לפעמים קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע בין וסת שוה בין וסת דלוגין עכ"ל קאי נמי אהיכא דנמצא במ"ר ועל העד שבודקת דבכה"ג נמי קובעת לה וסת דהוי כמו וסת הפיהוק.

ועתה נבאר קצת היסודות לפי הנלענ"ד אחר העיון, דהנה לפי מה שכתבו הפוסקים ס"ל למהר"ם דהיכא דנמצא על שפת הספל וגם תוך הספל טמאה מחשש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם דלא נחלקו ר"מ ור"י ביושבת, ורק ביושבת על שפת הספל ונמצא תוך הספל טהורה, ולכאורה קשה הלא קי"ל דתולין במכה והכא כיון דנמצא תוך הספל הרי נתברר דמכה יש לה במ"ר דהא א"א לדם מקור לבוא עם מ"ר וא"כ אף בנמצא על שפת הספל נתלי באותו מכה או נימא דמשוירי דם התמצית הוא מה שיצא עם מ"ר, ומכח קושיא זו כתב בשו"ת ושב הכהן (סי' ל"ב) מביאו הפרדס רמונים (ע' רע"ז) דגם לר' מאיר יש לטהר בנמצא גם בתוכו וגם על שפת דהרי נתוודע לנו שיש לה דם במקום המ"ר הרי ידוע שיש לה מכה המוציאה דם ותלינן הכל במכה, וכ"כ בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) בשם מהרשש"ך הביאו בסד"ט (סו"ס ק"צ) אבל הפוסקים רובם ככולם הוכיחו דלא כוותיהו אלא דלדעת מהר"ם גם בכה"ג טמאה אלא דמ"מ קשה מ"ט באמת לא תלי' במכה שנתברר שיש לה.

ויש בזה ב' מהלכים לתרין, א' דחיישין דלמא כל הדם יצא בתר דתמו מיא [או כאורחיה לרש"י או ע"י דהדור למקור לתוס'] ומה שנמצא נמי בתוך הספל חיישין דלמא מן שפת הספל ירד לתוך הספל אבל כשלא נמצא כלל על שפת הספל אמרינן דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא איך אפשר שירד הכל לתוך הספל ולא ימצא בשפת הספל כלל וכן פי' הסד"ט (סו"ס ק"צ). ב' דכיון דאיכא מיעוטא דהדרי מ"ר למקור ביושבת ומקלחת ג"כ כמש"כ חו"ד (סק"ז) א"כ הכא יש לחוש דהדור מ"ר למקור ואייתו דם ולהכי נמצא בתוך הספל ועל שפת הספל אבל אם נמצא בתוך הספל לחוד אם איתא דהדור מ"ר למקור למה לא נמצא דם גם על שפת

בנמצא על העד או בנמצא על שפת הספל לחוד כמו שאבאר לקמן אבל בנמצא בתוך הספל ועל שפתו ע"כ הטעם הוא משום הדור מ"ר למקור וכמו שנתבאר בס"ד.

וְלָפִיז יבואר מש"כ בשו"ע הרב (סקי"ג) וז"ל אבל קבעה לה לראות דם תוך מ"ר אע"ג דאמרינן הדור למקור ואייתי דם בעומדת או יושבת ושותתת לשיטת ר"ח דלעיל או בנמצא על שפת הספל לשיטת מהר"ם דלעיל מ"מ לא קבעה לה וסת בהכי דעל ידי אונס הוא ונעקר בפעם אחת כדין וסת על ידי אונס דלעיל סי' קפ"ט עכ"ל ולכאור' קשה דמהר"ם ס"ל כפי' רש"י דהחשש הוא דאתא דם כאורחיה כמש"כ (בסק"א) והכא כתב דהחשש הוא משום הדור, ולמה שכתבתי יבואר היטב דבנמצא תוך מ"ר ועל שפת הספל בכה"ג חשש מהר"ם משום הדור וכנ"ל ורק בנמצא בשפת הספל לחוד בזה החשש דאתא כאורחיה, ומש"כ בשו"ע הרב (סקי"א) דלא התירו רק דם שנמצא תוך מ"ר שבתוך הספל ולא שעל שפת הספל משום דחיישינן דלמא בתר דתמו מיא לגמרי אתא דם כי אורחא מהמקור כפירוש רש"י וכו' היינו כשנמצא על שפת הספל לחוד. או י"ל דהאמת נקט דחושש מהר"ם דאתא דם כאורחיה ואע"ג דלענין נמצא בתוך מ"ר ועל שפתו ע"כ איכא ביה טעמא אחרינא ג"כ דאמרינן הדור וכנ"ל מ"מ כיון דאינו נוגע לענין שמירי בה השו"ע הרב סתם בזה ורק בסקי"ג דשם מירי לענין קביעות וסת צריכין לפרש דחושש נמי להדור מ"ר למקור, אבל הכא בסקי"א רצה בדוקא לנקוט טעם מהר"ם דאתא דם כאורחיה כדי להסביר דכש"כ בנמצא על העד דודאי טמא משא"כ להטעם דהדור מ"ר למקור ולא ס"ל דאתא כאורחיה ליכא נפק"מ בין נמצא על שפת או על העד ותלי' בתמצית שיורי הדם של מ"ר כמש"כ בסקי"ב ולכן נקט בדוקא הך טעמא כדי לסיים ההסבר לטעם זה אבל באמת בנוגע לוסתות הרי מהר"ם חושש גם לאידך טעמא לחומרא והוי וסת האונס דלטעמא דבא כאורחיה ליכא למיחש לוסת דהספל אינו בדוק וכנ"ל.

והיוצא מדברינו בשיטת מהר"ם:

(א) היכא דנמצא על שפת הספל לחוד חשוב כוסת הפיהוק וקובעת וסת בכך.

(ב) היכא דנמצא בתוך הספל ועל שפת הספל חשוב כוסת האונס ונעקר בפעם אחת.

(ג) היכא דנמצא בתוך הספל ועל העד שבודקת חשוב כוסת הפיהוק וצריך עקירה ג"פ וכש"כ היכא דנמצא על העד לחוד דלכו"ע קובעת וסת בכך והרמ"א הביא דין

התדירה ורגילה בכך תמצא לקמן בפ"ח ושם כתב דהוי וסת האונס ונעקר בפעם אחת א"כ ע"כ צריך לומר דהחשש הוא משום הדור מ"ר למקור ולא ס"ל דיש לחשוש שירד כאורחיה בשפת הספל וירד לתוך הספל דכולי האי לא חיישינן אלא אמרי' דבשעה שיושבת הדור מ"ר למקור ואייתי דם והמשיכה אח"כ בשפת הספל.

ואין לומר דנתלה דם שבמ"ר במכה שבכליות ודם שעל שפת הספל דבא כאורחיה דכיון דאמרי' לתלות המ"ר במכה שוב יש לתלות גם דם שעל שפת הספל במכה והוי ספל שאינו בדוק דהא ירד שם מתחלה דם מכה שהרי יושבת על שפת הספל ואיך שייך לטמאותה אע"כ דהוכיח סופו על תחילתו דגם דם שבמ"ר מן המקור הם באים וע"כ משום דהדרי המ"ר למקור דכאורחיה לא שייך כמש"כ התוס' וכיון דדם שבמ"ר אמרי' הדור א"כ כש"כ דאחר המ"ר דם הנמצא על שפתו אמרי' דמן המקור הם באים ממה שהדרי המ"ר למקור.

אבל כל זה יתכן לומר בדם הנמצא על שפת הספל ותוך הספל אבל דם הנמצא בתוך הספל ועל העד בתר דתמו מיא לגמרי ובודקת עצמה בזו א"א לתלות דהוא מאותו הדם הנמצא במ"ר לפי דעת המרדכי דס"ל דלא אמרינן סברא זו דמשיורי מי רגלים שבכותלי בית הרחם הוא דכל היכא דאיכא למתלי לחומרא תלי' דדלמא אתא דם כאורחיה ואילו הוא דם מכה היה לו לצאת יחד עם המ"ר דאין דרך הכליות להוציא דם אלא בתערובת מ"ר כמש"כ חזו"א (סי' צ') ומדלא יצא יחד עם מ"ר בתוך הספל או עכ"פ בשפת הספל בגמר ההשתנה לא תלי' שהוא שיורי דם אלא אמרינן דדם כאורחיה בא וטמאה וכ"כ בשו"ת דברי חיים (סי' ל"ה) אבל דם הנמצא בתוך מ"ר תלי' שפיר במכה דאין כאן דבר המעורר חשש לומר דהוא מהמקור דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ואין לומר דהמ"ר הדור למקור וזהו דם שבתוך הספל וכיון שנתעורר המקור המשיכהו דם אח"כ גם על הבדיקה זה אינו דאילו הדרי המ"ר למקור על שפת הספל ג"כ איבעי לאישתכוחי ורק אם נמצא על שפת הספל ג"כ אז יש מקום לחשוש דהדרי מ"ר למקור וכנ"ל.

וְלָפִיז בנמצא דם בתוך הספל ועל העד חיישינן דלמא אתא דם כאורחיה וקובעת וסת בכך דהוי כוסת הפיהוק אבל בנמצא על שפת הספל ותוך הספל חיישינן דלמא הדרי מ"ר למקור והוי וסת האונס. ומעתה דברי הלבנון נטע נכונים בטעמו דכתב דבנמצא על שפת הספל ותוך הספל החשש הוא משום הדור מ"ר למקור אע"ג דמהר"ם ס"ל כרש"י כמש"כ בשו"ע הרב היינו דוקא

ג' שכתבנו דקובעת וסת בכך ומביא חולקים ע"ז וכתב ויש להחמיר.

ענף ד'

בו יבואר האם הוא דין טומאת כתם או נדה - ודין

קביעת וסת במ"ר

בסי' הקודם בררתי בס"ד שאשה הרואה דם במ"ר ועל העד שבדקה עצמה בו קובעת בזה וסת הגוף כוסת הפיהוק ועיטוש וצריך עקירה ג"כ כדין וסת הגוף בסי' קפ"ט והוא מדברי מהר"ם מרוטנברג שהביאו המרדכי ופסק רמ"א להחמיר כן, ובמצאה דם תוך הספל ועל שפת הספל אינה קובעת וסת דהוי וסת האונס ונעקר בפעם אחת, והקשה בספר סוגה בשושנים (שם) וז"ל קשיא לי דהנה במצאה דם במ"ר יש ג' שיטות הובאו בב"י סי' קצ"א, שיטת רש"י דעומדת א"א לה לזנק. וממילא כי פליגו ר"מ ור"י דר"מ ס"ל עומדת טמאה ויושבת טהורה ור"י ס"ל דבין עומדת ובין יושבת טהורה ע"כ דר"י ס"ל דאף בעומדת ושותת טהורה ואיפסקא הלכתא בגמ' כר"י. וזה שיטת הרמב"ם והמחבר סי' קצ"א. הי"א הראשון שברמ"א היא שיטת התוס' והרא"ש דעומדת אפשר לזנק וכלה מתניתין מיירי במזנקה וא"כ כי פליג ר"י אר"מ במזנקה פליג דאיכא חדא לטיבותא אבל בתרתי לריעותא דעומדת ושותתת לא מצינו דפליגו. הי"א הב' שברמ"א היא שיטת ר"ח דכי מטהר ר"י משום נדה דוקא אבל מודה דטמאה כתם. והנה בגמ' נדה דף י"ד בענין מחלוקת רבי ור' יוסי בבדיקת עד שאינו בדוק אמרינן כשטימא ר' כר"מ וכשטיהר ר"י לעצמו טיהר ע"ש ובב"י כאן ובסי' ק"ץ. ועי' בחו"ד סי' קצ"א סק"ד וסק"ז ובסי' ק"ץ סק"ד דמדמי הש"ס מ"ר שנכנסו למקור לעד בינוני שנכנס למקור. וא"כ כמו דקיי"ל בסי' ק"ץ סעיף ל"ו, דעד בינוני שבדקה אינה רק טמאה כתם וכן היא דעת הרא"ש שם וא"כ מה דמטמא הרא"ש בעומדת ושותתת אינה רק טמאה כתם דהוי כבדיקת עד בינוני. וכ"כ החו"ד להדיא בסי' ק"ץ סק"ד דלשיטת הרא"ש בעומדת ושותתת אינה רק טמאה כתם משום דמ"ר דהדרו למקור הוי כעד בינוני שנכנס למקור. ולכאורה דברי החו"ד מוכרחין דפשיטא דמ"ר כיון שאין בדוקין מדם וגם אין מוחזקין בדם הוי כעד בינוני ומה דמטמאין משום דמ"ר דהדרו למקור הוי כעד בינוני שנכנס למקור ואינה רק טמאה כתם. וא"כ קשה דאין נחוש כאן משום וסת כלל. אפי' כוסת הקפיצה דהא בין לשיטת ר"ח בין לשיטת הרא"ש אפי' בעומדת ושותתת אינה טמאה רק כתם והא קיי"ל דאין בכתמים משום וסת. וכ' הט"ז שם בסוס"י ק"ץ דאף כעד בינוני אין בו משום וסת ואפי' לדעת הגהמי"י והמרדכי שהובא

בב"י דלר"י אף ביושבת טמאה אם לא ביושבת על שפת הספל ונמצא הדם בתוך הספל סוף סוף המ"ר אינן רק כעד בינוני וא"כ ממנ"פ אם נאמר דביושבת טמאה משום חשש דבתר דתמו מיא אתא הדם כאורחי' על מ"ר וכפירש"י מ"מ כיון שנמצא הדם על מ"ר לא הוי רק כנמצא כתם על חלוק בינוני כמו"ש החו"ד סי' ק"ץ סק"ד ואם נאמר כשיטת התוס' והרא"ש דהחשש דבתר דתמו מיא והתחילו להיות שותתין הדרו למקור ונעשה דם מ"מ לא הוי רק כעד בינוני שנכנס למקור דבגמ' מדמה להו להדדי והוא מוכרח כיון שאינן בדוקין ולא מוחזקין בדם הוי כעד בינוני כמו"ש החו"ד וא"כ איך משכחת לה בנמצא דם במ"ר דתיחוש משום וסת הא בעד בינוני אין בו משום וסת כמו"ש הט"ז והנה בדין דהמרדכי בשם מהר"ם דמייירי במצאה דם בבדיקה שאחר הטלת מ"ר א"ש מה דקובעת וסת דבזה אמרינן דהדם אתא ממילא ולא מחמת מ"ר כמו"ש מורש"ז אבל בדין דהגהמי"י דמייירי שמצאה דם תוך מ"ר דאז הוי כוסת הקפיצה וכדמפרש לה מורש"ז והוא מוכרח כדי שלא יסתרו דברי מרדכי והגהמי"י אהדדי דשניהם בשם מהר"ם כמו"ש קשה כנ"ל דהא מ"ר לא הוי רק כעד בינוני ואין בו משום וסת. עכ"ד. וע"ש שחולק על דברי החו"ד מכח קושיא הנ"ל. והבאתי דבריו (לעיל) בביאור שיטת הרא"ש וכתבתי שם לדחות דבריו ולהעמיד דברי החו"ד יעו"ש.

ג בספר לבנון נטע (סק"ו) ראיתי שעורר קושיא זו וכתב שם בסוגריים וז"ל ואף דמשום חשש הדור מ"ר למקור לא הוי אלא כתם כמו בעד שאינו בדוק ומבואר בססי' ק"ץ דחוץ מכתמי עד הבדוק אין בכתמים משום וסת היינו משום דאין לפנינו ריעותא לחוש דיהא כתם אבל הכא הוי ריעותא דמ"ר דשכיח שמוצאת בהן דם אלא דספק אי מן המקור והוי וסת לדם שבמ"ר ממילא טמאה כתם עכ"ל, ולא הבינותי דבריו דמאי שנא מעד בינוני שבודקת עצמה בו כמה ראשי חדשים זו אחר זו שיש רעותא לפנינו שמוצאת דם תמיד בר"ח אלא דספק הוא אם מן המקור ואינו קובעת וסת כיון דאין בו רק טומאת כתם כמש"כ הט"ז (סר"ס ק"צ) וה"נ אם אינו אלא כתם למה קובעת וסת בכך וצ"ע.

ואו"י יש לתרץ דמש"כ החו"ד דמ"ר חשוב כעד בינוני היינו דוקא בנמצא דם תוך מ"ר והטעם כיון די"ל דממכה הכליות בא דרך מכה הכליות להוציא דם יחד בתערובת מ"ר לכן מספקי' אם הוא דם הכליות או דם המקור והוי כעד בינוני.

אבל בנמצא על שפתו לבד ולא בא בעת קילוח המ"ר בזה טמא נדה [זולת לשי' הרשב"א דלא ס"ל כלל

וא"כ מש"כ הגה"מ אבל בענין אחר חיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם המקור הכונה היכי דיושבת ונמצא על שפת הספל ג"כ דבכה"ג יש לחוש דהוא דם המקור ומזה נכנס לתוך וכנ"ל או דזה מוכיח דגם בעת קילוח יצא דם מקור כנ"ל וע"ז כתב ודין אשה התדירה ורגילה בכך תמצא לקמן בפ"ח דחשוב וסת האונס וא"ש.

ונמצא לדברינו דבעומדת ושותתת כולי עלמא מודו דטמאה כתם דליכא הוכחה דאינו ממכה א"כ חשיבי מ"ר כעד בינוני ויובן לפ"ז מש"כ בשו"ת רבינו חיים הכהן רפאפורט (סי' ל"ו) באשה שהיתה עומדת והשתינה מים על הארץ ואחר כלותה להטיל מימה על הארץ ראתה כשני טיפין דם וטיהר אותה וז"ל וכעת עיינתי בש"ס ובתוס' פ' כל היד וברא"ש ובב"י וראיתי מפורש שטומאה זו משום כתם נגעו בה דפסקינן הלכתא כר' יוסי ואפילו דעה זו דס"ל דטמאה בעומדת בכל ענין אעפ"כ אליבא דר"י הוא ולא כר"מ רק דדעה זו שהוא דעת ר"ח וכדכתב גם הש"ך ומפרשי הסוגיא דגמרא בע"א דאף לר"י אינו טהור לגמרי רק טמאה משום כתם דלר"מ טמאה משום נדה נמצא כתוב מפורש דאפילו לדעה זו דפסקינן כוותיה דטמאה בעומדת אינה טמאה רק משום כתם דדוקא ר"מ ס"ל טמאה משום נדה ואפילו לר"מ יש דעה בגמרא והוא דברי ר' יוסי בר' חנינא דאמר פשיטא ר"מ לא טימא אלא משום כתם רק דלא מסקינן כוותיה אבל אליבא דר"י פשיטא דטהורה אפילו לגמרי אלא אפילו לפר"ח שהביאו התוס' והרא"ש והב"י בשם הג"מ שאפילו ר' יוסי לא מטהר לגמרי וכוותיהו פסק רמ"א אעפ"כ אינו מטמא אלא משום כתם ופסק דידן שפסק רמ"א הוא אליביה דר"י רק שהיא אליבא דפיר"ח אבל לא אליביה דר"מ לטמא משום נדה כדכתב גם הש"ך שפסק זה דעת ר"ח, וח"ו לומר שהיא טמא נדה כר"מ דהא איפסק הלכתא בפ' האשה שהיה עושה צרכיה אר"י אמר שמואל הלכה כר"י וכן אורי ליה ר' אבא לקולא הלכה כר"י וא"כ איך אפשר לומר דפסק רמ"א כר"מ נגד הלכתא אצ"ל דודאי גם רמ"א פסק כר"י אך שבזה הוא מחולק עם הש"ע דהש"ע ס"ל כפי' האחד שבתוס' וכדעת הרמב"ם אליבא דר"י שמטהר לגמרי אבל רמ"א ס"ל כפי' הב' שבתוס' דהיינו דעת ר"ח אליבא דר"י שאינו מטהר לגמרי רק משום נדה אבל טמאה משום כתם ואף שזהו פשיטא ביותר אעפ"כ רשמתי באשר שהיה מחולק אתי רב ואמר דטמאה משום נדה וטימא האשה זו לכן כתבתי לי לברר הדבר לפני גדול אחד שלדעתי פשוט שטומאת כתם על אשה העומדת ומקלחת וא"כ אשה דידן שהשתינה ע"ג קרקע טהורה מטעם הנ"ל עכ"ל.

הדור טהורה לגמרי או להרא"ש לדעת כמה פוסקים כמו שכתבתי (לעיל) בביאור שיטת הרא"ש, והטעם דכיון דלא נמצא בתוך הקילוח הרי נתברר דאינו דם מכה דאילו היה מן המכה גם בתוך הקילוח היה בא ועוד שאינה מרגשת שום כאב ודרך מכה המציא דם להכאיב א"כ ש"מ דאינו ממכה וחשוב מ"ר כעד בדוק וכיון דהדור מ"ר למקור טמאה נדה.

אבל בעומדת ושותתת לדעת הרא"ש או אפי' ביושבת ושותתת לדעת ר"ח ולדעת מהר"ם דליכא הוכחה דאינו ממכה הרי חשיבי מ"ר כעד בינוני וטמאה כתם, דכיון דליכא קילוח א"כ הדם שממכה הכליות בעת שתיתה הן באים, וה"ה ביושבת באמצע הספל ונמצא בתוכו דם ולא ידעי' אם בעת הקילוח נמי נפק דם או בעת השתיתה לחוד נמי טמאה כתם דהמ"ר אינן בדוקין ממכה הכליות דלמא בעת קילוח המ"ר ירד הדם וא"כ הרי ממכה הכליות לכן טמאה כתם, אמנם בעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל ואח"כ שותתת על שפת הספל ונמצא רק על שפת הספל בזה טמאה נדה כמו ביושבת ונמצא על שפת הספל כנ"ל.

ברם בנמצא על שפל הספל ובתוך הספל יש לדון דלכא' מצד הסברא י"ל דמ"ר חשוב כעד בינוני דהיות דנמצא גם בתוך הספל הלא דרך מכה שבכליות כן הוא א"כ י"ל דממכה הוא ושוב הוי כאינו בדוק וגם על שפתו אפשר דיש לתלות שנתלכלך מהמכה [ומ"מ לא מיקרי אינו בדוק לגמרי ומוחזק מדם כמש"כ לעיל ענף א' ד"ל דהדור מ"ר למקור גם בעת הזינוק ומזה נמשך הדם גם לשפת הספל, אי נמי י"ל דמן שפת הספל ירד לתוך הספל ולכן טמאה כתם] אמנם מאידך גיסא י"ל דכיון דנמצא גם על שפת הספל שוב אין לנו סיבה מספקת לתלותו במכה שהרי דרך מכה המוציא דם להכאיב וזאת האשה אינה מרגשת שום כאב א"כ רחוק הדבר לומר דממכה הכליות הוא ובשלמא בנמצא רק בתוכו או היכי דמספקא לן אעיקרא דמלתא אם בשעת הקילוח או בשעת השתיתה באה י"ל דהוי כתם אבל הכא דודאי דבתר דתמו מיא בא א"כ י"ל דכל הדם בא בתר דתמו מיא ומזה נכנס לתוך הספל או דהיא מהמיעוט דהדרי מ"ר למקור גם ביושבת ומקלחת א"כ לתלות במכה בכה"ג הוא סברא רחוקה וחשוב לענין זה כעד הבדוק וטמאה נדה וזו שי' מהר"ם והוי וסת האונס.

ולפ"ז אין שום סתירה מדברי החו"ד דגם החו"ד מודה דבכה"ג דנמצא על שפת הספל לחוד או לשי' מהר"ם בנמצא בתוך הספל ועל שפת הספל דטמאה נדה מה"ת דבכה"ג חשוב כעד הבדוק.

אחת כדין וסת ע"י אונס דלעיל ס' קפ"ט עכ"ל והרי כתב (בסק"א) דלשיטת ר"ח אפי' יושבת ושותתת בודאי אינה טמאה אלא משום כתם וא"כ איך כתב כאן דקובעת וסת כלומר דחשוב וסת האונס וצריך עקירה פעם אחת הא אין בכתמים משום וסת והדרא קושיא לדוכתא.

ולכך נראה דבאמת אין שום נפק"מ בדין קביעות וסתות בדינים אלו אם טמאה נדה או כתם דהא אפילו בליכא חשש הרגשה ג"כ קובעת הכא וסת וכבר הוכחנו לעיל דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לרוב הפוסקים ואפילו הכי קובעת וסת ולכן באמת כל מקום שמטמאים האשה בראתה דם בעת עשיית צרכיה חוששת לוסת ואפי' אם תמצא באינו מקבל טומאה שמטהרי' לה מ"מ חוששת לוסת אלא דלפעמים הוי וסת האונס ולפעמים וסת הפיהוק וזה תלוי בסיבת החשש דאם החשש הוא מפני ההדור מ"ר למקור הוי וסת האונס ונעקרת בפ"א ואם החשש הוא משום דבא כאורחיה הוי וסת הפיהוק ונעקרת בג"פ, והטעם דחיישי' לוסתות הרי אין כאן רק טומאה דרבנן מפני דכיון דאיכא גורם להדם מה לי אם הוא טומאה של תורה או דרבנן בשלמא בראתה בלא הרגשה כמה פעמים בר"ח או שמצאה כתמים אין לנו שום סיבה לחשוש דהרי אם ר"ח או הפלגה הוא הגורם לראות היתה צריכה לראות עם הרגשה ואין צריכין לחשוש דר"ח גורם לראי' שלא בהרגשה אבל כשיש גורם פנימי כקפיצה או וסת הגוף שהמ"ר מחממים את הגוף להוציא דם הרי יש כאן סיבה שגורמת שתראה ולכן חיישי' לוסתות אף שטומאתה אינו אלא מדרבנן.

אך עדיין צ"ב דכיון דאם נמצא על אמק"ט טהור איך אפשר שתהי' קובעת וסת כשנמצא על מק"ט הרי יכולה עכשיו להשתין ע"ג קרקע ותהי' טהורה, אבל באמת לק"מ דאה"נ דתהי' טהורה אם תשתין על אמק"ט ותמצא דם אלא דהכונה הוא שאם כבר ראתה ג"פ והוחזקה לראות במ"ר אם עכשיו בפעם רביעית תשתין בדבר המקבל טומאה חייבת לבדוק הספל אם יש שם דם ותהי' טמאה מדרבנן דכיון דכבר הוחזקה לראות חיישינן לה אף דהש"ך (בסי' קפ"ז סקל"ב) כתב דבזמן טהור אינה קובעת וסת דרמ"ת ע"ש שאני התם דמימי טהור לימי טומאה אינה קובעת וסת כמש"כ הנובי"י (תניינא סי' צ"ה) אבל הכא אף דמטהרי' לה מ"מ וסת אית לה בזה אלא שבמציאות לא נטמאה כיון דאינו מקבל טומאה ולכן מסתבר שחייבת לחשוש לוסת זו, ומ"מ נראה שאם רגילה להשתין באמק"ט ומוצאת דם ועכשיו השתינה ג"כ באמק"ט ומוצאה דם אינה חייבת לבדוק ולטמא עצמה דהא תלי' שפיר שזה הדם שיצא במ"ר הוא הוסת שרגילה

ואע"פ שכתבתי לעיל דבעומדת ומקלחת ואח"כ שותתת יש לטמאה מדין טומאת נדה היינו דוקא כשקילוח הי' בתוך הספל והשתיתה על שפת הספל משא"כ הכא דהכל הי' על הארץ.

אבל באמת מדברי התשובה הנ"ל משמע דלא נחית כלל לחלק בין אופנים שכתבתי טמאה נדה אלא משמע דס"ל דבכל גוני טמאה כתם בלא שום חילוק בדבר אע"ג דבעובדא דידיה גם למה שכתבתי טמאה רק כתם מ"מ מורין הדבר דהגאון הנ"ל לא נחית לחלק כלל בהני חילוקים בנמצא על שפת הספל או לא.

ומאידך גיסא בשו"ת צמח צדק (סי' קמ"ה) החמיר ביותר וז"ל ומה שכתבת במוצאה דם במ"ר אם צריך שיעור כמו בכתם הנה שאלתך זו היא לפר"ח דמטמא משום כתם דאלו לפי מהר"ם כיון דיש לחוש לדלמא בתר דתמו כו' א"כ טמאה משום נדה. וכן להר"ן בנמצא על שפת לחוד. וא"כ אין נפ"מ לדינא דהא אנן חוששין לפוסקים הנ"ל וביושבת על שפת וכו' ומקלחת לתוך כו' ונמצא בתוך גם לר"ח טהורה לגמרי. ואין נפ"מ רק לענין עומדת. ונ' דאין חילוק בין פחות מכגריס לכגריס ועוד דחילוק זה לא שייך רק כשיש לתלות בדם מאכולת. משא"כ הכא דודאי מגופה קחזיא רק הספק שמא ממקום מ"ר א"כ מ"ל כגריס ועוד או פחות מכגריס שמא תאמר דעל פחות מכגריס לא גזרו כלל טומאת כתם. הא לא משמע כן ממ"ש כאזמור"ר נ"ע סי' ק"צ סק"ט בשם הראב"ד ע"ש עכ"ל.

ומשמע מדבריו דבכל גוני טמאה נדה לדעת מהר"ם ולהלכה דנקטינן כוותיה, ומש"כ ואין נפק"מ רק לענין עומדת כונתו דלר"ח עומדת בכל גוני טמאה כתם ורק ביושבת בשפת הספל ומקלחת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל טהורה אבל לדעת מהר"ם גם בעומדת בכה"ג טהורה והרמ"א החמיר גם כדעת ר"ח וא"כ בכה"ג טמאה כתם וע"ז כתב הצ"צ דלא בעינן שיעור כגריס ועוד הרי דלענין שאר הדינים אין שום נפק"מ לדעת מהר"ם דלעולם טמאה נדה דלא כמו שכתבתי לעיל.

ובאמת עם כל מה שכתבתי ליישב דעת הגה"מ ומרדכי עם החו"ד עדיין לא עלתה ארוכה ומרפא לדברי השו"ע הרב (סק"ג) שהרי כתב שם וז"ל אבל קבעה לה לראות דם תוך מ"ר אע"ג דאמרי' הדור מ"ר למקור ואייתי דם בעומדת או יושבת ושותתת לשיטת ר"ח דלעיל או בנמצא על שפת הספל לשיטת מהר"ם דלעיל מ"מ לא קבעה לה וסת בהכי דע"י אונס הוא ונעקר בפעם

העוֹלָה לְדִינָא:

- א** אשה שרגילה לראות דם במ"ר אם הוא בענין שטמאה כתם ורק מפני שאינו מקבל טומאה מטהרינן לה קובעת וסת בכך ויש בזה חילוקי דינים כדלקמן.
- ב** רגילה למצוא דם רק במ"ר בין בתוך הספל לחוד [ואין בו תנאי של יושבת ומזנקת] ובין בתוך הספל ועל שפת הספל אין זה אלא וסת האונס ונעקרת בפעם אחת.
- ג** רגילה לראות על שפת הספל לחוד או במ"ר וגם על קינוח או בדיקה לאחר שכלו מ"ר הוי וסת הגוף וצריכה לעקרו ג"פ.
- ד** ובאופנים שנתבאר אם תמשיך להשתין או לקנח רק בדבר שאינו מקבל טומאה ותמצא דם ליכא שום נפק"מ דבין כך טהורה.
- ה** אך אם תשתין או תקנח עצמה בדבר המקבל טומאה חייבת לבדוק הכלי או הקינוח אם יש שם דם כיון שרגילה לראות דם ויש לה וסת לזה ואם תמצא דם אפי"ן פחות מכשיעור טמאה [אם קינחה רק בפנים מקום שאין תלי" במאכולת].
- ו** ואם לא תמצא דם אם רגילה לראות באופן שהוא וסת האונס שוב אינה חייבת לבדוק ואם הוא באופן שהוא וסת הגוף חייבת לבדוק עוד ב"פ אם תקנח או תשתין במקבל טומאה. [וצ"ע אם חייבת בדיקה גמורה לעקור וסתה].
- ז** וה"ה אם בדקה הספל או הקינוח שאינו מק"ט ג"פ ולא מצאה דם שוב אינה חוששת אפי"ן אם תשתין או תקנח אח"כ במקבל טומאה.
- ח** ואם רגילה להשתין בדבר המקבל טומאה וקבעה וסת חייבת בדיקה כדין שעת הוסת אע"פ שעכשיו השתינה באמק"ט ונמצא שם הדם.

עד עכשיו לראות וכיון שנמצא על אמק"ט טהורה, וה"ה אשה שמקנחת עצמה או שבדקה עצמה ומצאה דם ג"פ על הקינוח וגם במ"ר אף שאם תקנח עכשיו באינו מקבל טומאה תהי' טהורה מ"מ אם מקנחת במקבל טומאה אינה יכולה להעלים עין ולא לבדוק הקינוח אלא צריכה לעקרו ג"פ ולבדוק אם יש דם על הקינוח, אמנם נראה דלאחר שכבר קבעה וסת בדבר המקבל טומאה וטמאה חייבת בדיקה ולכן אף שאם רגילה להשתין בדבר שאמק"ט טהורה ואינה חייבת בדיקה [ואפי"ן אם תשתין עכשיו בדבר המקבל טומאה י"ל דאינה חייבת לבדוק הספל אך בזה נראה להחמיר אף שאין ראוי לזה] מ"מ ברגילה להשתין בדבר המקבל טומאה בזה חייבת בדיקה ובירור לעקור הוסת ולכן אף שעד עכשיו הי' הדם רק בתוך המ"ר ועכשיו השתינה בדבר שאמק"ט חייבת אח"כ בדיקה לעקור הוסת כי לא מצינו וסת שנעקר בלא בדיקה וא"כ הגם שעכשיו הרי נמצא דם ואפשר לומר שזה דם וסתה וטהורה כיון שנמצא באמק"ט ולא נצריכנה לבדוק אח"כ שהרי כבר נמצאה הדם מ"מ כיון דלא מצינו וסת שנעקר בלא בדיקה חייבת לבדוק לכתחלה לעקור וסתה, ואם השתינה כמה פעמים באמק"ט ועכשיו השתינה ג"כ באמק"ט ולא ראתה דם לכאן חייבת בדיקה דהא קבעה וסת לראות במ"ר ומה מהני מה דלא טמאה מפני שהמציאה הי' בדבר שאמק"ט ודומה לאשה שרגילה לראות בר"ח ע"י שפופרת דאע"פ שטהורה מפני דהוי חציצה מ"מ מסתבר שבר"ח הבא חייבת בדיקה לעקור וסתה אף דלעולם לא נטמאה בר"ח והכא נמי כן הוא וצ"ע, ומ"מ עו"ב אינה חוששת דממנ"פ אם האונס גרם אינה חוששת עד ג"פ ואם היום גרם הרי הוי ראוי בלא הרגשה שאינה קובעת וסת.

סימן כ"ח

בדין נמצא דם במים שבתוך הספל אם מטמא טומאת כתמים

טהור ולכך אף האשה טהורה דכיון דבתר דתמו מיא ליכא הרגשת מ"ר ואין טומאתה רק מדרבנן כדין כתם וכאן כיון דנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה הרי לא גזרו רבנן בזה. וכן הובא דבר זה להלכה בספר דעת תורה למהרש"ם (סי' ק"צ ס"ו), אמנם היכא דנגע הדם בספל אם

א כתב בספר ישועות יעקב (סי' קצ"א ד"ה ובחידושי אמרת) דנראה לי ברור דאם נמצא דם בתוך הספל על המים דאין בזה טומאת כתמים דהרי לא שייך כאן לומר כיון דהספל טמא האשה ג"כ טמאה דהרי כיון דספיקא הוא ואנן קיימא לן דספק טומאה הצפה על פני המים ספיקו

הוא מקבל טומאה טמאה כמש"כ בישועות יעקב (שם) אך היכא דהטומאה צפה והוא ספק אם נגע בכלי אפי' אם הכלי מקבל טומאה טהורה כיון דהכלי אינו טמא מדין ספק טומאה צפה ע"ש.

ובשו"ת קנה בשם (ח"ב סי' נ"ה) כתב דמאד נפלאו ממני דברי קדשם מלהבינם דהא עיקר דין זה בספק טמאה שצפה על פני המים דטהור אינו אלא בטומאת שרץ ולא בשאר טומאות כדמוכח בפשיטות בדברי הש"ס נזיר (דף ס"ד) ומפורש יוצא כן מדברי הרמב"ם (פי"ד מאבות הטומאה ה"ג) שכתב ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד, ועוד דאפילו את"ל דגם בשאר טומאות דינא הכי, מ"מ הרי עיקר דין זה אינו אלא לגבי אדם וכלים ספק נגעו בהטומאה או לא נגעו קיימא לן שהם טהורים, אבל המים עצמן פשוט שנטמאו ואפילו בספק טומאה שבתוך המים כמבואר בדברי הרמב"ם (שם ה"א) דספק משקין לטמא אחרים טהור אבל לטומאת עצמן טמאים מספק והוא משנה מפורשת (בפ"ד דטהרות מ"ט) ספק משקין ליטמא טמא.

עוד הקשה דלפי דבריהם שמדמים דין כתם הנמצא על המים לדין ספק טומאה צפה על המים א"כ הכי נמי בכתם הנמצא ברשות הרבים נימא הכי דליכא בזה משום טומאת כתמים כדין ספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור דמאי שנא ספק טומאה שצפה על פני המים מספק טומאה ברשות הרבים שהוא ג"כ טהור ולא אשתמיט שום פוסק לאשמעינן חידוש זה דכתם הנמצא ברשות הרבים טהור ובודאי דחלילה לומר כן דכל עיקר גזירת כתמים על הספק גזרו ולא דיינינן בהו דין ספק לטהרם מחמת זה כל זמן שאין לנו במה לתלותו ע"ש וסיים דמכל הלין טעמי אין לסמוך ולהקל ולעשות מעשה כדבריהם עכ"ד.

ב ולענ"ד אין לדחות דברי הגאונים שכל רו לא אניס להו, ומקודם נעמוד בקושיא אחרונה דא"כ נטהר כתמים ברשות הרבים, ואיני רואה בזה קושיא דודאי חז"ל טימאו הכתמים גם ברשות הרבים דכתמים לא חשבינן להו לספק אלא לודאי דכיון דהמקום הי' בדוק ובצפור לא נתעסקה ובשוק טבחים לא עברה האי דם ודאי מגופה היא וא"כ גם ברשות הרבים טמא, ואמנם באמת היכא דהכתמים נמצא במקום רבים ולא ידוע ממי אפשר דדין ספק טומאה ברשות הרבים עליו וכולן טהורות וכבר הקשה בתוספות הרא"ש קידושין (דף עג:) ובתוס' רבינו פרץ (שם) על דין דשלוש נשים שהיו ישנות במטה אחת שיהיו כולן טהורות מדין ספק טומאה ברשות

הרבים אע"פ שהכתם בודאי מאחת מהן יהא דינא הכי כדאמרי' בנזיר (דף נז.) שני נזירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם דמבואר בגמרא (שם) שאם אותו אחד נמצא ביחד עמהן הרי הם שלשה ונחשב כספק טומאה ברשות הרבים וספיקו טהור וא"צ להביא קרבן טומאה וא"כ גם בשלוש נשים במטה אחת הוי ספק טומאה ברשות הרבים ואמאי אין כולן טהורות וכמה תירוצים נאמרו בזה יעו"ש וע"ע במשנה אחרונה נדה (פ"ט מ"ד), ועכ"פ חזינן דמדמינן דין ספק טומאה ברשות הרבים לענין כתמים אלא דלענין הטומאה כשנוגע רק לאחת מהן והי' בדוק אמרי' דודאי ממנה ואין ע"ז שם ספק, וא"כ פשוט דלענין דין טומאה צפה על המים למה לא נימא דין זה לגבי כתמים וכי גרע משרץ ודאי שאם צפה דהכלי טהור ה"ה וכל שכן לענין כתם דהכלי טהור כיון דאיכא ספק אם נגע בהכלי והרי זה כנמצא כתם באחורי כלי חרס דטהורה אע"פ שתוכו מקבל כתמים מ"מ כיון דאחוריו אינו מקבל טומאה טהורה כדאמרי' בגמרא ולא גזרי' גבו אטו תוכו ה"ה הכא כיון שבמצב כזה שהטומאה צפה אין הכלי טמא אין האשה טמאה דהא כל עיקר גזירת כתמים מבואר בר"ן (דף נז:) הוא כדי שלא יבואו לטהר אף את הבגד שהכתם עליה ומשום כך טמאו את האשה ולכן באופן שאין הבגד טמא לא גזרו על האשה וה"ה הכא שאין הכלי טמא אין האשה טמאה.

אמנם בשו"ת נוב"י תנינא (סי' ק"כ) עמד בזה דלמה לא נטהר כתמים ברשות הרבים מדין ספק טומאה ברשות הרבים וכתב דכל דיני טומאה וטהרה בספיקות שייך רק לענין טומאה אבל באיסור נדה אף שלענין צד הטומאה שבו יש חילוק בין רשות היחיד לרשות הרבים אעפ"כ לענין צד איסור לבעלה שזה מדין איסור ערוה ולא מצד טומאה שבה אין מקום לחילוקים הללו של טומאה וטהרה אלא דספק אחד אסור ובס"ס מותר בין ברה"י ובין ברה"ר, וכ"כ בשב שבעתתא (שם פי"ב) והביא כן מדברי התוס' בבא קמא (דף יא.) שכתבו לחלק כן, וכ"כ בס"ט (סי' קצ"ו סקכ"ג דלא כדברי השואל שו"ת זכרון יוסף (סי' י"י) ע"ש. וכתב בנוב"י (שם) דאף דעיקר גזירת כתמים הוא מטעם טומאה מ"מ לאחר שכבר גזרו על הכתמים שוב לענין איסור לבעלה אוקי באתריה כשאר איסורים שאין חילוק בין רה"ר לרה"י.

ובאמת לפי דברי הנוב"י דטומאת כתמים גזרו מפני שלענין טומאת הבגד הוי ספק דאורייתא דגם בלא הרגשה הבגד טמא קשה דמ"מ ברשות הרבים ספקו טהור מה"ת א"כ למה טמאה כתם ברה"ר, ולכן מוכרח

צפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות כיצד עריבה שהיא טמא מת וכו' הרי הוא בטהרתו מפני שהוא צף עכ"ל, וכבר הקשו האחרונים מדברי הרמב"ם (שם ה"ג) שכתב ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד וכמה אחרונים נקטו בכונת הרמב"ם כפשוטו דרן בטומאת שרץ דאיכא קראי נאמר דין טומאה צפה אבל בשאר הטומאות לא, אך לא תירצו הסתירה שבדברי הרמב"ם, ובערוך השולחן (סי' קמ"ט סי"ב) כתב דזה שאמרו לשרץ בלבד זהו למעוטי מת וכן אמרו בירושלמי לא אמרו צף אלא לשרץ הא למת טמא ע"ש אלא דס"ל (שם ס"ט) דבמת גם בספק מגע טמא, וצ"ל דהיינו דוקא במת עצמו אבל בכלי שהיא טמא מת ספק צפה טהור כמש"כ הרמב"ם (בה"ה), וכ"כ באור שמח שהרמב"ם סובר שכלי שהוא טמא מת אינו מטמא באהל והרי הוא כשרץ והרמב"ם ממעט רק טומאת מת עצמו שמטמא באהל אבל שאר טומאות שמטמאים רק במגע הרי הם כשרץ שטומאה צפה טהור וכ"כ במקור ברוך (ח"ב סי' ט"ז אות ה'), וכע"ז כתב בתפא"י (בועז סק"י) לתרץ אלא שכתב שהוא דוחק ונשאר בצ"ע ע"ש, ולענין הלכה נראה דיש להקל דטומאה צפה הוא דין בכל הטומאות לבד מטומאת מת שכן דעת רוב ראשונים התוס' והרא"ש ור"ש והמפרש ומאירי וכ"ה בירושלמי וגם בדעת הרמב"ם איכא רבוותא דס"ל הכי והוא הערוה"ש ואור שמח ומקור ברוך והרמב"ם עצמו כתב כן בהלכה ה' לכן העיקר להלכה דספק טומאה צפה טהור בכל הטומאות לבד מטומאת מת.

דין משקין שבעריבה

ד' מבואר בדין דהתוספתא דעריבה שהוא טמא מת וככר תרומה כרוך בסיד או בנייר ונתון בתוכה וירדו לתוכה מי גשמים וכו' הרי הוא בטהרתו מפני שהוא צף, ולכאור' צ"ב מ"ט לא נטמאו המים מן העריבה והמים יטמאו את הככר, ותי' בתפארת ישראל פ"ד דטהרות (בועז אות י') דמיירי שלא ירדו לרצון דלא ניחא ליה והו"ל כמחוברין שבקרקע שאינן מקבלין טומאה ולפיכך לא נטמאו מי הגשמים שבעריבה ע"ש, וכיוצא בו מבואר במשנה (פ"ד דמכשירין מ"ב) מי שירדו עליו גשמים אפילו אב הטומאה אינו בכי יותן וכתב הרע"ב אפילו היה האדם הזה אב הטומאה ונטמאו המשקין שירדו עליו ואנן אמרינן לעיל דמשקין טמאים מטמאים לרצון ושלא לרצון אפילו הכי אינן מכשירין כיון שירידת הגשמים עליו היתה שלא לרצון עכ"ד ומשמע מדבריו דאפי' הגשמים ירדו עליו שלא לרצון נטמאו והקשו עליו האחרונים דבמסכת

לחלק בין איסור לטומאה דאחר שכבר גזרו על הכתמים שוב תלוי דין האשה בדין איסור ואין חילוק בין רה"ר לרה"י וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ה סי' מ"ז), ומ"מ גם לפי דברי הנוב"י הרי בעינן שהכלי יקבל טומאה דבלא"ה אינו מקבל טומאת כתמים ובדין קבלת טומאה ודאי נלמד מדין טומאה וטהרה אם מקבל טומאה או לא ואם הכלי אינו מקבל טומאה מחמת טומאה צפה אין האשה טמאה דהא אין הכלי טמא.

א"א דיש לעיין בב' הקושיות הראשונות חדא דלא נאמר דין טומאה צפה אלא בשרץ ועוד דהמשקין מקבלין טומאה וא"כ תטמא האשה כיון שנמצא הכתם על דבר המקבל טומאה שהוא טומאת משקין שמקבלין טומאה מן התורה כמו שפסק הרמב"ם (בפ"א ה"ד מטומאת אוכלין) וכדי לעמוד על הבירור נקדים סוגיא דטומאה צפה, ואח"כ נבאר בס"ד דין משקין אלו.

בדין ספק טומאה צפה

ג' והנה בגמרא נזיר (דף סג:) צפה אינה מטמאה לענין שרץ דתנן ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע טהורה רבי שמעון אומר בכלים טמאה בקרקע טהורה והוא משנה בפ"ד דטהרות (משנה ח') ופירש המפרש אע"ג דטומאת מת צפה מטמאה בספק לענין שרץ אינה חשובה לטמא מספק שאם שרץ צף על פני המים ספק נגע בו ספק לא נגע בו ספקו טהור בין שהיא צפה במים שבכלים בין במים שבקרקע טהורה וכתבו התוס' שיש מים בכלי ושרץ צף על פני המים ספק נגע בכלי ספק לא נגע טהור ואמרינן בגמרא (דף סד.) ת"ר כל הניטלין והנגרין ספיקן טמא מפני שהן כמונחין והנורקין ספיקן טהור [דהוי כטומאה צפה] חוץ מן כזית המת והמאהיל על פני הטומאה ופי' התוס' כגון אדם ההולך במים ונמצא כזית מת קבוע במים ספק עבר הטהור עליו והאהיל על המת דבשרץ כי האי גונא טהור או במת לטומאת מגע וכו' עכ"ד פי' שיש ספק אם נגע במת דלטומאת מגע המת ילפינן מטומאת מגע השרץ דספק מגע טהור כשהטומאה צפה ורק לענין ספק אם האהיל על המת לא נאמר דין טומאה צפה וכ"כ המפרש (ד"ה בעי'), וכ"כ הר"ש (בפ"ד דטהרות מ"ג) וכ"כ בפירוש הרא"ש שם וכן מוכח במאירי ע"ש, והכי מוכח בתוספתא שהביא הר"ש עריבה טמאה טמא מת וככר של תרומה כרוך בסיד או בנייר נתון בתוכה וירדו גשמים ונתמלאה והככר צף ספק נגע בצדי העריבה טהור מפני שהוא צף אלמא דבטומאת מגע מת נמי טהור צפה, והרמב"ם (בפ"ד ה"ה מאבות הטומאה) הביא לדין התוספתא וכתב כדרך שטהרו חכמים ספק טומאה

פסק הרמב"ם (בפ"י ה"ב מטומאת אוכלין) וכתב שם דמי רגלי בני אדם בין גדולים בין קטנים כל אלו היוצאין מן האדם משקין הן בין שיצאו לדעתו של אדם בין שיצאו שלא לדעתו עכ"ל ועי' בפ"י הר"ש והרע"ב שפירשו בענין אחר ועי' בתוס' יו"ט ובמפרשי המשנה מה שכתבו לחלק לפירושה בין זה לשותה חמי טבריא יעו"ש, וכתב במשנה אחרונה דלא נקרא משקה אלא מדברי סופרים דהא אנן קיימא לן דמשקה סרוח אינו מקבל טומאה דכתיב אשר ישתה פרט למשקה סרוח כמש"כ הרמב"ם (פ"ב מטומאת אוכלין ה"ד) אלא מדאורייתא ממעט משקה סרוח והכא מדרבנן איירי עכ"ל ע"ש.

וקשה דהא ממה דמסתים סתים הרמב"ם דכל משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי לשתיית האדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו מכשיר שנאמר אשר ישתה משמע דגם מדרבנן אינו מקבל טומאה, וכבר תמה המשנה אחרונה על עצמו דלא אשתמיט בשום דוכתא לאחד מן המחברים לכתוב זה במשקה סרוח דיש בהן טומאה מדברי סופרים, והנה ממשמעות התוספתא (פ"ט דשבת מ"ד) וגמרא נדה (דף נה:) משמע דתולדות המים הוא דאורייתא דתניא התם מנין לדם שהוא משקה וגו' מנין ליינ שהוא משקה וכו' עד מנין לדמעת העין שהוא משקה וכו' מנין למי האף שהוא משקה, משמע דהכל דין אחד שהוא מן התורה, וכן מוכח מפ"י המשניות להרמב"ם (פ"ו דמכשירין מ"ד) שהביא להך תוספתא וכתב דאלו כולן אסמכתות והעיקר הלכה למשה מסיני ע"ש משמע דתולדות המים הוי הלכה למשה מסיני דבכלל מים הן. אך בתוס' במסכת כריתות (דף יג:) והר"ש במכשירין (פ"ו מ"ד) כתבו דתולדות המים הן מדרבנן מ"מ צ"ב מ"ט גזרו על תולדות המים הרי משקה סרוח אינו מטמא אפי' מדרבנן וכנ"ל וכל שכן דקשה להרמב"ם.

וצ"ל כמש"כ החזו"א מכשירין (סוף סי' ד') דלא ממעטינן מקרא דמשקה סרוח דברים היוצאין מן האדם דהיוצא מן האדם חשיב טפי משקה כמש"כ הר"ש (פ"ו מ"ח) ע"ש.

ו והנה משקה סרוח אינו מקבל טומאה וכנ"ל ויש לעיין מה הדין אם המשקין מצד עצמן אינן סרוחין כגון מי גשמים אלא שנפלו לתוך כלי מאוס שעתה אינו עומד לאכילת אדם אם מקבלין טומאה או לא דהנה במסכת בבא בתרא (דף פ:) מבואר דלר"א דבש דבורים שזב ע"ג כלי מאוס אין עליו תורת משקה אף שראוי לאכילת אדם כיון שאינו עומד לאכילת אדם כדמוכח מדברי רשב"ם שכתב שמועיל מחשבה ואם נפסל מאכילת אדם לא מהני

כריתות (דף טו:) מוכח להדיא דהמשקין טהורין דאיתא התם מהתוספתא דזב וטמא מת שהיו מהלכים וירדו עליהם גשמים אע"פ שסוחטים מצד העליון לצד התחתון טהורים וכן מבואר ברש"י ותוס' וכ"כ הר"ש (בפ"א מ"ה דמכשירין) וכ"כ להדיא הרא"ש בפירושו משנה זו דאינו בכי יותן דשלא לרצון ירדו עליו וגם לא נטמאו כדתניא בתוספתא זב וטמא וכו' והוא ברייתא דכריתות הנ"ל, וכן מבואר גם ברמב"ם (פ"ד ה"ו מטומאת אוכלין) וכ"כ הגר"א באליהו רבה ושאר אחרונים והא דאמרי' בפ"ק דמשקין טמאים מטמאים שלא לרצון מיירי במעיינות הזב כמו שפי' הגר"א שם.

אלא דצ"ב מהא דתנן (בפ"ב דמכשירין מ"ג) לענין מי שפיכות שירדו עליהן מי גשמים דאם קדמו מי גשמים אפילו כל שהן למי שפיכות טמא וכן פסק הרמב"ם (בפ"ב ה"ו מטומאת אוכלין) דאם קדמו מי גשמים וירדו להן כל שהוא ממי שפיכות הכל טמא שמשקין טמאין שירדו לטהורים מטמאין בכל שהוא עכ"ל ומוכח מזה דמשקין טמאין מטמאים המי גשמים, אלא דבפי' הרא"ש כתב שם דכשקדמו מי שפיכות ואח"כ נפלו מי גשמים לתוכן ודאי דלא אחשבינהו להני מי גשמים כיון דידע שיפלו למים סרוחין וכל זמן דלא מחשב להני מי גשמים ישארו בטהרתן ואין מקבלין שום טומאה ולא הוי כאן אלא טומאת מי שפיכות לבד ובטל ברוב משא"כ אם קדמו מי גשמים בכלי או בבור שבקרקע דודאי ניחא ליה בהו דעדיין ראויים הן לתשמיש ומשום הכי אם נפל עליהן כל שהוא מי שפיכות טמא הכל דנטמאו מי גשמים וכן פירשו אחרונים מפרשי המשנה עי' תוס' חדשים וחי' הרא"ש טרויב ומשנה אחרונה, ובתפארת ישראל וחזון נחום ומשנה אחרונה תירצו עוד דמיירי דהוא מדעתו שפך עליהן וזו הוכחה גדולה שלא הקפיד שמי גשמים אלו יהיו בטהרתם אלא כונתו לעשות מקום קיבוץ מים הללו קיבוץ מי שופכין הלכך נעשו כולן מי שופכין דניחא ליה שיתערבו וזה דומה למה דתנן (בפ"ד מ"י) עצים שנפלו עליהן משקין אם הוציאם שירדו עליהם גשמים אע"פ שרבו טמאים דכיון דניחא ליה מקבלים טומאה מהמשקין וה"ה הכא דכיון דשופך לתוכן ברצון הרי ניחא ליה ומקבלים טומאה, והתם אם לא הוציאם אפילו קדמו הגשמים טהורין דמסתמא לא ניחא ליה דעצים יבשים יפים מלחים כמש"כ במשנה אחרונה שם.

בענין משקה סרוח

ה במסכת מכשירין (פ"ו מ"ה) תנן תולדות למים וכו' מי רגלים בין גדולים בין קטנים לדעתו ושלא לדעתו וכן

דלקחו להשתין בו הרי מבטל בידים המשקה] ואף דהמ"ר עצמן מקבלין טומאה היינו מדרבנן וכיון שנתערב ברוב מים לא נחשב שנמצא על המ"ר אלא כנמצא על המים ואינן מקבלין טומאה דהוי סרוח וכנ"ל ואפי' אם נחשוב אותו כנמצא על מ"ר מ"מ אינו מקבל טומאה רק מדרבנן והמהרש"ם הרי ס"ל דמקבל טומאה דרבנן אינו מקבל כתמים וכן דעת הפרדס רמונים ופרי דעה (ש"ך סקט"ז) וכ"כ הגרש"ק בנדרי זריזין ובאור שמח (פ"ט ה"ז) וכ"ה בשו"ת דברי חיים (ח"ב ס"פ) ועוד דדעת הגידו"ט בתשובה (סי' כ"ג) דמ"ר אינן מקבלין טומאה אפי' מדרבנן ורק לענין מכשיר כתב הרמב"ם דמכשיר מדרבנן ע"ש וא"כ אתי שפיר פסק הישועות יעקב.

ח והנה בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג) עמד על המחקר אמאי בנמצא על מ"ר טמאה הרי דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים ותי' דמ"ר מיקרי משקה ומקבל טומאה כמש"כ הרמב"ם פ"י מטומאת אוכלין ושוב כתב לחדש משום דהכלי טמא מחמת טומאת משא ע"ש, ומש"כ משום טומאת משא כבר הקשו הרבה אחרונים ע"ז ואכמ"ל אמנם מש"כ משום דהמ"ר מקבלין טומאה הניחא למאן דס"ל דמקבל טומאה דרבנן מקבל טומאת כתמים וכמו דס"ל להנוב"י (תניינא סי' ק"ט) והביאו בפ"ת (סי' ק"צ סק"י) אבל למאי דס"ל הרבה פוסקים דמקבל טומאה דרבנן אינו מקבל טומאת כתמים א"כ אמאי טמאה בנמצא על מ"ר.

אמנם באמת לא נזכר בהדיא דנמצא דם על המ"ר אלא באיש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים דמשמע מזה דלולא הספק ספיקא היתה טמאה בנמצא על המים ואמאי הא אינו מקבל טומאה, ובאמת לק"מ דהא שפיר נקט כן לרבותא דרבי שמעון מטמא אפי' בס"ס ואפי' בנמצא על המים דס"ל דטמאה נדה דחזקת דמים מן האשה, וגם לפי רבי יוחנן דס"ל דר"מ מטהר בס"ס שפיר קמ"ל דבלא ס"ס כיון דטמאה נדה כמו שאמרו בפרק קמא (דף יד:) א"כ גם בנמצא על המים טמא בחדא ספיקא דאין כאן טומאת כתם, אבל בסתם אשה שעושה צרכיה מייירי שנמצא הדם על הספל שלא על מ"ר.

א"א דאי קשיא קשה מדברי הש"ך (סק"ו) שכתב דמשמע דהיינו בנמצא תוך הספל על המים וקשה דא"כ גם בלא ס"ס טהור דהא לשיטת ר"ח קאי דמטמא טומאת כתם, וי"ל דמייירי גם היכא דעומדת ושותתת ובזה י"ל דס"ל לר"ח דטמאה נדה כמו שהארכתי במק"א, אך לפי מה שהבין הכו"פ ושו"ע הרב

מחשבה וכמש"כ בחזו"א טבול יום (סי' ד' סק"א) ואף דלחכמים מקבל טומאה אף כשזב ע"ג כלי מאוס היינו טעמא מפני דס"ל דמקבל טומאה גם כשהוא בכורת דתורת אוכל עלה וכיון דהי' תורת אוכל ובר קבלת טומאה אע"פ דבשעה שנעשו משקין הוא נופל בכלי מאוס ואינו עומד להאסף אפ"ה טמא משם משקין כיון שכבר ירד עליו תורת אוכל כמש"כ בחזו"א שם, וה"ה לפ"ז כל משקה שהי' ראוי לקבל טומאה אף שעכשיו נפלו לתוך כלי מאוס מקבלין טומאה כל שלא נפסל מכלב, אבל מי גשמים שירדו לתוך כלי מאוס שמי גשמים אינן ראויין לקבל טומאה אא"כ חישב עליהן לרצון ואפי' נפלו על אב הטומאה שלא לרצון אינן טמאין כדתנן במכשירין (ריש פרק ד') וכמו שנתבאר לעיל א"כ כשירדו לתוך כלי מאוס שאינו עומד שוב לאכילת אדם י"ל דדינו כמשקה סרוח וכמו לר"א בזב ע"ג כלי מאוס דשוב אינן מקבלין טומאה ודומה למי גשמים שנפלו לתוך מי שפיכות דלא נטמאו המי גשמים כמש"כ הרא"ש דלא אחשביניהו כיון שידע שיפלו למים סרוחים וה"ה כשנפלו לתוך כלי מאוס שוב אינו מקבל טומאה אע"פ דראוי לאדם כיון שאינו עומד לאדם.

ז והשתא נחזור לדינא שכתב הישועות יעקב ומהרש"ם דבנמצא דם בתוך הספל על המים ליכא טומאת כתם והקשה בקנה בשם הרי המשקין עצמן מקבלין טומאה מה"ת ולפי מה שנתבאר לק"מ חדא דשפיר אפשר לאוקמי דמייירי שלא חשב כלל על המשקין דכדי שיקבלו טומאה בעינן רצון ואף שמשקין טמאין מטמאים שלא לרצון כדתנן בריש מכשירין והתוס' נדה (דף טז.) ס"ל דדם נדה בכלל משקין טמאין מ"מ כיון שהמי גשמים לא חשיבי משקה שלא לרצון אינן מקבלין טומאה וכנ"ל, ואפי' אם חשב עליהם לאחר שירדו לתוך הכלי י"ל דשוב לא מהני מחשבה כיון דנפל לתוך כלי מאוס ולא מקבלי טומאה וכדלעיל, ועוד דאפי' את"ל דמייירי שנתן מים לתוך הכלי שהי' בו כבר שם משקה מתחלה מ"מ לאחר שנתערבו בו מי רגלים הרי נעשה סרוח קודם שנטמא דממנ"פ אם הדם הגיע יחד עם המ"ר הרי אינו דם נדה אלא ממכה שיש לה דהא אין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ואלא דהדם הגיע לאחר ההשתנה ואז הרי כבר נתערבו המ"ר עם המים ונעשו המים סרוחים קודם שנטמא ואינו ראוי לשתיית אדם והרי כתב הרמב"ם (פ"ב הי"ד) דשוב אינן מקבלין טומאה [ואפילו לדעת הראב"ד שם מ"מ היכא דמבטלו בידים מתורת אוכל מבוטל כמש"כ התוס' בב"ב (דף טז:) וגם הראב"ד מודה לזה כמש"כ במשנה אחרונה טהרות (פ"ח מ"ו) והכא נמי

דמחמירין כר"ח דס"ל דר' יוסי מטמא משום כתם למה לנו לחוש בזה כיון דאיכא חד דעה דמטמא נדה הרי מעיקר הדין טהורה לגמרי וכיון דנמצא על אמק"ט טהור גם לר"ח. ולענ"ד נראה דעיקר כונת הש"ך דנמצא תוך הספל במקום המים והיינו אצל המים באופן שנוגעת לספל דהא כל מה שהש"ך בא לאפוקי הוא נמצא על שפת הספל ולכן נקט תוך הספל על המים ואין הכונה על המים ממש אלא בענין דטמאה משום כתם כגון בנגע בכלי עצמו או דהמ"ר מועטין ונוגעין הדם בספל ממש אבל באמת היכא דנמצא על המ"ר עצמן כיון דאינן מקבלין טומאה רק מדרבנן אינו מטמא כתם, וע"כ צריך ליישב כן לפי דעת הגידולי טהרה דס"ל דמ"ר אינן מקבלין טומאה כלל אפי' מדרבנן וכנ"ל.

בדברי הש"ך שם לא מיירי בעומדת ושותתת וא"כ קשה דעל המים בלאו ס"ס שרי דהא מ"ר אינו מקבל טומאה רק מדרבנן ולשיטת רבינו חננאל דהרמ"א פסק כוותיה הרי אין כאן רק טומאת כתמים.

וראיתי להגאון מהרש"ק ז"ל בקונטרס שירי שיריים (תשובה כ"ג) שעמד בזה וכתב דשאני הכא כיון דנמצא מיד אחר עשיית צרכיה דודאי הוי מגופה גרע משאר כתמים דלמ"ד אחד הוי משום נדה וזה ודאי שייך אף במשקין דעכ"פ הוא טומאה דרבנן אבל באם נמצא אח"כ ולא מיד באופן דלכו"ע לא נקרא ראי' רק כתם בזה אני אומר דלא גזרו רק בדבר המקבל טומאה מה"ת ע"ש.

ובאמת זה חידוש גדול לחלק בין הדבקים דכיון דאנן פסקי' להלכה כר' יוסי דטהורה אלא

סימן כ"ט

דיני כלה הנכנסת לחופה

א מש"כ במק"א לבאר כונת הב"ח ולפי דברינו שם לא כיון הב"ח לזה יעו"ש].

ראתה דם חימוד צריכה הפסק טהרה מדינא

ב דעת הרשב"א דבתבעוה לינשא א"צ הפ"ט ולא בדיקה תוך ז"נ כיון שלא ראתה ודאי וכל שלא הרגישה תוך ז' ימים נקיים קרינן להו, [ונראה דאף לדעת החו"ד (בסי' קצ"ו סק"ג) דבעי' מה"ת בדיקה בז"נ מודה הכא דדוקא היכא דיש חזקת מעיין פתוח בעי' מה"ת ספורין ובדוקין משא"כ הכא דמעיינה סתום], ולכא' הי' נראה לחדש דאפי' נחמיר כדעת הב"ח (בסי' קפ"ד ס"ט) דהא דאמרינן דעבר הוסת ולא בדקה טהורה דדוקא בבדקה עצמה מיד לאחר וסתה תוך שיעור וסת אבל לא בדקה תוך הזמן אע"פ שלאחר כך בדקה עצמה ומצאה טהורה טמאה דחזקה אורח בזמנו בא - מ"מ נראה דא"צ הפ"ט ובדיקה תוך ז"נ דק"ו הוא מדם חימוד דאפי' בדקה עצמה בשעת תביעה לא מהני ואפי' קטנה וזקנה ומעוברת חוששין ואפ"ה א"צ הפ"ט ובדיקה כיון דלא ראתה ודאי כש"כ בוסתות דחזקה העשויה להשתנות הוא ויותר קיל דהא לדעת רוב הפוסקים טהורה ע"י בדיקה משא"כ דם חימוד מדינא לכל הפוסקים צריכה ז"נ ולא מהני בדיקה [זולת לדעת ראבי"ה] לכא' פשיטא שא"צ הפ"ט ובדיקה ולדעת השו"ע א"צ הפ"ט, ובדיקה בעי' לכתחי' כל יום ובדיעבד בדיקה א' תוך ז' והוא חידוש גדול. אכן בהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה מיד ולא

א בטושו"ע כתב בשם הרשב"א ואפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה שמא מחמת חימוד ראתה "טיפת דם כחרדל" ולא הרגישה בו ע"כ, ולכא' צ"ע דהא כתב הב"ח סי' קפ"ג דטיפת דם כחרדל אם לא הרגישה אינה טמאה גם מדרבנן אלא מחומרא דר"ז דתלי' דמצדדין אתיא דאין דרך מקור להוציא טפה כחרדל, ועפ"ז כתב הסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה) וכן (בסי' קפ"ג סק"ד) דבמקום שיש עוד ספק יש להקל דאע"פ שבנות ישראל החמירו ע"ע היינו בחדא ספיקא אבל היכא דאיכא עוד ספיקא הוי ס"ס וטהורה - וא"כ צ"ע דהכא הוי ס"ס שמא ראתה שמא לא ראתה ואפי' את"ל דראתה כיון דלא הי' אלא טיפת דם כחרדל תלי' דמצדדין הוא דלא החמירו בנות ישראל אלא בחד ספק, [והו"ל להטור לכתוב סתמא שמא ראתה דם ונאבד והיינו כב' טיפות אם יש סברא דגם על ב' טיפות שייך נאבד], ונראה לומר דהכא בדם חימוד מודה הב"ח דאם תראה דם כחרדל תהי' טמאה מדרבנן בלא חומרת ר"ז והיינו טעמא כיון דיש רעותא לפנינו דמחמת חימוד ודאי ראתה ולכן שפיר יש לחוש שמא מחמת חימוד ראתה טפת דם ונאבד [ועי' פרישה]. ולפ"ז נראה לחדש דאשה שתראה טפת דם כחרדל ביום וסתה הקבוע שאיכא חזקה אורח בזמנו בא ולא הרגישה תהי' טמאה מדרבנן ולא מחומרת ר"ז כיון דיש רעותא לפנינו דאורח בזמנו בא וא"כ אין לסמוך על הקולא של הסד"ט דיש עוד ספק היכא דראתה ביום הוסת. [ועייין

סי ק"צ, וא"כ ע"כ דהוא דין מיוחד רק בדם חימוד, ועוד דהרי דעת הרמב"ם דכתמים בגופה אפילו כל שהוא טמא, וכמה פוסקים החמירו כן, ומבואר בשו"ע ס"א דכתמים בגופה צריכה הפ"ט וזה כולל גם למחמירים כשיטת הרמב"ם, שהרי השו"ע מביא גם דעת הרמב"ם, וסתם ולא חילק בין כתמים בגופה כל שהיא דלא ליצטרך הפ"ט, ואף דהרמב"ם גופיה לא מצריך כלל הפ"ט בכתמים, מ"מ כל הפוסקים לא כתבו כן, וכן פסק בשו"ע, וא"כ למאן דמחמיר כהרמב"ם בכתמים שבגופה טמאה בכ"ש, וודאי מצריך הפ"ט כדין כתמים שצריכים הפ"ט, ואע"פ שאינו אלא ראייה מועטת א"כ ע"כ דלא דמי לדם חימוד, וצע"ג. והא דהט"ז (סק"ב) והגר"א העתיקו רק הטעם דספק ראי' יעו"ש נראה דלחומרא כתב כן דאם איכא רק חדא לטיבותא כגון דודאי ראתה אפי' ראי' מועטת הוא צריכה הפ"ט, ועיין צ"צ פס"ד כתב לב' הטעמים בדרך ס"ס ע"ש. [אך ממה שכתבו הרמב"ן והר"ן רק הטעם דראי' מועטת משמע דאפי' ודאי ראתה א"כ הפ"ט אך כ"ז רק בחימוד וכנ"ל אמנם להלכה נראה להחמיר דבודאי ראתה מעכב הפ"ט וכנ"ל.]

אם מהני מוך דחוק בשעת תביעה

ג] מבואר בשו"ע דאפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה צריכה ז"נ דחיישינן שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחדל ולא הרגישה בו, ובתשובת מיימוני נחלקו הראב"ה וריב"ן אם חששו חז"ל דמחמת חימוד ראתה ונאבד הדם בפרוזדור, או דלא חיישינן שנאבד הדם אלא חיישינן שמא ראתה ולא אדעתה שלא שמה לב לזה ויצא דם ולא הרגישה בו, והנפק"מ אם אומרת ברי לי שלא יצא דם וגם בדקה עצמה בשעת התביעה לראות אם יצא דם דאם לא חיישינן שנאבדה טהורה כיון שברי לי דליכא דם אבל אם החשש הוא שנאבד מחמת קטנותה לא מהני בדיקה בשעת תביעה שהרי יצא טיפת דם לפרוזדור, והקשה ראב"ה על סברת ריב"ן דכי היכי דכל ז' נקיים נאמנת בבדיקתה כיון שבודקת בחורין ובסדקין ולא אמרי' שנאבד הרי נמי הכא ע"ש וצ"ל דלא דמי לז' נקיים דמהיכי תיתי נחשוש שיצא טיפה ונאבד כיון דליכא דם לפנינו משא"כ בדם חימוד שכל ראייתה אינו אלא מועט ואיכא רעותא לפנינו שחמדה חיישינן שנאבד וכדמוכח בגמרא דלא מהני בדיקה כמש"כ הראשונים ועיין באר הגולה וביאור הגר"א (סק"א), ובאמת קשה על הראב"ה בזה דהו"ל להגמרא לתרץ על מאן הו"א לימא שעשו בדיקה מיד ועיין בכו"פ מה שרצה לתרץ בדוחק וצ"ע, וע"ע בלחור"ש (סק"ג).

מצאה כלום דטמאה כמש"כ השו"ע (ריש סי' ק"צ) אפי' לדעת הנוב"י (תניינא חיר"ד סי' ק"ח) דהוי ספק תורה ולא ודאי דאורייתא מ"מ י"ל דבעי' הפ"ט ובדיקות נקיים דהתם הוי חשש איסור תורה אבל בחימוד דהוא חשש דרבנן א"כ הפ"ט וה"ה די"ל כן לענין וסתות דהוא דרבנן, לדעת הב"ח הנ"ל דמטמא בעבר וסתה א"כ הפ"ט.

אבל נראה שאין הדבר כן דרק לענין דם חימוד דאיכא תרתי לטיבותא דראייתה תמיד אינה אלא מועטת והוא רק חשש ראי' הקילו אבל דם וסת שהוא עצם ראי' מרובה אע"פ דעכשוו אם איתא דראתה לא הי' אלא ראי' מועטת לא הקילו בזה, ואע"ג דהראב"ד בבעלי הנפש (שער הספירה) כתב ב' טעמים דבתביעת נשואין לא בעינן הפסק טהרה חדא מפני שאינה ראי' ודאי אלא ספק אי נמי קים להו לרבנן דדם חימוד דבר מועט הוא וכמי שהפסיקה בטהרה דמיא אבל ראי' וסת מרובה היא וכו' ע"ש, נראה דבדרך ס"ס כתב כן ספק אם ראתה ואפי' את"ל ראתה דם חימוד מועט הוא ולא סמך עצמו אטעמא דספק ראי' בלבד שלא להצריך הפ"ט, וראי' לזה מדברי הר"ן שהזכיר רק הטעם דראי' מועטת הוא, וזה נראה כונת הרשב"א בתוה"ב שכתב ודי לך אם אתה חושש שמא ראתה ופסק הדם מיד דלכאו' קשה אם חיישינן שמא ראתה למה נאמר דפסק מיד הרי דם דרכו לימשך זמן מה אלא משום דראיית דם חימוד מועטת הוא ולכן אפי' את"ל דראתה אמרי' דפסק מיד, ודברי הב"ח (ס"ב) תמוהין קצת בפירושו ע"ש ונראה דיש להגיה בדבריו במקום א"כ צ"ל אי נמי ונתחלף נ' בכ' והוא כדברי הראב"ד ע"ש, אך כל זה בדם חימוד שכל הראי' מועטת הוא משא"כ בוסתות וה"ה בכל דם הבא מגופה שאין הדרך להיות מועטת צריכה הפ"ט ובדיקה אע"פ שיש רק ספק שמא ראתה ואת"ל ראתה לא ראתה רק דבר מועט, [ועי' בשו"ת אגרות משה (ח"ג סי' נ"ה) שהאריך בזה ונוטה להקל דלכו"ע אפילו בוודאי ראתה א"כ הפ"ט, ועפ"י ז' הוסיף לדמות גם ראיית דם על עד הבדוק תוך ימי הספירה שאפשר שא"כ הפ"ט ע"ש, והנלענ"ד כתבתי, שאדרבה העיקר הוא משום דהוי ספק ראייה, וכש"כ שאין לדמות ראיית עד הבדוק לחימוד שהוא לעולם ראייה כל שהוא, ולא הוחזק מעיינה פתוח אח"כ, משא"כ שאר דמים שיצא כל שהוא הוחזק מעיינה פתוח, ואפילו אשה שמצאה על עד הבדוק מראה מסופק חייבת לעשות הפ"ט, וכן הסכמת כל הפוסקים, ותמיהני מאוד על הגאון שר התורה ז"ל דאטו לדבריו כשראתה דם חימוד יותר מכגרים צריכה הפ"ט, הא וודאי שלא, דהא ראייה מועטת היא, והרי בכתמים כהאי גוונא צריכה הפ"ט כמבואר ריש

אחר שהי' קירוב שוב א"צ בדיקה עד הבעילה

ד] הט"ז סק"א מחדש דיש חילוק בין זמן מרובה למועט [ומש"כ במטה לכאו' לאו דוקא דתמר היתה בפתח עינים על אם הדרך ומבואר ברא"ם דקידשה אח"כ בפני עדים בכסף או בשטר עי' פרדס רימונים ומש"כ בפרי דעה דאיך קידשה בלא עדים עיין בפרשת דרכים (דרוש י"ז) דקידשה בפני הגרים שגיירו האבות ע"ש] ובכו"פ ודגו"מ הוכיחו כן מתו' וכן בצל"ח ברכות (דף כב) הביאו הפ"ת (סק"א) הוכיח כן מרש"י שם שלא כתב שהי' משום איסור חימוד ע"ש, וגדר זמן מועט לא נתבאר, ולכאו' לפ"ז אם נתחלף החתן דהיינו שהחתן הראשון לא רצה להכניס "ביום הנשואין" והכלה נתרצית לאחר "וכנסה תיכף" לא תצטרך ז"נ דהוי זמן מועט, והט"ז הביא (בסק"ו) בשם הלבוש דצריכה ז"נ כי נתעורר חימוד חדש, וא"כ ע"כ צ"ל דאינו בגדר זמן מועט אע"פ שהוא באותו יום עצמו [ובחו"ד הוסיף דאפי' באותו מעמד עי' חי' ו'] וא"כ קשה למה כתב שם הט"ז וזה דבר פשוט לא ניתן להכתב מרוב פשיטותו הא שפיר קמ"ל בזה דתוך אותו יום עצמו נמי חשיב זמן מרובה ודבר חידוש זה ניתן להכתב דהו"א דחשיב זמן מועט דומיא לתמר שהיה בתוך אותו יום קמ"ל דבעי' סמוך ממש, וצ"ל דזה פשוט דמעשה נשואין וסעודת נשואין הוי הפסק גדול משא"כ בתמר היה תיכף ומיד ודו"ק.

ומה שהקשה הט"ז מרות שנכנסה למטתו של בועז והוכיח מזה דהיו עמהם במטה הוי ליה כיש לו פת בסלו וליכא חשש חימוד וצ"ב דהרי הקידושין הי' למחר לאחר שהגואל הראשון לא רצה להקים שם וא"כ איך נשארה במטתו כל אותה הלילה והרי עד למחר הוא זמן מרובה כדלעיל וא"כ איכא חימוד כל אותה הלילה, ואפשר דלאחר שכבר היה קירוב שוב ליכא כ"כ חימוד ואין חשש שתראה ולפ"ז אחר נשואין שכתב רמ"א (ס"ב) לבדוק עד הבעילת מצוה [לדעת כמה פוסקים לחו"ש פר"ר וערוה"ש דלא כחו"ד ע"ש] מ"מ יש ללמוד דאם הי' כבר קירוב במטה שוב א"צ בדיקה דלא כמש"כ בבדי השולחן (שעה"צ סק"ח), ויותר מזה כתב הגרש"ק דאפי' אם הי' יחוד הראוי' לביאה שוב לא אלים חימוד דידה, אלא דיש לומר דשאני הכא דכיון דבועז תלוהו בגואל שוב ליכא פיוס דלא ברור שישאנה והראי' מהט"ז הוא מרות איך נכנסה למטתו ולא חששה שמא יסכים ויהי' דם חימוד, ואח"כ למחר שהי' בועז הגואל אפשר דהמתנה ז"נ וכ"כ בהפלאה כתובות (דף ז:) ומה שאמרו חז"ל שמת למחרתו היינו למחרת הבעילה והבעילה הי' אחר המתנת ז' נקיים, אלא דא"כ הו"ל להט"ז לפרש דנכנסה למטתו

ומשמע דאפי' בדיקה תוך שיעור וסת של החימוד לא מהני וצ"ב מ"ש מהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדיקה מיד תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום דדעת הכו"פ וכמה פוסקים דטהורה אע"פ דהרגשה סברא דאורייתא לא חיישינן שנאבד הטיפת דם אם בדיקה תיכף ומיד והכא דהוי רק חשש דרבנן לא מהני בדיקה תיכף ומיד זולת לדעת ראבי"ה, וסבור הייתי לומר דשאני הרגשה דידוע רגע ההרגשה ושייך לבדוק מיד אבל בחימוד הוא דבר התלוי בלב ואין לזה גבול ידוע מתי פעלה רגע החימוד שהוא דבר המתמשך ולא שייך לבדוק דדלמא בתר הכי או מקמי הכי הי' החימוד וחימום הלב שגרם להראי', אלא דא"כ למה כתבו הראשונים דהחשש הוא משום דנאבד נימא דלא שייך לאמוד שעת התביעה אע"כ משמע דשייך לבדוק תיכף ומיד לתביעה ורק משום שחיישינן שנאבדה לא מהני הבדיקה וא"כ מ"ש מהרגשה דהוא דאורייתא ומהני, ואפשר דכל זה אכניס דכיון דלא שייך לאמוד רגע החימוד לכן אפי' בדיקה בשעת התביעה יש לחוש שכבר יצא טיפת דם ונאבד שכבר הי' החימוד לפני זה ודו"ק.

ועוד י"ל דלא דמי להרגשה דודאי בסתמא כשבדיקה תיכף ומיד תוך שיעור שהדם שוהה לבוא לא אמרי' שנאבד וכש"כ דלא אמרי' שלא יצא מחמת קטנותה והטעם כיון דאין דרך אשה כן להוציא טיפה קטנה דם ושלא תמצאנו וגם י"ל דיצא מראה טהור ונאבד לכן כל שבדיקה תיכף לא נאסרה, אבל בדם חימוד דקים להו לרבנן שכל דם חימוד הוא ראי' מועטת וקים להו דהחימוד מביא דם ולכן יש לחוש על טיפת דם שנאבדה.

ולפ"ז לכאו' גם מוך דחוק לא מהני וכ"מ בפרישה (סק"א) שכתב דכיון דמצוי הוא דע"י חימוד היא רואה אמרינן שמחמת קטנותה לא יצאה ומשום הכי לא נראה בבדיקתה וכיון דיש רעותא לפנינו דע"י חימוד ודאי ראתה אמרי' כן [וכבר ביארנו דהיינו דוקא בחימוד דראיתה תמיד הוא ראי' מועטת משא"כ בהרגשה וכן בעונת הוסת אפי' למ"ד וסתות דאורייתא מהני בדיקה תוך שיעור וסת], אבל החו"ד (סק"א) כתב דמוך דחוק מהני וכ"כ בצ"צ (פס"ד ס"ב) וצ"ל דס"ל דלא חיישינן דלמא נאבד בפרוזדור כשמוך דחוק בפנים משא"כ בבדיקה תוך שיעור וסת חוששין דנאבד בפרוזדור תוך שיעור זה ודו"ק, וממה שהוכיח הגר"א דבדיקה בשעת תביעה לא מהני ה"ה דמוך דחוק לא מהני מטעם זה וצ"ע לדינא.

ע"ד שאם יתפייס יפרוש מיד ואיך הוכיח הט"ז דין זה, וגם מתחילת דברי הט"ז משמע דהי' פיוס גמור ולכן נראה דהעיקר כמש"כ דכיון שכבר הי' עמה במטה שוב ליכא חימוד, ובפרט דחזי לאצטרופי דעת התפארת למשה וחו"ד דאחר נשואין ליכא חימוד, אבל ליחוד הראוי לביאה נראה דאין להקל כמו שיתבאר לקמן, וע"ע במדרש דלרות לא הי' רחם כלל וא"כ לא הי' לה דם חימוד כלל אך מסתמא בועז לא ידע מזה דהא להקים לאחיו שם עשה כן, ואפשר דסמך על הנס, וע"ע בדרשות חת"ס על רות דתי' דבועז הי' בקי במראות והריח על הדם שהוא דם חימוד ולדעת הר"ן נדה (דף כ:.) הרי דם חימוד עצמו טהור ורק חיישינן שנתעורר גם דם נדות וכיון שהי' בקי בריח הי' מבחין בזה ע"ש.

ביאור שיטת רשב"ם בדין דם חימוד

ה'] נבאר בס"ד שיטת רשב"ם בדם חימוד שהרמ"א פסק להלכה כותיה, שיטת רשב"ם הובא בשו"ת מהר"ם (דפוס לבוב סי' קט"ו) ובמרדכי שבועות (סי' תש"מ) ובאור זרוע (סי' שמ"א) והגהות מיימוניות (פ"א אות ה') וכן פסק בשו"ת מהרי"ק הביאו ב"י, וכ"כ התוס' יומא (דף יח:), ועיקר לשון רשב"ם הובא במרדכי ובאור זרוע, ודעתו שדרך אשה לחמוד קודם חופה ימים או עשור וחיישינן כל הזמן עד החופה שמא תראה דם מחמת תאות חימוד [וכעין מש"כ הרא"ש ז"ל דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומשתאה] עוד ס"ל לרשב"ם דלא אמרי' ודאי ראתה דם מחמת חימוד דאם אמרי' דודאי רואה לא מהני לכלה שתטבול קודם החופה דכיון דחיישינן קודם החופה לחימוד ואמרי' דראתה איך יכולה לטבול הרי צריכה ז' נקיים וא"א לה לעשות נקיים שהרי חומדת כל העת אלא ע"כ לא חיישי' שראתה אלא החשש הוא שמא תראה ואם בודקת עצמה כל יום לא חיישינן וטהורה היא [ובזה מחולק עם הרא"ש דלהרא"ש אמרי' שודאי ראתה מחמת חימוד ולכן לא מהני בדיקה בשעת תביעה וכבר תמהו הפוסקים על הרא"ש דא"כ איך אפשר לספור ז' נקיים דהא כל שקרובה לחופה יותר לבה הומה ומשתאה (עי' חת"ס סי' קפ"ד ולחור"ש סק"ו) אבל הרשב"ם ס"ל דאין כאן ודאי ראי' אלא חששא בעלמא שמא תראה ומהני בדיקה לברר זאת] ולפ"ז אם בדקה כל ימי החימוד ולא ראתה אינה חייבת לטבול, ומ"מ נהגו לטבול קודם החופה שמא ראתה לפני שנה או שנתיים או כשהיא בת יום אחד, והשתא נפרש לשון המרדכי [ולשון מוקשה הוא ובאור זרוע הביא לשון רשב"ם מתוקן ע"ש] ואם טבלה וכו' לא מהני כלל כי מה אנו חוששינן אם ראתה קודם חופה אם לאו, [פ"י] מה מהני מה שטבלה שבוע לפני החתונה הרי

חומדת כל העת עד החופה ויש לחשוש שמא תראה בימים שלפני החופה] ולא מהניא טבילה דקודם לבעילת מצוה [פ"י] ואין לומר שתטבול עוד פעם קודם החופה דמה מהני הטבילה אם לא שמרה נקיים ימים שלפני החופה להיות בטוח שלא ראתה בהן] כי צריכה לספור ז"נ והלכך לובשת לבנים כל ז' ימים קודם חופה ופורשת סדינים לבנים על מטתה ובודקת פעם אחת או פעמים ביום ואם לא ראתה בהם דם טובלת בלילה קודם בעילת מצוה [אע"פ שלא ראתה דם חימוד כל אותן הימים מ"מ צריכה לטבול] כי שמא ראתה דם שנה או שנתיים קודם נשואיה ולא טבלה ועכשיו מטהרת בטבילה זו וכו' עכ"ל ומשמע לפ"ז דאם ספרה וטבלה שבוע לפני החופה והמשיכה לספור ולבדוק עצמה עד החופה ולא ראתה א"צ טבילה שנית כי ממנ"פ ממה שראתה כבר לפני שנה או שנתיים ספרה וטבלה ואם משום החימוד הרי בדקה ולא ראתה ודעת רשב"ם דמהני, ולפ"ז כתב המרדכי והאידינא שהנשים טובלות ביום ד' וכו', ולא דחה המנהג כיון דלרשב"ם ג"כ מהני כל שהמשיכה לבדוק עד החופה, ובאמת בדיעבד אם לא בדקה כיון שלא עברה ז' ימים בלא בדיקה מהני גם לרשב"ם כמש"כ באו"ז דבדיקה כל יום היינו לכתחלה לרשב"ם אבל בדיעבד אינו מעכב וכ"כ ב"י ורמ"א (ס"ב) והלבוש כתב דבר מחודש דמליל ד' עד מוצאי שבת כיון שבימים שבינתיים מתעסקין עמה בחתונתה לא חיישינן לתאות חימוד באלו הימים משמע מדבריו דא"צ בדיקה אפי' לכתחלה אך הפוסקים דחו לדבריו והצריכו בדיקה בד' ימים אלו לכתחלה כמש"כ סד"ט (סק"ח) בשם הב"ח וכ"כ בחכ"א ומחה"ש ע"ש.

וְהַלְכָה נקטי' להא דרשב"ם דהחימוד נמשכת עד החופה וחיישינן לכל יום שמא תראה בהם דם ולכן צריכה לבישת לבנים ובדיקה עד החופה אבל מה דס"ל לרשב"ם דאם בדקה ולא ראתה דם טהורה בזה נקטי' ככל שאר הראשונים דחיישי' שראתה בעת תחילת התביעה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה טמאה כמש"כ השו"ע ס"א, ומרן הב"י לא הביא במפה שיטת רשב"ם ולכא' משמע דנקט כהרשב"א דמהני ספירת ז"נ מתחילת התביעה וא"צ ז"נ דוקא סמוך לחופתה כמו שהעתיק בשו"ע ס"ב אלא דממה שהעתיק דברי המרדכי בסעיף ג' מוכח דחושש לרשב"ם וכמו שיתבאר בסמוך.

ביאור פלוגתת הפוסקים בדין דחיית הנשואין

וְהַנְּה ממה שנתבאר עד עכשיו יתכן דבדחו הנשואין יום או יומים א"צ לחזור ולישב ז"נ ואפי' לא בדקה

בדיעבד בדיקה אחת תוך ז' מהני הני מילי היכא דיהבה אדעתה כל ז' אלא שלא בדקה אך היכא דלא יהבה אדעתה לא מהני אלא דאם תחי' היום וסוף היום יהבה אדעתה ובתוך הזמן הזה לא יהבה אדעתה מציל הבדיקה שבאותו היום לברר שלא היה דם חימוד במשך היום כמש"כ בשו"ת הב"ח] ולדעת המשאת בנימין צריכה ז"נ מחדש כיון דנתעורר חימוד חדש.

ומ"מ נראה דמודה המשאת בנימין היכא דנדחו הנשואין בבירור וחזרו ונתפשו לאחרי י' ימים ובדיקה בינתיים אלא שהי' בין בדיקה לבדיקה יותר מז' ימים דצריכה לחזור ולישב ז"נ אע"פ דראינו שלא נתייאשה שהרי בדקה בימים שבינתיים מ"מ כיון שעברה ז' ימים בלא בדיקה יש לנו לחוש שמא ראתה דם חימוד שהרי כיון שלא נתייאשה הרי חומדת כל הזמן עד החופה וכיון דלא בדקה תוך ז' ימים יש לחוש שמא ראתה דם חימוד וכ"כ במשאת בנימין לפרש דעת המתירין שבמהרי"ק שסוברין דדחיית נשואין אינה עושה חימוד חדש וגם לא אמרי' שאינה נזהרת יפה בבדיקה ולכן כל שלא עברו ז' ימים מיום שבדקה עד יום חופתה אינה צריכה לחזור ולישב ז"נ, ומהר"ם מיירי שעבר יותר מז' ימים שלא בדקה ולכן הצריכה ז"נ מחדש שמא ראתה דם חימוד אע"פ שלא הסיחה דעתה מהחופה ויהבה אדעתה כל הזמן מ"מ מעכבת הבדיקה דלא כדעת הרשב"א דס"ל דלא בעי בדיקה ע"ש. [והנה עצם דברי המשאת בנימין דדחיית הנשואין גורם לחימוד חדש קשה להולמן בדברי מהר"ם איך למד כן מהרשב"ם יעו"ש גם מש"כ המ"ב לדחות דברי מהרי"ק מעובדא דרבינא צ"ע טובא דהא הרשב"ם הי' לו גירסא אחרת בגמרא וצע"ג.]

והנה השו"ע ס"ג סתם דדחיית הנשואין צריך ז"נ מחדש ולא ביאר דעתו אם מיירי ע"י בדיקה ג"כ או דוקא בלא בדיקה ובפשטות הכונה למהרי"ק כמו שהביא דבריו בב"י דאפי' ע"י בדיקה כמו שביאר רמ"א וזה יתכן רק לדעת רשב"ם דס"ל דהחימוד נמשכת עד החופה ויש לחוש לשמא ראתה כל הזמן ש"מ דהמחבר לא ס"ל לגמרי כהרשב"א דהחימוד הוא רק בעת התביעה ולכן גם לשיטת השו"ע יש להסמיך הז' נקיים סמוך לחופה [אבל להמשאת בנימין דמיירי בלא בדיקה אתי שפיר גם להרשב"א כיון דאיכא חימוד חדש].

וגדר דחיית הנשואין בבירור הוא שהסכימו ביניהם שיקבעו זמן חדש לאחר שיתפשו וישלימו אבל כל שהחתונה עומדת להיות מיד אחר הפשר ועוסקין בפשר ואפי' רק צד אחד עוסק ורודף אחר פשרה לא

בימים שבינתיים דהא הרשב"ם מודה דאינו מעכב הבדיקה בכל יום וכיון שבודקת אח"כ כשנתפשו עולה הבדיקה למפרע אך מהר"ם מרוטנברג דקדק מלשון אחר שברשב"ם דמוכח דלא מהני ושצריכה לחזור ולישב ז"נ, והוא ממה שפי' עובדא דרבינא [הובא גם באו"ז], דהצריכה רב חביבא לספור שוב ז"נ משום ששכחה יום אחד שהיא באמצע ספירת הנקיים והסיחה דעתה, ודקדקו כן ממש"כ רשב"ם ובתולה זו שתנשא לבנך שכחה ולא שמרה ז"נ קודם יום זה ושמא אתמול ראתה, דאין לפרש כפשוטו ששכחה בכלל לספור חדא דלא מסתבר דהא כל כלה סופרת וטובלת ועוד למה כתב שמא אתמול ראתה אפי' לא ראתה אתמול צריכה ז"נ כיון דכל כלה טובלת שמא לפני שנה או שנתיים ראתה וכנ"ל אע"כ דספרה ז"נ אלא דאתמול הסיחה דעתה ולא שמרה הנקיים קודם יום זה דהיינו שאתמול שכחה שהיא באמצע ימי הנקיים ויש לחוש שמא אתמול ראתה מחמת חימוד ולכן צריכה לחזור ולישב ז"נ ולכן גם בדחו הנשואין הרי מסיח דעתה מנקיים ויש לחוש שמא ראתה לסברת רשב"ם דהחימוד נמשכת עד החופה.

וכתבו הפוסקים דהיינו בנדחו הנשואין בבירור אבל כל זמן שעוסקין בפשרה ליכא למימר שמסיחה דעתה, וגם היכא שנדחו הנשואין לגמרי עד שיתפשו וישלימו נחלקו הפוסקים אם בדקה בימים שבינתיים אם מהני דדעת מהרי"ק וכ"פ רמ"א וב"ח דאפי' בדקה אמרי' דכיון דדחו ללא זמן מוגבל אינה נותנת דעתה לבדוק יפה וצריכה לחזור ולישב ז"נ אבל המשאת בנימין ס"ל דכל שבדקה בינתיים מהני, אמנם יש מחלוקת יסודי בין מהרי"ק ומשאת בנימין דמהרי"ק ס"ל דבין בדקה ובין לא בדקה הא דצריכה לחזור ולספור אינו מפני חשש חימוד חדש דלעולם כל זמן שלא נתפרדה החבילה נמשכת החימוד ואין כאן תביעה חדשה לאחר שנתפשו אלא דהחשש הוא שלא יהבה אדעתה שלא לראות דם חימוד דלרשב"ם נמשכת החימוד עד החופה וצריכה למיהב אדעתה כל הזמן שאינה רואה, וימים אלו שנדחו נשואין לא רמיא אדעתה שיהא נקיים לגמרי ומסיחה דעתה ואפי' ע"י בדיקה יש לחשוש שאינה נזהרת יפה בבדיקה, אבל המשאת בנימין ס"ל דכל שנדחו הנשואין בבירור מתייאשת מזה וחושבת שמא לא יתפשו לעולם ולאחר שחזרו ונתפשו איכא חימוד חדש והוי כתבעה לינשא אלא שאם בודקת בינתיים הוכיחה עצמה שלא התייאשה וליכא חימוד חדש ונפק"מ אם באותו יום חזרו ונתפשו דלדעת מהרי"ק וב"ח מהני הבדיקה באותו יום דנזהרת יפה [אבל בדיקה ביום אחר לא מהני אע"פ

מפני שאינה נזהרת יפה בבדיקה והאחרונים נקטו דבכה"ג איכא ג"כ חימוד חדש ולכן אפי' אם הכל הי' באותו יום צריכה ז"נ מחדש אבל אם הי' באותו מעמד א"צ ז' נקיים מחדש והסד"ט ס"ל להלכה להקל כשו"ת הב"ח דבאותו יום מהני וכ"ד מהריט"ץ (סי' ס"ז) וכ"ה בפ"ת (סק"ו).

ג) לא קבעו זמן אחר אלא עוסקין בפשרה כל הזמן ואפי' אם רק צד אחד עוסק בפשרה ומיד לאחר שיתפשו יעשו החתונה א"צ ז' נקיים מחדש ואפי' לא בדקה.

טעם שאין להרחיק הטבילה מן הבעילה

ו] ברמ"א ס"ב ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר והמנהג וכו' אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה, וצ"ב דכבר נתבאר דדברי הרמ"א יסודתן מדברי רשב"ם ורא"ש שהחימוד נמשכת עד החופה ולכן צריך לעשות בדיקות כל יום עד הבעילה אפי' טבלה לפני זה ומש"כ רשב"ם לעשות הנקיים סמוך לחופה הוא מפני היות דאיכא למיחש כל הזמן שמא תראה למה לה לטבול על ספק אבל באמת אם ספרה ז"נ מהתביעה וטבלה והמשיכה עם הבדיקות ולא ראתה מהני וא"כ מש"כ רמ"א ויש לסמוך לכאור' הכונה משום עצה טובה דלמה לטבול כל זמן שעדיין יש לספוקי שמא תראה ותצטרך לספור ולטבול שנית אלא דהמנהג הי' לטבול כליל ד' ולכן נשאר המנהג אע"פ דעתה הבעילה במוצ"ש, אלא דמש"כ רמ"א אח"כ אבל אין להרחיק יותר מזה צ"ב מה איכפת ליה אי משום עצה טובה הרי הזכיר מתחלה דיש לסמוך ומה מוסיף הכא אע"כ דהוא דין הנהגה שאין להרחיק וצריך ביאור למה הרי בודקת אח"כ כל יום, ונראה דהרמ"א חשש לכתחלה שמא תשכח מלבדוק כל יום אלא דלא רצה לשנות מהמנהג שנהגו לטבול כליל ד' אבל יותר מזה אין להרחיק שמא תשכח מלבדוק כל יום, וכתב בצמח צדק (פס"ד ס"ו) ובמדינתנו אין מדקדקין באיזה יום לעשות החופה אלא עושים בכל יום שנזדמן ולפ"ז היה מהראוי שלא להרחיק הטבילה מבעילת מצוה כל עיקר אפי' הפסק יום אחד ביניהם שהרי נתבטל המנהג שבעבורו הרחיקו ד' ימים ומ"מ מאחר שכבר נהגו בהרחקת ד' ימים המקיל בזה לא הפסיד עכ"ד.

ומה שכתב רמ"א ליל רביעי כתבו האחרונים הסד"ט ומחה"ש וחכ"א ופרדס רמונים וצמח צדק דהכונה אור ליום רביעי והבעילה הי' מוצ"ש ומרחיקין ד' לילות ועם ליל הבעילה הוי ה' לילות ולפ"ז כשהחתונה ביום א' יכולה לטבול ביום ד' בערב אור ליום חמישי, ואם

נקרא דחיית הנשואין בבירור וליכא חימוד חדש ומהני הבדיקה דמסקה אדעתה יפה, וליכא פלוגתא בין הט"ז והב"ח בזה עי' פרי דעה.

ומדברי גדולי הפוסקים משמע מהלך שלישי דס"ל כהמשאת בנימין בהא דדחיית נשואין בבירור גורם אח"כ כשיתפשו לחימוד חדש כיון שנתיאשה לעת עתה מהנשואין עד לאחר ההתפשרות נסתלק החימוד הראשון שהי' לה, אלא דמה שכתב המשאת בנימין דע"י בדיקה חזינן דלא נתייאשה בזה ס"ל דבדיקה לא מהני דאע"פ שממה שבודקת הרי חזינן דחושבת שיתפשו ויוכלו לעשות הנשואין בקרוב מ"מ כל שנדחתה הנשואין מסתלקת חמדת החופה שהי' לה עד עכשיו וכשמתחדשת קביעות זמן חופה מתחדשת חימוד חדש וצריכה לחזור ולישב ז"נ, כ"ה משמעות בט"ז (סק"ו) ואע"פ שמתחלה הזכיר הסברא של הבדיקה שאינה נזהרת יפה וכמש"כ הב"ח י"ל דחשש לשני הסברות וכ"ה בתוה"ש (אות ה') וכן ביארו האחרונים בדברי הט"ז הסד"ט (סק"י) והפרי דעה והפרדס רמונים וכן מוכח מדברי הגר"א ע"ש וכ"כ החו"ד (סק"ו) ולפ"ז יש לחוש ולהחמיר אפי' אם הדחי' וההתפשרות הי' באותו יום אפילו בדקה שחרית וערבית ומצאה טהורה צריכה לחזור ולספור ז"נ כיון דאיכא חימוד חדש אם לא שהכל הי' במעמד אחד ועוסקין באותו ענין. ואפשר דאם הי' מוך דחוק בפנים כל זמן הספק דא"צ ז' נקיים מחדש אף דיש מחמירין דלא מהני מוך דחוק בשעת תביעה כמו שנתבאר לעיל (אות ג') מ"מ הכא יש לצרף גם שיטת מהרי"ק דס"ל דכל שלא נתפרדה החבילה אע"פ שנדחו הנשואין בבירור ליכא חימוד חדש אלא דבדיקה לא מהני כיון דלא יהבה אדעתה שאינה נזהרת יפה בבדיקה וי"ל דבמוך דחוק לא שייך זאת, וגם יש לצרף דעת המשאת בנימין דס"ל דבדיקה מהני דזה ראי' שלא נתייאשה ואין כאן חימוד חדש, והחו"ד וצ"צ ס"ל דמוך דחוק מהני בשעת תביעה ולכן בכה"ג לכו"ע יש להקל.

העולה להלכה דיש ג' מדרגות חלוקות זו מזו:

א) נתפרדה החבילה מתוך קטטה והסכימו שלא לינשא זו את זו כלל אפי' אח"כ הסכימו לינשא הוי חימוד חדש ואפי' הכל הי' במעמד אחד משמע בחו"ד (סק"ה) דצריכה ז' נקיים מחדש.

ב) הסכימו ביניהם לעשות זמן חדש לחתונה לאחר שיתוועדו ויתפשו זה נקרא דחיית הנשואין בבירור מזמן זה לזמן אחר חדש שיסכימו אח"כ, מזה מיירי השו"ע ופסק דאפי' בדיקה לא מהני ובפשטות הטעם

בחור"ד (סק"א) מה שביאר בדברי רמ"א ובחידושי על החור"ד כתבתי לבאר כונתו ע"ש והסכמת הפוסקים לחשוש לחימוד בעילה אפי' אחר הנשואין כפשטות לשון רמ"א.

ולענין לבישת לבנים ומספר הבדיקות אחר הטבילה לפני הבעילה לא נתבאר להדיא ברמ"א אבל פשוט כיון דיסודתו בהררי קודש מדברי רשב"ם שהסכימו הפוסקים לשיטתו והרי לדעתו בעינין סמוך לחופה לבישת לבנים וא"כ אף שטבלה קודם צריכה ללבוש לבנים ולעשות בדיקה כל יום עד בעילת מצוה, ולענין מספר הבדיקות ג"כ מבואר בפוסקים דלכתחלה צריכה לבדוק בבוקר ובערב כמש"כ בשו"ת מהר"ם ובלקט יושר ובתוס' יומא (יח:) כפי מה שביארו בהגה"מ (פי"א אות ה') ובשו"ת משאת בנימין (סי' מ"ב) בהשאלה וכ"כ בספרו בסדר מצות הנשים שחיבר לנשים ההנהגות והלכות נדה (באות סג) וכן מבואר בב"ח בשם הגהות מיימוניות וכ"כ בצמח צדק (פסקי דינים ס"ה) דאחר שספרה וטבלה אם עדיין לא הגיע זמן הנשואין צריכה לבדוק עצמה בכל יום ויום שחרית וערבית כמו קודם הטבילה וכן עיקר.

ומי"ב רמ"א אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך שבעה נחלקו הפוסקים בפירושו אם כונתו שבדקה פעם אחת בתוך ז' נקיים ראשונים דשוב לא מעכב בדיעבד דסמכי' בדיעבד על הרשב"א אם עשתה עכ"פ בדיקה א' בז' נקיים אחר החימוד, ואפשר דאפילו להרשב"ם מהני כמו שהסתפק בשו"ת משאת בנימין סי' מ"ב דאפשר דכו"ע מודו היכא דישבה שבעה נקיים אחר התביעה ובדקה עצמה כדינה שוב לא מחמירין אפילו אם עברה עליה שבעה ימים בלא בדיקה כל זמן שלא הרגישה בדם, או דרק אם בדקה בדיקה אחת עכ"פ בתוך שבעה ימים מהני אבל כל שעברו ז' ימים בלא בדיקה מעכב אפי' בדיעבד, ומדברי הכו"פ וחור"ד ומחה"ש מוכח דבדיעבד קאי אז' נקיים הראשונים וכ"מ בדברי הט"ז (סק"א), אבל הש"ך והמשאת בנימין וסד"ט ולחור"ש וחכ"א וצ"צ מחמירין ועיין בביאורי לחור"ד סק"ד ע"ש. מיהו בדיעבד אם אחר הנשואין עברו ז' ימים בלא בדיקה נראה דיש לסמוך אמקילין דבדיעבד קאי על ז' נקיים ראשונים כיון שיש גם לצרף שיטת התפארת למשה וחור"ד דהחימוד הוא הנשואין [וגם יש לצרף שיטת הגרש"ק דיחוד הראוי לביאה מסלק החימוד], וא"כ להלכה אינו נוגע כמעט דין זה דהא סתם כלה נדה חייבת לבדוק ביום שביעי והרי אין מרחיקין הטבילה מן החופה יותר מד' ימים ואם נדחתה אחר החופה הבעילת

החתונה ביום חמישי יכולה לטבול ביום ראשון בערב, והפרי דעה פי' הכונה דליל רביעי הוא ליל שאחר יום ד' שהוא ג' ימים קודם החופה וכן מוכח בדרכי משה וע"ש בחי' הגהות וכ"ה לשון המרדכי ועיין בפרדס רמונים מה שביאר למה שינה רמ"א בזה, והעיקר כסברא הראשונה שהוא ד' לילות חוץ מליל הבעילה.

והנה התוה"ש (סק"ד) הביא מהרשב"א במשמרת הבית דכשמכינים סעודה לשבת שלפני הנשואין הוי חימוד וביאר דהיינו מיום רביעי לפני שבת, ולפי"ז צ"ל דליל רביעי שברמ"א אם הוא מוסכם עם הרשב"א הכונה לליל חמישי דהיינו ליל שאחר רביעי וכהפרי דעה ועי' סד"ט (סוף סק"ב) שמקיל יותר דהיינו מיום א', ולפי דבריו אם החתונה ביום א' צריכה לטבול ביום א' ולעשות הנשואין אחר צאת הכוכבים, אבל אין העולם נזהרין בזה, וי"ל דבאמת צ"ב דברי הרשב"א וכי ההכנות שוין אצל כל אחד דרק מיום א' מתחילין להכין ודאי דתלוי כל אחד לפי אורחיו ולפי משרתיו ותלוי בקיץ או בחורף אלא נראה דכונת הרשב"א דכפי הנהוג שהחופה בערב שבת יש להקל ולומר דהחימוד מתחיל מיום א' דהיינו י"ג ימים לפני החופה ולכן אם באמת החופה לפני ערב שבת לעולם חשבינן י"ג ימים לפני החופה שיש לסמוך שהתחיל החימוד והרשב"א לפי המנהג קאמר שמאז יש כבר חימוד, ואיך שיהי' להלכה מקילין בכל ענין לטבול עד ד' ימים לפני החופה וכנ"ל.

לבישת לבנים ובדיקות אחר הטבילה עד הבעילה

[ז] עוד שם ברמ"א ואם לא תבעל במוצ"ש יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה, ומרהיטת הלשון משמע דלפני מוצ"ש בד' לילות שלאחר החופה א"צ בדיקה וכן הבין הלבוש, אך כבר כתבו האחרונים הב"ח וסד"ט ומחה"ש וחכ"א וצ"צ ועוד דכונת רמ"א לאו דוקא וגם קודם הבעילה צריכה בדיקה אלא דצ"ב למה כתב רמ"א רק דין הבדיקה אחר מוצ"ש, ונראה דכבר ביאר הסד"ט ושאר פוסקים דמנהגם הי' דהחופה הי' בערב שבת ולא נבעלה בשבת אע"פ שמותר מעיקר הדין היו נוהגין להחמיר ולהמתין עד מוצ"ש, וכונת רמ"א דלא מבעיא אם הבעילה במוצ"ש דצריכה בדיקה דכיון דאכתי איננה ראויה לבעול איכא חימוד אלא אפי' ממוצאי שבת ואילך דהו"א כיון דאיכא כבר יחוד הראוי לביאה שוב ליכא חימוד וא"צ בדיקה וכמו דס"ל להגרש"ק קמ"ל דכיון דנדחה הבעילה עדיין נמשכת החימוד וצריכה בדיקה, ומ"מ כבר כתבתי לעיל דהיכא דהי' עמה במטה שוב ליכא חימוד וא"צ בדיקה, ועיין

מצוה יותר מז' ימים ולא בדקה יש לסמוך להקל וכנ"ל ורק היכא דנדחה החופה ויש ז' ימים מהטבילה עד החופה בזה אם לא בדקה תוך ז' יש להחמיר להצריך ז' נקיים מחדש.

טעם דאין צריך לשאול כלל אם שמרה נקיים

ח ברמ"א וכל חתן ישאל לכלה וכו', וכתב הש"ך דסומכין על השושבינים, ונראה הכונה דכיון דרגילין ללכת עם הכלה לטבילה בפעם ראשונה יודעין השושבינים על טבילתה ורגילין להודיע, ולפ"ז אלמנה וגרושה שאין השושבינות יודעות מטבילתה צריך החתן לשאול לכלה אמנם במקומות שמוטל על המסדר קידושין לאשר טבילתה לפני החופה יש לסמוך עליו, ואפשר דבזמנינו דעושין אירוסין תחת החופה והחתן נותן הטבעת לתוך ידה א"כ מוטל על המסדר קידושין לברר אם היא טהורה כדי שיוכל החתן ליתן הטבעת כרגיל ולכן בכה"ג יש לסמוך על המסדר קידושין גם בחופת אלמנה וגרושה, אך במקומות שהמנהג כהבאר היטב (סי' ס"א סק"ח) דנותן על ידה ממש צריך החתן לשאול לכלתו אלמנה או גרושה אם שמרה ז"נ.

אכן נראה טעם אחר בדבר דמבואר ברמ"א אה"ע (סי' ס"א) דטוב להודיע לחתן תחילה שהיא נדה, והטעם מבואר בב"י שם בשם הגהות אשר"י פרק אע"פ וכ"ה במרדכי (שם סי' קע"ח) לחשוש לדעת הרמב"ם דחופת נדה אינה קונה וס"ל לר"י דדוקא שלא ידע החתן אבל כשידע החתן ודאי קניא ולכן אומר ר"י שטוב להודיעו אם היא נדה וכן נכון לעשות עכ"ד וע"ש בפ"ת פלוגתת הפוסקים אם גם להרמב"ם דינא הכי, וזה כונת הש"ך דרגילין להודיע מפני דין זה שיהא החופה קונה לכל דבר ולפ"ז גם באלמנה וגרושה רגילין להודיע שזה מוטל על השושבינים להודיע לחתן כדי שידע לפני החופה שהיא נדה ואז החופה קונה לכו"ע ובאלמנה דחופה אינו קונה לפמ"ש"כ הבית שמואל (סי' נ"ה סק"ד) מ"מ בעינן יחוד הראוי לביאה וצריכין להודיע אם היא נדה שיהא קנין אישות, ולכאו' מוטל זאת על המסדר קידושין לברר במקום עמי הארץ שאין השושבינות יודעין מזה שיש להודיע לחתן כדי שהא קנין חופה לכו"ע לכתחלה ולכן כל חתן יש לו לסמוך על המסדר קידושין או שושבינין וא"צ לשאול לכלה בכל ענין.

יבואר אם לא הי' בעילה ופירסה נדה אם צריך שמירה **ט** ברמ"א (סי' ד) יש אומרים אם היתה טהורה כשנישאה ולא באה עליה ופירסה נדה אח"כ אינה צריכה שימור

עוד והמחמיר תע"ב, ומהרש"ל ביש"ש (כתובות ס"ו) והט"ז החמירו מדינא והנקוה"כ חולק וס"ל דמדינא ליכא איסור וכדעת רמ"א, והפרי דעה ופרדס רמונים מיישבים דעת הט"ז והכריעו כמותו וע"ע בפרדס רמונים (ש"ך סק"י) שפסק להחמיר כדעת הט"ז וכן פסק בערוה"ש (סי"ז) ובטהר"י (סק"ק קי"א) וכ"כ בפתחא זוטא מהדו"ת דרבו המחמירין כדעת הט"ז, והצ"צ הביא ב' הדיעות ולא הכריע, והפלתו ג"כ נקט עיקר כדעת הט"ז [והביא ראי' דלדברי הרמב"ם דחופה הוא כניסה לרשותו והוא יחוד הראוי לביאה א"כ הרי מה שאמרו פירסה אשתו נדה מיירי שכנסה לחופה כשהיתה טהורה והי' יחוד הראוי לביאה ופירסה אח"כ נדה ומ"מ אמרינן הוא ישן בין האנשים וכו' ש"מ דליתא לדינא של תרומת הדשן ולכן יפה כתב הש"ע דהמחמיר תע"ב עכ"ד ועיין בפרדס רמונים מש"כ ליישב ראייתו ע"ש ולענ"ד נראה דגם התרוה"ד הצריך עכ"פ שיהי' שיעור פיוס ג"כ וכן מוכח בשלטי גבורים כתובות (אות ז') וז"ל וכתב בספר התרומה "דאם נתייחד עמה במטה" והיה לו פנאי לבעול ולא בעל ואח"כ פירסה נדה דמותר אח"כ להתייחד עמה עכ"ל לכן אף דיחוד הי' ראוי לבעילה מ"מ מצד שיעור הפיוס לא הי' ראוי לבעילה ולכן צריך שמירה ולפ"ז אפשר דמודה הרמב"ם לדינו של התרוה"ד [והלכה אף שאיסור יחוד בכה"ג הוא רק מדרבנן כמ"ש"כ הב"ח ולכאו' בדרבנן הי' לנו להקל כדעת תרוה"ד ורדב"ז והפוסקים שהביאו הרמ"א דמשמע דנקטו כוותיה דהיינו החכ"א והלח"ו"ש מ"מ כיון דגם התרוה"ד ורדב"ז כתבו דהמחמיר תע"ב וכן כתבו כל האחרונים לכן צריך להחמיר לחוש לדעת רוב הפוסקים דאסור מדינא.

ומצוי הרבה אצל חתנים שמנסים לבעול ולא מצליחים ואם פירסה נדה לפני שהצליח הי' מקום לומר דאפי' לדעת התרוה"ד אסור מדינא דהא לא חזינן דלא תקיף יצריה דהא ניסה ולא הצליח אלא די"ל סברא אחרת דאחר שכבר ניסה לבא עליה והי' עמה בקירוב בשר אע"פ שלא הצליח כבר נח יצריה ועוד דאם ניסה ולא הצליח מאיזה סיבה שהוא ש"מ דלא תקיף יצריה כ"כ ולפ"ז צ"ל ג"כ דבעל לאו דוקא אלא כל שנהג עמה כדרך הבעולים מותר להתייחד עמה ואפשר דבכה"ג לא רק מדינא שרי אלא גם אין בזה המחמיר תע"ב וכ"כ בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קמ"ו), וממו"ח שליט"א שמעתי שגם הרמ"א פריינד זצ"ל גאב"ד י"ם הי' מקיל בזה אם הי' נשיקת אבר עכ"פ, אבל מהרש"ל ביש"ש שם כתב וז"ל אבל היכא דלא בעיל אלא ישן בקירוב בשר או אפילו שימש דרך אברים עד שהוציא זרע ונתקרר בה וכו' או

מהזו' נקיים ובדיעבד סגי בבדיקה אחת תוך הז' נקיים [אם לא ראתה אבל אם ראתה דם חימוד כל שהוא מעכב בדיקת תחלה וסוף].

ב כלה בזמן הזה שאין טובלות לנדתן והיא טמאה נדה דינה לענין הפסק טהרה ושבעה נקיים ככל הנשים שנתבאר משפטן בסי' קצ"ו, אך בנוסף לזה חייבת כל כלה [אף הנזכר בס"א] להמשיך לבישת לבנים ולבדוק כל יום שחרית וערבית גם אחר הטבילה עד בעילת מצוה.

ג אם היו כבר במטה אחר הנשואין שוב אינה חייבת לבדוק אע"פ שלא נבעלה באותו לילה.

ד אין להרחיק הטבילה מהבעילה יותר מד' לילות חוץ מליל הבעילה ואם החתונה ביום א' טובלת ביום ד' בערב ואם החתונה ביום חמישי טובלת ביום א' בערב.

ה היכא שלא בעל בעילת מצוה אבל היתה ישנה עמו בקירוב בשר ופירסה נדה הסומך שלא להצריך שמירה אין מוחזין בידו והמחמיר תע"ב ואם היה העראה נהגו להקל לכתחלה.

ו בדין דחיית הנשואין נתבאר בפנים ג' אופנים להלכה ע"ש.

ז עבר ז' ימים אחר הטבילה לפני החופה ולא בדקה [כגון שנדחתה החופה או שכבר גמרה הז"נ כמה ימים לפני הטבילה ולא המשיכה לבדוק] צריכה לחזור ולספור ז' נקיים ואם עברה ז' ימים אחר החופה לפני הבעילה ולא בדקה בדיעבד א"צ לחזור ולספור ז' נקיים.

סימן ל'

דיני דם בתולים

בין דברי הטור שם לדברי הטור (יור"ד סי' קצ"ג) דמבואר דיש בוגרת שכלו בתוליה יעו"ש, ומבואר בשו"ע (שם ס"ז) כשאמרו שטענתו על הבתולים טענה אם הוא כהן הרי היא אסורה עליו ואם היא אשה ישראל מותרת לו אלא דאין לה כתובה ע"ש.

והקשה הב"ח (שם ס"ד) וא"ת אמאי לא תלינן דטיפי הדמים מכוסים בשכבת זרע דהכי איתא בעובדא דאתא לקמיה דרבין גמליאל בר רבי בכתובות (דף י.) דאמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי אמר להם הביאו לו אותו סודר הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים

אפילו העראה לא מהני לענין זה דנימא נח יצריה ולעולם ישן בין האנשים וכן עיקר, וכ"כ בחי' הפלא"ה דאפי' הערה בה עדיין צריך שימור, ובשם החזו"א כתבו להקל אם הי' העראה דחשיב ביאה בכל התורה כולה חוץ משפחה חרופה לכן גם לענין זה חשיב בעל ששוב א"צ שמירה, ולכן קשה לחדש קולא בזה במה שמבואר להדיא בגדולי הפוסקים הקדמונים לאיסור, אלא דבמהרש"ל שם כתב בתחילת דבריו וז"ל והיכא שלא בעל בעילת מצוה אבל היתה ישנה עמו בקירוב בשר ופירסה נדה נהגו העולם שלא להצריך שמירה ומהרא"י נתן טעם לדבר דכיון דחזינן דלא תקיף יצריה בודאי לא יעבור וכו' עכ"ד אלא שמסיק לאיסור ועכ"פ נשמע מיניה שכך הי' מנהג העולם וא"כ הרמ"א שהביא לדין זה הוא ג"כ משום דהמנהג הי' כך, ומשמע מדברי מהרש"ל דלפי המנהג שהי' כל שכן אם הי' העראה או שימש דרך אברים דס"ל דנח יצריה וא"כ הסומך על המנהג אין מוחזין בידו אבל פשיטא דיש בזה המחמיר תע"ב שכתב רמ"א וכל שכן דרוב הפוסקים ס"ל דמדינא אסור, ומיהו אם הי' העראה בזה נוהגין להקל לכתחלה כהחזו"א די"ל דגם הט"ז מודה דחשיב ביאה גמורה.

העולה לדינא:

א כלה אם היא טהורה כגון אלמנה גרושה זקנה שטבלו לנדתן ושוב לא ראו ועכשיו באו לינשא צריכה לספור שבעה נקיים לפני החתונה וצריכה לעשות הפסק טהרה מצד המנהג ואם לא עשתה אינו מעכב [ואם ראתה דם חימוד כל שהוא מעכב] וצריכה לבדוק לכתחלה כל יום

א

מבואר בש"ס (פ"ק דכתובות) ובשו"ע (אה"ע סי' ס"ח) דהבועל בתולה ולא מצא דם אין שום דבר לתלות הרי זה טענת בתולים אפילו לא מצא פתח פתוח כיון שלא מצא דם שכל בתולה יש לה דם בין גדולה בין קטנה לפיכך יש להן טענת דמים ולענין בוגרת יש מחלוקת בראשונים ולהלכה פסק הטור ושו"ע (שם ס"ח) דגם בבוגרת יש טענת בתולים אלא דטענת פתח פתוח ליכא שמתוך שהיא גדולה נתרפו איבריה אבל טענת דמים יש לו אם לא מצא דם דכל בוגרת יש לה דם בתולים וע"ש בבית שמואל (א"ק"ס) במה שהקשה הסתירה

בהטיה היינו דוקא כשאינה בעילה גמורה אבל היכא דהוי בעילה גמורה אין בקיאין רק שמואל ע"ש. והנה חוץ מהנפק"מ בין רבי חנינא ורבי אסי לגבי בעילה שני" איכא גם נפק"מ בבעילה ראשונה שבעל ולא מצא דם אם חיישינן שראתה וחיפהו שכבת זרע או נאבד דלרבי אסי דאמר אתרמי ליה כשמואל ולא אמר שבאמת ראתה גם כביאה ראשונה אלא שחיפהו או נאבד א"כ אם לא מצא דם אין לאסור דאמרינן דהיה הטיה [אך אינו מוכרח ד"ל דרבי אסי ס"ל דהטי' שכיח יותר מנאבד וחיפהו ולכן נקט הך טעמא אבל אה"נ דלענין בעילה ראשונה לרבותינו שנמנו וגמרו לאסור ס"ל דחיישי' לחומרא אבל לרבי חנינא דלא סמכי' אדשמואל דרב גובריה על כרחך צ"ל דהי' דם בתולים וחיפהו שכבת זרע דהא כל אשה יש לה בתולים כמבואר בשו"ע אה"ע (סי' ס"ה) ולרבי חנינא לא שייך שיהי' בעילה גמורה שלא יהי' דם בתולים וא"כ ע"כ צ"ל דהי' בתולים וחיפהו שכבת זרע או שנאמר שהיתה כבר בעולה או שהיתה מוכת עץ וכן פי' הר"ן (בפ"ב דשבועות) דהאי דלא אישתכח דם בתולים אפשר שהיה מועט ונסתר בשכבת זרע או שנבעלה קודם לכן עכ"ל וכיון שהיא טוענת שהיתה בתולה גמורה ע"כ דחיפהו שכבת זרע וטמאה אפי' בדקה ולא ראתה דם, והא דלא השמיע רבי חנינא ורבי אסי הדין בבעילה ראשונה מפני דקאי אדין המשנה דנותנין ד' לילות, ולכן ככל ענין טהורה בביאה ראשונה, וא"ת א"כ דאמרי' חיפהו שכבת זרע הו"ל לרבי חנינא לטהר בעילה שני' שנמצא דם דהא אמרי' דגם ביאה ראשונה הי' דם אלא דנסתר בשכבת זרע וי"ל דרק לחומרא אמרי' כן ולא לקולא דהרי שמא נבעלה כבר קודם לכן או שהיתה מוכת עץ ולכן טמאה בין בביאה ראשונה ובין בביאה שני' ועדיין צ"ב למה נטמא לרבי חנינא בבעילה ראשונה הרי שייך לבדוק אם חיפהו ש"ז כעובדא דר"ג בפ"ק דכתובות וי"ל דבדורו כבר לא הי' בקיאין כמו דאמר רב אשי שם, ויותר נראה דאין זה בדיקה הכרחי שתמצא דם ורבן גמליאל עשה כן לטובתה אם תמצא שיהי' לה כתובה אבל יתכן שע"י החיפהו לא יהני אפי' אם תשרה במים וע"ע לקמן.

ולענין הלכה נחלקו הראשונים, הרי"ף (בפ"ב דשבועות) פסק כרבי חנינא דספק איסורא לחומרא וכן פסק הרמב"ם (בפ"ה מאיסור"ב הכ"ה) והוסיף עוד דאפילו היתה קטנה הרי זה דם נדה שאילו היה דם בתולים היה בא בתחלה, וכן כתב הרא"ש דפסקינן כרבי חנינא דלא תלי' בהטי' דמלתא דלא שכיחא ולכן כתב דכיון דפסקי' דנותנין לה רק בעילת מצוה הלכך אפי' בעל ולא מצא דם

אמר לו לך זכה במקחך וא"כ קשה למה יש טענת בתולים כשלא מצא דם למה לא תלינן שחיפהו שכבת זרע ותי' הב"ח דכיון דאיכא לברורי ע"י כיבוס שמעביר השכבת זרע ויתגלו הטיפות הלכך על האשה מוטל הדבר לברורי וכיון דאי אפשר לה לברורי וכדאיתא התם אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי א"ל גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם ואי אמרת נעביד גיהוץ מעברת ליה חומרתא אלמא דאנן בניי ככל אי אפשר לן לברורי ומצי טעיין איהו טענת בתולים עכ"ד.

וכ"כ בחידושי הפלאה כתובות (דף י:): דהבדיקה הוא רק לטובתה דודאי אין לחייבו כתובה אם לא מצא דם או להתירה באשת כהן מטעם זה דשמא יש טיפת דם וחיפהו שכבת זרע אף דקיימא לן לענין בועל בעילת מצוה דפורש אפילו לא מצא דם אבל להוציא ממנו כתובה להתירה באשת כהן א"א ע"ש.

והכי מוכח נמי ממה דלא חיישינן שמא היה טיפת דם ונאבד והרי בבעל בעילת מצוה ופורש כתבו הרשב"א וריטב"א ומאירי רמב"ן רא"ש וריב"ש דחיישינן שמא נאבד וא"כ הכא נמי למה יש לו טענת בתולים למה לא נתלה דהי' טיפת דם ונאבד וע"כ דכל הך בדיקה דרבן גמליאל הוא לטובתה אבל כשא"א לברר הפסידה כתובתה ואשת כהן נאסרת לבעלה.

ובחזו"א (סי' ס"ז סק"ט) הקשה דמ"מ כיון דהיא טוענת ברי שבתולה שלימה היתה וודאי חיפהו שכבת זרע ואיהו טוען שמא איך אסרינן לה ומפסדינן לה כתובה ומ"ש מטענת אונס ומוכת עץ דנאמנת וכתב דצ"ל דהוי מיעוט דלא שכיח כלל ע"ש וכיו"ב כתב בפרדס רמונים (ש"ך סק"א) דרוב הבתולות יוכיחו שאין שכבת זרע מחפה דם בתולים שלהם ואינו רק מיעוט ע"ש.

ולענין הלכה הסכימו כמה אחרונים שיש לצרף שיטת הראשונים דבוגרת אין לה טענת דמים עם צירופים אחרים שלא להוציא אשה מבעלה כמש"כ בשו"ת צ"צ (סי' כ"א) ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ל"ז) ובפרט בזמנינו שידוע שיש מיעוט המצוי שאין להם דם בתולים.

ב

בגמרא נדה (דף טד): איתמר בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם רבי חנינא אמר טמאה ורבי אסי אמר טהורה ר' חנינא אמר טמאה דאם איתא דהוה דם בתולים מעיקרא הוי אתי ורבי אסי אמר טהורה דלמא איתרמי ליה כדשמואל אבל רבי חנינא ס"ל דשאני שמואל דרב גובריה וכתבו התוס' דאע"ג דרוב בקיאין

טמאה דהרי פסקי' כרבי חנינא דלא תלי' בהטי' א"כ ע"כ שהי' דם ונאבד או שחיפהו שכבת זרע, וגם לא תלי' שהיתה בעולה דכיון דבחזקת בתולה היתה אין מוציאין אותה מחזקתה כמש"כ הר"ן, וכונתו נראה דאע"פ שודאי יש לו טענת בתולים ואבדה כתובתה וכמו שכתבו הפוסקים דהוי מלתא דלא שכיח שחיפהו שכבת זרע וכדלעיל מ"מ כיון שהיא אומרת שבתולה היתה נאסרת בביאה ראשונה דלדבריה ודאי הי' דם ונאבד או חיפהו זרע, וכן פסק הרמב"ן (הל' נדה פ"ג) דאפילו לא ראתה דם בתולים אין אומרים שמא הטה ועדיין בתוליה קיימין שאין הטיה מצויה אלא הואיל ובעל חוששין שמא ראתה טיפת דם כחרדל ואבדה ע"ש והיינו כר"ח דהטי' לא שכיחא ולכן לדידן דנותנין רק בעילת מצוה ע"כ שהי' דם ולכן אפי' לא ראתה טמאה, ומ"מ אם תמצא דם בבעילה שני' טמאה דלחומרא אמרי' שמא היתה בעולה כבר דחיפהו לא שכיח ולכן טמאה בבעילה שניה.

אב"ד הראב"ד בספר בעלי הנפש שער הפרישה (מהדו"ב) כתב ואיכא מאן דאמר דוקא היכא דבעל ומצא דם אבל לא מצא דם א"צ לפרוש ומסתברא לקולא והוא דבדקה שפיר בבית החיצון ולא חזיא שום אדמימות מפני שהיא כבדיקת הנדה והזבה עכ"ד והובא בהגהות מיימוניות (פ"א מאיסו"ב אות ג'), ולכאו' נראה דטעמו מפני דפסק כרבי אסי לקולא דאמרי' שמא הטה ולכן לא נמצא דם וטהורה וה"ה לדבריו אם תמצא דם בביאה שני' תהי' טהורה וכרבי אסי, והמרדכי בשבועות (סי' תשל"ט) כתב בשם קובץ של רבי מנחם הלוי אם בעל ולא מצא דם אעפ"כ פורש דאי אפשר לחבורה בלא דם אלא ש"ז חפהו וכעובדא דרבן גמליאל בפ"ק דכתובות, וכתב עוד והא דאמרי' פרק תינוקת בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם פליגי רבי חנינא וכו' דוקא בדורות הראשונים שהיו בקיאים בדמים אבל בזמן הזה אין להקל כך קבלתי מאבא מארי וכו' ע"ש, וצ"ב קושייתו ונראה לכאו' דכונתו להקשות מרבי אסי דבשלמא לר"ח אפשר דלקולא לא חיפהו ורק לחומרא אמרי' כן אבל לרבי אסי הרי אמרי' לקולא שמא היטה וא"כ אם לא תמצא דם בבעילה ראשונה אין סיבה לטמא אותה וכמו שפסק כן הראב"ד וקשה למה הצריך רבי אסי לזה לימא דחיפהו ש"ז ולכן טהורה גם בבעילה שני' אלמא דלא אמרי' חיפהו שכבת זרע וע"ז תי' דדוקא בדורות הראשונים שהי' בקיאים בדמים ור"ל דודאי אמרי' חיפהו ש"ז לר"א, ומה דאמרינן דס"ל לרבי אסי דכיון דלא נמצא דם תלי' בהטי' מיירי דבדקוהו כרבן גמליאל ולא נמצא שחיפהו שכבת זרע וע"כ דהטה וזה שכיח לרבי אסי, ולר' חנינא

דלא שכיח אמרי' ודאי נבעלה נולפ"ז י"ל דאם נאבד הסדין וא"א לבדקו, גם לר"ח טהורה דתלי' דחיפהו ש"ז דהרי ר"ח לא טימא אא"כ בדקוהו לסדין ולא נמצא דם כן כתב החת"ס (אה"ע סי' קמ"ג) אבל היכא דבדקוהו ולא נמצא דם בזה ס"ל לר"ח דודאי נבעלה דא"א לחבורה בלא דם ור"א ס"ל דתלי' בדשמואל דשכיחי טפי מנאבד או נבעלה עכ"ד והוא מוכרח לכאו' דהא לר"א ליכא נפק"מ בבדיקת הסדין כלל דממנ"פ טהורה או דשמא חיפהו או מפני דהטה וע"כ דהנפק"מ הוא רק לר"ח, אלא דצ"ע דאם הסברא של חיפהו ש"ז הוא יותר סברא מנבעלה עד כדי כך דל"א דדם בעילה שני' הוא דם נדות א"כ למה נאבדה כתובתה ומוציאין אשת כהן מבעלה כשא"א לבדוק ע"י שריית סדין נתלהו בחיפהו ש"ז, גם מה שיוצא לפי המרדכי דבבדקו הסדין ולא נמצא דם דלר"ח אמרי' שנבעלה, היינו לענין לטמא דם בבעילה שני' אבל לחומרא לטמא אותה בבעילה ראשונה מודה דאמרי' דנאבד דלדבריה שלא נבעלה ע"כ דנאבד הדם ואסורה דהא א"א לחבורה בלא דם]. אבל בדורות אחרונים דלא בקיאיין לעשות כרבן גמליאל כמו שאמרו בפ"ק דכתובות שוב איכא למיחש דחיפהו ש"ז לחומרא ולכן טמאה גם אם לא תמצא דם, שו"ר בספר הרוקח שממנו הועתק המרדכי ומוכח שם דהכי כונתו יעו"ש וכתב שם עוד דרוב הרבנים חולקים עליו ומטהרים בלא מצא דם ע"ש.

נמצא ג' שיטות בראשונים דעת הראב"ד וכן דעת רוב הרבנים בספר רוקח דבעל ולא מצא דם פסקינן כרבי אסי דטהורה דאמרי' שמא הטה כשמואל דעת הרוקח והמרדכי דאפי' לרבי אסי בזמן הזה דאין בקיאיין יש לחוש שהי' דם וחיפהו ש"ז וטמא ולא אמרי' שמא הטה כל זמן שאפשר לבדוק ומספק דחיסרון בקיאות טמאה אבל בזמננו שהי' בקיאיין אם בדקו ושראו במים ולא חיפהו שכבת זרע פסקי' כרבי אסי דטהורה, דעת רוב ראשונים הרי"ף והרמב"ם ורמב"ן ורא"ש דפסקינן כרבי חנינא דטמאה ולא אמרי' שמא הטה אלא ודאי הי' דם אילו היתה בתולה וכיון דלדבריה לא נבעלה קודם לזה ע"כ שראתה דם וחיפהו ש"ז ואפי' אם שראו במים ולא מצאו טמאה או מפני שאין זה בדיקה המבררת כ"כ או שנאבדה הטיפת דם.

ומעתה מה שכתב השו"ע וגומר ביאתו וכו' ואפי' בדקה ולא מצאה דם טמאה "שמא" ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו ש"ז, כבר נתבאר דזה דעת רוב ראשונים דלא אמרי' שמא הטה דשאני שמואל דרב גובריה וכיון דהי' בעילה גמורה ע"כ שראתה דם בתולים

דצריך לפרוש בביאה גמורה היא מפני חומרא בלבד ולכך בלא גמר ביאתו סמכינן על המתירין וצ"ב למה כתב דהוי חומרא דהא מדינא יש לאסור כיון דטוענת בתולה אני וכל בתולה יש לה דם כמש"כ השו"ע אה"ע (סי' ס"ח), וי"ל דכתב כן מפני דהרי"ף כתב דפסקי' כרבי חנינא מפני דספק איסורא לחומרא ע"ש ולכן כתב דהוי רק חומרא או מפני דס"ל דמה שכתב השו"ע אה"ע (סי' ס"ח) דגם בוגרת יש לה בתולים הוא חומרא דהא איכא דעת הרבה פוסקים דאין לה בתולים ונהי דמחמרי' דיש לה בתולים וא"כ יש לאסרה דחפהו ש"ז מ"מ אינו אלא חומרא.

וא"כ יהי' פירוש שלישי ברמ"א דסמך על שיטת הפוסקים דבוגרת אין להן טענת בתולים והיש מקילין ס"ל הכי והרמ"א סמך עליהם בהעראה לחוד, אך זה אינו דהא להדי' כתב המחבר אפי' היא קטנה והרמ"א קאי גם אקטנה דודאי יש לה בתולים לכו"ע, והיש מקילין דא"צ לפרוש אם לא ראתה דם היא אפי' בקטנה דפסקו כרב אסי דתלי' בהטי' וכדלעיל, ועוד דהא אפי' לדעת הפוסקים דאין לבוגרת טענת בתולים מ"מ חייבת לפרוש אחר בעילת מצוה כיון שיש בוגרת שיש להן דם בתולים לא פלוג כמש"כ הרשב"א והרא"ש הביאן ב"י וא"כ אפי' לדעת הפוסקים דליכא טענת בתולים מ"מ מודו דאיכא בוגרת דיש להן דם ורבותינו נמנו וגמרו לאסור הכל משום לא פלוג.

ג

כתב בחכמת אדם (כלל קט"ו דין ט"ו) אבל אם בא עליה ביאה ממש דהיינו שהכניס כל האבר אע"פ שלא זרע צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם עכ"ד וכבר נתבאר דכן מוכח בגמרא ובראשונים דפסקי' כרבי חנינא דאמרי' שלא שייך לבעול בתולה ולא יצא ממנה דם וגם רבי אסי מודה לזה אלא דלדידיה תלי' שהיה הטיה אבל לרבי חנינא דס"ל דכולי עלמא לא בקיאי' בהטי' ושאיני שמואל דרב גובריה, על כרחך אם היא בתולה יצא ממנה דם ע"י בעילה גמורה, אלא דעדיין הי' מקום לומר דלעולם כיון שלא נמצא דם מוכח שהיא בעולה או מוכת עץ או שכלו בתוליה וא"כ מנא ליה להחכמת אדם דצריכה לפרוש ממנה, אמנם הדבר פשוט דעל צד זה שנבעלה כבר, אם בביאה שני' תמצא דם פשיטא שאין לתלות בדם בתולים אלא הוי רמ"ת ודאי כמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם ורמב"ן ורא"ש כרבי חנינא, ולכן פשוט דאפי' אם ירצה בעל דין לחלוק על החכמת אדם ולהקל יוצא מזה חומרא דבביאה שני' תהי' רמ"ת ודאי אם תראה דם משא"כ להחכמת אדם דאמרי' שנאבד לא הוי

דא"א שלא תראה דם אם היתה בתולה וכיון דלדבריה בתולה היתה ע"כ דראתה וחיפהו ש"ז או נאבד, ומש"כ השו"ע לשון שמא הרי מוכח בגמרא דהוא ודאי וכמש"כ הגר"א (סק"ג), מפני דגם הרא"ש לשון זה נקט והטעם מפני שיש מיעוט נשים שאין להן בתולים כגון ממשפחת דורקטי או כמש"כ הר"ן די"ל דנבעלה כבר ע"ש אבל לדבריה שהוא בתולה גמורה ודאי ראתה וחיפהו או נאבד, והרמ"א מביא ויש מקילין אם לא ראתה דם, וכבר נתבאר דזה דעת הראב"ד ורוקח בשם רוב רבנים דפסקו כרבי אסי דטהורה ואמרי' דהטה כשמואל, ומש"כ רמ"א ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה הוא ע"פ דברי התוס' דבהעראה רוב בקיאי' בהטי' ואפי' רבי חנינא מודה דטהורה אם לא ראתה דם, וכ"כ בסד"ט (סק"ג) ובשו"ת אבני נזר (סי' ר"כ).

אך יש לפרש גם כונה אחרת בדברי רמ"א דבאמת לאחר שרבותינו נמנו וגמרו לאסור דם בתולים בכל ענין מפני שחתן יצרו תוקפו או מפני שבעילת מצוה לכל מסורה גזרו להשוות הדבר לגמרי לאסור בלא פלוג ואפי' הי' רק העראה, ורוב בקיאי' בהטי' מ"מ גזרו שמא לא הטה ויצא דם, אע"פ דבכה"ג גם רבי חנינא מודה דבעילה שני' נתלה בבתולים מ"מ בבעילה ראשונה גזרו להשוות הדין לגמרי דצריך לפרוש, וכ"כ בספר ברית כהונה דזה דעת השו"ע שסתם דבריו דבועל בעילת מצוה ופורש אפי' אם הי' רק העראה ואפי' בדקה ולא מצאה דם וכ"כ שם בשם הרב שלחנו של אברהם וכתב שם וכן אנחנו רגילים להורות ולפ"ז צ"ל דמה שחולק הרמ"א וס"ל דבהעראה א"צ לחוש אינו קשור לדברי התוס' דהא אע"פ דשכיח הטי' הרי גזרו להשוות הדבר בבעילה ראשונה כמו שפסק המחבר וא"כ ע"כ כונת רמ"א דכיון דיש פוסקים המקילין בלא ראתה דם אפי' בביאה גמורה לכן הכריע רמ"א להקל עכ"פ בהעראה לסמוך על דעה זו דאם בדקה ולא מצאה כלום דטהורה וכתב בשערי דעה דיש טעם נכון לחלק דהאי חששא דשמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו ש"ז הוא חששא רחוקה [נוכחו שביארנו לעיל אות א' אלא דבביאה גמורה לדבריה שהיתה בתולה ע"כ יצא דם וחיפהו או נאבד] אלא כיון דמן הסתם יוצא דם בשעת ביאה חוששין אף לחשש רחוק אבל בלא גמר ביאתו דאינו ברור שיצא דם ע"י העראה לא חיישינן לחשש רחוק דשמא ראתה וחיפהו ש"ז עכ"ד, וכעין זה כתב בשו"ת אמרי' א"ש (סי' ס"ו) דלכאור' משמע מלשון רמ"א מפני שיש פוסקים שמתירין בלא מצא דם גם בביאה גמורה ולכך בהעראה סמכי' עליהו, אלא דקשה לי מש"כ אח"כ ולפ"ז אפשר דדוקא שם דאף האומרים

רמ"ת אלא מספק אף דפסקי' כרבי חנינא והנפק"מ כמו שביאר בשו"ת אמרי יושר (סי' צ"ג) יעו"ש.

אבל הדבר ברור כמש"כ החכ"א דהרי האשה אומרת ברי לי שאני בתולה ולא נבעלתי ולא מוכת עץ הייתי וא"כ לדבריה ודאי ראתה דם בתולים ונאבדה ואיך אפשר לטהרה ולומר שאינה נאמנת בשלמא לענין כתובה י"ל דאבדה כתובתה דצריכה להביא רא' וכמו שבארתי לעיל וגם אם אשת כהן נאסרה אבל לטהרה נגד דבריה א"א דהא שוי' אנפשה חתיכה דאיסורא דאומרת בתולה הייתי וע"כ ראתה דם וכמו שביאר כיו"ב בפר"ר עמוד של"ג, וגם א"א לומר שכלו בתוליה דהא אומרת שלא כלו ובתולה הייתי, וכל שכן היכא שאומרת שלא היתה יכולה להכניס אצבעה לפני החתונה מחמת הבתולים ועוד דלהלכה פסקי' באה"ע (סי' ס"ח) דלא אמרי' כלו בתוליה, ואפילו להפוסקים שהבאתי לעיל אות א' שכתבו דיש לצרף שיטת הפוסקים דבוגרת אין להם דמים בזמנינו שמצוי בתולות שאין להם דם בתולים עם עוד צירופים כמבואר בתשובת אחרונים היינו כדי לא להוציא אשה מבעלה אבל להתירה לכתחלה בלא ספירה וטבילה לא עלה על דעתם ואפי' היכא דלא זרע דהא מעיקר הדין פסקי' שיש טענת דמים וא"כ אמרי' דודאי נאבדה, ועוד דכיון דהיכא דלא כגון קטנה או נערה אם בא עליה ביאה גמורה ולא זרע טמאה וכדלעיל א"כ גם בוגרת דינא הכי משום לא פלוג כמש"כ הרא"ש, ומה שכתב הפרישה (סק"ה) לבאר למה נקט חיפהו ש"ז ולא נקט נאבד דהואיל דדם בתולים הוא קרוב לצד חוץ א"כ למה לא מצאוהו בבדיקה אין כונתו לומר דלא שייך לומר שנאבד אלא הכונה דיותר רחוק הסברא לומר דנאבד ולכן נקט הטור טעם היותר קרוב אבל ודאי דבדליכא חשש חיפהו כגון ששראו הסדין במים ולא נמצא הדם ודאי אמרי' דנאבד לחומרא וטמאה וכן מש"כ הט"ז (בסק"ג) כונתו עד"ז למה הוצרך לחדש טעם דחיפהו וכתב שהוא יותר שכיח דהא שוכבת במטה ואפשר לראות אם יש דם בסדין אבל פשוט אם שראו הסדין בזמן שהיו בקיאיין בדבר ודאי דאמרי' נאבדה דהא א"א לחבורה בלא דם וכן הדין בלא הזריע, והגע עצמך בהרגישה שנפתח מקורה כששוכבת על הסדין ולא מצאה דם וכי ס"ד דתהא מותרת וע"כ דאמרי' נאבדה דהרגשה סברא דאורייתא וע"כ יצא דם ונאבד ה"ה הכא הרי א"א לחבורה בלא דם וע"כ דאמרי' נאבדה.

ותו דכן מוכח מהט"ז עצמו דאם הוא באופן שא"א לראות בסדין כגון שהניחה בשוגג סדין שחור או שכיבסו הסדין לפני שבדקו אותו אם יש בו דם והיתה

ביאה גמורה ולא זרע הרי זה דומה לדם חימוד שא"א לבקש בשום מקום ואמרי' שנאבדה אלא הכא כיון שאפשר לראות אם יש בסדין דם לכן נקט טעם של חיפהו אבל באמת היכא דלא שייך לבדוק מודה הט"ז דחיישינן שנאבדה אפילו לא זרע הרי דקיימא לן כטעם של נאבד בלא הסברא של חיפהו, וא"כ עדיין קשה הרי איכא נפק"מ לדינא בטעם נאבד גם בלא טעם חיפהו א"כ מ"ט נקט חיפהו אע"כ מפני שזה יותר שכיח לכן נקט טעם זה וכדביארתי.

הגם דמציינו לכמה מגדולי המפרשים דהבינו דברי הט"ז כפשוטו דלא חיישינן לחשש שמא נאבד כששוכבת במטה והם הפרי דעה והלחוו"ש ופרדס רמונים, הדבר תמוה מאד לפרש כן וכי ס"ד שהשו"ע שהעתיק רק טעם אחד יכריע נגד כל הראשונים שהביא בכ"י שכתבו גם חשש שמא נאבד והם הרשב"א רא"ש ור"ן וכ"ה ברמב"ן ובריטב"א ובמאירי וריב"ש ואיך יעלה על הדעת שהב"י יכריע מעצמו בלא שום הוכחה נגד סתימת דברי ראשונים, ועוד שהרי מוכח כן בגמרא וכמש"כ הגר"א וכדביארתי לעיל, ודוחק לומר דס"ל לר"ח דבלא טעמא דחיפהו תולין דהטה ולא אמרי' דנאבדה ולכן בבעילה ראשונה ולא הזריע ולא נמצא דם טהורה דאמרי' הטה, אלא דבבעילה שני' ומצא דם מחמרי' בכל ענין שמא נבעלה כבר והוי דם נדות, דמהיכי תיתי לחדש כן כיון דהטי' הוא מלתא דלא שכיח כלל וגם הרי אומר דעשה בעילה גמורה מנא לן לומר דנאבד הוא פחות שכיח מזה וצ"ע.

ועוד דאפי' להמפרשים דלא חיישי' שמא נאבד לחוד היינו דוקא כשבדקה בעודה במטה אבל אם עמדה מהמטה והלכה אנה ואנה שוב ליכא רא' מהא שלא נמצאת בסדין דהא בשוכבת אפרדקן י"ל דכותלי בית הרחם העמידוהו ואח"כ כשעמדה והלכה נאבד טיפת דם ובכה"ג לכו"ע חיישי' שמא נאבדה אע"פ שלא זרע.

ולכן נראה פשוט דדברי החכמת אדם ברורין לדינא דאפי' לא זרע ולא מצאה דם טמאה אם הי' ביאה גמורה.

הפסק טהרה ובדיקות בדם בתולים

בשו"ע מבואר דאפילו בדקה ולא מצאה דם טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכתב זרע, וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה וכו'. וצ"ב מאי שנא מדם חימוד שא"צ הפסק טהרה וי"ל דהתם הוי ספק ראתה ואת"ל ראתה הוי רא' מועטת

לישן באותו מטה לאחר שנמדה מאצלו

הנה לא נתבאר בפוסקים טעם קולא זו מה נשתנה דין הרחקה זו מכל דיני הרחקה שצריך לנהוג עמה, והנה היכא שהבעילה הוא בליל חופתה לכאור פשוט דלא שייך איסור זה כיון שהמטות חדשות אע"פ שהסכימו ביניהם מקום שינה לכל אחד הזמנה לאו מלתא הוא ועדיין לא נקרא מטתה המיוחדת לה ואם עתה יחליט שהוא יישן במטה זו והיא תישן במטה שלו אפי' אם פירסה נדה אח"כ יכול לשכב במטתה שהרי בפועל לא הי' ע"ז שם מטתה אלא ע"י הזמנה בעלמא, אבל בשו"ע מיירי אפי' באופן שהמטות כבר מיוחדות וכבר יישנו הוא במטה שלו והיא במטתה ואע"כ הקילו דלאחר בעילת מצוה מותר לו לישן על מטתה לאחר שעמדה מאצלו, וכן משמע נמי דאפי' ראתה בתולים בבעילה שני' לאחר שטבלה מותר לו לישן על מטתה לאחר שעמדה מאצלו, ונראה לי ליתן טעם קולא זו מפני שחכמינו ז"ל שקדו על בעילה זו שלא יהא לבו נוקפו ופורש ולכן התירו לו לגמור ביאתו כדרכו ומכלל תקנה זו התירו לו ג"כ לישון על המטה לאחר שעמדה מאצלו דאם היו מחייבין אותו לפרוש כנדה גמורה הי' בו חשש של נוקפו ופורש ולכן התירו לו לישן באותו מטה לאחר שעמדה מאצלו לידע שאינו כנדה גמורה אלא הוא תקנת חז"ל מפני הגזרה, ועוד י"ל שחששו שמא יבא למנוע מבעילת מצוה אם יצטרך לעמוד ממטתה באמצע הלילה אחרי הבעילה ומפני הטורח או מפני הקור והצינה שקשה לעמוד ידחה הבעילה למחרתו לכן הקילו לו מפני תקנת בעילה זו, אבל להאשה לא איכפת לה כ"כ דרוצה אשה בקב ותפלות, או דבלא"ה תעמוד לבדוק אם יש דם בתולים, ומ"מ נראה דכל זה התירו רק כל זמן שלא עמד מהמטה אבל אם כבר עמד ממטתה שוב אסור לו לישן באותה מטה, מיהו אם עמד באמצע הלילה והיא שוכבת במטתו ורוצה לחזור ולשכב אם מותר לו לישן שוב על מטתה אפשר דתליא בב' הטעמים דלטעם ראשון יש לאסור ולטעם ב' לכאור גם זה בכלל ההיתר שאם יצטרך לעמוד באמצע הלילה להשתין ושוב לא יוכל לחזור ולשכב מפני שהיא שוכבת במטתו ידחה הבעילת מצוה ונראה להקל כי מסתימת הפוסקים משמע קצת דמותר לו לישן על מטתה כל הזמן אפי' אחר שעמד ואף שנראה להחמיר מ"מ בכה"ג אפשר דלכו"ע שרי.

אבל הכא רוב נשים יש להן דם בתולים וחיישינן שראתה כמש"כ ב"י, ועוד דגם רא"י דם בתולים אינה רא"י מועטת כדם חימוד להכי הצריכו הפסק טהרה, ונראה דה"ה לענין בדיקות מעכב בדיקת ראשון ושביעי כשאר נדה דכיון שגזרו על דם בתולים כדם נדה יש בזה דין נדה ומעכב בדיקות א' וז', ואף דלענין ב' דברים מצינו שהקילו דהיינו לענין המתנת ה' ימים דסגי בהמתנת ד' ימים וכן לענין לישן באותו מטה לאחר שעמדה מאצלו אין לך בו אלא חידושו וכבר צווח התורת השלמים על המנהג לאכול בקערה אחת אחר בעילת מצוה והרי הבית יוסף כתב על איסור דם בתולים שאסור לפרוץ גדרן של ראשונים ולהקל בו אפילו כחוט השערה, ועוד דלשון השו"ע מוכיח כן דבדם חימוד כתב ותבדוק תוך שבעה והכא בדם בתולים כתב ותבדוק "כל" שבעה, ואע"פ שהתירו בדם בתולים לגמור ביאתו היינו כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש ואפילו קודם השרת בתולים או שמא יפורש לגמרי ולא יבעול כלל ונמצא בטל מפריה ורביה ואף בזה היה נראה דלא התירו לו להשהות בביאתו יותר מכדרך בעילה דלא התירו אלא ביאה כדרכו מפני שמא יהא לבו נוקפו אבל יותר מכדרכו שהי' בעלמא או אם מת האבר בפנים ורוצה להשהות עד שיתקשה שוב איברו מסברא חיצונה נראה דאין בזה היתר דלא שייך בזה לבו נוקפו ופורש אלא דבספר קנה בשם כתב להתיר והסכים עמו השבט הלוי יעו"ש וי"ל דזה נכלל הכל בגומר ביאתו שמא יהא לבו נוקפו ופורש [ובפרט לפי מה שיבואר לקמן דהא דהתירו לישן על מטתה לאחר שעמדה מאצלו הוא גם מטעם זה עיין בסמוך] אבל אחר הבעילה נוהג עמה ככל דיני נדה בין לענין הרחקות ובין לענין ספירת הנקיים ומעכב הפסק טהרה ובדיקות ראשון ושביעי, אלא דבלחם ושמלה (סק"י) כתב ונראה דגם כאן אם בדקה ולא ראתה יש להקל בדיעבד בבדיקה א' בתוך ז' כמו בדם חימוד ע"ש, וכ"כ במי נדה בקונ"א והביאו בפתחא זוטא ובטהרת ישראל ואיני כדאי לחלוק אבל לענ"ד אין לדמותו דכיון דהכא מעכב ההפסק טהרה אפי' בדקה ולא מצאה דם כמש"כ השו"ע א"כ ה"ה דמעכב בדיקות ראשון ושביעי.

סימן ל"א

דיני מפלגת

אם בעינן מ' יום מעל"ע

א מבואר בשו"ע ס"א דהמפלגת תוך מ' יום אינה טמאה לידה, ובמי נדה להגר"ש קלוגר זצ"ל (דף ל.) נסתפק אם בעינן מעל"ע ע"ש ועי' בחת"ס תורת משה פרשת כי תצא (ד"ה במסכת מכות) דפשיטא ליה דלא בעינן מעל"ע וכן כתב בפשטות במשנה אחרונה על המשנה ריש פרק המפלגת, ולפ"ז אם נתעברה כמה דקות לפני השקיעה ובליל מ"א הפילה מיד אחר השקיעה אע"פ שאין כאן רק ל"ט יום וכמה דקות הרי זו טמאה לידה, אך ימי טוהר אין לה עד יום ארבעים ושלושה כמש"כ הרשב"א בתוה"ב (דף כח:) דדלמא לא נקלט הזרע עד יום השלישי אבל מכאן ואילך שוב אינה קולטת ולהנ"ל דאין מונין מעל"ע אם איכא מ"א יום שלימים ועוד כמה דקות לפני השקיעה שלפני יום א' ואחר השקיעה של יום מ"א שלימים חשובין מ"ג יום ואית לה ימי טוהר והנפק"מ בימי טוהר בזמן הזה שאין בועלין עליו יתבאר לקמן, ומ"מ להלכה לא יהבינן לה ימי טוהר עד שישעיר דהיינו עד שיהא שערות כמש"כ הרמב"ם (פ"י ה"ג) והרשב"א ושאר פוסקים, והיינו שימלא גופו שערות כולדות הנגמרים כמש"כ ב"י ועיין ב"ח שכתב דא"א בקיאין בשערות, והוא זמן מאוחר הרבה שכבר ניכר בו צורת הולד ואם הוא זכר או נקבה.

נפל שניכר בו צורת האדם בבירור

ב בראשונים ובטור ושו"ע מבואר דהאידינא אין אנו בקיאין בצורות ובכולן חוששת לולד וטמאה לידה מספק וכתב ברשב"א דגם ימי טוהר לא יהבינן ליה דדלמא לאו צורת אדם הוא ולית לה ימי טוהר וכ"כ הפרישה (סקכ"א) והב"ח (סי"ב), אך כל זה מיירי כשלאות עין לא ניכר בו צורת אדם ונדמה לנו שהוא כמין בהמה שכיון שאין בו מצורת אדם טהורה לידה דבר תורה מ"מ עכשיו שא"א בקיאין בצורות בכולן חוששת לולד וטמאה לידה מספק ואין לה ימי טוהר, אבל היכא שניכר בו צורת אדם בבירור ואין לנו שום ספק בצורתו לא מצאנו שום חומרא בזה לומר שמא אינו צורת אדם ורק להיפך כשאין בו צורת אדם יש חשש שמא יבוא הדבר לידי שיבוש כך משמע לכאור' מהראשונים וא"כ ככה"ג שיש בו צורת אדם בבירור יש לה ימי טוהר, ואם יש ספק אם הוא זכר או נקבה לא מהני לברר ע"י קיסם שמסכסך ממטה למעלה כדאיתא בגמרא דאין אנו בקיאין בזה כמש"כ הראב"ד ולכן טמאה לידה שבועיים ואם ניכר

כבר צורת גיד טמאה רק שבעה דודאי זכר הוא ומ"מ ימי טוהר לא יהבינן לה בכל ענין עד שיהא שערות וכנ"ל, אבל ברמב"ם (פ"י ה"ג) מוכח דבקיאיין גם בזמן הזה בין זכר לנקבה אלא דאין נפק"מ כ"כ כיון דגם בצורות ס"ל להרמב"ם דבקיאיין כמש"כ הרב המגיד (שם ה"ט) ועיין בכסף משנה שם ובב"י דליכא מחלוקת דהרמב"ם מיירי במי שבקי והראב"ד ורמב"ן ורשב"א מיירי בזמנם שנתמעטו הבקיאיות, אכן ברמב"ן (פ"ז ה"ב) כשכתב דאין אנו בקיאין בצורות כתב בזה וכן הרשב"א לא הזכיר חיסרון הבקיאיות בין זכר לנקבה בבדיקה שכתבו חז"ל, אך בשו"ע כתב דחוששת לולד ואם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה מוכח דס"ל דא"א בקיאין בזה ומטמאינן מספק טומאת נקבה וכמש"כ הש"ך (סק"ג) וכ"כ הלבוש (ס"ג) דאפילו אם הוא נדמה לנו לודאי זכר לא סמכינן עלה ומטמאינן לה טומאת נקבה ע"ש, ובפרדס רמונים (ש"ך סק"ז) נדחק בדברי הראב"ד והעמיס בכונתו דר"ל דמש"כ הראב"ד לפי שא"א יודעין הכונה לדינא דגמרא דלא תעביד עובדא עד שישעיר ע"ש, ודבריו צ"ע דשיעורא דעד שישעיר נאמר לענין ימי טוהר אבל לענין טומאת לידה כשניכר בבירור שהוא זכר אין כאן טומאת נקבה והראב"ד דיבר מענין טומאת לידה דכיון דא"א בקיאין טמאה לידה י"ד יום מספק שמא נקבה עד שיהא הולד גדול שניכר בו בבירור שהוא זכר דעל בדיקת חז"ל לא סמכינן שא"א בקיאין בזה, ועיין סד"ט סקי"ח, ומ"מ בניכר כבר צורת גיד גם השו"ע מודה דאין כאן רק טומאת זכר ומ"מ ימי טוהר ליכא עד שישעיר ואם הוא ספק צורת אדם ליכא כלל ימי טוהר.

נמצא להלכה:

- א** ניכר בו צורת אדם בבירור אם ניכר צורת גיד טמאה שבעה ניכר בו צורת נקבה בבירור טמאה י"ד יום.
- ב** אבל לא ניכר בו צורת זכר או נקבה בבירור טמאה י"ד יום מספק ולא סמכינן אבדיקה שהזכיר הרמב"ם (פ"י ה"ג) שא"א בקיאין בזמן הזה.
- ג** ימי טוהר בכל ענין אין לה עד שישעיר הולד דהיינו שיהי' בו שערות.
- ד** אין בו צורת אדם או שיש ספק בזה בזמן הזה שאין בקיאין בצורות נותנין לה לחומרא טומאת לידה ואם ניכר ודאי שהוא זכר טמאה שבעה ואם ספק טמאה שבועיים כנקבה ואין לה ימי טוהר כלל.

אפילו אם הוא ודאי חתיכה לבנה אפ"ה אין לה ימי טוהר כמש"כ הרשב"א דאימור הרחיקה לידה הוה שמא כבר הפילה רוב הולד מקמי הכי ונגמר ימי טוהר וכ"כ הרב המגיד (פ"י ה"ד) דלא כמש"כ רש"י (בדף כא:): ולדעת הראב"ד אין לה ימי טוהר משום דשמא מגוף אטום באה אבל הרשב"א ס"ל דלא חיישינן לזה אלא היכא דמוכחא מלתא קצת כגון מפלת יד או רגל שאינה חתוכה אבל המפלת חתיכה סתם אם היא לבנה ויש בה עצם אמרי' דמולד מעליא באה אלא דמ"מ אין כאן ימי טוהר דשמא הרחוקה לידתה [והא דלא קאמר הטעם משום דשמא לא הגיע לכדי שישעיר אולי משום דישעיר הוא חומרא בעלמא משא"כ לטעם דשמא הרחיקה הוא מדינא וצ"ע].

העוֹרָה לַהֲלָכָה:

(א) הפילה חתיכה בין לבנה בין משאר מראות ואין בה עצם טהורה מטומאת לידה וסופרת ז' נקיים מדין טומאת נדה לחוד.

(ב) הפילה חתיכה לבנה או שאר מראות הנוטה ללבן ויש בה עצם טמאה טומאת לידה מספק י"ד יום ואין לה ימי טוהר וכנ"ל. [ובתנאי שהפילה לאחר מ' יום].

וְלֹד שׁוֹשְׁטוֹ סָתוּם או מוֹם בְּלֵב ל"ע

[ד] בגמרא (דף כג:): אמר רבא ושתו נקוב אמו טמאה ושתו אטום אמו טהורה ופי' רש"י נקוב אמו טמאה דס"ל טרפה חיה, אטום, סתום. וכתב הבית יוסף לפי שכיון שהושט סתום אינו ראוי לחיות וכל שנברא בענין שאינו ראוי לבריית נשמה אין אמו טמאה לידה דלאו ולד הוא ובטעם דושטו נקוב כתב הרשב"א ב' טעמים או דשמא ניקב ושתו לאחר מכאן ומתחלה היה ראוי לבריית נשמה וכל שעיקרו ראוי לבריית נשמה אמו טמאה לידה או דאפי' מתחלה הי' כן וטרפה אינה חיה מ"מ ראוי הוא לבריית נשמה וראוי לחיות פחות מעט מ"ב חודש, ולהלכה כתב הטור דגם ושוטו אטום טמאה לידה מספק [ומש"כ הטור יש לה ימי טומאה של נקבה לכאור' לא קאי על זה דהא ניכר בו אם זכר או נקבה דמיירי שהולד נולד כדרכו אלא שושטו אטום] וכתב הב"י והב"ח דמשמעו דברי הרשב"א מוכח דכיון דא"א בקיאין בצורות מחמירין גם על ולד שושטו אטום וכ"כ הראב"ד להדיא ולכאור' ה"ה לענין מום בלב טמאה לידה מספק, והנה מה שאמרו ושוטו נקוב אמו טמאה אם יש לה ימי טוהר או לא נראה דתליא בב' תירוצי הרשב"א דלתי' ראשון הוא ספק שמא ניקב לאחר מכאן וא"כ מספק אין לה ימי טוהר ולתי' הב' יש לה ימי טוהר כיון דראוי

חתיכה שחורה או אדומה לגמרי לענין טומאת לידה

[ג] בגמרא (דף כא:): המפלת חתיכה רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם טמאה לידה אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה וכ"ה בברייתא המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם טמאה ואם לאו טהורה וכן פסק הרשב"א והראב"ד והרמב"ם אלא שהרמב"ן החמיר בדבר לפי שאין אנו בקיאין במראות והרשב"א חשש לדבריו וכן פסק הטור דהמפלת חתיכה בין לבנה בין משאר מראות אם יש בה עצם טמאה לידה מספק וכן פסק השולחן ערוך, אמנם לכאור' פשוט דמה שאין אנו בקיאין הוא רק במלתא דאיכא לאסתפוקי ביה שמא בכלל לבנה היא שיש בזה נטיה ללבנונית אבל חתיכה שחורה או אדומה לגמרי שאין בזה שום נטיה ללבן בזה ליכא טומאת לידה אפי' לחומרא אלא דטמאה נדה דא"א לפתיחת הקבר בלא דם אבל אין צריכה להמתין עד ליל ט"ו, ואפילו אם קרעה להחתיכה ויש בה עצם טהורה מטומאת לידה דכל שאין החתיכה לבנה או ספק לבנה אין זה ולד אלא שינוי צורה היה כדגים ושרצים וכיו"ב דלא שייך שיהי' בו צורת אדם, ואפילו לדעת הראב"ד דס"ל לענין המפלת יד שאין בה חיתוך אצבעות דטמאה מספק דשאני התם די"ל דאינו שינוי צורה אלא שלא הגיע עדיין שלב הזה בהתפתחות הולד שיהא ניכר חיתוך אצבעות אבל חתיכה שאינה לבנה הוי שינוי צורה לגמרי ואפי' יש בה עצם טהורה, ולכן לענין הלכה אם הפילה חתיכה שחורה או אדומה לגמרי וכיו"ב שאין לה נטיה כלל ללבנונית אפי' יש בה עצם טהורה מלידה ומיד לאחר שתגמר ספירת שבעה נקיים יכולה לטבול.

חתיכה לבנה שאין בה עצם

כבר נתבאר דמדינא דגמרא בעינן ב' תנאים לחשוש לטומאת לידה שיהי' לבנה ושיהי' בה עצם ולענין חתיכה לבנה נתבאר שבזמן הזה אין אנו בקיאין במראות ולכן כל שיש בו ספק לבן טמאה מספק אמנם לענין עצם לא נזכר בפוסקים חיסרון בקיאות בזה ש"מ דבזה בקיאין שפיר וכן פסק הטור ושו"ע דדוקא ביש בה עצם חיישינן לולד אבל באין בה עצם אין בה טומאת לידה וכ"כ בסד"ט (סק"י) דלא כמהר"א ברוידא שמפקפק בזה, וכן הסכמת כל אחרונים דבאין בה עצם אין חוששין כלל לטומאת לידה אלא לטומאת נדה דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, ודע עוד דאפילו הפילה חתיכה לבנה שיש בה עצם דטמאה לידה מ"מ אין לה ימי טוהר לא מבעיא בזמנינו שא"א בקיאין י"ל דאין זה ההחתיכה לבנה שאמרו ומספק שמא אינה ולד אין כאן ימי טוהר אלא

לחיות מועט שם ולד עליו, אבל במום בלב ליכא ימי טוהר דאין ראוי לחיות כלל אבל טמאה לידה מספק דשמא ניקב לאחר מכאן ועוד דא"א בקיאין בצורות וכענין שאמרו בושטו אטום וכנ"ל, ואפילו בזמנינו שניתן להציל ולד שושטו אטום או מום בלב לכאו' אין כאן ימי טוהר דלאו ולד הוא מטבעו וצ"ע.

ימי טוהר בזמן הזה

ה הסכמת כל הפוסקים דאין נותנין לה ימי טוהר בזמן הזה כמש"כ רמ"א דכבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלין על דם טוהר ודינו כשאר דם לכל דבר, ומ"מ מצינו בפוסקים כמה נפק"מ גם בזמן הזה:

א לענין תלי' בחברתה כמש"כ בשו"ע (סי' קצ"ב סמ"ב) דאם חברתה יושבת על דם טוהר לא אמרי' דדינו כדם ממש ושתייהן טמאות אלא תולה בחברתה שאין זה כדם ממש ולא מיקרי קלקול ולכן חברתה טמאה מחומרא דדם טוהר והיא טהורה.

ב אינה קובעת וסת מימי טוהר לימי טומאה ואפי' בזמן הזה כמש"כ בחזו"א וכן עיקר לדינא כמו שהארכתי במק"א.

ג לענין תלי' בג"י ראשונים יש פלוגתא בזה דמקנה (אה"ע סי' ס"ג) ובשו"ת אבני צדק כתבו דאין תולין ועי' בטהרת ישראל סי' קצ"ו מקיל בזה ע"ש.

ד פורש באבר חי כמש"כ הנוב"י הביאו הפ"ת סק"ב.

ה לא נעשה רמ"ת בזה כמש"כ הש"ך (סי' קפ"ז סקל"ב).

ו לענין כתמים באינו מקב"ט וצבוע בזמן הזה דמחמירין יותר מספק הרגשה בימי טוהר ליכא חומרא זו.

ז לענין ברכה על הטבילה ידוע פלוגתת האחרונים בזה.

ח אם לא שמשה א"צ המתנת ה' ימים כמש"כ הפ"ת סי' קצ"ו סקט"ז וע"ש בשם ח"ס להחמיר.

המפלת תוך מ' טבילה

ו דעת שו"ת עבודת הגרשוני (סי' כ"א) ותשובה מאהבה (סי' ע') וחכמת אדם (כלל קט"ו דין כ') דמחשבינן מ' יום מיום הטבילה דאין לומר שמא היתה מעוברת קודם לכן דמעוברת אינו רואה דם בדרך כלל להכי לא חיישינן שראתה, אבל בכו"פ ופתחי נדה (דף ל.) וחות דעת (סק"ב) וסדרי טהרה (סק"ז) וחתם סופר (סי' קס"ט) ולחו"ש (סקט"ו) ושו"ת שבות יעקב (סי' ע"א) ועוד חבל אחרונים שהביא

בטהרת ישראל הסכימו כולם דאע"פ שענינו רואות בנשי דידן שמסולקות דמים מיד כשנתעברו כמש"כ הגרעק"א (סי' קכ"ח) ובפרדס רמונים (ש"ך סק"ב) ע"ש, וכן מוכח במנחת יעקב (סי' קצ"ו סק"ג), עי' בפרדס רימונים (שם ש"ך סק"ה), מ"מ לענין טומאת לידה חוששין לחומרא אפי' ראתה וסת גמור שמא היתה מעוברת קודם הטבילה וכש"כ במפלת דאיכא רעותא לפנינו שמחמת זה ראתה דם וסתה כמש"כ בחי' לחו"ד ע"ש לכן חיישינן שמא היתה מעוברת לפני שראתה באחרונה וכבר עבר מ' יום לכן טמאה מספק י"ד יום כל זמן שיש ספק שמא נתעברה קודם לכן אלא אם כן יודעת בודאי שלא נתעברה כגון שהטבילה היתה אחר לידה וכיו"ב.

זהירות שלא תפיל

ז נבאר כמה דברים שצריכה האשה להזהר בהן ביותר שלא תפיל ח"ו:

א שלא תדרוך על צפרנים כמו שאמרו במועד קטן (דף יח.) ואפילו לבושה במנעלים כמש"כ הזוהר פרשת אחרי (דף ע"ט.), ובספר יסוד ושורש העבודה (שער ח') מביא בשם מקובלים שיזהר שלא יפלו הצפרנים על בגדיו כי גורם רעה לעצמו ח"ו ואשה ביום טהרתה אם תעשה כן תגרום להפיל ולדותיה ח"ו ע"ש.

ב שתזהר שלא לדחות טבילתה כדי לצער את בעלה שנענשת בזה שתפיל את ולדה ח"ו כמש"כ בזה"ק פרשת משפטים (דף קיא.) וכן כתב שם לשמור טומאת נדה וימי ליבון כראוי.

ג לכוון המטות בין צפון לדרום כמו שאמרו חז"ל בברכות (דף ה:) כל הנותן מטתו בין צפון לדרום אין אשתו מפלת נפלים.

ד שתשא בזמן עיבורה אבן תקומה הנזכר בשו"ע (סי' ש"ג סעיף כ"ד) והוא אבן הנקרא אבן רובין שהוא אבנו של שבט ראובן בחושן המשפט [נמצא בגמחי"ם של אבנים לסגולות] ועיי' עוד פרטים בזה בספר ארחות רבינו להסטייפלער זי"ע. ועוד סגולה נמצא בספרים לחגור עצמה בחגורה של ס"ת ולא תסיר ממנה כל זמן עיבורה אפי' בשעת רחיצה ושינה ותניחנה בכיס בתוך כיס ועי' בזה בשו"ת אבני צדק (סי' י"ג) ובדרכי תשובה (סי' קע"ט סקל"ב). וע"ע בשו"ת אמרי כהן האללענדער (סי' ד').

ה להזהר משנאת חינם כמו שאמרו בשבת (דף לב:) בעון שנאת חינם אשתו מפלת נפלים ולכן יזהרו מאד שלא יהי' מריבה בתוך ביתו או בין שכנים.

(ו) שתזהר מכעס כמש"כ בשבט מוסר (פכ"ב).

(ז) בזמנינו שיש התפתחות הרפואה טוב להתייעץ עם רופאים אם יש סיבה גופני שגרמה להפלה שתוכל להזהר בזה בעתיד.

(ח) שתזהר שלא תתאמץ ביותר או לנסוע למרחקים בפרט בחדשים הראשונים וכן לא ללכת לים ולבריכות ולא להתעמל.

(ט) להתפלל תמיד שתשלים ימי עיבורה לטובה ושלא תפיל ח"ו.

(י) להזהר בשמירת עיניים כמו שפי' רש"י (בישעי' פל"ג ט"ז) ועוצם עיניו מראות ברע וגו' מימיו נאמנים יעו"ש.

קבורת נפלים

[ח] נחלקו הפוסקים אם יש מצוה בקבורת נפלים הבית יוסף באו"ח (סי' תקכ"ו ס"י) מביא בשם הגהות מיימוניות (פ"א דמילה אות י') דאין מצוה לקבור נפל כדמוכח בכמה מקומות בתלמוד, והמגן אברהם (סק"כ) הקשה עליו ומוכיח מכמה דוכתי דאיכא מצוה בזה וכתב עוד דאפילו לאו דלא תלין יש בנפלים, וע"ע בשדי חמד (מערכת ק' לככ א') שהביא פוסקים לכאן ולכאן וע"ע בדברי מוח"ז בארחות חיים (סי' תקכ"ו אות ט') שהביא מכמה פוסקים בזה וכן בדעת תורה להמהרש"ם (שם), וכתב בשו"ת שואל ומשיב מהדר"ג (ח"א סי' ט"ו) דנפל בן ה' או ו' חדשים אי צריך קבורה עיין במ"א סי' תקכ"ו סק"כ שהעלה דנפל חייב בקבורה כל שהוא שלם באבריו ואינו שפיר חייב בקבורה ואין חילוק בין שהוא מבן ח' ובן ט' או פחות הכל צריך קבורה ואף שההוצאה מרובה אין מרחמין בדין וכל המרחם על הבריות וכו' שעכ"פ בריה הוא עכ"ד ובשו"ת אבני צדק (יור"ד סי' קמ"ה) כתב כיון דקיבלו בני ישראל עליהם לקבור נפלים ממילא הוי כחוב וכמו בתפלת ערבית דשויה חוב, ועיין בשו"ת ח"ס (סי' קמ"ד), אבל זה פשוט שכל זמן שאינו שלם באבריו ואין כאן צורת ולד ליכא מצות קבורה לכו"ע אבל מ"מ צריך להזהר מטומאת נפל כאשר יתבאר בסמוך וצריך לזורקו במקום שלא יכשל בו הכהן.

טומאת נפל

[ט] כתב הרמב"ם (בפ"ב הי"א מטומאת מת) הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידין מטמא במגע ובמשא ובאהל כאדם גדול שמת וכו' עכ"ל ומ"מ כתב הב"ח ביור"ד (סי' שס"ט) דנפל פחות מארבעים יום אינו

מטמא וכ"כ במשנה למלך (שם) וכ"ה להדיא ברמב"ם (שם פי"א ה"ח), ובשו"ת נוב"י (חיר"ד סי' צ"ז) נסתפק אם צריך ריקום אברים לאחר מ' יום והביאו הפתחי תשובה (סי' שס"ט סק"ג) וכתב הנוב"י דמ"מ פשיטא לדידן שא"א בקיאין בבדיקת השפיר לידע אם הוא מרוקם לכן כל שמפלת אחר מ' יום מטמא באהל וצריך הכהן לפרוש אם לא שודאי הוא פחות ממ' יום לשימושה, וכ"כ בערוך השולחן (שם סי"ב) והוסיף דאפילו אשתו של כהן הפילה אסור לו להיות שם דאין הכהן מטמא לקרוביו כשהם נפלים ע"ש, וכ"ה בט"ז (שם סק"א) ובחי' הגרשוני דהכהן מוזהר אפי' על נפל וכ"כ בספר בית הלל (סי' קצ"ה) ולפי מה שנתבאר לעיל דהסכמת הפוסקים דחיישנין שמא היתה מעוברת לפני הטבילה ולא מחזקינן באינה מעוברת אא"כ היתה לאחר לידה או שידוע שלא בא עליה וכיו"ב ה"ה הכא צריך לחשוש לזה כיון דהוא איסור תורה, וכמו שדקדק הנוב"י אם לא שודאי הוא פחות ממ' יום לשימושה, ומ"מ אם הפילה חתיכה שחורה או אדומה ואין לה נטי' ללבנונית אפי' יש בה עצם לפמש"כ לעיל דטהורה מלידה אפי' לדידן דבזה אנו בקיאין ה"ה דאין כאן טומאת נפל וה"ה חתיכה לבנה שאין בה עצם אין בו טומאת נפל, אבל הפילה שפיר או שליא בכל ענין טמאה ומטמא באהל.

וידע עוד דכתב הרמב"ם (בפכ"ה ה"ח) האשה שמת עוברת בתוך מעיה אם נעשה ראש הנפל כפיקה של שתי [עי' פרי דעה (סי' קפ"ח ש"ך סק"ב)] והוא שיעור כאצבע קטנה] כיון שנפתח הרחם עד שנראה הראש נטמא הבית מפני העובר אע"פ שעדיין לא יצא עכ"ל והיינו שמשעת פתיחת הקבר שוב אינו נקרא טומאה בלועה ונטמא הבית, ולכן צריך הכהן להזהר כבר משעה שיושבת על המשבר או כשיש לה פתיחת הקבר, ומש"כ הרמב"ם עד שנראה הראש הכונה שאפשר לראות את הראש אע"פ שהוא עדיין בפנים.

ולכ"ן אשת כהן המפלת בביתו צריך בעלה הכהן ובניו הזכרים להזהר מטומאת מת וצריכים להכנס בחדר פנימי ולסגור הדלת [וכן החלונות אם הטומאה יכולה ליכנס דרכן] עד שיוציאו הנפל מהבנין, וה"ה אם הכהן נמצא בבנין שבאחד מהבתים באותו בנין הפילה אשה צריך הכהן להשאר בביתו סגור ולא לפתוח הדלת עד שיוציאו הנפל מהבנין כיון דסוף טומאה לצאת רואין כאילו יצאה ונמצא בחדר המדרגות ואם הכהן יצא מטמא את עצמו, וכן צריכים השכנים של הכהן להזהר בזה שלא להכשיל את הכהן בטומאת מת ולהזדרז להוציאו מהבנין והוא מצות עשה על כל ישראל להפריש הכהנים מטומאת

ניכר בו צורת אדם בבירור אם ניכר צורת גיד טמאה שבעה ניכר בו צורת נקבה בבירור טמאה י"ד יום.

אבל לא ניכר בו צורת זכר או נקבה בבירור טמאה י"ד יום מספק ולא סמכינן אבדיקה שהזכיר הרמב"ם (פ"י ה"א) שא"א בקיאין בזמן הזה.

ימי טוהר בכל ענין אין לה עד שישעיר הולד דהיינו שיהי' בו שערות.

אין בו צורת אדם או שיש ספק בזה בזמן הזה שאין בקיאין בצורות נותנין לה לחומרא טומאת לידה ואם ניכר ודאי שהוא זכר טמאה שבעה ואם ספק טמאה שבועיים כנקבה ואין לה ימי טוהר כלל.

ה) הפילה חתיכה יש בזה ב' חלוקות

הפילה חתיכה בין לבנה בין משאר מראות ואין בה עצם טהורה מטומאת לידה וסופרת ז' נקיים מדין טומאת נדה לחוד.

הפילה חתיכה לבנה או שאר מראות הנוטה ללבן ויש בה עצם טמאה טומאת לידה מספק י"ד יום ואין לה ימי טוהר וכנ"ל. [ובתנאי שהפילה לאחר מ' יום].

ו) מה שנתבאר שהמפלת תוך מ' יום אינה חוששת לטומאת לידה היינו בתנאי שידוע לה בבירור שלא נתעברה לפני מ' יום כגון שטבלה אחר לידה או שלא היתה בעלה בעיר זמן רב אבל אם לא ידוע בבירור אע"פ שראתה וסת גמור חיישינן שהיתה מעוברת לפני הוסת ויש מ' יום מעיבורה וטמאה טומאת לידה, ויש לסמוך על בדיקת אולטרוסונד לענין זה.

ז) נתבאר בפנים עשרה דברים שיש להזהר בהן שלא תבוא לידי הפלה ח"ו.

ח) מצות קבורת נפל הוא מעת שניכר בו צורת וולד והוא שלם באבריו.

ט) הנפל וכן רביעית דם הנפל מטמא באהל וצריך הכהן להזהר בהן וכן שכנים של הכהן ונתבאר פרטי דינים בפנים.

מת ואפילו בעל כרחם כמש"כ הרמב"ם בספר המצות (מ"ע ל"ב) ועי' ברמב"ם הלכות אבל (פ"ג ה"ה) דהמטמא את הכהן אם הכהן שוגג זה שטמאו לוקה ע"ש, ואפשר דאם עדיין לא נתרקמו אבריו לפי ראות העין או שהוא ספק אם הוא מ' יום דא"צ להודיע להכהן כיון דהוי ספק כמש"כ בנוב"י ואפשר לצרף דעת הרבה פוסקים דסוף טומאה לצאת הוא דרבנן.

ג) צריך הכהן להזהר מדם הנפל אם יש רביעית דם מטמא באהל כמש"כ הרמב"ם (פ"ב ה"ב) דדם המת מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל ע"ש וע"ע בירושלמי נזיר (פ"ז ה"ב) ובספרי פרשת חקת, ואם הדם ספוג בבגד אם ישרה הבגד במים יוצא ממנו רביעית דם הרי הוא מטמא באהל ואם לאו הוי טומאה בלועה, ועי' בבינת אדם (כלל קנ"ח) דאפי' יכול לצאת ע"י צפון כיון שאינו יכול לצאת ע"י סתם כיבוס מים הוי בלוע וטהור וכ"ה בב"ק (דף קא:) וע"ש בתוס'.

העוֹלָה לַדִּינָא:

א) המפלת תוך מ' יום לעיבורה אינה חוששת לטומאת לידה אבל טמאה נדה אפילו לא ראתה ויכולה להפסיק בטהרה מיום ה' הפלה ולספור ז' נקיים ולטבול [ואם כבר נטמאה לפני הפלה ממתנת ה' ימים מהיום שנטמאה] ועיין לקמן אות ו'.

ב) הפילה ליל מ"א לעיבורה אפי' ליכא מ' יום מעל"ע חוששת משום לידה וטמאה שבועיים ואם אינה רואה בימים אלו יכולה להפסיק ולספור ז' נקיים אבל אינה יכולה לטבול לפני ליל ט"ו להפלה אפילו כבר ספרה ז' נקיים.

ג) דיני ימי טוהר הנוגע בזמן הזה לענין כמה דברים שנתבאר בפנים אינה נוהגת כל זמן שלא נתמלא גופו שערות כולדות הנגמרים וזה זמן מאוחר שכבר ניכר בו צורת הולד וניכר בו אם הוא זכר או נקבה.

ד) נפל שניכר בו צורת אדם יש בזה ג' חלוקות:

סימן ל"ב

בדיני הרחקה

בסוטה (דף ז.) ובסנהדרין (דף לז.) דילפינן כן מדכתב רחמנא לענין איסור יחוד כי יסיתך אחיך בן אמך דמיניה לפי' איסור יחוד בקידושין (דף פ:) ולכן י"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבידא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר. ולכאורה יש להקשות לדעת הפרישה (אה"ע

א

יחוד באשתו נדה

שן"ע סי' קצ"ה ס"א, דכיון שכבר בא עליה תו לא תקיף יצריה ומקורו מכתובות (דף ד.), וכתבו התוס'

עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ופליגי רב יוסף ורבא אם גם באשתו נדה אמרו כן רב יוסף ס"ל אפילו באשתו נדה אמרו כן מפני שגורם לו להתרחק ממנה כן פי' המאירי, ורבא ס"ל דתבוא עליו ברכה ופי' מהרש"א דודאי מודה רבא דמותר להתייחד עם אשתו נדה אלא דמ"מ תע"ב שלא יבוא לידי עבירה והגמרא מכריע דלא כרבא דאין כאן שום ברכה דעד האינדא מאן נטריה ופסקו הדרכי משה והט"ז והשו"ע הרב באו"ח (סי' תרל"ט אות ט') כרב יוסף ע"ש.

ב

איסור נגיעה

ש"ץ (שם ס"ב) לא יגע בה אפי' באצבע קטנה וקמ"ל דלא תימא דאינו אסור אלא חיבוק ונישוק ודברים המרגילים לערוה אבל נגיעה בעלמא דאינו מרגיל בערוה לית לן בה קמ"ל דאף נגיעה בעלמא אסור אפילו באצבע קטנה (ב"ח), ונגיעה ע"י דבר החצץ שמה נגיעה ואסור ליגע בה ע"י הפסק מפה וכש"כ ליגע בה בהפסק בגדיה שהיא לבושה בהן כמש"כ בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' קי"ט) ובשו"ת בית שערים חיו"ד (סי' רע"ד) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' כ"ז), וכן נגיעה ע"י דבר אחר מבואר בתרוה"ד ומביאו ב"י דאסור והב"ח פי' כונת נגיעה ע"י דבר אחר כגון התרת מנעל והנעלת מנעל ואסור דלא התירו זאת אלא כשהבעל חולה ואשתו נדה ואין לו מי שישמשנו זולתה ע"ש בב"ח (סי' י"ו) וה"ה להלביש מעיל וכיו"ב דהוי נגיעה ע"י דבר אחר דאסור וכן נגיעה כלאחר יד אסור דהרי אפי' הושטה מידו לידה ע"י שינוי אסור כמש"כ הב"ח (ס"ב) כש"כ נגיעה ע"י שינוי ועי' פרישה (יור"ד סי' רס"ה סק"כ) ובזה יש לפרש כונת השו"ע (ס"א) ולא יגע בה אפי' באצבע קטנה והוא מגמרא שבת (י"ג:) ולכא"ו מה הרבותא אפי' באצבע קטנה מהיכי תיתי לחלק בנגיעה בין אצבע גדולה לאצבע קטנה שבא לאפוקי דאפי' באצבע קטנה אסור, אלא דהכי פירושו דאפי' הנגיעה הוא כלאחר יד באצבע קטנה שאי אפשר לנגוע באצבע קטנה לבד אלא כלאחר יד דהיינו מהצד או ע"י שכופף שאר האצבעות ונוגע רק בקטנה וקמ"ל דאף זה אסור, והמזלזל באיסור נגיעה אפי' אם קרא הרבה ושנה הרבה ושמש תלמידי חכמים הרבה ראוי לעונש מיתה בידי שמים כדמוכח בתנא דבי אליהו (פ"טו י') בההוא תלמיד דמת בחצי ימיו שאמר אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הסכין שבידך ונגע בו אפילו באצבע הקטנה וכו' ובשו"ת תשב"ץ (סי' נ"ח אות ט') כתב דאין ליגע בבגדיה בעודה לבושה בהן והובא בפ"ת (סק"ג) ור"ל שאינו נוגע בה אלא בלבושה כמש"כ בלבנון נטע שהמלבושים רחוקים

סי' כ"ב) דיחוד בחייבי לאוין אסור מה"ת תיפוק ליה דיחוד עם אשתו נדה מותר מה"ת מסוטה דמותר לבעלה להתייחד עמה מדאורייתא אע"פ דאין לה היתר כמבואר בסוטה (דף ז.) ומסתמא היינו טעמא דכיון שכבר בעל לא תקיף יצריה א"כ כש"כ נדה דיש היתר לאיסורו מותר מה"ת להתייחד כיון שכבר בא עליה פעם אחת, וי"ל דמסוטה א"א למילף דשאני סוטה דכיון דזינתה תחתיו ומעלה מעל באישה שנואה היא לו והיימנוהו רחמנא שלא יבוא עליה משא"כ נדה שפיר איכא למיחש להכי בעינן הך ילפותא דומיא דבן עם אמו אסרה תורה, ולפ"ז היכא דאין היתר לאיסורו כגון ברואה מחמת תשמיש אסור מה"ת להתייחד עמה דדומיא דבן עם אמו הוא דלא עבידא דמשתריא ומסוטה ליכא למילף כנ"ל וזה למ"ד וסתות דאורייתא אבל למ"ד וסתות דרבנן הרי מה"ת יש היתר לאיסורו לאחר שתטבול ולכן אסורה להתייחד רק מדרבנן, ויש להסתפק בזמן גזירה שא"א לנשים לטבול אם מותר להתייחד עמה מי אמרינן כיון שיש היתר לאיסורו אע"פ שעכשיו א"א לטבול מ"מ גזירה עבידא דבטלה ואין יצרו תוקפו או דלמא כיון שהוא שעת גזירה או מלחמה ח"ו שא"א לה לטבול הרי הוא בגדר אין היתר לאיסורו וחיישינן שמא יצרו תוקפו ואסור להתייחד עמה ומסתבר דמה"ת ודאי מותר דאינו דומיא דבן אמך והספק הוא רק אם מדרבנן אסור וי"ל דזה ג"כ בכלל סוגה בשושנים שלא גזרו איסור יחוד כלל באשתו נדה, שו"ר בצ"צ פס"ד דמסתפק כעין זה ע"ש.

והא דלא גזרו רבנן יחוד על אשתו נדה כמו שגזרו על סוטה והלא מה סוטה דשנואה היא לו דלהכי היימנוהו רחמנא אע"פ שאין היתר לאיסורו מ"מ גזרו עליו חכמים שמא יבוא עליה כש"כ נדה דאהובה היא לו אע"פ שיש היתר לאיסורו ולהכי שריא רחמנא מ"מ הו"ל למיגזר מדרבנן, אלא היינו טעמא כדאמרי' בסנהדרין (דף ז.) סוגה בשושנים התורה העידה עלינו שאפילו כסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות.

ופשוט דגם שמואל דס"ל בקידושין (דף פ"א:) דאסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם אמו ובתו וכמש"כ ביש"ש קידושין (פ"ד סכ"ג) אע"ג דלא תקיף יצריה עלייהו כמש"כ רש"י שם (ד"ה ודר) מ"מ מודה דיחוד עם אשתו נדה מותר דכן הוא פשטא דברייתא בסוטה (דף ז.) דנדה בעלה נאמן עליה וע"כ דס"ל הך ילפותא שכתבו התוס' דומיא דבן עם אמו שאין להן היתר ורבנן לא גזרו משום סוגה בשושנים.

וד"ע עוד דאמרי' במסכת עירובין (דף ג:) אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילא שאיש ואשתו שרויין בה

מגופה והובא בדרכי תשובה וע"ע בשו"ת חיים שאל להחיד"א זי"ע (ח"ב סל"ח) דגם המלבושים אסור שיגעו זה בזה. ודין נגיעה ע"י אמצעי כלומר שאין שניהם נוגעים באמצעי אלא אחד מהם והשני זורק על האמצעי יתבאר בדין הרחצת פניו ידיו ורגליו.

ג

איסור הושטה

בתנא דבי אליהו (שו) שמא הבאת לו את הסכין שבידך ונגע בו אפי' באצבע הקטנה וכו' והלשון צ"ב דהו"ל למימר ונגעת או ונגע ביך דמלשון ונגע בו משמע דנגע בהסכין, ועוד צ"ב דמשמע דהנגיעה היה בשוגג שהרי כונתה רק להביא הסכין וע"י הבאת הסכין נגע בו שלא בכונה אפי' באצבע הקטנה וא"כ צ"ב וכי ע"י נגיעה בשוגג ינעש כ"כ למות בחצי ימיו, ואפשר דצדיקים הקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה, ועיין בטובי חיים בשם מאורי אש שביאר מפני שעבירה גוררת עבירה ומעט מעט ישתקע ברעתו על כן הקב"ה מסלק לפעמים לאיש באמצע ימיו שיודע שיחטא ח"ו ובוזה מפרש שם ההמשך מה שאמר לה אליהו יעו"ש ועוד י"ל דזמנו הקצוב הי' חצי ימיו אלא דסגולת התורה הוא שמארכת ימים כי היא חייך ואורך ימך וכל זה כשאין בו חטא אבל כשחטא אפי' בשוגג אין בו סגולה זו ועיין בתוס' וראשונים שהובא בב"י משמע שלא היה לפניהם הגירסא סכין אלא פך ושמן יעו"ש.

והנה באיסור הושטה איכא ג' שיטות בראשונים דעת הסמ"ג דרק יין או שמן לסיכה שהם דברים של חיבה אסור להושיט וכ"כ התוס' שבת דף יג: וכ"ד יראים וכתב הרב המגיד שכן משמע דעת הרמב"ם, דעת ספר התרומה שרק דברים של מאכל ומשתה אסור להושיט, דעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ש ורבינו ירוחם שכל דבר אסור להושיט, וטעם איסור הושטה להסמ"ג וספר התרומה הוא כדי שלא יבוא להרגל דבר דאין לפרש החשש שמא יגע דלטעם זו אין נפק"מ בין יין או מאכל ומשתה לשאר דברים אבל לדעת שאר הראשונים דאיסור הושטה הוא בכל דבר יש לומר דטעם איסור הושטה הוא מחשש שמא יגע בבשרה כמש"כ הרשב"א ושו"ע אבל מלשון הרמב"ן (פ"ח ה"ה) משמע דהוא משום שלא יבוא לידי הרגל דבר שכתב וז"ל ואסור להושיט "כלום" מידו ליד אשתו נדה או ליטול מידה מכיון שהיא אשתו צריכה הרחקה יתירה ע"כ וכ"כ בארחות חיים וכן אסור להושיט וכו' משום הרחקה עכ"ל וכתב רבינו

ירוחם הביאו הבי"י וש"פ דאפי' דבר ארוך אסור שמא לא יזהר בטוב ויגע בידה וכש"כ דבר קצר כמעט וכיו"ב ולכאור' משמע דלפ"ז דבר ארוך ביותר דליכא למיחש כלל שמא לא יזהר בטוב ויגע בידה שרי אבל לסברת הרמב"ן ז"ל דצריכה הרחקה יתירה אסור, והנה בשו"ע כתב לא יושיט וכו' "שום דבר" וכתב הש"ך אפי' דבר ארוך וכונתו לומר דאפי' דבר ארוך ביותר דליכא למיחש כלל לנגיעה ג"כ אין להושיט דמשמע דבא לפרש כונת שום דבר והרי גם זה בכלל וכ"כ בלחור"ש (סק"ה) וכתב הפרי דעה שהוא משום לא פלוג וכ"מ במקור חיים שכתב דאע"ג דלא נגע בבשרה הואיל דשניהם נוגעים בדבר אחד אסור, אבל מו"ח שליט"א כתב דכונת השו"ע שום דבר להוציא מפי' המ"מ בדעת הרמב"ם דאוסר רק הושטת כוס ביד בעלה קמ"ל דאסור בשום דבר אבל דבר ארוך יתכן דדעת הרשב"א דשרי אע"ג שכתב לא יושיט מידו לידה שום דבר, ולכן גם בדעת השו"ע שנקט לשון זה אין הכרח בדעתו בדין דבר ארוך עכ"ד אבל לדעת רמ"א דזריקה אסור כש"כ הושטה בדבר ארוך וכמו שיבואר לקמן בדין זריקה, והרי לנו ספק בדעת המחבר אם דעתו לאסור גם דבר ארוך ביותר אבל לדעת רמ"א פשיטא דאסור וכמו שפסק הש"ך וסד"ט וחור"ד וחכ"א ושאר פוסקים, ולשון השו"ע ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה וכ"ה בטור וצ"ב כפילת הלשון, והכונה שצריך ליזהר שגם אשתו לא תיגע בו ולכן אסור לקבל מידה.

הושטת תינוק

ובאיסור הושטת "שום דבר" כולל גם להושיט תינוק מידו לידה והתשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח) שהתיר לשיטתו אזיל דס"ל דמותר להשליך מידו לידו דלא אסרו אלא חיבור בהושטה ואפילו בהושטה עצמה ס"ל דמעיקר הדין אסור רק בדברי מאכל אלא שנהגו העולם להזהר כרש"י שמא יגע בבשרה, וא"כ באופן דליכא חשש נגיעה כגון בדבר ארוך אפשר דס"ל דמותר ולכן גם תינוק כיון דחי נושא את עצמו שיוצא לבדו מחיק אביו לחיק אמו ליכא חשש שיבוא לנגיעה אבל לדידן דס"ל דכל הושטה אסור ואפי' זריקה ה"ה תינוק דאסור אלא דמ"מ י"ל דהכא ליכא לא משום הושטה ולא משום זריקה אף לדידן דכיון שהתינוק יוצא מעצמו הרי התינוק הוא שמושיט וזורק עצמו מיד אביו ליד אמו ולא חשוב כהושטה וזריקה דאביו, וכתבו האחרונים שיש להחמיר בזה כ"ה בהגהות יד שאול ובפרדס רמונים ומלבושי טהרה וערוך השולחן וכ"כ בטהרת ישראל דיש להחמיר לכתחלה.

איסור זריקה

מגדלות מרחקים ובעוד אחרונים, וכתב מו"ח שליט"א בזה לחלק בין דבר קצר כמו תרופה או מוצץ וכיו"ב דכשיש צורך בדבר יש להקל, אבל בדבר שלוקח זמן כמו להאכיל תינוק וכיו"ב יש מקום לחוש שיבוא לידי נגיעה לכן יש להחמיר בכהאי גוונא, ועיין לקמן בדין הרחצת פניו ידיו ורגליו יתבאר דמעיקר הדין מותר היכא שהוא אינו אוחד האמצעי דהיינו התינוק אלא נותן מאכל לפיו אלא דהמחמיר תע"ב ע"ש ולא דמי למש"כ הפרישה (סי' רס"ה סק"ב) דאסור לבעל למול בנו כשאשתו נדה היא הסנדק דשאני התם דע"י המילה ופריעה היא מרגשת בנענוע התינוק והוי כנגיעה ע"י דבר אחר דאסור.

ו

לשאת משא כבד יחד עם אשתו נדה

כתב בשו"ת אבן ישראל (ח"ט ס"פ) דלכאוי"ל דלשאת משא ביחד איש ואשתו נדה לא נאסר כלל דלא הוי דרך חבה ומ"מ יש לדון ולאסור מצד שמתנדנד ע"י נשיאת העגלה והוה כיושבים על ספסל המתנדנד, אך כתב שם דבדליכא אחר שיסייע לה ויורד גשם דא"א לחכות בחוץ על הגשמים לאדם אחר שרי מפני שבחינוך (מצוה תקמ"ד) כתב דגם באדם איכא מצוות טעינה ופריקה וכ"כ הרשב"א דלא כשיטה מקובצת (ב"ק נד.) דליכא אלא חיוב דרבנן ולכן בכה"ג בודאי שרי עכ"ד משמע מדבריו דאילו הוי פריקה וטעינה באדם רק מדרבנן אסור דהעמידו דבריהם אפי' במקום מצוה אבל כיון דהוי חיוב תורה לכן בא"א בענין אחר שרי ולכאוי"ל צ"ע דהא קי"ל באו"ח (סי' תקפ"ו סכ"א) דשופר של ר"ה אין מחללין עליו יו"ט אפי' בדבר שיש בו משום שבות דחכמים השוו דבריהם לשל תורה והעמידו דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה ולכן בנפל על השופר גל של אבנים אסור לטלטל האבנים ליקח השופר ומהאי טעמא כתב בשו"ת חת"ס (סי' ק') דאסור לעשות שילוח הקן בשבת לדעת הרמב"ם דס"ל דצריך לשלח בידים ולתפסו בכנפיה דהו"ל טלטול מוקצה והעמידו חכמים דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה, ויותר מזה כתב בשו"ת חת"ס (סי' פ"ב) דמצות השבת אבידה אינו דוחה טלטול מוקצה אע"ג דהוי בעידנא דמשעת הגבהה כבר עוסק במצות השבה מ"מ העמידו דבריהם בשב ואל תעשה יעו"ש וכיו"ב כתב בכיכור"י סי' תרכ"ח והביאו המשנ"ב שם דמי שאין לו סוכה רק על גבי אילן או בהמה דאסור לו לעלות דהעמידו דבריהם בשו"ת וה"ה לעבור בספינה מעבר הנהר לסוכה מבואר במ"א (סי' תרל"ט) וש"פ דאסור, ובמ"א (בסי' תקפ"ו סכ"ב) כתב דאם עשה גוי שופר למ"ד דנולד אסור א"א לטלטלו אפילו

אסור לזרוק מידו לידה וכן להיפך רמ"א שם ועיין ברכ"י דתשב"ץ ומהריק"ש מתירין ועיין מש"כ בסד"ט (סק"ד) דאין לזוז מפסק הרמ"א, וכ"ה הסכמת כל הפוסקים וראוי לגעור בהמקילין בזה כמש"כ בשו"ת מהר"ם מרוטנברג והב"ח הביא לשונו וכ"ה בבנימין זאב (סי' קנ"ט) הביאו בדרכי משה, וטעם איסור זריקה כתב מהר"ם משום דלא אשכחנא דשרי וצ"ל דכונתו שהוא בכלל הושטה דכיון דמצינו דהושטה אסור ה"ה זריקה מידו לידה הוי בכלל הושטה וכיון דלא מצינו להדיא שיהי' מותר ע"י זריקה מסברא אמרי' דהוא בכלל הושטה, וכ"מ בב"ח (ס"ב) שכתב הילכך אפי' ע"י זריקה אסור כיון דלא אשכחנא היתרא בשום הושטה בעולם עכ"ל, ולפ"ז מוכח דס"ל למהר"ם דאפי' דבר ארוך ביותר אסור להושיט אפי' דליכא חשש כלל לנגיעה דאת"ל דשרי הרי מצינו הושטה דשרי והיינו באופן דליכא חשש נגיעה וא"כ גם זריקה תהי' מותרת דהא ליכא חשש נגיעה, אע"כ דגם דבר ארוך אסור אע"ג דליכא חשש נגיעה, וע"ע לקמן בדין הרחצת פניו ידיו ורגליו מש"כ בדין זריקה.

וכבר נתבאר לעיל לענין הושטת תינוק דלא מבעיא קטן או חולה או כפות דגם לדעת התשב"ץ אסור כמש"כ בפ"ת (סק"ג) אלא אפי' תינוק גדול דיוצא מעצמו אל חיק אמו ג"כ אסור דהתשב"ץ שהתיר לשיטתו אזיל דס"ל איסור הושטה רק בתורת חומרא ומנהג וגם ס"ל דזריקה שרי וכמו שכתבתי לעיל, וע"ש שכתבתי דאף לדידן יש מקום לחלק דלא מיקרי הושטה וזריקה כשהילד יוצא מעצמו מחיק אביו לחיק אמו יעו"ש [וקצת פלא על הפ"ת שהביא לפני דין התשב"ץ משו"ת יד אליהו שאסור לחמם מהנר מפני שההבל מחבר וא"כ כל שכן דחיבור גמור ע"י הושטת תינוק דאסור] וכבר כתבתי לעיל דגדולי ההוראה כתבו בזה להחמיר בכל ענין.

ה

להאכיל תינוק שנמצא ביד אשתו נדה

ע"י שו"ת ברכות שמים (יור"ד סי' נ"ה) דאם לא מתקרב אצלה ויש צורך בדבר ליתן ליד התינוק דיש להתיר [וסיים שם דזה ע"פ הלכה אולם מי שמחמיר בכל דברים אשר מותר ע"פ הלכה הלא שיבחוהו רבנן (כונתו למש"כ בתוה"ש (סק"ב) ובסד"ט (סק"ד) דכל המחמיר בענינים כאלה תבא עליו ברכה] וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה שקבלנו מפי רבותינו תלמידי מרן רשכבה"ג החת"ס ז"ל ותלמידי מאור העולם רבינו הבעש"ט זי"ע] וכ"כ בשו"ת

ממש נגיעה ע"י דבר אחר שדוחף או מושך אחד את השני ע"י דבר אמצעי ואע"פ שאין כונתו אלא להעביר את החפץ ממקום למקום מ"מ במציאות הרי הוא דוחף או מושך השני ונגיעה ע"י דבר אחר אסור מדינא אפי' באופן דליכא חשש נגיעה דרק בחולה ואין מי שישמשנו התיירו כן דבמקום חולי לא גזרו רבנן שימוש ע"י דבר אחר ואפי' בנגיעה ממש התיירו היכא דליכא אחר שישמשנו אבל במקום מצוה הרי העמידו דבריהם במקום מצוה, ועוד יש לתמוה דמאן מפיס דזה אינו בכלל הושטה דאסור מדינא והלא דברים קל וחומר ומה הושטה דאינו אלא רגע למסור החפץ לידה אסור כש"כ לשאת חפץ ביחד שהוא זמן ממושך יותר דיש לחוש שיבואו לנגיעה ועוד דבהושטה אין שום צורך בנגיעה ועכ"ז אסור שמא יגע כש"כ לשאת חפץ כבד דלפעמים מחמת כובד המשא וקשה לאחד מהם ובהיל שמא יפול המשא או הוא עצמו ומתקרב השני ידיו סמוך להראשון לעזרו ויכולין בקל לבוא לידי נגיעה וא"כ אם ההושטה אסור כש"כ דבכלל מאתיים מנה ואסור העברת חפץ יחד ממקום למקום ואם בהושטה אסור גם דבר ארוך אע"פ דליכא חשש נגיעה כמו שביארנו ה"ה דבר כבד ארוך אע"פ דליכא חשש נגיעה בכלל זה, ואע"ג דאינו דרך חבה מ"מ אסור ההושטה אינו משום דרך חיבה לדעת הרשב"א והשו"ע אלא משום חשש נגיעה וא"כ כש"כ הרמת משא יחד כמו שביארנו. והגע עצמך דלמסור מפתח אסור ולשאת מפתח כבד זמן ממושך מותר הרי יותר יש לחשוש שמא יגע בזמן ממושך וע"כ דכשגזרו על הושטה כש"כ דלשאת יחד בכלל האיסור ואם אמרו לא פלוג בהושטה ה"ה דלשאת משא יחד אפי' דבר ארוך בכלל איסור זה, ולכן גם צ"ע על הגאון בעל אגרות משה (ח"ב סי' ע"ה) שדן בענין זה והביא ממרחק לחמו ולא אסר מדינא דהושטה, מיהו י"ל דלא שכיחי משא כבד בדבר קצר ולכן אין זה בכלל הגזירה כלל ופשיטא דבדבר קצר אסור מחשש שמא יגע דגרע מהושטה מיהו לא היתה בכלל הגזירה דמלתא דלא שכיח הוא ועל כן דבר ארוך אינו בכלל הלא פלוג ואינו בכלל ההושטה שגזרו עליה וכל זה דוחק דא"כ יהא מותר מדינא גם לשאת יחד דבר קצר דמלתא דלא שכיחא לא גזרו וזה דבר שאין הדעת סובלתו דמסתבר דאיסור הושטה עובר גם כשעודנו בידו ועדיין לא סילק ידו מהחפץ אלא שעדיין שניהם אוחזין בה אע"ג דגמר פעולת ההושטה הוא כשמסלק ידו והגיע החפץ לידה מ"מ האיסור הוא כששניהם אוחזין ואדרבה חשש נגיעה הוא בתחלת מעשה ההושטה יותר מגמר מעשה ההושטה וא"כ כשאוחז חפץ והיא ג"כ באה לאחוז בחפץ הרי זה כתחלת מעשה הושטה וצ"ע.

לתקוע בו, ובסי' תרנ"ה הביא משו"ת הרשב"א דשבות אפי' במקום מצוה אסרו יעו"ש, אך באמת דעת הגר"א שם דשי' השו"ע דמוקצה מותר במצוה יעו"ש ועיין בה"ל (סי' רס"ז בסוף הסי') לענין השבת אבידה במוקצה שהביא להסתפק ע"פ דברי הגר"א יעו"ש אך הסכמת כל הפוסקים בסי' תקפ"ו (סכ"ב) ובסי' תרנ"ה כהמ"א שם והמשנ"ב עצמו פסק כן ע"ש, וצ"ל דהבה"ל ס"ל לחלק דהתם לאו בעידנא משא"כ בהשבת אבידה הוי בעידנא ואע"פ שהגר"א עצמו לא מחלק בהכי מ"מ נסתפק ליה להבה"ל בזה דדלמא היכי דהוי בעידנא דוחה איסור דרבנן ולא העמידו דבריהם לכו"ע.

אבל באמת אין לתפוס בזה על דעת הגאון בעל אבן ישראל דכיון דכתב דהצד לאסור בזה הוא משום ספסל המתנדנד והרי ספסל המתנדנד חומרא בעלמא הוא כמו שכתב בשערי דוורא, והב"י הלא כתב ע"ז ושמעתי דחומרא זו דשיבת ספסל שמעתי שנוהגים בה האשכנזים אבל הספרדים לא נהגו בה, וכיון שמדינא שרי ס"ל דבמקום מצוה דחינן חומרא שאינו מדינא דגמרא, וה"ה דאפי' אם הוי רק מצוה מדרבנן שרי אלא דלרווחא דמלתא כתב דהוא מצוה של תורה.

אבל מעיקרא דדינא יש לתמוה במה שס"ל דליכא חשש איסור אלא מדין ספסל המתנדנד דבשלמא כששניהם דוחפים יחד עגלה או שאר דבר כבד ממקום למקום וכיו"ב ושניהם דוחפים מצד אחד יש לומר דליכא רק משום ספסל המתנדנד ובזה יש מקום לדרון דבשעת הדחק גדול אפשר דיש להקל אף דהמהרש"ם בדעת בנדון חייט שקנה מכונה לתפירת בגדים וצריכים שני אנשים לגלגל משני הצדדים שיפעילו יחד והי' בזה הפסד גדול מפני עניותם וזה היתה פרנסתם וכתב דיש להקל שיגלגל עם אשתו נדה דבמלאכתם עסוקים ובאופן שיפסיק אחד ביניהם ויסייע בדבר דבהפסד מרובה לא גזרו בכה"ג עכ"ד הרי לא התיר דחיפת דבר כבד אפי' בשעת הדחק של הפסד מרובה אלא ע"י הפסק אדם כדין ספסל המתנדנד דאסור אא"כ הפסיק אדם ביניהם וס"ל דלכתחלה יש להחמיר אף בכה"ג אלא בהפסד מרובה יש לסמוך על יש מתירין י"ל דשאני התם כיון שהוא באופן קבוע לא רצה להקל אבל באופן ארעי בשעת הדחק לדחוף דבר כבד וצריכין לזה הרבה אולי הי' מקום להקל כמש"כ בשו"ת אבן ישראל אבל כששניהם נושאים ומרימים יחד עגלה וכיו"ב ממקום למקום וזה עומד בצד זה וזה בצד אחר הרי בעל כרחך או אחד מושך השני אצלו או אחד דוחף השני הלאה כאשר המציאות כן הוא בב' בני אדם שמעבירים חפץ ממקום למקום וא"כ הרי

העתיקו וכיון דבלא"ה שיטת הרמב"ם דמותר לגמרי ובפשטות מש"כ הדרכי משה שכן המנהג בכל מקום שראיתי כונתו לשי' הרמב"ם כדמוכח בדר"מ הארוך ולדעת הרא"ש נמי האינדא דכולם אוכלים על שולחן אחד י"ל דמעיקר הדין א"צ היכר רק לחומרא לכן מקילין דבכה"ג חשוב שפיר היכר.

ח

יושבים רחוקים זה מזה בשולחן אחד אם בעי' היכר

הנה בתוס' במסכת שבת (דף יג:) משמע דאפי' במטה אחת באופן שרחוקים ביותר ליכא הרגל עבירה ולכן לא הי' חושש פלטי בן ליש לשכב עם מיכל בת שאול אלא דהחמיר על עצמו ונעץ חרב בינו לבינה וכן משמע בב"י שכתב בשם רבינו ירוחם דאם המטה רחבה ואינם מתקרבים זה לזה ודאי מותר שלא אסרו אלא קריבה אבל זה אינו אלא יחוד ומותר ובלבד שתישן בכלי מצע מיוחד לה והוא בכלי מצע מיוחד לו עכ"ל וכ"כ הב"ח דמדינא מותר אלא דיש להחמיר לפי דברי הר"ם דאפי' בשתי מטות צריך הפסקה בינתיים כל שכן דיש להחמיר במטה אחת וא"כ התינוח במטה אחת דיש אקרובי דעתא טפי דמטה מזומנת לשכיבה אבל בשולחן אחד כשהן רחוקים מסתברא דגם חומרא ליכא, ואפי' לתי' השני של תוס' דסבר כשאול שלא היתה מקודשת לדוד ולפ"ז י"ל דמצד מטה אחת אסור אפי' רחוקין ביותר י"ל דזה דוקא במטה אבל שולחן כשרחוקים ביותר ליכא חיבה כלל דאינן זה דרך חיבה כשרחוקין זה מזה אבל באמת איכא ב' תשובות בתשב"ץ חדא הוא בח"ג בסי' נ"ח שממנו העתיק רבינו ירוחם ושם כתב דאם המטה מיוחדת לה אסור וכן אם היא מטלטלת אבל אם אינה מיוחדת לה אם המטה היא רחבה ואינן מתקרבים זה לזה ודאי מותר כמו שהביא ב"י, ומשמע מזה דמש"כ אם היא מטלטלת הכונה שמתנדנדת ומרגישות זו את זו, ונמצא דע"פ דברי תשובה זו דמטה רחבה מותר אבל יש עוד תשובה בתשב"ץ (סי' מ"ב) ששם מבאר דבריו יותר דדוקא במטה שהיא קבועה דרך בנין במעזיבה או אפי' בקורות קבועין בכותל והמטה היא ארוכה ודאי מותר וכן נוהגין היתר שזה כמו ששוכבים זה אצל זה בקרקע הבית ובלבד שלא יהי' פנים כנגד פנים אע"פ שכל אחד במצע מיוחד ובכסות מיוחד אבל אם אינו מחובר לכותלים אפי' המטה רחבה ודאי שהוא אסור לישן באותה מטה שהכל מטה אחת ע"ש ולפי תשובה זו אסור מדינא דמטה אחת אפי' רחבה הרבה אבל מדברי רבינו ירוחם משמע דס"ל כתשובה א' דלא חילק בין מחובר לכותל או לא וכ"מ בב"י דכתב דמדברי הר"ם מוכח דפליג ארבינו ירוחם

אלא דמ"מ אם האיסור הוא רק משום הושטה ובדבר ארוך שאיסורו משום לא פלוג הרי מבואר במ"א (ריש סימן תמ"ז) דדבר האסור משום לא פלוג לא חמור כגוף האיסור ולכן בשעת הדחק גדול הי' מקום לדון בזה אבל הכא דהאיסור משום נגיעה ע"י דבר אחר שהוא אסור מדינא לא הותר רק במקום חולי אבל לא במקום מצוה, ולא דמי למש"כ הט"ז דמגע ע"י אמצעי לא אסור רק ברחיצה דהתם אינם נוגעים שניהם באמצעי רק אחד מהם וכמו שביארתי במק"א.

ויותר מזה מצאתי בשו"ת יפה נוף (סי' ק"ג) לרבינו יצחק מזיא זצוק"ל מגדולי אשכנז לפני ד' מאות שנה שאוסר לסבב התרנגולת סביב ראשה ע"ש וא"כ אף דמקילין בזה מ"מ נלמוד מיניה דכש"כ כשיש ביניהם חיבור יחד בהרמת משא כבד דיש לאסור אלא דמ"מ נראה להלכה דהיכא דא"א בשום אופן בענין אחר הסומך להקל לא הפסיד ובתנאי שיזהרו מאד שלא לדחוף אחד את השני והטעם דבשעת הדחק שא"א בענין אחר והוא במקום צורך גדול יש לסמוך על שיטת התוס' והסמ"ג והתרומה והרב המגיד בדעת הרמב"ם דמדינא ליכא איסור הושטה רק בכוס שהוא דרך חבה אבל כל שאר הושטה מותר מדינא והביאם ב"י וכן דעת היראים (סי' כ"ו) והמאירי בכתובות (ד:) ובפרט בדבר ארוך שאיסורו משום לא פלוג אינו חמור כולו האי כגוף האיסור וכדלעיל והרי הוא מקיים מצות טעינה ופריקה כמש"כ באבן ישראל הנ"ל, והרי במקום מצוה כתב המשנ"ב (בסי' תקפ"ו שם) דיש לסמוך על שיטת הפוסקים דנולד שרי ביו"ט כדי שלא לבטל מצות עשה כש"כ הכא דהוי בעידנא ממש דמשעת הגבהה מקיים המצוה כמש"כ באב"י שם ולכן בא"א בענין אחר יש לסמוך על המקילים אך יזהרו שלא יבואו לידי נגיעה וכן שלא ידחפו זא"ז.

ז

שינוי מקום אם הוי היכר לענין אכילה בשולחן אחד

כתב הב"י בשם רבינו ירוחם וז"ל יש שנהגו לעשות היכר בינו לבינה כמו שנים האוכלים אחד בשר ואחד גבינה או בשתי מפות או לכפול המפה ויש מתירים שתשנה היא ולא תשב במקומה עכ"ל ומדכתב ויש מתירים משמע דדיעה ראשונה חולק וס"ל דבעינן היכר ממש ביניהם ולא סגי בשינוי מקום וכ"מ בשו"ע ופוסקים שלא העתיקוהו דלא ס"ל הכי וכ"כ בצמח צדק (פס"ד ס"ג) דנראה שאין נוהגין כן ע"ש והטעם י"ל דלא ניכר הרחקה כ"כ בזה ועדיין יש לחוש להרגל עבירה אך בסד"ט (סק"ח) וכן בלחור"ש (סק"ח) וקיצור שו"ע (סי' קנ"ג) וטהרת ישראל

וכ"מ ממש"כ ב"י דמדין ספסל מוכח דלא כרבינו ירוחם הרי בספסל מחובר מותר וע"כ דהבין דרבינו ירוחם מתיר בכל ענין, וכן מוכח מדברי התוס' דמטה רחבה שרי מדינא כמש"כ הב"ח ואפי' לתשובה ב' י"ל דיש לחלק בין מטה לשולחן דשולחן אין כלל חיבה כשיושבין רחוקין, ואי משום גזירה העלאה אטו אכילה דהיינו שמא יאכלו זה מזה כבר כתב הב"ח (סי' פ"ח) בשם מהרש"ל דבשיושבים רחוקים בכדי שלא יפשוט ידו לאכול עם חבירו ודאי שרי לדברי הכל וכ"כ שם ביד יהודה דכו"ע מודה דליכא איסור בכה"ג, ומה דס"ל להב"ח והש"ך דאפי' כל בני בית עמהם בעינן היכר היינו שיושבים סמוכין בכדי הושטת יד דעדיין איכא הך גזירה אע"פ דליכא חיבה, ולדעת הרא"ה כל שיושבין סמוכין זה לזה גם משום חיבה איכא אע"פ דבני בית סמוכין שם א"כ מפסיק אדם ביניהם או שיושבין רחוקין בכדי הושטת יד דאז ליכא לא חיבה ולא גזירה שמא יאכלו זה מזה, ואפי' הרשב"א במשמרת הבית דכתב דלא מהני מפסיק אדם ביניהם היינו מטעם דעדיין קיים החשש שיאכלו זה מזה אבל כשרחוקין זה מזה לא גזרו שמא יעמוד ממקומו וילך אצלה לאכול מקערה שלה, ואף דבספר המנהיג (סי' ק"ט) רצה לאסור בשולחנות גדולות זה יושב בראש השולחן האחד וזה יושב בראש האחר ואפי' ארוך מאה אמה ושכן משמע משאלתות דלא משוו חילוק בדבר וכל בשולחן אחד בין גדול בין קטן אסור אך כבר מביא מרבתינו שהתירו בשולחן גדול, ולכן להלכה נלענ"ד דאם יושבים רחוקים מכדי הושטת יד א"צ שום היכר אם ב"ב אוכלין על אותו שולחן, ואם אוכלין לבד וב"ב על שולחן אחר בעינן שיהיו רחוקים כ"כ שאין דרך חיבה באופן זה והיינו רחוק ביותר והגדר בזה צ"ע, ונראה דכל שצריך הרמת קול קצת לדבר א' לשני וא"א לדבר בנמיכת קול כבר אינו דרך חיבה וא"צ להחמיר יותר מזה כיון דלהרמב"ם ליכא איסור כלל והרמ"א בדרכי משה העיד שכך היה המנהג ואע"פ דנוהגין להחמיר כדעת רוב הפוסקים מ"מ בכה"ג י"ל דלכו"ע מותר.

העוֹלָה לְדִינָא:

- (א)** אם ב"ב סמוכין על השולחן אם אשתו נדה יושבת רחוק ממנו בכדי הושטת יד מותר לכתחלה בלא שום היכר.
- (ב)** וכן אם היא משנה מקומה הקבוע בימי טהרתה אפי' אינה יושבת רחוק מכדי הושטת יד אם ב"ב סמוכין על השולחן מותר.
- (ג)** ומנהג העולם להקל בלא היכר כשאחרים מסובין אפי' בלא תנאים הנ"ל ויתבאר לקמן.

- (ד)** ואם אין שם ב"ב יש ג"כ להתיר באחד מב' האופנים הנ"ל, או ע"י היכר מפה וקנקן כמו שיתבאר לקמן.
- (ה)** אבל אם ב"ב סמוכין על שולחן לבד והם על שולחן לבד אין להתיר אא"כ רחוקין כ"כ שא"א לדבר כ"א בהרמת קול קצת.
- (ו)** ואם עושין היכר ביניהם הסומך להקל נאפי' כשיושבין סמוכין] לא הפסיד ויתבאר לקמן בס"ד.

ט

הצעת מטתה שלא בפניה

הצעת המטה שאסרו חז"ל לאשה נדה להציע מטת בעלה ואמרינן בגמרא אמר רבא לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה וכתב הרשב"א דאפילו הוא יודע שהיא מצעת אותה אין בכך הרגל כ"כ אלא כשהיא מציעתו והוא רואה, ולכא' נראה דה"ה שמותרת לישן על מטתו שלא בפניו אפי' הוא יודע שיושנת שם שכל שלא בפניו אין בכך הרגל דבר, וכתבו האחרונים דה"ה שאסור לבעל להציע מטת אשתו נדה דיש בכך הרגל דבר אלא שדיברו בהוה שאין דרך לאיש להציע המטה עיין בחכ"א ובערוה"ש ופשוט הוא וכן משמע בספר האשכול, אלא דיש להסתפק אם האיש מותר להציע מטת אשתו נדה שלא בפניה כדרך שהאשה מותרת להציע שלא בפניו או דגרע טפי ואסור לו להציע אפי' שלא בפניה.

וְלִכְאוּ יש להביא רא' מדברי השערי דורא (אות יח) שכתב ורבי אבי"ה מתיר כשתשתה אשה מן הכוס ונשאר מעט מן המשקה והלכה לו אשתו שמותר לבעל לשתות המותר אחרי שאינה רואה ורא' מפרק אע"פ גבי מלאכות שהאשה עושה לבעלה אמר רב הונא לא שנו אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה והצעת המטה חמור ממיזגת הכוס והותר ע"י שינוי אפילו בפניו עכ"ל ור"ל דבהצעת המטה לא מהני שינוי ביד שמאל וכיו"ב דחמיר ממיזגם הכוס ואם הצעת המטה שלא בפניו שרי כש"כ מזיגת הכוס וה"ה שיורי הכוס שלא בפניה, והרי מדמה שיורי כוס שששתה להצעת המטה שלא בפניו משמע דה"ה כשהוא מצעת מטתה שלא בפניה שרי דאם אסור י"ל דה"ה שיורי כוס אסור דא"א לדמותן להצעת המטה שרק היא מותרת שלא בפניו אבל הוא אסור ש"מ דגם הוא מותר שלא בפניה ולכן מותר גם לשתות שלא בפניה שיורי כוס שלה, ולפ"ז נראה דה"ה לענין שתיית שיורי כוס שלא בפניה דמותר אפי' היא יודעת שהוא שותה ממנה כיון שנלמד מהצעת המטה דמותר אפי' יודע שהיא מצעת אותה.

לענין נדה כל שהוא חבה אע"פ שיש טורח אסור וכמו כן להכין מים לרחיצה אע"פ שהוא בדרך של טרחא שצריך לשאוב מים ולטלטלן ממקום למקום ולחמם וכיו"ב כיון שהוא ענין של חבה אסור, וכרים וכסתות שמותר הוא מפני שאינו דרך חבה כ"כ ולכן כיון שהוא ענין של טרחא הקילו דבצירוף שניהם שהוא טרחא ואינו חבה כ"כ הקילו, ולכן נקט השו"ע בסיפא תרתי וברישא נקט רק שהוא דרך חבה ולא כתב שאינו טרחא לאשמעינן דכל שהוא חבה אפי' הוא טרחא אסור וכן עיקר, ולכן יש להזהר שיהי' שלא בפניו, ואם היא אינה יכולה להציע המטות מפני חולשתה כגון שהיא יולדת וכיו"ב ואינה יכולה לצאת מהחדר אע"פ שכתבנו לעיל שהבעל אסור להציע מטתה מ"מ בכה"ג שהוא טרחא והיא אינה יכולה להציעה מותר לו להציע מטתה דכיון שהיא אינה יכולה לעשותה אין בזה חבה אלא מעשה עבדות.

העולה להלכה:

(א) אין להציע מטתו בפניו אפי' באופן שהוא טרחא.

(ב) בשעת הדחק היכא דא"א לה להציע מטתה ואינה יכולה לצאת מהחדר יכול האיש להציע מטתה אם יש טרחא בדבר דאינו אלא מעשה עבדות.

מזיגת כוס לאשה שלא בפניה

לכאן אפי' את"ל דאיסור הצעת המטה ורחיצת פניה [פי' להכין מים לרחיצתה] אסור גם שלא בפניה דדמי לשינה על מטתה שלא בפניה דאסור משום הרהור עבירה ולא דמי לשיורי כוס שלא בפניה דשרי דבזה ליכא חבה כל כך משא"כ שינה על מטתה, והצעת המטה ורחיצה להך דמיא דהוא ענין חבה מדהצריכו חז"ל לאשה לעשותה לבעלה, מ"מ יש לדון דמזיגת כוס יין אינו דומה לזה דכיון דאין דרך נשים להשתכר אין במזיגת יין להם דרך חובה כלל והוה אמינא דאפי' בפניה שרי וקמ"ל הטור דאסור דכי מזיג איהו נמי איכא למיחש להרגל דבר וי"ל דהתינח בפניה אבל שלא בפניה אפשר דאינו חיבה ושרי ואפי' לדעת הב"ח דהיא אסורה למזוג שלא בפניו י"ל דהוא מותר שלא בפניה אבל ממה שכתב הראב"ד דשילוח כוס אסור דקיהיב דעתיה עלה משמע דשילוח יין מביא לידי חיבה וא"כ גם מזיגה שלא בפניה י"ל דאסור דהוי כשינה על מטתה שלא בפניה, אבל מלשון הטור כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה משמע דדינן שוה ואם האשה מותרת למזוג שלא בפניו גם הוא מותר שלא בפניה וכן עיקר כמש"כ לעיל.

אמנם לכאור' י"ל דלפי מה שפסק הטור דלא ישב במטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה ולמד זאת הטור ממה שכתב רבינו האי גאון שאסור לישן על מטתה מפני הרגל עבירה מקל וחומר מהצעת המטה בפניו דאסור משום הרגל עבירה לשכב על מטתה ממש שיש הרגל יותר לא כל שכן ולפ"ז כתב הטור דאפילו שלא בפניה אסור דהרהור איכא גם שלא בפניה ואע"פ שנחלקו הפוסקים אם ישיבה בעלמא בכלל האיסור או לא אבל שינה שלא בפניה על מטתה לכולי עלמא אסור וא"כ י"ל דה"ה הצעת המטה שלא בפניה דאסור דהרי דין זה נלמד מהצעת המטה, והשערי דורא בשם אבי"ה אפשר דס"ל דשינה על מטתה שלא בפניה שרי אבל לדידן דאסור י"ל דה"ה הצעת המטה שלא בפניה אסור.

וכן לענין לתת לפניה קיתון של מים וכלים שירחץ בהם רגליה אפשר דאסור אפילו שלא בפניה אע"פ דהיא מותרת להכין לו מים שלא בפניו כמש"כ הב"ח (ס"ז) דומיא דהצעת מטה שלא בפניו דשרי מ"מ הבעל אפשר דאסור להכין שלא בפניה כמו בשינה על מטתה שלא בפניה דאסור, אך י"ל נפק"מ בין חיבה להרהור דדברים שיש בהן משום הרהור דהיינו שינה על מטתה אסור גם שלא בפניה אבל דברים שאסורין משום חיבה לא שייך רק בפניו או בפניה ולכן ג' דברים אלו שאסור משום חיבה לא אסרו אלא בפניו וה"ה בפניה וכן משמע מסתימת הפוסקים שלא כתבו לאסור להבעל ג' דברים אלו גם שלא בפניה.

העולה להלכה:

(א) מותר לאיש לשתות שיורי כוסה שלא בפניה אפי' היא יודעת שהוא שותה ממנה.

(ב) מותר לאשה להכין מים וכלים שירחץ בהן שלא בפניו אפי' הוא יודע שמכנת לפניו.

(ג) מותר לאיש להציע מטת אשתו נדה שלא בפניה, אפי' היא יודעת שמציע לה.

(ד) מותר לאיש להכין מים שתרחץ בהן שלא בפניה, אפי' היא יודעת שמכין לה.

הצעת המטה כשכרוך בטרחא

יש להסתפק אם מותרת להציע מטתו בפניו באופן שהוא טרחא שצריך להגביה המזורנים כדי לפרוס הסדין אע"פ די"ל דלענין חיובי האשה לבעלה פטורה להציע לו מטה כזה דבמידי דאיכא טרחא לא חייבוה חכמים מ"מ

נוגעת בו א"כ הוי מגע ע"י דבר אחר וקמ"ל דמשום
חיבת רחיצה אסור.

וכתב בפרדס רמונים ועוד יותר מזה יש לדון לפי סברת
הט"ז דגם בהושטה מידה לידו ע"י דבר אחר שרי
כגון אם תחבה איזה דבר בכוש או בכרכר והיא מושטת
לו את הכוש או הכרכר והוא נוטל החפץ שבראש הכוש
והכרכר ולא דמי למש"כ הש"ך (א"ק) דאפי' דבר ארוך
אסור דשם מ"מ הוא נוטל הדבר שמחזקת בידה משא"כ
כאן שאינו נוטל הדבר שהיא מחזקת בידה רק מה שתחוב
בראשו, אלא שסיים שם דמסתימת הפוסקים משמע שאין
לחלק בכך ע"ש.

ולכאן נראה דאף לפמש"כ הש"ך בשם דרשות רבינו
יונה דאסור להכין מים בכלי כדי שירחץ בהם
מ"מ י"ל דזריקה והושטה ע"י דבר אחר שרי ואפ"ה
פשיטא דרחיצה ע"י שהוא רוחץ והיא מוצקת אסור דזה
לא חשוב מגע ע"י דבר אחר דהכלי לא חשיב אמצעי
אלא כשהאמצעי אינו צריך להשתמש הכלי אבל מים
שא"ל לרחוץ על ידיו כ"א ע"י שאיבת מים בכלי ולשפוך
המים עליו הרי זה כזריקת החפץ ממש מידה לידו דהמים
בטלין לכלי וכך דרך זריקת מים ע"י כלי ולכן לא חשוב
כלי כאמצעי והוי זריקה גמורה דאסור אפי' בלא דין
דרחיצה ולכן ע"כ כיון דס"ל דזריקה אסור מדינא צריכין
לפרש דאיסור רחיצה הוא על הכנת מים לרחיצה, נמצא
לפ"ז דלהטיף טיפות לעין לדעת הט"ז הוי מגע ע"י
אמצעי כיון שאוחז הכלי והמים מטפטפין מהכלי ולדעת
שאר פוסקים אפשר דנחשבת כזריקה ממש וכיון דבשערי
דורא משמע כהט"ז כמש"כ לעיל וכן פסק במקור חיים
א"כ יש להקל לעשות כן בחולי עינים אע"פ שאינו אלא
מיחוש בעלמא ואין זה חולה ממש וכ"כ בדרכי תשובה
בשם שו"ת בית שערים ע"ש.

ולפ"ז י"ל דגם אין לאסור כשהוא ע"י אמצעי מדברי
הפ"ת (א"ק) בשם היד אליהו דאסור לחמם עצמו
בנר וכיו"ב כשאוחזת הנר דלא דמי להתם דאע"פ דשם
הוא אוחזת הנר שהוא אמצעי והוא אינו לוקח הנר מידה
אלא מתחמם מההבל היוצא מ"מ התם לא שייך שתחזיק
ההבל או השלהבת בידה וכך דרך נתינת אש והבל ע"י
שאוחזין בנר ודמי לזריקה או להושטה דאסור והוי ככלי
שיש בו מים ששופך עליו דלא נקרא מגע ע"י אמצעי
אלא הוי כזריקה והושטת גוף הדבר אבל היכא שהדרך
לזרוק או להושיט החפץ עצמו והוא אינו מושיט אלא ע"י
אמצעי שזורק חפץ מתוך כלי או מושיט בראש כרכר או
כוש י"ל דמותר.

י

להכין מים לרחיצת ידיים

כתב בפרי דעה (ש"ך סקט"ז) דמשמע דלרחוץ ידיו לחוד
פשיטא דשרי ליתן קיתון של מים לפניו דבכי האי
גונא לא הוי דרך חיבה עכ"ד אבל מלשון הב"ח (ס"ז)
שכתב וכן אפילו אינה מוצקת על ידיו אלא נותנת מים
חמין בספל והוא רוחץ בספל תזהר שלא לעשותו בפניו
אם אפשר וכו' עכ"ל משמע דלרחיצת ידיו לחוד ג"כ
אסור להכין בספל, אלא דמשמע מדבריו דדוקא מים
חמין בכלל האיסור אבל צונן מותר דאין זה דרך רחיצה
וכל שכן כשאינה נותנת לשם רחיצה אלא לנטילה
בעלמא להסיר רוח רעה או שאר נטילת מצוה דאינו בכלל
רחיצה דשרי והכי נהוג עלמא.

הרחצת פניו ידיו ורגליו

כתב בטור דאפי' אינה נוגעת בו אסור והוא מדברי
הרשב"א דאפי' הוא רוחץ והיא מוצקת וכן פסק
בשו"ע (ס"ב) והקשה בדרישה (סק"ד) דמאי שנא מזריקה
דאסור מידה לידו אפי' אינה נוגעת בו ואפי' במידי
דליכא בהו חיבת רחיצה, ותי' דהטור ס"ל דזריקה מותר
ורק האחרונים החמירו בזה והטור לא החמיר כ"כ,
ועדיין קשה מדברי הגהות שערי דורא שכתב ולא תצוק
מים על ידיו, דמשמע מלשון זה דהיינו שהוא רוחץ והיא
מוצקת ולא מיירי מהכנת מים בכלי לשם רחיצה, ואח"כ
הביא בשם מהר"ם דזריקה אסור והרי ס"ל דמדינא אסור
שהרי כתב דדמי להושטה ולא אשכחנא דזריקה שרי
וכ"כ הב"ח ס"ב דהוא אסור מדין הושטה דלא אשכחנא
היתירא בשום הושטה בעולם וא"כ קשה מה החידוש
דברחיצה אסור הרי כל מילי אסור לזרוק, אמנם לפי
דברי הט"ז (א"ק) יש ליישב קושיא זו שכתב דהו"א דזהו
מגע ע"י דבר אחר שהיא נוגעת בכלי והכלי במים והמים
בידו סלקא דעתא דשרי קמשמע לן דאסור משום רחיצה
שמביאה לידי חיבה ולפ"ז י"ל דגם בזריקה אין איסור
כי אם כשזורקת החפץ להדיא מידה לידו אבל אם החפץ
מונח בכלי והיא מחזקת בידה את הכלי וזורקת את
החפץ שבכלי לידו שרי שהרי זה דומה ממש לשפיכת
המים שבכלי על ידיו דלא נאסר אלא משום חיבה
דרחיצה אבל בלא"ה אין איסור ובזה אתי שפיר דברי
השערי דורא דאע"פ דזריקה אסור מדינא הצריך לאסור
יציקת מים על ידיו דזה לא דמי לזריקה דזה הוי מגע ע"י
דבר אחר שהרי לא נוגעת האמצעי בידיה דזה פשוט
שאסורה לנגוע בו ע"י כלי דזה הוי ידא אריכתא והוי
כנוגעת בו אבל הכא היא אינה נוגעת בהמים והכלי אינה

כגוף האיסור ולכן בשעת הדחק גדול כזה שלא לבייש חתן וכלה ולקיים מצות ריקודין אפי' אם נאמר שהוא בכלל הושטה אך כיון שהוא דבר ארוך נראה דמותר בכה"ג ובלבד שיזהרו מאד שלא למשוך אחד את השני אלא ירקוד במקומו כנהוג וכמו שנתבאר לעיל בדין הרמת דבר כבד ע"ש ובמקום דשכיח קלות ראש במצות ריקודין מסתבר דיש לאסור לרקוד לפניו משום ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה.

יב

לְקיים מצות פרישה בשמחה

ברוך הוא וברוך שמו שקידש את עמו ישראל בקדושה וטהרה והבדילנו מן העמים וצונו על העריות והוסיף לנו עוד קדושה לאסור את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו ע"י חופה וקידושין ועוד הוסיף לנו קדושה יתירה ואסר לנו את הנדות אע"פ שנשואות לנו ע"י חופה וקידושין עד שתספור שבעה ימים ותטבול, ובנות ישראל הוסיפו קדושה על קדושתן לספור נקיים דוקא על כל טיפת דם ונמשכה עי"ז פרישה עוד כמה ימים שעד שתגמור ראייתה אינה יכולה להתחיל הספירה ולפעמים נתעכב הטהרה לשבועיים ולפעמים יותר נמצא דמחצה או רוב החודש עומדת בפרישה, וחכמינו ז"ל הצריכו להמתין שש עונות שלמות מדין פולטת ולכן אע"פ שראתה רק טיפת דם ולא יותר מרחקת הספירה לעוד ג' ימים, והראשונים הוסיפו לגזור אפי' בלא שמשה והוסיפו להמתין ה' ימים עד תחילת הספירה וקיבלו כלל ישראל גזירתן ואין לשנות כמש"כ הרמ"א (סי' קצ"ו), וגם בזמן הטהרה הוסיפו חז"ל קדושה וטהרה בהנהגת הבית שיהי' דוקא כלילה ובזמנים מיוחדים כמו שקבעו ז"ל וכמובא בשו"ע (סי' ר"מ) וגם בזה הוסיפו הנהגות צניעות וכדו' וקדושת מחשבה כמו שהאריכו בספרי יראה, מי כעמך ישראל גוי קדוש וטהור.

ועוד הוסיפו לנו חז"ל גדרי קדושה והרחקה בזמן פרישה וגדולי הדורות הוסיפו עוד גדרים וסייגים וכבר נזכר ברמב"ן לשבח כל החומרות שבהרחקה והכל כדי שלא יפגם חלילה קדושתן וטהרתן של ישראל, ובעו"ה מפני חולשת הדור וריבוי חולי הגוף וחולי הנפש ונסיונות הגדולות שלא היו מימי קדם קשה לכמה בני ובנות ישראל ההרחקה והקדושה שקידשנו הבורא ב"ה כל חודש כמחצית מהחודש ומחפשים היתר לקחת תרופות לעכב וסתן, ובמקום חולי יש לעשות שאלת חכם אבל בלא"ה אין לנו לשנות סדרי בראשית אפי' בדבר שאין מזיק לבריאות כל שכן

ולפ"ז נראה דכשהאשה אוחזת תיק בידה ורוצה לזרוק שם מפתח או שאר דברים די"ל דמותר דהוי מגע ע"י אמצעי שהיא אינה מקבלת המפתח בידה או בגופה אלא אוחזת התיק והוא אינו אוחז התיק אלא המפתח ורק האמצעי דהיינו התיק מקבלת המפתח הוי מגע ע"י אמצעי ולא דמי לנגיעה ע"י דבר אחר דאסור דהתם שניהם אוחזין באמצעי כגון התרת מנעל והנעלת מנעל הרי שניהם אוחזין המנעל היא בגופה והוא בידו אבל הכא שאחד מהם אינו נוגע באמצעי כלל הוי מגע ע"י דבר אחר דשרי למש"כ הט"ז ולפמש"כ י"ל דכו"ע מודה בזה.

אך מ"מ נכלל במש"כ המנחת יעקב (סק"ב) דאף דזריקה על בגדיה מותר מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה ושם מיירי באופן שהבגדים רחוקין מגופה דאם זורק על גופה ממש אין נפק"מ אם הוא על בגדים או לא דאסור לזרוק חפץ גם לתוך חיקה וכ"כ בלבנון נטע הובא בדרכי תשובה (סק"ו) דמש"כ התשב"ץ דיש להתרחק מליגע בבגדיה דר"ל הבולטין רחוק מגופה ע"ש וה"ה לענין זריקה פשוט דמיירי דכה"ג ובוה מותר מדינא אלא דהמחמיר תע"ב וה"ה לענין זריקה לתוך תיק הוא בכלל המחמיר תע"ב.

יא

בענין מצות ריקודין בחופת נדה

הנה בספר טהרת ישראל (סי' קצ"ב אות צ"ז) כתב דלא ירקדו יחד אף ריקוד מצוה באין מנהג אם הי' חופת נדה אבל ביש מנהג צ"ע אם לבייש חתן וכלה אבל מחוייבים לעשות הפסק באופן המותר ולא יהיה ניכר כגון להלביש לה בתי ידיים כדי שלא לבייש חתן וכלה וצ"ע גדול בזה עכ"ד, והנה זה באמת פלא גדול להתיר ע"י לבישת בתי ידיים דזה הוי נגיעה ע"י הפסק בגד וזה אסור מדינא וכמש"כ לעיל ואיך נתיר דבר זה לצורך מצוה כאשר חכמים העמידו דבריהם גם במקום מצוה ורק במקום חולי התירו כמו שנתבאר לעיל, והנה מו"ח שליט"א בספרו ארחות טהרה (פ"ה ס"ו) כתב שמותר להחתן לרקוד אתה ע"י מטפחת או אבנט כשהוא מחזיק בקצה אחת והיא מחזיקה בקצה השני עכ"ד והרעישו עליו כמה לומדים איך אפשר להתיר כן וגם אני הייתי מן המתמיהים אבל לאחר העיון איני יודע חרדה זו מהו דאה"נ מטעם שכתב מו"ח הגאון שליט"א בביאורים לספרו כבר כתבנו לעיל דלענ"ד אסור להרים ביחד משום איסור הושטה ולא שייך להתיר מסברא זו אמנם כל איסור הושטה בדבר ארוך הוא משום לא פלוג וכבר כתב המ"א (ר"ס תמ"ז), דבדבר הנאסר משום לא פלוג אינו חמור

אפילו באשתו טהורה עמו לא התירו אלא בשעה שצריך לנקביו, כמש"כ באה"ע (סימן כ"ד ס"ד), משא"כ שכיבה בעלמא על מיטתה דאע"פ דבנדה אסור י"ל דבאשתו טהורה לא חיישינן לכך.

אמנם אעיקרא דמילתא יש לתמוה, דהא בסימן קפ"ד (ס"ב) מבואר דבעונת הוסת מותר בכל קריבת דבר ואפילו חו"נ ולישן בקירוב בשר, אע"פ שאסור לבוא עליה, הרי דבאשתו טהורה לא אסרו משום הרהור אעפ"י שלא שייך לבוא עליה, וזה פשוט דמיירי בכה"ג שאינו פס"ר שיוציא זרע לבטלה דאל"כ אסור, אך מ"מ הרהור לכאורה פשיטא דאיכא, ואם כן מוכח דמותר בהרהור אשתו טהורה, וצ"ב מ"ש מלאחוז באמה ולהשתין דאסור באין אשתו טהורה עמו.

וע"ע בשו"ת אגרות משה (אה"ע סי' ס"ח) דהך דשו"ע מיירי באופן שאינו בא לידי הרהור ע"ש, והביא ראיה דבאשתו שרגיל בה לא חיישינן להרהור כמפורש בברכות (דף כ"ד ע"א) בישן עם אשתו במטה אחת ערומים שמחזיר פניו וקורא, ופירש רש"י שם, שכיון שרגיל וגם בה אינו בא לידי הרהור ע"ש, וא"כ גם בחו"נ יכול לסמוך שלא יבוא מזה לידי הרהור ע"ש ולענ"ד צ"ע דהרי מבואר התם והכי פסקינן בשו"ע או"ח (סי' ע"ג), דבלא חזרת פנים אסור, וכתבו הפוסקים הטעם דבפנים בהדי פנים א"א שלא יבוא לידי הרהור ע"ש, וא"כ ע"כ בחו"נ בקירוב בשר מביא עצמו לידי הרהור, ואעפ"כ מותר בעונת הוסת, אעפ"י שאסור לבוא עליה, אלמא דמותר בהרהור באשתו טהורה, ואפשר דרק במקום שמקיים בזה מצוה התירו בהרהור, אעפ"י שאסור לבוא עליה, ולכן ברצוי דברים וקריבת מצוה באשתו טהורה עמו דהוי מצוה, דהא לר"ת חייב לפקדה ביוצא לדרך בזה, אלמא דחשוב מצוה, וכמש"כ במחצית השקל (סי' קצ"ז) על דברי הט"ז שם, דשלא בשעת עונה חשיב מצוה ע"ש, ולכן במקום מצוה לא אסרו הרהור אעפ"י שא"א לבוא עליה, ובתנאי שבטוח בעצמו שאינו בא לידי הוצאת זרע לבטלה, ולכן מותר בעונת הוסת כל קריבת דבר, אבל שלא במקום מצוה אסור, ומ"מ לשכב על מטת אשתו טהורה כשאינו בעיר אפשר דאין בזה כלל חשש הרהור, ולא דמי לאשתו נדה דיש לחוש טפי, דלא הוי פת בסלו וצ"ע.

דהני תרופות מזיקות להגוף ויש להסביר לשואלים הקדושה והטהרה והזכות שמפסידין עי"ז והשכר הטוב הגנוז לישראל במצות פרישה.

וצא ולמד ממה שאמרו בסנהדרין (יט): על פלטי בן ליש שנתן לו שאול את מיכל בתו אשת דוד לאשה שהי' מחלוקת בין שאול לדוד אם מיכל בתו מקודשת לו דשאול סבר שלא חלו הקידושין ולכן נתן את מיכל לפלטי בן ליש, ופלטי בן ליש חשש מספק שמא חלו הקידושין מה עשה נעץ חרב בינו לבינה אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב ואמר רבי יוחנן שהנסיון של פלטי הי' גדול יותר מהנסיון של בועז ונסיון של בועז הי' גדול יותר מנסיון של יוסף הצדיק דביוסף הצדיק אשת איש היתה ואינה עמו במטה ובבועז פנויה היתה ועמו במטה אבל בבועז היתה רק לילה אחת ובפלטי היתה ספק קידושין ושנים רבות ואמרו חז"ל דכשמיכל יצא מפלטי ונישאה לדוד הי' בוכה אחריה על המצוה דאזיל מיניה שאין לו אפשרות לקיים מצות פרישה וקדושה, כל שכן שיש לנו לשמוח על מצות פרישה שיש לה היתר אחריה ולשמוח בקדושה וטהרה עליונה זו.

יג

הרהור באשתו טהורה

כתב בספר פרדס רימונים (סי' קצ"ה ט"ז סק"ו) שאסור לשכב על מטת אשתו טהורה כשאינה בעיר, בכדי שלא יבוא לידי הרהור, דבשלמא כשהיא בעיר אם יבוא לידי הרהור ישמש עמה, אבל כשאינה בעיר אסור, ועובר על מה שאמר הכתוב ונשמרת מכל דבר רע עכ"ד, ועי' בשו"ע החדש הביאו מכת"י רעק"א שנסתפק אם מותר לישן במטת אשתו נדה כשאינה בעיר, כיון דאיכא חשש הרהור ע"ש, אבל הפ"ת סק"ט כתב, דנראה פשוט כשאינה בעיר דמותר ע"ש. והנה בבית שמואל (אה"ע סי' כ"ג סק"ד) כתב, דבנשוי מותר לאחוז באמה ולהשתין אפילו אין אשתו עמו, אבל הט"ז ומ"א או"ח (סימן ג'), כתבו לאסור יעו"ש, וכן פסקו בשו"ע הרב ומשנ"ב, ונראה דאין לדמותו לשכיבה על מיטת אשתו טהורה, דהתם על ידי שאוחז בא לידי קישוי ומביא עצמו לידי הרהור והרי התם

סימן ל"ג

בדין אכילה בשולחן אחד

גזירה שמא יאכלו בקערה אחת ויהיה הרגל עבירה ולכן שפיר מהני היכרא.

ועתה נבוא לבאר בס"ד דברי הב"ח שלפום רהיטא קשה להבין כונתו כמו שאבאר, זה לשון הב"ח ז"ל ולא יאכל עמה על השולחן פירוש אפילו כ"א אוכל מקערה שלו וכו' דאף כשאוכלין על שולחן אחד ביחד כ"א מקערה שלו איכא חיבה כיון שאין זולתן מבני הבית אוכלין עמהן [ומסתימת דבריו משמע דאין נפק"מ אם רגילין לאכול בזמן טהרתה בקערה אחת או לא תמיד אסור דאיכא חיבה כיון שאין מבני הבית האוכלין עמהן ביחד וכ"כ הב"ח לקמן, עוד משמע לפום רהיטא דאם איכא בני בית עמהן שוב ליכא חיבה ומותר בכל גוני אף אם אין רגילין לאכול מקערה אחת אלא תמיד כ"א אוכל מקערה שלו מ"מ כיון דבני בית עמהן ליכא חיבה ושרי וזה אינו כאשר יתבאר] וזהו שכתב ודוקא בימים הראשונים [פי' דבימים הראשונים היו רגילין לאכול על שולחן מיוחד כל אחד לבדו וא"כ איכא חיבה ולכן לא יאכל עמה על השולחן משא"כ האידנא דכולן אוכלין על שולחן אחד שוב אין כאן חיבה ושרי לאכול מצד הדין בלא היכרא] דקשיא לכאור' מאי נפקותא איכא לדידן במה שהיה בימים הראשונים [פי' דכיון דהיום אין מושג כזה של שולחן מיוחד לכל אחד אלא כולן אוכלין ביחד על שולחן אחד א"כ אין שום חיבה בשולחן אפי' אם עתה אין שם בני בית אלא הן לבדן נמצאים באותו שולחן מ"מ אין זה חיבה שהרי כך רגילין תמיד לאכול כולן על אותו שולחן ולמה הצריך הטור להביא מה שהי' בימים ראשונים] אבל למאי דפרישית ניחא דאתא לאורויי דאף לדידן דומיא דימים הראשונים דהיינו דאחרים אין אוכלין על אותו שולחן אלא על שולחן אחר אסור [פי' דאם נמצאים שם בני בית והם אוכלין לבד ובני בית לבד על שולחן אחר שוב הוי דרך חיבה ואסור משא"כ כשליכא בני בית ליכא דרך חיבה כיון דרגילין כולן לאכול על שולחן אחר וכנ"ל] עכ"ל, וצ"ב איך מפרנס הב"ח דברי הטור במה שכתב אבל האידנא שרגילים רבים לאכול על שולחן אחר מותר ובלבד שעשו היכרא וכו' במאי קמיירי אם שרגילים רבים לאכול ועכשיו נמי הם אוכלים עמהן באותו שולחן ולכן מותר א"כ למה צריך היכרא כיון דבני בית עמהן שוב ליכא חיבה וא"צ היכרא כדמשמע לכאור' מדברי הב"ח לעיל וכנ"ל, ואם מיירי דבני בית אוכלין על שולחן מיוחד והם אוכלין לבדן א"כ מאי קאמר דהאידנא שרגילים רבים לאכול על

דבר זה צריך ביאור נרחב ונעמוד על יסוד ושורש הדין ואח"כ נבאר הכרעת ההלכה בס"ד, הנה בדין אכילה בשולחן אחד יש בזה ג' דיעות בראשונים, דעת הרמב"ם דליכא איסור כלל לאכול עמה על השולחן דלא הזכיר רק איסור אכילה בקערה אחת והרמ"א בדרכי משה העיד דכן היה המנהג בכל מקום שראה שסמכו על הרמב"ם [עי' דרכ"מ הארוך ובסמוך יתבאר דעת הב"ח בשיטת הרמ"א] אבל הב"י העיד שהמנהג במקומו שלא לאכול על שולחן אחד כ"א ע"י היכרא ע"ש שכתב והכי נהוג עלמא, דעת השאילתות והראב"ד והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן ורבינו ירוחם והגהות מיימוניות בשם סמ"ג וסה"ת והטור דאסור לאכול עמה על שולחן אחד ולדעת מקצת מהראשונים הנ"ל אפי' ע"י היכרא לא מהני כמו שיבואר בסמוך, והנה דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן והגה"מ בשם סמ"ג וסה"ת דמהני היכרא ביניהם וכ"כ הראב"ד בספר בעלי הנפש והכי הלכתא, וביאר בסד"ט (סק"ז) ובפרדס רמונים (ט"ז סק"א) דלדעת הרא"ש לא מהני היכרא דאכילה גופא על שולחן אחד הוי דרך חיבה ואיכא למיחש להרגל דבר ולכן מה מהני היכרא סוף סוף איכא חיבה וכ"כ שם בדעת הרא"ה והטור יעו"ש ואפשר דזה גם דעת השאילתות שלא כתב דמהני היכרא, אבל שאר הפוסקים שכתבו דמהני היכרא ס"ל דהאיסור הוא שמא יאכלו מקערה אחת (ע"ש בסק"ה ובסק"ז), ועיין בפרדס רמונים מש"כ בדעת שאר הפוסקים, ואע"פ שיסוד איסור אכילה בשולחן אחד כתב בשאילתות דהוא מדתנן לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה וכתב הראב"ד בריש שער הפרישה דאע"פ דאינו מבואר להדיא במשנה דמיירי משולחן אחד דלמא בקערה אחת מיירי מ"מ מוכח כן בברייתא דהך לא יאכל קאי על שולחן אחד יעו"ש וא"כ כיון דתנן דאיסור אכילה עמה הוא מפני הרגל עבירה א"כ איך מהני שינוי מאי שנא משינה במטה אחת דהיא בבגדה והוא בבגדו אע"פ דהוי היכרא כמש"כ רש"י מ"מ אסור משום הרגל עבירה וה"ה בקערה אחת דהוי משום הרגל עבירה לא מהני שום היכרא והפסק בתוך הקערה אפי' באופן דליכא משום איסור שיריים כגון שהם ב' מיני מאכלים אלמא דהיכרא דהאיסור משום הרגל עבירה לא מהני היכרא וכו' למה מהני היכרא בשולחן אחד, צריך לומר דהא דתנן מפני הרגל עבירה הוא משום דלא יאכל קאי נמי אאכילה מקערה אחת אבל אכילה בשולחן אחד הוא רק משום

שאוכלין על שולחן אחר שוב הוי דרך חיבה ולא מהני היכר דומיא דימים הראשונים.

שוב כתב הב"ח ומשמע לי דלדידהו אע"פ דהיה רגיל לאכול עמה בקערה אחת כשהיא טהורה ועכשיו אוכל כ"א מקערה שלו נמי אסור כשאוכלין על שולחן אחד ובני בית אוכלין על שולחן אחר דבעינן דליהוי הכירא להרחקה וכו' [פ"י קאי על האינדא דבאופן דבני בית אוכלין על שולחן אחר אסור אמנם אם רגילין לאכול בקערה אחת בזמן טהרה ועכשיו אוכל כ"א בקערה לבדו הרי מצד חיבה אין כאן דהוי היפך חיבה שאוכלין בקערה מיוחדת והוי כמו שאוכלין על שולחנות נפרדות אך מ"מ היכר צריך שלא יבואו לאכול מקערה אחת וה"ה בזמנם בכה"ג מהני ע"י היכר דמצד חיבה כיון שעכשיו אוכלין בפ"ע הוי היפך חיבה משא"כ אם בני בית אוכלין עמהן דאז ליכא חיבה וצריך רק היכר אז אם רגילין לאכול בקערה אחת הוי היכר ומותר בהיכר זו לבדן דזה רגילות הוא שכל אחד יש לו קערה מיוחדת ואין ניכר הרחקה כ"כ אע"פ שרגילין לאכול מקערה אחת כשהיא טהורה [פ"י אע"פ שלכאור' הוי הרחקה מעליא שהרי רגילין הן בקערה אחת ועתה הן אוכלין כ"א מקערה שלו ולמה נחוש שיבואו לאכול מקערה אחת מ"מ כיון דרגילות הוא בעולם שכ"א יש לו קערה מיוחדת לא הוי הכירא מעליא שלא יבואו לאכול מקערה אחת] ואע"פ שבהגהות אשר"י פ"ק דשבת מיקל בזה ע"ש ר"י וכו' נראה לי דדברי המחמירין עיקר וכו' עכ"ל, ולפי מה שנתבאר פלוגתת המחמירין שהוא הטור ועוד, עם המקילין שהוא הגהות אשר"י ועוד, הוא כשבני בית אוכלין על שולחן לבד והם אוכלין לבד ורגילין לאכול בקערה אחת כשהיא טהורה ועתה אוכלין בקערה בפ"ע אם עדיין צריכין עוד היכר מפה וקנקן או זה עצמו שאוכלין עכשיו בקערה מיוחדת הוי היכר אבל אם בני בית עמהן באותו שולחן ורגילין בקערה אחת לכו"ע מהני כשאוכלין עכשיו כ"א בקערה שלו.

ישו כתב הב"ח דנראה לו עיקר דבאופן הנ"ל לכו"ע בעי' היכר מפה וקנקן אע"פ שרגילין לאכול בקערה אחת ועכשיו אוכל כ"א מקערה שלו מ"מ כיון שאוכלין על שולחן לבד ובני בית על שולחן לבד בעי' היכר [ואם רגילין בקערה בפ"ע ואוכלין על שולחן לבד גם היכר לא מהני דהוי דרך חיבה] לא נחלקו אלא כשגם בני בית עמהן על אותו שולחן ורגילין בקערה אחת דליכא חיבה שהרי ב"ב עמהן על אותו שולחן אלא יש לחוש דלמא יבואו לאכול בקערה אחת בזה דעת המקילים דכיון שרגילים בקערה אחת ועכשיו אוכלים

שולחן אחד מותר למה מותר הא בכה"ג דב"ב אוכלין לבדן הוי דומיא דימים הראשונים דקאמר דאסור לאכול עמה על השולחן, ומה נתחדש לנו האינדא יותר מבימים הראשונים הלא דיניהם שווין דבין בימים הראשונים ובין האינדא אם ב"ב עמהן שרי ואם ב"ב לבד אסור, ואת"ל דה"ק דהאינדא שרגילים רבים לאכול על שולחן אחד מותר בכה"ג כשאין שם בני בית דבימים הראשונים אסור דהוי דרך חיבה משא"כ האינדא אין זו דרך חיבה כיון שרגילים רבים לאכול על שולחן אחד ולכן כשאין שם ב"ב כלל שאוכלין על שולחן אחר שוב אין כאן מעשה חבה ומותר א"כ למה צריך היכר הא אין כאן חיבה ואת"ל דמ"מ היכר בעי' אף בכה"ג א"כ שוב אין נפק"מ בין ימים הראשונים להאינדא דע"י היכר לעולם שרי ובלא היכר לעולם אסור.

וצריך לפרש דהכי קאמר דודאי בימים הראשונים כשאכלו בשולחן קטן לא ה"י מהני שום היכר לדעת הרא"ש והטור וכמש"כ בסד"ט (סק"י) דזה עצמו הוי חיבה כיון שאין זולתן מבני הבית אוכלין עמהן אבל אם בני הבית אוכלין עמהן שוב אין כאן חיבה אבל מ"מ היכר עדיין צריך שלא יבואו לאכול מקערה אחת.

וע"ז כתב הב"ח דה"ה האינדא דומיא דימים ראשונים אם בני בית אוכלין לבדן על שולחן אחר שוב הוי דרך חיבה ולא מהני היכר ומ"מ אפי' אם בני הבית אוכלין עמהן או שאין שם ב"ב כלל דלא הוי חיבה מ"מ היכר צריך שלא יבואו לאכול מקערה אחת וכנ"ל.

וביאור דברי הטור הכי הוא לא יאכל עמה על השולחן דהוי חבה כיון שאין בני בית אוכלין עמהן ולא מבעי' אם יש שם בני בית ואוכלין על שולחן לבד דאסור אלא אפי' אין שם בני בית כלל נמי אסור ולא מהני שום היכר דכיון דרגילין כל אחד על שולחן מיוחד ועכשיו האיש ואשתו נדה בשולחן מיוחד הוי חיבה כל שאין בני בית על אותו שולחן עמהן, וע"ז כתב הטור ודוקא בימים הראשונים שהיו רגילין לאכול כ"א בפ"ע א"כ הוי דרך חיבה אפי' כשאין שם ב"ב וכנ"ל וה"ה האינדא דומיא לימים הראשונים כגון שיש שם ב"ב והם אוכלין על שולחן אחר דהוי דרך חיבה ולא מהני שום היכר אבל כשאין שם בני בית כיון שרגילין רבים לאכול על שולחן ביחד א"כ אין זה דרך חיבה כשאישי ואשתו נדה אוכלין על אותו שולחן [כ"ז שאין שם ב"ב שאוכלין ונפרדין על שולחן אחר] ומותר ובתנאי שיעשו היכר דאע"פ דחיבה אין כאן מ"מ יש לחוש שיבואו לאכול מקערה אחת וכנ"ל, משא"כ אם יש שם ב"ב

המקילים אם רגילין לאכול בקערה אחת אם עכשיו אוכלין בקערה בפ"ע הוי היכר וא"צ מפה וקנקן אם ב"ב עמהן על אותו שולחן, ואם אין שם ב"ב כלל לפמ"ש"כ בהבנת הב"ח והש"ך גם בזה א"צ היכר מפה וקנקן, ולהבנת האחרונים שזה פשטות משמעות הש"ך יש נפק"מ בין הב"ח והש"ך דהב"ח ס"ל דבעי"ג גם היכר מפה והש"ך חולק, ואם ב"ב אוכלין על שולחן לבד לדעת הב"ח בעי"ג לכו"ע היכר מפה וקנקן ולא מהני מה שאוכלין עכשיו בקערה בפ"ע ולדעת הש"ך לפמ"ש"כ בהבנתו מהני וא"צ היכר מפה וקנקן לשיטת הרמ"א, ולדעת סד"ט ופר"ד ועצי לבונה ופר"ר גם הש"ך ס"ל דלא מהני מיהו באופן שהרגילות הוא שכל אחד אוכל מקערה שלו גם בזמן טהרתה בעי"ג היכר מפה או קנקן לכו"ע בין אם יש ב"ב עמהן על אותו שולחן בין אם אין שם ב"ב כלל, ואם יש שם ב"ב ואוכלין על שולחן אחר לא מהני באופן שרגילין תמיד לאכול מקערה בפ"ע אפי" היכר מפה וקנקן וכ"כ בפרדס רמונים (ש"ך סוף סק"ז), אמנם לדעת המחבר (א"ס) שהוא כדעת רוב ראשונים גם בכה"ג מהני היכר מפה או קנקן [דרך לדעת הרא"ש וסייעתו לא מהני וכנ"ל, והפרדס רמונים לשיטתו דמשהו כל הפוסקים יחד אסור לכו"ע אבל להסד"ט דכתב דפליגי בזה א"כ לדעת רוב הפוסקים מהני], אבל לדעת הרמ"א [לפי מה שפי" הב"ח הרי קאי בשיטת הרא"ש וכמו שנתבאר] אסור, ובפרי דעה כתב דהיכר מפה וקנקן מהני גם להב"ח והש"ך וכן הבין הסד"ט בב"ח והקשה ע"ז ע"ש, והוא דוחק דמוכרח מהב"ח דלא מהני ע"פ דברי הרא"ש והטור וכנ"ל, ואפשר דכונתו להב"ח בדעת רמ"א וס"ל דרמ"א מודה דהיכר מהני בכל ענין ורק קערות מיוחדות לא מהני בשולחן קטן ודו"ק.

אמנם מנהג העולם להקל כשאחרים אוכלים עמהן בשולחן אחד וכמו שכתב הברכי יוסף בשם מהר"י קשטרו דבשולחן גדול עם כל בני בית י"א דבכל גווני שרי וכן נהגו עכ"ד ופי" הברכ"י בשם מהר"י זיין בספרו שערי ישועה דמדסתם נראה דאפילו היכר דרגילין כל אחד לאכול בימי טהרה כ"א בקערה בפ"ע גם עתה די בזה מאחר דאחרים אוכלים בשולחן ליכא הרגל עבירה יעו"ש משמע מזה דזה מסיר החיבה וכ"כ הסד"ט (סק"ז) בדעת הרא"ה ע"ש אבל להטעם דגזרי' העלאה אטו אכילה לא מהני אחרים אוכלין על השולחן ובעינין היכר דוקא אך אם אין הדרך לאכול מקערה שלה בדאיכא מסובין אחרים הוי היכר וכמ"ש הברכ"י שם, וז"ל וכשנוהגים האיש והאשה בימי טהרה לאכול כ"א מקערה בפ"ע אך זה דרכם לנהוג סלסול ואין שום אחד פושט ידו

בקערה בפ"ע הוי היכר ולדעת המחמירים לא הוי היכר וצריך מפה וקנקן [ואם רגילין בקערה בפ"ע לכו"ע בעי"ג היכר מפה וקנקן אפי"ג אם ב"ב עמהן על אותו שולחן ומשמע מזה דה"ה אם אין שם ב"ב והם אוכלים בשולחן ביחד אע"פ דליכא חיבה מ"מ יש לחוש דלמא יבואו לאכול בקערה אחת ולדעת המחמירים לא מהני מה שרגילים בקערה אחת ועכשיו אוכלין בפ"ע אלא בעי היכר מפה וקנקן דמ"ש מאם ב"ב עמהן על אותו שולחן דג"כ ליכא חיבה ובעי"ג היכר מפה וקנקן לדעתם וכנ"ל וזה כונת הש"ך סק"ז מש"כ כן בדעת הב"ח.

והש"ך כתב דאין דבריו מוכרחים, וכונתו נראה ס"ל דאין דרך חיבה על שולחן אחד רק אם יש ב"ב ואוכלין על שולחן אחר ולכן אם רגילין לאכול בקערה אחת ועכשיו אוכלין בקערה בפ"ע הוי שפיר היכר אפי"ג לדעת המחמירים וה"ה אם ב"ב עמהן על אותו שולחן דגם לדעת המחמירים אם רגילין בקערה אחת ועכשיו אוכלין בפ"ע הוי היכר, ולא בעי"ג היכר מפה וקנקן רק אם רגילין לאכול כ"א בקערה שלו אפי"ג בזמן טהרה, ולא נחלקו אלא אם ב"ב על שולחן לבד ורגילין בקערה אחת אם הוי היכר מה שאוכלין עכשיו בקערה בפ"ע וכמו שס"ל להב"ח מתחילה אבל בסד"ט ובפרי דיעה ועצי לבונה ופרדס רמונים לא הבינו כן אלא דמש"כ הש"ך דמשמע מהב"ח דה"ה כשאין שם ב"ב כלל אסור קאי אף לדעת המקילין שהוא שיטת הרמ"א דמותר כשרגילין בקערה אחת ועכשיו אוכל כ"א מקערה שלו דכיון דאוכלין על שולחן בפ"ע הוי חיבה אף אם אין שם ב"ב ועכשיו כשאוכלין בקערה בפ"ע מסיר החיבה אך עדיין יש לחוש שמא יבואו לאכול ביחד זה מזה ולכן בעי"ג גם היכר מפה וקנקן כך משמע מרהיטת דברי הש"ך ולפי הבנה זו בב"ח ס"ל דאם אין שם ב"ב כלל בעי"ג גם היכר מפה וקנקן גם לדעת המקילין ולפ"ז האידנא דרגילין לאכול בזמן טהרה בקערות בפ"ע אסור לאכול על שולחן אחד ולא מהני היכר מפה וקנקן ואפי"ג אם אין שם בני בית כלל וע"ז כתב הש"ך דאין דבריו מוכרחים דליכא חיבה אא"כ בני בית אוכלין על שולחן אחר אבל כשבני בית אינו אוכלין עכשיו ליכא חיבה ומהני היכר דקערה מיוחדת או היכר דרגילין בקערה אחת מהני היכר מפה וקנקן, ולפי פשט זה קשה מנין למד כן הש"ך שזה שיטת הב"ח כמו שהקשה בסד"ט, ולמהלך זה מודה הש"ך להב"ח דהיכר דב"ב אוכלין על שולחן אחר דלא מהני היכר קערה בפ"ע אלא בעינין היכר מפה וקנקן.

העו"ה לדינא מדברי הב"ח והש"ך דהאידנא שרגילין לאכול על שולחן גדול להרמ"א שנקט כדעת

דגזר' העלאה אטו אכילה וכמש"כ בסד"ט (סק"ז) מ"מ י"ל דסמכו העולם דבדאיכא מסובין לא חיישינן שיבואו לאכול זה מזה, ומשמעות הרשב"א שם מורה דהמנהג קאי היכא דאוכלין מסובין כדברי הרא"ה שם יעו"ש אלא דלדעתו בעי' דוקא מפסיקין ביניהן וכדלעיל, ופשוט דמייירי שבני בית גדולים שאין דרכן לעשות לפנייהם דברים המביאין לידי הרגל דבר.

העוֹלָה לְדִינָא:

(א) אם הוא ואשתו אוכלין על שולחן אחד ובני בית על שולחן אחר לדעת הב"ח והש"ך לא מהני שום היכר [האידינא דרגילין לאכול בקערה נפרדת גם בזמן טהרה] והסומך להקל ע"י היכר לא הפסיד [כ"כ בצ"צ פס"ד וכן סתמו אחרונים להקל]. וכן נוהגין העולם [כשחתך וכלה אוכלין אחר חתונתם בבית הוריהם על השולחן לבד ומקפידין שבני הבית לא יאכלו על אותו שולחן דעושין היכר ביניהם].

(ב) אם אין שם בני בית יש להקל ע"י היכר מפה וקנקן וכיו"ב לכתחלה [נדעת הש"ך אבל להב"ח להבנת הש"ך לא מהני אם רגילין לאכול תמיד בקערה בפ"ע דהוי דרך חיבה אף אם אין שם ב"ב].

(ג) כשכולן אוכלין ביחד על שולחן אחד מצד הדין בעינן היכר אבל מנהג העולם להקל לאכול בלא היכר ואין למחות בידם וירא שמים יחמיר לעצמו אם אשתו אוכלת בסמוך לו.

(ד) גדר בני בית הוא דוקא אם הם גדולים כ"כ שאין עושינן לפנייהם דברים של חיבה ותלוי לפי מדת צניעותן ולפי חריפותן של הילד.

(ה) ואם רגילין לאכול זה מזה גם כשבני בית מסובין צריכין היכר.

(ו) ואם יושבין רחוקין זה מזה בכדי הושטת יד וב"ב מסובין שם או שאין שם ב"ב כלל נתבאר במק"א שיש להקל לכתחלה בלא היכר לכו"ע.

לקערה שאינו שלו כלל גם בימי טהרה ע"ש אבל מדברי הרא"ה משמע דביושבת סמוכה אצל בעלה לא מהני אחרים אוכלין על אותו שולחן דבעי' דוקא מפסיק ביניהם, ומדברי מהריק"ש משמע דאין נפק"מ בזה. וכתב במקור חיים (סקי"ב) דנראה שלא ראוי לשום מורה לסתור מנהג דידן לאכול על שולחן אחד בלי שינוי אם גם שאר בני ביתם אוכלין עמהם באותו שולחן אע"פ שמנהג היתר זה הוא נגד השו"ע מ"מ יש למנהג היתר גם יסוד מגמרא ורמב"ם ורא"ש וטור וד"מ [זולת אם אוכלים הם לבד על שולחן וב"ב על שולחן אחר צריך שינוין עכ"ד ושם בתפארת צבי ביאר טעם המנהג דמעיקר הדין גם להרא"ש א"צ היכר רק בשולחנות קטנים אבל האידינא א"צ היכר אלא דבתורת חומרא כתב הרא"ש לעשות היכר אבל זה רק כשאוכלין לבד שאין שם בני בית ומשום לא פלוג דבדאיכא בני בית ואוכלין על שולחן מיוחד אסור מדינא גם האידינא ולכן גם בליכא ב"ב כלל ראוי להחמיר אבל כשאוכלים עמהן ב"ב בזה לא שייך הרגל עבירה כלל ואפי' חומרא משום לא פלוג ליכא ע"ש שהאריך, וכ"כ בשערי דיעה דכבר נהגו עלמא להקל בזה כשבני ביתם אוכלין עמה בלא שום היכר זולת אם אין אוכלין רק הבעל ואשתו יש ליהזר ולעשות היכר יעו"ש, וטעמו כנ"ל ע"ש וכ"ה בערוך השולחן (ס"ט).] ומדברי הפ"ת (סק"ה) מש"כ דדוקא על שולחן אחד יש מקום להתיר בזה אף אם גם כשהיא טהורה הם אוכלין מקערה בפ"ע מ"מ כשגם ב"ב אוכלים עמהם עדיף מהיכר וכו' אין לבנות מזה דס"ל להקל דכונתו רק מצד הדין דהיינו שי' הרמב"ם ואפי' לדעת הרא"ש מ"מ מצד הדין א"צ היכר רק מחומרא וכנ"ל אבל להלכה גם בזה צריך היכר כמש"כ הטור ואין ראוי כלל מדברי הפ"ת שום צד קולא למעשה] ומה שכתב בב"י המנהג במקומו שלא לאכול על שולחן אחד כ"א ע"י היכר עיין בתפארת צבי שם שכתב דבמקומו ושעתו בא"י היו רגילין לאכול בשולחנות קטנות יעו"ש ובכמה ראשונים מבואר להדיא דבשולחן גדול א"צ היכר כ"ה בארחות חיים ובסמ"ק ובתשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח אות ג'), וכ"כ הרשב"א במשמרת הבית דנהגו להקל ואף דהרשב"א עצמו ס"ל הטעם

סימן ל"ד

בדין ישיבה בספסל אחד

נדה יושבת עליו וכתב ב"י בשם תרומת הדשן שבשערי דורא כתב דהוראה זו חומרא בעלמא וכתב עוד דדוקא

כתב המרדכי פ"ק דשבת בספר צפנת פענח כתב בשם רש"י שאסור לו לישב על כסא ארוך אשר אשתו

דבעי' שיהא קבוע לקרקע כדי שלא תוכל לטלטלו ולנענעו אנה ואנה, ולפ"ז ספסל תלוש אסור אע"פ שאינו מתנדנד כיון שיכולה לטלטלו ממקומו וכן מש"כ ויש מתירין אם ישב אדם ביניהם תליא בב' הפירושים לפירוש הראשון הוא היתר בספסל המתנדנד ולפי' השני הוא היתר בספסל תלוש שאינו מתנדנד אבל במתנדנד ליכא היתר זו.

והנה הב"י מביא עוד מה שמצא בספר אגודה (נדה ס"ג מ"ג) יכול האיש לישב עם אשתו בקרון או בספינה ואפילו ספינה קטנה המתנדנדת או על גב ספסל רק שיפסיק אדם אחד ביניהם או תיבה או שום דבר עכ"ל וממה שכתב ואפילו ספינה קטנה המתנדנדת משמע דה"ה דספינה גדולה קצת שאינה מתנדנדת או קרון או ספסל תלוש שאינו מתנדנד אסור וכמו שכתב המרדכי בשם רש"י דכסא ארוך אשר אשתו נדה יושבת עליו אסור לו לישב ומוכח מזה דאפי' אינו מתנדנד הוא בכלל האיסור אלא דחידש דמהני הפסק אדם או חפץ ואפי' אם הוא מתנדנד מהני ע"י הפסק אדם או חפץ ובספר לקט יושר (עמוד 23) כתב ומותר לישב זה עם זה על ספסל ארוך המחובר לקרקע או לבית אבל אם אינו מחובר לא עכ"ל וכיון דמבואר באגודה ובתרומת הדשן בשם אחד מהגדולים וכ"ה בלקט יושר ובב"י לקמן בדין מטה אחת דישיבה על ספסל תלוש שאינו מתנדנד אסור וכ"ה סתימת לשון מרדכי בשם רש"י מסתבר לומר דגם השערי דורא וארחות חיים מודו בזה שלא להרבות במחלוקת דכיון דאין מדבריהם הכרח נלמד מפשיטת שאר הפוסקים דגם הם נתכוננו לאסור בספסל תלוש שאינו מתנדנד.

ובטעם איסור ישיבה בספסל אחד מוכח בתרומת הדשן (סי' רנ"א) שהוא משום חיבה וכן מוכח מדברי בית יוסף שדימהו למטה אחת וכן כתב הש"ך בנקוה"כ בטעם הב' ע"ש ולפי טעם זה יש לדון אם מהני להפסיק אדם ביניהם דאפשר דדמי לאכילה בשולחן אחד דכשבני בית סמוכין על השולחן ליכא חיבה וכמו שנתבאר לעיל ועכ"פ בהפסיק אחד ביניהם כמש"כ הרא"ה בבדק הבית (ריש שער הפרישה) ואע"פ שהרשב"א חולק היינו דהתם איכא גם החשש שיבואו לאכול מקערה אחת לכן צריכין היכר אע"פ דליכא חיבה כמו שכתבו הפוסקים אבל עצם החיבה אין כאן כיון דאחרים סמוכין אלא דמאידיך גיסא לענין שינה במטה אחת לא מציינו היתר בפוסקים במפסיק אדם ביניהם ומסברא אין לדמותו לשולחן דיי"ל דמטה גרע טפי, כיון שהוא מזומנת לשכיבה הוי חיבה גדולה ולא מהני

על ספסל תלוש אסור אבל בספסל מחובר בכותלי הבית כמו באצטבאות אין לאסור, וכתב ב"י דחומרא זו שמעתי שנוהגים בה האשכנזים אבל הספרדים לא נהגו בה, והנה מוכח מדברי הב"י שהבין כונת המרדכי דהאיסור בישיבה בספסל אחד הוא בין אם הוא מתנדנד ובין אם אינו מתנדנד דהרי כתב לקמן דמדין ישיבת ספסל נלמד דאסור לשכב במטה רחבה הוא ואשתו נדה אע"פ שרחוקין זה מזה ואם בספסל אסור דוקא אם הוא מתנדנד אבל באינו מתנדנד שרי אע"פ שהוא תלוש מה הרא"י מזה לאסור מטה רחבה הרי גם במטה רחבה שהתיר רבינו ירוחם י"ל דמירי באינו מתנדנד אע"כ דגם בספסל תלוש שאינו מתנדנד אסור ומוכח ג"כ דאפילו ביושבין רחוקין זה מזה אסור, וכן מוכח ממש"כ תרומת הדשן בשם אחד מהגדולים דרק במחובר שרי מוכח דבתלוש גם אם אינו מתנדנד אסור, והטעם דבמחובר שרי דהוי כקרקע הבית וכמש"כ התשב"ץ (סי' מ"ב) דאפי' במטה שמחובר לבית הוי כשכיבה בקרקע הבית ע"ש וכמש"כ התשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח אות ד') דמותר לישב סמוך לה בקרקע ע"ג מחצלת וא"צ הרחקת ד' אמות שלא נאסרה אלא נגיעה ממש.

אבל בהגהות שערי דורא כתב בכונת המרדכי דאסור לישב על כסא ארוך היינו שמתנדנדת ואינה מחוברת וכן העתיק רמ"א, וצ"ב דהדיוקים סותרים דמרישא שכתב שמתנדנדת משמע דבתלוש שאינו מתנדנד מותר ובסיפא שכתב ואינה מחוברת משמע דבתלוש אע"פ שאינו מתנדנד אסור כיון שאינו מחובר, ויש לתרץ בב' אופנים או דרישא עיקר דדוקא מתנדנד אסור אבל אינו מתנדנד שרי אע"פ שהוא תלוש ומה שכתב בסיפא ואינה מחוברת רבותא קמ"ל דאם הוא מחובר אע"פ שמתנדנד קצת כגון שהוא רפוי מותר דבמחובר ליכא חיבה, או י"ל דסיפא עיקר ופירושי קמפרש כלומר דמש"כ ומתנדנדת ר"ל שיוכל לנענעו ולטלטלו כיון שאינה מחוברת ולפ"ז ספסל תלוש אסור אע"פ שאינו מתנדנד.

וכן בלשון הארחות חיים שהובא בבדק הבית יש להסתפק בכונתו שכתב אסור לישב בספסל שהיא יושבת אם אינו קבוע שלא תוכל לנענע אנה ואנה ויש מתירין אם ישב אדם ביניהם עכ"ל דלכאור' הדיוקים סותרים דלשון אם אינו קבוע משמע דבעי' שתהא מחוברת ומלשון שלא תוכל לנענעו משמע דאם אינו מתנדנד שרי וי"ל דהכונה שיהא קבוע ר"ל שאינו מתנדנד כדי שלא תוכל לנענע אנה ואנה בשעה שיושב עליו ולפ"ז ספסל תלוש שאינו מתנדנד מותר או יש לפרש

אבל הארחות חיים לא הזכיר רק ויש מתירין אם הפסיק אדם ביניהם אבל הפסק חפץ לא הזכיר ויש לומר דס"ל הטעם משום חיבה כמש"כ תרומת הדשן אלא דס"ל דאם איכא אדם ביניהם לא הוי חיבה כדרך שאמרו באכילה בשולחן אחד וממה שכתב ויש מתירין משמע דלאו כו"ע מודה לזה ויש לומר דנחלקו אם דומה לשולחן קטן דמהני הפסק אדם לענין החיבה או דדמי למטה אחת דמסתבר דלא מהני הפסק אדם ביניהם, ומיהו י"ל דס"ל הטעם כמש"כ באגודה שהוא משום נגיעה והפסק אדם לאו דוקא ה"ה הפסק אחר ומסתבר יותר שהוא משום חיבה וס"ל דמהני הפסק אדם וכן משמע ברמ"א כאשר יבואר בסמוך.

והנה הרמ"א כתב ואסור לישיב על ספסל ארוך שמתנדנדת ואינה מחוברת לכותל כשאשתו נדה יושבת עליו, והוא כלשון הגהות שערי דורא וכבר נתבאר לעיל דהדיוקים סותרים אם ספסל תלוש שאינו מתנדנד כלל אם הוא בכלל האיסור או לא וכבר כתבנו לעיל דהעיקר תלוי אם הוא מחובר או לא וספסל תלוש שאינו מתנדנד הוא בכלל האיסור וכן מוכח בתשובת נחלת שבעה (סי' ז') שדן אם מותר לישיב ע"ג קורות כבדים המונחים על הארץ שא"א לטלטלן דהוי כמחובר ואת"ל דאינו מתנדנד שרי מה הרעיש כ"כ הא כל ספסל תלוש שאינו מתנדנד שרי אע"כ שהבין דכונת רמ"א דוקא שבעי' שיהא מחוברת לכותל ואפי' אינו מתנדנד אסור ולכן הצריך לחדש דקורות כבדים הוי כמחובר ממש כיון דא"א להזיזן ממקומן [אלא ע"י כמה אנשים ביחד] וכבידתן קובעתן וכן העתיקו כל הפוסקים דברי הגלית שבעה וכן פי' המגן אברהם בפירושו זית רענן על המדרש תנחומא סוף פרשת מצורע כונת רמ"א ולכן להלכה פשוט דספסל תלוש שאינו מתנדנד הוא בכלל האיסור.

והנה הרמ"א הביא ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ויושב ביניהם והמציין ציין לאגודה ותרונה"ד, והן אמת דהכי הוא באגודה אבל בתרונה"ד לא נזכר היתר זה והו"ל לציין במקום זה בדק הבית מהארחות חיים שהבי" הביא כן בשמו, ואפשר דכונת המציין לפרש למה הזכיר רמ"א דוקא הפסק אדם ולא הפסק חפץ מפני שע"פ התרונה"ד דהטעם הוא משם חיבה לא מהני הפסק חפץ דרך הפסק אדם י"ל דמהני, והנה מש"כ עוד רמ"א לחלק ביושבין בעגלה או בספינה כשהולך דרך טיול או כשנוסע מעיר לעיר בפשטות כונתו לומר דבהולך לטיול בעינן הפסק אדם ליש מתירין ובהולך מעיר לעיר א"צ הפסק אדם לכאור' לפי האגודה למה שפירשתי שהוא נגיעה.

הפסק אדם וכן מסתבר דברחיצת ידיו ורגליו דלא מהני הפסק אדם, והשתא יש להסתפק אם ישיבה בספסל אחד דמי לאכילה בשולחן אחד דמהני בהפסק אדם לענין החיבה או דדמי לשינה במטה אחת דלא מהני הפסק אדם, ובאמת בתרומת הדשן שכתב טעם האיסור משום חיבה לא נזכר היתר הפסק אדם אלא בארחות חיים ואגודה כתבו כן והם לא הזכירו טעם באיסור ישיבה בספסל אחד ואפשר דלא ס"ל טעם האיסור משום חיבה וכדלקמן.

והנה באגודה היתר בהפסק חפץ ג"כ ואפי' בספסל המתנדנד, ועל כרחק צריכין לפרש דס"ל דליכא חיבה בישיבה בספסל אחד דאם הטעם משום חיבה איך מהני הפסק חפץ ביניהם והרי התוס' בשבת (דף יג:) הקשו אפלטו בן ליש איך שכב במטה אחת עם מיכל בת שאול שהיתה מקודשת לדוד ומאי קושיא הרי נעץ חרב בינו לבינה והוי הפסק חפץ ביניהם כל שכן חרב דהוי הפסק גדול ועל כרחק דלא מהני הפסק חפץ להוריד החיבה וכן מוכח בפוסקים לענין שולחן קטן דאם הטעם משום חיבה לא מהני הפסק חפץ אלא בהפסק אדם דאז ליכא חיבה כלל וכדלעיל, ולא דמי למזיגת הכוס שהוא משום חיבה ומהני שינוי דהתם החיבה הוא לפי שמשמשת היא לו בדברים אלו וכשאינה משמשת כראוי אלא מניחתו לפניו ובידא דשמאל כדאיתא התם לא מיייתי לידי חיבה וכמש"כ בסד"ט (סק"ז), ולכן נראה עיקר דהאגודה ס"ל דמה שאסר רש"י לישיב על כסא ארוך אין הטעם משום דהוי דרך חיבה דא"א לדמות ישיבה בספסל לשינה במטה אחת או לאוכל בשולחן קטן אלא משום לתא דנגיעה נגעו בה שהישיבה בספסל או בקרון או ספינה קטנה קרוב לבוא לידי נגיעה בין אם מתנדנד ובין אם אינו מתנדנד ונדרך אוהבים להתקבץ ולהתוועד יחד בקרוב זה אצל זה ויש לחוש שמא יגעו] ואע"פ שהספסל ארוך אסרו דומיא דהושטה דהחשש הוא שמא יגע ואסרו אפי' דבר ארוך ה"ה לענין ישיבה בספסל אפי' הוא ארוך אסרו משום לתא דנגיעה [ואפשר דזה כונת הש"ך בנקודות הכסף שכתב כיון דמתנדנדת הוי כנגיעה] ואע"פ שבישיבה בכסא נפרדת או ע"ג קרקע מותרין אפי' זה אצל זה בהפסק כל שהוא היינו טעמא מפני דאין הדבר קרוב כ"כ לנגיעה כמו בישיבה יחד בספסל והא דהתירו במחובר לבית מפני דהוי כקרקע הבית שלא אסרו ולכן הקילו גם בתלוש ולבסוף חיברו אע"פ ששייך גם בזה חשש נגיעה לא חילקו בין מחובר למחובר בדבר שהוא חשש נגיעה בעלמא, ומעתה יובן סברת האגודה דמהני כל הפסק ביניהם שלא יבואו לידי נגיעה.

ספסל ארוך דכל האיסור הוא רק שלא יבואו לידי נגיעה וזה שייך רק אם מתנדנד בשעת ישיבתן ולכן בעיני הפסק שלא יבואו לידי נגיעה, [אי נמי שאם מתנדנד בשעת ישיבה יבואו לידי הרגל דבר ולכן בעי' היכר אבל זה דוחק דלא מסתבר שהיכר יוריד החיבה וכדלעיל] ולכן הרמ"א שהזכיר סברת היש מתירין שהוא סברת אגודה ליכא איסור אם אינו מתנדנד בשעת ישיבה ממש ולכן בקורות כבדים שאין כאן נדנוד בשעת ישיבה ליכא איסור ולא בעי' כלל הפסק אדם, אלא אפי' לדעת המרדכי שהביא בשם רש"י דאסור לישב על ספסל ארוך ופי' רמ"א שמתנדנדת ואינה מחוברת לכותל דלכא' לפ"ז אסור גם בקורות כבדים אע"פ שאין כאן נדנוד דהא אינן מחוברין לכותל דלסברא זו הרי יסוד האיסור הוא מפני שהוא דרך חיבה בישיבה בספסל אחד וכל שמתנדנדת הכונה שאפשר לטלטלו ולהזיזו ממקומו דהיינו שאינו מחובר אסור מ"מ כתב הנחלת שבעה דנראה דהמרדכי מודה בזה דכיון דא"א לטלטל מחמת כובדו הרי זה כמחובר לקרקע דבמציאות אינה מתנדנדת כלומר שאין מטלטלין אותן.

וְלִפְנֵי מִשְׁכּוֹ הַאֲגוּדָה יְכוּל הָאִשׁ לִישֵׁב עִם אֲשֶׁתוֹ בְּקֵרוֹן או בספינה ואפילו ספינה קטנה המתנדנד או ע"ג ספסל וכו' מיירי שהכל מתנדנד הקרון הספינה והספסל ותיבת המתנדנד לא קאי אספינה קטנה לחוד אלא על כל הדיבור ומה שכתב ואפילו הכונה לא מבעי' גדולה המתנדנד או קרון המתנדנד אלא אפי' ספינה קטנה שמתנדנד שהוא יותר קרוב לנגיעה ג"כ מותר בהפסק אדם או חפץ וא"כ כל האיסור הוא רק במתנדנד בעת ישיבתם עליה אבל אינו מתנדנד בעת ישיבתם עליה אינו בכלל האיסור דלא ס"ל חומרת רש"י דאסור לישב על ספסל ארוך.

ומעתה גם דברי הארחות חיים יתפרש הכי וכדמשמע יותר בלשונו שלא תוכל לנענעו אנה ואנה דמשמע שמתנענע בעת ישיבתם עליה, ואם כן הרי הביא רמ"א ב' דעות בדין ספסל שאינו מתנדנד בעת ישיבתם עליה דלדעה ראשונה בעינן דוקא שיהא מחובר לקרקע או שא"א לטלטל מחמת כובדו כמש"כ בנחלת שבעה והיש מתירין ס"ל דכל שאינו מתנדנד בעת שיושבים מותר ואפי' באופן שמתנדנד מותר ע"י הפסק אדם.

והנה לכל אחד מהפירושים קולא וחומרא לדעת האגודה קולא דאם אינו מתנדנד בשעת ישיבה מותר אע"פ שאינו מחובר לקרקע ועוד קולא דהפסק חפץ מהני, וחומרא דאפי' נוסע מעיר לעיר לצרכיו

משום לתא דנגיעה ליכא לחלק בהכי ובאמת האגודה לא חילק כלל והצריך תמיד הפסק אלא לסברת התרוה"ד דהוא משום חיבה יש לחלק דבהולך מעיר לעיר לא דמי לישיבה בספסל וליכא חיבה ומותר בלי הפסק אדם אם יושבין בדרך שלא יגעו זה בזה.

עוד יש להוסיף דהנה לשון נדנוד לפי מה שפירשתי לעיל ר"ל שמתנענע אבל באמת נדנוד לחוד ונענע לחוד דלשון נענע הוא שמתנועע במקומו שהולך הלוך ושוב ללא מטרה להגיע למקום אחר כענין כנוע עצי היער או ויניעם במדבר שטלטלו ממקום למקום ללא מטרה מסוימת אלא לפי מה שהולכין הענין וזה ענין נע שנאמר בקין שלא יהי' לו מנוחה ויטלטל ממקום למקום בלא מטרה או לולב כדי לנענע וענין נדנוד הוא הרחקה ממקום למקום כצפור נודד שהולך למרחקים וכענין נד שנאמר בקין שפי' הגר"א שיתרחק ממקום מולדתו כמו לשון נדה שמרחיקין אותה מבעלה ומה שפי' באבן עזרא וינעו ויעמדו מרחוק שהלכו לאחוריהם י"ל דהתם כיון שחזרו למקומן ע"י המלאכים שייך לשון נענע שהוא הלוך ושוב, ולפ"ז לשון מתנדנד הכונה שנעשה לטלטלו ממקום למקום ואין הכונה שמתנועע בשעה שיושבין עליו וא"כ פשוט דלכו"ע בעינן שיהא מחובר דתלוש הוא מתנדנד זולת באופן שכובדו קובעתו כמש"כ בנחלת שבעה וא"כ כל הפוסקים שכתבו הלשון ואסור לישב על ספסל שהוא מתנדנד הכונה על ספסל תלוש אע"פ שאינו מתנועע כיון שמתנדנדת וכשרוצין להזיזו מטלטלין אותו ממקום למקום, אלא דמצינו גם לשון מתנדנד שהוא מושאל ללשון מתנועע כמו שמצינו בבבא בתרא (ריש דף כו.) וכן מצינו לענין מחיצה שלא תניד אותם הרוח באו"ח (סי' תר"ל) וכן בחו"מ לענין מרחיקין את הרחים שלא תניד הכותל (בסי' קנ"ה) וכ"ה ברמב"ם (מטמאי מ"מ פ"ח ה"ז) ולכן אין לבנות יסוד על דקדוק הלשון ומ"מ להלכה נראה כמש"כ לעיל דגם ספסל שאינו מתנועע אסור כל שהוא תלוש זולת אם כובדו קובעתו כמש"כ בנחלת שבעה (ז"ס).

שוב ראיתי בנחלת שבעה כתב וז"ל נראה לי דשרי אפילו בלא הפסק אדם אחר ביניהן לא מבעיא לדעת האגודה שמביא רמ"א בשמו דמתיר בהפסק אדם אחר ביניהן בספסל ארוך אע"פ שמתנדנדת כל שכן דשרי כאן שאין כאן נדנוד אלא אפילו לדעת המרדכי שהביא רמ"א בשמו שאסור אם מתנדנדת ואינה מחוברת לכותל נראה דכאן אפילו המרדכי מודה הואיל וא"א לטלטל מחמת כובדו ואינה מתנדנדת כמחובר לכותל דמי עכ"ל משמע מדבריו שהבין דלדעת אגודה ליכא כלל איסור של

ראשונה דאפי' אם אינו מתנדנד בשעת ישיבתם ממש די ש
להזהר אם אינו מחובר או כובדו קובעתו.

העוֹלָה לְדִינָא:

(א) אסור לישב על ספסל המתנדנד בשעת ישיבתם עליה,
ואם הוא מחובר לקרקע או כבד מאד שא"א להזיזו
בקל מותר.

(ב) ואם הספסל אינו מתנדנד אך מזיזין אותו ממקום
למקום יש אוסרים ויש מתירין ומדברי הרבה
אחרונים משמע דיש להחמיר לכתחלה אך נהגו
העולם להקל.

(ג) אם יש הפסק אדם מותר בכל ענין והעולם נהגו להקל
גם בהפסק חפץ.

(ד) ובנוסעים מעיר לעיר בעגלה או ספינה המתנדנד מותר
אפי' בלא הפסק אדם.

(ה) ובנוסעים לטייל בעגלה או בספינה המתנדנד
אסור אא"כ הפסיק אדם ביניהם, אבל אין להקל
בהפסק חפץ.

בעגלה או בספינה כיון שמתנדנד בשעת ישיבתם אסור
אא"כ ע"י הפסק ולדעת התרוה"ד ג"כ חומרא וקולא
חומרא דאפי' אם אינו מתנדנד בשעת ישיבה אסור כל
שהוא תלוש ומזיזין אותו ממקום למקום ועוד חומרא
דלא מהני הפסק חפץ, וקולא דבהולך לצרכיו מעיר לעיר
אע"פ שמתנדנד העגלה או הספינה בשעת ישיבתם מותר
וא"צ שום הפסק.

והשתא נראה מדברי הרמ"א שנקט כל הפירושים
לקולא דכיון דהוראת ספסל חומרא בעלמא
הוא כמש"כ בשערי דורא לכן החמיר רק בדברים
שאסורים לכל הפירושים ולכן הביא היש מתירים דבאופן
דהפסיק אדם ביניהם מותר אע"פ שמתנדנד בשעת
ישיבתם והביא ג"כ קולא של התרוה"ד דבהולך מעיר
לעיר מותר אפי' בלא הפסק אדם, ולפ"ז אפשר דמהני גם
הפסק חפץ, מיהו בהולך לטיול אין להקל בהפסק חפץ
דאפשר דגם האגודה מודה דכהאי גונא הוי חיבה ואסור
דאפשר דלא מיירי כלל מטיוול וממה שהעתיקו הפוסקים
דברי הנחלת שבעה משמע דהחמירו לכתחלה כדעה

סימן ל"ה

בדין מזיגה והושטה

ולא היו כאן שתי מלאכות כלל רק המזיגה עצמה הוי
הושטה ג"כ ולכן הוצרכה לשנות בענין המזיגה שתהי'
ביד שמאל, ולפ"ז אע"פ דס"ל לרא"ם דבעינן שניהם יחד
זהו היכא דבעינן לתרווייהו כגון שמוזגת הכוס ברחוק
ממנו וצריכה עדיין להושיט לו אבל אם היא מוזגת הכוס
אצל הבעל בקרוב לו שאין צריך הושטה אח"כ הוי
המזיגה עצמה כמזיגה והושטה יחד וצריכה לעשות שינוי
במזיגה ביד שמאל, ושיעור דברי הגה"מ כך הוא מתחלה
הביא דברי רא"ם דבעינן מזיגה והושטה שניהם יחד אבל
מזיגה או הושטה לחוד מותר ועפ"ז כתב להתיר מזיגה
מן הכלי דלא חשוב מזיגה, אח"כ כתב דמש"כ רא"ם
דמזיגה בלא הושטה מותר היינו דוקא דצריך אח"כ
להושיט אבל אם מוזגת לפניו על השולחן שא"צ אח"כ
להושיט שהרי הכוס בפניו בעינן שינוי במזיגה דהוי
כמזיגה והושטה יחד וכדשמואל דמיירי בכה"ג כנ"ל
ושוב כתב דמדברי ר"ח שמפרש דשמואל הי' מוזג

כתב הב"י בשם הגהות מיימוניות נראה דמזיגה
האמורה בגמרא היינו דוקא מזיגה במים אבל
מזיגה מן הכלי כמו שאנו עושים אין נראה בזה קירוב
דעת ומיהו על השולחן נראה דאסור אם לא ע"י שינוי
כדשמואל דמחלפא ליה ומיהו רבינו חננאל פירש מוזגת
ואח"כ מחלפא ליה ולפי זה היה מותר עכ"ל וראיתי
בשעורי קנה בשם שמדחיק עצמו לפרש דברי הגה"מ
שחולק על היראים שהביא לפני זה וס"ל דאסור מזיגה
בלא הושטה או הושטה בלא מזיגה, וזה דוחק גדול
שהגה"מ יחלוק תוך כדי דיבור על מה שהביא לפני זה
בפשטות בשם הרא"ם, ונעלם ממנו דברי הפרדס רמונים
(על הט"ז סק"ג) שפירש יפה דברי הגהות מיימוניות דס"ל
דאם היא מוזגת במקום אחר רחוק מהבעל וצריכה עדיין
להושיט לו בזה סגי שתעשה שינוי בהושטה לבדה
דמזיגה בלא הושטה ליכא איסור כמש"כ הרא"ם אמנם
דביתהו דשמואל היתה מוזגת על השולחן אצל שמואל

דרש"י היה נזהרן ורצונו לומר דלהלכה יש להחמיר בזה וכמו שכתב מתחלה, אבל מ"מ מודה הגה"מ דדוקא מזיגה והושטה יחד הוא דאסור אבל מזיגה בלא שיושיט לפניו על השולחן או הושטה לפניו על השולחן בלא מזיגה מותר אלא דס"ל דאיסור הושטה הוא על השולחן דאילו להושיט לידו ס"ל דכל מידי אסור ולכן מה שהרא"ם הוכיח מדביתהו דשמאל דמזיגה בלא הושטה שריא לדידיה הכונה שאינו מושיט לידו ולדידן מחלפא ליה דביתהו קאי על השולחן שהושיטה ביד שמאל על השולחן אבל בלא שינוי אסור ע"י השולחן לפניו ולפ"ז כתב הגה"מ דיש לפרש מחלפא ליה דביתהו קאי על המזיגה כשהיה לפניו על השולחן שמזגה ביד שמאל דבשלמא הרא"ם דס"ל דרק הושטה ביד ימין אסור לומר דמחלפא קאי אהושטה שעשתה בשינוי וקמ"ל דמותר להושיט אחר המזיגה ביד שמאל דליכא לפרש שעשתה המזיגה ביד שמאל דאין בזה צורך דהא מותר גם בימין כדמוכח ממנחא ליה אשרשיפא אלא העיקר שההושטה יהי' בשמאל אבל לדידן דגם על השולחן אסור י"ל דהחידוש הוא שמזגה ביד שמאל על השולחן לפניו וקמ"ל דגם בכה"ג צריך שינוי וכך משמע פשטא דסוגיא ומזיגת הכוס שמואל מחלפא וכו' משמע דקאי על המזיגה וע"כ מיירי דהכוס לפניו על השולחן דהא מזיגה לחד שריא וקמ"ל דזה חשוב מזיגה והושטה יחד, ושוב מביא מר"ח שפי' בהדיא דמחלפא קאי אהושטה ולא אמזיגה ולפ"ז י"ל דדוקא היכא דאיכא הושטה אחר מזיגה הוא דאסור אבל למזוג בפניו שרי.

ויש להסתפק בדעת הרא"ם אם אדם אחר מזג הכוס אם מותר להושיט הכוס לבעלה ביד ימין דלישנא דרא"ם והושטת כוס מזיגתה משמע קצת דדוקא כשהיא מזגה הכוס הוי דרך חיבה ולכן צריך לשנות בהושטה להושיט ביד שמאל אבל כשאחר מזגו והיא מושטת הוי כהושטה בלא מזיגה דשרי או דלמא כונת רא"ם דאם מושטת כוס יין מזוג לא שניא מזגה היא לא שניא מגזה אחר כיון דהושטת כוס מזוג הוי דרך חיבה אסור והושטה בלא מזיגה הכונה בלא כוס מזוג אלא הושיטה שאר דברים וכן משמע מלשונו שכתב אבל בהושטת שאר דברים שלא בכוס מזיגה מותרת, משמע דלאו דוקא שהיא תמזוג הכוס אלא שתושיט כוס מזוג שהוא דרך חיבה.

ומדברי הבית יוסף שכתב דמזיגת הכוס שלא בפניו שרי דלא גרע שלא בפניו מעל ידי שינוי דשרי אפילו בפניו מוכח שהבין דדוקא כשהיא מוזגת ומושיטה אסור אבל כשאחר מזגו מותרת להושיט לו בידו דליכא

ואח"כ מחלפא ליה ליכא ראי' לזה לאסור המזיגה לבדה כשהכוס לפניו אע"פ שאין צריך הושטה שהרי הכוס בפניו ממש ע"ש.

נמצא לדברי הגה"מ ג' דינים ובסמוך יתבאר בעז"ה כל הג' דינים להלכה:

א מזיגה לחד או הושטה לחד מותר.

ב מזיגת יין מן הכלי ליכא איסור דאין קירוב דעת אלא יין במים דוקא.

ג כשהכוס מונח לפניו אם מותר למזוג בלא שינוי כיון שאין כאן פעולת הושטה אח"כ מסתפק הגה"מ בזה.

שיטת היראים

אך עדיין צ"ב דזה לשון היראים ובכתובות אמרינן כל מלאכה שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו פי' מזיגת הכוס ומושטת לו אבל מזיגה בלא הושטה שריא דהא שרינן התם כדאמרינן מחלפא ליה בשמאלא ומנחא ליה אשרשיפא ואחרי שאין איסור אלא בהושטה והזכירו מזיגת הכוס למדנו שאין איסור אלא כששניהם יחד מזיגה והושטת כוס מזיגתה בלא שינוי אבל בהושטת שאר דברים שלא בכוס מזיגה מותרת אך שלא יגע בבשרה עכ"ל למדנו דלדעת היראים מותר להושיט מידו לידה כל דבר חוץ מכוס יין וכן כתבו כמה ראשונים בשמו עיין שיטה מקובצת כתובות (דף סא.) וא"כ איך כתב הגה"מ דעל השולחן לפניו אסור הלא היראים מתיר, ועוד קשה דרא"ם הביא ראי' דמזיגה בלא הושטה שרי מדביתהו דשמואל דמחלפא ליה בידא דשמאלא והיינו שעשתה שינוי בהושטה שנתנה לו ביד שמאל הרי דאע"פ שמזגה הכוס מ"מ כיון שלא הושיטה לידו אלא בשמאלא שרי אלמא דמזיגה בלא הושטה מותר וא"כ איך הביא הגה"מ ראי' מזה דעל השולחן אסור בלא שינוי הרי היראים פי' דמיירי בנתינה לידו.

אבל באמת לק"מ דכבר הקדים הגה"מ שם וכל זה אינו אלא להניח לפניו על השולחן אבל ליתן לידו לעולם אסור, הרי דחשש לדעת הרשב"א והרא"ש דהושטה מידה לידו לעולם אסור וא"כ כל הגמרא מיירי בענין שינוי לפניו על השולחן, וכ"כ הגהות מיימוני אח"כ וז"ל ואע"פ שבספר לא הזכיר אלא הושטת כוס של יין שהוא דבר של חיבה היה נזהר רש"י וכו', [ואולי מש"כ בספר, הכונה לרא"ם עצמו דס"ל דרק כוס יין אסור להושיט לידו אבל שאר דברים מותר וע"כ כתב

(סקמ"ד) כתב דדוקא מזיגת יין במים אסור כמש"כ הגהות מיימוני ולפ"ז הקשה למאי הלכתא כתבו הטור ושו"ע לדין איסור מזיגה כלל הלא ידוע דינות שלנו לא צריכין מזיגה אפילו לבסוף ימי אמוראים בטל המזיגה אלא כתבו כן להורות דאף האידינא אי מוזגת היין ומתקנות אותה בדברים אחרים בסוק"ר או בירקות וכיו"ב דנמי תיקון יין הוא וחשוב כמזיגה שלהם דהוי דרך חיבה אבל למזוג מן הקנקן בלי שום תיקון מותר, אבל כפי מה שנתבאר לעיל ס"ל להב"י דגם מזיגה מן הקנקן בכלל האיסור ולכן כתב דין מזיגה.

ביאור דברי הב"ח בשם מהר"ש אוסטררייך

הב"ח הביא בשם מהר"ש דהבאת קערות על השולחן הוי כמזיגת הכוס, והב"ח תמה ע"ז חדא דמבואר ברא"ם דדוקא מזיגה והושטה אסור אבל הושטת שאר דברים מותר ולדעת רא"ם מותר אפי' להושיט לידו ולדידן בכל מילי אסור להושיט לידו מ"מ להושיט על השולחן מותר דרק כוס יין אסור להושיט על השולחן דהא כתב רא"ם דלא אסרו אלא בכוס מזוג דהוי דרך חיבה וא"כ בהבאת קערות על השולחן דאין כאן אלא הושטה לא אסרו, ועוד גם ברשב"א משמע דדוקא ביין אסור וגם זה י"ל דרק ע"י מזיגה יין במים ואפי' אם מזיגה מן הכלי בכלל האיסור מ"מ היינו דוקא יין ולא שאר דברים, ושוב כתב הב"ח להחמיר אם הוא קערה המיוחדת לבעלה ע"פ מש"כ בסדר אליהו רבה והביאו בספר התרומה ופי' כונתו שאסור להושיט לידו מאכל ומשתה כמו שהביא הב"ח בשמו (בס"ז) דלפי סה"ת יוצא דמה שאמרו מזיגת הכוס דאסור להושיט לידו וצריך שינוי הכונה לכל מאכל ומשתה דכוס לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט דזה דרך לאשה לעשות כתקנת חז"ל משום חיבה ולכן נקטו כוס אבל באמת כולל בזה כל מאכל ומשתה וא"כ אף דלספר התרומה מיירי הגמרא לענין להושיט לידו מ"מ לדידן דאיסורו הוא להושיט על השולחן לפניו נלמוד מיניה דאיסור הושטה הוא בכל מאכל ומשתה וא"כ ש"מ דהבאת קערה על השולחן אסור אף דלא שייך בזה מזיגה ודלא כרא"ם ולכן כתב הב"ח דהכי נקטינן להחמיר בכל מאכל ומשתה אף דליכא חיבת מזיגה יש להחמיר דגם הושטה לבד לפניו על השולחן הוא בכלל איסור זה.

ביאור דברי הש"ך

הנה הש"ך (בסקי"ג) הביא דברי הב"ח בשם מהר"ש והסכים לדבריו דיש להחמיר במאכל ובמשתה

חיבה אלא בששניהם יחד שמוזגת ומושיטה לו אבל הושטה בלא שהיא תמוזגנו מותר אפי' להושיט בידו לדעת הרא"ם ולדידן דמחמירנן בכל מילי דאסור להושיט מותרת בכה"ג להושיט לפניו על השולחן, אבל הב"ח הבין דמזיגה שלא בפניו ג"כ אסור דכיון שהניחה על השולחן לפניו חשוב כאילו מזגה בפניו והניחה גם על השולחן בפניו ואסור, ולכאור' משמע מזה דס"ל בכונת רא"ם דהאיסור הוא להושיט כוס מזוג ואפי' אם אחר מזוג דזה נקרא הושטה ומזיגה יחד כיון דאיכא כוס מזוג בפניו אך נראה יותר במשמעות הב"ח דס"ל דטעם האיסור כיון דהבעל חושב שהיא מזגה ולכן איכא חיבה בהושטה אבל אם תודיע לו שאחר מזוג מותרת להניחו בפניו על השולחן דאין כאן רק הושטה בלא מזיגה כיון שהיא לא מזגה אין כאן חיבה. ולפ"ז אין רא"י כ"כ מדברי הרא"ש נגד הב"ח ע"י ש"ך (סקי"ד). וכל זה מעיקר הדין בדעת הרא"ם אבל לחומרא כבר כתב הב"ח דנוהגין לאסור הושטה לחוד וכדלקמן.

נמצא לדעת היראים דמזיגה לחוד בין בפניו בין שלא בפניו לכו"ע מותר ובלבד שהכוס רחוק ממנו קצת אבל כשהכוס לפניו בזה מסתפק הגה"מ כדלעיל] והושטה בלא מזיגה דהיינו הושטת שאר דברים או אפי' הושטת כוס יין אלא שאחר מזוג והבעל יודע שאחר מזוג מותר אפי' להושיט לידו אבל אם מזגה שלא בפניו בזה פליגי הב"י והב"ח בדעת הרא"ם אם מותר בכה"ג להושיט לידו או לדידן אם מותר להושיט לפניו על השולחן בלא שינוי.

דין מזיגה מן הכלי

הנה בהגהות מיימוני כתב דמזיגת יין מן הכלי כמו שאנו עושין אין נראה בזה קירוב דעת והביאו בית יוסף, וכן משמע מדברי הרא"ש דמזיגת מים ביין הוי דרך חיבה, אבל בחידושי הריטב"א כתובות (דף סא.) מביא שיטה זו וכתב ע"ז ואינו נכון, ומ"מ נראה דגם הוא מודה דדין זה הוא רק במזיגת יין ולא שאר משקין אלא דס"ל דלמזוג יין מזוג מן הכלי איכא ג"כ קירוב הדעת, ומדברי הבית יוסף במה שדן בדברי הרשב"א וכתב שנראה מדבריו דכל המשקין מותרין חוץ מן היין משמע דס"ל בדעת הרשב"א דמזיגה מן הכלי אסור ביין דאם בעינן דוקא מזיגת יין במים פשיטא דשאר משקין מותרין [ועיין ב"ח] וכן משמע ממה שסתם בשו"ע לאסור מזיגה הרי מזיגה שאנו עושין הוא מזיגה מן כלי ש"מ דס"ל להלכה דגם מזיגה מן הכלי אסור וכ"כ בערוך השולחן (פי"ג) דגם ליצוק יין מקנקן לתוך הכוס אסור והנה בספר מקור חיים

אפילו מזיגת יין ואפי' מזיגת יין במים אם אינו מושיט אח"כ בפניו כי אם ע"י שינוי ליכא איסורא כלל ואפילו מוזג בפניו דמזיגה לחוד אינו אסור לכולי עלמא כי אם באופן שהכוס או הקערה מונח לפניו ממש ומוזג לכוסו או מניח לקערתו כמו שנתבאר לעיל מדברי הגהות מיימוני ע"פ דברי הפרדס רמונים וכנ"ל, וכ"ה בחות דעת (סק"ד), וכן יש לפרש כונת הלבוש וקיצור שו"ע (סי' קנ"ג ס"ב) וערוך השולחן דמה שכתבו לא תמוזג לו כוס יין בפניו מיירי שהכוס מונח לפניו ממש שאסורה למזוג אבל כשאינו מונח לפניו וצריך להושיט לו אחר המזיגה מותר למזוג אפי' כשהוא רואה.

א"ל דבספר מקור חיים בתפארת צבי (סק"א וסק"ח) האריך לדחות דברי היראים והש"ך שפסק כוותיה וכתב דמזיגה בפניו אפי' לא הושיטה לו אח"כ אסור דעצם המזיגה הוא ענין חיבה ע"ש, והנך רואה שהוא יחיד בהוראה זו לאסור המזיגה עצמה ולדחות דברי היראים והרי הרמב"ן והרשב"א בחידושי כתובות (דף ס"א.) הביאו דברי היראים דמזיגה והושיטה אסור רק כששניהם יחד ולא חלקו עליו ולא מצינו מי שיחלוק על הרא"ם אלא לענין הושיטת שאר דברים לידו אבל לענין לאסור מזיגה או הושיטה לחוד לא מצינו חולק בדבר אלא דאנו מחמירין בהושיטה לחוד מכח דברי מהר"ש אוסטרייך ע"פ ספר התרומה דכוס הוא לאו דוקא אלא כל מאכל ומשתה אסור ובדברים דלא שייך מזיגה אסור ההושיטה לחוד אבל בדבר ששייך מזיגה אינו אסור אלא שניהם יחד אבל מזיגה לחוד מותר אפילו בפניו אם לא שהכוס מונח לפניו ממש שא"צ להושיט אח"כ דבכה"ג הוי מזיגה והושיטה בבת אחת דאסור.

ובשיעורי שבט הלוי כתב דהבאת מים או סודה מותר בלא שינוי וכן פרוסת המוציא מסתבר דמותר, ולא ידענא הרי למה שאנו מחמירין ע"פ דברי ספר התרומה דכל מאכל ומשקה בכלל האיסור אין הבדל בין מים או פרי וכיו"ב ורק לדעת השו"ע דדוקא מזיגת יין אסור והב"י הסתפק לענין משקין חשובין וס"ל דמותר ובצמח צדק פסקי דינים החמיר במשקין חשובין לפ"ז מים מותר אבל לדידן דמחמירין דמזיגת כוס לאו דוקא אלא כל מאכל ומשקה בכלל האיסור ליכא נפק"מ ואסור בכל ענין גם מים או פרוסת המוציא וכיו"ב וצ"ע.

העוֹלָה הַלְכָה:

א מותר למזוג בפניו אפי' יין במים או שאר משקין חשובין אם אינה מושיט לו אח"כ.

שלא להושיט לפניו על השולחן אע"פ דלדעת היראים והשו"ע מותר כיון דליכא רק הושיטה מ"מ יש להחמיר ע"פ דברי הספר התרומה שאוסר להושיט לידו כל מאכל ומשתה אע"פ דלספר התרומה האיסור הוא רק להושיט לידו מ"מ לדידן דלידו בכל ענין אסור אלא דהושיטה על השולחן אסור לכן איסורו בכל מאכל ומשתה, והש"ך (בסק"ד) הביא דברי הב"ח דס"ל בדעת הטור דגם אם המזיגה היתה שלא בפניו אסור להושיט והש"ך חולק דדוקא מזיגה והושיטה בפניו אסור אבל אם המזיגה היתה שלא בפניו מותר להושיט, וכתב במחצית השקל דהיינו מדינא דאינו אסור אא"כ שניהם לפניו אבל מצד החומרא כבר כתב הש"ך (סק"ג) דגם הושיטה בלא מזיגה אסור דכל מאכל ומשתה אסור אע"פ שאין בהן מזיגה, אך בסד"ט (סק"ח) והפרי דעה הבינו דנתינה מן הקדירה לקערה הוי כמזיגה ולדעת הש"ך דמזיגה שלא בפניו מותר להניח בפניו מותר כ"כ הסד"ט ולא ביאר דבריו הרי הש"ך (בסק"ג) אוסר הושיטה לחוד וצ"ל דהכי פירושו דהושיטה לחוד אסור רק אם ה"י מזיגה מן הקדירה לקערה אבל במידי דליכא מזיגה כגון להושיט פרי לפניו מותר, והפרי דעה פירש דדוקא במזיגה שהדרך למזוג בפניו אצל השולחן להכי אם מוזגת שלא בפניו הוי שינוי ומותרת אח"כ להושיט על השולחן בלא שינוי אבל גבי קערה דהדרך ליתן מהקדירה לקערה שלא בפניו ולהניחה עם המאכל על השולחן לפניו וליכא שינוי לכן אסור גם בהושיטה לחוד ולפ"ז היכי דנהוג ליתן קערה אחת גדולה על השולחן וממנה מחלקים שם לקערות קטנות אם נטלה מהקערה גדולה שלא בפניו הגם דאח"כ הניחה הקערה לפניו שרי ונשאר בצ"ע יעו"ש, ולענ"ד נראה דליכא שום סתירה בדברי הש"ך דדוקא ביין הוי המזיגה ענין של חיבה ולכן כשמזוגת שלא בפניו אין כאן חיבה והוי כהצעת מטה שלא בפניו דלית בזה חיבה ולכן בהושיטה לחוד ביין כיון שמזוגו שלא בפניו חסר עיקר החיבה ולכן מותר להושיט בפניו אבל בשאר דברים דלא שייך בהו מזיגה אזי כל החיבה הוא רק בהושיטה ולכן בשאר דברים אסור להושיט בפניו על השולחן דנתינת מן הקדירה לקערה אינו מעשה חיבה אלא מעשה עבדות ורק ההושיטה לפניו הוי מעשה חיבה משא"כ ביין עצם המזיגה הוי מעשה חיבה ולכן כשחסר עיקר החיבה שמזוגה שלא בפניו מותר להושיט בפניו נמצא שאין סתירה כלל בדברי הש"ך דהם ב' דינים מיוחדים דביין מותר ההושיטה בפניו אם המזיגה היתה שלא בפניו אף לדידן ובשאר דברים אסור להושיט.

א"י שיהיה למדנו דלהלכה יש להחמיר בהושיטת כל מאכל ומשתה בפניו אבל נתינה מקדירה לקערה או

ב) אבל אם הכוס או הקערה מונח לידו אסור למזוג להכוס או להניח מאכלים בקערותו דזה חשיב כהושטה אלא אם תעשה שינוי ביד שמאל.

ג) אסור להושיט שום מאכל ומשקה לפניו על השולחן

אלא ע"י היכר כגון ביד שמאל או שתניחנו רחוק ממנו קצת.

ד) גם מים או סודה או פרוסת המוציא בכלל האיסור [לענ"ד].

סימן ל"ו

ברין אכילה ושתי' יחד וגדר שיריים

אכילה לשתי', וכבר אמרו ז"ל גדולה לגימה שמקרבת את הלכבות.

וכדי לעמוד על יסוד דין זה מוכרחים לבאר שורש דין שיריים המוזכר בשו"ע דהטור הביא דברי הסמ"ק דמצד הדין אין איסור שיריים ומותרים לשתות זה אחר זה בכוס אחד ומצד המנהג נוהגין להפסיק אדם ביניהם ומוכח מדברי הסמ"ק דאין נפק"מ אם היא שותה אחריו או הוא שותה אחריה דבכל גונא שרי, ושוב הביא הב"י בשם הגהות מיימוניות בשם הרא"ם דמחלק בין אם הוא שותה אחריה דאסור ובין היא שותה אחריו דשרי, ודקדק כן מדתנן לא יאכל וה"ה לא ישתה ולא תנא לא תאכל ולא תשתה ע"ש, ושמענין מדברי הרא"ם שהבין דמה דתנן לא יאכל מיירי מקערה אחת כפי' הרמב"ם, עוד שמענין מדבריו דמה דתנן לא יאכל אין הכונה דדוקא ששניהם אוכלין בבת אחת מקערה אחת אלא אפי' אם היא אוכלת תחלה אסור לו לאכול מהשיריים שנשארה בקערה שהרי למד ממשנה זו דין השיריים דלא יאכל ולא ישתה תנן דדוקא הבעל אסור לאכול משיריים שלה אבל היא מותרת לשתות ממה שנשאר מכוס וה"ה לאכול ממה שנשאר בקערה שלו, אבל הב"י בבדק הבית הביא בשם ארחות חיים דבקערה לאכול זה מה שהותיר זה מותר ולא מחלק בין שיריים דידיה לשיריים דידיה בכל גונא שרי דלא נאסר כלל במשנה דין השיריים דמה דתנן לא יאכל הכונה ששניהם אוכלין בבת אחת ולא שאחד אוכל קודם ונשארה שיריים דבכי האי גונא שרי, וה"ה דלדבריו גם שתיית שיריים שרי.

וכן מבואר להדיא בארחות חיים וז"ל ולא תאכל עמו בקערה אחת וכו' ולשתות שניהם בכוס אחד כתב הר"י ז"ל דאין קפידא אחר שהם שותים זה אחר זה והר"ף ז"ל כתב ונהגו העולם להפסיק באדם אחד וכן נראה דעת הראב"ד ז"ל ודעת הרשב"א ז"ל, ואינה אוכלת עמו על שולחן אחד אם לא עשו היכר ביניהן והיינו דוקא

א

אם מותר לשתות או לאכול סעודת ארעי בשולחן אחד

נראה דאסור דהא תנן בשבת (יא.) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה ופי' הרמב"ם (בפי"א מאיסור"ב הי"ח) דהיינו בקערה אחת ובהדיא כתב הרמב"ם (בפט"ז מטומאת אוכלין הי"א) דה"ה לשתות עמה דאסור. וזה פשוט דאין כונת הרמב"ם ששניהם שותים בבת אחת מכוס אחד אלא בזה אחר זה וכמש"כ הב"ח (ס"ד) דומיא דאכילה בקערה אחת שזה לוקח וזה לוקח ה"נ שותין מכוס אחד בזה אחר זה וס"ל להרמב"ם דאסור, וצ"ל דס"ל להרמב"ם דלא יאכל דמתניתין לאו דוקא אלא ה"ה דלא ישתה עמה וכ"כ להדיא ביראים (דף כד.) דמה דתנן לא יאכל ה"ה שלא ישתה והביא ראי' מעובדא דתנא דבי אליהו שנענש התלמיד על מה ששתה עם אשתו נדה אלא דכתב שם דדוקא הבעל אסור לשתות אחריו אבל היא שותה אחריו דלא יאכל תנן וה"ה לא ישתה תנן לא תאכל ולא תשתה לא תנן וטעמא שיצרו של איש גדול יותר ומהרהר אחר שתי' ע"ש וב"י הביאו [ונראה דלהרמב"ם אין נפק"מ בזה ואם היא שותה אחריו ג"כ אסור שהרי דקדק בלשונו (באיסור"ב הי"ט) ומפני זה לא תאכל עמו בקערה אחת אלמא דהאיסור גם עליה] עכ"פ נשמע מכאן דלהרמב"ם דמיירי מתניתין מקערה אחת רק לא יאכל לאו דוקא דה"ה לא ישתה, וא"כ י"ל דה"ה לשאר הראשונים דס"ל דמתניתין מיירי משולחן אחד וכמו שפי' השאלתות והראב"ד וש"פ דאסור לאכול על שולחן אחד אפי' כל אחד מקערה בפ"ע גם לשתות אסור על שולחן אחד כל אחד מכוסו דלא יאכל לאו דוקא דה"ה לא ישתה [ולדעת אלו הפוסקים דאכילה על שולחן אחד אסור א"כ יש לפרש הך עובדא דתנא דבי אליהו דאכל עמי ושתה עמי מיירי בשולחן אחד] וכשם שלענין איסור אכילה בקערה אחת לא חילקנו בין אכילה לשתי' א"כ ה"ה לענין אכילה בשולחן אחד לא נחלק בין

אך דברי הב"ח צ"ב במה שפי' דברי הסמ"ק דשיריים מותר וס"ל דלא היה נענש אותו תלמיד על מה ששתה עמה אלא על הדברים אחרים נענש וכו' יעו"ש וקשה למה לא פי' דס"ל להסמ"ק דשתה עמי הפי' כפשוטו שאכלו ושתו בבת אחת ולא מיירי מדין שיריים דומיא דלא יאכל דמתניתין דאין פירושו שיריים וכנ"ל או דס"ל דהך דאכל עמי ושתה עמי מיירי על שולחן אחד וסובר כראב"ד וש"פ דאסרו אכילה על שולחן אחד אפי' כל אחד אוכל מקערה בפ"ע וצ"ע.

היוצא מדברינו דלענין איסור אכילה ושתיה בקערה אחת ולענין דין שיריים לא מצינו שום נפק"מ בין אכילה ושתיה דבקערה אחת בבת אחת לכו"ע בין אכילה בין שתי' אסור ולענין דין שיריים מאן דמתיר ס"ל דבין שירי אוכל ובין שירי משקה מותר ומאן דאוסר אוסר בתרווייהו, וא"כ לכאו' ה"ה לענין אכילה בשולחן אחד מאן דאוסר בשולחן אחד מנא לן לחלק בין אכילה ושתיה' לומר דדוקא אכילה הוא דאסור ושתיה' מותר ועוד דכבר ביארנו דלכו"ע לא יאכל דמתניתין לאו דוקא וה"ה לא ישתה וא"כ אם נפרש מתניתין דמיירי נמי משולחן אחד כמו שפי' השאלות והראב"ד א"כ מבואר דה"ה דלשתות על שולחן אחד אסור.

ב

גדר שירי אכילה

כתב בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"א סי' צ"א) דמסתבר שאיסור מקערה אחת הוא רק מה שלשני בני אדם הדרך ליתן לכל אחד בקערה מיוחדת ורק מצד חיבתן והתקרבות שבין איש לאשתו אוכלין שניהן מאחת אסור ע"ש וה"ה לענין שיריים אם אירע שלא אכלה כל החתיכות שבקערה כגון שהן כמה מינים או אפילו מין אחד אלא שהם חתיכות נפרדות שבכהאי גוונא גם לאחר שאינה בעלה היתה נותנת לאכול אין כאן בזה שום חיבה והתקרבות גם לבעלה ואפי' אם יאכל החתיכות הנשארות באותה קערה אם לא תאכל אז יותר באותה קערה אך טוב להחמיר ליקח אותם לקערה אחרת עכתו"ד.

וצריך ביאור שהרי הש"ך (בסק"ח) הקשה למה הביא הרמ"א דין איסור שיריים דאכילה בלשון יש אומרים כיון דהמחבר סתם (בס"ד) לאסור שיריים דשתיה' והסכים עמו הרמ"א כש"כ שיריים דאכילה דאסור דהא שתי' נלמד מאכילה ונשאר בצ"ע, ותירצו האחרונים הכו"פ ויד אליהו וסד"ט (סק"ח) ופרי דעה דאף דודאי דין אכילה הוא כמו שתי' מ"מ כיון שמצד הסברא יש מקום לחלק בין אכילה לשתיה' לכן כתב הרמ"א בלשון ויש

בימיהם ואנו ששולחנות שלנו גדולים אין להקפיד רק שלא יאכלו בקערה אחת ולאכול זה מה שהותיר זה מותר וכו' עכ"ל, הרי דלענין איסור אכילה כתב שהאיסור גם עליה שכתב "ולא תאכל עמו" ומ"מ לאכול זה מה שהותיר זה שרי, שמענין מזה דלא ס"ל הך דיוקא דלא יאכל תנן ולא תאכל לא תנן אלא האיסור על שניהם אך האיסור הוא דוקא אכילה ביחד אבל לאחר שאחד גמר אכילתו מותר להשני לאכול שיריים, ולפ"ז שפיר י"ל דהארחות חיים ס"ל נמי דלא יאכל לאו דוקא וה"ה לא ישתה רק דהכונה שתייהן ביחד זה קצת וזה קצת אבל לא באופן שאחד גמר מלשתות והניח שיריים דבכי האי גוונא שרי וכדעת הסמ"ק הנ"ל, אלא דמ"מ מוכח מהארחות חיים דהביא מנהג שכתב הסמ"ק להפסיק אדם ביניהם לענין שתי' ולא הביא כן לענין אכילה ש"מ דחשש למנהג זה רק לענין שתיית שיריים מכוס אחד שהוא יותר דרך חיבה מאכילת שיריים ועי' בסד"ט (סק"ח) והפרדס רמונים (ש"ך סק"ח) דחה הראי' מבדק הבית ע"ש ולמש"כ חזר ונראה דארחות חיים מחלק בין אכילה ושתיה' וכנ"ל.

ולפ"ז כו"ע מודו דהא דתנן לא יאכל ה"ה לא ישתה וכמש"כ הרמב"ם ורא"ם והגהות מיימוניות אלא דפליגי אם המשנה מיירי דוקא בבת אחת או גם בשיריים נאמר דין המשנה דדעת הרא"ם דגם דין שיריים נכלל במשנה והסמ"ק וארחות חיים ס"ל דמיירי דוקא בבת אחת ואפי' לדעת הרא"ם דין שיריים הוא דוקא לו אבל האשה מותרת לאכול שיריים דידיה.

ובזה יבואר דברי הבית יוסף שאחר שהביא דברי הסמ"ק כתב וגם הרמב"ם והרשב"א וכו' מתירים שהרי לא הזכירו שום איסור בדבר כלל ע"כ ולכאו' הרי הרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין (פט"ז הי"א) כתב ולא תשתה עמו ולמה כתב ב"י שלא הזכיר שום איסור בדבר אלא כונתו דהרמב"ם מיירי לאכול ולשתות בבת אחת ולא מיירי מדין שיריים דאם ס"ל להרמב"ם דגם שיריים אסור הו"ל להזכירו בהדיא, ומש"כ ב"י וגם המרדכי כתב נדה ששתתה בכוס ונשאר בו קיבלתי מרבתי להיתר דאין זה "שותה עמה ממש" דבאכילה ושתיה' אין קרובי ביאה יותר מהצעת המטה דשריא שלא בפניו ע"כ וכונתו נראה דבא להתיר שיריים דדוקא שותה עמה ממש אסור אבל לאחר שהיא גמרה מלשתות שוב אין זה שותה עמה שהרי גמרה כבר לשתות והוי כמו שהיא שלא בפניו דודאי שרי דאין באכילה ושתיה' חיבה יותר מהצעת המטה דשרי' שם שלא בפניו ה"ה כאן כשאינה עמה ממש שכבר גמרה מלשתות דמותר לו לשתות השיריים וה"ה כהאי גוונא באכילה וכמו שנקט המרדכי בלשונו דבאכילה ושתיה' וכו'.

כדאיתא באו"ח (סי' ק"ע) משום הכי י"ל אם הוא שותה אחריה מראה חבה יתירה משא"כ באכילה דדרך איניש דעלמא לאכול שיורי אוכל חבירו ולכן יש מקום לומר דבכהאי גונא שרי דאינו מראה בזה חבה לכן כתב הרמ"א דין שיורי אכילה בשם ויש אומרים דאינו כל שכן משתי' דיש מקום לחלק ביניהם וכמו שס"ל באמת להארחות חיים וכן"ל עכתו"ד ביתר ביאור, ומוכח מזה דלא כהאגרות משה דאע"פ שדרך איניש דעלמא ג"כ לאכול מהשיריים מ"מ אוסר הרמ"א שהרי בכה"ג מיירי הרמ"א לפי דברי הסד"ט הנ"ל.

וּלְדַבְרֵיהֶם י"ל דדעת מרן המחבר הכי הוא דרק שיורי שתי' אסור מצד המנהג מפני שהוא יותר דרך חיבה משא"כ שיורי אכילה שרי גם מצד המנהג כדמוכח מהא"ח וכן"ל ולכן הביא בשו"ע רק דין שיורי שתי', אך מ"מ בעי' ב' תנאים שיהא מותר לדעת המחבר דהיינו לסברת הכו"פ שיהיו רגילין לאכול בבת אחת בקערה אחת בזמן טהרתה ולכן עכשיו דאוכל רק שיריים הוי היכר אבל אם רגילין לאכול בקערה מיוחדת שוב לא הוי היכרא ובחכ"א הוסיף עוד דדוקא אם בשעת אכילה נתכוין לשייר אבל אם במקרה שיירה לא דאפי' לדעת הארחות חיים לא מהני דלא הוי היכר כיון שלא התכוין לעשות היכר, ולסברת הסד"ט צריך להיות שיורי אוכל שדרך איניש דעלמא לאכול שיריים של חבירו כזה אז לא הוי חיבה ושרי אבל אם הוא שיורי אוכל כגון מרק וכיו"ב שאין דרך איניש דעלמא לאכול שיריים כאלו גם לדעת המחבר אסור, וכ"ז בשיטת המחבר אבל הרמ"א שפסק דשיורי אוכל ג"כ אסור בכל גוני אסור כדמוכח מהכו"פ וסד"ט דהרי הרמ"א קאי בגוויני הנ"ל ואשר ע"כ כתבו בשם י"א וכן"ל, וראה זה פלא בערוך השולחן (סי' ב) שכתב דהסכימו גדולי אחרונים דשיורי מאכל מותר וצייין לדברי הכו"פ וסד"ט, וצ"ע דהא הם לא כתבו אלא ליישב סברת הבדק הבית אבל מסכימים לפסק הרמ"א להחמיר, שו"ר להגאון ר' חיים לייב כץ אב"ד סערדהלי בהגהותיו לטהרת ישראל שהעיר כן, אך מש"כ הטהרת ישראל שבשעת הדחק שאין שום אפשרות לאכול רק משיורי מאכלה אם נתכוונה לשייר יש לסמוך על הבדק הבית זה גם לרמ"א כן ומשום הכי הביא הדין רק בשם יש אומרים דבכה"ג אפשר לסמוך להקל.

וּמ"מ מסתבר שכל מה שאינו נחשב כשיריים אצל אנשים מכובדים דאפי' אדם מכובד או מפונק יאכל ממה ששיירה אין זה בגדר שיריים [ואפשר דלזה כיון האגרות משה] ולכן אף שדרך איניש דעלמא לאכול משיורי אוכל כיון שאין הדרך לעשות כן לאנשים

אומרים, והסברא לחלק כתב בכו"פ דבאכילה כיון שלא אכלו ביחד ממש כמו שרגילין בזמן טהרה אלא שהיא אוכלת לבדה ומשיירה לו פאה בקערה הרי יש כאן היכר דלולי כן היו אוכלים ביחד בפעם אחד ויש כאן מקום להתיר בשיורי אכילה זו וקמשמע לן דאעפ"כ אסור משא"כ בשתי' דגם בימי טהרתה לא שייך למשתי אלא בזה אחר זה א"כ אין כאן היכרא והוי דרך חיבה ואסור, והסד"ט הוסיף עוד דבאמת קשה על הב"י שאחר שהביא בספרו דין שתי' כתב בבדק הבית בשם א"ח דשיורי אכילה מותר משמע דס"ל דשיורי אכילה קיל יותר ושרי משא"כ שיורי שתי' כתב דנוהגין להחמיר ויש להוסיף בזה עוד דראיתי בכתבי מו"ח שליט"א שכתב שמה שהכריע המחבר בשו"ע ס"ד לאסור שיורי שתי' הוא פלא שהרי האוסרים מצד הדין הוא הרא"ם והמרדכי ומצד המנהג אסרו הסמ"ק והטור אבל דעת רוב הפוסקים שהביא הב"י הוא להיתר ה"ה הרמב"ם והרשב"א והרא"ש והסמ"ג וסה"ת והמרדכי בשם ראבי"ה ורבינו ירוחם ולמה הכריע המחבר ורמ"א נגדם וכתב שהוא מפני שכתב הרמב"ן בהלכות נדה (פ"ח ה"ז) דכל המרבה בהרחקה ה"ז משובח לכן הכריעו להחמיר עכ"ד, אמנם י"ל טעם הכרעת המחבר ורמ"א כמו שכתב בב"י דכן נוהגים העולם להחמיר שלא לשתות משיורי הכוס וכ"כ בדרכי משה שכן הוא המנהג וכיון שכן המנהג הכריעו כן אע"פ שרוב פוסקים מתירים דלא יהא אלא כדברים המותרים שאחרים נהגו איסור שא"א רשאי להתירן וכל זה בשיורי שתי' אבל בשיורי אכילה לא ה"י מנהג בזה לכן הביא הב"י בבדק הבית דברי הא"ח שמוכח בהדיא כן שהרי הארחות חיים מביא דברי הסמ"ק דנוהגין העולם להחמיר בשיורי שתי' ועכ"ז כתב דשיורי אכילה מותר ש"מ דאע"פ דביסוד הדין אין נפק"מ בין אכילה ושתי' ואדרבה שתי' נלמד מאכילה מ"מ י"ל דאנן קיימ"ל דמצד הדין שיריים מותר אלא דנהגו להחמיר בשיורי שתי' דהוי דרך חיבה והיכא דנהוג נהוג אבל בשיורי אכילה בזה ס"ל לא"ח דמותר דלא הוי חבה כ"כ כאשר נתבאר ושפיר כתב רמ"א ע"ז ויש אומרים דהרי דעת א"ח לחלק בכך.

א"א דהתינתא אם רגילין לאכול בזמן טהרה בקערה אחת י"ל דזה עצמו שאוכל רק השיריים הוי היכרא אבל אם אין רגילין לאכול בקערה אחת שוב הוי שיורי אכילה ושיורי שתי' שוין ואין מקום להתיר יותר שיורי אכילה משיורי שתי', אך בסד"ט שם הוסיף עוד סברא דגרע שתי' מאכילה דבשתי' מראה חבה כשהוא שותה אחריה דאיניש דעלמא אין דרך לשתות משיורי כוס ששתה חבירו

מכובדים או מפונקים הוי בכלל שיריים אבל באופן שאף להם נותנים שיורי אוכל כהאי גונא לא שם שיריים עליה ומותר, ומ"מ ראיתי לפוסקי זמנינו שהקילו כסברת האגרות משה.

ג

אכילה ושתיה ביחד שלא על השולחן

הנה לכאור' פשוט דשולחן אחד לאו דוקא דה"ה כשאוכלין על ספסל אחד מחובר והאוכל מונח על הספסל ביניהם בעינין ג"כ היכר דספסל זו הוי כשולחן וה"ה כשיושבין ע"ג קרקע והאוכל ביניהם סמוכין בכדי הושטת יד הרי הקרקע עומדת במקום השולחן דהא לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה ולא תנן דדוקא על השולחן ש"מ דבכל ענין גזרו להרגל עבירה ועוד דבימיהם היו עניים שלא היו להם מטות לאכול עליהם ואכלו על הקרקע ועל כרחך דהקרקע משמש במקום שולחן ואסור אלא דלסברת הרא"ש דדוקא בימיהם שהיו שולחנות קטנות י"ל דהוא דין מיוחד בשולחן קטן שהוא שולחן בעלה אבל למסקנת הראש דגם בשולחן גדול בעי' היכר כמו שפירשו הפוסקים הטעם שלא יבואו לאכול זה מזה פשיטא דשולחן לאו דוקא אלא כל שיושבין ואוכלין יחד בעינין היכר, וגם זה פשוט לכאור' דביושבין סמוכין זה אצל זה ויש להן שולחנות נפרדות דאין בזה חשש [כגון במטוס וכיו"ב] דכל שאין חיבור ביניהם ע"י שולחן או ספסל או קרקע אין כאן חיבה דהשולחנות מפריד החיבה שביניהן וליכא גזירה שמא יבואו לאכול זה מזה וה"ה בבשר וגבינה כהאי גונא דינא הכי, אמנם כשמקרבין השולחנות זה לזה נראה דגרע ממטות קרובין זה לזה דמדניא ליכא איסור אלא דהחמיר מהר"ם שלא יגעו המטות ופסק כן רמ"א (ס"ו) ובשולחנות גרע טפי דקירוב השולחנות עשוי כדי לעשותו לשולחן

אחד ואפשר דמדניא בעינין הפסק ביניהם, אבל בזה יש להתספק באין שולחן לפנייהם או אפי' כשיש שולחן אך אין משתמשים בו אלא כל אחד אוחז פתו בידו ואין מניחין כלל על השולחן ומצוי יותר שיושבין על ספסל מחובר ואוחז כל אחד איזה מאכל בשקית ואוכל האם בעינין היכר ביניהם וזה לכאור' פשוט דאם הוא דבר שאין הדרך לשום ע"ג שולחן כלל כמו שמצוי היום שאוכלין גלידה וכיוצא בו כיון שאין הדרך להשתמש בשולחן אין זה בכלל גזירת חז"ל אע"פ שאיכא החשש שיבואו לאכול זה מזה שדרך קירוב הלבבות הוא ע"י אמצעי המחבר ביניהם שהוא שולחן או ספסל וקרקע וכיו"ב, אמנם דברים הצריכין שולחן או משתמשים עם השולחן אלא שעתה אין להם שולחן ואוחזין המאכל בידם אפשר דאסור דהיד הוא במקום השולחן אלא דא"כ הוי כב' שולחנות נפרדות דגם ידו חשוב כשולחן וכבה"ג ליכא איסור ולכן מסתבר דבאופן שאוחזין המאכל ביד ואינם משתמשים כלל עם השולחן דא"צ היכר, שו"ר בספר טהרה כהלכה (פי"ד סמ"ט) שהרגיש במקצת דברינו והנלענ"ד כתבתי.

העולה לדינא:

- (א)** אסור לאכול או לשתות על השולחן בלא היכר גם אכילת ארעי או שתי' לחוד.
- (ב)** היכא שהדרך ליתן שיורי אוכל דידה גם לאנשים מכובדים או מפונקים לא הוי בכלל שיריים ויש מקילין יותר מזה ועיין בפנים.
- (ג)** גם אם אוכלין ביחד על הקרקע או ספסל צריכין היכר.
- (ד)** אבל אם אינם משתמשים כלל עם הספסל או הקרקע אלא אוחזין האוכל ביד א"צ היכר.

סימן ל"ז

זמן בדיקת הפס"ט לכתחלה ובדיעבד

דס"ל דבאיזה יום שתפסוק "צריכה" לבדוק בין השמשות וחולק בזה על הרשב"א דס"ל דמהני בדיקת שחרית, והב"י מפלפל בדעת הרא"ש הרבה והבין דדעת הטור דלהרא"ש מעכב בדיקת בין השמשות, דבדיקת שחרית לא מהני אפילו בדיעבד וע"ז תמה דא"כ פסק כיחידאה כרבי יהודה דאמר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טמאה, [וכבר תמה הסד"ט (סק"ט) דאף כרבי יהודה לא אתיא דלרבי יהודה בעינין מן המנחה

הנה הסכמת הראשונים הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א דבדיקת שחרית מהני לכתחלה להפסק טהרה זולת ביום א' לראייתה דנחלקו בזה אבל בשאר הימים פסקינן הלכתא כחכמים בתראי דאפילו בשנים לנדתה בדקה עצמה שחרית הרי זו בחזקת טהורה [ואפילו לכתחלה כמבואר להדיא בראב"ד ורמב"ן], אלא שבדעת הרא"ש נחלקו הפוסקים מפני שהרא"ש כתב ובדיקה זו תהיה בין השמשות ביום שתפסוק בו מלראות, ודקדק הטור מדבריו

דוקא ולא מהני בדיקת שאר ימים בין השמשות וא"כ כת"ק נמי לא אתיא, ותו דמאי עדיף טפי אם ס"ל להרא"ש כת"ק יותר ממה דס"ל כרבי יהודה דעדיין יוקשה למה פסק כיחידאי אלא די"ל בזה דבעלמא קיי"ל הלכה כת"ק לכן עדיף טפי כת"ק מלפסוק כר"י, ולענין קושיא ראשונה נראה דת"ק ס"ל בטעם הדבר ג"כ כר"י דהצריכו חכמים לעשות ההפ"ט סמוך לטהרתה לצאת מכל נדנוד ספק אלא שלדעתם ביום ז' שחרית כבר נחשב סמוך לטהרתה דמקצת היום ככולו ואע"ג דנדה דאורייתא אינה טובלת רק בלילה מ"מ נחשבת סמוך לטהרתה ולכן בנשי דידן שמחמירות לז' נקיים בעיני ההפ"ט סמוך לטהרתן והיינו בבין השמשות וכנ"ל, ועי' פרדס רמונים בפתיחה דהבין דעת ת"ק כפשטות דברי ב"י ע"ש ועי' משנה אחרונה].

הרי לנו דעת ב"י בהבנת הרא"ש דהבדיקה בבין השמשות הוא בגדר הנהגה ולא דין לכתחלה ואתי שפיר לפירושו מה שהשמיט בשו"ע (א"ס) מלת צריכה וכתב והבדיקה תהי' סמוך לבין השמשות ולא כתב כלשון הטור שהבין בדעת הרא"ש שצריכה שתפסוק בטהרה בהש"מ [וכבר תמה הב"ח למה השמיט, מיהו אין זה תימה כי הב"י הבין לשון צריכה דהיינו אפי' בדיעבד לכן השמיטו] דלדעת הב"י אינו לא דין לכתחלה וכש"כ דיעבד אלא הנהגה טובה מפני שמתרחק עי"ז מכל נדנוד ספק או דלא ליחלף להו יום ראשון בשאר ימים, והנה יש נפק"מ לדינא בין הני ב' טעמים בגדר הנהגה זו דאם הטעם כדי דלא ליחלף להו יום ראשון בשאר ימים יש להנהיג לעשות מוך דחוק כל בין השמשות דהא ביום ראשון הוא לעיכובא לדעת פוסקים אלו וכמו שפסק השו"ע (א"ס) [ושם כתב לשון צריכה דמעכב בדיעבד] אבל להטעם כדי שתתרחק מכל נדנוד ספק סגי בבדיקה מן המנחה ולמעלה [כמו לרבי יהודה ביום השביעי כמו שנתבאר לעיל] אלא שהב"י כתב לקמן דאפי' לסברא זו רצה הרא"ש להורות לבדוק יותר סמוך ללילה לצאת מידי כל ספק ולכן תיקן לבדוק סמוך לבין השמשות ממש והרשב"א הוסיף יותר מזה דהנהגה תהי' גם ע"י מוך דחוק כל בהש"מ [ועיין פרישה (סק"ד) דגם הרא"ש ס"ל כן]. ולכאור' יש מקום לומר עוד נפק"מ דלטעם הראשון הוא גדר הנהגה אבל לטעם השני הוא גדר לכתחלה וכדמשמע מלשון בית יוסף שכתב דלכתחלה אית לן לאורויי וכו', אלא דא"כ יצא לנו דיש פלוגתא בין הרשב"א והרא"ש דלהרשב"א בדיקת שחרית מהני לכתחלה ולהרא"ש צריך לכתחלה בין השמשות והרי הב"י הוכיח מדברי רבינו ירוחם דליכא שום פלוגתא א"כ

ולמעלה ביום השביעי דוקא, ונראה דס"ל להב"י דטעמא דרבי יהודה הוא דודאי מה"ת לכו"ע מהני בדיקת שחרית אפי' ביום ראשון לנדתה דהוחזקה מעיינה סתום, אלא דחכמים תיקנו שיהא הבדיקה סמוך לטהרתה דכל כמה דיכולין לאחרה להוציא מכל נדנוד ספק מאחרינן ולכן בעי' בנדה ביום השביעי מן המנחה ולמעלה דוקא שיהא סמוך לטהרתה דהרי לא בעינן נקיים בנדה ולכן זמן סמוך לטהרתה הוא ביום הו' דוקא [ועי' ח' הרד"ל דף סח. דמסתפק בטובלת ליל ט' אם מהני בדיקת שחרית לר"י] והשתא דבנות ישראל החמירו על כל טיפת דם להצריך נקיים הרי זמן של סמוך לטהרתה הוא מן המנחה ולמעלה ביום שפוסקת בו וזה מעכב לרבי יהודה מפני שכך תקנו חכמים לאחר הבדיקה סמוך לטהרה להוציא מכל נדנוד ספק ולפ"ז מה שאמר ר"י הרי היא בחזקת טמאה הוא דין דרבנן בעלמא משא"כ ברישא דמתניתין דתנן הרי היא בחזקת טמאה הוי ספק זבה ודו"ק, ועי' משנה אחרונה פי' כפשטות דהוי בחזקת רואה כל הימים וא"כ הוי טמאה מה"ת ועכ"פ ספק זבה ע"ש].

ולכן חולק הב"י על הטור וכתב דגם הרא"ש מודה בבדיקת שחרית מהני ואין שום פלוגתא בין הרא"ש והרשב"א, והרא"ש לא כתב כן אלא לרווחא דמלתא דס"ל דלכו"ע יש עדיפות לבדוק בין השמשות דמרחקה נפשה מידי נדנוד ספק או דלא ליתיה לאחלופי בפוסקת בטהרה ביום ראשון דיש מחמירין דלא מהני בדיקת שחרית להכי הנהיג לעשות ההפ"ט באיזה יום שתפסוק בין השמשות אבל ודאי בדיקת שחרית מהני אפילו לכתחילה אלא דמצוה מן המובחר בבין השמשות להרחיק עצמה מן הספק, וכעין שכתב הרשב"א לעולם ילמד אדם וכו', או דגם מצוה מן המובחר ליכא אלא שלא לאחלופי ביום ראשון הנהיג ולמד בנות ישראל לעשות תמיד ההפ"ט בבין השמשות. [ויש עוד צד בב"י דס"ל כת"ק דמתניתין דדוקא בשביעי מהני בדיקת שחרית אבל בשאר ימים בעיא בדיקת בין השמשות וכתב דצד זה נראה לו יותר דמשום הכי סתם הרא"ש אע"פ דביום ז' מהני בדיקת שחרית משום דרווב נשים פוסקות קודם יום ז' או משום דלא ליחלפו בשאר יומי להכי סתם דלעולם בעינן בדיקת בין השמשות, אבל ממה שהביא אח"כ דברי רבינו ירוחם דמוכח דליכא פלוגתא בין הרשב"א והרא"ש ע"ש מוכח דלא ס"ל להב"י להלכה צד זה דלצד זה דס"ל להרא"ש כת"ק הרי איכא פלוגתא בין הרא"ש והרשב"א ולכן על כרחך דמסקנת ב"י כדרך הראשון דס"ל להרא"ש כחכמים בתראי, וקשה לי בעצם דברי הב"י חדא דהא לת"ק משמע דבעי' בדיקת שביעי

ועוד צ"ב לדעת הגר"א דא"כ למה השמיט המחבר דין דמן המנחה ולמעלה דנפק"מ טובא במי שאינו יכול לעשות סמוך לבין השמשות שצריך לצאת לדרך דיש להעדיף לעשות עכ"פ אחר מנחה קטנה לצאת שיטת רבי יהודה לכתחלה והו"ל להשו"ע להשמיטנו דין זה אבל למש"כ ב"י דאפי' לחכמים עדיף טפי להרחיק כמה שאפשר שיהי' סמוך לבין השמשות א"כ אין ענין לעשות דוקא אחר מנחה קטנה ואם צריך לצאת לדרך יעשה לפני יציאתו לדרך ואע"פ שהוא כמה דקות לפני מנחה אין לו ענין להמתין דלא ס"ל כרבי יהודה כלל וא"כ אין שום משמעות ממנחה קטנה ולמעלה, אך מסתבר דגם הב"י יסכים דיש ענין ממנחה ולמעלה וכשם דס"ל לחכמים ביום ראשון דמהני בדיעבד מן המנחה וכמש"כ רמ"א (ס"ב) ואע"פ שהרמ"א כתב סמוך לבין השמשות מ"מ הכונה אחר מנחה קטנה וכמש"כ בדגול מרבבה וכ"כ התוס' והרמ"א הוא שיטת התוס' כמש"כ בגר"א ע"ש [וצ"ע ויתבאר לקמן בס"ד] וא"כ ה"ה דבשאר ימים מסתבר דיש עדיפות טפי ממנחה קטנה ולמעלה אם אינו יכול לעשותו סמוך לבין השמשות, וכן משמע בדברי ב"י כמו שנבאר בסמוך, והשו"ע דנקט סמוך לבין השמשות לישנא דהרא"ש נקט ותפרש ביה כא' מן הדרכים שמבאר בספרו בית יוסף וכאשר אבאר בסמוך.

וכבר נתבאר דהשו"ע כתב ובדיקה זו תהי' סמוך לבין השמשות וכונת השו"ע שהוא בגדר הנהגה כדי לצאת מכל נדנוד ספק על פי מה שביאר בב"י כונת הרא"ש ז"ל, ומה שכתב סמוך לבין השמשות מבואר בב"י ב' מהלכים בזה, במהלך ראשון כתב דהיינו מן המנחה ולמעלה והיינו ממנחה קטנה שהוא ב' שעות וחצי קודם הלילה והא דקרא לזה סמוך לבין השמשות דכונת בין השמשות הוא השקיעה ראשונה דר"ת ולזה קרא בין השמשות נמצא דסמוך לזה דהיינו מנחה קטנה הוא כשעה ורבע לפני בין השמשות הזה ושייך ע"ז שם סמוך, [וכעין זה כתב בכו"פ (סק"א) דלכן נקט ר' יהודה מן המנחה ולמעלה כי לדעתו בפלג המנחה הוי לילה נמצא דהוי רק שעה ורבע לפני הלילה ע"ש אך לא ידענא מקור לדבריו לומר דלר' יהודה הוי לילה לכל דבר דבתלמודי רבינו יונה לא נזכר מזה ע"ש] מהלך הב' של הב"י דסמוך ממש בעינן דאע"ג דמן המנחה קטנה ולמעלה סגי לצאת מחשש ספק וכמו דס"ל לר' יהודה מ"מ לכתחלה רצה להורות שתבדוק היותר סמוך ללילה שאפשר כדי לצאת מידי ספק, ומסתבר דגדר סמוך בזה הוא גדר של חצי שעה כבשאר מקומות או שיעור מיל שהרי א"א לצמצם ברגע האחרון ממש [זולת אלו שרואין

ע"כ דכונת ב"י דאפי' לפי סברא זו הוא הנהגה שהנהיג הרא"ש ולימד כן בנות ישראל שלא יבואו לטעות אבל אין כאן תקנת חכמים כלל, אך אין הכרח גמור בדעת הרשב"א דגם לכתחלה מהני בדיקת שחרית אלא שהב"ח הביין כן ע"ש, ועי' פרישה (סק"א), ובהלכות נדה להרמב"ן ס"ב משמע דגם לכתחלה מהני בשנים לנדתה ע"ש, וכן הוא בראב"ד לענין בדיקת שחרית אפי' ביום א' ע"ש.

אבל הב"ח חולק על הב"י בתרתי חדא דגם להטור לא מעכב בדיעבד בדיקת שחרית אליבא דהרא"ש, ותו דלדעת הרא"ש איננו רק גדר של הנהגה אלא הוא דין לכתחלה ותקנת חכמים ובוה פליגי הרשב"א והרא"ש דלהרשב"א גם לכתחלה מותר בבדיקת שחרית לבד ורק יש עצה טובה והנהגה לעשות מוך דחוק, והרא"ש ס"ל דאסור לכתחלה לסמוך אבדיקת שחרית אלא תקנת חכמים לעשות בדיקה סמוך לבין השמשות ואם לא בדקה בין השמשות היא נקראת עוברת על דברי חכמים אבל ודאי מודה הטור דלהרא"ש בדיקת שחרית הוי בדיקה בדיעבד. [ומסתבר דהרא"ש דקדק כן ממה שאמרו במשנה לשון דיעבד בדקה ולא אמרו אפי' בשנים לנדתה בודקת עצמה, וממה שאמרו ובהש"מ לא הפרישה ולא אמרו ומן המנחה ולמעלה לא הפרישה ש"מ דלכתחלה בודקת עצמה סמוך לבין השמשות דוקא ורק ביום השביעי סגי לכתחלה מן המנחה ולמעלה].

ולא ה"ל פסק הב"ח (סק"א) דהוא דין לכתחלה ותקנת חכמים הוא וכסברת הרא"ש לפי דעתו וחולק על השו"ע שהשמיט מלת צריכה שתפסוק בטורה בהש"מ שכתב הטור ע"ש הרא"ש אלא צריכה ומחוייבת היא בכך ואינו גדר הנהגה אלא חיוב גמור לכתחלה מתקנת חכמים, וטעם התקנה הוא כמש"כ הב"י לצאת מכל נדנוד ספק רא"י.

והגר"א (סק"א) ביאר דברי השו"ע דחיישינן לכתחלה להחמיר כרבי יהודה, [משמע מדבריו דלרבנן ליכא דין לכתחלה כלל והוא דלא כהב"ח דמשמע דהוא תקנה לכתחלה גם לחכמים] ואע"פ שהב"י כתב דודאי א"א לומר דהרא"ש פסק כיהודאי היינו לפי מה שהבין הב"י בדברי הטור שגם לענין דיעבד פסק כן אבל אם תאמר שרק לכתחלה חשש כן אינו קושיא כ"כ, ולכאור' דחקו להגר"א לפרש כן משום דהי' פשיטא ליה דלחכמים אף לכתחלה בודקת שחרית וסגי בכך ולכן כתב דטעם החומרא הוא לחשוש לכתחלה כרבי יהודה, אלא דקשה מה הסברא לחשוש לכתחלה לרבי יהודה שהוא יחידאי וצ"ע.

לספור ביום המחרת משמע שכבר עבר היום ולכן מהני בדיעבד אבל אם אפשר עדיין לבדוק סמוך לבין השמשות לכתחלה תחזור ותבדוק, אלא דמ"מ עדיין יש מקום לספק זה די"ל דהלבוש ס"ל דהך דינא שבודקת סמוך לבין השמשות הוא דין לכתחלה ותקנת חכמים וכמו דס"ל להב"ח בזה ואינו גדר הנהגה בעלמא ולכן כל זמן שעדיין יום הרי הוא תקנת חכמים לבדוק סמוך לבין השמשות אע"פ שבדקה שחרית, והרי יותר מזה מבואר בדברי הב"ח (ס"ט) דבקיץ שהקהל מתפללים בעוד היום גדול תפלת ערבית יש לפסוק בטהרה קודם תפלת ערבית הואיל ונפק מפימיה דמהרא"י מיהו לכתחלה צריכה עוד לבדוק עצמה גם אחר תפלת ערבית בעוד שהוא יום היותר סמוך ללילה שאפשר, שזאת היא עיקר ההפסקה בטהרה עכ"ד הרי דאע"פ שכבר בדקה מן המנחה ולמעלה מצריכה לבדוק עצמה לכתחלה עוד הפעם סמוך לבין השמשות וכש"כ כשבדקה רק שחרית דיש להצריכה לבדוק שנית, אך זה ניחא להבנת הב"ח שכתב דבאינה בודקת סמוך לבין השמשות מקרי עוברת על דברי חכמים, אבל לפמ"ש"כ בדעת הב"י שהוא גדר הנהגה עדיין יש מקום לספק זה דאפשר כשבדקה ופסקה בטהרה שחרית שוב לא אטרחהו לבדוק שנית. והנה בסד"ט העתיק דברי הב"ח שתחזור ותבדוק וכן בלח"ו"ש וא"כ לפ"ז משמע דס"ל דהוא תקנת חכמים לכתחלה לבדוק מן המנחה ולמעלה אבל לכאו' משמע דהעיקר כהב"י וכנ"ל לכן י"ל דשאני הכא שבאה לקיים מצוה מובחרת וא"א לומר דלא תקיים מצוה מן המובחר ומאידך רוצין לחוש לדעת תרומת הדשן לכן צריכה לעשות ב' פעמים אבל היכא שעשתה בדיעבד הבדיקה ונתברר שכשר להפסק אין מטריחין אותה לחזור ולבדוק, ואפי' אם לא נימא הכי מ"מ ביום שלא ראתה בו לכו"ע אינו כ"א הנהגה טובה והב"ח מיירי ביום שפסקה מלראות.

וְלִכְאוּ' מדברי שו"ת עבודת הגרשוני (סי' ע"ט) שפי' דברי רמ"א דמש"כ ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית וכו' דהכי פירושו שבדקה על דעת לחזור ולבדוק סמוך לבין השמשות ומזה הוכיח שיטתו דלא חיישינן דלמא לא בדקה יפה וחולק על הצמח צדק (סי' ס"ה) עיין פ"ת (סק"י) ובגליון מהרש"א (סעיף י'), משמע מזה שצריכה לחזור ולבדוק, אך איכא למיפוך דהתם מיירי שדעתה כך היתה לחזור ולבדוק ולכן בדקה בשחרית אבל באמת בדיעבד כשבדקה עצמה שחרית סגי בכך ואינה צריכה לחזור ולבדוק מן המנחה ולמעלה, אך מדברי הצ"צ ע"כ מיירי הרמ"א דבדקה בדיקה דרמיא עלה שפיר וא"כ יש לדקדק קצת לדבריו מלשון רמ"א

שקיעתה וגם להם קשה לצמצם] וכיון דסתם הרא"ש לשון סמוך צ"ל שהוא גדר זמן כבשאר מקומות וכיון דברוב מקומות סמוך הוא חצי שעה ה"נ למהלך זו היינו בתוך חצי שעה לשקיעת החמה, נמצא דיש נפק"מ בין ב' המהלכים לענין הלכה אם הבדיקה יהי' לכתחלה תוך חצי שעה או דסגי גם לכתחלה ממנחה קטנה, וכבר כתבנו לעיל דאפי' מי שאינו יכול לעשות תוך חצי שעה יעשהו עכ"פ אחר מנחה קטנה חדא דלדרך הראשון בב"י זהו עיקר הזמן דלכתחלה [וכן הוא גם דעת הגר"א וכנ"ל] ועוד דאפי' לדרך השני משמע בב"י דמ"מ יש עדיפות ממנחה קטנה כמש"כ דאע"ג דמן המנחה ולמעלה סגי וכו'.

והרמ"א כתב וכן נוהגין לכתחלה ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה סגי בכך עכ"ד נקט לשון לכתחלה ודיעבד לכאו' משמע כהב"ח שיש בזה גדר של לכתחלה ודיעבד ואינו רק גדר של הנהגה אך אינו מוכרח כיון דקאי על הנהגה שכתב המחבר כתב לשון לכתחלה ודיעבד אבל מעיקר הדין ודאי דבדיקת שחרית מהני גם לכתחלה ולא מקרי עוברת על דברי חכמים אם לא בדקה בין השמשות, וכן נראה עיקר להלכה דאינו רק גדר של הנהגה ואינו תקנת חכמים כיון דמצינו להדיא בכמה ראשונים דבדיקת שחרית מהני לכתחלה למה לן לאפושי פלוגתא ולכן מסתבר כהב"י דהוא הנהגה בעלמא וכמש"כ הרשב"א לענין מוך דחוק, ועוד דביום שלא ראתה בו י"ל דגם הב"ח מודה דלכו"ע אינו כ"א הנהגה טובה ואין זה תקנת חכמים לכתחלה.

ונסתפקתי בגדר דיעבד שזכר רמ"א אם הכונה שבדקה שחרית וכבר עבר היום ולא בדקה סמוך לבין השמשות דמהני או דלמא אפי' לא עבר היום עדיין, אם כבר הפסיקה בטהרה שחרית סגי, ואין אנו מצריכין אותה לחזור ולפסוק בטהרה דלא אטרחהו כולי האי כגון שפסקה בטהרה בהש"מ והיתה מסופקת בהמראה ולכן עשתה בדיקת שחרית שמא יום ראשון הוא ואח"כ שאלה לרב על ההפסק וטמאזה נמצא עתה דבדיקת שחרית הוי הפסק טהרה האם חייבת לחזור ולבדוק סמוך לבין השמשות, וראיתי בספר בדי השולחן (סקט"ו) דאם נזכרה מבעוד יום צריכה לחזור ולבדוק שהוא עדיין לכתחלה, ובציונים שם כתב דכן נראה מלשון הלבוש ודלא כמו שראיתי לחכם אחד שמפרש דמשבדקה שחרית א"צ לחזור ולבדוק סמוך לבהש"מ עכ"ד, הנה מלשון הלבוש באמת משמע כן שכתב וז"ל אבל בדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק בשחרית ומצאה עצמה טהורה והתחילה לספור ביום המחרת סגי בכך וכו', מדכתב והתחילה

בין השמשות יום הוא ויש לחוש שמא תחזור ותראה ולכן בעינין ידיה בין עיניה כל זמן של הספק ועיין סד"ט (ריש סק"ט), והרמ"א כתב ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבה"ש ומצאה עצמה טהורה אע"פ שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות סגי, והיינו מן המנחה ולמעלה כמו שפי' בדגול מרבבה ובחות דעת, ועל כרחק צריך לפרש כן דהא אין הבדל בין סמוך לבין השמשות או מן המנחה ולמעלה דאם יש חשש דאימור עם סילוק ידיה ראתה כיון דהוחזק מעיין פתוח גם סמוך לבה"ש איכא הך חששא כיון דעדיין יום הוא.

וכבר תמהו האחרונים על הכרעת רמ"א דמנפ"פ אם ס"ל כהרשב"א בדיעבד הרי גם בדיקת שחרית מהני ואם ס"ל כרמב"ם ורמב"ן הרי מוך דחוק מעכבת ומהאי טעמא הכריע הסד"ט להחמיר שמוך דחוק מעכב וכדעת המחבר, והגר"א (סק"ח) כתב דפשטות הסוגיא משמע כן דדוקא בבדיקה שחרית אבל מן המנחה ולמעלה מהני וכמו שהוכיח הב"י והבין דברי בית יוסף (ד"ה וכתב בתוה"ב) דמש"כ ונראה מדבריו שהמחמירים היינו היכא דבדקה ביום ראשון קודם בין השמשות וכו' ור"ל קודם מנחה קטנה דהיינו בדיקת שחרית אבל כל שהוא סמוך לערב לא חיישינן דדמיה חוזרין אח"כ לאחר שפסקה בטהרה וכן הבין החו"ד וכן הבין הסד"ט (סק"ט) מתחלה ולבסוף מסיק דבין השמשות דוקא קאמר ע"ש אבל הרמ"א י"ל דלמד כן בפשטות דברי הב"י דגם למחמירין מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה אלא דהקשה הגר"א דקשה קושית התוס' לימרו רבנן לנפשייהו הרי בראשון מודו דמן המנחה ולמעלה לא אמרי' אימור עם סילוק ידיה א"כ ה"ה לרבי יהודה בשביעי, וצ"ב דהרי שפיר תירצו התוס' והכא נמי יש לתרץ כן דבשלמא ביום ראשון דהוחזק מעיין פתוח מן הדין צריך מן המנחה ולמעלה אלא לרבי יהודה דבעי מן המנחה ולמעלה ואפי' לא ראתה כלל ביום השביעי היה לו להחמיר ולבדוק מספק שמא עם סילוק ידיה ראתה, עוד צ"ב מש"כ הגר"א דמתוספות נראה שאין צריך שכתבו וי"ל דלנפשיה כו', ולכאור' לא מוכח מידי דהא התוס' כתבו כן אליבא דרבי דס"ל הואיל ופסק פסק ולכן דין יום ראשון כשאר ימים שראתה דס"ל להתוס' דחכמים מודו דבעינן מן המנחה ולמעלה אבל לרבי מתחלה דהי' ס"ל דהוחזק מעיין פתוח גרע משאר ימים שראתה בהן ולא מהני מן המנחה ולמעלה ובעינן מוך דחוק כל בין השמשות וכמו שביאר מהרש"א ע"ש וא"כ להמחמירים כרבי דאמרינן הואיל והוחזק מעיין פתוח חיישינן שמא תחזור ותראה כל אותו היום ולכן בעינן דוקא מוך דחוק כל בין השמשות דבסמוך לבין השמשות לחוד לא מהני דשמא וע"ש מה שתי'.

שכתב אפי' לא בדקה עצמה רק שחרית ולא כתב אפי' בדקה עצמה שחרית סגי בכך משמע דדוקא בעבר היום ולא בדקה רק שחרית סגי אבל כל שלא עבר היום צריכה לחזור ולבדוק.

ונראה להביא רא' קצת לפשוט ספק זה ממה שהקשה מעדני מלך הובא בש"ך (סק"ו) דלדין מאי נפק"מ בדין בדיקת שחרית בראתה יום אחד הא אפילו אשה שרואה כתם נוהגין שצריכה להמתין ה' ימים ואח"כ תפסוק ותספור ז' נקיים ע"ש והקשו במקור חיים (תפא"צ סק"ו) ובשו"ת עבודת הגרשוני (סי' ע"ט) ובפרדס רמונים (דף שע"ט) וחזו"א (סי' צ"ב סקמ"ה) דמאי קשיא ליה הא שפיר יכולין לפרש דעשתה הפסק טהרה ושוב לא בדקה עד אחר חמשה ימים דהרי לא מעכב הפסק טהרה סמוך לספירה וזוהי כתב רמ"א דבכה"ג בדיקת שחרית לא מהני אפי' בדיעבד הואיל ולא ראתה רק יום אחד יעו"ש, והשתא אי אמרת בשלמא דבדיקת שחרית מהני בדיעבד ושוב א"צ לחזור ולבדוק כשראתה ב' או ג' ימים ניחא קושייתם דשפיר אפשר לאוקים כהאי גונא שבדקה שחרית לראות אם נפסק דמה ושוב א"צ לחזור ולבדוק וקמ"ל רמ"א דבראתה יום אחד אינו כן ומעכב אפי' בדיעבד, אבל אי אמרת דצריכה לחזור ולבדוק לכתחלה כל שלא עבר יומו א"כ ה"ה הכא צריכה לחזור ולבדוק באותו יום סמוך לבין השמשות או במשך החמשה ימים לפני תחלת הספירה וא"כ לא שייך הך היכי תמצא אלא באופן שבדקה יום ראשון שחרית ושוב פשעה ולא בדקה שנית כל אותן הימים או ששכחה כל אותן הימים לחזור ולבדוק וא"כ מאי קושייתם על המעדני מלך אטו בשופטני עסקינן או ששכחה כל הה' ימים שהוא מלתא דלא שכיחא ושפיר הקשה המעדני מלך ותי' היכי תמצא שמצוי בזה, שמע מינה דהפוסקים אלו הבינו דכשבדקה עצמה שחרית הרי זה כבר בגדר של בדיעבד ולא אטרחה רבנן לחזור ולבדוק ודו"ק.

ענף ב'

והנה בשו"ע ס"ב ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, מבואר בזה דפסק להחמיר כחכמים דדוקא בשני לנדתה מהני בדיקת שחרית אבל בראשון לנדתה לא מהני וכדעת הרמב"ם והרמב"ן דלא מהני בדיקת ראשון כלל אפי' מן המנחה ולמעלה ואפי' סמוך לבין השמשות הואיל והוחזק מעיין פתוח חיישינן שמא תחזור ותראה כל אותו היום ולכן בעינן דוקא מוך דחוק כל בין השמשות דבסמוך לבין השמשות לחוד לא מהני דשמא

בזה יש לסמוך בפשיטות על רמ"א דעכ"פ מן המנחה ולמעלה מהני.

וּלְפ"ז יוצא דהכרעת רמ"א בנוי בצירוף שיטת התוס' דאע"פ דבס"א לא חשש לשיטת התוס' דבשנים לנדתה אפי' ראתה שחרית מהני בדיעבד בדיקת שחרית דהתם נקטינן כסברת רוב הפוסקים דס"ל הכי אבל כאן בס"ב לענין דיעבד ביום ראשון דלרשב"א אפי' בדיקת שחרית סגי אלא דמחמירין כרמב"ם ורמב"ן מ"מ מן המנחה ולמעלה דלדעת התוס' מהני אפי' ראתה ביום ראשון שחרית ע"פ אחרונים הנ"ל סמכי' בדיעבד, ועוד דהתפארת למשה הבין כן דעת הרא"ש ג"כ כמש"כ בסד"ט (סק"ט) ולכן סמך רמ"א להקל בדיעבד.

ובספר חות דעת (סק"א וסק"ב) העלה דבר חדש דכיון דאנן לא בקיאין בדם ולא בימי נדה וזיבה איכא לספוקי שמא הוא יום ראשון דכו"ע מודו דלא מהני בדיקת שחרית כמבואר בסעיף ב', ועוד כתב דלדעת רש"י ותוס' מוכח דביום ראשון שראתה בו לא מהני בדיקה אפי' מן המנחה ולמעלה אלא בעינן מוך דחוק כל בין השמשות והוכיח כן מפ"י התוס' וכמו שנתבאר לעיל מדברי המהרש"א, ולפ"ז כתב דלדין דיש לנו ספק על כל יום שמא יום ראשון הוא צריכה בדיקה במוך דחוק כל בין השמשות ע"ש, והנה אנו שותים כל דבריו בצמא אבל חידוש זה להצריך מוך דחוק הוא פליאה עצומה כיון שנתבאר להדיא מכל הראשונים דאפי' בזמן הזה מהני בדיקת שחרית מיום ב' ואילך ומבואר ברמב"ד ורמב"ן דאפי' לכתחלה מהני ואין חולק בדבר ועל כרחך שלא חששו לקושיא זו, וכן לחשוש לשיטת רש"י ותוס' דביום שראתה אפי' מיום ב' ואילך דלא תהני בדיקת שחרית מוכח להדיא דכל הראשונים לא ס"ל כן ולכן לא חשש הב"י להביא סברא זו ואפי' לדבריהם מהני עכ"פ מן המנחה ולמעלה אבל להצריך מוך דחוק זהו פלא להחמיר נגד כל הראשונים, ונראה דגם החו"ד לא ס"ל דמעכב אלא דיש יותר מקום להחמיר אבל מ"מ גם בתורת חומרא קשה לומר כן נגד דברים מפורשים מכל הראשונים בלא חולק, ותימה גדולה הוא על הגאונים מלבושי טהרה וטהרת ישראל שכתבו לחוש לחומרא זו דלא מהני בדיקת שחרית אפי' בדיעבד, והדבר פשוט דאין לזוז מדברי כל הראשונים והשו"ע דמיום ב' ואילך מהני בדיקת שחרית אלא דלכתחלה יש להנהיג לעשות סמוך לבין השמשות כמש"כ השו"ע, וכן פסק בפרדס רמונים בפתיחה לסי' זה, וכ"כ בשו"ת ערוגת הבושם (סי' קע"ו).

אלא דיש לתרץ כונת הגר"א בזה דס"ל בדעת התוס' כמו שפ"י הגרש"ק במי נדה ומלבושי טהרה וערוה"ש וחזו"א דראתה בערב ובשחרית יום ראשון בדקה ומצאה עצמה טהורה בזה איבעי ליה לרבי דבשאר ימים פשיטא ליה בודאי דבראתה בערב כיון דכבר עברה כל העונה מהראי' תוכל להפסיק בטהרה בשחרית אלא דביום ראשון סבר כיון דהוחזק מעיין פתוח אולי לא מהני בדיקת שחרית, ולפ"ז לא הסתפק רבי כלל על הפסק מן המנחה ולמעלה דזה ודאי מהני אפי' ראתה ביום הראשון שחרית דבסוף היום אמרי' שכבר נסתם המעיין אלא הספק הוא על בדיקת שחרית היכא דראתה מבערב, ובאמת בכהאי גונא דראתה כליל ראשון יש לדון אם אמרי' הוחזק מעיין פתוח לכל היום גם למחרת שחרית או דהוחזק מעיין פתוח רק לעונה זו ולדברי הפוסקים הנ"ל בכונת התוס' נסתפק בזה רבי ולהלכה דמחמירים אמרי' דהוחזק מעיין פתוח עד המנחה לדעת התוס', ומסתימת לשון הרמב"ם (פ"ו ה"כ) שכתב ויום ראשון של נדה אע"פ שמצאה בו טהורה הרי זה כמי שמצאה טמאה שיום ראשון כולו הוחזק המעיין פתוח משמע דליכא נפק"מ בין אם ראתה כלילה או בשחרית מעכב בדיקת מוך דחוק כל בין השמשות ולא מהני אפי' מן המנחה ולמעלה וכן משמע סתימת השו"ע (ס"ב) דלא חילק בזה, אך מלשון הרמב"ן והביאו הרב המגיד והב"י מוכח דלא אמרי' הוחזק מעיין פתוח אלא באותו עונה ולכן בראתה כלילה מהני אפי' בדיקת שחרית יום ראשון דהרי כתב בהלכותיו (רי"ש פ"ב) ראתה בזמן הזה יום אחד "בשחרית" ופסקה בו ביום אינה מונה מיום המחרת עד שתחזור לבדוק ויהיו ידיה בין עיניה כל בין השמשות שחזקת היום הראשון כולו טמא ע"כ ולכא"ו הך בשחרית דקאמר מיותר הוא וע"כ דבא לדקדק דדוקא בשחרית הוחזק למעיין פתוח כל היום ובעי מוך דחוק אבל ראתה כלילה אף בדיקת שחרית מהני וכיון דהרב המגיד וב"י לא כתבו דהרמב"ם לא ס"ל כן משמע דהבינו כן גם בדעת הרמב"ם, נמצא דיש לנו פלוגתא דלדעת התוס' ע"פ האחרונים הנ"ל ס"ל דהוחזק לכל היום מיהו מן המנחה ולמעלה מהני אבל לרמב"ם ורמב"ן הוחזק רק לאותו עונה ומהני בדיקת שחרית אם ראתה ליל ראשון בלבד, וכיון דפסקי' כהרמב"ם ורמב"ן נפק"מ לדינא בראתה בתוך ימי ספירתה כלילה דאין מעכב בדיקת מוך דחוק ואפי' בדיקת שחרית מהני, וגם אם נחמיר כדעת התוס' עכ"פ מן המנחה ולמעלה מהני, ובשיעורי שבט הלוי וקנה בושם כתבו דבראתה כלילה מעכב המוך דחוק ואיני רואה הכרח לזה ולשון הרמב"ן מסייע ועכ"פ

עד הבדוק אינו חושש לוסת עד שתראה כן ג"פ היינו דוקא לענין וסת דהוי ס"ס ספק אם עד הבדוק דאורייתא וקובעת וסתות וספק שמא לא תקבע כמש"כ בשו"ת הרי בשמים ובשו"ת בית שלמה, אבל לענין מעיין פתוח ודאי דאפי' טיפת דם כחרדל שמצאה בבדיקה נפתח מעיינה והואיל והוחזק מעיינה פתוח לא מהני בדיקת שחרית ועיין בשו"ת ערוגת הבורשם (סי' ק"ס) דאשה שהרגישה שנפתח מקורה ולא מצאה כלום דמטמאין לה משום שמא יצא טיפת דם כחרדל ונאבד דלא מהני בדיקת שחרית כיון דמחזקי' לה שראתה טיפת דם הרי הוחזק מעיינה פתוח ע"ש, אמנם אם רא' זו הי' בתוך ז' ימים מתחלת ימי נדה אע"פ שפסקה בטהרה לא אמרי' שנפתח מעיינה כיון דכל ז' ימי נדתה הוי עת נדתה הרי הוא המשך הדם של תחלת נדתה ולא אמרי' דהוי רא' חדשה אלא תוספת דמים הוא ואפי' הפסיקה בטהרה ולא ראתה דם מעל"ע מ"מ כל שהוא בתוך ז' לנדתה שאינה חוששת לרא' זו כל זמן שלא קבעה אמרי' תוספת דמים הוא ומהני בדיקת שחרית וכבר הארכתי בדין זה לענין שיטת הרשב"א בוסת הנמשך כמה ימים יעו"ש וכ"כ בספר חדרי דעה (סי' קצ"ו) ובפרדס רמונים (בפתיחה לסי' זה אות ט"ז) וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי (סי' קכ"א), אלא דכתב עוד שם לצרף דכיון דלא ראתה רק טיפה אחת על עד הבדוק והוי ספק שמא הוי רק כתמים דרבנן וגם המראה הי' מסופק ע"ש אף דלא סמך ע"ז לחוד אלא בצירופא שהוא מימי נדות וכנ"ל מ"מ צ"ב דאפי' את"ל דעד הבדוק הוי דרבנן כיון שלא הרגישה מ"מ הרי הוחזק מעיינה פתוח דהא אין כאן ספק מעלמא ועד כאן לא הקיל הש"ך אלא בכתמים דהוי ספק מעלמא כמו שפי' במחצית השקל דכתם לאו מעיינה פתוח הוא ולכן יש לסמוך על הרשב"א דמהני בדיקת שחרית אבל בודאי מגופה הרי הוחזק מעיין פתוח אך בסד"ט (סק"י) משמע דכונת הש"ך הוא כיון דכתמים דרבנן סומכין על הרשב"א ולפ"ז גם בודאי ראתה מגופה בלא הרגשה לא מעכב אם בדקה שחרית, וע"ע בתוה"ש (סי' ק"ד) דבכתם אפילו את"ל דהוי וודאי מגופה לא הוחזקה מעיינה פתוח וכן העתיק בס"ט (סי' ק"צ סקע"ד), ומ"מ הסכמת הפוסקים בדביקת עד הבדוק הוי דאורייתא או ספק תורה ולכן העיקר להלכה כדעת הפוסקים דגם טיפת דם בעד הבדוק שראתה תוך ימי הספירה לא מהני בדיקת שחרית ועוד דגם הסד"ט צ"ל דכונתו דכתמים דרבנן כיון דהוי ספק מעלמא דהרי מסיק (בסי' קצ"ד סק"ד) דדם שלא בהרגשה שהוא ודאי מגופה סותר מה"ת ע"ש, אך במראה המסופק ומחמירין מספק שפיר יש לסמוך על הרשב"א כיון דמה שאנו מחמירין במראה קלוש הוי

ובחכ"א (כלל קי"ז דין ז') כתב בדקה עצמה שחרית אם ראתה באותו יום דם ממש בגופה כיון דמעיינה פתוח אפילו בדיעבד לא מהני אא"כ בדקה סמוך לבין השמשות ממש ויש להחמיר בזה טובא שגם יהיה מוך דחוק כל בה"ש דיש אומרים דאפילו בדיעבד לא מהני אם לא היה מוך כל בה"ש וכו' ולשונו צ"ב דמשמע דאפי' אינו יום ראשון שראתה דינא הכי והוא נגד השו"ע וצריך לדחוק דר"ל אם התחיל ראייתה באותו יום וכן מש"כ אבל אם לא ראתה באותו יום ר"ל שלא התחיל ראייתה באותו יום ודו"ק וכבר העיר מזה בלחור"ש (סק"ג) ולענין קושית החו"ד דיש לחוש שמא יום ראשון הוא עיין בלחור"ש (סק"ד) מה שתי' בזה, והעלה להלכה שאין לחוש לזה וכתב עוד דהמקיל כדעת הרמ"א בבדיקת סמוך לבה"ש ביום ראשון שראתה בו אין מזחיחין אותו ע"ש וכן פסק בפרדס רמונים בדיעבד כרמ"א וכל שכן כשראתה בלילה דיש לסמוך על הרמ"א בפשיטות וכמש"כ לעיל.

והנה בש"ך (סק"ו) הביא קושיא ממעדני מלך דלדין מאי נפק"מ ברא' יום אחד הרי בלא"ה ממתנת ה' ימים אפי' בראתה כתם, ותי' דנפק"מ להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה דכיון שלא ראתה רק יום אחד בימי הספירה בדיקת שחרית לא מהני אפילו בדיעבד אבל לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחלה עכ"ל, מבואר מדבריו דבכתם יש להקל וכן פסק הסדרי טהרה (סק"י) והטעם דבכתמים דרבנן יש לסמוך אדברי הרשב"א דמהני בדיעבד בדיקת שחרית אלא דצ"ב מש"כ בין בתחלה הרי גם לענין כתם צריכה להמתין ה' ימים וכמו שכתב בקושיא דאפי' ראתה כתם ממתנת ה' ימים וא"כ מאי נפק"מ לדין וכ"כ המעדני מלך עצמו ריש פרק הרואה כתם, אך באמת לא קשה מידי דהרי קושיית מעדני מלך הוא על השו"ע למה הביא דין זה ולדידיה שפיר איכא נפק"מ גם בכתם בתחלה היכא דלא שמשה ואה"נ דלדין הנפק"מ הוא רק בתוך ימי ספירתה, אמנם מדברי הב"ח (ריש סי' ק"צ) מוכח דס"ל דגם השו"ע מודה דבכתם צריכה בדיקה בין השמשות כאילו ראתה ודאי ע"ש, אך הסכמת הפוסקים דבכתם אינו מעכב בדיקת שחרית.

והנה לכאור' פשוט דבראתה דם על עד הבדוק דחשוב מעיין פתוח ומעכב בדיקת שחרית וכ"כ הגרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ק (סי' רצ"ט) דאפי' ע"י טיפה אחת מעיינה פתוח וכלשון הרשב"ד ז"ל דכתמי עד הבדוק הוי כרא' לכל דבר וכ"כ בתהלה לדוד (סי' ס"ה) וכ"כ בטהרת בת ישראל, ואפי' לדעת הפוסקים דכתמי

דרבנן כמש"כ באריכות לענין מראה ברוי"ן ע"ש וכן אשה שבדקה שחרית ומסופקת בהמראה אם הוא טהור אינה חייבת לעשות מוך דחוק מספק דעל הספק אין להצריך מוך אפי' לכתחלה כיון שכבר פסקה בטהרה אלא שתזהר לעשות בדיקה מן המנחה ולמעלה דשמא דם הוא ולא מהני בדיקת שחרית לרוב הפוסקים וכש"כ אם ראתה על המוך דחוק דם שאין לחייב לעשות מוך דחוק למחרת דהכא יש ספק שמא הראי' הוא מלפני השקיעה ואת"ל בלילה י"ל דלכו"ע מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה כמש"כ לעיל שו"ר כעין הוראה זו בפתחא זוטא (אות ו) בשם שו"ת שערי צדק יור"ד (סי' קכ"ז) ע"ש, וכן שמעתי ממו"ח שליט"א בשם הרב מבאניהד זצ"ל שאין לעשות פעם שני מוך אך לא שמעתי טעם בדבר ולמש"כ מובן היטב, אך בראתה ראי' ממש בלילה יש מחמירין להצריך מוך וכנ"ל וגם בזה נראה דיש לסמוך על רמ"א וכנ"ל אבל ראתה רק על המוך פשוט דאין להחמיר כלל.

העו"ה לדינא:

א אשה שראתה כמה ימים ורוצה לפסוק בטהרה ולמנות ז' נקיים, מצוה מן המובחר שתעשה בדיקת ההפסק טהרה סמוך לשקיעה ושיהא מוך דחוק כל בין השמשות, אם אינה יכולה לעשות כן נכון לעשות בדיקת ההפסק סמוך לשקיעה דהיינו תוך חצי שעה לפני השקיעה, אם אינה יכולה לעשות כן נכון לאחר הבדיקה אחר מנחה קטנה, ואם גם זה א"א מפני איזה סיבה מהני בדיקת הפסק טהרה אפי' בשחרית ואפי' בלילה הקודמת.

סימן לח

בדיני הפסק טהרה ובדיקת נקיים

ב אם הפסיקה בטהרה בשחרית מפני שסברה שלא תוכל אח"כ להפסיק מפני איזה סיבה או שחשבה שהוא בדיקת שחרית יום ראשון ולבסוף נתברר לה שההפסק דאתמול איננה טהורה וקשה לה קצת ריבוי הבדיקות יכולה לסמוך על בדיקה זו וא"צ לחזור ולבדוק סמוך לבין השמשות [נ"ל]

ג ראתה יום אחד בלבד והפסיקה בו ביום צריכה מוך דחוק כל בין השמשות ובדיעבד אם בדקה מן המנחה ולמעלה סגי אבל בדיקת שחרית לא מהני ויש מחמירין ומצריכין דוקא מוך דחוק כל בין השמשות, ואם התחילה ראייתה בלילה לכו"ע סגי בדיעבד אם בדקה מן המנחה ולמעלה ואם בדקה רק שחרית תעשה ש"ח.

ד ראתה בתוך ימי ספירתה אם עדיין לא עברו ז' ימים מתחלת ראייתה דינו כנ"ל אות א', ואם כבר עברו ז' ימים דינו כנ"ל אות ג'.

ה במה דברים אמורים כשראתה דם ודאי מגופה או ע"י בדיקת עד הבדוק ואפילו טיפת דם אבל אם מצאה רק כתם בגופה או בבגדיה דינו כנ"ל אות א'.

ו אם היא מסופקת על העד אם הוא מראה כשר אם לא אינה צריכה לעשות מוך דחוק מספק אלא שתזהר לבדוק מן המנחה ולמעלה.

ז אם הרב החמיר על עד מספק דינו כנ"ל אות א'.

ח אם ראתה דם על המוך אינה חייבת לעשות למחרת עוד פעם מוך אפי' לכתחלה. אבל אם ראתה בלילה ראי' ממש יש מחמירין לעשות לכתחלה מוך דחוק.

ישראל יצחק רייזמן ז"ל ובשם הגאב"ד הרמ"א פריינד זצוק"ל, וכ"כ בשו"ת קנה בושם (ח"ב סי' ע"ה), ובספר מרא דשמעתתא (אות שפ"ז) בשם הגאב"ד זצוק"ל, ובשו"ת דברי יציב (סי' צ"ח) דעתו להחמיר אפי' בחו"ל דמקובל שם יותר שי' ר"ת ואפילו בדיעבד והעלה טעם נכון לחומרא זו ע"פ מש"כ בשו"ע הרב (או"ח סי' רס"א) בגליון לענין הדלקת נרות דצריך להקדים אדשימשא בריש דיקלא וסיים שם ובפרט דשבת לכל מסורה ליודעים ולשאינם יודעים ולמדים מזה להקל שלא כדת יעו"ש והכא נמי שהדבר נמסר לנשים והוה דבר ההוה ורגיל אם

א

שאלה: אשה שמסופקת אם ההפ"ט היה דקה לפני השקיעה או בשקיעה עצמה אם מהני.

הנה זה ידוע דכאן בארץ ישראל נוהגים להורות דהעושה הפ"ט אפי' מיד לאחר השקיעה לא עלתה לה אפי' לאלו שמחמירים כשיטת ר"ת כדן דברים שנהגו להחמיר אי אתה רשאי להתירן וכך הוראה המקובלת באה"ק כמש"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תכ"ד) וכ"כ בשו"ת דברי משה (סי' ס"ד) בשם הגאון ר'

לדעת הש"ך (סי' ק"י), וכש"כ למה דפסקינן דהפסק טהרה הוא דין תורה כמש"כ הפ"ת (סי' קצ"ו סק"ה) בשם גדולי הפוסקים יעו"ש א"כ הרי הוי ספיקא דאורייתא אם עלתה לה ההפ"ט או לא.

אלא דבשו"ת הב"ח (סי' קכ"ד) כתב דאשה שמפסקת בטהרה לא תפסוק בספק חשיכה דאין נכון שתכניס עצמה בספק לכתחילה אבל בדיעבד נראה דהוי שפיר הפסק דהפסק טהרה בנשים שלנו הוי דרבנן ע"ש בטעם הדבר, וכתב שם לפני זה דאין אומרים כיון דאפשר להמתין עוד יום אחד הוה כלכתחילה דא"כ בעירוב נמי (בשבת דף לה.) אמאי קני נימא ימתין אלא ודאי דוקא במכניס עצמו בספק הוי כלכתחילה דאין להכניס עצמו בספק לכתחילה אבל בדיעבד שכבר הכניס עצמו הוה דיעבד ומהני עכתו"ד ולכאו' קשה הרי כאן לענין הפס"ט הו"ל איתחזק איסורא ואיך נאמר ספק דרבנן לקולא, וצ"ל דס"ל דאמרינן סד"ר לקולא גם באיתחזק איסורא וכדעת הט"ז ופר"ח והתוה"ש וכו"פ (סי' ק"י) ע"ש, או י"ל דס"ל דלא מיקרי הכא איתחזק איסורא שאינה בחזקת שתהא רואה דם תמיד כמש"כ בבית אדם (כלל ק"ט ס"ג) ע"ש ולכן אמרינן בזה ספק דרבנן לקולא.

אבל לדידן הנקטינן להלכה דהפסק טהרה הוא מן התורה א"כ הו"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא ואף שהכא מסתפקת אם היה עדיין יום גמור מ"מ זה לא חשוב ספק כמש"כ הפוסקים (סי' רס"א) דהוי ספק חסרון ידיעה או ס"ס משם אחד עיין בה"ל (שם), ואף שיש בזה מקום לצדד ע"פ מה דס"ל לבעל התניא בסידורו דזמן שקיעה האמיתית הוא תמיד כארבע מינוטין אחר סילוק וביאת האור מראשי האילנות וגגים הגבוהים מ"מ קשה להקל בזה במידי דאורייתא לאלו שנוהגים לקולא ג"כ כדעת הגאונים. ושמעתי מהגאון ר' מאיר פוזן שליט"א מח"ס אור מאיר על זמנים ומקואות ששאל פעם את הגאון בעל חשב האפוד וצ"ל בירושלים כשהי' לו ספק בשקיעה לענין הפ"ט והחמיר בזה.

אמנם לאלו שנוהגים רק לחומרא כב' הדיעות במידי דאורייתא מחמת פלוגתת הפוסקים בזה יש מקום לצדד להקל בדיעבד דיש כאן ס"ס גמור ספק הלכה כר"ת ועדיין יום גמור הוא ואת"ל דהלכה כהגאונים והוה בהש"מ הא בהש"מ עצמו ספק יום הוא, וספק פלוגתא זו לא חשיב ספק חסרון ידיעה דהא הוי ספק לכל העולם כולו וא"א להתברר, ואף שכתב המחזה"ש דהוי ס"ס משם אחד כבר האריך בספר ישראל והזמנים (ח"ב פ"י) הרבה אחרונים שפקפקו בזה דהרי ספק אחד מתיר יותר מחבירו

ניקל להם פעם אחת יבואו להקל תמיד יותר ויותר עד שיפסיקו ח"ו בלילה ממש ולכן אין להקל בזה אפי' כשנאנסה עכ"ד וכש"כ לאלו שנוהגים כשיטת הגאונים גם לקולא פשיטא דמצד הדין אסור דצריכה להפסיק בטהרה מבעו"י ובין השמשות הוי ספק לילה ומיד אחר השקיעה הוא בהש"מ לגאונים, וכן מו"ר הגה"ק מקאשוי זי"ע מורה להחמיר גם בחו"ל להפסיק בטהרה קודם שקיעה ראשונה עכ"פ לכתחילה, וכן הגאב"ד מדעברעצין ז"ל בשו"ת באר משה (ח"ב סי' ס"א) הורה להחמיר לעשות ההפס"ט קודם השקיעה ראשונה גם בחו"ל אלא דלענין דיעבד כתב דיוצאי מדינת הגר גאליציה ופולניא יש להקל להם כיון שרבותינו הצדיקים זי"ע במדינות הנ"ל מעולם לא דקדקו ע"ז ולא חשו אפילו לכתחילה שתעשה ההפס"ט קודם השקיעה ראשונה וכן הקילו בארה"ב הרבה גדולים לענין דיעבד וכן ההוראה המקובלת שם ובספר ישראל והזמנים (סי' ס"ב) הרחיב בזה והביא דעת הפוסקים שהקילו שם וע"ש עד כמה דקות מקילין, אבל בארץ ישראל נתפשט המנהג להחמיר בזה ולכן בן חו"ל הבא לא"י נותנין עליו חומרי המקום שהלך לשם אפי' דעתו לחזור כמבואר בשו"ע אר"ח (סי' תצ"ו) ואפילו בצנעא אסור להקל, וכן מו"ח שליט"א אינו מקיל בזה אפי' בשעת הדחק.

אלא דכאן היתה מסופקת אם היתה בדקה לפני השקיעה או לאחר השקיעה, ויש לדון בזה בין לאלו הנוהגים כשיטת הגאונים גם לקולא, וכש"כ לאלו הנוהגים כהגאונים רק לחומרא מחמת ספק או מחמת מנהג המקום שנוהגים בא"י כהגאונים וכדלהלן.

והנה לאלו הנוהגים כשיטת הגאונים גם לקולא אין כאן רק ספק אחד אם הוא קודם השקיעה או לאחר השקיעה, ואף דבהש"מ עצמו ג"כ ספק הוא מ"מ לא מהני שיעשה מזה ס"ס כמש"כ הב"ח והמ"א ותו"ש וגר"ז ופמ"ג ומשנ"ב (ריש סי' רס"א) וא"כ אין כאן רק ספק אחד דהיינו בין השמשות דהוא ספק מעליא, והרי חזקת טומאה עליה ולכן אפי' אם נאמר דהפ"ט הוא מדרבנן וכדס"ל לאור זרוע ריש הלכות גדה בשם רשב"ם ועי' תוס' הרא"ש (דף טו.) שנסתפק בזה ע"ש ואפי' אם נאמר דהוי דרבנן מצד דנשי דידן פוסקות לאחר המתנת ה' ימים כמו שרצה השואל בשו"ת זכרון יוסף (סי' י) לצדד מפני שרוב נשים אינן רגילות לראות לאחר ה' ימים והובא בסד"ט (סי' קצ"ו סוף סק"ג) וכן דעת הב"ח דהפס"ט דרבנן וכדלקמן מ"מ לא שייך בזה ספק דרבנן לקולא כיון דיש לה חזקת טומאה צריכה לברר טהרתה בבירור דהרי היכא דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא

דאם יום גמור הוא כשיטת ר"ת הרי מותר בכל מלאכות דאורייתא ודרבנן לכתחילה ע"ש וא"כ יש לנו בזה כמה סברות וצירופים חדא דהוי ס"ס גמור ואפי' את"ל דלא נקרא ס"ס הרי לכמה פוסקים דהפס"ט דרבנן מותר בדיעבד ואפי' את"ל דהפס"ט דין תורה הרי יש שיטת בעל התניא דיום גמור הוא עדיין עד כארבע דקות, ואף דלפ"ז גם אם עשתה אחר השקיעה איכא הני צירופים מ"מ כיון דיש בזה מנהג להחמיר צריכין להחמיר אבל במסופקת אם היה לפני השקיעה או אחרי השקיעה דבזה ליכא מנהגא יש לצדד בזה להקל וצ"ע לדינא.

ב

בדין בדיקה בבגד פשתן חדש

כתב הרמב"ם (בפ"ד הט"ו מאיסור"ב) בגדים אלו שמקנחין בהן צריכין שיהיו של פשתן שחקים ולבנים, וכתב על זה בהגהות מיימוניות (אות י') וכן יכולה לבדוק בצמר גפן נקי ולבן כדאיתא התם (נדה דף יז.) הלכך עכשיו אע"ג דלבעלה לא בעיא בדיקה מ"מ כשהיא בודקת עצמה לספירת ז' נקיים נכון לבדוק בבגד נקי ולבן, ושחקים דנקט לאפוקי קודם ליבון שקורין אשקור"א, ואם לא דקדקה בכך לא הפסידה מדקאמרינן של בית מונבו היו מזכירין אותו לשבח על ככה משמע דלאו חובה ועיכוב הוא תוס' עכ"ל.

ולכאן צ"ב דהא אמרי' בגמרא (שם) תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך והגמרא הקשה מזה על רבא דאמר דשחקי דכיתנא מעלי לבדיקה והיינו בגדים בלויים של פשתן והרי תנא ולא בפשתן ומתריצין לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא ורבא דיבר מבגד פשתן וזה מעלי לבדיקה משא"כ בפשתן עצמו א"א לבדוק ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקי ורבא מיירי משחקים וזה מעלי לבדיקה משא"כ בגד פשתן חדש אין בודקין בו, והנה זה פשוט דמה דתנא דבי מנשה לא באדום ולא בשחור הוא לעיכובא דהא אין דם ניכר בו וא"כ גם מה שאמר ולא בפשתן הוא לעיכובא דהא בחדא מחתא מחתינהו וכיון שהרמב"ם פסק כלישנא בתרא דדוקא שחקים א"כ בחדתי אין בודקין בו והוא לעיכובא וא"כ איך כתב הגה"מ דאם לא דקדקה בכך נראה שלא הפסידה ומה שכתב רא"י מבית מונבו יש לדחות דאפשר דהשבח הוא שהחמירו בצמר גפן או צמר נקי ורך וסבירא להו דזה עדיפא מבגד פשתן ישן, אלא דבאמת מצד הסברא י"ל

דאינו מעכב דהא טעם השחקים כתב רש"י דלבנים יותר מן החדשים ולפי טעם זה לכאן אין להחמיר בדיעבד דהא לבן הוא והדם ניכר בו, וגם לפי הטעם שכתב הטור דבגד פשתן חדש אפי' שהוא נקי ולבן אין לבדוק מפני שהוא קשה משמע לכאן כמו שפי' הב"ח שהוא קשה ומסרט בבשר ולפ"ז אינו אלא עצה טובה אבל אם בדקה בו אינו מעכב וכ"כ בסדרי טהרה (סקכ"א) לדקדק מדברי הרשב"א בקצר שכתב מתוך שהוא קשה שמא יעוותנה, וכתב הס"ט דלפי זה אם אינה חוששת לכך מותרת לבדוק עצמה בבגד חדש לבן ונקי, אבל מדברי הבית יוסף מוכח דמעכב שכתב ופסק רבינו כלישנא בתרא דלא מכשיר במני דכיתנא אלא בשחקי עכ"ל משמע מלשונו דמעכב וזה רא"י לדברי הלח"ש (סק"י) שפי' דגזרו חכמים שמא לא תבדוק יפה כדי שלא תסרט בבשרה ולכן הוא לעיכובא או כמו שפי' מהר"ם מרוטנברג שכיון שהוא קשה לא נדבק בו הדם, ובאמת פשוטות לשון הרמב"ם צריכין שיהיו של פשתן שחקים ולבנים משמע דהוא מעכב וא"כ צ"ב מנ"ל להגה"מ דאינו מעכב.

ונראה דלכאן יש להקשות על הרמב"ם למה לא פסק כלישנא קמא לקולא דהא ודאי דמה שהחמירו בלישנא בתרא בבגד חדש לאו דינא דאורייתא הוא אלא דרבנן וא"כ הו"ל לפסוק לקולא וכמו שפסק הרא"ש בפרק תינוקות (ס"ה) וז"ל ובדיקה שאמרנו היינו שתכניס בגד לבן וכו' ולא כתב שיהי' ישן אלמא דפסק כלישנא קמא, ובמעדני מלך (אות ל"א) כתב לא ידעתי למה פסק כלישנא קמא ע"ש אבל נראה שפסק לקולא במידי דרבנן וא"כ צ"ב למה לא פסק כן הרמב"ם, ולכן נראה דזה כונת הגה"מ דבאמת הרמב"ם ס"ל כלישנא קמא לקולא דגם בבגד חדש מהני דלפי הלישנא קמא בגד פשתן ישן הוי כפקולין ממש וא"כ מה דהזכירו לשבח של בית מונבו שהם לא השתמשו בבגד חדש אע"פ שמותר לבדוק בו לפי תי' קמא אלא השתמשו בפקולין דוקא, ורבא דאמר שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה הכונה דהוי כפקולין ממש ולכן אע"פ דמצד הדין מותר גם בבגד פשתן חדש אבל כיון שבית מונבו מזכירין לשבח שדקדקו אחר דבר רך דהיינו פקולין וה"ה לבגד פשתן ישן דחדא מלתא הוא לכן הזכיר הרמב"ם שחקים ושפיר כתב הגה"מ דאינו לעיכובא, אבל ללישנא בתרא ס"ל דדוקא בגד ישן ראוי לבדוק ולא חדש ולפ"ז בית מונבו דמזכירין אותן לשבח ע"כ ס"ל דפקולין עדיף מבגד ישן וא"כ למה לא הזכיר הרמב"ם פקולין אע"כ דהרמב"ם ס"ל כלישנא קמא ולפ"ז שחקים ופקולין חדא מלתא הוא, ואם לא דקדקה בכך אלא בדקה בבגד פשתן חדש לא הפסידה.

בדברי הדגו"מ דראשון ושביעי לאו דוקא

כתב בספר דגול מרכבה (ס" קצ"ו ס"ד) דמלשון הסמ"ג שכתב דלא יהיה יותר מחמשה ימים בין בדיקה לבדיקה משמע דאפילו לא בדקה ביום ראשון ובדקה באחד מימים האמצעיים וגם ביום שביעי גם הסמ"ג מודה שעלו לה עכ"ד ולכא' משמע מדבריו דעיקר הקפידא הוא שיהי' ב' בדיקות ושלא יהא ביניהם יותר מה' ימים וא"כ לפ"ז אפי' אם תבדוק ב' ימים באמצע כגון יום ג' ויום ד' לספירתה מהני דאיכא ב' ימים שבדקה בהן ואין כאן חמשה ימים בין בדיקה לבדיקה וכ"מ בערוה"ש (סכ"ה) וביוסף דעת ע"ש ובספר יהושע בסופו (סו"ס תל"ג), והדבר תמוה ביותר דא"כ עיקר פלוגתא דרב ור"ח אם בעינן ב' בדיקות או סגי בבדיקה אחת ואם לר"ח דמצריך ב' בדיקות ליכא קפידא בתחילתן וסופן דוקא אלא ב' ימי בדיקות בעינן א"כ רב דמצריך בדיקה אחת בלבד גם כן ליכא נפק"מ בתחלתן או סופן דוקא אלא חדא בדיקה בעינן וסגי בכך וכמו שכתב כן הראב"ד דלרב באחד מן האמצעיים ג"כ מהני, והא דנקט הגמרא תחלתן וסופן משום דמתניתין מיירי בהכי, ובאמת מתניתין דנקט א' וז' לאו דוקא דהעיקר שיהי' ב' בדיקות, ותימה א"כ למה הצריך הרשב"א והרא"ש ללמוד דבדיקת אמצע מהני לרב מקל וחומר מבדיקת הסוף הרי יש ללמוד כן מהסוגיא עצמה דכיון דלר"ח לא בעינן תחלה וסוף אלא ב' בדיקות בעלמא כל שכן לרב דמיקל יותר דסגי בבדיקה אחת דתחלה וסוף לאו דוקא אע"כ דלר"ח בעינן ראשון ושביעי דוקא דס"ל דבעינן הוכחה על להבא ועל למפרע ורב חולק דסגי בהוכחה אחת בין אלהבא בין אלמפרע וא"כ שפיר הוכיחו הרשב"א והרא"ש דאמצע עדיף דמוכיח בין אלהבא בין אלמפרע, אך יש לדחות דגם לר"ח איכא ספק אם דוקא או לא ולכן לא הוכיחו מר"ח, ואחרי שהוכיחו כן מרב עצמו ה"ה די"ל כן אליבא דר"ח ודו"ק.

וכן מוכח מדברי השו"ע שכתב ויש אומרים שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי ואין להקל מוכח דראשון ושביעי דוקא דאל"כ הו"ל לנקוט היפוכא דרישא דמתחלה כתב דבדיקה פעם אחת מהני באיזה יום שיהי' והו"ל למימר וי"א דבעינן ב' בדיקות ומדשינה לשונו ונקט ראשון ושביעי אלמא דדוקא ראשון ושביעי בעינן, [נדוחק לומר דהחמיר כאן ב' חומרות של הרז"ה חדא דפסק כר"ח ועוד דאמצע לא מהני לרב דהא לא הזכיר כלל שיטת רז"ה בענין פלוגתת רב ור"ח ותו

דהא חזינן דלא החמיר כלל בדעה ראשונה לשיטת הרז"ה דאמצע לא מהני].

אבל נראה כונת הדגול מרכבה דס"ל דר"ח מודה לרב דהעיקר הוא או תחלתן לברר על להבא או סופן לברר על למפרע אלא דס"ל דיש דין שאין להיות בין בדיקה לבדיקה ה' ימים מאיזה סיבה שיהי' ולכן צריך בדיקה שני' ובדיקה זו לא משנה באיזה יום שתעשה אבל או תחלתן או סופן דוקא בעינן ולכן תחלתן ואמצע או סופן ואמצע מהני, ורב מיקל יותר דבדיקה אחת באמצע מהני אבל לר"ח בעינן דוקא תחלה או סוף ועוד אחת באיזה יום שתהי', וראי' לזה דאם כל הדין הוא רק שלא יהא ה' ימים א"כ תעשה בדיקה באמצע ויהי' נחשב למפרע ולהבא וליכא חמשה ימים אע"כ דבעי' ב' בדיקות דוקא ובזה ס"ל דא' מהן צריך שיהי' דוקא בתחלה או בסוף.

ואמנם לשון השו"ע דראשון ושביעי דוקא משמע דגם זה לא מהני וכן נקט למעשה בתשובותיו בנוב"י (ס" קכ"ח) מהדו"ת דראשון ושלישי לא מהני אע"פ דאיכא תחלתן ואמצע אלא דהקיל שם קולא אחרת דתחלתן וסופן אע"פ שיש יותר משבעה ימים אם יש גם בדיקה באמצע באופן דליכא ה' ימים בין בדיקה לבדיקה מהני דהאמצעי מצרפן יעו"ש ומדבריו משמע דלא בעי' ספירה של ז' ימים מיוחדים אלא בעי' תחלה וסוף בטהרה ושלא יהי' יותר מה' ימים בלא בדיקה, ובשו"ת תשובה מאהבה העתיק דברי הדגו"מ ואולי לא ראה דברי רבו בתשובה זו, ועיין בפתחא זוטא בפתיחה לסי' קצ"ו (אות י') שמסתפק אם למעשה הסכים הנוב"י לסברא חדשה שחידש דמהני לצרפן או לא ע"ש, ובסברת הנוב"י נראה די"ל דכשאשה בדקה יום א' ויום ז' הרי הבדיקות מברר אלהבא ולמפרע ומדין תורה נחשבת כאילו בדקה כל יום דזהו דין חזקה וא"כ אם תבדוק באמת ה' ימים רצופין ואח"כ תפסיק ה' ימים וביום העשירי תבדוק פשיטא דיכולה להתחיל החשבון מיום רביעי ויש לה ראשון ושביעי וא"כ ה"ה כשבדקה ראשון חמישי ועשירי דהואיל דמדין תורה הבדיקה של א' וה' מבררין להבא ולמפרע הוי כאילו בדקה כל הימים וא"כ יכולה לחשוב רביעי ליום ראשון לעשירי ויש לה ראשון ושביעי והבן, וכן מורין לשון הרמב"ם (בפ"ו ה"ו) לענין בדיקת א' וז' שכתב הרי זו בחזקת טהרה והוסיף וכאילו בדקה כל שבעה ומצאה טהור, ולענין בדיקת ראשון או שביעי כתב הרי זו בחזקת טהרה ולא הוסיף דהוי כאילו בדקה כל הימים.

תשובה: מפסקת מיד למחרת ואינה צריכה להמתין ה' ימים.

הנה ראשונה יש לבאר פלוגתת הפוסקים בזה אם מיד לאחר טבילה ג"כ איכא גזירה לא שמשה אטו שמשה ואם יש לחלק בין באה לבית בעלה או לא, עוד יש לבאר אם יש חילוק בין ראי' מרובה לכתם, ואם נפק"מ בין ראתה בל"ט או אפי' כמה ימים אח"כ כ"ז שלא שמשה, ואח"כ נבוא בס"ד לבאר אם יש לחלק אם באה לכלל תשמיש דהיינו חו"נ או לא.

הנה ראש המדברים בזה הוא בשו"ת מעיל צדקה (סי' ל"ב) שכתב שהוא מלתא דלא שכיחא שתראה בימי זיבתה שהיא בחזקת מסולקת בדמיה וראיה זו לא היתה אלא ע"י מקרה שאומרים הנשים שקרה לה מפני שרחצה בחמי חמין ואם בגזירת חכמים קיי"ל בכל דוכתא דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו מכל שכן בגזירתן דהחמירו על עצמן ולכן אינה צריכה להמתין ה' ימים וכתב שהסכימו עמו החברים ונעשה מעשה, וכ"כ בשו"ת פנ"י (סי' י"ב) וכתב דאסור לנהוג בחומר זה, וכ"כ בסד"ט (סקל"ו) והם מתירים אפי' באה לבית בעלה והנוב"י (ת' סי' קכ"ה) החמיר לגמרי אף כשלא באה לבית בעלה אבל לא הסכימו לו תלמידיו בשו"ת תשובה מאהבה (סי' שס"ו) שכתב דראוי להורות כהמעיל צדקה וכן תלמידו החכ"א (כלל קי"ז ס"ג) פסק כהמעיל צדקה, וכ"כ הבית מאיר (סי' קצ"ו) והלחוח"ש (סקנ"ד) וכ"כ החזו"א (במכתב הנדפס בספר טהרת בת ישראל), והערך השולחן (סל"ח) הביא דברי הנוב"י שהחמיר בראתה אחר טבילתה מטעם שהרי ראוייה לביאה וכתב עליו ואין שום טעם בדבר זה וכבר דחו כמה גדולים דברים אלו וזה ממש כראתה בתוך ימי ספירתה שמתחלת למנות מיד שפסקה ליום המחרת וכן עיקר לדינא עכ"ד.

והתורה"ש בסולת למנחה ובשבות יעקב (סי' ע"ז) דעתו להתיר רק כשלא באה אל בית בעלה או שאין בעלה בעיר, ומשמע מדבריו דמחלק קצת בין לא באה אל בית בעלה דמותרת לספור מיד אפי' ראתה ממש, אבל באה לביתה אלא שאין בעלה בעיר בזה מקיל רק בראתה כתם ע"ש היטב, וכ"כ באמרי ברוך, ובטהרת ישראל לא חילק ע"ש, אבל כל הפוסקים הנ"ל נקטו כהמעיל צדקה דאפי' באה לבית בעלה ובעלה בבית א"צ להמתין ה' ימים. ובספר מרא דשמעתתא (אות שצ"ג) כתב דאמר לו הגאב"ד הרמ"א פריינד זצוק"ל שהוא נוהג להורות בראתה בבית הטבילה שאינה צריכה למנות ה' ימים אבל אם ראתה אחרי שכבר חזרה לביתה אינו מקיל אף אם עדיין לא שימשה זולת בשעת הצורך הקיל ע"ש

ולענין הלכה כבר כתב הפ"ת (סק"ו) שהנוב"י סותר עצמו מדבריו שבדגו"מ וכ"כ כמה אחרונים שהעיקר כמש"כ בנוב"י דראשון ושביעי דוקא כמו שהביא בפתחא זוטא (אות י"א) בשם שו"ת בית שלמה (ח"ב סמ"א) ולחוח"ש (סק"ט) ושו"ת שערי דעה, וגם הגאון יד שאול בהגהותיו דסמך על הדגו"מ הוא לחזק לב השואל שהגאון מהרש"ק כתב שהתיר איסור נדה וע"ז כתב דלא מקריא איסור נדה אבל לכתחלה הרי כתב בפירוש דלאו טב הורה וכ"כ בפתחא זוטא ע"ש וכן בשו"ת חסד לאברהם (יור"ד סי' ס"ב) דחה דברי הדגול מרבכה אלא שכתב דאין להעביר המורה כן ולא התיר את הנדה ע"ש, וכן בשו"ת דברי יציב (סק"ק) כתב שאין לערער נגד הוראת המורה שהקיל כהדגול מרבכה ע"ש ומ"מ בודאי דלכתחלה אין להורות כן דהמחבר הצריך ראשון ושביעי דוקא וכתב שאין להקל, ולכן אשה ששכחה בדיקת יום השביעי אינה יכולה לטבול, ותימה גדולה הוא לענ"ד על בעל טהרת ישראל שכתב (באות צ"ב) דהמקיל לאחרים בדיעבד באם בדקה את עצמה ביום הראשון ועוד יום א' מאמצעים או א' מאמצעים וביום השביעי אין לערער עליו ובציונים הביא לדברי באר הגולה וביאור הגר"א ע"ש וצע"ג שלא הכריעו מידי אלא כתבו המקור לדעה ראשונה והרי כתבו גם מקור לדעה ב' ע"ש, וגם הביא מיוסף דעת ופתחא זוטא וגם זה צ"ע דכבר כתבתי שכתבו כן רק שהמורה שהתיר אין להעבירו ולא מיקרי שהתיר איסור נדה ע"ש ולכן מה שהעלה שם דבדיעבד יש להקל לענ"ד אין על מה לסמוך אף שערוה"ש התיר בב' בדיקות כהדגול מרבכה אך כיון שהנוב"י עצמו חזר בו וכן הסכמת הפוסקים אין להקל כלל, ועובדא אתא לידי באשה אחת שלא זכתה כמה שנים לפרי בטן ושכחה לעשות בדיקה ביום השביעי והיה שעת הדחק גדול כי הרופא טען שיכולה להפקד רק בליל טבילה זו ושאלתי מו"ח שליט"א ולא רצה להקל רק אחר שנתברר לו בדרישה והחקירה שכן הוא האמת כטענת הרופא וגם אחר שחקר היטב שמעולם לא שכחה מלעשות בדיקת שביעי וגם בזה לא רצה להזדקק עד שהיא עצמה שאלה אותו, ואף דבכמה אופנים שהוא שעת הדחק מקילין כגון בלנתה כבר או ביש לה מכה או מחמת חשש קלקול כמש"כ בשו"ת קנאת סופרים ובפתחא זוטא (אות י"ב) דשעת הדחק בדיעבד דמיא, מ"מ שכחה גרע טפי דהוי קרוב לפשיעה ואין להקל.

שאלה: אשה שראתה דם בל"ט לאחר שהי' קירוב של חיבה אך לפ"ת אם ממתנת ה' ימים.

ועתה נבאר אם יש לחלק בין באה לכלל תשמיש דהיינו חו"ג או לא, דהנה זה פשוט דאם כבר שימשה ולאחר כמה ימים ראתה אע"פ שהיא בימים שמוחזקת שאיננה רואה חייבת להמתין חמשה ימים אע"פ שראתה רק כתם ע"י מקרה כמש"כ רמ"א דגזרינן לא שמשה אטו שמשה ואע"פ שהיא בחזקת מסולקת דמים והוא מלתא דלא שכיחא וצ"ל דגם זה נכלל בכלל הגזירה לא שמשה אטו שמשה משא"כ לאחר טבילה קודם תשמיש לא שייך כ"כ הגזירה והוא גזירה רחוקה ולכן במלתא דלא שכיחא לא החמירו כולי האי, והשתא יש להסתפק ולומר דאם באה לכלל תשמיש שהיתה קירוב ביניהם שוב שייך בזה יותר לגזור לא שמשה אטו שמשה ולכן אע"פ שהוא מלתא דלא שכיחא שייך לגזור בזה כמו שמשה וראתה אחר כמה ימים בזמן שהיא בחזקת שאינה רואה שאע"פ שהוא מלתא דל"ש גזרינן, ואפשר דהכא גרע יותר דכיון דהוא חלק מהמצוה הוי כשמשה עכשיו וראוי יותר לגזור, ומצאתי בספר משמרת הטהרה (להגר"מ קארפ שליט"א) שהביא משו"ת תפארת אדם (סי' נ"א סק"א) שהקיל בזה ואין הספר תח"י לעיין בו ועיין בפר"ר (ט"ז סק"ז) בענין פלוגתת הנוב"י והמע"צ דבדברים כאלו הדבר מסור ביד המורה להורות בזה לפי העת והזמן ושלא יופרץ עי"ז גדרן של חכמים ע"ש, וכן דעת מו"ח שליט"א להקל בזה כיון דסו"ס מלתא דל"ש היא לא שייך לגזור מעצמינו גם בכה"ג כ"ז שלא שמשה.

ה

שאלה: אשה שטבלה לנדתה ובל"ט ראתה דם לאחר שבא עליה אלא דביאתו לא היה ביאה גמורה רק העראה מקצת אבר וכן אם היה גמר ביאה אלא שלא הוציא זרע וכן אם היה גמר ביאה והוציא זרע אלא שהיה בלא קישוי אבר אם צריכה המתנת ה' ימים בכה"ג או דלמא דזה ג"כ בגדר לא שמשה ולא גזרי' בל"ט דהוי מלתא דל"ש.

תשובה: צריכה להמתין ה' ימים

הנה כתב הרמב"ם (בפ"ה ה"ד מאבות הטומאה) וכל שכבת זרע שאין כל גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמאה לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאוה אינה מטמאה משום שכבת זרע עכ"ל עוד כתב (שם ה"י) הבוועל את האשה ולא הוציא שכבת זרע טהור אע"פ שהערה וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש עכ"ל והקשו האחרונים מדברי הרמב"ם (פ"ג הט"ו מאיסור"ב) לענין שפחה חרופה שכבת המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו פטור עד שיגמור ביאתו עכ"ל משמע דהעיקר תלוי בגמר ביאה

והביא שם בהגהות שכ"כ בטהרת ישראל (דין ע"ח) כהוראה זו, אמנם אני שמעתי מהגר"מ הלברשטאם שליט"א חבר ה בד"ץ פה עיה"ק שאמר לו הגאב"ד זצוק"ל שאחרי שראה שהחזו"א ז"ל מקיל אפי' אחר שבאה לביתה התחיל להורות לקולא בזה. וכן הוראת מו"ח שליט"א להקל אפי' אחר שבאה לביתה.

ועתה נבוא לבאר אם יש נפק"מ בין ראי' מרובה לכתם או בין ל"ט לכמה ימים אח"כ, והנה במעיל צדקה (סו) כתב הטעם שהוא מלתא דל"ש שתראה בימי זיבתה, ולכאור' לפ"ז אם טבלה מכתם והגיע זמנה לראות וראתה מיד אחר הטבילה בזה ליכא הך טעמא דהוא מלתא דל"ש דהרי שכיח ושכיח הוא כיון שהגיע זמנה לראות ובכה"ג ליכא קולא בזה וכן מוכח בשו"ת חת"ס (יור"ד סי' קע"ט) באשה ששינתה וסתה פעמיים בכל חודש שהקיל בהמתנת ג' עונות כדי שלא להוציא אשה מבעלה ולא הזכיר סברת המעיל צדקה והפנ"י והסד"ט שהקילו שמע מינה דבכה"ג ליכא סברת המע"צ כיון דכך הוא סדר וסתה, והנה עיין בט"ז (סי' קצ"ו סק"ד) שכתב דכלה שפירסה נדה סמוך לחופתה ואפילו אחר חופתה קודם שנתייחדה עם חתן שלו אין ממתנת כלל דלא שייך למיגזר דלא באה עדיין לכלל תשמיש עמו עכ"ד מוכח דבסתם אשה צריכה להמתין ה' ימים אפי' עדיין לא באה לכלל תשמיש ומזה הוכיח הנוב"י (סו) נגד הפנ"י, אבל לפמש"כ ניחא דמיירי מכלה שפירסה נדה כדרכה שהגיע זמנה לראות ובכה"ג אשה דעלמא צריכה להמתין ה' ימים אבל היכא דטבלה אחר ראייתה ומיד אח"כ ראתה במקרה דם בכה"ג הוי מלתא דלא שכיחא ואינה צריכה להמתין ה' ימים.

ונמצא הגדר הוא אם ראייתה הוא מקרה שאירע לה או דרך נשים בעלמא ואין נפק"מ בין ראי' מרובה לכתם אלא הנפק"מ אם הוא זמן שהיתה צריכה לראות או שהיא בימי זיבתה ואין זמנה לראות וקרה לה מקרה שראתה אע"פ שהוא ראי' מרובה אינה צריכה להמתין ה' ימים, ולפ"ז גם ליכא נפק"מ בין ראתה כליל טבילה או כמה ימים אח"כ אם עדיין הן ימים שמוחזקת שאינה רואה בהן הרי הוא מקרה והוי מלתא דלא שכיח וסופרת מיד ז' נקיים, וכן משמע בסד"ט (סקל"ט) שהביא דברי השכות יעקב וחלק עליו והשכות יעקב מיירי שראתה למחרת ליל טבילה והסד"ט מקיל בכה"ג אפי' בעלה בעיר וכהמע"צ ע"ש א"כ ש"מ דלאו דוקא ליל טבילה וכנ"ל [שו"ר בשו"ת דברי יציב (סי' ק"ד) שרצה לדייק דדוקא בל"ט מקילינן ע"ש].

ס"ב וסי' כ' ס"א) דאין זה ביאה והוי בשר ללא גיד ובעיני הכנסת כל העטרה ואחריהם החזיק הגאון בעל נוב"י ז"ל (אה"ע מהדו"ת סי' כ"ג) מ"מ הרי דעת הט"ז שם דמיד שהכניס משהו הוי העראה שהוא כגמר ביאה, והגאון בעל אור גדול (בשו"ת סי' מ"ג) האריך להוכיח כהט"ז ודחה ראיות בעל הנוב"י ז"ל ופסק כן למעשה וכן הביא בספר אוצר הפוסקים (שם) עוד כמה גדולים דס"ל כן וגם ראיתי להמהרש"ם בתשובותיו שדחה דברי הנוב"י בביאורו בתוס' קידושין שם וכמש"כ באור גדול יעו"ש ואכמ"ל ולכן אם היה יותר מנשיקת אבר אפי' משהו חשיב ביאה גמורה והוי כשמשה ולכן אפי' לא הוציא זרע חייבת להמתין ה' ימים. [ובמשמש באבר מת כיון דמדרבנן הוי ביאה לענין מכת מרדות ופוסל התרומה וכמבואר ברמב"ם (פ"א מאיסור"ב הי"א) צע"ג אם יש צד להקל בדבר אבל היכא דהוי ביאה גמורה מה"ת דהיינו העראה באבר חי בזה נראה פשוט דחייבת להמתין ה' ימים וכמו שביארנו בס"ד]. שו"ר מפורש כן בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' צ"ג) ע"ש.

1

אם מותר לרחוץ עצמה אחר קיום העונה

שאלה: אשה ששורפת לה המקום בעת עיבורה בשעת קיום מצות עונה ובימי עיבורה הראשון פרשה מבעלה כל ימי הריונה מחמת כאב. וסיבת הכאב הוא מהזרע ולא מיד אלא כעבור עשר דקות מתחיל לשרוף – האם מותרת לה לכבד ביתה מיד אחר המצוה.

תשובה: יש לה לכבד ביתה מיד אחר המצוה ולא תמנע מקיום המצוה, ותזהר שהמים לא יהיו חמים שלא תזיק ח"ו לולד.

הנה מבואר מתוך דברי רמב"ן רשב"א רא"ש הגהות מיימוניות וספר התרומה וסמ"ק וטור הביאים הבית יוסף (סי' קצ"ו סי"ג) דליכא איסור לכבד ביתה אחר תשמיש וכ"מ בשו"ע ובפוסקים שם ועיין במג"א (סי' תר"ו סק"ח) לענין טבילה בעיו"כ דאשה ששמשה תוך שלשה ימים צריכה לכבד ביתה בחמין שלא תפלוט ש"ז ודוקא שלא היה סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה דבאותן שעות רגילות להתעבר ויש לחוש שתשחית זרע ההריון עכ"ד וכ"כ בבאר הגולה (סי' קצ"ו סי"ג) ובדרישה (סק"ד) וב"ח (בקונט"א) ובתוה"ש (סק"ג) ובסד"ט (סקמ"ז) ובמטה אפרים (סי' תר"ו) ובקיצור שו"ע (סי' קל"א) ובמשנ"ב (סי' תר"ו). ולפ"ז צ"ל דמה שמבואר בראשונים ושו"ע (סי' קצ"ו סי"ג) שתקנח יפה יפה או תרחוץ במים חמים והם יפליטו כל

ולא בהוצאת זרע דהעראה אע"פ שהוציא ש"ז פטור עד שיגמור ביאתו, ובפ"ה מאבות הטומאה ה"י משמע דעיקר תלוי בהוצאת ש"ז דאם היתה אפי' רק העראה אם הוציא ש"ז משמע דטמאה ועיין בקרן אורה יבמות (לד): דהעיקר תלוי בש"ז וגם כגמר ביאתו בעיני הוצאת זרע ע"ש וכ"כ בערוך השולחן (העתיד) (סי' קל"ג ס"ג) דה"ה אפי' כגמר ביאה אינה טמאה עד שיוציא זרע אלא משום דבכל התורה כולה הוה העראה כגמר ביאה ולכן גם הרמב"ם נקיט העראה עוד כתב שם דאפשר דבגמר ביאה א"א בלא הוצאת זרע ולכן סתם הרמב"ם לענין שפחה חרופה דגמר ביאה חייב ולא הזכיר הוצאת ש"ז.

אבל במשנה למלך (פ"ג מביאת מקדש ה"ג) כתב דפשטא דסוגיא משמע דכל שגמר ביאתו אע"פ שלא הוציא ש"ז טמא משום בעל קרי והמנחת חינוך (מצוה ק"פ) הביא בשם משל"מ דמסתפק בדבר ועיין בשער המלך (פ"ג הט"ו מאיסור"ב) מפשט פשיטא ליה דאינו מטמא משום בעל קרי כל שלא הוציא זרע, ובכל אופן אף אם נימא דיש כאן משום טומאת בעל קרי מ"מ כל שלא הוציא זרע אין כאן טומאת פולטת שהרי אין כאן שכבת זרע.

ולפ"ז לכאור' כיון דמבואר דכל שלא הוציא זרע או שלא היה בקישוי אינה טמאה א"כ ה"ה לענין נידון דידן חשוב לא שמשה וכיון דמקילין בראתה אחר טבילתה בתוך ימי זיבתה לפני ששמשה מפני שהיא מלתא דלא שכיחא הכי נמי כאן דמיקרי לא שמשה וליכא טומאת פולטת דלא גזרי' ויכולה לספור מיד ז' ימים נקיים.

אמנם נראה דהיות דהעראה כגמר ביאה בכל התורה כולה חוץ משפחה חרופה כמבואר ביבמות (נגנ"ד) וכתבו התוס' בקידושין (י' ע"א) דכל מקום שמזכיר ביאה בהעראה קאמר והעראה קונה גם בלא הוצאת זרע דרק לענין טומאה של פולטת או לענין שפחה חרופה דכתיב ושכב איש אותה שכבת זרע תלי' בזה אבל בקנינים ובאיסורים בכל התורה כולה אין נפק"מ בזה והעראה חשיב ביאה וכמש"כ הרמב"ם בפ"א מאיסור"ב ה"י וא"כ הרי זה נקראת שמשה וא"כ בשלמא בלא שמשה דהוא גזירה של קדמונים לגזור לא שמשה אטו שמשה יש לומר דבמלתא דלא שכיחא ל"ג רבנן אבל בשמשה דמדינא אסור אע"פ שכל שלא הוציא זרע ליכא טומאת פולטת מ"מ כיון דיש כאן ביאה גמורה מדין תורה א"א להתיר מדעתנו דבר שלא נמצא היתרו מפורש דלמא לא חילקו רבנן בין ביאה לביאה.

ולכ"ן אפי' אם לא הכניס אלא מקצת עטרה שלצד מטה אע"פ דדעת הפרישה והבית שמואל באה"ע (סי' ה')

אינו מתכוון ושאר פוסקים ס"ל דכיון דסוף סוף מתכוונת להוציא הזרע אסור.

א"ל דהניחא דברי המ"א שמיירי לענין טבילה בעי"כ אבל הדרישה וב"ח ובאר הגולה וכו' בסי' קצ"ו שכתבו דמטעם זה נהגו שלא לילך למרחץ הרי בבית המרחץ אינה מתכוונת כלל להוציא זרע אלא לרחוץ גופה ולהזיע וא"כ למה נהגו לאסור הרי אינו פסיק רישא והוי דבר שאינו מתכוון, ועל כרחק דס"ל דלא אמרי' שמא נקלט כבר וחשוב להו פס"ר והרי משמשת בעדים תנן.

א"ל צריך לומר ע"פ מש"כ הגרעק"א (סי' ע"ב) דאפשר דבזרע שיצא מבפנים לבית החיצון נשחת ואינה ראויה להתעבר מזה רק ממה שנשאר בפנים שהטיפה הברורה נכנס בפנים במקום צר בגיד הדק ושם נתבשל הזרע ונקלט תוך ג"י וא"כ אינה משחתת בבדיקה במוך דאין המוך מגיע לזרע ההריון בפנים ומה שאסר במוך לאחר תשמיש היינו דרך תיקון שלא תתעבר דבזה צריכה באמת לדחוק הרבה וע"י פסיקת הרגליים הרבה ועי"ז יוצא גם הזרע שמבפנים וכו' וכן כיבוד במים חמין מועיל רק לכל הזרע שבבית החיצון ובזה ליכא איסור אבל להוציא גם הזרע שמבפנים אסור אלא דלא מיקרי השחתת בבדיקת המוך אף דלפעמים אם תדחוק הרבה במוך יפלוט גם הזרע שבפנים מ"מ כיון דכונתה רק להוציא זרע שמבחוץ דבזה ליכא משום השחתת זרע ממילא לגבי אידך זרע שמבפנים מיקרי אינו מתכוין אלא דממילא יוצא וכיון דלא הוי פסיק רישא שריא עכת"ד. והסכים לזה החזו"א נשים (סי' ל"ז). ולפ"ז י"ל דכששוהה במרחץ זמן רב הוי פסיק רישא לגבי הטיפה שנכנס בפנים ולכן נהגו שלא ליכנס למרחץ אע"פ שאינה מתכוון. ואפשר דזה דוקא במרחץ חמין אבל לשוט בנהר אינו פס"ר ואין להחמיר מספק דהא לדעת הכו"פ מותר לגמרי ואפי' לדעת המ"א הרי הכא אינו מתכוון ואין זה פס"ר דשמא נקלט, ואפי' לדרישה וב"ח דלא אמרי' שמא נקלט כבר מ"מ אין כאן פס"ר דדוקא בחמין י"ל דהוי פס"ר וכנ"ל, שו"ר כן בקיצור שו"ע (סי' קל"ט ס"ו) דאם שמשה מטתה סמוך לטבילה או סמוך לוסתה יש לה לטבול בערב יו"כ בצונן ולא בחמים, אלמא דוקא בחמין יש לחוש להשחתת זרע.

ובשו"ת תורת חסד (שם) האריך לחלוק על הגרע"א דאין סתמו כולם ולא ביארו גבול להמוך ולהמים חמים שיש להזהר שלא יעשו איסור ויכנסו מבית החיצון ולפנים וישחת הזרע הראויה להוליד ע"ש דדעתו דאין איסור בזה. וכ"פ בשו"ת מחנה חיים (שם) דהיכא

הזרע מיירי שלא הי' התשמיש סמוך לטבילתה או לוסתה אלא ראתה אחר תשמיש במקרה ולכן אין לחוש שמא תתעבר, או י"ל דכיון שראתה דם א"א שיקלוט הזרע דהדם מקלקל כח הזרע ולא ראוי להריון. ולפ"ז אם ראתה כתם דהוי ספק מעלמא אין לכבד ביתה שמא דם לאו מגופה ונמצא משחית זרע ההריון ודו"ק.

ובכו"פ כתב דליכא איסור בזה אף סמוך לטבילתה או לוסתה מפני שרוב זרע הראוי להריון נקלט תיכף ומיעוט שנקלט אחר ב' או ג' ימים ומה שנקלט לא יועיל כלל רחיצה שכבר קלטו האם וא"כ מותר לרחוץ כי מה שלא נקלט כבר על הרוב לא יהיה נקלט עוד ואין כאן השחתת זרע ומותר עכ"ד וסד"ט שם חולק עליו ע"ש, ועיין במחצית השקל (סו"ס קצ"ו) שמתרץ דברי המג"א דאפי' לפי דברי הכו"פ מ"ט לא נחשוש על המיעוט בשלמא הכא (בסי' קצ"ו) הואיל ואיכא מצות פריה ורביה במה שאינה צריכה להמתין כ"כ הותר אבל בערב יוה"כ דלא הוי הטבילה אלא מנהגא בעלמא מנא לן להתיר ולסמוך על הרוב ע"ש וכע"ז כתב בשו"ת תורת חסד (אה"ע סי' מ"ג), ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קל"ב) שכתב דבחי' הר"ן מבואר כהכו"פ ומתיר שם לצורך רפואה אפי' סמוך לוסתה או סמוך לטבילתה ע"ש וכן פסק בשו"ת מחנה חיים (ח"א סי' נ"ג) דלקנח במוך אחר תשמיש לא עלה על דעת אדם לאסור דרוב נשים מקבלות זרע הראוי להריון תיכף ואם נקלט הזרע ליכא עוד השחתת וא"כ לא הוי פסיק רישא דאולי כבר נתעברה ולכן היכא דאינו מתכוין שאינה מקפדת אם תתעבר אלא מקנחת ביתה כדי שתוכל לטבול שלא תפלוט זרע מותר וראייתו מהך דינא (סי' קצ"ו ס"ג) ומקורו במשנה (פ"ח דמקואות מ"ד) דמותרת לכבד ביתה אחר תשמיש יעו"ש באורך.

ובאמת צ"ע על הפוסקים שהחמירו וחששו להשחתת זרע אחר טבילתה הרי קיי"ל (בסי' קפ"ו) דאשה שאין לה וסת צריכה לבדוק אחר תשמיש ועכ"פ ג' פעמים הראשונים, ועוד דאפי' באשה שיש לה וסת הרי משמשת בעדים בעסוקה בטהרות כדאיתא בנדה (דף י"א.) והוא בדיקת חו"ס אפי' להראב"ד הרי מוכח מחז"ל דליכא חשש השחתת זרע בקינוח אחר תשמיש במוך אפי' בבדיקה יפה בחו"ס ובעומק, וצ"ל דס"ל דאין זה פסיק רישא דאפשר שכבר נקלט הזרע ולכן היכא שאינה מתכוונת להוציא הזרע אלא לבדוק טהרתה מותר אבל בטבילה ערב יו"כ דמתכוונת להוציא הזרע כדי שתוכל לטבול אסור, ובזה פליגי אם גם זה בכלל דבר שאינו מתכוון דהא אינה מתכוונת להוציא ע"מ שלא תתעבר אלא כדי שתוכל לטבול והמחנה חיים ס"ל דזה בכלל

הנזילה להלכה:

- א**) אין לאשה לכבד ביתה במוך או בחמין אחר תשמיש שהוא סמוך לטבילתה או לוסתה במשך ג' ימים אם כונתה ע"מ שלא תתעבר.
- ב**) ואם כונתה כדי לבדוק עצמה לטהרה אין איסור בדבר.
- ג**) ואם כונתה כדי שתוכל לטבול כגון ערב יו"כ יש להחמיר.
- ד**) ואם הוא לצורך רפואה או במקום צער אפשר להקל בדבר.
- ה**) ואם אינה סמוך לטבילתה או לוסתה אין חשש איסור בזה וכן אשה שהוא מעוברת או מניקה אין לחוש בזה.
- ו**) ללכת לבריכה או לים אין לחוש בכל ענין דרק במרחץ חם נהגו שלא ללכת בשמשה סמוך לטבילתה.
- ז**) וכן אין לעשות התעמלות [אפי' אם אין חשש הפלה כגון ברגילה לכך או דברים שאין בהן גרם זון] בג' ימים סמוך לטבילה או לוסתה מפני שגורם שתפליט זרע ההריון. וה"ה לילך במרוצה או הילוך הרבה, דיש לומר דהוי פ"ר, ולכן יש להיזהר בזה כמש"כ הדרישה והב"ח.

דאינה מתכוונת כדי שלא תתעבר שרי דלא הוי פ"ר כין דע"פ רוב נקלט מיד, וכן פסק בשו"ת מהרש"ם הנ"ל לצורך רפואה ע"ש.

וב"ל זה נפק"מ להיכא שאיננה מעוברת והוא תוך ג"י לטבילתה או לוסתה דבאנו לפלוגתת גדולי הדורות הנ"ל, אבל במעוברת דליכא בזה משום השחתת זרע הריון גם הגרעק"א מודה דאפי' בפיוסוק רגליים מותרת לכבד ביתה להוציא הזרע שמבפנים וכש"כ לפמש"כ המהרש"ם (ח"א סי' נ"ח) דבמעוברת סגור פי המקור לגמרי ולא נכנס הזרע לא שייך כל חשש וע"ע בשו"ת דברי יציב (אה"ע סי' ל"ג) מה שהעיר בזה על המהרש"ם, שוב ראיתי במשנ"ב סי' תר"ו (סקכ"א) שכתב ובתשובת רעק"א מפקפק ומצדד דלעולם לא תכבד עכ"ד וצ"ע לענ"ד דאמת דהגאון רעק"א בסי' ע"א כתב כן אבל אח"כ בסי' ע"ב הסכים להשואל דהיכא דאינה מתכוונת שלא תתעבר מותר כיון דלא הוי פסיק רישא לענין הזרע שמבפנים יעו"ש היטב, וכ"ה בחזו"א יור"ד (סי' צ"ג סק"ח), עכ"פ לענין דינא בכה"ג מותרת לכבד ביתה וכמו שביארנו בס"ד.

